

ČASOPIS

katolického duchovenstva.

Pomocí mnoha duchovních a učených

vydává

Karel Vinařický,

sídelní kanovník u kollegiálního chrámu sv. apoštolů Petra a Pavla
na Vyšehradě.

Ročník třetí.

V Praze.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v kníž. arcibiskup. semináři.

1862.

184542-B

Digitized by Google

O b s a h

všech osmi svazku Časopisu katolického duchovenstva.

Úvahy otázek časových.

Pohádka o mrtvé ruce str. 63. Neučinili naši biskupové ničeho ku zlepšení postavení kněžstva? 66. O novém způsobu správy církevního jmění v Čechách, 116. Námítky proti novým předpisům ku správě kostel. jmění, 221. Návrh ediktu náboženského, 229. O slavnostech politických v chrámech, 232. Židovští novináři jak cení práce katol. duchovenstva, 233. Slovo o svobodě, 294. Odloučení státu od církve, 376. Synody, 450. Slovo o farním konkursu, 467. První článek návrhu k rakouskému ediktu náboženskému, 530. Jiný náhled o farním konkursu, 606.

Polemika.

Slovo o polemice str. 52. Polemika Hlasů ze Sionu, 147, 381, 462, 614.

Apologetika.

Litanie o všech Svatých jsou-li modlářské? str. 93. Přestoupení Viléma Slavaty k církvi katol., 401.

Dogmatika.

I příroda dosáhne jednou oslavení str. 241. O posvěceních, 264. Písmo svaté samo nepostačuje k úplnému poznání náboženství křesťanského, 561.

Liturgika.

Formální rozdílnost oběti mešní str. 330 a 426. Popsání oltáře, 491. Dodatek ke mším votivním, 609.

Církevní právo.

Corpus juris canonici str. 100. O potřebě důkladného studium církevního práva, 161. Kdo v církvi jest vlastním čili pánem církevního zboží? 188. Zřetel k veřejné mravopřestnosti, 575.

Právo manželské.

Ohlášky manželské a poměny jich str. 169. O pokřestnosti, 352. O švakrovství, 505.

Pastýřské bohosloví.

Jakým způsobem udržeti a upevniti lze potřebnou svornost mezi faráři a kaplany? 536. Otázky konferenční v diecési Budějovické, 599. Manželstva v pokrevenstvu, 611.

Homiletika.

Význam i úloha posvátného řečnictví v bohoslužbě katolické str. 29.

Historie církevní.

Římská a Řecká církev str. 81, 171. Gallikanismus, Febronianismus, Josefinismus, 13.

Patristika.

Svatí Otcové naši obhájci str. 325.

Životopisy.

Sv. Prokop str. 321. Ondřej biskup Pražský, 481. Markus Minucius Felix, 594.

Pohled na jiné křesťanské církve a zbory.

Církve bez papeže str. 1. Církev východní, 2. helladská, 3. ruská, 4. Církev anglikánská a různověrci, 5. Církev skotská, 11. Církve v Hollandsku, 202. Protest. církve ve Francii, 204. ve Švicarech, 206. v sev. Americe 209. Ve Skandinavii, 217. V Německu, 248. Řádění protestantských unionistů na Slovensku, 391. Protest Hanoveránů proti Lutherovu katechismu, 471.

Statistika církevní a školní.

Statistický přehled biskupských sídel katolických, 302. Statistika národních škol v Čechách r. 1861, 472.

Vychovatelství.

Dětské zábavy taneční str. 540.

Umění církevní.

Malba renaissanční za věku nového str. 59. Stěnomalba, 196. Malba na deskách, 292. Malba miniaturná, 373. Mosaika, 612.

Posvátná Poesie.

O deus ego amo te (překlad), 228. Ze sonettů Sušilových, 351. Zlatý klíč, 390.

K r o n i k a.

Církev a svět.

Sjezd biskupstva katolického v Římě str. 305. Z Římské

Rady. Rokování o fondu studijním 306. Petice, 471. Poplatky, 554, 621. Letnice 1862 v Římě, 392, Památní nápis při svatořečení mučedníků Japanských v Římě, 393. Setrnost Sv. Otce k rozličným ritům východní církve 394. K otázce Římské, 470. Starý protivník Říma, 620.

Missie.

Missionářská činnost Jesuitů str. 545—550.

Jednoty katolické.

Zpráva o dědictví sv. Prokopa str. 73, 311, 314, 384, 553. V. Seznam zakladatelů, údů a účastníků dědictví sv. Prokopa, 73, IV. recte VI. Seznam 153, V. recte VII. Seznam 312, VI. recte VIII. 395, VII. recte IX. 463, VIII. recte X. 554, XI. 627. Dědictví sv. Vojtěcha, 151, 550—553. Shromáždění spolků katolických v Cáchách, 469. Duchovenká matice v království bavorském, 623.

Ústavy církevní.

Borromeum v Králové Hradci str. 76. Malý seminář v Budějovicích, 76.

Sbírky.

Vyzvání ku sbírkám na chrám Páně Sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně str. 75. Matice Velehradská 395.

Zprávy církevní.

Porady pastýřské v diecési Litoměřické str. 151. Český missionář, 234. Přeložení svátku SS. Cyrilla a Methodia, 622.

Slavnosti a pobožnosti.

Májová pobožnost u Sv. Klimenta str. 234. Přípravy k slavnosti Velehradské 554. Křesťanské tisíciletí na Moravě, 622.

Dopisy.

O vzájemném spolku ku podpoře nuzných duchovních str. 70.

Osobní věstník.

Úmrtí str. 474.

Literární Oznamovatel.

Schulte, über gem. Ehen str. 77. Předpisy o správě jmění kostelů a t. d., 78. Bibli česká 78, 476, 659. Jana z Lobkovic zpráva a naučení jeho synu, 78. Báječná božstva starov. Řeků a Římanů, 79. Malá muzea pro školy národní, 79. Časopisy katolické, 79. Ehrlich, Fundamental-Theolo-

gie, 154. Aderner, Geschichte d. apolog. Literatur, 157. Loberschiner, das Kirchenvermögen, 158. Právník, 159. Everm. Košetického kázání 235. Was hat der kathol. Christ von den gemischten Ehen zu halten? 237. Buch Ester, 238. Geschichte des Protestantismus, 238. Freiheit, Autorität und Kirche, 239. Concilia Pragensia 1353—1413, 315. Christus-Archaeologie, 318 a 398. Česko Moravská kronika, 319, 477. Vybraná kázání Jelínkova 320. Missale Romanum, 396. Historia revelationis divinae 396. Sv. Jan Nep., 397. Biblioteka kazat. Bud. diec., 397. Sebrané básně Fr. Šušila, 398. Velehradky, 399. Archiv český, 399. Konkordát, 400. Hist. stat. Beschreibung d. dioec. Budweis, 400 a 557. Oesterr. Vierteljahrschrift für kath. Theol., 475. Commentarius in Evang. S. Joan., 476. Handb. der pract. Seelsorge, 476. Rukověť k posv. obřadům, 477. Dějiny sv. ap. Cyrilla a Methoda, 477. Starožitnosti země české, 478. Sněmy zvířat, 478. Oesterreichs Umbau, 555. S. Liturgiae Praxis 656. Liturgika pro gymn., 558. katol. učení o víře a zákonech mravů, 558. Sbirka výkladův a kázání, 559. Hudební památky české, 559. Das Büchlein vom Pabst, 560. Uiber die Selig- und Heiligsprechung, 560. Pflichten der Priester, 628. Bilder aus dem Pfarrleben, 628. Olderich, der päpstliche Zuave, 630. Geschichte der japanischen Martyrer, 630. Neue Siegespalmen kathol. Martyrer, 631. Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms, 631. Rede zur Feier des hundertjährigen Geburtstages J. G. Fichtes, 631. Schoedlerova kniha přírody, 632. Přírodopisný atlas, 633. Nové obrázkové spisy pro mládež 633.

Nové spisy pro mládež, 400, 478, 560.

Časopisy katolické. Dopis z Budějovic str. 480.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek I.

Církev bez papeže.

Každý poněkud vzdělaný národ měl již v dávnověkosti jaký taký zákon, jehožto původ přiřítal zjevení nadlidskému. U starých Řeků, Římanů, Keltů, Germanů, a Slovanů dělila se moc vládní od kněžské: málo kde spojeno bývalo kněžství s vládou světskou. Římští Caesarové přisvojili si úřad nejvyššího kněze, aby utvrdili svou moc i svazky posvátnými. Za květu panství jejich stal se Řím městem světovým. Od východu i západu scházeli se tu národovci rozličných pletí, jazyků, krojů a mravů. Zájmy politické, vědecké, umělecké i obchodní v Římě jich jednotily. Všenárodní Řím Caesarů cestu klestil papežům všenárodním, katolickým, jakoby řekl každolidským. Pokřtěný Žid, Řek i Říman, a po nich každý na víru obrácený národ bratřil se v lůně církve katolické; nástupce apoštola Petra jmenován obecným Otcem křesťanů, papežem. Římská církev pojala ideál církve všenárodní, světové za proroctvím Kristovým: „Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ Cesta k uskutečnění vznešeného ideálu — sbratření národů věrou a láskou — z počátku sama se rovnala. Posvátnost nejvyšší hlavy

církve i za věku surového násilí mířila národy a panovníky. První náčelníci pokřesťených národů z dobré vůle přijímali koruny z rukou církve a v ruce její přísahu skládali, že chtějí panovati spravedlivě. Tím rostla samoděk moc i autorita stolice apoštolské. Želbohu! poměry světa a církve se mátlý; udály se přechmaty z té i z oné strany; v církvi klesala kázeň; počaly roztržky; knížata i národové řevněly proti výstupům hierarchie; politika kladla odpor proti časem osobované svrchovanosti papežů nad panovníky křesťanskými; zahořel odboj proti autoritě církevní a přemoc panovníků a národů opanovala pole. Vznikali a množili se církve národní a zemské. „Byzantinci pravili: My uznáváme jen patriarchy; papeže (vrchního patriarchy) neznáme. Anglíkáni řekli později: My nechceme ani papeže ani patriarchy; dosti máme na biskupech. Protestanté němečtí chtěli již jen farářů a nad faráři aby biskupoval země pán. Menší sbory věděli jen o kazatelích. Kvakérové tvrdili dokonce: „Každý jest sám svým prorokem, učitelem a knězem.“ Těmy různými slovy líčí Döllinger*) postup rozpadání se křesťanů v strany, jichž nyní nic vespolek neváže, leč odpor proti papeži. To jsou tedy *církve bez papeže*: a kam došly? *Jak, a pod kým* stojí? Pohledněme na

a. *církev východní.*

Patriarcha Carhradský (počítaje již jen asi 9 milionů duší) kupuje si od *Porty turecké* za hříšný peníz důstojemství své; zač nabývá právo ukládati daně na své pravoslavné s hojným podílem pro sebe. Důchody jeho obohacuje ustanovování arcibiskupů, biskupů, archimandritů a t. d. kteří si úřad svůj od patriarchy koupiti musí. Patriarcha sám zřídka umírá ve svém důstojenství;

*) Kirche und Kirchen, Pabstthum und Kirchenstaat. München 1861.
Z toho znamenitého díla vyňaty jsou tyto stručné výpisy.

častěji bývá dle libosti Portou odsazen. Patriarchové Alexandrinský (s 5000), Antiochenský (s 50.000), Jerusalemský (s 25000 duší) donášejí někdy sporné věci k rozsudku přednímu patriarchovi Cařihradskému: nemohou-li se ale s ním porovnat, podávají při svou vládě — turecké (!). Než proti vůli řevnivých mocnářů evropských blíží se doba rozpadnutí se říše Turecké; sami Turci říkají: „Jednoho dne řeknou ministři sultanovi: „Buď křesťanem!“ — A vzkřísí-li se pak církev východní? Dejž bůh!

b. *Církev helladská.*

Ta se již vymanila z područí patriarchy Cařihradského. Za neodvislou ji prohlásilo r. 1833 shromáždění 35 biskupů v Nauplii. Správu v ní vede synoda, do kteréž volí král ročně pět oudů duchovních a dva světské úředníky. Patriarcha Cařihradský uznal r. 1850 synodu helladskou, vyhradiv si jen jakousi poctu. Duchovenstvo helladské běře se obyčejně z nižších tříd a jest nazvíce nevzdělané, pro skoupé nadání provozuje řemesla k zahájení života: lpí ale věrně na obřadech církve východní. Rozpadne-li se říše turecká, spoji se s církví Helladskou bezpochyby ostrovy Jonské, Thessalie a snad i některá města v Malé — Asii.

c. *Církev ruská*

oddělila se od cařihradské v XVI. století (1587). V jejím velikém obvodu žije přes 50 milionů lidí. Metropolit Kijevský býval z počátku patriarchou ruské církve; Petr I. postaral se, aby lid ruský nehleděl více na patriarchu než na cára; zrušil tedy patriarchát a zřídil (1721) „svatou synodu.“ Duchovenstvu žádajícimu o obnovení patriarchátu odpověděl cár: „Já jsem patriarcha.“ Cařihradský patriarcha Jeremias uznal synodu ruskou a na-

zval ji „bratrem v Kristu“ a svolil, že může jednati a zavíratí jako „čtyry svaté apoštolské stolice patriarchální.“

Metropolití: Petrohradský, Kijevský a Moskevský jsou stáli údové svaté synody: ostatní údy a všechny sekretáře i úředníky volí cár. V synodě sedí také císařský prokurator, někdy vyšší vojenský důstojník, a bez jeho přivolení a podpisu platností nemá žádné synodní usnešení. Tím způsobem jest synoda ruská jakýmsi odborem státní rady z cela závislým od vůle císařské. Autorita v otázkách dogmatických a liturgických caru se ale nepřičítá. Církev ruská nezná sněmů ani konferencí duchovních. Biskupové se berou z klášterů a nesmí býti ženatí. Mezi nimi není spojení žádného. Světští duchovní, vůbec synové popů, žení se před ordinací obyčejně velmi mladí, a potýkají se pak se svými početnými rodinami s ustavičnou nouzí. Málo jich jest vzdělaných: mnozí sotva čísti a liturgii zpívati umí. Biskupové zacházejí s nimi tvrdě, často jako s nevolníky. Málo kdy káží, leda o slavnostech císařských a to obyčejně jen dle předpisu. Lid nemá v rukou knih modlitebních. Při službách Božích přísně se zachovávají obřady suché, mechanické, církevní zdvořilosti, nekonečné křížování, poklekávání a čelobítí o zem. Každý Rus musí jíti jednou ku zpovědi a přijímání. Za zpověď a absoluci platí se určené stupně štolý. Lid má více důvěry k mnichům než k duchovním světským, popům. Rozvedení manželstva zůstaveno cáru. Rozkolníků jest množství. Jednali jsme v loni o nich. Ve vyšších střídách francouzsky vychovaných — oblíben Voltair, Proselité z církve západní a z protestantů přikazuje církev řecká znovu křtiti: ruská přijímajíc obrácence maže jen křížem. Patriarcha Cařihradský Cyrillos uveřejnil roku 1756 spis Eustratia Argentesa, kdež dokazováno, že západní křesťané (katolíci i protestanté) rádně pokřtěni nejsou.

a) *Církev anglikánská a různověrci (dissentres.)*

O národní církvi v Anglicku se již mluviti nedá; více než polovice Anglických dissentrů neznát se k církvi anglikánské, která ovšem jest panující, *státní*. Král aneb královna jest hlavou její. Biskupové zasedají vesměs v panské sněmovně. Vyšší stavy jsou horliví navštěvovatelé služeb Božích; chudí lidé a massy dělníků nechodí do kostela. Duchovenstvo bráno ze stříd vyšších, a kdož není spřízněn s oprávněnými stavy, zřídka dosáhne výnosného úřadu duchovenského. Patronát jest navíc v moci vyššího panstva a šlechty (gentry.) Pomocné duchovenstvo (curates) skoupě placeno jest od *synekuristů* a *pluralistů*. Onino nevedou docela správy duchovní, tito užívají bohatých důchodů z několika prebend. Vyšší duchovenstvo nekáže; čítává nejvýš nějaké rozjímání a dlouhou nedělní liturgii. Angličan se nezpovídá, leda na smrtelné posteli, umí-li se jen zpovídati. V kostele mají boháči uzavřená sedadla, prostému lidu zbývá málo místa. Víra Angličanů jest panská, nedotíravá, shovívavá, pohodlná. Zpověď a půst slove pověrou. Lid ale nemaje důvěry k duchovním *pánům*, kloní se pořád více k dissentrům, kteří mají určitější formu v učení.

Následek reformace anglické bylo zkrácení, povržení a oloupení chudších tříd. Oloupením církve a přenešením statků církevních v ruce laiků schudly massy lidu dříve majetných. Nadání dobročinná pro chudé z věku katolického přestaly dokonce ženitbou duchovenstva. Jindy vedly záduš, kláštery a faráři péči o chudé; na statcích jejich živilo se mnoho pachtýřů a činžovníků. Šlechta pak vyháněla pachtýře a činžovníky; polnosti proměňovala na pastviny, co se jim výnosnějším býti zdálo. Povstalo přísloví (1581), že „ovce lidí žerou.“ Burnet (History of the Reformation. Ed. II. fol. 114) tvr-

dí, že panstvo zamýšlelo podmaniti lid, vydány neslýchané tvrdé zákony (1548). Zahálejší (třebas jen tři dni) a žebráci cejchováni na prsou, otroky učiněni, jen chlebem a vodou živěni, k robotě nuceni, a kdož uprchli, smrti pokutováni. Za Alžběty se tyto zákony obnovily. Na místě vypalování cejchů nastoupilo (1597) bičování do krve, odsuzování na galeje, a daně (taxa) na chudé, a nověji pracovny a domy chudých. Nelitostivě tu oddělován muž od ženy, děti od rodičů. Těžkou daň na chudé nazývá Leslie spravedlivým trestem „za oloupení církve a chudých“ v čas reformace. Taxa dosáhla ohromné výše 6 milionů liber (přes 60 milionů zl. na stříbře) a dělníci volí předce raději živu býti v špině nejhnušnější, než aby žádali o přijmutí do domů chudých. Puritánská přísnost ve svěcení sobot zapovídá lidu všeliké obveselení (dívadla, hry, tance); jen pít mu zůstalo. Mimo farní chrámy zrušeny bývalé kaple; ve všední den žádný kostel není otevřen. Před reformací sedávali bohatý i nemohovitý vedle sebe v kostele; nyní nemá chudina tam místa pro sedadla boháčů zavřená a ovšem pohodlná.

V Anglicku masy lidu obecného sdivočují nábožensky a mravně; stávají se „početným národem pohanů,“ jak se sám biskup Exeterský vyjádřil. Mrav a stud hyne nejen v městech rukodělných ale i po vsích.

Se zádušným jménem *katolickým* stáhla Reformace také nadání školní. Chudí studující mívali dříve kollegia na universitách; reformace i tyto ústavy chudým odňala. Veřejný orgán: „British Critic“ se přiznává, že reformace za následek má „triumf bohatých nad chudými a vládu peněz nad právem práce.“

Svrchovanost králů nad církevní anglickou vyřknuli zákony říšské za panování Tudorovců: Jindřicha, Edwarda i Alžběty. A však církevní svrchovanec jest sám církevním nevolníkem. Kdyby král (aneb královna) při-

jal víru katolickou, anebo přijal katoličku za manželku, ztratil by trůn, a dle statutu od 1689. byl by lid v tom pádu *prost* přísahy, poslušenství a věrnosti. Paměti hodno jest, že král anglický jakožto *hlava dvou církví sobě odporých*, dvojí rozličnou víru vyznávati musí: v Anglicku biskupskou, ve Skotsku presbyteriansko-kalvinskou. Od roku 1833 zřízena „parlamentem tajná rada“ (Privy Council) jest vrchní appelační stolice v rozepřích církevních o učení i kázn i. Sestavena jest převahou z laiků, jenž ale nejsou všickni ani údové církve biskupské. V láně církve té přebývají theologové rozličných náhledů; jedni vykládají písma svatá dle vnitřního nadání, druzí dle tradice církevní. Synodální činnost duchovenstva posud ani vzniknouti nemohla.

Biskupové jsou bezvládní jak v učení tak v kázni; z bázně před processem nevystupují proti bohatým prebendátům, jen chudým kurátům cítit dávají svou váhu. Kathedrály jsou sinekurami. Z 11728 prebend v Anglicku a Valesu zadává koruna 1144, soukromníci 6092, biskupové 1853. Úřady církevní zadávají se z ohledů politických, z přisně a za peníze. K zaopatření synů svých kupuje otec jednomu synu patent důstojnický, druhému presentaci na výnosnou prebendu: a předce i duchovní přísahu skládá, že jí nedosáhl svatokupecky.

Největší protiva patrna mezi 39 články *všry* podstatně *kalvinskými* a *liturgií téměř katolickou*. Jednotu zevnitřní udržuje jen „*prayerbook*“, knížka mešní a obřadní. Státní církev tak jest rozervána, že se říci může, že tam méně škol, než stran. *Latitudinári* jsou více *rationalisté*, druh *rationalistů* německých. *Evangeličtí* snižují svátosti k pouhým znamením. Libůstka jejich jest dogma o ospravedlnění s imputací: schází jim však *behovědeckého vzdělání*; literatura jejich obmezuje se jen na *kázání* a *rozjímání*: zabavují ale také svých posluchačů apokalyptickými a chiliastickými teoriemi a

prorokováním. Zavrhuji všecku církevní tradici, zapírají bytnost viditelné církve, co božského ústavu, bibli vykládají doslovně dle svého vlastního nadchnutí (inspiration), neděli světi s přisností židovskou, zapovídajíce lidu každé vyražení, ano i dětem hry i zasmání — v neděli. Židy milují, papežáků nenávidí.

Praví *anglikáni* neboli vysokocírkevní stojí mezi evangelíky a traktariány; zavrhuji protestantské učení o ospravedlnění člověka pouhou vírou; věří v bytnost církve nadané autoritou, ale ohražují se proti všem logickým odvodům z této podmínky. Svou státní církev nepokládají za jediné pravou, ale za nejčistší, nejlepší a ode všech přechmatů vzdálenou; doprovázejí pohřeb každého i různověrce i katolíka s „bezpečnou nadějí ku spasení,“ at byl živ jakkoli.

Traktariáni vznikli před 30 lety v Oxfordě; mnoho učenců této strany přešlo ku katolíkům, jak se udává 1200. Orgán jejich jsou noviny „Union.“ Uznávají potřebu neomylné autority v církvi, a tu nalezají v *církvi katolické*, jen že ještě čekají, až se celá církev anglická pokatolíčí. Odpor zakušují pouze v střídách vysokých a středních. V celku ale pozorovati lze na duchovenstvu anglickém, že se štítí přísnějšího theologického skoumání. Nejdůkladnější spisy vyšly od mužů, kteří se stali později katolíky jako: *Newman, Wilberforce, Manning, William Palmer, Allies* a j. Významno jest, že anglická církev nemá posud žádné vědecké *dogmatiky*. „*Pearson Exposition of the Creed*“ nevyhoví sebe menším požadavkům. V Anglicku nikdo nemůže věděti, co církev učí; to neví ani sám premierminister ani jeho tajná rada. Ve svých *Miscellanies* (II., 165) praví *Carlile*, že „pravá církev jsou nyní novináři, jenž denně aneb týhodně lidu káží a to s autoritou, jakou mívali jen reformátoři a papežové.“ Celá bytnost anglikánské církve

závisí od majority parlamentu, v kterém pořád více různověrců, katolíků a židů přibývá.

Ráznověrci užívají v Anglicku úplné svobody, ano pohrdají nevolnictvím státních církevníků. Hojně se posud zmáhali v stářích průmyslníků. Praktický Angličan chce míti víru pohodlnou, srozumitelnou, těšivou a upokojivou. On s Kalvínem pevně věří, že jest vyvolencem, a že mu stav milosti a koruna věčného spasení neujde. Taková jest jeho důvěra (assurance): kazatelé na náměstích, v kaplách i kostelích prohlašují jisté odpuštění všech hříchů a bezpečné spasení za okamžité vybuzení a soustředění citů. To slove tam „kázání evangelium a svoboda.“ Všecko se točí okolo nauky o ospravedlnění. Že Calvinismus zatvrzuje svědomí a uspává ho, přiznává se baptista Robert Hall a jiných více. Praktickému Angličanu bible mnoho péči nenadělá. Kromě kázání všecko jest mu „pověrou“: svědomitě ale zachovává svůj „sabbath“; vydrží seděti při dlouhém kázání, jehož pak formu i obsah rád posuzuje: a však aby pokorně kleče klaněl se Bohu, — to by bylo pověrou.

Kromě u *Methodistů* závisěji kazatelé různověrců došla od svých osadníků a jsou špatně placeni; přitom žijí v stálé básni, aby sbor jich nepropustil. Nejmilejší a stálé thema jejich bývá, že člověk ku spasení svému ničeho přidělniti nemusí, než připočítati si „zásluhu Kristovu a věřiti na své vlastní předzvolení.“ Ztracen byl by kazatel, jemuž by napadlo kárati veřejné hříchy a zlozvyky osadníků, zvláště bohatých. A však znelíbil by se též, kdyby zásobu svou kazatelskou ztrávil, a fráse častěji slychané opakoval, kdyby jeho paní nebo dcera příliš péčlivým oděvem vzbudila řevnivost u ženské části zboru, anebo kdyby při volbách politických nezadal hlas ve smyslu majority zboru.

Zbor starých *presbyteriánů* neboli *Puritánů* vyhynul v Anglicku během minulého století. Poslední jejich ná-

čelní theologové Richard Baxter a Daniel Williams uznali protivu kalvinského učení s nevyhnutelnými výsledky mravními a odřekli se jeho. Postupem několika let obce jejich přešly k *Arianismu* a *Socinianismu*. Nynější *Unitáři* podobny svobodným obcím německým, zapírají hlavní články víry křesťanské.

John Wesley odstoupil též od kalvinismu. Bratr jeho *Karel Wesley* psal jemu: „Všickni zahyneme (solifidiantismem), nepovoláme-li *Jakuba* (apoštola) ku pomoci.“ Z části *Vesleyanů* povstali *Ariminiani* ze strachu před kalvinskou nákazou; ostatní část ale sjednotila se s *Methodisty* a vedením proroka svého *Whitfielda* a „matky církve“ hraběnky *Huntingtonové*, která libovolně kazatele ustanovovala i sesazovala. Kalvinující sekta její počítala r. 1754 do 100.000 vyznavačů, r. 1861 ale již jen 19.159 údů.

Methodisté kladou podstatu víry v nejsilnější co možno vybudování citů. Údové sboru toho zpovídají se veřejně, obyčejně však vynášejí na místě hříchů své „zkušenosti“ t. j. ctnosti, a ujištění přijaté milosti; nicméně ale prohlašujíce se za nejbídnější hříšníky ubezpečení býti se pravi nepochybného spasení. Nikdež nehalí se duchovní pýcha v oděv pokory patrněji, jako při takovém sobělíchocení a sebeklamání. Kazatelé jejich zajímají pouze obrazotvornost; posluchači své svrhují v nesmírnou tesknost a téměř v beznadějné běsivé zoufalství: najednou ale obrátivše přeskakují k ujištění milosti nepochybné. Ale i v jejich lůně stávají se potrzky, jako r. 1796. za příčinou uvedení — varhan. Novější *Reformérové* usilují o větší působení laiků ve sboru.

Congregationalisté aneb *Independenti* mají v Anglicku asi 1401 kazatele. R. 1833 uveřejnili své vyznání: ale — nikdo ho nepodepsal. Kazatelé musí se opatrně řídit podle náhledů a vášní možných a bohatých osadníků.

Baptisté původně jsou kalvinoci: udělují ale křest jen vyrostlým. Počátek vzali v Anglicku r. 1608; nespojili

se ale s *Memmonity*, ani hollandskými ani německými. Svě kalvinství neboli svůj *autnomianismus* vyvinuli tak, že kazatelé jejich již mluvívají k nim co *vyvolencům*; o hříších ničeho věděti nechtíce. Že kazatelé pouze od osadníků svých závisí, samo sebou se rozumí. Z baptistů vyšlo ještě pět sekt, více méně rozdílných. R. 1851. počítáno 1948 obcí *partikulárních baptistů*.

Kvakerové vzdělávají se vespolek přednáškami mužů i paní; nadšeni duchem domnívají se, že nepotřebují ani svátosti ani zřízených kazatelů. Sekta jejich z nenáhla se trátí.

Moravští bratři tiše jen ještě živořejí v Anglicku v 32 modlitebnicích.

Swedenborgiáni (cirkev nového Jerusalema) r. 1851 počítali 50 sborů.

Většího hluku dělají *Irvingiáni*. Věříce ve zvláštní jim udělovaný dar Ducha Svatého, usilují o domnělé obnovení „církve apoštolské.“ Znají čtvero podstatných úradů: apoštolů, proroků, evangelistů a pastýřů. Zavrhuje osobné rozsuzování článků víry, vidí v protestantismu „církvní revoluci z dola,“ i blíží se velmi k církvi katolické v učení o ozpravedlnování, o svátostech, o službě Boží. Očekávají v blízké budoucnosti osobní a vyditelné se zjevení Páně, první vzkříšení a počátek tisícletého králování.

Mormonství s navlíknutou krabuškou křesťanství, přistěhovalo se z Ameriky a čítá v Anglicku 20.000 vyznáváčů.

Phlymontští Bratři neboli Darbysté vyskoumali z písma, že se církev již za věku apoštolského zvrhla, a že nyní všeliká církev stojí pod kletbou Boží; i oni očekávají blízké početí říše tisícleté. R. 1851. měli 132 sborů.

e. Církev ve Skotsku.

Ve Skotaku zavedl *John Knox* učení *kalvinopresbyteriánské*. To dlouho zápasilo s anglickou církví biskup-

skou, až dosedlo s Wilhelmem na trůn. V žádné jiné zemi nepozůstavila reformace divočejší zkázu, než ve Skotsku. Poboživši krásné a prostranné kostely katolické, spokojila se na dlouho bídnými chatrčemi, podobnějšími chlívům než domům Božím. Během osmnáctého století ani jediného kostela tam nevystavěno. Lidem se kázalo nezřídka pod širým nebem. Pole literatury bohoslovné tam docela zanedbáno. Každý Skot je dle kalvinského učení vyvolencem Božím; zásluha Kristova každému se přivlastňuje. Theologie Skotů nezná morálky.

Moderatisté skotští podobají se německým racionalistům; směr jejich jest pelagiánský a sociniánský. Proti nim se postavil *Th. Chalmers*, vůdce *strany evangelické*. — Ve svěcení neděl (sabbath) jsou presbyteriáni ještě přísnější než Anglikáni. V neděli není dovolena ani dost malá procházka: za to ale pítí kořálky do přesycení. V kostelích není varhan, oltářů, kříže, ani obrazů ani svící, při službě Boží ani symbolů ani liturgického obřadu. Zpívají jen žalmy. Modlitba trvá třeba půl hodiny; „minister“ v modlitbu zahrnuje, cokoliv se mu nahodí. Večeři Páně přijímají sedíce u dlouhých tabulí; chleb se jim přináší na miskách, víno v číších; diváci naplňují kostel. Kazatel huláká na kazatelně.

Obřadní chudoba a pohrdání každým symbolem jeví se zvláště při pohřbích. Rakev se spouští beze slova do hrobu. Skotská církev rozštěpila se na tré, na státní, svobodnou a sjednocenou. K těm se druží Independenti, Baptisté, dva druhy Methodistů, Glasaisté, Unitáři, Kvakerové, Morisiniáni a Presbyteriáni. Skotové nazývají anglickou biskupskou církev za příčinou její liturgie „druhem modlářství.“ Papeže jmenují dokonce antichristem, člověkem hřichu a synem zkázy,“ tak to stojí v jejich Westminsterském vyznání. Katolíci byli z počátku reformace krutě pronásledováni; kněží byli vypovězeni a smrti hrozeno jim, kdyby se byli vrátili. Mnoho sta-

rých kněží zabynulo v žalářích. Za věku novějšího přibývá ale opět katolíků, tak že r. 1859 měli již 183 kaplí a kostelů. K. V.

Pokračování.

Gallikanismus, Febronianismus a Josefinismus.

I.

Není křesťanské vlasti, která by si o církev byla získala tolik zásluh, spolu ale na tolik „starých práv a svobod“ se odvolávala, jako církev francouzská. Onano známá národní povaha, která tomuto národu jméno „Franků“ t. j. svobodných udělila, onen vždy čilý smysl, onano žárlivá touha po svobodě, spojena se samolíbou vychloubavostí, nezapřela se ani na politickém, ani na národním poli; zde i tam dobrého i nezdařeného přinášela ovoce. Následkem nového uspořádání států na západě stal se od VIII. století poměr mezi nejvyšší hlavou církevní a panovníky jednotlivých zemí mnohem bližším, než-li dříve býval. Tímto zblížením se duchovní i světské vrchnosti, mravní nadvládou papežů povstala buď z historické nutnosti, buď ze vděčnosti a zbožnosti národů dostalo se i papežům jistého podílu na světských záležitostech jednotlivých říší, jakož i naopak králům připadla značná část zevnitřního řízení národních církví. Mohlo se tedy lehce státi, že jedna neb druhá moc meze vykázané překročila. Dějepis nás učí, že světská moc dříve skracovati počala svobodu a samostatnost církevní, tak že papežové nuceni bývali, proti těm a takovým vytasiti zbraň duchovní. Nezřídka se stávalo, že i biskupové, buď z bázně, buď z odvislosti od panovníků světských, jejich strany se přidrželi naproti papeži. Papežové pak, aby svobodu církve udrželi, bedlivěji a přís-

něji dohlíželi na biskupy; mnohá beneficia, od světské moci často svatokrádežně udělována, sami obsazovali; mnohý rozsudek a důležitý výkon sobě ponechávali čili vymíňovali; provinciální sněmy od papežského potvrzení závislými činili, odvolávání se ku papežské stolici rádi vidívali a podporovali a j. v. Poměry časové toho nutně požadovaly. Tak vzrostla skutečně moc papežova a nabyla váhy, jakéž v dějinách za prvních osmi set let nenalezáme. Sotva že biskupové francouzští tuto změnu moci papežské zpozorovali, již počali naproti tomu odvolávati se na „stará práva a staré zákony veškeré církve, na práva a svobody, která po zvyku a učení dřívějších století biskupům a sněmům jednotlivých zemí přínáležela, nechtíce žádných zákonů přijímati, které by se neshodovaly se starým právem ve Francii. Toto odvolávání se na stará práva bylo takřka semenem, z něhož později vyrostly tak nazvané *svobody církve gallikánské*, o nichž se ale ještě ani na konci r. XIII. století mluvíti nedá. Teprve když za času prudkého sporu mezi papežem Bonifaciem VIII. a králem francouzským Filipem Sličným obě mocnosti proti sobě rozjitřeny tak daleko přišly, že papež tvrdil, jakoby jemu král *netoliko v duchovních ale i ve světských věcech poddán býti měl*, a k rozřešení této otázky biskupy francouzské do Říma volal, čemuž ovšem král se opíel tvrdě, že mu papež *ve věcech světských ničeho poroučeti nemá a odvolává se od papeže na všeobecný sněm* svrchovanost tohoto nad papežem vyslovil a biskupům do Říma jíti zapověděl. Když pak za času roztržek na západě papežové si opět jisté záležitosti ve Francii vyhrazovali, odvolávali se biskupové důrazně na svá stará práva, tak že král Karel VI. více ediktů naproti tomu vyhrazování psáti musel. Po nějakém čase byly velké sněmy církevní v Pise, Kostnici a Basileji. Aby velké tehdejší v církvi panující zmatky odstranily, moc papežovu ztenčili, vyslovili zásadu,

že *všeobecný sněm církevní jest nad papeže a takto* hradbu učinili převládající soustřední moci duchovní v rukou papežových. Po ukončení sněmu Basilejského prohlásil král Karel VII. to, co se tam uzavřelo, za zákon státní, jenž se nazývá *pragmatickou sankcí* (1438), čímž se biskupům, odvolávajícím se na *všeobecný zákon* nové a mocné dostalo podpory. Spor Bonifacia VIII. s Filipem králem a výroky sněmu Kostnicko-Basilejského byly události, které nadřčeným zásadám gallikánského duchovenstva daly určitějšího významu, zásadám, kteréž se staly později základem tak nazvaných *svobod gallikánských*. Ony jsou: 1. moc královská jest samostatná a papež nemůže ani *přímo* ani *nepřímo* králi ve věcech světských něčeho poroučeti; 2. moc papežova jest obmezena zákony veškeré církve, a papež musí se podrobiti rozsudku všeobecného sněmu. Až do konce 15. století mohli bychom zásady tyto, jakož i chování se francouzského duchovenstva považovati za dobrou protiváhu naproti možným přechmatům papežské moci a co nutný lék v mimořádném postavení církve za času velkého odštěpení. Avšak, tu se udála reformace a s ni i nová doba vývinu jmenovaných svobod. Reformace všudy seslabovala *duchovní*, sesilovala ale za to *světskou* moc. Ačkoliv ve Francii Calvinismus až na trůn se nevyšinul, použili předce francouzští králové, zvlášt vládychtivý Ludvík XIV. posavadního postavení gallikánské církve naproti papeži k zvětšení vlastní moci, ale na škodu svobody církve ve Francii. Již konkordátem uzavřeným ode Lva X. s Františkem I. (1517) dostalo se udělování *beneficií*, kterého se papež vzdal, nikoliv do rukou biskupův, ale do rukou krále. Marně tomu biskupové po celé století odporovali. Podobně i po ukončení sněmu *Tridentského* žádali biskupové opět a opět, aby též ve Francii ona uzavření přijata a prohlášena byla, však marně, poněvadž by se musel král vzdáti mnohých práv

ve věcech duchovních. Již tím, že disciplinární zákony sněmu Tridentského přijaty nebyly, stala se Francie jaksi osamotnělou a poněkud *oddělenou* od ostatní církve. Aby se však docílilo toho, co teď nazýváme *svobodou gallikánské církve*, k tomu se podvolili s Kalvinisty a Janse-
nisty smíšené parlamenty a světské úřady, papeži nepřátelské, jakož i jednotliví učenci práv. Ku konci 16. století sepsal *Peter Pithou* pojednání „o svobodě gallikánské církve“ na základě jmenovaných dvou zásad a odvodil z nich *tolik sad, kolik chtěl* co soustavu svobod, které teď *Gallikanismem* nazýváme. V soustavě této se ovšem ještě vyslovil, že *obcování a spojení s papežem co hlavou církve a středem jednoty jest nutné*: avšak vykonávání práv papežových tak se obmezovalo povolením králů, že v skutku *primat* nebyl nic jiného, než pouhé *čestné vyznamenání*. Dle této soustavy svolávali „*nejkřesťanstější*“ králové francouzští provinciální a národní sněmy církevní a ve jmenu svém předpisovali zákony církvi národní. Bez přivolení krále papež nemůže poslati žádného legata do Francie, jenž by tam ve jmenu jeho záležitosti řídit mohl, ledaby přivolil král; papež nesmí žádné daně pod jakýmkoliv jménem požadovati ve Francii. — bez přivolení krále; papež nemůže poddané sprostiti od přísahy věrnosti a kdyby to učinil, nejsou povinni, poslouchati; papežské bully a jiné písemnosti, ať jsou obsahu jakéhokoliv, nesmějí se čísti bez písemného dovolení králů a t. d. Co *Pithou* uvedl v soustavu, snaží se *Peter Dupuy dokázati z dějepisu*, vypočítáváje všechna ustanovení králů francouzských naproti papežům, nehledě na to, zda-li byla odůvodněná, neb ne, zda-li pošla z vášnivě prchlivosti aneb ne, chtěje tím dějepisně dokázati, že Francie těch svobod vždycky mívala. Spis ten učinil nebezpečné *Pithouovy zásady* ještě nebezpečnějšími, poněvadž z bezsprávně stávajících událostí odvozoval právní normy *pro podobné pády*. Biskupové pozna-

vše nebezpečnost té věci protestovali: král to však potlačil. Vladychtivý Ludvík XIV. chtěl jako v státu, tak i v církvi neobmezeně vládnouti; jeho životní úlohou nebylo nic jiného, než ponižování a sužování svatého Otce, i použil jakéhosi nedorozumění mezi papežem a duchovenstvem francouzským k tomu, aby *gallikánským svobodám vydobyl potvrzení biskupů*. Příčin podotknutého nedorozumění bylo vícero. Francouzští králové měli tak nazvaná práva regálií t. j. právo z mnoha kostelů užívatí příjmy mezi tím, co místa tato uprázdněna byla, a pak jmenovati nástupce. Ludvík XIV. právo toto rozšířil na *všecky* kostely ve Francii. Innocenc XI. jednání takové zavrhl, biskupové však ujali se krále. Dále papež ujal se utlačeného kláštera Charonne a zavrhl spis *Gerbaia* (1679) ve smyslu Gallikanismu sepsaný *co schismatický a zlehčující stolici papežskou*. Tím ovšem urazil duchovenstvo dobře smýšlející. Následkem těchto událostí shodovala se přání krále, aby „*gallikánské svobody*“ duchovenstvem potvrzeny byly, s přáním duchovenstva, aby určitějším jich vyjádřením stávalo hráze naproti nadužívání jich od úřednictva světského; a protož vyjádřilo se r. 1682 shromážděné duchovenstvo Gallikánské: 1. Svatému Petru a jeho nástupcům, co náměstkům Kristovým, a církvi vůbec dána jest moc toliko *v duchovních záležitostech*, nikoli však též i ve věcech světských. Proto nemohou králové a knížata ani přímo, ani nepřímo mocí klíčovou sesazeni, ani poddani slibu věrnosti sprostěni býti. 2. Papežové mají takové právomocnosti jen co nástupcové Kristovy, a sice jen tak dalece, jak se ustanovily na sněmu Kostnickém. 3. Vykonávání papežské moci nesmí překračovati ani meze *všeobecnými sněmy* stanovené, ani *zvyky a mravy*, jakých ve francouzské církvi od dávna stává. 4. Ani ve věcech víry není rozsudek papežův tak jistý, aby žádné opravě více nepodléhal. Jen *veškeré* církve souhlasení činí pravdu *neomylnou*. —

S těmito články nakládati se dá právě tak, jako s dřívě uvedenýma dvěma: může z nich každý odvozovati, co se mu líbí. Král neopominul ničeho, čím by docílil, aby dotčené „uzavření“ ve Francii jedině platným učením učinil. On zapověděl duchovním i světským správcům, aby se ničemu ani neučilo, ani nepsalo něco takového, co by se s oněmi články nesrovnávalo; učitelé bohosloví a práva museli přísahat na ně; biskupové měli podle nich vyučovati lid; a při povýšení na stupeň doktorství měla se zastávati aspoň jedna z oněch sad. Toto zjevné vnucování, jimž se články ony měly státi politicko-historickými dogmaty ve Francii, způsobilo ještě více hluku ve světě, než samo jich prohlášení. Ve Flandrii, Itálii a Španělech ozývaly se hlasy zjevně proti tomu, a papežové: Alexander VIII. (1690,) Klement XI. (1706,) Pius VI. (1794) je zavrhli. Ludvík XIV. vzal sice vzhledem na psaní umírajícího papeže Alexandra VIII. svůj edikt týkající se onoho „vyjádření“ tak dalece nazpět, že zapověděl, aby se v skutek neuváděl: avšak toto nazpět vzeti nebylo dosti úplné, ani postačitedlně známé a sotva se ho všímáno, takže *fakticky* ono uzavření gallikánského kněžstva v platnosti zůstalo. Slovnutný [Bossuet] jen nerad se zúčastnil a s velikým vnitřním zápasem sepsal „obranu uzavření gallikánského kněžstva,“ která proti jeho vůli se uveřejnila. Z poněhála přesvědčilo se i ostatní duchovenstvo ve Francii o škodlivosti „gallikánských svobod.“ Jen parlamenty a soudy světské těžily z oněch svobod k rozšíření světské moci, rušice a bořice vždy víc a více *svobodu církevní*, a to tím snáze, ana chránící moc papežova zlomena byla, tak že ony *svobody* v brzku staly se *otroctvím*. V rocích: 1755, 1758, 1760, 1762 a 1763 hlasitě si stěžovali biskupové na světské soudy, které je zkracovali v *duchovní moci*, zvlášt co udělování sv. svátostí se týče. Tak se stalo, že nejučelnější a nejvýtečnější přívrženci oněch „gallikánských

svobod“ v *theorii*, uznali jejich nejškodnější následky ve skutečnosti a tak sami odsoudili Gallikanismus.

Fenelon praví: „V skutečnosti jest ve Francii král více, než hlava církve, papež. Moc králova nad církví dostala se teď světským soudcům. Světští panují nad biskupy, světští vyšetřují papežské bully, toliko článků víry se týkající.“ *Fleury*, na slovovzatý dějepisec francouzský, praví: „Mohl bych tak dobře pojednání o otročení gallikánské církve psáti, jako dříve o *svobodách* jejich se psalo.“ A *Bossuet* dí, že se „*oněch církevních svobod*“ vždy proti církvi a jí ke škodě užívá.“ — Máme-li ještě nějaký důkaz záhubnosti Gallikanismu podati, jest to ona událost, že známý *Febronius* soustavu svou vzal ze spisů gallikánských, a že i Josefinismus, jímž církev v Rakousku neobyčejným způsobem poutána byla, nebyl nic jiného, než v život uvedení toho, co ve spisech Gallikánských a Febroniových se vyslovilo. Z toho se také vysvětluje skutečnost, že nynější biskupové ve Francii s málo výmínkami o *oněch svobodách gallikánské církve* ničeho věděti nechťi, že s velkou věrností apoštolské stolici oddáni jsou a *svobodu církevní v rukou papežových lépe pojištěnu mají, než v rukou vládaře světského.*

II.

Nic na světě nenalezáme, co by tak rádo se rozšiřovalo, jako blud. Dějepis nás tomu učí, že nepravé učení málo kdy se obmezuje na to město, krajinu neb zemi, v které vzniklo, nýbrž jako potok po přívalu rychle se skály dolů se žene, a opouštěje přírodou vykázané hráze nečistou vodou podkaluje luhy a pustoší role. Té pravdy smutným důkazem jest nám Gallikanismus, jenž se nespokojil tím, co ve Francii byl způsobil, ale i na okolní krajiny záhubně působiti se snažil. Tak na německé půdě ujal se a pěstitele našel v jinak učeném světícím biskupu Trevirském Janu Mikuláši Hontheimovi.

Napsal on totiž knihu, podstrčiv si nepravé jmeno *Justa Febronia*, a poslal ji do světa s názvem: „*O staru církve a o zákonité moci římského papeže.*“ Podivno jest věru, jak muž, kráčeje po dva a šedesáte let cestou přímou, po tolika zkušenostech, muž učenosti slynoucí a hodnosti vyznamenaný zblouditi mohl v tak pozdním věku. Musíme se tomu diviti, kterak muž důsledný mohl se dopustiti takové vady, že v předmluvě k nadřečené knize oddanost svou k svatému Oci *Klementu VIII.* osvědčuje, předce podkopávati se jal základ moci církevní, *primát papežův.* Jest sice účel, proč onu knihu sepsal, — jak totiž v předmluvě předstírá, sám na sobě dobrý a chvalitebný, totiž sjednocení protestantů s katoliky. Kterak ale taktó dosci chtěl toho, co přislíbil, nedá se ani pochopiti. Tolik jest jisto, že takovým způsobem s protestanty *nikdy* se usjednotiti nemůžeme.

Soustava celého učení, které Hontheim v knize své rozvedl, nazývá se *Febronianismem*, a jest v krátkosti asi toto: Kristus Pán udělil apoštolům a tudy i církvi moc svazovati a rozlučovati, tak sice, že moc tato původně *veškerým věřícím patří, zvykem ale a užíváním* dostala se představeným církevním. *Každý biskup má svou moc bezprostředně od Boha.* Co nástupci apoštolů jest mu dána *neobmezená moc*, aby mohl bludy kaceřovati, dispensovati a t. d. Petr ovšem od Krista vyznamenaný byl před ostatními apoštoly, když mu dán byl *primát*, jenuž, jak samo sebou se rozumí, *není na Řím vázán*; tím jen tak dalece jest nad ostatními biskupy, jako metropolita nad svými suffragány. On má opravdu péči o celou církev, on nad ní bdí a ji vede, však *právimocnost nemá žádnou.* Co papež jest sice více, než biskup, ale *ne nad biskupy*; tito v hromadě jsou více než on. Kdyby se tedy stalo, že by papež na církevním všeobecném sněmu přítomen nebyl, tím ještě není sněm bez hlavy, poněvadž *primát jest sice v církvi, ale nikoliv nad církvi.*

Papež tedy nesmí ničeho stanoviti, co by zákonům církevním odporovalo, proto že nad nimi nevládne, nýbrž jich jen v život uvádí. Proto možno jest, odvolati se od papeže na všeobecný církevní sněm, neboť on není *ani samovládcem ani neomylným*. Bez veškeré církve souhlasy nemůže zákony všeobecné stanoviti, byť by i vyloučením z církve hrozil. Povolností biskupů a ještě více vnučováním a utlačováním se mu dostalo délkou času mnohých práv, a právě proto zapotřebí jest, aby věci v ten stav se uvedly, jak to první čtyry sněmy církevní všeobecné ustanovily. K tomu biskupové mohou spolupůsobiti tím, že ne veřejně papežských bull svobodě církevní na odpor jsoucích. Kdyby ale papež dobrovolně moci své domnělé se vzdáti nechtěl, mohli by světští panovníci nápomocni býti častějším svoláváním sněmů církevních všeobecných, listinami královskými (*placety*), kterými by se určovalo, které od papeže pocházející listiny se uveřejňovati mají a které nic; odporem proti rozličnému nadužívání moci duchovní a p. v.“ —

Soustava ta nevyhniká ani novotou, ani učeností — *novotou* nikoliv, poněvadž jest čerpána ze spisů francouzských podobného druhu; *učeností* ne, poněvadž plná jest protiv a sama si odporuje, a mnohého došla odporu jak od protestantů tak od katolíků. Rozumí se samo sebou, že i v Římě pilně zkoušena a následovně i odsouzena byla dne 27. února 1764. Jen toho želeť jest, že Klementem XIII. naznačenou cestou nekráčeli všichni biskupové němečtí, poněvadž jen v devíti diecésích spis Febroniov zapovězen byl. Mezi tím co Hontheim všechny námítky proti soustavě jeho činěné zvraceti se snažil; neopominul i prakticky uváděti jich v život. On to byl, jenž značného měl podíl na *písemné stížnosti* tří duchovních kurfiřtů r. 1769, v které si naříkají, jakoby papež u vykonávání moci diecesánské jich zkracoval. On to byl, jenž se na ní i podepsal, ačkoli tím nechceme tvr-

diti, že by jí byl sám sepsal. V tom čase zemřel Klement XIII. a na jeho místo nastoupil *Klement XIV.*, který ale v takovém poměru ku vládám světským byl, že nemohl v té věci učiniti žádného kroku. Tím se stalo, že Febronianismus, ač již v Římě jednou odsouzen, bujně i dále rostl a to tím snáze, když původce jeho u vysokém postavení v církvi mnoho činiti mohl k rozšíření proticírkevní soustavy své. I vidělo se papeži *Piu VI.* (r. 1776) za potřebí, se zvláštní péčí proti tomu se opírat; napomínal tedy arcibiskupa Trevírského, aby svého světícího biskupa k odvolání přiměl. Tento ovšem jen s těžkým srdcem se k tomu odhodlal odvolav falešné učení své jen *vůbec*, což když od svaté stolice přijato nebylo, *zevrubně* to učinil, z čeho sv. Otec mnoho se radoval a svým poslancům na dvorách panovníků to oznámil. Že se to ani mnohým dvorům, ani mnohým lidem nelíbilo, netřeba dosvědčovati. I sv. Otec, i arcibiskup, i Hontheim sám mnohou trpkou výčitku za to vyslechl; *oniho*, že prý mocí jej přinutili k odvolání; *tento*, že se tak přetvařovati zná. Urážky tyto, když se množily, dosvědčoval světící biskup v *psaní na duchovenstvo okresku Trevírského*, že se mu nevedlo jinak než jak se mnoha jiným učencům bylo stalo, kteří, zahrabavše se do studium, zdánlivosti pomateni jsou, bez všeho zvláštního úmyslu nepravým a zvráceným věcem učivše. Ačkoli, jak samo sebou se rozumí, nikdo jej k takovému vyjádření nenutil a tudy z cela opravdovým se býti zdálo, lze předce souditi, že se mu věc ta *v celém objemu* neobjasnila, *jednak* z toho, že na nájezdy proti němu činěné odpovídati se jal *jednak* tím, že ve výsvětlivkách (komentáru) ku svému „*odvolání*“ znovu mnoho trpkého a osobu papežovu zlehčujícího napsal, aniž by byl následoval chvalitebného příkladu sv. Augustina, jenž spis svůj proti oběma psaním Pelagianův dříve papeži Bonifaciovii I. předložil, než-li jej do světa poslal. Ovšem že nezůstalo ani to bez od-

povědi i zavdalo příčinu k výbornému a důkladnému spisu, v kterém kardinál *Gerdil* na požádání sv. Otce Pia VI. nadzmníněné nájezdy zvrátil. Uzralé ovoce Febronianismu jest *kongress Emský*; kdež nadřečené zásady i od tří duchovních volenců Trevirského, Mohučského a Kolínského, pak od arcibiskupa Solnohradského přijaty byly. Leč buď si tomu tak aneb jinak, co držeti máme o pravdivosti zásad těch, nepřesvědčí-li nás odvolání původce samého a církevní jeho smrt, neb s Bohem a církví smířen zemřel v 90. roku věku svého (r. 1790); uvádíme, jak *Lessing* se o tom vyjádřil: „Tvrdití to,“ dí, „co Febronius a stoupeni jeho učili, bylo by *nestydatým lichocentím se ku knížatům*; nebo buď nejsou všechny ty důvody proti právům papežovým *žádnými* důvody, aneb platí dvoj- i trojnásobně *o knížatech samých*. Pochopiti lze to každému; že to ale dosud s určitostí a úsečností, jakou věc ta zasluhuje, nikdo neřekl z těch, jejichž povoláním to jest: skutečně jest podivným a velmi zlým znamením.“ Za našich dnů ale podáno důkazů dosti, že biskupům v Německu ani vůle, ani odhodlanosti neschází, práva stolice papežské hájiti a brániti slovem a skutkem.

III.

Bližší než Gallikanismus a Febronianismus jest nám *Josefinismus*. Císař *Josef II.* chtěl přetvořiti mocnářství Rakouské z mnoha rozličných dílů složené ve velký u vnitř pevně *sjednocený* (centralisovaný), na *zevnějšek neodvislý* stát. Provedením toho měla se zničiti *stará zaručená práva* jednotlivých zemí, mělo se zničiti *samostatné řízení* a *vyvinování národnosti* neněmeckých, měly se zničiti *jazyky a mravy národů*. *Josef II.* domníval se oprávněným býti k odstranění všeho, co by v cestě bylo nadřečenému provedení dotčeného cíle.

Toto libovolné nakládání, které se s učením církev-

ním na prosto nesrovnává, ať si již pochází s trůnu, aneb od národu svrchovaného, — přivedlo císaře nutně k tomu, že si co oprávněný církevní reformátor počínal. On se vynasnažoval, aby *církev v Rakousku* co možná nejvíce od hlavy církevní *odštěpil* a neodvislou učinil, za to ji ale přivedl v *poddannost státní*; z čehož povstala ona známá soustava církevně-státní, která se jmenovala *Josefinismem*, pod kterou církev v Rakousku až do nedávna úpěla. Ostatně nebyl císař Josef prvním, kterýž o to se pokoušel; základ položen byl již za *Marie Theresie*. Hlavním v té věci podnikatelem byl ministr *Václav Kaunic*. S čím jiným mělo se začítí, než-li s vyhlazením těch, kteří byli hlavní, jistou a bezpečnou podporou církve, s vyhlazením — Jesuitů? Před tím již ale následkem nového školního plánu (r. 1752) obmezen byl vliv kněží na školy; všecko, i bohovědecké knihy podléhaly císařské cenzuře; papežskému legátu bráněno dohlížení a navštěvování diecés, pak přišla *řada na Jesuity* kterým nejprve odňat úřad zpovědnický u dvora; r. 1759. vzato jim jest ředitelství na filosofické a bohovědecké fakultě university Vídenské a dáno jejich odpůrcům. To se stalo v hlavním městě, zponenáhla se dělo i v *provincích*, až jim konečně zůstaly jen školy nižší, a i ty byly by ztratily, kdyby jim císařovna nebyla přála a kdyby se bylo dostávalo jiných schopných učitelů. — Podobně se vedlo i jiným duchovním řádům. Měl-li kdo biskupem jmenován býti, nestal se jim tak snadno, nebyl-li horlivým přívržencem Febroniovým. Hontheymovy knihy se zjevně rozšiřovaly a teprve když v Římě byly odsouzeny, nemohly se rozšiřovati zásady ty tak patrně. Za to ale vyskytl se muž jiný, jenž náhledy takové vědecky zastávati se jal; — byl to *Rautenstrauch*; za odměnu stal se opatem Břevnovským, radním dvorským a vrchním dohlížitelem a referentem školních záležitostí. Aby zároveň noví zastavatelé této soustavy

dorůstali, přednášelo se na vysokých školách *přirozenému právu a vědám politickým* co možná nejvíce v *protivách*. Ano vláda se ujala i národních škol, aby takto duch vládní i mezi lid se dostal a za tou příčinou zřízeny jsou pro učitele tak nazvané *normálky*. Ani *katechismus* nezůstal na pokoji. Dávno užívaný Kanisiánský katechismus měl se novým nahraditi, což se i stalo *Ignácem Felbigrem*. Když i ten ještě *mnoho katolickým* býti se zdál, přetvořil se v *nový* a zaslán jest biskupům s poukázkou, aby jej pastýřskými listy kněžím i lidu schvalovali. V prosinci r. 1774 nařídila císařovna zvláštním patentem, aby se v každém farním okršleku zřídila škola, která by mimo vyučování náboženství co předmětu od církve zcela *neodvislou* byla. Nad těmi školami dohlížel vládou ustanovený dozorce, kterému i duchovní, co učitelé náboženství, podřízeni byli. Rozumí se samo sebou, že *věda* všemožně se vynasnažovala dokázati oprávněnost takového jednání. Mimo nadzminěné dva muže vyskytnul se nyní třetí, jménem *Rieger*, jenž zásady Gallikánské ve svém spisu poněkud *jemněji* prováděti se jal a jehož kniha nařízením r. 1764 na všech školách biskupských i klášterních *za školní* se prohlásila, jakož i dříve vláda určovala všechny knihy na vysokých školách, podle kterých se přednáseti mělo. — Tak stály věci, když Marie Teresie, — která ještě všem novotám dosti bránila, nemožouc nahlédnouti, co rádcové její za záměry mají, — smrtí svou vládu synovi postoupila. To, co již započato bylo, mohl *Josef II.* snadno provésti; těm jimž opatrování církve svěřeno bylo, biskupům totiž, nazvíce ze šlechty a z dvorských kancelářů jmenovaným, nedostávalo se ani vůle, ani vědomosti a učenosti, aby církev a zájmy její brániti dovedli. Ano, mnozí toho ani nechtěli, poněvadž ve všem souhlasili se záměry císařovými. Tak se ukázalo že to, o čem až dosud jsme mluvili, bylo jen slabým začátkem toho, co teprvé přijíti mělo. *Dvorní dekrety* se

jenjen rojily, jako mouchy za parného dne jeden za druhým, majíce v život uváděti, co až dosud jen jako ve výtahu a s učitelských stolic se přednášelo. První kroček, kterým císař na počaté dráze dále se ubíral, bylo *vypovězení války Římu*.

Narízením od 26. března 1781 zapovědělo se všem arcibiskupům, biskupům a duchovním představeným co nejprísněji prohlašovati *papežské bully*, breve a jiné listy, ať jsou obsahu jakéhokoli, leč by se před uveřejněním oznámily světským úřadům, a pak česká neb rakouská kancelář biskupům a představeným zaslala rozhodnutí. Jiný rozkaz od 2. dubna 1781 zapověděl biskupům, aby ani tištěná, ani psaná ustanovení a *listy pastýřské* ve svých diecésích neuvěřňovali bez dovolení úřadů světských. Předepsala se i *nová přísazní formule*, kterou každý nově jmenovaný biskup neb arcibiskup, do rukou *světského* vrchního země skládati měl dříve, než-li od papeže potvrzen byl. Narízení od 14. dubna prohlásilo za neplatné fakulty papežské k dispensování a absoluci biskupům postupované. 4. září narízeno biskupům, aby *církevní překážky* uzavření manželského spolku vadící, kde dostatečná k tomu jest příčina, *vlastní* mojí promijeli za levnou taxu a sice proto, poněvadž státu velmi mnoho na tom záleží, aby biskupové Bohem jim svěřené moci užívali. *Podřízeným duchovním* ale pod ztrátou výživy *zakázáno*, aby se neopovažovali oddati někoho, kdožby v dotčenem případě neměl prominutí biskupského (tedy ne papežského!). Zvláštní péči věnoval císař *klášterům*. Vlastnoručním listem (od 30. října 1781) ustanovil, aby zrušeny byly všechny kláštery a řády, „které pouze rozjímavý vedou život a k blahu bližního a ku prospěchu občanské společnosti ničím nápomocnými nejsou.“ Na slova hned následoval skutek a v krátké době 700 *klášterů* zmizelo, — a kdyby se nebyl bral zvláštní ohled na lid, jemuž na mnoze kláštery poskytovaly dobrodiní,

zajistě nebyl by ani jediný klášter obstál. *Přerušil spojení klášterů mezi sebou v říši i za hranicemi; zbavil je velikých výsad, kterých požívaly; zaváděl periodické volby představených i tam, kde to zřejmě proti řeholi bylo.* Vláda císařova osvojila si právo na 12 let určovati, kdo do klášteru přijat býti má, — a přijímání to ovšem jen zřídka se stávalo. Počet řeholníků klesal den ode dne. Podobně se dělo se všemi ostatními kongregacemi. Na místo všech bratrstev nastoupil *spolek lásky osvědčující se v skutečích lidumilných, t. j. spolek tak nazvaných svobodných zedníků.* Jmění nahromaděné ze zrušených klášterů dostalo (28. února 1782) jméno *náboženského fondu* a sloužiti mělo církevním účelům a ku zlepšení přiměřené výživy duchovních. — Ohledem na světské kněžstvo patronátní právo soukromých osob se obmezovalo. Zač duchovní považováni byli, nejlépe poznáme z toho, že jim uloženo bylo, s kazatelny oblašovati každý *zákon státní* bez rozdílu slušnosti na místo posvátné. V *snášlivosti* s protestanty šlo se tak daleko, že se smíšená manželství dopouštěla i beze slibu, že dítky v katolické víře vychovány budou. Kněžstvu takovému lid *nedůvěřoval.* Následovaly změny na *učilištích pro odchování katolického kněžstva* určených. Starý plán školní viděl se býti nedostatečným. Do *učení víry* a vysvětlování písem sv. mísilo se *liché rozumování; dějepis církevní přednášel se podle protestantských spisů; církevní právo pojednávalo se ve smyslu Gallikanismu a zásad Febroniových.* Profesorové bohosloví zproštění byli přísahy na Tridentské vyznání víry. Biskupské semináře a klášterní školy se zrušily; na místo nich zřídily se pro celou zem *generální semináře,* řízené představenými od biskupa docela neodvislými, vládou ustanovenými. Ústavy tyto staly se *střediskem a propagandou Jansenismu.* V cizině studovati nesměl žádný. Právem biskupů skoro jediným bylo, *aby ruce skládali na kandidáty, kteří jim posláni by-*

li. Kněžím poručeno, aby pouze mravokárných kázání mívali na místě dogmatických. Náboženský cit urážen, že se zrušené kaple a kostely dostávaly do rukou lidí, kteří svatyně snižovali k podlým účelům. I bohoslužba katolická zbavovala se okrasy a rozmanitosti. Vláda Josefova ustanovila i počet svíček, kolik jich na oltáři hořeti smělo, a pro uspořené dříví nařídila, aby se mrtvoly v pytlech pochovávaly.

Nescházelo císaři rádci, kteří počínání takové zrazovali, na nebezpečné toho následky poukazující. Mezi nimi byli kardinál arcibiskup Vídeňský a Ostrihomský *Migazzi* a *Bathiany*, kurfiřt Trevirský, Klement Václav a jiné. Dobré rady nevšímáno. Ba ani prosby, ani napomínání *svatého Otce*, ani cesta jeho do Vídně neměla žádného výsledku. I za přítomnosti papežovy proti všemu právu a pravdě rozšiřovaly se novými falešné náhledy o primátu, o církevních obřadech, odpustcích, duchovních řádech a t. d. Ano císař v odporu proti církvi chtěl se i od Říma odtrhnouti a založiti *zvláštní církev Rakouskou*, na způsob anglikánské církve. Tím se svěřil na své druhé cestě do Říma španělskému vyslanci Azarovi, a jen moudrým důvodům toho muže poštěstilo se, odvrátiti jej od úmyslu takového. Od té doby se k papeži šetrněji sice choval, ale předce i dále činil, co se mu líbilo. Po úmrtí biskupa Pasovského (1783) libovolně rozdělil biskupství to tak, že ona k Rakousku příslušející částka dílem k arcibiskupství Vídeňskému, dílem k nově zřízenému biskupství Lineckému připadla, nedbaje na to, že Karel VI. trvání nadzmiňného biskupství slavně byl přislíbil. Něco podobného učinil i biskupům v Lüttichu a Kostnici, tvrdě, že duchovní blaho věřících toho vymáhá.

Leč jako všechno, což lidského jest, konec mívá, nemohla i choutka po reformách a zdar toho trvati věčně. Stálé potlačování *starých práv a svobod jak národních tak církevních* mělo za následek *odtrhnutí se Belgie*

od Rakouska. Marně pak prosil Josef papeže, aby jej s národem opět smířil. Bylo již pozdě. Podobného ponížení dočkal se i v Uhřích, kde patentem od 30. ledna 1790 zrušiti musel všecka nařízení vydaná od svého na trůn dosednutí. Nešťastné události tyto urychlily jeho smrt. Nedosáhl cíle si vytknutého, státi se *lidumilem a otcem poddaných*, a to hlavně tím, že nepřátelsky se k církvi měl, jsa tvořitelem nešťastné soustavy byrokratické, která svobodě a samostatnému vývinu národu i církve na úkor byla. x.

Pozorujeme nová podobná hnutí proti církvi katolické; ožívují se opět choutky centralistické na zmar kmenů národních zvláště slovanských: necht slouží minulost za výstrahu! Stejně příčiny mívají stejných následků.

Význam i úloha posvátného řečnictví v bohoslužbě katolické.

Od P. Antonína Skočdopole.

1. Pohlédneme-li na bohoslužbu církve římské katolické, církve východní čili řecké, a na bohoslužbu nesčíslných sborů protestanských, a porovnáme-li je ve spolek v tom což obecného a podstatného v nich jest (ač možno-li mluviti o něčem obecném a podstatném při zvlí a subjektivnosti bohuslužby protestanské): tu mimo jiné u Řekův sice nemnohé a téměř naskrze nepodstatné odchylky naskytá se nám rozdílné postavení náboženského vyučování v ostatním celku bohuslužby těchto tří nejrozsáhlejších vyznání náboženských.*)

*) Běřeme-li protestantismus co jeden celek a co jedno vyznání náboženské, nezapomínáme nikoli, že to jenom jakousi ideálnou platnost míti může, ana nesjednocenost protestantův nemajících ni-

Kdežto v církvi řecké všecka bohoslužba obmezuje se z největšího dílu na svaté obřady, zděděné z dávnověkosti a držané v původní formě se svědomitostí velikou ano až i s úzkostlivou péčí, a slovu Božímu jenom nepatrná doba i práce se věnuje: spatřujeme naproti tomu při protestantech, že pilně a skoro výhradně věnují čas bohoslužbě vyměřený „službě slova“ málo vážice, ano zjevně tupíce aspoň v theorii téměř všecko, což my katolíci zahrnujeme jmenem svatých obřadův, čili ceremonií, svátostí a svěcenin. A na této vážnosti a úctě ku slovu Božímu zakládají sobě protestanti nemálo, za to majíce, žeby oni sami v této věci rovni byli starým křesťanům, a že by církev katolická, latinská i řecká, božího slova dosti nectila, a že by prý již, co do této věci, patrně bylo, kterak se katolíci odchýlili od původního života křesťanského, neberouce prý ohledu na praxi apoštolské a mučennické doby, a přestávajíce na „výmyslech kněžských, na mechanismu nečinném a mrtvém, na ničemných a prázdných formách.“ Že takové a podobné útržky na bohoslužbu katolickou nic nejsou, leč jenom jalové a liché deklamace suchopárného rozumu, proti nimžto se ozývá přirozený cit i v samých protestantech, že jsou to jenom vynucené pomluvy, jimiž nevěra i blud samy sobě zastírají zrakův, aby pravda tak tuze nebila jim v oči: to všecko již mnohonásobně vysvětlili a vyložili učenci katoličtí, mužně a vítězně hájíce bohoslužby katolické, a rozvinující před námi tajemné záhyby tohoto roucha svatého, kterýmž se odívá svaté cirkve víra, naděje a láska, její nekonečná uctivost k Bohu, její život i boj, její radost a utrpení, její ples a její slzy, její touhy a práce, její blahodárné působení ve člověčenstvu, její svatá jednota s církví oslavenou a s církví trpnou, její přátelství

žádného pojídla, ve skutečnosti taková jest, že těžko již nyní jest a čím dále, tím nesnadněji bude jmenovati věci jim všem společné.

s Bohem neviditelně přítomným a její královské postavení v národech. I povrchnímu znalci života katolického známo jest, že církev katolická co do řečnictví posvátného kráčí prostřední cestou ani jeho nad slušnost i potřebu nehledíc, ani se škodou nezanedbávajíc, jakož vidíme jedno ve sborech protestantských a druhé v církvi východní: a kdyby v této příčině mohla něco platiti stará věta: „in medio virtus,“ již by z domyslu lze bylo prohlásiti, že i tu na pravé cestě jest praxe katolická, kteráž daleká jest toho, aby všecku objektivnost v pozadí stavěla, jakož činí protestanti, trpíce v bohoslužbě své jenom něco *veřejných a společných* modliteb a zpěvův a nadto kromě „slova“ téměř ničeho nechtějice znáti, aby nutně náležeti mělo k bohoslužbě a daleká i toho, aby hověla bohoslužbě převahou objektivně, jako Řekové, u nichž převládá vnější nádhera, a bohoslužba vůbec na zděděných obřadech přestává.

Chceme-li tomu rozuměti, jaké místo by náleželo svatému řečnictví a z toho se přesvědčiti, že jediná církev katolická i v této příčině pravdu má pro sebe, připomeňme sobě nejprvé, že kázání jest *částí veškeré bohoslužby* křesťanské a jedna stránka té činnosti, kterouž Pán Ježíš poručil své církvi, aby úřad jeho vykupitelský dále vedouc, všecka pokolení bezpečně provázela k životu věčnému. Bylť zajisté *Kristus i prorokem i knězem i králem*, a pokračování o trojím úřadě tomto jest život a působení katolické církve. Jest-li tedy, jakož skutečně jest, kázání jenom díl a část úřadu svaté církve, kterýžto úřad se soustřeďuje a u všech odborech svých jako sbíhá v bohoslužbě, poznáme úlohu a význam posvátného řečnictví nejjistěji, budeme-li sobě toho svědomi, jakou úlohu, a jaký sobě postavený cíl by měla bohoslužba katolická.

2. Nejprvé má bohoslužba křesťanská ten úkol a cíl, *aby vyjádřila a vně představila vnitřní náboženství, vnitřní*

zbožnost, vnitřní náboženský život církve, osady, jednotlivých členův; a z této stránky jest bohoslužba dobrovolné osvědčení odvislosti, v jakéž se rozumný tvor od Boha býti uznává, a osvědčení toto jest tak nutné a přirozené jako n. p. dýchání živočicha. Nesmí zajisté a nemůže náboženství zůstatí nějakým zbožím v lidské duši složeným, ale to, co se slovem „náboženství“ zavírá, musí celého člověka proniknouti, a pakli proniklo skutečně, tuť nemožno, aby uvnitř mělo zůstatí, a aby nemělo se patrně objeovati. Ano, že pak zvěstování slova Božího jest podstatná část bohoslužebného celku, nelze jinak, nežli že i ono musí v tomto úkolu a cíli bohoslužby nenepatrné míti účastenství. A tak řekneme nejprvé, že kázání slova Božího má v bohoslužbě katolické ten úkol, aby sloužilo za *ústroj čili orgán nutnému a přirozenému vyjádření a představení vnitřního náboženství* a stránek či momentův náboženských majících prostředkem bohoslužby vstřipiti se ve člověka, za nástroj zřejmého a patrného osvědčení svědomosti křesťanské a života bohomyšlného v církvi, v osadě a v jednotlivcích. A k tomu konci musí kazatel pamatovati, a za díl své úlohy to uznávati, aby propůjčil hlasu a výrazu zvláštním citům a myšlénkám, ježto souvisí s osobitým významem jednotlivých slavností a výkonův bohoslužebných. Kdo neznámená tuto podstatný důvod onoho pravidla homiletického, vedle něhož nemá býti obsahem kázání, co by koli mani přišlo na um kazateli, ale že třeba šetřiti okolností času a církevní doby, že třeba pozorovati, čeho by osada sama sebou žádala i slušně očekávala.

Z této strany tedy jest kazatel representant a mluvčí svého posluchačstva, on pronáší a vyjadřuje posvátné jeho myšlénky a city, a prokazuje mu převzácnou službu (ministerium verbi), že apoštolskou činností svou dopomáhá osadě k jasnější svědomosti a světějšímu i mocnějšímu pohnutí v nábožném srdci. Vzpomeneme-li na obyčej

církvě prvočné za dob apoštolských, vedle něhož nejen biskupové a kněží mluvili ke svatému shromáždění, ale nezřídka i laikové, jakož jim Duch svatý vnukl, nebudeme se nikoli rozpakovati, abychom za pravdu přijali že kázání ovšem jest promluva Boží k lidu věřícímu, ale že je také výrazem, osvědčením a jako vtělením svatých citův a pohnutí; že je zároveň tlumačem tu radosti a svaté nadšenosti, tu bolesti a spasitelného zármutku, tam neobmezené úcty a dětinné lásky, tam zase vděčnosti a ochotné uznalosti, tu srdečné touhy a pevné naděje, tam vážnosti člověka k sobě samému, tu zase hluboké pokory a neobmezeného podání se pod úžasnou velebnost a mocnost Boží. Nebo jako náboženství všeho úloha nezavírá se pouze v tom, aby jenom ku poznání vedlo, aby osvítilo člověka: tak by pouhým a samotným vyučováním ani kázání nevykonalo celé úlohy své. Svátá církev katolická nezapoměla při bohoslužbě své na to, že pravým středem vyššího života lidského není rozum či mohůtnost poznávací, ale pravdivěji že jim jest prostocitnost; touto přechází pravda náboženská, budouc věrnou duší pojata a jako pevně držána v posvátný pocit, ve skutečný vnitřní život, o kterémžto vnitřním životě posud by řeči býti nemohlo, pokud by pravda zůstávala pouze v mohůtnosti poznávací a prostocitnosti nějak, abychom tak řekli, nebyla zažita v krev a v životnou šťávu vyšší duchovní části lidské proměněna. Tento pak život musí se i v ně ukazovati a jeviti v celé bohoslužbě a protož i v kázání, an jest podstatnou částí bohoslužby; anebo abychom to vyslovili výrazem technickým: kázání, jsouc důležitou a podstatnou částí křesťanské bohoslužby, má účel ne toliko *didaktický* ale spolu *lyrický*, majíc na zřeteli nejen osvícení rozumu a rozmnožení poznatkův zásmyslných, ale i vnitřní, tajemný a posvátný život, jež jest jako výrazem a tlumačem, jako dechem a oběhem krve.

Tyto pravdy vysvětlují nám zároveň onen nepopíratelný úkaz v historii posvátného řečnictví, že homilie a vůbec duchovní řeči z nejkrásnějších časův církve, z časův prvých šesti století, jsou tak živé, tak velmi se dotýkají nejjasnějších stránek a záhybův lidského srdce, až nelze, aby se posluchači nezdálo více že mluví sám nežli že koho mluvícího poslouchá; a že pozdější časové, jmenovitě století 17. 18. a dobrý díl našeho devatenáctého podávají nám kazatelských plodův z větší části až k omrzení suchých, nezázivných, a nejen nikterak nepontajících k sobě, ale raděj jakousi podivnou a nesnadno naznačitelnou nechuť vzbujících. Odkud jinud dal by se úkaz tento vysvětliti, ne-li odtud, že doby vzniku a vzrostu církve byly doby posvátné, naskrze proniknuté skalopevnou vírou a horoucí láskou, doby vzájemného, na nejvyššího cíleho života lidí s Bohem a Boha s lidmi, kdežto nemluví Bůh, aby neřekl člověk: „Mluv Hospodine, nebo slyší služebník tvůj,“ aniž mluvil člověk, aby neznamenal v sobě hlasu Hospodinova řkoucího: „Syn můj jsi ty;“ a že doby druhé, mírem a bezpečností zženštilé a skleslé, a odtud v pýchu a nekázeň na mnoze zašlé přetrhly aneb aspoň seslabily ano pásmo živé víry a lásky, kterýmžto během stalo se, že náboženství učiněno z velké části jenom záležitostí hrdého rozumu, aneb jalového citlivůstkářství a nevidomého zvyku, aniž bylo, čím býti má, pravým životem, počátkem a koncem tvorův učiněných k obrazu Božímu. I nemohlť ani jinak býti, nežli že se zapomělo na to, aby kazatel mluvil také ve jménu a ze srdce lidu křesťanského, že nemohl vyjádřiti a vysloviti citův nábožné, v Bohu pohřízené mysli, sám ničeho necítě a sám neznamenaje v útrokách svých života bohomyslného, a málo snad a jen temně tuše, co by nábožný křesťan v jednotlivých dobách roku církevního a u přijímání zvláštních darův a milostí Božích mohl cítiti o tajných záhybech srdce svého. — Nyní pak též vyro-

zumíme tomu, proč jedna každá homiletika, ač jest-li opravdu křesťanská, musí kazatele upozorniti, že marně káže, nežije-li sám životem církve, jsou-li mu podstatné momenty vnitřního života věci na prosto neznámou, nerozumí-li dobám roku církevního, a jest-li zavřen znakům jeho hluboký a vznešený význam i úloha veškeré bohoslužby katolické a jednotlivých kusův jejích; vyrozumíme též, proč asi není aniž může býti člověku tělesnému, člověku jen tak vedle obyčeje křesťanskému lahůdkou, potěchou a občerstvením slyšení slova Božího. Jest zajisté zvěstování a poslouchání slova Božího, co podstatná část bohoslužby křesťanské, z jedné strany své vyjádřením náboženského, duchovního života lidského, a protož kde tohoto není, tam ani kazatele ani posluchače v pravdě býti nemůže.

Tento jest tedy první *cíl* a první *úloha* posvátné řeči v bohoslužbě katolické, v úřadě a v působení svaté církve. Možno-li, aby také u protestantův mělo kázání tuto úlohu? Nikoli. Zapoměl zajisté protestantismus, že člověk má kromě rozumu také srdce, a že celý Kristus, a tedy nikoli pouze co učitel, ale co obětník zůstává v církvi své. Zavrhli oběť a tím zahradili pramen, z něhož více milostí má se člověku dostávati, nežli pouhé slovo. Bez oběti pak je církevní rok jenom pomůcka a ředidlo k počítání časův, je bez významu, nedotýká se člověka více, nežli jako dějepis a vypravování věci minulých. A protož i nemůže vzbuzovati ani rok církevní ani bohoslužba u protestanta oněch posvátných a jemných pocitův, které vzbuzuje v katolíkově, a protož i nemá protestantské kázání co vyjadřovati a tlumočiti; stránka lyrická jest mu neznáma a nemá v něm svého vlastního i nezadatelného místa.

3. Obsah zjeveného náboženství je základ křesťanské společnosti; v něm spočívají nejvyšší a nejsvětější zájmy křesťanstva. A jakož bohoslužba nejprvé ten cíl

má, aby vyjádřila vnitřní náboženství tak jakž jest pro-
niklo celého člověka: rovně tak jest úlohou její, *aby vyjádřila i představovala náboženství samo o sobě*, pokud si je
myslíme bez ohledu na člověka, tedy co předmět. Sku-
tečně pak ukazuje studium katolické bohoslužby, že v ní
představeny a zobrazeny jsou všechny ty stránky, kteréž
tvoří podstatu a zvláštnost křesťanské víry a života kře-
stánského, že se v ní před oči staví veškeré křesťanství
ve svých základních myšlénkách a tajemstvích, ve svých
událostech božských, v celém vývinu svém dějepisném,
pokud historické stránky jeho náležejí k obecnému ži-
votu církve a pokud jsou výrazem a výjevem ducha kře-
stánského. A z této strany jest bohoslužba katolická vý-
raz a zobrazení objektivních myšlének či ideí, tajemství
a dějův svatého náboženství k tomu konci a cíli, aby se
udržovaly a pro všechny budoucí věky zachovávaly kře-
stánská víra, křesťanský duch a život. Nemohouť zajisté
život a duch křesťanský a pravda Kristova obsaženy a
složeny býti v několika listech písmo svatého; ale toto
vše obsaženo jest ve svaté církvi, ana jest tělo oživené
Kristem. A tohoto živého těla život a duch jest život
a duch Kristův, tohoto oživujícího ducha umění jest umě-
ní Kristovo — křesťanská víra; a aby toto umění, tento
duch a tento život učiněn byl majetkem každého, kdož
hlásí se ku Kristu, toť úloha činnosti církevní, aby ona
víra i onen duch Kristův udržány byly v neporušenosti
a přesnosti, toť péče církve Boží. A k tomu zachování
a věkům budoucím svědomitému odevzdání obsahu a tre-
sti Božeho zjevení — křesťanstva, působí platně a zna-
menitě svatá církev tím, že v bohoslužbě své vyjadřuje
a zobrazuje vše, což věří a což doufá, vše co se zavírá
jménem objektivního náboženství. — Kdo nevidí, že i
v této úloze veškeré bohoslužby křesťanské má veliké
účastenství posvátné řečnictví? Jím svatá církev, majíc
na zřeteli úlohu, aby zachovala a budoucím pokolením

dochovala obsah Božího zjevení, pracuje k tomu, aby křesťanské pravdy poznány a za božské uznány byly, a toto poznání a uznání aby se rozmáhalo v osadách i v celé církvi, aby se věcem božským vždy lépe a jasněji rozumělo a přesvědčení o nich tužilo; aby svaté pravdy náboženské pronikaly a veskrze projaly srdce i ledví lidu věřícího; a rovně tak aby zákon mravný a duch života bohumilého platnosti nabýval ve všech záležitostech a poměrech, ve všem jednání a opouštění lidském. A proto kazatel věnuje a musí věnovati pozornost svou i veškerému obsahu nauky křesťanské o víře a o mravích, i bedlivě a opatrně zřítí na zvláštní potřeby času a místa, aby jednak v ně uvedl věci obecné, a jednak těchto aby hájil před záhubným a škodným vlivem časových a místných poměrův a názorův. Kdo chce přistoupiti k Bohu, věřiti musí tak, jakož ukazuje a velí sám Vykupitel v církvi živý; tato přesvědčenost pudí svatou církev, aby v bohoslužbě své, aby v dalším konání vykupitelského díla Kristova nejen nezapomínala na službu slova, ale aby jí raději značnou část i píce i času věnovala; neboť víra i sama jest účelem činnosti církevní, ano bez víry nelze Bohu se líbiti a protož ani ospravedlnění dojíti.

A tak i tuto jest kázání nutným doplňkem obřadův jednání a oznamův či symbolův bohoslužby katolické; jsouc podstanou částí bohoslužebného celku vyjadřuje i ono svatý obsah zjeveného náboženství, utvrzujíc a zachovávajíc vše to, což vyučování katechetické založilo, a ještě to rozmahajíc a proti živlům odporným bráníc.

Zjevení nikoli jen proto jest dáno lidem, aby o něm věděli a mluvili, aby se jemu učili a v paměti je ukládali; nebo podobno jest království nebeské člověku hospodáři, kterýž rozsíl semeno a štípl vinici, a žádá užitku mnohonásobného. Víra naše má býti živá, má ukazovati se skutky bohumilými, a ta jest úloha každého člověka, že má se snažiti, aby skrze dobré skutky jisté

učinil své povolání a vyvolení, aby se osvědčil věrným služebníkem, kterýž nezakopává hřivny jemu svěřené, ale kupčí, aby s užítkem ji zase odevzdal Pánu svému. A jakož církev svatá o to pečuje, aby všickni lidé přišli ku poznání pravdy, tak ani toho nezanedbává ale vše neunaveně k tomu pracuje, aby víra dítek jejích osvědčovala se skutky. Že pak bohoslužba v širším smyslu jest život a působení svaté církve, anebo aspoň tohoto života a působení znamenitá část, nemůže ani býti jinak, leč že v bohoslužbě katolické musejí se takové stránky nalézati, ježto mají vzbuzovati, napomínati a vésti k víře živé a k osvědčování skrze skutky toho, čemuž věří se srdcem, aneb *katolická bohoslužba musí míti účel ethický*, musí k tomu pracovati, aby duch a mysl k Bohu a věcem zámyslným se pozdvihovaly, aby víra, nejprvé předmět a náuka, přecházela ve víru živou, v nábožnost a lásku — v bohumilý a svatý život. Netěžko jest poznati, kterak bohoslužba katolická budí a sílí nábožnost, uctivost a lásku k Bohu, naději a důvěru v Něho, touhu a žádost Jeho milosti a blaživého přátelství s Otcem nejlaskavějším, vůbec takové pocity a hnutí veškerých vnitřností, které jsou jako zkypřená půda, jako zárodek šlechetných činův, ale i povahy šlechetné. Ale při pouhých pocitech a hnutích, jakkoli svatých a dobrých, nesmí zůstávati člověk; a tak i bohoslužba katolická k tomu bedlivě zří, aby také posvěcovala a sílila vůli, aby člověk zúčastňující se ve společné bohoslužbě nabýval mravné síly, svatého zápalu pro Boha — a víru; pro pravdu a ctnost, aby skutečně docházel očistění od hříchu a smíření s Bohem.

A protož i kázání jest co podstatná část bohoslužby křesťanské mocným prostředkem a mocnou pákou, aby na základě víry vzrůstaly křesťanský život, pobožnost srdce a ráznost vůle, či kázání má spolu za účel, aby víra nezůstávala pouze složena i uzamknuta v paměti,

ale odtud aby sestoupila ve prostocitnost člověka, a tuto aby láskou oživena budouc, vedla ke spojení s Bohem skrze skutky dobré a ctnosti hrđinské. I jest se tedy kazateli obracetí také k oitu a vůli posluchačův; řeč jeho má pohnouti, má povzbuzovati, těšiti a slíiti, má rozmáhati a utvrzovati pravou nábožnost — království Boží ve smýšlení, ve snaživosti a činnosti lidské; má nejen zachovati to, což jest umění náboženského již v posluchačích jeho, nedati tomu zaniknouti, a k rozmáhání toho snažně pomáhati, ale má také pozdvihnouti a vzbuditi padlého, a tak s ostatní bohoslužbou svorně působiti, aby jednotlivci a celá osada prospívali ve všech počestných a bohumilých věcech.

Nemůže býti pochybnosti o tom, že kázání zvláště z této stránky svojí úlohy nutně souvisí s bohoslužbou křesťanskou, a jí pomocníkem důležitým jest na dosažení jednoho z největších cílův jejich vzdělání mysli, naklonění a posílnění vůle ke všemu dobrému. Jest zajisté tuto kázání ústav, skrze nějžto se soujem víry zjevené dostává v osady; ústav, kterým se udržuje a rozšiřuje náboženství a jeho božské pravdy, zákony a neporušený duch; ústav, jímžto se nejvíce a nejpravdivěji vzdělává člověčenstvo, a kterýž nedá přijíti na to, aby měl kdy zajíti a s povrchu zemského zmizeti zdravý náhled o věcech nadpřirozených, a pravý úsudek o tom, co by dobré bylo a co zlé. Kázání jest dále ústav, kterýž společně s veškerou bohoslužbou, s obětí a svatými svátostmi především o to dbá a o to se snaží, aby náboženské pravdy, aby vůle a duch Boží byly podnětem a ředidlem veškerých mohůtností duše lidské, aby jednání a opovštění naše vždy a všudy tak byly, že by spočívalo na nich zalíbení Boží. A takto nelze neviděti a neuznati v křesťanském kazatelství něco velikého a valemého, něco nad pomyšlení důležitého a prospěšného; an mluví kazatel ve jménu Božím, aby zvěstoval vůli Hospodinovu, nic

při tom nedbaje na lidské vášně a nedada se výstřednostmi teorií časových nikterak mýliti ani másti. Máme tu nepřetržité zjevování-se Boha, máme tu nepřetržité působení učitele Krista, kterýž i tímto prostředkem o to pečuje, aby skutek vykoupení jeho nepřestal býti živým a takovým, že by jeden každý mohl v něm míti účastenství.

5. Jiný konečně účel, k němuž má svaté řečnictví v bohoslužbě katolické směřovati, jest ten, *aby připravovalo na bohoslužbu a na hodné i důstojné jí konání.* Nebo pravá bohoslužba jen tu býti může, kdež se koná v pravdě dosti jasně poznané a v bohumilém duchu, a kdež vychází z pravého poznání Boha i poměru našeho k němu, jakož i z poznání úlohy naší na zemi a určení našeho zde i na věčnosti. A protož kázáním tvoří sobě církev pŕidu pod nohami pevnou a klade základy ke zdárnému a prospěšnému působení svému, a takto jest neodbytná část a jako počátek i podmínka církevního působení. — Pakli kázání vůbec velmi úzce souvisí s veškerou bohoslužbou, především a vlastně jsouc poučným živlem jejím a rozlévajíc žádoucí a potřebné světlo po veškerém oboru života náboženského: souvisí ještě nutněji s nejdůležitějšími částmi bohoslužby, se svátostmi; poněvadž těchto nannoze nelze ani rozdávat ani přijímat, nerozumíme-li o nich dostatečně, a nejsou-li naše mysl i srdce náležitě spořádány a upraveny. Ve svátostech máme zřítí zahalené ve svaté symboly to, čemu věříme, máme toho skrze milost ducha svatého skutečně doznati a zakusiti; a toto vše nebude možné, pokud není kazatelem mysl věřícího lidu pozdvižena k Bohu a pokud nemusí oceniti i daru Božího i dárce a lásky jeho otcovské.

Toto všecko vždy uznávala, toho všeho veždy pamětliva byla pravá církev Boží, že by veškerá činnost její kněžská musela býti a zůstávati z většního dílu neprospěšná i neplodná, kdyby nestála na pevně půdě pravé-

ho poznání, a v letopisech církevních, proto že od počátku církve bývalo kázání a čtení svatých písem nejen podstatnou částí bohoslužby, ale že i předcházelo náboženské vyučování nejen svaté oběti, ale i jiným důležitějším výkonům bohoslužebným, jmenovitě křtům slavně udělovaným, a sice jeví se už v prvotné církvi kázání při oběti novozákonné co část bohoslužby řádná, všude jinde více co mimořádná.

Netěžko jest dokázati, a jenom úplná neznámost křesťanské starobylosti spojená předpojatou myslí mohla by upírati, že nynější katolická církev drží až posud onu bohoslužbu, kteráž se na základech ustanovení Kristových a apoštolakých během věků vyvíjelo z vnitřního života církevního, až dosáhla nejvyššího stupně dokonalosti s Řehořem Velikým na konci století šestého. A protože nerozumné a zcela nepravé je tvrzení nekatolíkův, jako by nynější bohoslužba katolická byly mechanické ceremonie a zbytečné obřady nemající účinku jiného, nežli že snad vábí oko a ucho lidské, a jakoby slovu Božímu málo pozornosti se věnovalo. Jest-li že někde lid nerozumí obřadům církevním, a neví, co by znamenaly, tím není vinna církev, ale vinni jsou tím služebníci její, že nečiní vedle vůle její, aby vysvětlovali a vykládali veškeré obřady a předměty bohoslužebné. Kdyby se tak všude a pilně činilo, stalo by se dojista, že by církev jistěji dosáhla cíle svého — posvěcení lidského, ano by rozumným a zdravým výkladem dokonale se porozumělo všemu, což se v chrámech křesťanských děje, a lid věřící nacházel by potom a viděl by ve svatých obřadech a výkonech církevních naznačeny a zobrazeny svaté pravdy, jimž věří, a povznesl by se na ten stupeň zbožnosti, svaté nadšenosti a duševní způsobilosti, kdež by napotom všecken byl schopný, aby vpravdě docházel těch milostí, kteréž složeny jsou v církvi pro jednoho každého úda jejího.

A jakož kázání připravovati má k bohoslužbě a jmenovitě k užitečnému a hodnému přijímání svatých svátostí, a jakož tuto tak velmi potřebné jest kázání, žeby bez něho na mnoze nebylo lze svátostem působiti k lidskému spasení: tak zase i sama posvátná řeč potřebuje přípravných úkonův obřadných, má-li naleznouti půdu plodnou v mysli posluchačův; neboť není vůbec dostatečné to, což kázání samo má přípravného a úvodního, jako jest píseň před kázáním, čtení epištoly a evangelia, předслов, kratičká modlitba a přístup. Pokud tyto věci trvají, sotva že se shromáždí a ustáli posluchačstvo; a tak pro veliký jeho díl jsou ztraceny, a nemohou u nich ani toho dosíci, čehož by vedle povahy své vůbec přece dosíci mohly. Majít zajisté myšlenky časných a světských věcech prvé odloženy býti, mají cit a srdce člověka jaksí vyprázdněny a upraveny býti, aby slovo Boží mohlo vejíti v ně a tu se i udržeti. K tomu pak i schopny jsou i dostatečny svaté obřady, modlitby a vůbec úkony mše svaté od počátku až po evangelium; nebo tuto budí se svědomost o naší nedostatečnosti a hříšnosti, poznává se nezbytná potřeba milosti Boží a odpuštění hříchův, tu rodí se důvěra k Bohu Vykupiteli, mysl vděčná i radostné zálety duše k Bohu, a vůbec takové pocity, jimiž upravuje se lidský duch, aby ochotně rád a s mnohonásobným prospěchem slyšel hlas Boha svého.

Nekatolíci chtějí člověka posvětití téměř pouze a jedině „slovem;“ avšak povážíme-li že kázání samo o sobě, byť i sebe více bralo ohled na veškerou bytnost člověka, přece vždy více jenom v mohutnost poznávací působí, řekl bych, že jest příliš teorií: toť nahlédneme, že samo o sobě nemůže dosti blahodárně působiti, nebude-li zase samo míti pomůcek příhodných, ježto by jaksí zavlažily, zjemnily, ohebnou a tekutou učinili suchost jakéž nižádná theorie či nauka není aniž může býti prázdna pro člověka. Jenom v katolické bohoslužbě nachází-

me potřebné tyto pomůcky a podpory slova, prostřednice a přechody mezi náukou a skutkem, kteréž mocně působí, aby zjevena a zvěstována pravda přešla v život jednotlivcův i národův. Podpory, pomůcky, přechody tyto jsou společné modlitby, zpěvy a ostatní svaté úkony s celým obvodem překrásné a hluboké symboliky, a jeden každý katolík to cítí a dobře ví, kterak skrze modlitby církevní, skrze posvátné úkony bohoslužebné a nejvíce skrze symboly vlastně a více nežli skrze slovo představují a zobrazují se hnutí a city nábožného, duchem svatým rozechvěného srdce, cítí to a ví, kterak bohoslužbou nábožný, z počátku jenom temný cit se zvyšuje a k jasnější svědomosti dospívá. — Ano tedy obřadové, svátosti a symboly katolické církve vůbec totéž pěstují a toéž za úkol mají, co kázání, a téhož se domáhají, ovšem způsobem jaksi jemnějším, tklivějším a zračnějším, nežli slovu jest možno; jde z toho, že didaktický účel posvátného řečnictví v katolické církvi daleko snáze a jistěji dosažen býti musí, ana veškerá bohoslužba k tomu znamenitě pomáhá; musí dosažen býti, ano se katolickou bohoslužbou svorně a přirozeně působí a doráží na člověka celého.

V modlitbách, zpěvích a všech ostatních kusech naší liturgie opakuje se ustavičně upomínka na základní pravdy křesťanské víry a křesťanského života; tu se na všecken způsob staví člověku na oči a vystupují před veškerou duší jeho tytéž věci, kteréž se v kázání vykládají, kterýmž učí, kteréž odporučuje a na srdce svým posluchačům klade kazatel. Jestli to v pravdě tajemná a okouzlující harmonie v činnosti svaté církve, a tato harmonie musí hnouti každým srdcem, musí rozechřáti každou duši, poněvadž sama jest přirozená, nezná žádného uměleckářství, není chladným rozumem smyšlena; jest to vychovatelství podivu hodné, kteréž nemůže mineuti se žádaného cíle, poněvadž odpovídá povaze a při-

rozenosti lidské. jakož nižádné jiné návody a theorie na světě. — I patrnó jest, že kázání nejen samo sebou jest ústav předúležitý a na nejvýše potřebný, ale že i s ostatní bohoslužbou nutně souvisí, stojíc uprostřed jí, důležité služby jí prokazujíc a rovně zase na vzájem od ní přijímajíc. Ani kázání nemůže dosti prospívati, neníli podporováno ostatní liturgií, ani tato nemůže díti se v duchu a v pravdě, nebudeli míti potřebného světla a nevyhnutelných základův ze slova Božího, jasně, mocně a příjemně zvěstovaného. A protož i má posvátná řeč v katolické církvi svoje vlastní a jí právem náležité místo, v úzkém spojení stojíc s velebným, bohorodým celkem velebné bohoslužby.

6. Jakkoli pak pravíme kázání velmi důležitým býti v katolické bohoslužbě, přece nesmíme a nechceme důležitosti jeho tak přeceňovati, abychom chtěli spatřovati v něm vrch bohoslužby křesťanské. Přesvědčilit jsme se, kterak posvátné řečnictví na velikém dile stojí ve službě liturgie, a to tak, že jest prostředkem, aby tato svatě a slušně se dala; že pomáhá bohoslužbu odbyvati anebo připravuje k ní; a protož nemůže ani vrchem jejím ani středem býti. Co se tkne jmenovitě a zvláště didaktického účele řeči posvátné, patrnó jest samo sebou, že z této stránky nemůže kázání nijak uznáno býti za vrch, za nejdůležitější a snad až za jediný moment bohoslužby, poněvadž vyjádření a jako zobrazení svaté víry, úcty k Bohu, konání svatých tajemství, obět a účastenství ve svátostných milostech bez odporu stojí nad rozmáháním a utvrzováním náboženských poznatkův a náboženského přesvědčení, a vůbec nelze ani mysliti ani za pravdu přijmouti, že by v myšlénce a jejím sdělování pravá bohoslužba zavírali se mohla. Jinak bychom učiti a věřiti museli, že kněžský úřad Kristův na čisto přestal, a že Vykupitel náš je v církvi své živ jenom co učitel, nikoli pak co kněz. Ale zdaž rozdělen jest Kri-

stus? A hle ti, kdož mní, by oni sami byli praví učenníci Kristovi, aby jen při nich právě bylo křesťanství, rozdělují Krista a neznají Ho co kněze, na pořád zastávajícího úřad prostředníka mezi Bohem a lidmi.

Co do vzdělavacího účele, vedle něhož kázání srdcem a vůlí pohybuje, obé šlechtic, blíží se ovšem posvátné řečnictví vrchu bohoslužby; ale ani toto vzdělání není samo vrchem bohoslužby, ovšem pak jest jím právě a hodné uctění Boha, svatá tajemství naší božské víry a důstojné slavení a konání tajemství těch. Z víry živé, z jasně svědomosti o našich poměrech vyšších a našem cíli vznešeném pochází teprvé ono zbožné a mravné položení mysli a především vůle, — vzdělání, kteréž jeví se v životě smýšlením a jednáním neuhonným, v bohoslužbě pak srdečnou, nelíčenou nábožností, a jest pravou a na prosto potřebnou podmínkou a přípravou k důstojnému a hodnému rozdělování a přijímání svatých svátostí. A právě tato milost udělovaná štědotou Boží a pro Kristovy neskončené zásluhy, milost, kteráž působí, aby člověk i toužil po svátosti a spravedlnosti i také jí skutečně účastným učiněn byl, a podmíněná tímto milostí udělováním skutečná a podstatná přítomnost Boží jest vrch a střed katolické bohoslužby, ano vše ostatní, ani kázání nevyjímajíc, jenom k tomu slouží a pomáhá, aby Bůh mezi námi přítomný důstojně byl uctěn, a aby Jeho milosti nabýval jeden každý vedle obecných a zvláštních potřeb svých. Potož i není katolický chrám pouhým učilištěm, ani pouhou modlitebnicí, ale jest dům Boží, je stánek úmluvy a pravá slitovnice, kdež ubohý a chudý člověk darů převzácných nabývá, jest nebeská předsíň, kdež člověk až k nějakému spaření samého Boha připuštěn bývá; chrám katolický jest bydlo Nejvyššího a posvátné místo, určené a vyvolené k tomu, aby se v něm konala svatá tajemství. A proto i není v katolickém chrámu středem kazatelna, ale oltář, na němž tajemná

ona obět se koná, z níž všechna milost a láska Boží prvotně a vlastně k lidu věřícímu vyplývá.

Jakož pak nelze s pravdou tvrditi, že by v křesťanstvu bylo kázání podstatou, prvním a nejdůležitějším, anebo snad jediným kusem bohoslužby a samo již pravou a celou bohoslužbou, rovněž tak nelze říci, že by bez kázání nemohla se nížádná bohoslužba díti. Jest ovšem pravda, a církev katolická vždy toho byla sobě dokonale svědoma, že k nejpodstatnějším účelům, jichžto se má dosíci posvátným řečnictvím, náleží, aby se rozšiřovala a oživovala křesťanská svědomost, aby se pravdy a zásady náboženské udržovaly ve své neporušenosti a přenesnosti, aby uváděny byly v život osady a církve, aby mysl a vůle pozdvihovány byly ku věcem šlechtným a k mravnosti dokonalé; nic však méně cíl tento, jakkoli důležitý, přece nikoli nevymáhá a neřádá toho, aby v každý čas a na každém místě, aby při každém úkonu liturgickém kázání držáno býti mělo. Spíše jen tolik jest potřebí, aby se kázalo tak často, jak toho žádá potřeba t. j. dosažení účele nedávno jmenovaného; tolik, co potřebí jest, aby křesťanská víra a křesťanské smýšlení bylo vůbec vštěpováno, síleno a zachovááno. A k cíli tomu-to bude dostatečně pracováno, pakli bude pravidelně spojeno kázání se službami Božími v neděli. Mimo to musejí za příhodný čas pro kázání uznány býti zasvěcené svátky a větší slavnosti v roku a životě církevním, dílem aby se posvátnou řečí slavnost zvýšila, dílem, aby se dostalo výrazu myšlénkám a pocitům osady, rodícím se zvláště v každé případnosti méně obyčejné, dílem také, aby se význam a důležitost slavnosti na mysl uvedly a osvětlily, a takto aby sama slavnost konána byla tím hodněji a světleji vedle zvláštní své přirozenosti a povahy. Nad to ještě jsou jisté doby roku církevního, kteréž povahou a účelem svým vyžadují sobě pomoci kazatelovy; sem náleží čas postní, doby kajicné, advent a t. p. Po-

dobně může také zvláštní nějaká potřeba místná i časová častějšího zvěstování slova Božího žádati; neméně jest na svém místě kázání při zvláštních svatých úkonech, a tuto má svou zvláštní úlohu, aby vykládalo jich podstatu a význam, aby připravovalo k hodnému a svatému konání a přijímání, aby tlumočilo city přítomných a přijímajících, aby zvýšilo a zvelebilo slavné a hodné konání věcí božských. Pakli se v těchto případnostech děje kázání řádně a svědomitě, postačí dojista k tomu, aby náboženská víra a mysl nejen nevyhasly, ale raději se rozmáhaly i co do prostory i co do síly a mocnosti své.

Ale ani ostatní účelové svatého řečnictví, vedle nichž má k bohoslužbě připravovati a pomáhati, seč jest aby tato slušně se dála, nepožadují toho, aby s každým úkonem bohoslužebným spojeno bylo kázání. Ač bohoslužba křesťanská musí býti uctění Boha v pravdě, ač posvátný úkon v živé víře díti se má, ač nábožné povznešení a vytržení mysli také v jasném a pravém poznání se zakládá: přece nejde z toho, že by bohoslužba vždy a po každé musela teprve s jasnými a dokonalými poznatky začínati a od nich vycházeti, aby se konati mohla v duchu a v pravdě; nejde z toho nikterak, žeby každý nábožného ducha vzlet a že by jedno každé osvědčení pobožnosti a víry nemohly jinak, nežli vždy teprve tehdaž povstávati, až by poznávací mohutnost obohacena byla. Jest zajisté osada v celku již napřed dostatečně osvícena, vzdělána i upravena k hodnému konání bohoslužby; chováť vůbec u vnitru svém již vědomí křesťanské a rozumí, co by bylo klaněti se Bohu v pravdě; duch Svatý, jenž oživuje a posvěcuje církev, působí také v duši jednotlivcův, sám uče, sám vnuknutí svatá dáváje. Dále pak nesluší zapomínati, že katolický pojem o chrámu, ano i sama podoba i veškeré ustrojení jeho mnohdy více dovede v myslí prosté, nežli náučná řeč, jakkoli jadrná, jasná i nadšená, a že také což velmi váží, jsou veškeré

úkonové křesťanské bohoslužby sami sebou s to, aby způsobily nábožné pohnutí mysli, a aby vedly a dovedly člověka k pochopení a pojetí myšlenky, která se v nich zavírá. Tato moc a tajemná síla bohoslužby katolické jest tak veliká a tak obecná, že samo kázání potřebuje jistých obřadův, aby mysl posluchačův upravena i naladěna byla k prospěšnému přijetí jeho. A aby snad někdo nemyslí, že více pravíme, nežli by s pravdou se srovnávalo, ukazujeme na sbory protestantské, kteříž učinili sice slovo Boží středem, vrchem a skoro celkem bohoslužby, ale nicméně, ač patrně proti zásadám a názhledům svým, potřebu toho uznali, aby modlitba, zpěv a místem i jiné úkony liturgické předcházeli samému kázání. Proč osvěcenější a nábožnější protestanti velmi zhusta bědují, že v církvi jejich je všechno příliš studené a chladné, a že slovo Boží tak málo vniká v srdce? Proto že kázání, samo o sobě není bohoslužbou; protože také nemůže dovésti toho, čeho křesťanská bohoslužba dovésti má; proto že zapoměli reformátoři, že člověk mimo rozumu i jiné mohútlosti má, na kteréž nesluší zapomínati, chceme-li s člověkem co takovým jednat. Zdá se, že prvním reformátorům se jednalo a stoupencům jejich že až posud jedná se přede vším o to, aby co nejvíce možná různili se od katolické církve; chlubí se teház „evangelickou svobodou,“ a táž evangelická svoboda byla i posud jest čarodějnický pytel, do něhož všechno se pohodlně vstrčí, čemu planý rationalismus a slepá vášeň nerozumějí, a takto se stalo, že nezbylo protestantům z celé bohoslužby téměř nic, nežli kázání, a že všechny snahy rozumějších a povážlivějších protestantův, domáhajících se větší objektivnosti nemohly proraziti a se uskutečniti; poněvadž nejen není pevných a nedotknutelných zásad pro nějakou bohoslužbu, ale pomálu již ani jednotejně víry nebude.

7. Má-li bohoslužba něčím býti člověku a něco v něm působiti, nesmí ovšem kázání odtud vymýtěno bý-

ti, ale nesmí také nabytí převahy nenáležitě, ani na ujmu celého cíle bohoslužby tuze rozšířeno anebo snad jediným živlem bohoslužby učiněno býti. Zmínili jsme se již o tom, že církev nejvíce bohoslužbou dále vede vykupitelský úřad Kristův. Kristus pak nejen mluvil ale i jednal, aniž pak mohl jinak, chtěl-li přístupným se učiniti člověku, jehož veškerý život nejvíce jeví se slovem a jednáním; a poněvadž katolická církev pokračuje u vykupitelské činnosti Kristově, musí i pokračovati v jednání i slovu Kristově; to pak činí, opakujíc napořád v roku církevním život Kristův, t. j. ony události v životě Jeho, jimiž dokonáno vykoupění naše, a zvěstujíc nám také slovo Jeho. Jen takto lze s prospěchem vésti člověka, poněvadž se tu hledí k celé přirozenosti jeho; zanedbává-li se kázání, nepokračuje se náležitě v učitelském úřadu Kristově; zanedbává-li se slavění a konání svatých tajemství, zapomíná se zase na polovici činnosti Spasitelovy, zapomíná se na Jeho kněžský úřad, a zapomíná se na největší část potřeb lidských, na milost, ana se prýští z oběti a svatých svátostí, a k jejímž přijetí hodnému a užitečnému tak podivně upravují lidskou duši velebné obřady a významné symboly katolické. Vyloučivše tedy protestanti z bohoslužby své bez ohledu všechna tajemství a vůbec to, což jednáním, úkonem zoveme a všechny symboly, nemají vlastně ani bohoslužby, jelikož takto se prohřešili proti pravé a úplné podstatě její; oni jenom popisují slovem to, což k vykoupění člověčenstva Kristus učinil a což každý člověk má činiti, aby toho vykoupění došel, a zapomínají, že bohoslužba má také representovati, vyobrazovati a ke zdroji spasitelné milosti jako za ruku vésti a člověka postavit jako uprostřed proudu milostí Božích. A nejen že bohoslužba má u veškerém úřadě Kristově pokračovati, a celého člověka na mysli míti: ale jsouc ve svých základech pozitivná, musí také býti něčím sama o sobě, bez ohledu na

osobu liturga; musí nevyhnutelně mít stránky z cela objektivné, pevné a stálé, aby snad nebyla dnes taková a zejtra již docela jiná vedle rozličných a rozmanitých náhledův a chuti lidských. Této pak objektivnosti dosíci lze jenom tak, že oprávněny jsou k bohoslužbě a že k podstatě její náležejí jednání a symbol co části pevné a nedotknutelné.

Konečně pak obmezena li bohoslužba pouze na řečnictví a na něco modliteb a zpěvů společných, skrácena jest svoboda bohoslužby vůbec, a svoboda jednotlivých věřících, ani se k ní shromažďují. Nebo tuto vždy jenom kazatel slovo vede, buď ve jménu Božím k lidu mluvě, buď s lidem k Bohu se modle, tak že jednotlivci ani času, ani příležitosti nemá, aby vedle zvláštních potřeb svých a vedle položení mysli své mohl sobě počínati; nejen liturg, ale i jednotlivci i celá osada mají svoje práva v oboru bohoslužby, všickni mají tu v jisté míře býti činní a živí. I jednotlivci chtějí srdce své vyliti před Bohem, chtějí osvědčiti a vysloviti svou víru, svou naději a vedle vlastního puzení svého pokořiti se před Bohem a klaněti se jemu; toho vede ta, jiného jiná potřeba ke stupňům oltáře, a rovně musí se nábožnému rozjímání a přemýšlení o svatých pravdách, musí se veškeré osobné činnosti jednotlivcův potřebného místa i času popřáti, aby stojíce na místě svatém, na místě zvláště požehnaném, mohli až do nejhlubšího srdce pohříziti a uložiti vše, čehož jim tu podala štedrá ruka Boží. Toto všecko jenom tu se může státi, kdež není liturg jediným faktorem při bohoslužbě, tu kdež jednání, reprezentování a symbol poskytují jednotlivcům dosti svobody a prázdňe, a nikoli tu, kdež jen se káže a nic nežli káže, a kdež tedy jenom slovo jest prostředníkem mezi lidmi a Bohem.

Ze všeho, což až posud jsme mluvili, dosti patrně i jasně vysvítá, že posvátné řečnictví má v křesťanské bo-

hoslužbě význam velmi vznešený a úlohu veledůležitou. Posvátná řeč v ústech katolického kazatele jest podstatnou částí veškeré bohoslužby, jest tlumačem vnitřních citův, svatých pohnutí a zbožné nadšenosti, jimiž oplývají srdce zbožných křesťanův; ona většuje a rozmáhá pravé poznání Boha i povinností lidských, ona jest nepřetržitě zjevení Boží, ona vzbuzuje a vede víru ke skutkům spasitelným, ona připravuje lid věřící, aby v duchu a v pravdě Boha ctil a aby hoden byl dojíti milostí na kříži nám dobytých a v církvi svaté složených pro všechny. Velebný v pravdě a veliký jest význam posvátného řečnictví v katolické církvi, veliká i vznešená též úloha jeho. A jelikož kázání samo co část bohoslužby s touto úzce souvisí a od ní velmi vzácné pomoci a podpory nabývá, aby vždy se jevilo ve své důstojnosti a účele svého aby snáze a jistěji dosáhlo, nelze toho neviděti, že kazatel katolický nebude nadarmo kázati, ač jestli nezapomene, jaká jest úloha jeho. Dbaje jmenovitě o to, aby veškerá bohoslužba katolická i veškeré kusy její nezůstávaly katolickému lidu věcmi v neprohlédnutelný závoj zahalenými, přesvědčí se, že slovo jeho padati bude na půdu plodnou, anáž je zkyprěna i zúrodněna duchem Božím, kterýž působí v člověka také i nejmenším obřadem katolické bohoslužby. Pozůstalé homilie i řeči svatých Otcův církevních jsou toho svědectvím dostatečným; rok a život a působení svaté církve nacházely nejsvědomitějšího povšimnutí u svatých řečníkův, a za to také na vzájem měly řeči jejich ode všeho zřízení a upravení církevního tak výdatnou pomoc a podporu, že my s úžasem čteme o účincích kazatelské činnosti jejich. Bylo pak nejhlubším a nejpodstatnějším základem řečí jejich, že sami žili s církví a že v srdci jejich dále se všecko to, čehož se domáhá církev při všech věřících; a tak význam i úloha posvátného řečnictví žádá, aby kazatel byl pravým synem církve a domácím jejím, rozuměje

každému pokynutí, každému znamení, každému kroku a každému slovu této svaté matky veškerého člověčenstva, této pravé choti Kristovy.

Slovo o polemice.

Smutný a pošmourný jest zajisté ten nynější čas. Ať pohlédne člověk kamkoli, k obloze, na zemi, anebo na okolí své, všude vidí jen tváře zasmušilé. A proč se všecko obláčí v zamračenost takovou? Aj všude se vede boj, všecko je v rozporu. Každý se honí po svobodě, o které si ale jak jednotlivec tak celé sbory zvláštní tvoří pojmy. Aby ale tím spíše došel cíle svého, hledí náhledům svým zjednati veřejnosti a známosti; proto je vyhlašuje ve společnostech, podává do novin anebo je ukládá v obzvláštních knihách. Podle jiných mnohých snah potkáváme se i se snahami *po svobodě svědomí*, a ti kteří proti jakési obmezenosti i věcech posvátných bojují, jsou nazvíce odpůrcové všeho zjeveného náboženství, obzvláště ale církve katolické.

Což zbývá tu činiti katolickému knězi, ano každému u víře dokonale vycvičenému katolíku? Má-li vystoupiti a bojovati anebo ruce položiti v klín a dívat se na věci, které se kolem dějí?

„Já vím, že po mém odchodu vejdou mezi vás vlci hltaví, kteří nebudou šetřiti stáda a z vás samých povstanou muži, již budou mluviti převrácené věci, aby obrátili učeníky po sobě;“ tak napomínal sv. apoštol Pavel představených církve, kterých byl do Efesu povolal a tu s nimi se loučil. O kězby byli pamětlivi bývali slov svatého tohoto, nebyl by opanoval neznaboh místa svatá. Ale nejen za dob po sv. Pavlu povstali mužové, kteří mluvili věci převrácené, ale již i za dob sv. apoštolů, ano i za času Páně byli mnozí, kteří se za

učedlníky Kristovy anebo za proroky pravé vydávali. Proto také Spasitel náš sám nejednou praví, vida boj který církvi jeho nastává: „Kdybyste byli z tohoto světa, miloval by vás svět.“ Křesťanství ale má mimo vedlejší ještě vlast jinou, proto se muselo hned na počátku potkati s jakýmsi odporem. Jsouc ještě v zárodku již muselo bojovati s odpůrci všeho druhu, jak vidno ze spisů, jak sv. apoštolů, tak sv. otců, jejichžto spisy se až na doby naše zachovaly. A popatřme na doby naše, zda tu nenalezáme naplněná slova sv. Pavla? Ano kdyby povstali sv. apoštolé naši Cyrill a Method, kdyby vstoupil mezi nás sv. Vojtěch, podivili by se dílu svému vidouce, kterak se drobí, i zaplakali by hořce zpozorujícíce, kterak nesvorní a rozervaní jsme v tom, což nám má býti nejsvětějšího.

Nedivme se ale úkazu tomu, připravila nás naň slova sv. apoštola Pavla i Spasitele našeho. Ano směle tvrdíme, kde není odporu, tam není života, tam se vtírá pomalu ospalost a lethargie, která pomalu vše hubí a kazí; tam zahnížduje se konečně lhostejnost a nečinnost, která vše naposled usmrcuje. Nemůže býti nebe ustavičně jasné, bývá časem i bouře potřebí. Pomněme na slova Páně a téhož apoštola: „Střežte se falešných proroků“ a „bedliví buďte stáda svého;“ zda nevyzývají nás oba, abychom střežili sebe a bedliví byli stáda? A proč? Aby žádný vlk nepřišel a nerozehnal nebo nepolapal jich. Než vlk přichází často v rouše ovčím, stádo samo nemůže poznati jej; proto na nás pastýřích jest, abychom stádce své vystřehnuli a upozornili je na nebezpečnství jemu hrozící. A to se stane, když vystoupíme hotovi jsouce hájiti pravdu svatou. Nemožno nám spokojit se, abychom jak jsme navykli v pokoji správu duchovní dále vedli, ničehož sobě ve světě nevšímajíce. Kdyby měl vojevůdce vojsko sebe silnější, tak žeby poplašilo celý svět, jestliže si nevšímá houfců nepřátel, kte-

Ří jednotlivé vojíny jeho přepadají a je zabíjí, brzy sám složí zbraň a octne se v rukou jejich.

V poslední době ve vlasti naší české v oboru tom málo se dělo. Spokojovali jsme se se stavbou, kterou jsme obdrželi po předcích svých, nedbajíce o ni, neopatrovali a neobnovovali jsme ji. A proto nyní zříme, kterak se mnohý kámen tu a tam odtrhuje a na zem padá. Tu ale přicházejí lidé, kteří se zmocňují látky této stavební, a rozšiřují a kráslejí jí své vlastní příbytky. A kdože jim to může mít za zlé? Vidno že třeba jest polemiky, a kde se nepěstovala, tam že se velice chybovalo

Než přijde jen na to, jak bojovati, abychom žádoucího dosáhli cíle. K tomu ale třeba, bychom znali nepřítel i jeho zbraň jakož i způsob jeho bojování.

Přinuceni jsme bojovati přede vším proti těm, kteří útok činí na učení církve naší. Nepokládáme jim za zlé, že domnělé pravdy učení svého hájí a jim co možná největší prostory a rozšíření zjednati se snaží. Kdo moudrý by se proto horšil na ně? Zdaž i my takéž počínati sobě nemusíme? Jestli bychom tak nečinili, slušně bychom za tu liknavost a ochabělost pokáránu býti zasloužili.

Než jaká jest jejich *zbraň*? Hlavně se odvolávají na *písmo*. Písmem alespoň mnoho bojovali, kroutili a vykládali je dle svých osobních náhledů a dle potřeby okamžité. Ale což platno písmo? Zdaž ten, který se proměňuje v anděla světlosti, nepravil k Spasiteli našemu: „Psáno jest, andělům svým přikázal o tobě?“ — Ale i mnohé otázky přiměli jich, že upustili poněkud od písma, jako: Kdo přesvědčí nás, že v bibli se nalezá skutečně písmo svaté? Že to písmo není porušené, že je původní? Že se při skládání písma svatého nedostalo něco do kánonu? Co bylo dříve: církev Kristova anebo písmo a to celé písmo Nového zákona? A která to byla církev, jež svědčila, která jsou písma N. a St. Z.?

Bylo-li její svědectví neomylné? Jestli tehdyž byla neomylnou, zdali nemusí býti taková posud, ježto se posud může porušiti písmo? Kdo vysvětlí nám místa temná, kdo rozsoudí o místech sporných? — Otázky ty zodpovídaly se bezpočtukráte, a vždy ku prospěchu církve katolické. Protož odvracejí se odpůrcové církve nyní více a více od písma a chápou se *zbraně jiné, která nejvíce uškoditi může a uškodí mládeži naší nezkušené, studující, neboť zbraň ta je dějepis.*

Než ani tyto nejsou jediní nepřátelé naši, jsoutě ještě jiní, kteří se vydávají za učené, vzdělané, a proto prý náboženství nepotřebují, an jim prý *rozum* ve všem postačí. I ti snaží se všemožně rozmnožiti počet přátel a přívrženců svých. Ty jináče bojují proti nám. Písmo méně uvádějí, leda kde si z něho posměch tropí, i dějepisu se málo chápou, jenom kde chtí před světem vyložití učenost svou, za to ale hledí zaslepiti čtenáře své *humorem a vtipem* a přede vším *lichými důvody rozumovými*. Kdež pak toto vše nestačí, musejí pomoci *slova urážlivá, hana, nadávka, zkratka* vše, o čemž vědí, že by je k cíli vedlo.

Jiní zase bojují proti pravdě, ne z úmyslu zlého, ale z *neznámosti pravdy samé*. Naučili se ovšem pravdám svatým, ale hned v mládí, kdežto buď další studie uspořádáním svým připravili je o poslední jiskru víry aneb jednostranné ustavičné práce jim dalšího zdokonalování nepřivolily. Tu se zdá mnoho věcí čeliti proti pravé víře, kterou si sami utvořili a které připisují velikou cenu. Jsouce jináče vzdělání chtí proto něco také o náboženství rozumovati, utvořili sobě náhledy, v kterých buď někteří zúmyslně setrvávají, anebo poučení byvše od nich upouštějí. Zbraň těchto není nic, než stále *poděšování, věčné pochybování*.

Konečně ale jsou to katolíci sami, kteří proti sobě bojují a to z příčin rozmanitých. Tito množí počet nepřátel církve z nedůstatku náboženského vzdělání, z mar-

nosti, neupřímnosti, přepjatosti u věci jinak dobré a j. v. Proto škodí odpor našince věci dobré někdy více, než jakýkoli útok přicházející od jinud.

Jak tedy s tolikerymi nepřátely bojovati? Či máme snad předce ustoupiti a strčiti meč do pochvy? Nikoliv, byloby nás to nedůstojné. Opovržení hodnými staly bychom se v očích protivníků a podali bychom mocnou zbraň potomstvu do ruky, kterou by mohlo bítí nás, dokládajíc, že nechce míti víru, kterou jsme my pouze jen v ústech měli, k ní se snad i hlásili, ale pro udržení a obhájení její praničeho nepodnikli. Proto bojovati chceme mužně a odhodlaně s vědomím, že zajisté někdy zvítězíme. Než jako bojovník opatrný napřed vyzvídá, jaký nepřítel, a pak dobře pozoruje, jak by měl zápasiti s ním: tak i my opatrně si počínati musíme. Známe již nepřátely své a proto musíme proti jinověrcům zdržeti se všeliké jizlivosti; musíme spíše ukázati pravdu, probrati ji se stanoviska objektivního a odůvodniti ji všemi důvody jak z písma tak z dějepisu i z rozumu. Při dějepisu se ale může lehce dáti bojovník svésti, že by zamlčel tu neb onu okolnost, že by rád přikryl pláštěm lásky vady a chyby přátel a miláčků svých. Tu zapotřebí upřímnosti, otevřenosti. Uvedme třeba nepříteli i jiných ještě příkladů, na které zapomněl, zároveň ale okažme, že vzdor osobnostem pravda předce pravdou ostala; a jestli se neduhy tu a tam vyskytly, že církev se vždy snažila neřesti vloudilé napraviti, a jestli hned a z kořene jich napraviti nemohla, že povaha věku a běh dějů jí mocně a násilně překážely. I musí býti církev a je vždy hotova, staviti neřest, která se proti kázni její časem vloudila. Zamlčování anebo snad docela překrucování více by pravdě uškodilo, než aby jí prospělo. Hůře bojovati nám s těmi, kteří neuznávají autority jiné než přírodu, vědu, rozum, vtip, obrazotvornost svou. V přírodě všude nalezají tkaniny, nitky; ruky

ale, která ty tkaniny tká a nitkami vládne, té nevidějí, a proto nepoznávají, proto v ní dále nevěří, ji zavrhuji a do oboru nesmyslnosti co nemožnou staví. Jsouť to tedy novověcí pohané, kteří za starými kulhají, náhledy jejich, které oni v knihách uložili, na doby naše přená-
 řejíce. Objevili se v 16. a 17. století již v Angličanech pak ve Francouzsku, Německu a i u nás, ovšem všude pod rozličnými jmény a rozdílnými barvami v smýšlení. Tu nepostačí vyložení a odůvodnění pravdy písmem aneb dějepisem, ale tu třeba obzvláště i vědeckých, rozumových důvodů. I spravedlivo jest, aby bojoval vtíp proti vtípu a holé fantasii. Potřebí aby odpůrce se svými vlastními zásadami přiveden byl ad absurdum.

Coš takového našli jsme v jednom učeném časopisu (*Natur und Offenbarung* 1858). Čtome tam řeč materialisty stojícího u lůžka umírajícího, kterou mu v ústa spisovatel klade: „Mnoho trpíš, příteli drahý, a líto mi tebe. O jak mne to velice bolí, že nemohu nijakým lékem zahnat bolesti tvé, a ulehčiti tobě nemoc. Než, smuž se a trp, nebo věz, že změna látek v tobě sloučených dosáhne brzy vrchole svého a povede tebe i s duchem tvým ku zpráchnivění a všeobecné změně látek ve světě. V proměně této se shledají snad někdy zase prvkové tvoji náhodou k sobě smeteni a pak jich příroda upotřebí k utvoření byliny na lučinách anebo na poli, by pak co bylina přivtělena byla dobytku v chlévě.“

Tím okázal spisovatel jasněji než všemi důvody, kam učení takové vede, co z člověka činí. A zajisté veliká odhodlanost k tomu patří, státi se vyznavačem učení přírodnických materialistů. „Všecko vědění je plevou, nevede-li ku ctnosti.“

Proti těm, kteří ačkoli nic nevědí, domýšlejí se, že vědí, anebo vědí ale povrchně, kteří si utvořili náhledy nadobyčejně zvláštní, ti od nich neupustí; těch a takových ani anděl s nebe nepřemluví; jsou nepřístupní, za-

tvrzeli a nepohnutí; spílají jiným pokrytců, nedouků, svůdců, ačkoli sami vším tím jsou. S těmi marno vše jednání. Mnozí ale jen z opičáctví přidrží se protivníků. K těm se přibližuj; uchopiv se všeliké příležitosti poučuj jich, kde a jak se hodí; nevykládej jim ale hned učení církevní; porovnáním, příklady, rozbíráním událostí hled jich připravit tak dalece, že buď sami ku poznání pravdy přijdou anebo alespoň jí se lekati nebudou, když jim ji konečně zvěstuješ.

Smutný a bolestný boj jest konečně proti našincům za dnů našich, jenž dávají za život těla život duše. O jak rádo by pomohlo krvácející srdce — ale nemá; slovo nepomáhá, skutkem pomoci nemůže. Stává se lhostejným, ano snad i nevěřícím, jelikož si nemůže nikterak vysvětliti odpor v životě, nemůže se vmysliti ve skutečnost; honí se za ideály, a oklamán v přemrštěnosti své, kypí pak hořkostí a kydá hanu na vlastní matku svou.

Zde a všude vůbec třeba, aby se ve všem jednání našem okazovala upřímnost a láska trpělivě shovívavá, právě křesťanská, která všude a vždy hledá blaho bližního svého duševné i tělesné. Pokud se to nestane, pokud každý jen sám na sebe a na miláčky, ne ale na věc dobrou hleděti bude, potud marný bude boj náš. Ovšem že i potom ostane pravda pravdou, byť i na čas pošpiněna a zohavena byla; zaství se ale a na konci přece zvítězí. Komu tedy za dob našich blaho bratří milo, tent nemůže a nesmí ubíratí se déle dráhou obvyklou a neohlížeti se ani na pravo, ani na levo; ale dbáti musí také na útoky nepřátel, o kterých neví, kdy a jak mu škoditi mohou, a proto lépe když na ně připraví sebe a svoje. „Tela praevisa minus feriunt.“ Nesmíme ale při všem počínání svém zapomenouti na slova: Nekvap v čas zarmoucení (Syr. 2, 2), uvaž hodnost svou a nepohrdej nepřitelem, bojuj obezřetně a snad brzy uvidíš, že nebesa snaze dobré rádo dává dojit cíle. — o —

Malba renaissanční za věku nového.

Malba renaissanční prozrazuje z počátku ještě jakousi ostýchavost a větší přísnost, zvláště v *Němcích*. Ještě Albrecht *Dürer* nezapíral při všeliké své náohylnosti k rázu novějšímu, vlašskému, ráz německý, vážný, tak že mu Vlaši dle jeho vyznání předstírali, „že není antickým.“

I nástupcové Alb. *Dürera* ještě neopouštěli zcela starou půdu, ano nejedni z nich naprosto se na ni vraceli, jako Hans *Wagner* z Kulmbachu († 1540), Hans *Schüffelin* († 1539), Řezenský malíř Albrecht *Abtdorfer*, který se ještě z části přísným staroněmeckým způsobem a pečlivým provedením maleb svojich vyznamenává. Bartoš a Sebald *Beham* († 1540, † 1550), *Grünevald*, byli snad ještě ze všech nejvíce církevní a t. d.

Lukáš *Kranach* († 1553), kterého až přes příliš do nebe povyšovali; byv nejprve katolík stal se pak protestantem: co takový polemiku účelně provozoval proti pravdě katolické i na poli malby; co se *způsobu* malby jeho týče, byl Hans-Sachsem v umění svém.

Prostě zbožná křesťanská mysl starších malířů vymizela, a brzo se po *Německu* zmahalo vždy víc a víc i mezi zasvěcenci umy malířské bezduché nápodobnění vlašské maníry, bažení po tom, co křičí a na oko krásným býti se zdá. I lepší malířové jako Christof *Schwarz* († 1550—1594), který se v Benátkách dle Titiána vycvičil, a Joachim *Sandrart*, jehož nazývali „Rafaelem německým,“ nemohli se odčítati rázu naznačeného. K tomu převládá u malířů věku a občasí tohoto z míry vybihající náklonnost k allegorickým představám, které přecházejí nezdědky v pouhé hříčky a poštilosti.

Rychleji a dřív dařila se malba renaissanční v *Itálii* na své domácí půdě. Již ve škole *paduánské* Jakob *Squarzione* (1394—1474) nasbírav po Itálii a Grae-

ci antické vzácnosti o nich pravidelná čtení k žákům svým činival, a Ondřej *Mantegna* (1430—1506) pěstovali již antiku s oblibou jakousi až malba antická konečně dosáhla převahy všeobecné.

Přísná vážnost náboženská starší malby mizela, a i malíři ve mnohém ohledu na výsost proslavení: *Rafael* (1483—1520) a *Correggio* (1494—1534) již se neostýchali, představovati předměty náboženské na mnoze po svě-tácku anebo pomíšeti jich pohanskými představami.

Benátky mají ještě z počátku XVI. stol. svého na-skraž šlechtného umělce *Bellini* (1426—1516); a však již jeho nástupcové, zvláště *Titian* (1477—1576) „králem malířů“ nazvaný, pozbyli všecken cit pro to, co se pro umělce křesťanského sluší, a co se k účelům církevním hodí a s nimi srovnává. Téměř všickni malíři vlašští drželi se eklekticismu buď zcela pohanského, nebo do poly křesťanského a opičáckého (manirovaného) bez vlastní samodinnosti, jako k. p. *Caracci*, *Domenichino*, *Guido Reni*, *Carlo Dolce* a t. d; anebo byli pouzí *naturalisté*, kteří nápodobnili to, co příroda skýtá mrakům lidským, nic vyššího v ní netušíce a do ni nevkládající k. p. *Caravaggio*, *Salvator Rosa*. Dr. *Sorg* píše ve své *aesthetice* o nejvztečnějším obraze *Caravaggiově* „Pohrobení Páně.“ — „Člověk vida tyto velkotvárné a sprosté podoby, které jsou zde skupeny, mohl by se domnívati: že je to pohřeb nějakého vůdce loupežnického!“ —

Umělcové XVII. a XVIII. století stávali se vždy pořád smyslnější, duchaprázdňější a té své maníry vždy upoutanějšími otroky.

Starší díla malby onoho občasí ve *Španělsku* nesou téměř veskrz na sobě ráz vroucí zbožnosti, a zpomínají nápadně na německou malbu. S XVI. stoletím však stal se vplyv vlašské malby i zde již tak převládajícím, že nejmnozí malířové času tohoto prokazují se býti otročkými náslapníky vzorů vlašských; nemnozí a lepší z nich

však vyznačují se prospěšně před jejich vzory vlášskými ušlechtilým naturalismem a velikou živostí víry. Tak *Zurbaran*, *Morales*, *Velasquez* (1599—1660), alespoň v některých jeho malbách, (nebo v nejmnožších vyniká též ráz příliš zemský a světský bez náboženského posvěcení) a *Murillo*, (1618—1682). V druhé polovici XVII. století mizelo svědomí křesťanské vždy víc a více u umělců malířských tohoto ušlechtilého a ve vlastním smyslu slova *katolického* národu, a století XVIII a XIX. jim je bohužel — nevrátilo.

Pozorujeme-li bedlivým zrakem výplody malířské umy v zemi *Francouzské*, jak se objevují v čelních zástupcích umy této, jenž jsou: *Vouet*, (1582—1641) Mikuláš *Poussin* (1594—1656) Charles le *Brun* (1619—1690), Eustach le *Sueur* (1617—1655) („Rafael francouzský“): poznáme v nich, myslím, nejvíce onu zevnějšíst a onu chvástavost s antikou, jakou se toto občasí neprospěšně vyznačuje. Malba náboženská tohoto nadaného národa klesala vždy hluběji a jelikož je Paříž a dle ní celá země tlakoměrem *mody*, tudíž i nebeská umka malby v zemi fr. stala se za dnů našich bravou milovnicí vševládné *módy*!

Škola *nizozemská*, jejížto dokonatelové nejslavnější v novějším směru slynou: Petr Pavel *Rubens* (1577—1640), a *van Dyck* (1599 - 1641), spojitost zemského s nadzemskými téměř načisto zrušuje, a upadává vždy hluběji v líčení toho, co je pouze člověcké, vášnivé nebo zevnitř sprosté, obecné, nebo v pouhé líčení zjevů domácnosti (*genre*). V *Mnichovské* Pinakotéce chová čtvrtý sál nejméně 48 kusů Rubensových, z nichž jedině v církevním smyslu jsou podařeny seslání Ducha sv., umučení sv. Vavřince, a Kristus na kříži. Totéž platí o *belvedéru* ve Vídni. Vady této školy viděti na obrazech *van Dyckových*: *Maria* s nahým Ježíškem, sv. Šebastian, (hrozná

to postava anatomická!); Susanna v koupeli (ošklivý kus masiska) a t. d.

Teprv během XIX. stotetí probudil se zase duch církevní, a tím se vídává zase i ušlechtilá malba v službě posvátnou. Obnovené toto posvěcení malby začalo v zemích *německých a slovanských*. Výtečná byla přede všemi škola *mnichovská* v Bavořích, — *Kornelius, Jindřich Hess, Schraudolph* a t. d. Slyne též *Düsseldorfská škola* na Rýně. Ctěná jména jsou: *Schadov, Deger, oba Müllerové, Ittenbach, Settegast* a t. d. *Vídeňská škola: Overbeck Veit, Eduard Steinle, Führich* a t. d.

Během letošního roku měli sme příležitost pozorovati, jak dalece to umělcové malířské školy Vídeňské již přivedli v službě církve. Kdo chceš poznati všecken půvab kouzelný a zachvátivou moc zbožné malby církevní, neopomeň navštívit ve Vídni letos k službám Božím zasvěcený velkolepý chrám v předměstí *Allerchenfeld*. Něco podobného posud darmo bychom v Rakousku hledali. Vídeňské chrámy přijímají co vzácné ozdoby na oltáře své malby nových umělců, službě církevní se věnovavších. Tak je v universitním chrámě překrásný obraz „Assumptio B. M. V. od Kuppelwiesera od 15. srpna 1861. tamtéž sv. Ignác, — u Redemptoristů sv. *Alfons*; u sv. Štěpána po celý advent v poboční lodi vystaveno skupení 12 obrazů představujících celé mládí Ch. P., malovaných na rozkaz Jeho Eminence p. kardinála Rauschera od malířů Vídeňských a t. d. — Škola *pražská*: kdož by neznal obrazy, kterými plodný štětec našeho *Hellicha* obohatil mnohé chrámy po Čechách a na Moravě? Kdo nezná *Manesa*? Mnozí čeští umělcové též ve Vídni se zdržují (Svoboda a t. d.)

To vše jest věc velice potěšitelná a vzbuzuje v nás naději, že i budoucně uma malířská vždy krásněji prospívati bude ve službě, v nížto se jí nejlépe daří k posvěcení člověčenstva — ve službě církve svaté. *J. Bílý.*

K r o n i k a.

Pohádka o mrtvé ruce.

Mezi tím, co výbor finanční ve Vídni skoumá státní rozpočet, zabývají se o prázdninách říšské rady zahálějící noviný pohádkou o mrtvé ruce. Jedny — větší počet českých listů — hájí právo domnělé té mrtvé ruky — církve — jako každé jiné právo soukromé: jiné — v čele vídeňská Presse a větší počet německo-rakouských centralistických denníků a s nimi také náš mladý Čas — poučují s lišáckou tvářídobromyslných katolíků, že nastal čas, aby církev katolická obětivým skutkem dokázala svou lásku k uhnětenému státu. Z prostředku těch komunistických velevlastenců proslavil se nade vše pan David Kuh ve svém „Tagesbote aus Böhmen“ č. 20. s kolegou svým v Neueste Nachrichten.

Musíme si všimnouti tohoto židovsko-kanonického pojednání, abychom si osvědomili drzost a bujnost osvobozeného Jerusalema. Odvolává se na jakýsi článek v „Neueste Nachrichten“ nadepsaný: „Güter der todten Hand,“ jednající o právu státním „circa sacra.“ Vytknuto prý tam, že během času poměry se tak proměnily, že se mnoho nadací k účelům původním již ani upotřebiti nedá ani nesmí. „Úmysly těch, kteří obohacovali kostely a kláštery, vždy prý nesměřovaly k dosažení církevních účelů ale často jen k ubezpečení své vlastní osoby anebo rodiny; darovali prý často jen, aby ušli vyhrožovaným pokutám, aby uspořili svým milovaným rodičům tisíc let časných trestů v očistci, aby usnadnili útěk rodiny přijmutí do nebe; nadávali kostelní záduši, proto že se jim věci namlouvaly, o jejichžto nepodstatě onino ubosí oklamání ani se přesvědčiti nemohli; často sice vykonáno darování a nadání poněkud podobné účeli církevnímu, nyní by ale žádný rozumný čehos takového nepochválil. Na nádherné měe zádušní odkazovány ohromné kapitály; kardinál Khlesel ustanovil náramnou summu na své rekvie, neobmysliv téměř ničím ani škol ani chudých; fundace zakládány pod výmínkou, aby se večer na věži farního kostela veselé kousky troubivaly.“ — Tak volno posmívati se citům katolickým! — Dále rozumuje Tagesbote beze známek citačních: Během věků změnily se peněžité poměry i počet duchovenstva i církevní rozdělení a mnoho jiných okolností; mnohé nadací nedalo by se již ani vykonati; jistiny se kupily: závazek ale buď

se jen částečně zachovával, aneb dokonce jiný původnímu účelu libovolně se podvrhoval. Fundace jsou díla lidská a co taková podrobena vlivu a poměrům času. — Dále vyvozuje, že řády a kapitoly nejsou vlastníky ale jen časnými uživateli statků; ony prý mají jen proměnné právo ku správě jejich (wandelbare Verwaltungsbefuggniss) a stát jenž dle svrchovanosti své i ke všelikému majetku sáhnouti může, smí to učiniti tím snáze tam, kdež není vlastníka, a kde tudíž ani náhrady potřebí. Na nejvýš by stát mohl něco nahraditi po-časným uživatelům. Konečně radí noviny *Neueste Nachrichten* státu, aby převzal správu církevních statků a jich lépe rozdělil, přebytek ale k účelům jiným obrátil: tím že patrně získá nižší duchovenstvo a země: jen preláti a hodnostáři utrpí ujmu.

Tak zní pohádka o mrtvé ruce a židovský výklad o právu *circa sacra*.

Pisatel i opisovatel dotčeného článku rouhá se učení katolickému o mších zádušních, posmívá se posvátným citům rodin křesťanských a viní duchovenstvo katolické z klamu a šejdířství: a však tito drží posměvači sami oklamali čtenáře své. Citovaný kardinál Khlesel, bývalý ministr císaře Matiaše, syn luteránského pekaře — narodil se ve Vídni r. 1553; obrácen v 16. roku věku svého na víru katolickou stal se horlivým knězem, r. 1579 proboštem u kapitoly Vídenské, r. 1588 biskupem v Závídenském Novém Městě, r. 1598 biskupem Vídenským a konečně 1616 kardinálem. Po smrti Matiašově r. 1618 upad v nemilost, byl vězen, po desíti letech ale uznán za nevinného a opět na milost přijat zemřel co biskup Vídenský r. 1630. O poslední jeho vůli (víme), že učinil biskupství Vídenské hlavním dědicem, katedrálímu chrámu Novo-Městskému odkázal 50.000 zl. a založil 12 míst pro studující v konviktě u sv. Barbory, tehdáž ovšem jesovitském. (Kirchenlexicon von Wetzer und Welte.) Zdali učinil málo aneb nic pro chudinu, neumíme posouditi; neznáme dalších podrobností závětu kardinálova: ale znajíce, jakých povinností ukládají svaté kánony biskupům z ohledu chudiny, uznáváme, že bohatými odkazy zmíněnými mrtvá ruka kardinálova stala se dotud živou rukou, dokud by podstata nadaných biskupství násilnou rukou nebyla odcizena. A nestalo-li se to, zač by ovšem nemohl ubohý kardinál, snad posavad živi 12 studentů jeho mrtvá ruka! A jestli si vymínil po slavné rekviem: zdaliž tím obmyslil jen celebranta biskupa, kněze: anebo zároveň laiky osadě církevní sloužící: choralisty, kostelníky, zvoníky, voskáře a t. d.

Pokládá-li ale novověký žid za nerozumné modliti se

aneb obětovati za zemřelé: necht se rozpomene na hrdinu svého národu Judu Machabejského, jenž 12000 drachem poslal do Jerusalema, aby se opatřily oběti za hříchy padlých jeho spolubojovníků. Než zůstaňme na půdě finanční. Statky tak řečené ruky mrtvé — přinášejí pokladnici státní více důchodů, než kterékoliv zboží osob soukromých.

Ohledejme ku příkladu mrtvou ruku — kapitolu a kollegiatní chrám na Vyšehradě. Násilím času ztenčeno jest starobylé, bohaté nadání její. Z dvorů a gruntu svých, v čase válečným spustlých a dílem od kapitoly zakoupených odvádí všeliké daně soukromníků (nad 3000 zl.) ale ještě i jiných „mrtvým rukám“ uložených, jmenovitě: 372 zl. 90 kr. dědičného (Aequivalent-Gebühr) a 40 zl. 51½ alumnaticum. Nečiníme zmínku o drahném množství kolků, které se přilepují na přílohy k účtům c. k. účtárně odevzdávaným. —

Chrást kollegiatní a spolu farní vyzdvihl ze zřícenin Jan Adam Vratislav z Mitrovic biskup Hradecký a probošt Vyšehradský s děkanem Dittrichem z Lilienthalu (1723.) Nové nadání kanovníků má základ svůj mimo odkazy údů kapitoly, jmenovitě děkana z Lilienthalu (20.000 zl.) kanovníků Vrby a Čížka (12500) Ziggana (300 zl.) — v pokladnici farní (povstale z náhrady za odcizené statky církevní za války husitské) 26000 zl. — Nadací vikaristů a katechety při škole Vyšehradské (23713 fl. 30 kr.) založili arcibiskup Berka z Dubé, děkani Lilienthal a Florentin a kanovník Weininger. — Choralisty a Kostelníky nadal děkan Lilienthal 15210 zl. a Veselý s přídavkem 100 zl. — Nadací na mše zádušní v sumě 26244 zl. pochází od proboštů, děkanů, kanovníků a vikářů Vyšehradských. Z úroku podíly berou mimo údy kapitoly a vikaristy též kostel, choralisté, hudebníci, kostelníci, zvoníci, ministranti a chudí. — Údové kapitoly obmyslili rovněž učitelstvo školní 3932 zl. 77½ kr. a chudých 2743 zl. kromě příspěvků z důchodů kapitolních. — Vůbec obnášejí základní jistiny snešené z pokladnice farní, od údů kapitoly a kněžstva dohromady 141.241 zl. 42½ r. č., od laiků odkázáno jen 7808 zl. 21 kr. I vlastní jmění kostelní pochází bez mála všecko z odkazů údů kapitoly. Úroky určeny jsou na zachování budovy kostelní, nábytku a běžných potřeb ročních. Zedníci, pokryvači, sklenáři a jiní řemeslníci přijímají výdělek svůj z této mrtvé ruky. —

Vláda ztvdila všeliké to nadání: a chtěla-li by ho nyní pobrati? Mrtvá ruka podává státu zvláštní užítky: a komu jest na újmu? Neulehčuje-li osadníkům katolickým zachování budovy farního chrámu, opatrování kostelního nábyt-

ku a potřeb k službám Božím? Neživi-li mimo kněžstvo také i laiky? Není-li tedy mrtvá ruka vlastně v š e n ě ž i v o u ?

Než my pronikáme taktiku jinověrců, kteří zboží církev katolické pokládají, jakoby bylo bez vlastníka a státu, radí, aby v nouzi sáhl k němu. Usilují, aby církev katolická byla zbavena všeho jmění: v š e l i k ý k u l t u s , následovně i jejich nenadaný, aby se zapravoval ze státní pokladnice. Katolíci posud používali toho, čehož jim nadali a zachovali zbožní předkové: až bude jejich záduší a zboží církevní pobraáno, pak budou připláceti nejen na potřeby své ale i na kultus cizí. My se tu ptáme; „Kdo š í d i a kdo by pak byl oklamáným?“
K. V.

Neučinili naši biskupové ničeho ku zlepšení postavení kněžstva?

Že pod tlakem poměrů časových a klesáním valuty všechny stavy trpí, jest neméně známo jakož i pochopitelné, že všickni zrakové obrácení jsou na říšskou radu zasedající ve Vídni, očekávající ulehčení od ní. Očekáváním tím kojí se též část duchovenstva ve správě duchovní v užší vlasti naší, a aby se tím spíše očekávání ono vyplnilo, hodlají dle doslechu zadati u říšské rady žádost o zlepšení svého trapného postavení.*) Mnozí nechtí ovšem o nouzi duchovenstva věděti — ano jaksi potutelně naň pohlížejí; než jak málo příčiny se nalezá záviděti jemu, každý nepředpojatý nahlédne, uvážili nedostačitelnost kongruy na jedné straně, na druhé pak velikost požadavků, jaké na duchovenstvu zmahající se v lidu chudoba pohledává. Co zbyde většině farářů s důchodů, které sotva 400 zlatých obnášejí, pakli domácnost svou stavu svému přiměřeně vydržují? — co zbyde kaplanům ze služného 200 zlatých po zapravení stravy, šatstva a paliva, aby sobě mohli prostředky ku vzdělání zaopatřiti, a chudinu podporovati, která je v každém hnutí a na každém kroku obkličuje? Kdyby duchovenstvu postavení bylo záviděti, jak mnozí se domnívají, tuť by při ne zvláště skvělém postavení úřednickú naše semináře více se naplňovaly, a neměli-bychom v samé arcidiecési pražské okolo osmdesáti neobsazených kaplanů. Nemá-li se tedy každým rokem zmáhati nedostatek duchovních, a nemá-li správa duchovní citelnou ujmu trpěti, nastává nutnost zvýšiti příjmy kněžím v duchovní správě postaveným, a přejeme sobě z celého srdce,

*) My jsme o tom předsevzetí neslyšeli.

aby říšská rada*) následkem žádosti, která se podati má, brzy pomohla této potřebě.

Jenom způsob, jakým žádost řečená podati se má, zdá se mi býti osvědčením nedůvěry duchovenstva svým biskupům; jako-by tito neměli dosti vůle a odvahy zároveň jíti se svým duchovenstvem, a hájiti jeho věc před říšskou radou. Abych tuto nezaslouženou předházku od našich biskupů odvrátil, odhodlal jsem se uveřejniti kroky, které biskupové čeští ku zlepšení postavení duchovenstva již byli učinili.

Nechť si vychvalované vyvazování pozemků pro sedlský stav dobrodiním bylo: farám, kostelům a školám stalo se bolestnou ranou a dšlem příčinou jich schudnutí; poněvadž netoliko desátek ale i všechny naturální dávky, které v nadacích základ měly, jim odejmuty a za fatku vybaveny byly. K této bolestné ztrátě přidružila se následkem klesání valuty zmahající se drahota živobytí, zvýšení daní a břemen obecních, z nichž ubytování vojska nejbolestněji se cítilo. Na hlasité stesky duchovenstva nemeškali biskupové čeští v listopadu 1851 Jeho Veličenství společnou prosbu předložiti, a duchovní správcové byli tohoto břemena sprostěni teprv nejvyšším rozhodnutím od 5. března 1856.

Biskupové čeští uznali ale též nutnost zvýšení kongruy, a již 22. října 1851 zadali u jeho Excellence ministra církevních záležitostí hraběte Lva Thuna společné usnešení s prosbou, aby se u Jeho Veličenství o to zasadil, by kongrua duchovních poměrům časovým přiměřeně, alespoň poněkud zlepšena, a sice ona farářů na 600 stříbrné mince, kaplanů na 300, lokalistů na 400, expositů a administrátorů uprázdněných far na 160 zlatých stříbra zvýšena byla. Když pak na tuto prosbu po uplynutí skoro celého roku žádná odpověď nedocházela, předložili 12. září 1852 biskupové společnou prosbu téhož obsahu bezprostředně Jeho Apoštolskému Veličenství. Než i na tuto prosbu nedáno písemní odpovědi; jenom oustně bylo sděleno, že ani stav náboženského fondu, ani postavení státních důchodů nedovolují, všeobecně zvýšiti kongruy, a že na nejvyš v jednotlivých povšimnutí hodných případech ochotně vyslyšení popřáno bude. Tím nabyli biskupové odvahy nejprve lokalie a expositury povyšovat na fary s kongruou 400 zl. stř., a našli v usilování tom v zesnulém kanovníku Jakšovi, tehdejším místodržitelském referentu v duchovních záležitostech, ochotného prostředníka u c. k. ministerstva; a tak během málo let podařilo se povýšení všech lokalii a expositur na fary, až na ty, kde špatně

*) My nemáme k centralistické majoritě říšské rady důvěry. Red.

zpravený patron svolení k tomu odepřel, což se bohužel i o městské obci Pražské z ohledu Libeňské expositury říci musí.

Méně šťastni byli však biskupové v pokusu, aby farním administrátorům a starším farám kongruu 400 zlatých vydobyli. Jak důležité by to bylo, tuto nadační otázku zákonitě rozluštití k vůli možným následkům, snad z následujícího stavu věci vysvitati bude. —

V menším počtu v Čechách se nacházející světské farní administratury jsou staré fary ležící na statcích, které druhy řeholím neb duchovním spolkům přináležely, ježto samy duchovní správu zastávají nemohli, ku př. Jesuité, jeptišky, nýbrž ji jinými kněžskými, exposity, zastávají dávali. Když po vyzdvžení řádů tyto fary stále světskými duchovními obsazeny byly, podržely vždy nepřiměřené jméno farních administratur. Jelikož panovalo přesvědčení, že skoro všechna tato beneficia mají kongruu nově založených far 400 zl., byly v Pražské arcidiecési boze všeho vyjednávání s vládou za fary vyhlášeny; tím ale biurokratické libovolnosti neučinila se na vždy přítrž. Neb kdyby někdo z řečených beneficiátů potřeboval buď doplnění kongruy neb zapotřebí měl kooperatora, vždy jest nebezpečí, že vyhledá c. k. státní úřadna (jak se to při doplnění kongruy na Chvalách událo) ze zásoby spráchnivělých normalií svých Guberniální dekret od 17. listopadu 1803, dle něhož farní administrator s kongruou 200 zlatých spokojiti se má!

Neméně bolestné boje mají konsistoře s úřady, kdykoliv se jedná o zvýšení důchodu fary staršího založení. Těmito naznačují se ony fary, které před rokem 1782 založeny byly. Když dvorní dekret od 21. dubna 1727 kongruu farářů na 300 zlatých vyměřil, předpokládáno, že dvě třetiny farního nadací záleží v lacině vypočítaných naturálních příjmech, a že štolá do kongruy se nepočítá. Že tak nadaný farář, jemuž se počítal korec pšenice za 2 zlaté, a sáh dříví za 1 zlatý, lépe si stál, než se svými čtyřmi sty zlatých nově nadaný farář, který roku 1817 korec žita za 70 zlatých kupovati musil, nikdo pochybovati nebude. Než kterak se od těch dob časy a nadání změnily! Naturální příjmy jsou vybavené s většího dílu, a kde jich ještě stává, počítají se v takových cenách, žeby snad raději vzal farář cenu, než naturální příjem; a vzdor tomu musí i onen farář staršího založení, jehož polnosti neobnášejí třetinu celého nadací, při svých smutných poměrech se obávat, že bude od úřadů poukázán na kongruu 300 zlatých, a každý přebytek že se mu připočítá na vydržování snad potřebného kaplana.

Jelikož ale věc při stavu starých nařízení ani jiná býti nemůže, an i nejlídnější podřízený úředník zákonem vázán jest, obrátili se čeští biskupové 7. dubna 1856 společnou prosbou na c. k. ministerstvo náboženských záležitostí, aby nejvyšším zákonem spolu kongruu farních administrátorů a farářů staršího založení na 400 zl. ustanovilo a pokud důchody státní nedovolují všeobecně zvýšiti číslo kongruy duchovenstva, aby alespoň spravedlivějšími normáliemi u vypočítání kongruy, jakož i srážkou břemen trapné postavení duchovenstva uvolněno bylo. Dokázalo se ministerstvu úřední cestou jasně, že má farář ovšem na papíře, nikoliv ale ve skutečnosti 400 zlatých ku své výživě, jelikož nově vzrůstající berně a břemena obecní farářovi od kongruy docela se neodpočítávají, a odrážka na vydržování kaplana jest vůči hledě nepatrná.

Však i tato společná prosba a další nalehání biskupů nebyly nižádným rozhodnutím poctěny. Naopak obdržela c. k. státní účtárna dekretem ministerstva kultu od 26. března 1856 výslovné nařízení, daň z příjmů, aequivalent, alumna-tikum, vikariátní výlohy, mzdu kominiků, považovati — toliko co osobní břemena beneficiáta, a neodrážeti jich při určení kongruy. Tímto nařízením vystupují ovšem farní fassé vesměs o několik zlatých: ale zvýšení příjmů jest toliko na papíře, v pravdě ale novou ztrátu mají všickni faráři, zvláště ti, ježto z náboženského fondu své kongruy berou.

Z vyloženého stavu věci každý soudný uzná, že biskupové čeští horlivě se vynasnažovali, aby dle možnosti zlepšeno bylo postavení podřízeného jim duchovenstva. Že jejich kroky neměly lepšího výsledku, není jejich vinou. Proč ale vláda žádost biskupů nevyřizovala, nejjednodušeji vysvětlí se z jejich rozpaků, jelikož na jedné straně nechťěla dobře odůvodněné prosby biskupů přímo odmítniti, na druhé straně ale při vlastních nesnázích finančních něco počítatelného jim říci nemohla. Jenom to se omluviti nedá, že ministerstvo uvedeným dekretem od r. 1856 všeobecně uznané neslušné normy státní účtárny pro vypočtení kongruy ještě zostrilo.

Budeli ale říšské radě možno, před uspořádáním státních důchodů zdvihnouti nouzi duchovenstva, můžeme slušně pochybovati. Neb kde by nalezla onen prostředek, pakli do státní pokladnice sáhnouti nemůže? Chtělali-by proti všemu právu dekretovati prodej duchovních statků k tomu účeli, aby duchovenstvo lépe placeno bylo hotovými penězi; tuť by prostředek ten dle úsudku znaleců nevedl k cíli. Neboť úroky vytěžené jistiny nestačili-by, každému knězi v ducho-

vní správě vysaditi 400 zlatých, kterou sumu průměrně požaduje jednorocní vydržení alumna.

Jestli-by pak říšská rada s ještě větším bezprávím benefícia chtěla na stejný stav uvést, — pak by toto komunistické urovnání sotva uspokojilo, všecken závod v duchovenstvu by udusilo, a nad to komunistické choutky vůbec vybudilo. Myslili-se ale, že náboženský fond jest v stavu pomoci nouzi duchovenstva, musíme poznamenati, že fond tento jen ze samých státních úpisů*) pozůstává, a že jeho přebytek i při všem skrblém přistříhání rubrik roku 1861 ani 30.000 zlatých neobnášel. Dle mého náhledu nemůže se církev katolická, minulými událostmi silně zkrácena, v těchto dobách bez pomoci státu obejítí. Pomoc tato byla konkordátem od 18. srpna 1855., který dle článku XXXV. platnost stálou státního zákona má, jmenovitě v člancích XXXI. a XXXIII. slavně slibena. Až po tu dobu stát slibu svému alespoň vhladem na české duchovenstvo nedostál, ačkoli od biskupů na to pamatován byl: než proto nevzdávejme se naděje, že po lepším ustálení se věcí, jmenovitě po upravení valuty, na důrazně obnovené zakročení biskupů slavně přislíbená pomoc poskytnuta bude. —

Aby se vše u nás brzy k lepšímu obrátilo, pracujme spojenými silami v duchu Páně, a vzývejme srdečnými modlitbami Ježí, jenž jest všemocný dárce požehnání. V. H.

O vzájemném spolku ku podpoře nuzných duchovních.

Z Českých Budějovic. — Návrh učiněný v posledním svazku druhého ročníku našeho „Časopisu,“ aby se zarazil spolek ku podpoře nuzných duchovních, dojde jistojistě schválení všeobecného. Užitek, anobrž potřeba takového tohoto spolku uzná každý, když rozvaží, že jest to za nynější doby nesnadná úloha ze čtyř set ročních příjmů zaplatiti sobě vše k živobytí potřebné a spolu zadostučiniti všem těm požadavkům, kterých bývá na čtyřstového beneficiáta činěno. Že kooperatorských příjmů ku konci roku mnoho nezbude, ano častěji nic než něco, a nezřídka ještě méně než nic, jest věc vůbec známa. Než ale, dejme tomu, že se takový nuzný farář i kooperator, dokud jsou zdraví a

*) Nepochybujíce, že jest mezi zmíněnými státními úpisy znamenitý počet obligací národní půjčky, s které se úroky na stříbře anebo s přírázkou agia berou: ptáme se jak to přichází, že se duchovenstvu placenému s fondu náboženského anebo s nových nadání na úroky s národní půjčky založených, agia toho nedodává?

Red.

schopni ku práci, přec nějak protlukou: na zahospodaření něčeho pro nepředzvídanou potřebu a stáří nelze ani pomyslit. Stávat ovšem tu i tam výminek, než ale výminka není pravidlem. Jak pak ale, jestliže nuzák farář a kaplan ochuravějí a prinuceni jsou jíti na odpočínutí, co potom? Stáří i nemoc potřebuje bedlivějšího ošetřování a obsluhování, třeba též lékaře a léků, a často i s velikými výlohami spojených lázní. To vše ale požaduje peněz a sice mnoho peněz. Odkud ale vzít? Snad s té skrovňoučké pense? Vždyť se, namítne snad někdo, poskytují z náboženského fondu příspěvky nuzným deficientům. Ovšem; ale mnoholi, a zdali vždy, kdykoli káže potřeba? Vímet dobře, že bylo loňského roku místodržitelským dopisem nejdůst. bisk. konsistorfím oznámeno, že nelze již více v tom roce bráti ohled na žádosti o zmíněné příspěvky. Není nás též tajno, že se častěji dějí upomínky, aby se náboženského fondu co nejvíce možno šetřilo, a co nejméně možno od něho žádalo. A proto pravím, že šlechetná, ač ne nová myšlénka, aby se utvořil jmenovaný spolek, dojde všeobecného schválení a zaslужuje netoliko povšimnutí alebrž brzkého provedení. Právil jsem, že šlechetná tato myšlénka není nová; stáváť zajisté v diecési naší podobného fondu ku podpoře nuzných duchovních již sedm let. Roku totiž 1855 zaseto bylo první zrno, a nyní se již již počíná košatiti strom, který slibuje chudším bratrům našim dobrého ovoce, zvlášt dostaneli se mu četnějších dobrodincův. Mnoho se až posud ovšem nemohlo poskytnouti z našeho fondu, který záleží jedině z dobrovolných dáreků; ale něco se, jak z ročních v našem ordinariátním listu uveřejněných účtů patrnó, poskytlo přec. Záležít zajisté fondu, který nyní již mimo jedno upsání papežské půjčky na 1000 franků a čtyry upsání, každé na 100 franků, 8263 zl. 60 kr. obnáší, — záležít, pravím, fondu na tom, aby především z vlastních svých úroků zmohútněl, a tak později, ažby kapitál dosáhl dostatečné výšky, s to byl vydatnější udíleti pomoci. Jinak ovšem by bylo, kdyby se příznivci a dobrodincové jeho zorganizovali ve spolek se stálými ročními příspěvky. Pak by mohla bez uškození spolkovému kapitálu podpora nuzných býti rok od roku četnější a vydatnější, aniž by bylo chudí ně třeba, aby se doprošovala, a často marně doprošovala milosti cizí, ač mohli náboženský fond nazývati čímsi cizím. Pan návrhováteř myslí (?), aby se utvořil toliko jeden spolek se sídlem výboru v Praze. Dle mého zdání bylo by lépe, aby každá diecése pro sebe zarazila zvláštní, dobře zorganizovaný spolek. Mělo by to rozličných výhod do sebe. Ať

o jiných výhodách pomlčím, podotknu jediné to: ačkoli jsme všickni kněží, nechť jsme z té nebo oné diecése, vespolek bratři a sluhové jednoho Pána, přec nás jakýsi vnitřní pud nutí, že zvláště lneme ku své diecési a k bratřím spoludiecesánům, a že štedřejší jsme u podporování dobročinných ústavů své diecése, než jiných. Že tomu jest tak, dokazuje skutečnost. Protož myslím, že by se více údu získalo a dárky že by hojnější byly, kdyby padaly do spolkové pokladnice diecésní. Též by i to příznivě působilo na zdar spolku, že by činnost výboru spolkového byla pod bezprostřední dohlídkou nejdůst. ordinariátů každé diecése, jemuž by se seznam jak dárců tak i dárců k nahlédnutí předkládal, seznam tento spolu s výkazem, jak se se spolkovým jměním nakládalo, by se pak každoročně — tak jak se to v naší diecési děje, — uveřejnil v ordinariátním listu, kterýž se každému knězi v diecési dostane do rukou, a to by za jisté mocně působilo na jednotlivce, aby se stali údy spolku, a nezůstali pozadu za druhými, a ušli výčítce, že jsou v tak šlechtné a bohumilé věci neteční. J.

O h l á s e n í r e d a k c e .

Vydání k dotčenému spolku ovšem od náscho milého dopisovatele našlo na mnohá stranách ohlasu přízniveho. První byl sdělený tuto dopis z Č. Budějovic. Podobných osvědčení písemných i ústních jsme přijali s jiných stran. Jeden pan farář se prohlásil, že k účeli tomu 100 zl. věnovati hodlá. My máme zvláště *vzájemný* spolek a vždy jen *pro jednu diecési* na zřeteli. Stále skrovné ale roční příspěvky dají se spíše sebrati, než velika jistina, z níž by teprve úroky ku podpoře nuzných duchovních určení byly. Ovšem že by jen veliký počet údu vyvésti mohl něco podstatného. Nejlepe by bylo, kdyby se všickni duchovní z celé diecése ku vzájemné podpoře zavázali, ovšem z lasky a z dobré vůle beze všeho nucen. Ochotu svou k tomu by ovšem prohlásiti muselo veškeré duchovenstvo diecésní: aneb aspoň většina jeho prostředkem vikariátů. Že by ústavy takové jen pod ochranou nejdůstojnějších ordinariátů vznikati a se rozšiřovati mohly, samo sebou se rozumí. Ubezpečujeme, že Jeho Eminence příznivě se vyjádřiti račil o myšlénce ku zřízení vzájemného takového ústavu v arcidiecési Pražské. Potřebí tedy jen cestou arcib. vikariátů — jinde podobnou cestou — vyjádřiti se, pokud by se ochota k rozsáhlému účastenství na jevo dala. Nepochybujem, že by Jeho Eminence dle projeveného přání arcidiecésního duchovenstva přede vším jmenovati račil muže, jenž by požívaje důvěry obecné a zachovaje předpisy zákona spolkového velebné duchovenstvo z Prahy a z okolí svolati smel ku poradě, jak by se zámysl onen ve skutek uvéstí dal; v které poradě by se nakresliti mohly alespoň hlavní rysy stanov toho spolku, ježby pak dále rozvinuté k vysokému stvrzení jak církevní tak i světské vrchnosti předloženy býti mohly.

Zpráva o Dědictví sv. Prokopa.

Druhá schůzka výboru spolku sv. Prokopa odbyvala se dne 13. ledna 1862 o 5. hod. več. v síni pastýřského bohosloví v Klementinum. Přítomných bylo 16 údů. I. Čten protokol z předešlé schůzky od 8. října a bez námítky přijat. II. Čtena listina od 1. listop. 1861., kterouž nejd. Ordinariát ztvrzuje zvolený výbor a ředitelstvo spolku. Starostovi uloženo vzdáti jmenem výboru díky za blahosklonnost Jeho Eminence údům výboru projevenou. III. Čten návrh zprávy o spolku s pozváním ku přistoupení a s vybidnutím spisovatelstva. Přijat s proměnou dvou vět. IV. Čten jednací řád navržený p. místo-předsedou Drem. Náhlovským. Rokování o jednotlivých odstavkách odloženo na schůzku za týden; a však před se vzata neodkladná volba údů navržených *odborů vědeckého a hospodářského*. Do prvního zvoleni jsou: Dr. Plauzar, Dr. Náhlovský, Dr. Prucha, Dr. Houška, Dr. Terš. Do druhého kanovníci: Hron, Bradáč, Štulc, p. Pokorný a č. kanov. Heinrich. — Ve schůzce dne 20. ledna u přítomnosti 13 údů výboru čten: I. protokol schůzky od 13. ledna a přidána dle návrhu starostova k výrazu „slušný honorár“ slova „silám pokladnice spolku přiměřený.“ II. Návrh jednacího řádu v potaz vzat, a s malou proměnou přijat; i umluveno, aby se dal vytisknouti. III. Svoleno též, aby se zpráva o spolku v 5000 exemplářích tisknouti dala, a výtisky spořádané dle vikariátů neboli dekanátů na vše stanoviská slovanská vypravily. IV. Za verifikátory protokolů od 13. a 20. ledna zvoleni p. č. kanovník Heinrich a p. guardian Grotz.

V. Seznam

zakladatelů, údů a účastníků

Dědictví sv. Prokopa

Od 25. října do 28. ledna 1862:

Ú d:

Pan Josef Alexander Dunder, skriptor musejní biblioteky v Praze, posledních 30 zl.

P. t. páni:

Účastníci:

Ant. Malec, kaplan v Bubenči 10 zl.

Vinc. Obrátil, kaplan v Hulíně na Moravě 10 zl.

Josef Němeček, kaplan v Boskově 10 zl.

Frant. Chaloupecký, alumnus k. arc. semin. v Praze 5 zl.

P. t. páni

- Josef Vykydal, kaplan v Kunovicích na Moravě 10 zl.
 Ant. Löw, farář v Rábi 10 zl.
 Jos. Tichý c. k. official v Praze, druhých 10 zl.
 Jos. Moric, kaplan v Hluku na Moravě 10 zl.
 Libor Scholz, kaplan v Bozkovicích na Moravě druhých 10 zl.
 Tomáš Hájek, katech. v Uhersk. Hradišti 10 zl.
 Vinc. Procházka, děkan v Kosmonosích 10 zl.
 Jan Bičístý kaplan v Bělohradě 10 zl.
 Jan Dostálek kooper. ve Výprachticích 10 zl.
 Vilém Králík. far. v Rudolfově 10 zl.
 Jan Stifter, kaplan v Hronově 10 zl.
 Ferd. Pokorný, kapl. u sv. Vojtěcha v Praze 10 zl.
 Rupert Smolik, adjunkt bohoslov. fakulty v Praze 5 zl.
 Jan Sika, spiritual v Budějovicích 20 zl.
 Ant. Skočdopole prof. bohosloví v Budějovicích 10 zl.
 Leander Grotz, quardian františk. v Praze druhých 10 zl.
 Tertullian Wolf, kněz ř. františk. druhých 10 zl.
 Karel Hušek, vikář a děkan v Starém Kolíně 20 zl.
 Matěj Heinrich, čestný kanovník a farář Týnský v Praze 20 zl.
 Václav Štule, kanovník na Vyšehradě, co zakladatel dalších 20 zl.
 Antonín Homolka, farář v Přerově, arc. Pražské 10 zl.
 Matěj Klinecký, kaplan ve Velkých Lovčicích na Moravě 10 zl.
 Eduard Karlík, kaplan u sv. Máří Magdaleny v Brně 10 zl.
 Jakub Procházka, spiritual u Vorsilek v Brně 10 zl.
 Jan Lavička, administrátor v Myslibočicích na Moravě 10 zl.
 Ondřej Veselka, farář v Břevnově dalších 15 zl.
 Karel Burka, katecheta v Berouně 10 zl.
 Josef Čermák, kaplan v Berouně 10 zl.
 Pelhřím Novák, farář v Bohuslavicích 10 zl.
 Josef Jahoda, kaplan v Novém Městě nad Metují K. Hrad. d. 10 zl.
 Frant. Klapal, kaplan v Novém Městě nad Metují 10 zl.
 Alois Škampa, kaplan v Týně, v Praze 10 zl.
 Václav Černý, c. k. vojenský tovarš. pekařský v Praze 10 zl.
 Václav Oliva, kaplan v Suchdole, d. Králo-Hrad. 10 zl.
 Jan Šolc, děkan Týnský, d. Litom., dalších 10 zl.
 Michal Preisler, farář v Tatobytch d. Litom. 10 zl.
 Václav Horák, farář na Hrubé Skále d. Litom. 10 zl.
 Antonín Flesar, kaplan v Trebechovicích 10 zl.
 Vincenz Kleprlík, kooperátor v Slavonově 10 zl.
 Antonín Kačerovský, farář v Záchotině d. Buděj. 10 zl.

Stav jmění až do 31. Prosince 1861:

V upsáních 5% národní půjčky, s kupony	5390 zl. — kr.
100 zl. v 5% metalikách s kupony	100 zl. — kr.
Na hotovosti	94 zl. 36 kr.

V y z í v á n í
 ku sbírkám na chrám Páně
sv. Cyrilla a Methoděje
 v Karlíně.

„Pozor“ vyzýval v úvodním článku č. 9. od 12. ledna 1862 k hojněmu přispívání na dohotovení a vnitřní upravení až posud nedokončeného chrámu páně Karlínského. Kostel tento jest zajisté svrchované potřebný, uvážíme-li, že 14.000 duší města Karlína již tak dlouhá léta chudobným, nepřiměřeným kostelíčkem spokojiti se musilo.

Že pak tento chrám Páně *sv. Cyrilla i Methoděje* zevnitř sice velikolepě vystaven, ale uvnitř bohužel z nedostatku potřebného nákladu k službám božím posud upraven není, jest věc politování hodna.

Ještě bolestnější ale bylo by, kdybychom *ve slavném roce 1863 tisíciletou památku požehnaných počátků víry u Církvě křesťanské v národě našem česko-slovanském nemohli v tomto chrámu, sv. apoštolům slovanským věnovaném, důstojně slaviti — památku křesťanstvu vůbec, národu slovanskému a nám Čechům zvláště tak velice důležitou.*

Rádi připouštíme, že doba naše jest těžká a národ náš bez toho na všech stranách obětí přináší: avšak máme za to, že jest již svrchovaný čas, urychlití dílo, ač má-li kostel do slavného r. 1863 k službám Božím býti zařízen.

A proto obrácujeme se důvěrně k obecnostvu našemu se snažnou prosbou, aby k dokonání stavby dotčeného chrámu vůbec, aneb k vnitřnímu upravení jeho nápomocno býti ráčilo.

Hledíce k důležitosti účelu tohoto a očekávajíc dobrého výsledku sbírky této znova počaté, *dáváme k vědomosti, že se všeliké příspěvky v domě 939—II. na Jindřišské ulici v Praze u nižopsaného přijímají,* kdež i archy, určené od katolické jednoty k této sbírce, vyloženy budou k podpisům šlechtetných dárců. Kdož by z dobrodinců přebývajících *ve Praze* přispívati chtěl, račiž oběť svou odeslati do Prahy pod adresou níže udanou.

Jména všech laskavých dárcův a peněžité jich příspěvky budou co nejdříve a co nejúplněji oznámeny ve veřejných listech. Upsání aneb písemná vyjádření paní neb pánu, jimž by některé kostelní náčiní chrámu Karlínského darovati se líbilo, přijímají se též na svrchu jmenovaném místě, a budou rovněž uveřejněna.

Zůstavujet pak se na vůli každému laskavému dobrodinci, aby výslovně udal buď na zápisném archu aneb v dopisu svém, k jakému zvláštnímu účelu chce míti oběť svou vynaloženou, n. př. na zřízení hlavního oltáře, kazatelny, neb varhan, spovědnice, kóru, dveří, dlužby, lavic atd.

Jmenem katolické jednoty v Praze.

Jan hrabě Harrach,
 místopředseda odboru pro sbírání na stavbu
 chrámu Karlínského

Poznamenaní. Peněžité i všeliké jiné záspěvky, pokud se dějí prostřednictvím farních neb okresních úřadů, osvobozeny jsou od porta poštovního.

Jinak prosí se, aby laskaví dobrodincové ráčili záspěvky činiti franco. Adresa zní takto:

Odboru jednoty katolické pro stavbu chrámu Páně Karlínského,

k rukoum p. hraběte Jana Harracha

v Praze č. 939—II.

Rozkaz

vys. c. k. ministeria státního o ustanovení ředitele farních hlavních škol od 8. října 1861 č. 9414/924.

„Ohledem na všechny vyšší školy národní zachovávej se pravidlo aby takové měly ředitele bezprostředního, ve škole stále přítomného. Kdež nestává zvláštního nadání pro ředitele školního, ustanoven buď ředitelem nejschopnější z učitelů tam zřízených, ku kterým ovšem též katecheta patří. Na farních hlavních školách za řídicího učitele ustanovena buď nejschopnější osoba z učitelstva, při čemž jakž opětně podotknuto bylo a samo sebou se rozumí, místnímu správci duchovnímu vyhrazený zůstává dohled jenž jemu dle zřízení školního přísluší. Následkem těchto posud v moci pozůstávajících předpisů zákonitých ustanoviti se má také na farní hlavní škole z počtu skutečných učitelů s připočtením katechety učitel řídicí, jenž by byl nejbliže místnímu správci duchovnímu podřízen, ano se od tohoto ani žádáti ani očekávati nedá, aby za všecken čas vyučování školního v domě školním přítomen býval, a na cvičení samo a na kázeň stálý a bezprostřední měl působení, jakého hlavní škola pohřešiti nemůže.“

Biskupský chlapecký seminář Borromeum v Hradci Králové.

Místofeditel pan Dom. *Filipp* vydal zvláštní spisek, v kterém nacházíme zajímavou zprávu o založení a zřízení tohoto vzdělavacího ústavu, čímž také duchovenstvo v diecési Kralohradčské obětivost svou slavně projevilo. Jeho Veličenství císař Ferdinand a také Veličenství císařovna Marie Anna věnovali k tomu 5000 zl. Nejd. p. biskup Karel Bor. Haul 18000, páni patronové far a kostelů 4977, kláštery 1616 zl. 50 kr. rozliční dárcové 19.531 zl. 75½ velebné kněžstvo a věřící přes 40000 zl. r. č. takže od r. 1850—1861 excl. oběti obnášely 70571 zl. 67¾, r. č. Ve všech VIII. střídách ústavu toho vzdělává se 112 studujících.

Zpráva o b. chlapeckém semináři v Č. Budějovicích.

Na konci minulého roku školního přebývalo v ústavu tom 62 chovanců; z nichžto 15 darmo se vydržovalo, ostatní pak připláceli. Jméni ústavu toho vykázalo se na konci r. 1861 sumou 50.342 zl. 38 kr. a 3075 franků.

Pedagogium v Českých Budějovicích mělo na konci m. r. základních peněz 6224 zl. 30 kr. r. č. a 2 papežské obligace po 100 franků.

Literární oznamovatel.

Ueber gemischte Ehen vom Standpunkte der Parität in besonderer Beziehung auf die deutsch-slavischen Kronländer Oesterreichs von Dr. J. *Friedrich Schulte* ord. Professor der Rechte zu Prag. 1862. Franz Rziwnatz. Stran 53.

Činíme vel. duchovenstvo pozornu na tento skrovný sice ale důkladný spis proslulého kanonisty katolického, jehož odstavky jsou: I. Standpunkt. II. Die Bestimmungen der in Kraft stehenden österreichischen Staatsgesetze. III. Die Sätze des katholischen Kirchenrechts. IV. Der protestantische Standpunkt. V. Die Bestimmungen einzelner deutscher Staatsgesetze. VI. Gebotener staatlicher Gesichtspunkt in Oesterreich. VII. Prüfung des in Oesterreich geltenden Rechts und nothwendiger Aenderungen.

Nejzajímavější část spisu toho jest poslední. Zde dokládá spisovatel že rovnoprávnost občanů rozličných vyznání před zákonem jen ten smysl do sebe mítí může, že se ve věcech víry s jedním každým dle pravidel jeho vyznání jednati má. Dle zásady té nemůže tedy katolík uzavřítí snatek, jež mu dle zákazu jeho církve není možným. V dalším pokroku ukazuje že vychování dětí v rozdílném náboženství nešťastně se dáti. Památná, srdečná jsou slova: „Dle zdání mého nepočíná vychovávání vůbec a náboženské zvlášt teprvé šestým neb sedmým — ke škole povínavým — rokem, ale mnohem dříve. Náboženské pojmy bývajíť prvými, které se dětem vštěpují. Modlitbičkám, Otčenáši a t. d. učívá se dítě od úst rodičů, jak mile mluvíti umí. Poptávky dítěte samy dávají matce příčinu, aby mu vyprávěla o Bohu. Není pro dítěť pěknějšího pomyslení než na anděla strážce, a vždy vroucně poslouchá, kdykoli se mu povídá o lásce Boží, o Špásiteli a jeho utrpení. Kdož může zapřítí že učení o všemohoucnosti, všudy přítomnosti, a vševědoucesti Boží dítěti bývají radostným pobídnutím, aby poslušno bylo příkazů matčiných, i když matka ho ani nevidí? Započne-li se ale vychovávání, mate každý odpor . . . Kdož to svědomitě uváží, nemohl by se rozhodnouti pro smíšené manželství.“ Z toho vyvozuje dále potřebu „jednoty náboženského vychování“ které by sám stát práti měl, ježto v zralejším věku jednomu každému svoboda jest zaručena přihlásiti se k určitému vyznání. Aby se ale všelikým roztržkám v manželstvích předešlo, žádoucí jest

smlouva snoubenců vyznáním rozdílných při obřádku učiněná. Církev katolická nepteje smíšeným manželstvím. Lépe by bylo, aby manželství takových nestávalo. Aby se ale všeliký stín propagandy katolické církve odstranil, rádně jest, aby farář při opovězení takového sňatku se snoubenci zavedl protokol, kterým by jich na zákonní následky upamatoval, když by vychování budoucích dítek ve víře katolické pojistiti nechtěli, a v protokolu výslovně vytknul jejich přiznání, že jim zákonitě tyto následky oznámeny byly, totiž žeby jim církevní požehnání sňatku jejich odepteno bylo, kdyby vychování dítek ve víře katolické smlouvou obaplnou nezaručili.

Předpisy o správě jmění jednotlivých kostelů a duchovních obrocí jakož i nadačí k jich prospěchu založených v české církevní provincii. V Praze 1861.

Těmito předpisy vyšla konečně nová pravidla zákonitá, kterými se řídití mají všickni, jimž správa jmění zádušního vůbec dle smyslu konkordátu přísluší.

Předpisy tyto obsahují 78 paragrafů, o které se již 24. září 1860 nejdůstojnější biskupové česťi s kardinálem knížetem arcibiskupem pražským usnesli. Na konci přidána co závěsek ku §. 44.: Výměra platů za založení zádušních služeb Božích, z kteréžto vymínáme nadaci duchovnímu za čtení tiche mše 1 zl., zpívané 2 zl., za kázání 3 zl., za křížovou cestu 2 zl., modlení t. j. Otčenáš a Zdravas 5 kr., celoroční modlení 3 zl. r. č.

Bibli česká čili Pismo svaté starého i nového zákona. Praci Inn. Ant. Frencla. S povolením nejd. kn. arcib. konsistoře. V Praze. Nákladem Karla Bellinanna. Vyšel XI, XII, XIII a XIV. sešit.

Skvostné a při tom levné toto vydání, ozdobené pěknými a starobylostí podobnými rytinami pokročilo k 35. kapitole II. knihy Paralipomenou.

Urozeného pána, pána Jana z Lobkovic na Hasištejně zpráva a naučení jeho synu Jaroslavovi v tom, co činiti a co nechati, a kterak se a pokud v čem zachovati má. Str. 40.

Spis ten pamatný v historii české pedagogiky vydal pan Frant. Bol. Avěť dle Roudnického rukopisu. Úšlechtilá, pravě křesťanská povaha tohoto slavného pána jeví se mimo jiné v pravidle: „Necím křivdy žádnému, a zvláště svému

poddanému, jehož hrdla i statku mocen jsi s ním učiniti jak chceš; neb komukoli křivdu učiníš žádného nevymínuje, buď křesťan, buď žid, nebo pohan, před Bohem vše křivda jest.“

Báječná božstva starověkých Řeků a Římanů slovy čelnějších básníků jejich popsaná a vylíčena od Karla Bor. *Císaře*. V Praze. Tisk Rohlička a Sieverse v kn. arcib. semináři.

Spis ten určen jest předkem studující mládeži, by ji při čtení starých klasikův k objasnění a tudíž k snadnějšímu vyrozumění mythologických míst posloužil. Potkáváme se v něm příslušnými citáty čelnějších básníků řeckých a latinských, nejhustěji Homera a Virgilia.

Malá musea pro školy národní. Cena 30—50 zlatých.

Znajíce, že velebné duchovenstvo ve školách národních také mládež vede ku poznání stvoření Božích, a v té míře ji také pozornu činí na schopnosti lidské co dary Boží a na vtip lidí průmyslných, co vše z plodin přírodních vyvádí, uvádíme v známost pochvalné podniknutí p. Václava Friše, obchodníka v přírodninách v Praze na vodičkové ulici č. 736 v 1. poschodí, jenž nově zařídil si sklad přírodnin ze všech odvětví říše živočichů a nerostů, z kterýchžto zásob sestavuje sbírky se zvláštním vzhledem na potřeby vyučování nižších i vyšších škol. Jeho *malá musea pro školy národní* obsahují v ouhledné skřínce (14" široká, 14" hluboká a 17" vysoká) 6 truhlíků v nichž uloženo jest 400 látek přírodnin ze všech třísí, jaké u nás v průmyslu a umění se potřebují. Na př. železná ruda, litina, kované železo, spracované železo, ocel, spracovaná ocel, barvy a soli železité, aneb bavlněný ořech, bavlna, příze, pletenina a 10 druhů bavlněných látek a t. d. Zároveň se připravuje zvláštní reálný popis těchto museí, který v krátké lhůtě také vyjde.

Časopisy katolické.

Blahověst. Katolické hlasy Čechův, Moravanův, Slovákův. R 1862. Redaktor Frant. Srdínko.

Na *dvadácet* pouti své bude Blahověst přinášeti:

I. na neděle a svátky církevního roku homilie sv. otců, krátká rozjímání, přiměřené výklady, anebo vzdělavatelná pojed-

nání z obou učení o víře a životě křesťansko-katolickém; II. výklady o posvátných obřadech, časech a zřízeních Církve katolické; III. výpisy ze spisů sv. otcův a učitelův Církve; IV. vzdělávatelné příběhy z života světcův a světic Božích, životopisy příkladných výtečníkův křesťanských, poučné obrazy z dějin Církve katolické, obzvláště mezi národy slovanskými; V. zprávy o životě, působení a nových osadách misionářů katolických; VI. popsání památných chrámův, obrazův a míst, drahých srdci katolickému; VII. povídky a obrazy z života, legendy, básně a písně; VIII. zásady a rady, výstrahy a opravy vychovatelské; IX. dopisy a zprávy o životě náboženském ve všech končinách křesťanských; X. drobnosti z praktického života; námítky a útoky protivníkův; XI. zprávy o knihách a přehledy literární; XII. osobní věstník duchovenský ze všech diecésí českých.

Vycházeti bude *Blahověst* zase třikrát za měsíc a sice vždy 5., 15. a 25. každého měsíce.

Předpláci se v znovu zřízené expedici u pana *Bedřicha Stýbla*, knihtiskaře a knihaře v Praze na sv. Václavském náměstí č. 786; na rok 2 zl. 50 kr.; s poštovní zásýlkou 3 zl. r. č.; na půl roku 1 zl. 30 kr.; s poštovní zásýlkou 1 zl. 55 kr. r. č.

Hlas, časopis církevní 1862. Redaktor a nakladatel *Karel Šmídek*. Expedice v kněhkupectví *A. Nitsche* v Brně.

Vydává se 5., 15. a 25. každého měsíce. Cena na celý rok 2 zlatý v Brně, 3 zl. poštou. První číslo nás došle obsahuje: Synoda církevní r. 1591 v Olomouci. Dopisy z Čech a Moravy. Zprávy církevní. Literatura. Tajné společnosti (čteno ve schůzi katol. jednoty svatoklementske dne 29. dec. 1861. Osobní věstník. Dary pro Velehrad.

Návěští.

Přítel zvířat. Časopis k ušlechťení člověčenstva a k ochranné zvířat, dokavad vydávaný ve Vídni počínajíc r. 1862 vycházeti bude v Praze, ročně 10 čísel, nakladem *K. Schreyra* a *J. Fuchse*. Předplatní cena na rok pro členy jednoty 25 kr., poštou 33 kr. jinak 60 kr.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek II.

Římská a řecká církev.*)

Církev sv. zakladatel takto pravil Petrovi: *Í jáť pravím tobě, že ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského: a což bys koli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi: a což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi. A téměř po svém vzkříšení pravil: Pasiž ovce mé! (Mat. XVI., 18. 19. a Jan XXI., 17.) Na tomto tehdy jediném vzdělává církev svou, jemu odevzdává k pasení ovce své. A ačkoli všem apoštolům stejnou moc po svém vzkříšení udělil, řka: „Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějíť se jim: a kterýmž zadržíte, zadržáni jsou,“ (Jan XX. 22. 23.) přede aby jednotu objevil, jedinou stolicí zřídil. . . . Těto jednoty kdo se nedrží, že by víru měl, se domnívá? Kdo se církvi protiví a jí odporuje, kdo*

*) Myslíme že bude v hod jednati o historickém vývinu postavení církve východní k církvi západní, zvlášt ohledem na nejnovější breve sv. Otce Pia IX. vydaného v záležitostech církve východní.

Red.

opouští stolicí Petrovu, na níž jest církev založena, mni, že by v církvi byl? Vždyť i blahoslavený apoštol Pavel témuž učí a tajemství jednoty ukazuje, řka: „Jedno tělo a jeden duch, jakož povolání jste v jedné naději povolání svého. Jeden Pán, jedna vira, jeden křest. (Efes. IV., 4. 5.) Tuto jednotu musíme pevně držeti a zastávat.

Tak píše sv. Cyprian ve svém spisu „de catholicae ecclesiae unitate,“ jimž vědecky provedl a i mezi lidem rozšířil učení o jednotě církve Synem Božím vzdělané. Potlačil jím také veškeré hádky jednotlivých kmenův a národův do církve sv. vstoupivších, které již apoštol národů Římanům a Koryntským vytýká slovy: „Pravím skrze milost, kteráž mi dána jest, všechněm, kteříž jsou mezi vámi: aby ne více o sobě myslili, než sluší mysliti, ale aby myslili k střídmosti, a jakž Bůh jednomu každému uděluje míru víry,“ (Řím. XII., 3.) a: „Což rozdělen jest Kristus? Zdali Pavel ukřižován jest za vás? aneb zdali ve jmenu Pavlova pokřtěni jste byli?“ (I. Kor. I. 13.)

Ač ale jednotu tuto již sv. Otcové (n. př. sv. Kliment, sv. Ignatius, sv. Polykarp, Origenes, sv. Irenej, nazvíce však sv. Cyprian) jakož i časté a důvěrné zápolení biskupův s lidem dosti byli vyřkli: rozdílností jazyků, náhledů a obyčejův dalekých národů do církve svaté čas po čase vstupujících mnohá a — Bohu žel! — i rozdílná mínění v též církvi povstala. Zvláště brzy vyvinul se spor západní církve s východní, jenž politikou byzantských císařů a neméně ctižádostí biskupů Carhradských byv podporován velikých zmatkův a roztržek v církvi svaté způsobil, ač jinák odpůrcům jejím skvělý podal důkaz, že pravdivá jsou slova Spasitelova: „Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. XXVII., 20.)

Podáme zde kratičký, historický přehled, kdy a jak svazkové obě církve, východní i západní, poutající zpone-

náhla byli uvolňováni, až posléze téměř mocí jsou přetrženi.

Zárodek sporu západní církve s východní nalézáme již na prvním všeobecném sněmu r. 325 odbývaném. Byl to zajisté znamenitý sněm a slavný velmi, ano se veliké množství biskupů (přes 300) v městě Nicei sešlo, aby proskoumalo učení Ariovo a jeho stoupců, mezi nimiž zvláště vynikal Eusebius, biskup z Nikomedie. Jak známo, vyobcován jest tvrdošijný Arius z církve a nápotom i z říše; učení církve svaté ale o Kristu Ježíši a poměru jeho k Otci slovem *ὁμοούσιος* vyjádřeno. Zdálo se, že církvi mír jest navrácen a blud Ariův vyvrácen. Leč zahanbení Arianové nechtěli se žádných, ni podlých prostředků, získati si přízeň u dvora císařského a rozšiřovati bludy své. Ošemetný biskup Eusebius vetřel se na biskupský stolec Carhradský a nemalou okázalostí zastával bludy Ariovy. Tu povstal sv. Athanasius, jenž mezitím se stal biskupem v Alexandrii, proti němu a hájil plamennou výřečností pravou víru církve svaté. Proto ale od stálce svého vypuzen, odebral se do Říma pod ochranu papeže Julia, čímž se stalo, že poznovu vpletena jest církev západní do rozmíšek biskupův na východě. Než i Eusebius obrátil se do Říma. Pýcha ale a ješita a touha po neodvislosti již tenkrát na východě se ozývající nedaly křesťanům na západě a východě, bratřím a údům jednoho těla, bratrsky ruce si podati a mírně vyjednati spor, jakž se brzy o synodě ve Philippopoli ukázalo.

Ariani či, jak se také jmenovali, Eusebiani nezúčastnili se totiž na sněmu, jež papež Julius r. 347 do Sardiky byl svolal. Sešli se dříve v císařském paláci Sardickém, načež ve Philippopoli sezení svá dokončili. Otcové v Sardice shromáždění uznali nejvyšší moc a důstojenství stolice sv. Petra v Římě nad celým křesťanstvem, a vyřkli nad Eusebiany kletbu, kterou tito ihned

opětovali. Snad by byla již tenkrát východní církev od západní se odštěpila, kdyby Všemohoucí ukrutného Konstancia před svůj soud byl nepovolal (362) a tím největší podporu Ariovců nezlomil.

Jeho smrtí ustal sice na čas boj východní církve se západní; jednotliví ale biskupové východní mezi sebou o přednost se hádali a spolu rozdílná svá mínění o Synu Božím hlásali, až posléze arianismus v mnohé sekty se rozpadnuv dokona zaniknul. (Někteří zastávali, že Kristus jest *ἰσσοούσιος τῷ πατρὶ*, jiní *ὁμοούσιος*, jiní *μακρόστιχος* a opět jiní *ἀνόμοιος κατ' οἰσίαν καὶ κατὰ πάντα*).

Sem také připočítati slušno i rozličný základ i rozličný směr vědeckého bádání sv. otců a spisovatelů církevních na východě a západě. Křesťané prvního věku i na počátku druhého, učení apoštolské zbožným srdcem přijavše pevně věřili pouze na slovo svých učitelův. Ku konci druhého věku však odevšad se hlasy ozývaly, že by se učení církve sv. vědecky proskoumati mělo, aby takto i rozum i srdce i vůle zákonům nebeského evangelium se podrobily. Upirati nelze, že takové a podobné snahy mnohého badatele na rozcestí svedly, kdožkoli nemaje ani řeč moudrosti ani řeč umění, hluboká tajemství zpytoval a o nich často bez víry a pobožnosti mluvil. (I. Kor. XII., 8.) Proto církevní spisovatelé více méně učení všeobecné církve zdrojem a základem všeho libomudrcví křesťanského pojmenovali. Pravili jsme: více méně. Právě v tomto spočívá rozdílnost bádání v církvi východní a západní. Otcové na východě pojednávali dogmata církve sv. více spekulativně a někteří z nich i půvabnou formou řecké vědy je ozdobovali; otcové na západě ale byli se již z počátku tomuto směru protivili a nikdy neopustili pole praktické, zastávajíce svůj směr slovy otce jazyka církevního: „*Fides, inquit, tua te salvum fecit; non exercitatio scripturarum. Fides in regula posita est, habens legem et salutem de observatio-*

ne legis; exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de scientiae studio. Cedat curiositas fidei. (Tertul. de praescr. c. 14.) Že pak východní bohoslovci, upustivše od původní přesnosti a svědomitosti bádání sv. otců východních, pro libomudretví častokráte na učení církve svaté zapomínali, každému zajisté známo. Kdož by neznal četné bludy pozdějších gnostiků a jimi způsobené zmatky v církvi svaté? Není tehdy divu, že mužové na západě, i u víře stáli i u víře pokročilí, z počátku velikým sarkasmem o nich mluvívali, posléze pak zjevně je kaceřovali.

Již však čas abychom se vrátili.

Mocný, obezřelý a vytrvalý císař Theodosius I. uznal, že biskupové dříve jednotu u víře napravití a ustáliti musí, než k napravení církevní kázně přikročejí, a proto vydal r. 380 úkaz, v němž mimo jiné takto praví: „Chceme, aby všickni národové, kteří žezlu našemu podrobeni jsou, vyznávali víru, kterou byl svatý apoštol Petr Římanům hlásal, jak podání praví, a kterou až posud papež Damasus a Petr, biskup v Alexandrii, vyznávají, totiž že dle učení apoštolského a svatého evangelium jedno jest božství Otce i Syna i Ducha svatého v stejné slávě a sv. Trojici. Jen kdo tuto víru vyznávají, jmenujtež se křesťany“ . . . Císařský tento dopis s velikým odporem se potkal; téměř celý východ, zvláště pak Cařihrad ve velikém zbouření povstal proti neoprávněnému — jak mnozí pravili — počínání si Theodosiovu který ale, nedbaje jich křiku, příkaz svůj nemálo zostřil a stížnost bludařů odmrštil, poukazuje jich na brzký sněm.

Již roku 381 slavila církev svatá druhý všeobecný sněm v Konstantinopoli, kdež Nicejské vyznání víry potvrdila a rozšířila. Ne tak snadno bylo lze prvotní přísnou kázeň církevní zavéstí a provéstí a o přednost bojující biskupy z Cařihradu a Alexandrie porovnatí. Posléze Konstantinopolitané tak daleko šli a pronásledová-

ním dospěli, že metropolita jejich slavně jest jmenován prvním hodnostářem v církvi — po římském biskupu. Zřejmýť zajisté důkaz, že již tenkrát biskupové Cařihradští po neodvislosti a neobmezeném panování v církvi bažili! Zřejmější ale podal nám dějepis sněmu Chalcedonského (451) k němuž se nazvíce biskupové východní sešli (520 biskupů úhrnkem), poněvadž v Africe a na západní straně římské říše Vandalové právě hrozně řádili. Nemalemu namáhání Cařihradského duchovenstva podařilo se, čtyry poslance či zástupce papeže Lva Velikého na čas vzdáliti, načež otcové u nepřítomnosti jejich as takto uzavřeli: „Má-li který biskup neb klerik rozeptři se svým metropolitou, obrať se k exarchovi diecézánskému aneb ku stolici císařského města Cařihradu a tamtéž veď si stížnost;“ (can. 9) . . . „ustanovujeme také a rozsuzujeme o výsadách nejsvětější církve v Konstantinopoli, nového Říma. Právem obdařili otcové stolici starého Říma výsadami, poněvadž sídlo jest císařovo; s tímž úmyslem přepustilo 150 bohumilých biskupů nejsvětější stolici nového Říma tytéž výsady, an slušno jest, aby město, které sídlem jest císařovým a senátu, stejnou přednost mělo se starým Římem, a také v církevních věcech služce se nepodobalo, alebrž vyznamenáno a počtěno bylo, anož po Římu druhé jest u vážnosti; proto mají metropolité pontických, asiatických a thrackých diecézí, mimo to i biskupové jmenovaných diecézí od patriarchy Cařihradské církve svěceni býti. Každý z dotčených metropolitů světiž biskupy u přítomnosti biskupů své diecése. Metropolité ale vysvěceni buďtež, když řádně byli jsou zvoleni, od arcibiskupa Konstantinopolského“ (can. 28).

Však ale již druhého dne zástupcové římské stolice veřejně protestovali. Odvolávali se na šestý kanon sněmu Nicejského, a žádali, aby se přečtlo, což byli otcové

předešlého dne uzavřeli, je li spravedlivé či nic jejich ustanovení. Shromáždění stávalo se nepokojným.

Tu povstal jeden z poslanců a přečetl plnomocenství své, z něhož vidno, že papež Lev již zdaleka blížící se bouři na východě byl viděl, a proto poslancům svým proti jakémukoli nevčasnému osočování zbraň dal do rukou, zřejmě takto napsav: „Nedopusťte, aby se ustanovení svatých otců jakoukoli opovázlivostí zrušila . . . a chtějí-li někteří, spoléhajíce se na lesk své moci, cokoli si osobiti, odbuďte je s patřičnou vytrvalostí.“

Nicméně byl ale kanon 28. k ustanovením všeobecného sněmu připočten, načež Lucentius, zástupce římské stolice, poznovu se ozval, řka: „Římská stolice, již zde zastupujeme, nesmí utrpěti ponížení, a proto buď ustanovení věčejší odvolejte, buď náš odpor připojte, abychom věděli odvětit celé církvi a papeži; ať pak sám o utrpění stolici římské učiněném aneb o zrušení tohoto kanonu rozhodne.“ Východní biskupové doufali, že lépe pochodějí, budou-li přímo s papežem vyjednávati: i poslali ustanovení sněmu Chalcedonského do Říma, připojivše psaní, plné lahodných slov, aby takto alespoň poněkud přikryli hnusná svá ustanovení.

„Zástupcové Tvé Svatosti,“ znělo psaní ku konci, „velmi odprovali, zajisté aby Tobě přenechali čest svolení, a aby zásluhy Tvé o víru jakož i obnovení pořádku a míru neztenčili;“ hned však připojili: „*καὶ ἡ κορυφὴ ἡ τοῖς πασι εἰς ἀναπληρώσαι τὸ προπερον.*“

Papež se však nedal oblomiti, poslal do Konstantinopole poslance, aby každý krok patriarchův hlídal a všecko římské stolici ohlásil. Proto ale roztržka sněmem Chalcedonským způsobená nebyla zacelena. Naopak použili mniši Euthymius a Theodosius těchto zmatků a způsobili v Palestině převeliké nepokoje, které brzy také v Egyptě se ozývaly, až posléze císař Lev (457—474) brannou mocí monophysity potlačil. Za jeho

panování velmi se pozdvihli přívrženci sněmu Chalcedonského, tak že patriarchové východní s papežem se smířili.

Mír ten ale dlouho netrval. Zbouření stíhalo zbouření, jeden panovník byl zahnán, a samozvanec chopil se žezla, a v krátkém čase byv svržen, pádem svým i stoupence své zahubil. Rovněž měnil lid i víru; nebot vláda přiznávala se k oné straně, která nejvíce podávala, a tím podřízených svých buď ku katolicismu, buď k monophysitismu nutila.

Veškeré usilování papežovo, smířiti východ se západem, bylo marné. I když císař Zeno (r. 477) samozvanec Basiliska byl zahnal, nesblížila se žádoucně rozhořčená mysl bojujících. Povolal sice zapuzeného Akacia z vyhnanství a téměř jej zasypal vyznamenáním a důstojenstvím jakož i stoupence jeho; zastavil mocnou rukou svou úpadek víry křesťanské na východě, a mnohých užitečných příprav učinil, aby katolíky s monophysity smířil. Než mysl lidu, dřevnějšími jsouc rozjitřena spourání, nebyla dokona ještě doburácela. Ilbus, vojévůdce císařský, spojil se buď ze msty buď ze závisti s lidem patriarchovi nepřejícím a všemožně se namáhal, svrhnouti a ponížiti pyšného Akacia. Aby svou světskou moc a slávu zachránil, opustil Akacius zrádně katolíky a spojil se s monophysity. Císaře ale přemluvil, že rozbroj monophysitů s katolíky na pouhém nedorozumění spočívá. Císař uvěřil a vydal tak zvané *ἐνωτικόν*, kterým však ani katolíky ani monophysity neuspokojil, alebrž tím více rozhořčil, tak že v brzku veškerá církev ve čtyry tábory se rozdělila. Nejzuřivějším odpůrcem západu stal se Akacius, ježž konečně kletba papeže Felixy II. zastihla.

„Přijmiž tehdy,“ psal papež zpupnému patriarchovi Cařihradskému, „výrok . . . a podíl oněch, s nimiž tak rád obcuješ; kněžské hodnosti ale a obcování katolického tě zbavuji a z počtu věřících vyvrhuji; jmeno i úřad kněž-

aký ti odejímám rozhodnutím Ducha svätého a apoštol-skou mocí, a nikdy nebudiž sprostěn kletby této.“ Tak započala roztržka západní církve s východní, která te-prvé roku 519 byla napravena (484–519). Anastasius (494–518) přislíbil při nastoupení císařského stolce, že ustanovení sněmu Chalcedonského hájiti bude a nepokoje náboženské potlačí. Leč nejednal, jak byl slíbil. Žá-dal, aby každý nově zvolený biskup *ἐνωτικόν* podepsal, což když mu od papeže vytýkáno a od biskupů odepře-no, zjevně se papeži protivil a neposlušné biskupy vy-hnanstvím ztrestal. Teprvé za panování Justina I. (518 až 527) narovnána jest rozepře a slavné smíření výcho-du se západem jest docíleno. Císař Justin povolal všec-ky zahnané biskupy zpět a vrátil jim hodnosti, kterých byli dříve požívali, an patriarcha Jan s papežem vyjed-nával. Tento (tehďáž Hormisdas) podal s radostí otcov-skou svou ruku zbloudilým synům ku smíření, vyžáдав si toliko, aby jmena Euphemius, Akacius, Zeno a Ana-stasius z dyptychů se vypustila. Řecká církev přijala výmínku tu, a tak zkvetl mír po 35 let neblahým nepo-kojem rušený. I v Římě i v Cařihradě plesal lid a ra-dostně prozpěvoval, zvláště když císař na památku sně-mu Chalcedonského v církvi řecké zvláštní byl ustanovil svátek.

Co si papež Lev I. byl přál a k čemu cestu razil, toho dosáhl papež Hormisdas. Řím zvítězil a obnovil svou moc nad Konstantinopolem, neboť skála, na které Spasitel církev svou vzdělal, pevně stojí a nepohnutě, a ani brány pekelné jí nepřemohou.

I nástupce císaře Justina Justinian I. všemožně o zachování míru pečoval, ano takou oddaností ku sněmu Chalcedonskému slynul, že jej dějepiscové synoditou jme-nují. Než monophysitům příznivá císařovna Theodora častokráte přiměla jej k ustanovením, která srdci jeho odporovala. Tak se stalo, že po delších hádkách a vy-

jednáváních monophysité nadvládu obdrželi a Anthimus, jich přívrženec, za patriarchu Carhradského byl povýšen. Papež Agapet ale brzy spozoroval od východu blížící se bouři, zahnal Anthima a všecky monophysity dal do kletby. Z pomsty očernila Theodora u císaře papeže Silveria, jakoby s Gothy zrádné pikle kul, jenž proto od Belizara z Říma vypuzen a do vyhnanství poslán jest, kdež nejspíše hlady umřel (12. června 538.)

Po jeho smrti stahovaly se veliké mraky nad veškerou církví. Na východě císař Justinian, ve všem Theodoro povolný, a nectní dvořenínové a nepokojní mnichové, kteří očekávali, že hojně kořistiti budou, strhne-li se bouře; na západě papež Vigilius, jenž se západními biskupy v rozepři žil: kdož by v takových poměrech s bázní nepohlížel v budoucnost, zvláště povážili-li, jak slabé byly kořínky nedávno uzavřeného míru!

Brzy vypukl také nový spor. Theodor Askidas hájil v Caesarei Origenistické zásady. Proto a pro velikou přízeň, jakouž u císařovny požíval, mnoho měl nepřátel, a byl velmi pronásledován. Aby tomuto nebezpečí ušel, sbratřil se s monophysity, císaři namluviv, že katolíky s monophysity lehce smíří, zavrhneli spisy Theodora Mopsuestského, spis Cyrského Theodoreta a list Edesského Iby (*πρία κεφάλαια*). Císař se s radostí toho prostředku uchopil, a r. 544 zatratil ony spisy. Větší část východních biskupů souhlasila. Mennas, patriarcha Carhradský dlouho se ale zdráhal, až konečně k podpisu byl přinucen. Podepsal však výmínečně, zavrhně-li totiž také papež ony kapitoly. Rázné duchovenstvo západní vesměs protestovalo. (Fulgentius Ferrandus udává příčiny: „Ut concilii Chalcedonensis vel similibus nulla retractatio placeat, sed quae semel statuta sunt, intemerata servantur. Ut pro mortuis fratribus nulla generentur inter vivos scandala. Ut nullus libro suo per subscriptiones plurimorum dare velit auctoritatem, quam

solis canonicis libris ecclesia catholica detulit.“ Také papež opřel se zmužile žádosti císařově řka, jej že sice přinutiti mohou k podpisu, nikoli však sv. Petra. A to se také stalo. Od císaře nucen podepsal r. 548, zřejmě však připojil znamenitá slova, na která odpůrcové církve svaté rádi zapomínají: „*salva in omnibus reverentia synodi Chalcedonensis.*“ Ledva se západní biskupové dozvěděli, že papež podepsal, strhly se na západě a v Africe veliké bouře.

Povážlivé bylo postavení papežovo, nazvíce když Justinian jej nutil, aby druhý edikt (*ὁμολογία πίστεως Ἰουστινιάνου*) podepsal. Lidem chráněn utekl do Chalcedonu, načež smířiv se s patriarchou opět do Cařihradu se vrátil, aniž by ale na sněmu mezi tím jakého podílu bral; proto také do vyhnanství jest poslán. Již ale roku následujícího na cestě do Říma umřel.

Tak se rozprádal veliký boj Říma s celým východem. Šedý císař umřel s přesvědčením, že ruka jeho která mír a svornost zasíti chtěla, mnoho nepokoje a rozepří byla zasila. —

Přicházíme k nové rozepří Carhradského biskupa s Římem, k rozepří, jejíž původ jen v marnivosti a ctižádosti tohoto biskupa hledati slušno. Již v pátém věku pojmenovali podlízaví lidé biskupa v Konstantinopoli „všeobecným patriarchou“ (patriarcha oecumenicus.) Justinian jmenuje jej taktéž arcibiskupem královského města a všeobecným patriarchou. Když však Jan, přijímím Jejunator, sám se byl takto na jednom sněmu Carhradském pojmenoval, vzbudilo to všude veliké rozhořčení a Řím proto dlouho s východem vyjednával. Tak papež Pelagius II. proti Janovi povstal a aby jej potrestal, zapověděl arcijáhnů Vavřinci, svému poslanci u Konstantinopolitánského dvora, s patriarchou společně tělo Páně přijímati. Po smrti papeže Pelagia, jeho nástupce, podobně jednal, z počátku mírně napomínaje Jana, aby od

marnosti oné upustil. Když však dobrota neprospěla, zakázal Řehoř I. Sabinianovi, poslanci svému, s ním se scházeti. Patriarcha stěžoval si u císaře Mauricia, který v této záležitosti do Říma se obrátil. Řehoř brzy odpověděl. „Divím se,“ praví v jednom dopisu na svého poslance, „že ti ušlo a žes dopustil, aby mne císař napomínal, usmířiti se s patriarchou. Ať upustí tento od onoho pyšného jména a mír mezi námi nastane.“ — Janovi psal papež as takto: „ . . . Nevím, s jakou odvážlivostí a marnivostí si jméno osobuješ, jímž srdce bratří rozdvójiti se mohou. Prosím a zapřisáhám tebe, abys všem pochlebníkům odporoval a netrpěl toto nemoudré a pyšné pojmenování. . . . Zajisté jest Petr první úd svaté a všeobecné církve; Pavel, Ondřej, Jan co jsou, ne-li hlavy jednotlivých osad? a přede jsou všickni pod jednou hlavou údové jedné církve; žádný se nepojmenoval všeobecnou hlavou, a ty po tomto jménu pyšném tak bažíš!“ — Císaři Mauriciovi: . . . „A přede nejmenuje se Petr všeobecným apoštolem, an Jan, můj spolukněz, všeobecným biskupem nazván býti chce.“ . . .

Po Janovi zvolen jest r. 596 Cyriakus na stolicí Cařihradskou, jemuž Řehoř takto psal: „Dokaž dříve mně a všem bratřím, že hoden jsi stolice biskupské tím, že odložíš co možná nejdříve pojmenování pyšné, pro které tolik roztržků povstalo již v církvi.“ . . .

Roku 603 stal se Phokas vladařem, jenž ihned velmi přátelsky s Římem vyjednával. Na jeho prosbu odebral se papežský vyslanec do Konstantinopole, jenž Cyriakovi dopis odevzdal; . . . „Pospěš si, abys pro ono převrácené a pyšné jméno povstalou roztržku v církvi opět zacelil.“ . . .

Druhý nástupce Řehoře Velikého, Bonifác III. prosil císaře, aby patriarchovi zapověděl užívati onoho jména. Císař svolil a vydal edikt, v němž Řím první církvi jme-

nuje a patriarchům Cařihradským zapovídá podepisovati se patriarchami oekumenickými.

Tak zvítězil i v tomto boji Řím; avšak nicméně až podnes se patriarchové Cařihradští takto jmenují.

V. Š.

Pokračování.

Litanie o všech Svatých jsou-li modlářské?

Katolické služby Boží zajmají celého člověka: mysl i smysly jeho. Posvátné místo, kde se veřejně odbyvají, jest chrám Páně — dům Boží, vzdělaný z kamenů živých — brána nebes, od které se pohlíží k trůnu Boha našeho a Beránka snímajícího hřichy světa. Věřící slyší slovo Boží, slyší zpěvy kněze a lidu, jako zpěvy kůrů andělských; vidí nad oltáři a po stěnách obrazy přátel Božích — svatých — podobizny andělů; vidí vzhůru vystupovati obláček zápalu kadidelného a probuzen vzuáší se i jeho duch na perutích modlitby k nebi; unešen proniká v blažená sídla těch, kterýchž tuto spatřuje vyobrazených a cítí se jako v tovaryšstvu s angely a vyvolenými Božími, cítí se proniknuta blahotným hnutím, podobným pocitu Petrovu na hoře oslavené proměněním Páně. V stánku Hospodinovu nalézá i nejchudší příbytek svůj vlastní, příbytek veliké rodiny Boží, kde každý důvěrně a láskou zanícen volá k Bohu: Abba — Otče! a odkud zpět volá Syn Boží: Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete, a já občerstvím vás. V stánku tom skládá obtížený břímě s ramen svých a zarmoucenému a plačícímu slzu stírá útěcha slova Božího. Tak mocně působí katolická bohoslužba na věrné vyznavče své.

Tyto blahotné pocity zbuzují se ale zvláště v *litaniích o všech Svatých*; v nich se takorůka názorným činí učení sv. církve o *obcování Svatých*. Nemohouc ovšem již nyní patřiti tváří v tvář na slávu Boží, vidí jí lid li-

tanie se modlící v podobenství, v zrcadle (1. Kor.) a těší se s apoštolem řkoucím: „Naše obcování v nebesích jest.“ (Filip 3.)

Přehledněme jen důmyslný pořádek těchto střídavých modliteb kněze s lidem. Chtíce se přiblížiti k trůnu Boha Svrchovaného klaníme se nejprvé Spasiteli svému Kristu Ježíši, jenž jest jediný prostředník a smírce náš v pravém a hlubokém smyslu toho slova a klaníme se voláme jako onen slepý žebrák u Jericha: Pane — Kriste, smiluj se nad námi! — uslyš, vyslyš nás! A rozpo-
menouce se na řeč Ježíšovu: „Budeteli zač prositi otce ve jmenu mém, dát vám“ (Jan XVI.) voláme pak v nejhlubší pokoře, jedinému Bohu povinné, o smilování, ježto jediný Bůh jest počátek a pramen milosti — voláme o smilování k trojjedinému Bohu: Otci, Synu, i Duchu svatému.“ — A však vědomi jsouce hříšnosti a tudíž nehodnosti své, pozdvihujeme hlavy, obracující se k přátelům a vyvoleným Božím, nejprvé k nejblahoslavenější Marii Panně a rodičce Boží, a však neuzíváme již slova — smiluj se: — ale „oroduj“ — přimlouvej se — za nás. Touže prosbou o přimlouvu obracíme se k zástupům andělským, k řádům duchů blahoslavených, ku blahoslavenému pěstounu Krista Pána Josefu, ku předchůdci jeho Janu křtiteli, ku svatým patriarchům a prorokům, ku svatým apoštolům a evangelistům, učenníkům Páně, neviňátkům, mučenníkům, k sv. biskupům, vyznavačům, učitelům cirkve, ku svatým kněžím a jáhnům, k sv. mni-
chům a poustevníkům, k sv. pannám a vdovám a vůbec ku všem svatým a světicím Božím, vyzývající jich, aby orodovali — přimlouvali se za nás u Boha, jediného dárce milosti a slitovníka. Dále pamětlivi, že máme jmennem Pána Ježíše prositi, klaníme se Spasiteli svému — ale nepravíme již „oroduj za nás“ — ale „vysvobod nás Pane!“ prosíme tedy již o to, co jediný Bůh nám udělití může; voláme totiž o milost, o odpuštění hříchů, o vy-

slyšení o vysvobození ode všeho zlého, duchovního i tělesného, časného i věčného; připomínáme pak Spasiteli skutky jeho k našemu spasení vykonané, aby na nás nebyly zmařeny; prosíme o milost v den soudný, prosíme o vyslyšení, a ježto se hříšnými býti vyznáváme, prosíme o přivedení ku pokání, o zachování sv. církve, náměstka apoštolského, o ponížení nepřátel sv. církve, o svornost knížat, o pokoj a jednotu lidu křesťanského, o posilu, o pozvihnutí myslí našich k žádostem nebeským, o odměnu dobrodincům našim, o spasení našich přátel, o úrodu zemskou, o pokoj věrných zemřelých a o vyslyšení proseb našich. Prosíme opět Syna Božího evangelickým slovem: Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa; prosíme řkouce: Odpust nám, uslyš, vyslyš — nás Pane — smiluj se nad námi Kriste — Pane! A po té započíná kněz modlitbu Páně, a lid toužebně prosí: zbav nás od zlého — Amen! Zbor pak prozpěvuje žalm 69. prosí o pomoc Boží a vzdávajíc slávu Bohu Otci, Synu i Duchu Svatému! Po střídavých verších podobně prosebného obsahu modlí se kněz za prominutí hříchů, za viditelnou hlavu církve (vrchnost duchovní), za pokoj, za osvěcení a očistění duchem Svatým, za pomoc a milost potřebnou, za živé i mrtvé zavírajíc modlitby ty závěrkem všech modliteb církevních: „pro (skrže) Pána našeho, Ježíše Krista, Syna tvého, jenž s tebou živ jest a kraluje v jednotě ducha Svatého po všechny věky věkův,“ Amen. A končíc prosebnými a toužebnými verši: Vyslyš nás všemohoucí a milosrdný Hospodin — a věrných duše pro milosrdenství Boží odpočintež v pokoji! — Tklivou touto přímlovou končí se litanie, pobožnost prosební, která živě vyobrazuje svazek nepomíjející lásky věřících na zemi s oslavenci na nebi a s dušemi v Pánu zesnulých v očistci. My voláme o smilování ku smirci a prostředníkku svému a k Bohu svrchovanému a uznávajíc pokorně nehodnost a hříšnost svou vzýváme o přímlovu přá-

tele a miláčky Boží, nejen za sebe ale i za duše v Pánu zesnulé. Všecka naše naděje a důvěra k Bohu se nese k Spasiteli a Slitovníku našemu, od něhož jediné doufáme pomoc, slitování a milost; od Boha počínáme, Bohem končíme, jenž jest počátek i konec. — Alfa — Omega.

Žádámeli při tom také o přímluvu Andělů a Svatých: činímeli pak nějakou ujmu neboli útržku poctě Boží? stáváme-li se modláři? jsou-li tedy církevní tyto litanie modlářské? — Provinilo-li se dítě početné rodiny proti otci, uznává-li ale vinu svou a upřímně-li touží smířiti se s otcem a navrátí-li se k němu; považuje-li se však posud za nehodného, aby otec spravedlivě naň rozhněvaný prominul jemu, poprosí-li tedy bratry a sestry své za přímluvu: zdalež takovýto zjev pokory a poníženosti může býti útržkou otci? — A hle odpouští-li otec pozemský kořícímu se kajícímu synu, ohled bera na přímluvu lásky svých druhých dětí: není-li Otec nebeský, jenž dal Syna svého jednorozeného za spasení světa — nesmírně milosrdnější, než otcové pozemští? Či by se ostýchaly děti s otcem přebývající ztratit slovo u otce za padlého ale nyní kajícího bratra? Váhaly by to učiniti snad bojíce se hněvu otce svého? Než u Otce nebeského není vášně podobné lidskému hněvu! Bůh se nemění. Anebo by z tvrdosti srdce to nechtěly učiniti, a chtěly-ližby raději na vždy odstraniti z příbytku otcovského bratra marnotratného, avšak se navrátivšího? Ach to by byly děti soběcké, závistivé, jako onen starší bratr evangelického syna ztraceného. Tak soběctí, závistiví a choulostiví nejsou Svatí, kteří dokud živi byli na světě, modlívali se za bližní své, a mohla-li by láska jejich k bližním po oslavení jejich vypadnouti, pomínouti? Čili nemožnou to činíti Svatí proto že jsou zemřeli? A však Bůh Abrahamův, Izákův, Jakobův není Bohem mrtvých, ale živých. Nad Kristem nepanuje smrt; on přemohl ji, a vítěz nad ní slíbil: „Slouží-li mi kdo, následuj mne, a

kdež já jsem, budeť i služebník můj. Budeli mi kdo sloužiti, poctit ho Otec můj.“ (Jan XII.) Nuže tedy, koho sám Otec nebeský oslavuje, tohož my bychom v té míře ctiti nesměli? Ovšem jsou rozličné stupně pocty. Svrchovaná, neskonalá pocta patří Bohu. A však tato pocta nejvyšší, Bohu povinovaná nepřekáží, aby vedle prikázání Božího ctilo dítě rodičů svých, aby ctil poddaný vrchnost svou, mladí aby ctili starších, všickni aby ctili cnostných lidí. Uznání cností Svatých jest mocná pohnutka k podobným ctnostem, k následování jich, jenž byli také pouzí lidé a však milostí Boží stali se tím, co jsou, svatými, přátely, miláčky Božími. Prosíme-li tedy těchto miláčků Božích o přímluvu u Boha: může-liž to býti útržkou poctě Boží? — Zaprosi-li matka odsouzeného zločince matku královu, anebo královnu o přímluvu u syna aneb chotě panujícího, a šetri-li tuto přímluvu panovník — i v státech lidovládých, a uděluje-li z milosti, po světsku řečené „svrchované,“ prominutí anebo úlevu trestu zákonem vyrčeného: což bylo-li ono zaprošování hříšným a onano přímluva na útržku pozemského Veličenstva? — Nuže tedy, obrací-li se církve katolická čili osada v chrámu shromážděná jako před trůnem Božím anděly a Svatými obklíčeným po osvědčení nejhlubší pokory a uznání, že toliko u Boha možno pomoci a smilování, nejprvé k Bohorodičce „milostiplné,“ požehnané mezi ženami, k panně povýšené nade vše panny prosbou: „Oroduj — pros za nás“ — Boha —: to-li by bylo ujmou cti Boží — modlářstvím? —

Matka Syna Božího, matka vtěleného milosrdenství, přimlouvala-li se o chudé příbuzné své v Káni Galilejské v nedostatku časném: zdali se nebude také za nás směti přimlouvatí u božského Slitovníka v potřebách našeho spasení? — Jsme-li zjevením Syna Božího a zjevením sv. Jana poučení, že „anděle stojí kolem trůnu Boha našeho;“ voláme-li tedy k Bohu o smilování a prosíme-li

pak *andělé* o přímlovu : činíme-li tím něco na ujmu počtě Boží, prosíme jich aby spojili prosby své s našimi, ježto jsme dříve o smilování byli volali k Bohu ? — A zdali to jest na útrž Bohu, prosíme-li o přímlovu u Boha pěstouna Páně, spravedlivého Josefa? anebo předchůdce Páně, Jana křtitele, ježž Pán sám nazval andělem, který připravoval jemu cestu? anebo zaprošujeme-li *svatých patriarchů a proroků* z nichžto dva — Mojžíš a Eliáš byli svědkové slavného proměnění jeho? Nebylať modlitba Mojžíšova (II. Mojž. 32. 13): „Rozpomeň se na Abrahama, Isáka a Israela služebníky své“ a t. p. — na ujmu počtě Boží; neb čteme hned: „I ukrocen jest Hospodin, tak že neučinil zlého, kteréž byl mluvil proti lidu svému.“ Či nesmíme dovolávati se přímlovy *svatých apoštolů, evangelistů a učeníků* Páně, jimž Kristus Pán (u sv. Mat. XIX. 28.), pravil sám: „Když seděti bude Syn člověka na stoličce velebnosti své, budete i vy seděti na dvanácti stoličkách, soudíce dvanáctero pokolení israelské“ —? aneb *svatých nevířátek*, která „následují Beránka, kamkoli jde?“ (Zpév. sv. Jana XIV. 4.) aneb *svatých mučovníků*, „kteří přišli z velikého soužení a umyli roucha svá a zblílili je ve krvi Beránkově?“ (Zjev. VII. 14). Nesmíme-li se ohlédnouti na sv. biskupy *vyznavače* a učitele, o kterých platí slovo Páně: „Kdož mne vyzná před světem, toho i já vyznám před Otcem svým nebeským“ — a „jdouce učte všechny národy — učíce je zachovávatí všecko, cožkoliv přikázal jsem vám“. Nesmíme-li vzývati o přímlovu *svatých kněží*, kteří poslušni slov Páně věrně a svatě obětovali „tělo a krev jeho — obět novozákonní —, činíce to na „památku“ jeho —? Nesmíme-li prositi o přímlovu *svaté jáhny*, kteří pobožně posluhovali při obětí nejsvětější a pečovali o chudé nuzné, vedeni slovem Kristovým, jenž prohlásil, co kdo dobrého učini bližnímu svému, že jemu samému činí. Nesmíme-li poprositi o přímlovu *svaté mnichy a poustevníky*, jenž na radu Kristovu

„prodali, co měli a rozdali chudým a v chudobě následovali Krista“ (Mat. XIX. 21.) aneb vzývati sv. *panny*, o nichžto zvláště se rozumí slovo Páně: „Blahoslavení čistého srdce; neb oni Boha viděti budou,“ aneb svaté vdovy — „ženy, které se bály Hospodina?“

Vzývání Svatých a Světic Božích vůbec jest uznávání vlastní naší nehodnosti, pokora odvolávající se k lásce přátel božích; jest vyzvání, vybidnutí Svatých k modlitbě, ku počtě Boží, ke skutku lásky nepomíjející. Nuže kdež pak je při tom znak modlářství? Ano směli-liž bychom ku Svatým zanáseti prosby modlářské, věduce, jak oni — zvláště svatí mučéníci, vyznavači a učitelé — horlili proti modlářství? — A pochybojeli kdo o přimluvách oslavenců božích, nechť se zardí nad prosbou odsouzeného lakomce (Luk. XVI. 27. 28.) za bratry své. —

„Ale,“ namítají ještě rozumáři: „Nepřičítáte-li vy, katolíci, Svatým vlastnosti boží — všudy přítomnost, vševědoucnost — volajíc k nim“? — A pochybojete-li, vy chlubní zpytatelé písem a evangelia, že by čeho věděli Andělé Boží a Svatí o nás, čtete, co praví Pán (u Luk. XV. 10.): „Bude radost před anděly božími nad jedním hříšníkem pokání činícím (větší), než-li nad devadesáti devíti spravedlivými, kteříž nepotřebují pokání.“ Nuže vědí tedy andělé a nebeštané vůbec, když kdo pokání činí. A jsou-li Svatí dle tvrzení Krista Pána „synové vzkříšení a rovni andělům: zdaliž pochybovati můžeme, že Svatí rovněž jako Andělé z obrácení a pokání hříšníka v nebi se radují a tudíž vědí, že kdo z nás pokání činí. Jsme jim tedy dosti blízcí, že slyší také modlitby naše prosebné, kterými jich vybízíme, aby se s námi k Bohu modlili a za nás také se přimlouvali v potřebách našich duchovních i tělesných, obecních i osobních. Čili chce kdo upírati Svatým vědomost, která jim k radosti slouží? Nuže ať vyloží nám, jak bylo možná, že v pekle trápíci

se lakomec věděl o bratřích svých, že jim jest potřeba aby pokání činili, „aby nepřišli do místa muk.“

Održení od nás křesťané posmívají se nám, že vzýváme Svatých. My sneseme jejich posměch; oniť jsou naskrze spravedliví, a nepotřebují pokání, ani jakéhos přimlouvání! Než at nám nechají ten domnělý blud, že s apoštolem pravíme: „Naše obcování v nebesích jest!“ Jestli kdy, při modlení se litaníí otvírá se duchu našemu brána nebes a pohled k trůnu Boha Slitovníka, obklíčeného zástupy andělů a svatých. My víme, komu jsme uvěřili. My se nedáme másti ani hanami ani posměchem hlasů kalvínských, jež se „Hlasy ze Sionu“ býti domnívají. Pravý hlas ze Sionu nám zní: „Mne pak příliš zvelebení jsou, přátelé tvojí, Bože: příliš posilněno jest knížetství jejich.“ (Žalm 138, 17). K. V.

Corpus juris canonici.

Sepsal Dr. František Laurin,

docent církevního práva na vysokých školách pražských a vicedirektor v pražském kněžském arcibiskupském semináři.

Slovem „*Corpus juris canonici*“ se vyznačuje sbírka církevních zákonův od r. 1150—1485 dilem *soukromými učenci* dilem *samými papeži* zřízená. Nazváno ji jmenem *Corpus* za tou příčinou, poněvadž ji za úplný obsah církevního práva tehdejšího věku považováno. Obsahuje pak dotčená sbírka následující části:

I. *Decretum Gratiani.*

Tak se jmenuje sbírka církevních zákonův, *Graciánem*, mnichem z řádu sv. Benedikta a učitelem církevního práva v klášteře sv. Felixy v Bononii ve Vlaších r. 1141—1150 vzdělaná.

Aby totiž nauce církevního práva rovné obliby zjednal, jaké tehdáž nauka práva civilního na vysokých sko-

lách bononských požívala: vzdělal dotčený učenec novou, tehdejšímu stupni vzdělanosti přiměřenou, *soustavu* církevního práva a uspořádal dle soustavy této na základě tehdejších stávajících a na mnoze sobě odporujících kanonických sbírek novou sbírku, v nížto *spor* oněch mezi sebou vyrovnati se snažil; pročež ji také jmenem: *Concordantia discordantium canonum* t. j. *Srovnávání sobě odporujících církevních zákonův* nazval. Později však jí jméno: *Decretum Gratiani*, as tolik co: *Zákoník Graciánův* dáno jest, jímžto se až po dnes jmenuje. —

Když byl Gracián zmíněné dílo dokonal, podal je právnické fakultě na vysokých školách bononských ku posouzení. Této pak se dotčené dílo tak velice zalíbilo, že nejenom Graciánovi povolení dáno, aby *dle Dekrétu* církevní právo na vysokých školách v Bononii přednášel, anobř i ustanoveno bylo, aby ti, ježto by přednášky o církevním právu na základě Graciánova Dekrétu navštěvovali, na *hodnost akademickou* povýšeni a *Dekretisty* nazváni byli.

Dekrét Graciánův není *pouhé seřadění* církevních zákonův, nýbrž *systematické pojednání* o církevním právu, v kterémž to pojednání Gracián své pomysly pronáší, tyto pak církevními zákony, slovy sv. Otcův, ano i výroky římského civilního práva stvrzuje. Tyto pomysly Graciánem pronesené jmenují se „dicta Gratiani,“ slova Graciánova.

Rozvržen jest Dekrét Graciánův na *tři* díly. *První* díl jedná nazvíce o církevních osobách, kuřích, biskupech, atd. a opět rozvržen jest na 101 oddělení, ježto se *Distinctiones* (rozdíly) jmenují. Jedna každá z těchto distinkcí se opět dělí na *canones*, které v sobě jednotlivé církevní výroky obsahují.

Uvádí pak čili cituje se první díl Dekrétu takto: udají se *první slova* aneb *číslo* aneb první slova zároveň s číslem kánonu a k tomu se přidá *číslo* (obyčejně *řím-*

ské) distinkce; k. p. c. Constantinus. D. XCVI., — c. 14. D. XCVI., — c. Constantinus. 14. D. XCVI., t. j. kánon, jenž začíná slovem: Constantinus a čtrnáctý jest v distinkci 96. — Uvádí-li se více citátův s jedné a téže distinkce bezprostředně po sobě, tu se distinkce jea při prvním citátu naznačuje, u všech bezprostředně následujících ale se na ni pouze poukazuje slovem: *ead. t. j. eadem distinctione.* k. p. c. 1. D. VI.; c. 2. *ead.*

Druhý díl Dekrétu Graciánova jedná o církevních právních pádech. Obsahuje pak 36 právních pádů, *Causae*, z nichž jeden každý rozvržen jest na několik otázek, *Quaestiones*, tyto pak na více kánonův, *Canones*.

Uvádí pak se tento díl následujícím způsobem. Udá se Canon (c.) a sice jeho prvními slovy aneb číslem aneb obojím, mimo to se udá Causa (C.) a sice číslem (obyčejně římským) a konečně Quaestio (qu.), a sice tolikéž číslem (obyčejně arabským). k. p. c. 29. C. XVII. qu. 4.; — c. Si quis suadente. C. XVII. qu. 4. — t. j. kánon, jenž začíná slovy: Si quis suadente, a jest 29. ve čtvrté otázce (quaestio) sedmnáctého právního pádu (Causa). — V XXXIII. právním pádu ale po druhé otázce položeno jest na místo třetí otázky pojednání o pokání (*de poenitentia*), ježto rovněž jako první díl Dekrétu na distinkce a kánony rozvrženo jest a tudíž se i tímž způsobem jako dotčený první díl uvádí, krom toho, že se tuto přidají slova: de poenit. k. p. c. 45. D. II. de poenit; — c. Principium. 45. D. II. de poenit; — c. Principium. 45. de poenit. — t. j. kánon, jenž začíná slovem: Principium a jest 45. v druhé distinkci v pojednání o pokání.

Třetí díl Dekrétu Graciánova jedná hlavně o církevním žehnání a svěcení, de consecratione, a obsahuje 5 distinkcí, ježto na kánony rozděleny jsou. Uvádí se díl tento rovněž jako díl první, pouze s tím rozdílem, že se tuto přidávají slova: de consecrat. k. p. c. 12. D. I. de consecrat.; — c. Missarum solemnia. D. I. de consecrat. —

c. *Missarum solemnia*. 12. D. I. de consecrat., t. j. kánon, jenž začíná slovy: *Missarum solemnia a jest* 12. v první distinkci onoho dílu Dekrétu, jenž jedná de consecratione.

Nalezá se v Dekrétu 149 kánonův, ježto mají nápis: *Palea*. Tyto kánony byly do Dekrétu ne od Graciána, nýbrž od jeho žáka, jenž se *Paucapalea* jmenoval, vnešeny, odkudž i jejich název. V starých rukopisech Dekrétu dotčené kánony jen na kraji (in margine) poznamenány, v pozdějších pak již v text samý vřaděny jsou. Sem patří k. p. c. 1. 4. D. V., — c. 2. D. VI., — c. 1. 2. D. IX.; — c. 3. C. I. qu. 2., — c. 8. 9. C. II. qu. 1., — c. 31. 32. C. XIII. qu. 2.; c. 58. D. I. de consecrat., — c. 22. D. IV. de eod. (t. j. de consecrat.).

Dekrét Graciánův jest pouze *dílo soukromé* a nikoliv kniha zákonní čili zákonník. Z toho jde, že jednotlivé kánony v něm uvedené jen tehdaž zákonní moc mají, když od osob, ježto církevní právomocností nadány byly, pocházejí a to sice že jen *takovou* zákonní moc do sebe mají, jakovou jim dotčení jich *původcové* původně dáti mohli a skutečně dali. Tudíž kánony *podvržené*, tomu neb onomu papeži aneb biskupovi falešně připsané, *práždné* zákonní moci do sebe nemají. Totéž platí o výrocích mužův, jenž v církvi žádné zákonodárné moci neměli. Výroky jednotlivých biskupů v Dekrétu uvedené zákonní moci nemají, leč jen pro diecése dotčených biskupův; ustanovení *krajinských* čili *provinciálních* sněmů jen pro dotčenou církevní krajinu čili provincii. *Narízení papežská* v Dekrétu tom obsažená, pokud jen pro jistou diécesi dána byla; jen pro řečenou diécesi zákonní moc mají; byla-li ale původně pro veškerou církev dána, tož mají do sebe moc *obecného* církevního zákona, ač nejsou-li výrokem některého pozdějšího papeže změněna aneb dokonce zdvižena. — Slova Graciánova (*Dicta Gratiani*) jen tolik platí, co slova soukromého učence.

Jelikož se během časů do Dekrétu mnoho a hrubých

omylův a vad vloudilo, sestavil papež *Pius V.* (1566—1572) sbor, z 35 proslulých znatelův církevního práva záležející, a nařídil mu, by Dekrét opravil. Tito papežem ustanovení opravovatelé Dekrétu se jmenují *Correctores Romani*. Text Dekrétu, jimi opravený, papežem *Řehořem XIII.* r. 1582 v Římě vydán a za *authentický* t. j. *s původním*, od Graciána samého vzdělaným textem se srovnávající, prohlášen byl. Zároveň dotčený papež v tomto textu něco změnití, něco k němu přidatí aneb něco od něho odejmoutí zakázal, aniž pak při tom komu zabránití mínil, by prokázal, že v něm, vzdor opravám korektorův římských, ještě to neb ono místo *podvržené* aneb *porušené* jest. Z toho nálehuje, že se na církevní zákony, v Dekrétu od papeže *Řehoře XIII.* vydaném obsažené, potud právně odvolávati lze, pokud se úplně neprokáže, že místo, na které se odvolává, *podvržené* aneb *porušené* jest, a že tudíž právní moci, ježto se mu připsuje, do sebe nemá. — Nižádným způsobem ale dotčený papež *Řehoř XIII.* opravením a vydáním Dekrétu Graciánova od něho nařízeným původní povahy Dekrétu změnití a jej *knihou zákonní* čili *zákonníkem* učiniti nemínil. Takou měrou Dekrét Graciánův tím, čím původně byl, až posud jest, totiž pouhým *vědeckým dílem soukromého učence, dílem soukromým*.

II. *Decretales papae Gregorii IX.*

Po Dekrétu Graciánově nové vycházely zákony církevní, nařízení obecných sněmův, Laterankého III. r. 1179 a IV. r. 1215, zvláště pak nařízení papežská. Tato poslední se jmenovala *decreta pontificum, epistolae* neb *litterae decretales* aneb z krátká *decretales*, kteréžto jméno pak na všeliké *obecné církevní zákony* přešlo. Jelikož Graciánův Dekrét považován byl za *ouplnou* sbírku tehdejšího církevního práva, nazvány jsou jiné dekretály, mimo onen

dekrét se nacházející, *decretales extravagantes* aneb pouze *extravagantes*, „quia extra Decretum Gratiani vagabantur.“

Nejenom soukromí učenci, nýbrž i *sami papežové* jali se zmíněné dekretály sbírat, tak sice, že v brzku několik takových sbírek (compilationes) soukromých i *authentických* čili zákonních povstalo; k. p. *Breviárium Extravagantium, Bernardem Církou*, proboštem v Pavii r. 1191 vzdělané, dále *authentická sbírka* dekretálův papeže *Innocence III.* z rozkazu téhož papeže jeho notářem, *Petrem Collivačinem*, r. 1210 zřízená, a j.

Jelikož ale žádná z těchto sbírek ani dosti úplná, ani dosti stručná, ani dosti správná nebyla: nařídil papež *Řehoř IX.* (1227—1241) kaplanu a zpovědníků svému, *Raymundovi de Pennaforte*, znateli církevního práva nad jiné proslulému, aby dekretály, od r. 1150 až po onu dobu vydané, sebral a v jeden celek sestavil*). Sbírkou Raymundem vzdělanou týž papež r. 1234 uveřejnil a nejenom za *authentickou sbírku* od r. 1150—1234 vydaných dekretálův, nýbrž i za *obecnou církevní zákonní knihu, obecný církevní zákoník*, ji prohlásil, tak sice, že jednak všechny od r. 1150—1234 vydané, aniž pak v zmíněné sbírce obsažené dekretály zrušil a vši zákonní moci zbavil, jednak ale *všecky výroky* v dotčené sbírce položené, ať si již *původně* od kohokoliv pocházejí, buď od některého papeže aneb biskupa, aneb nějaké provincialní synody, aneb do-

*) „Sane“ dí týž papež v bulle, již tuto sbírku uveřejnil „sane diversas constitutiones et decretales epistolas praedecessorum nostrorum in diversa dispersas volumina, quarum aliquae propter nimiam similitudinem et quaedam propter contrarietatem, nonnullae etiam propter sui prolixitatem confusionem inducere videbantur, aliquae vero vagabantur extra volumina supradicta, quae tanquam incertae frequenter in judiciis vacillabant, ad communem, et maxime studentium utilitatem per dilectum filium fratrem Raymundum, capellanium et poenitentiarium nostrum, illas in unum volumen, *resecatis superfluis*, providimus redigendas, adjicientes constitutiones nostras et decretales epistolas, per quas nonnulla, quae in prioribus erant dubia, declarantur.

konce od Raymunda samého (jakož jsou mnohé kapitoly této sbírky, ježto nápis mají: *Gregorius IX.*) aneb kteréhokoliv soukromníka, na *církevní*, a sice *veškerou Církev zavazující zákony* povýšil, tak jakoby *původně* od něho samého pocházely; pročez se i *Decretales papae Gregorii IX.* jmenují. Zároveň týmž papežem zakázáno, by žádný novou sbírku dotčených dekretálův bez papežského povolení nevzdělával. *) Sbírkou tuto zmíněný papež na vysoké školy *pařížské* a *bononské* zaslal, by se jí tam v přednáškách o církevním právu šetrilo. —

Papež Řehoř IX., ukládaje Raymundovi vzdělání zmíněné sbírky, zároveň mu nařídil, aby z jednotlivých dekretálův jen *hlavní místa* vyňal, vše ostatní ale, ježto k věci nepatří, vynechal (*resecatis superfluis*), a to za tou příčinou, poněvadž by jinak dílo to příliš rozsáhlého objemu nabylo. Části dekretálův, Raymundem vynechané, se jmenují *partes decisae*. Že na jistém místě z dekretálu něco vynecháno jest, naznačuje se v textu slovy: *et infra* aneb *et j.* — asi tolik, co naše: *atq.* Tak k. p. uváděje Raymund dekretál papeže *Alexandra III.* (1159—1181), svědčící arcibiskupovi Lugdunskému, jenž byl zmíněného papeže za povolení žádal, by se pro své vysoké stáří a pro svou churavost svého biskupství vzdátí směl, napsal takto: *Alexander III. Lugdunensi archiepiscopo. „Literas tuas (et infra).“ „Si tuam aut senectutem aut insufficientiam forte considerans te tanquam immeritum postulas relaxari, scito, nos credere, quod tutius sit hoc tempore, si commissa tibi ecclesia sub umbra tui nominis gubernetur, quam si alteri, novae incognitaeque personae gubernanda in tanto discrimine committatur, maxime, quia in te vigor devotionis et fidei, etiam corpore senescente,*

*) Volentes igitur, díťž papež Řehoř IX. v zmíněné bulle, ut hac tantum compilatione universi utantur in judiciis et in scholis, districtius prohibemus, ne quis praesumat aliam facere absque auctoritate sedis apostolicae speciali.

non deficit, sed vergente deorsum conditione corporea, fervor spiritus in sublimiora conscendit (et infra). Monemus te igitur, ut super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestum, quia indecens omnino probatur, prius solvere militiae cingulum, quam cedat victori adversitas proeliorum.“

Jelikož ale tato *přílišná stručnost* tu a tam *jasnosti a srozumitelnosti* vadí, anto mnohá kapitola zásudek (apodosi) slovy: propterea, ideo atd. uvádí, násudku (protase) neuvádějí, aneb, na něco předešlého slovy: *ad haec, nunc autem, praeterea* atd. ohled béře, v čem to ale záleží, nepravíc: tudíž se mnozí církevního práva znatelé (*kanonisté*) o to pokusili, aby dotčené *partes decisae* ze starých pramenův dekretálův vyhledali a takou měrou v řečené sbírce mezery Raymundem učiněné vyplnili. Zvláštní zásluhy si v této příčině získali *Le Cont*, profesor práv na akademii v Bourges-i ve Francii, v XVI. věku, a *Emil Ludvík Richter*, profesor práv na vysokých školách v Marburku, v nynějším věku. Dotčené *partes decisae* v novějších vydáních *církevního Corpus juris* pod textem, od Raymunda vzdělaným, položeny jsou a sice drobnějším písmem, v textu samém pak se na ně pouze poukazuje. — Tak *první pars decisa* svrchu uvedeného dekretálu zní takto: „nuper accepimus, devotionis plenas et dolore non vacuas, quae quidem et tuam nobis insinuarunt affectuosissimam charitatem, et tui archiepiscopalis officii, quod fideliter gessisse et adhuc te gerere gaudemus, contrariam exigebant ecclesiae utilitatibus cessionem. Nosti enim, sicut vir prudens et providus, quod tanta est cleri malitia et contra Ecclesiam Dei tam gravis tamque diuturna persecutionis instantia, ut nequaquam ei cedat ad commodum, si tuam sedem talem contigerit subire defectum. Quod.“

Druhá pak *pars decisa* takto zní: „Ne igitur hujus doloris aculeus vividam circa te nostri pectoris vulneret

charitatem, rogandum te potius duximus et monendum.“ Jelikož se dekretály v sbírce této obsažené nazývaly *extravaganty*, nazýváno sbírku samu *Liber extra*, totiž: extra Decretum Gratiani, kterýmžto slovem: *extra* aneb aspoň písmenou X se také i citáty, ze sbírky této uvedené, znamenaly, ano až posud se ještě na mnoze znamenají, ačkoliv se nyní dekretály *sbírky této více extravaganty* nenazývají, nýbrž pouze dekretály oněch dvou sbírek, o kterýchžto níže sub V. řeč bude.

Dělí se dotčená sbírka na *patero* kněh (Libri). První z nich jedná o osobách, církevní právomocností nadaných, druhá o církevních soudech, třetí o osobách duchovních čili klericích vůbec, čtvrtá o manželství a pátá o církevních zločinech. Rozvržení toto naznačeno u starých kanonistův následujícím šestiměrem: „Judex, Judicium, Clerus, Connubia, Crimen.“

Jednakaždá z těchto pěti kněh se opět dělí na *tituly* (tituli), tyto pak na *kapitoly*, (capita). Jest-li kapitola dlouhá, dělí se na *odstávky* (§.)

Uvádění míst ze sbírky této děje se následujícím způsobem: udá se kapitola (cap. aneb pouze c.) a sice buď jejím číslem (arabským) aneb jejími prvními slovy aneb obojím; k tomu pak se přidá *nápis* (inscriptio) titulu. k. p. cap. 1. X. *de renuntiat.*, — cap. Literas tuas. X. *de renuntiat.*, — cap. Literas tuas. 1. X. *de renuntiat.* — Uvádí-li se ale zvláštní odstávka některé kapitoly, udají se mimo kapitolu i začáteční slova dotčené odstavky se znamením §. k. p. cap 3. X. §. Item. de baptizmo. — Tituly: „de Majoritate et Obedientia,“ o představenství a poslušenství, „de Verborum Significatione,“ o významu právních slov a „de Regulis juris,“ o právních řeholích, se uvádějí pouze *začátečními písmenami*, totiž: de M. et O., de V. S., de R. J. — Uvádí-li se více citátův po sobě z jednoho a téhož titulu, tu se nápis titulu, jen při prv-

ním citátu *úplně* vypíše, u následujících pak se naň pouze jen poukáže slovem: *eod. t. j. eodem titulo k p. cap. 4. de Simon., cap. 5. eod.; cap. 11. 13. 30. eod. t. j. též de Simonia.*

V které ale knize hledati se má udaný titul? a *kolikátý* se tam v řadě titulův nachází? — Aneb má snad ten, jenž v dotčené sbírce nějaké místo hledá, u prvního titulu první knihy začítí hledati a v hledání tom až k poslednímu titulu v poslední knize pokračovati? — Tu by nezřídka mnoho času ztrávil, nežby hledané místo našel, ježto se v první knize 43 titulův, v druhé 30, v třetí 50, v čtvrté 21 a v páté 41, tudíž v celé sbírce dohromady 185 titulův počítá. — Aby se této nehodě nadešlo, udává se u *nápisu titulu* zároveň nejenom *číslo knihy*, v které se uvedený titul nachází, nýbrž i *číslo titulu* samého, pod kterým se tento v zmíněné knize nachází. Číslo knihy znamenající, bývá obyčejně *římské*, číslo pak titul naznačující *arabské*; k. p. cap. 1. de *renunt. I. 9. t. kapitola první titulu*: de renuntiatione, jenž jest v 1. knize devátý. — cap. 3. §. *Item. de baptizmo III. 42.* — t. j. odstávka, jenž začíná slovem: *Item*, v kapitole třetí titulu: de baptizmo, jenž jest čtyřicátý druhý v třetí knize. — Pakli ale čísla knihy a titulu v citátu udána nejsou, může si je čtenář sám nalézti, když titul, *nápisem* (inscriptio) mu udaný, pod *prvním jeho slovem* hledá v abecedním obsahu titulův (index titulorum alphabeticus), jenž v čele dotčené sbírky položen jest k. p. cap. 8. Ne clerici vel monachi. Tuto se hledá v obsahu titulův pod písmenou N titul: Ne clerici vel monachi atd. a nalezne se tam udáno: *lib. 3. tit. 50. t. j. zmíněný titul jest v třetí knize, a sice padesátý.* — Začíná-li ale nápis titulu předložkou (praepositio), nehledá se v obsahu pod začáteční písmenou prvního slova totiž předložky, nýbrž druhého slova totiž *jména*, k němuž předložka patří; k. p. cap. 3. §. *Item. de baptizmo.* Zde se nehledá titul: *de baptizmo*

v obsahu pod lit. D, nýbrž pod lit. B, kdežto stojí: de baptizmo et ejus effectibus lib. 3. tit. 42. — V některých vydáních Corpus juris canonici bývají v tomto obsahu titulů i kapitoly udány, čímž se však jen to naznačiti chce, kolik kapitol zmíněný titul v sobě zavírá, a nikoliv to, v které kapitole se ono místo nalezá, ježto čtenář hledá; neboť kapitola již v samém citátu udána býti musí. K. p. v obsahu titulu svrchu uvedeného, de baptizmo et ejus effectibus, udáno jest: lib. 3. tit. 42. cap. 6., čímž se říci chce, že tento titul 6 kapitol obnáší.

Mimo to se v některých vydáních Corpus juris canonici zmíněné *obsahy titulův* nejenom sbírky papeže Řehoře IX., o kteréž tuto řeč jest, nýbrž i *ostatních sbírek dekretálův*, o kterých napotom řeč bude, na jednom a témž místě pospolu nalezají. V tomto pádu tedy čtenář udaný titul v seznamu titulův oné sbírky hledati musí, z které dotčený citát pochází. Seznam titulův sbírky papeže Řehoře jest vždy první a sice bez nápisu; seznamy ostatních sbírek pak následují, a sice každý se zvláštním nápisem oné sbírky, ku které náleží. Kniha (liber) v takovémto pádu obyčejně jen při prvním seznamu udána bývá, jelikož i pro ostatní sbírky jedna a táž jest, až na sbírku nadepsanou: *Extravagantes Joannis XXII.* anáž vůbec žádných kněh nemá, nýbrž jen 14 titulův. Dotčené seznamy titulův bývají položeny v následujícím pořádku:

De praebendis et dignitatibus . lib. 3. tit. 5. cap. 38.

In Sexto tit. 4. cap. 41.

„ Clem tit. 2. cap. 6.

„ Extravag. Joan. XXII. tit. 3. cap. un.

„ „ comm. tit. 2. cap. 14.

Co se *нынější zákonní moci* této sbírky týče, všechny výroky v ní obsažené mají až pod dnes moc *obecného církevního zákona*, pokud pozdějšími nařizeními papežův aneb obecných církevních sněmův změněny aneb dokonce zdviženy nejsou.

III. *Liber Sextus.*

Tak se jmenuje sbírka dekretálův, od r. 1234—1298 vydaných, z rozkazu papeže *Bonifáce VIII.* (1294—1303) vzdělaná a r. 1298 týmž papežem *Bonifácem VIII.* za *authentickou*, a sice za *jedinou authentickou* sbírku dekretálův oné doby prohlášená*). Z toho, že dotčená sbírka papežem za *jedinou authentickou* prohlášena jest, následuje, že všechny ostatní dekretály, ježto z řečené doby pocházejí ale v této sbírce obsaženy nejsou, *žádné zákonné moci a platnosti* nemají.**)

Nazvána pak jest sbírka tato *Liber Sextus*, a to za tou příčinou, poněvadž ji zmíněný papež k *pateru* kněh sbírky *Řehořovy* co pokračování, co knihu *šestou* připojiti mínil.***) I tato sbírka na vysoké školy *bononské* zaslána byla.

Co do *zákonné moci* o této sbírce to samé platí, co

*) „*Per venerabiles fratres nostros,*“ dí papež *Bonifác VIII.* v bulle: *Sacrosanctae*, jžto zmíněnou sbírku u veřejnost uváděl, „*Guiliel-mum archiepiscopum Ebrodunensem, Berengarium, episcopum Bite-rensem ac dilectum filium magistrum Richardum de Senis, Sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellarium J. U. Dr.,* decretales hujusmodi diligentius fecimus recenseri, et tandem pluribus ex ipsis penitus resecatis, reliquas, quibusdam ex eis abbreviatis et aliquibus in toto vel in parte mutatis, multisque correctionibus, detractio-nibus et additionibus, prout expedire vidimus, factis in ipsis, in unum librum cum nonnullis nostris constitutionibus redigi mandavimus et sub debitis titulis collocari.

**) „*Universitati vestrae,*“ dí týž papež *Bonifác* v bulle právě uvedené, „*per apostolica scripta mandamus, quatenus librum hujusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo utamini de caetero in iudiciis et in scholis, nullas alias praeter illas, quae inseruntur aut speciali-ter reservantur in eo decretales aut constitutiones, a quibuscunque praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis (Gregorii IX.) promulgatas, recepturi ulterius aut pro decretalibus habituri.*“

***) „*Quem librum*“ dí týž papež na dotčeném místě, „*quinque libris aliis dicti voluminis decretalium (Gregorii IX.) annexendum, sex-tum* consuimus nuncupari.

svrchu o sbírce papeže Řehoře, povědíno; rovněž co do rozdělení a uvádění čili citování, až na to, že se u citátů, z této sbírky pocházejících, přidati musí: *In Sexto*, aneb: *In VI.* aneb: *in 6.*; k. p. cap. *Licet. de constitut. in VI.*, — cap. 1. *de constit. I. 2. in VI.*, — cap. *Licet. 1. de constit. in 6.*

IV. *Clementinae.*

Klimentovými dekretály (*Clementinae*) se jmenuje sbírka, zavírající v sobě dekretály, od r. 1298—1313 vynešené, zvláště pak dekretály papeže *Klimenta V.* (1305—1314), týmž papežem *Klimentem V.* vzdělaná a r. 1313 v konsistoři kardinálův, r. 1317 ale jeho nástupcem, papežem *Janem XXII.* (1315—1334) veřejně za authentickou prohlášená. — Jelikož ale dotčený papež *Jan XXII.* svou bullou: *Quoniam* tuto sbírku neprohlásil za *jedinou* authentickou: patrně, že ostatní dekretály, ježto z doby svrchu udané pocházejí, avšak v této sbírce obsaženy nejsou, svou původní zákonní moc a platnost podržely*). — I tato sbírka papežem *Janem XXII.*, na vysoké školy pařížské a bononské poslána jest.

Ostatně i tato sbírka jest pravým církevním zákonníkem. Dělí a uvádí se týmž způsobem jako dvě předešlé sbírky dekretálův, jedině s tím rozdílem, že se tuto v citátu přidávají slova: *Clem.*, aneb *in Clem.*, k. p. cap. *Ne Romani. de Elect. I. 3. in Clem.*, — cap. 2. *de Elect. in Clem.*, — cap. *Ne Romani. 2. de Elect. I. 3. Clem.*

Dekret *Graciánův*, *sbírka Řehoře IX.*, *Liber Sextus a Clementinae* jmenují se dohromady obyčejně *Corpus juris canonici clausum*, jelikož sbírkou dekretálův *Klimentovou* sbírky dekretálův authentické ukončeny jsou.

*) Nunc igitur, dí papež *Jan XXII.* v zmíněné bulle, *opportunitate captata illas vobis (decretales) sub bulla nostra transmittimus, Universitati vestrae per apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis et studio alacri, eis sic vobis manifestatis et cognitis usuri de caetero in judiciis et in scholis.*

V. *Extravagantes.*

Tímto slovem se míní ony církevní zákony a jmenovitě ony papežské dekretály (decretales), ježto ve sbírkách až posud uvedených obsaženy nejsou. Jméno to jim původně za tou příčinou dáno, poněvadž se *mimo* sbírky, tehdejší stávající a za úplný obsah církevního práva onoho věku platící, nacházely, „quia *extra* Corpus jur. can. *clausum* vagabantur.“ —

Jsou pak *dvě*, ne však *authentické* čili *zákonní*, nýbrž jen *soukromé* sbírky těchto *extravagantův*, a sice sbírka *extravagantův* papeže Jana XXII. (1316—1334), *Extravagantes Joannis XXII.*, kterážto 20 dekretálův řečeného papeže obsahujíc okolo r. 1325 vzešla, a sbírka *extravagantův* rozličných papežův od *Boniface VIII.* (1294—1303) — *Sixta IV.* (1471—1484) pod názvem: *Extravagantes communes*, *extravaganty* *obecné*, kterážto sbírka okolo r. 1485 povstala. R. 1500 ohstarali jsou dva pařížští učenci, jmenem *Vitalis de Thebes* a *Jan Chappuis*, nové vydání zmíněných dvou sbírek *extravagantův*, na kterémžto všecka potomní vydání jich spočívají.

Extravaganty Jana XXII. se dělí na 14 titulův, z nichžto jeden každý několik kapitol (*caput*) v sobě zavírá. Uvádějí se dekretály této sbírky udáním *čísla* aneb *začátečního slova* kapitoly aneb *obého* zároveň, *přípojením nápisu* a *čísla* (obyčejně *latinského*) *titulu* a *přidáním* k tomu slov: *Extravag. Joan. XXII.* aneb pouze: *Joan. XXII. k. p. cap. 1. de concess. praebend. IV. Joan. XXII. cap. Sedes apostolica. 1. de concess. praebend. IV. Joan. XXII. t. j. kapitola*, jenž začíná slovy: *Sedes apostolica* a jenž jest první ve čtvrtém titulu *extravagantův* papeže Jana XXII.

Extravaganty *obecné* rozděleny jsou *týmž* způsobem jako *svrchu* uvedené *authentické* sbírky dekretálův, totiž na *patery* kněh. Jelikož ale v sbírce této pro knihu

čtvrtou, anaž o právu manželském (Connubia) jednati má, látky nebylo, tudíž dotčená kniha vypadnouti musela; pročež se na dotčeném místě této sbírky praví: „liber quartus vacat.“ I uvádění dekretálův sbírky této se týmž způsobem děje, jako při sbírkách authentických právě zmíněných, jedině s tím rozdílem, že se tuto přidávají slova: *Extravag. comm.*; k. p. cap. 1. de Elect. (I. 3.) *Extravag. comm.*; cap. Injunctae nobis. de Elect. (I. 3.) *Extravag. comm.*; cap. Injunctae. 1. de Elect. (I. 3.) *Extravag. comm.* t. j. kapitola, jenž začíná slovy: Injunctae nobis — a jest první v třetím titulu první knihy extravagantův obecných. —

Tyto dvě sbírky extravagantův co sbírky, jelikož od soukromníků vzdělány jsou, *zákonní platnosti nemají*, jako svrchu uvedené authentické sbírky dekretálův. Avšak jednotlivé dekretály v nich obsažené, pokud od papeže, jemuž se připisují, skutečně pocházejí, potud skutečně zákonní moc do sebe mají a to sice v té míře, v které jim této moci dotčený papež původně byl udělil.

Tyto části se s počátku vydávaly ve třech dílech, každý díl pro sebe, pod zvláštním nápisem; a sice v prvním Dekrét, v druhém Dekretály Řehoře IX. a v třetím Liber Sextus, Clementinae a Extravaganty. — Všecky pohromadě co jeden celek a pod jmenem *Corpus juris canonici* vydány jsou tyto části poprvé svrchu zmíněnými pařížskými učenici, Vitalisem de Thebes a Janem Chappuis-em v Paříži r. 1499—1502.

Mimo části pod I—V uvedené se v *Corpus juris canonici* nacházejí, aniž však k němu vlastně patří, ještě následující částky:

1. Strom rodový (Arbor consanguinitatis et affinitatis). Viz. c. 6. C. XXXV. qu. 5.
2. 47 církevních nařízení o ukládání pokání (Canones poenitentiales).
3. 84 tak zvaných kanonův apoštolských (Canones

apostolorum). Tyto dvě poslední částky nalezají se na konci *Dekrétu*.

4. Kanonické dílo pod názvem: *Institutiones juris canonici, quibus jus pontificium singulari methodo libris IV comprehenditur* — od jiného *Jana Pavla Lancellota* z Perugie r. 1563 sepsané, a

5. jiné podobné dílo, pod titulem: *Liber septimus decretalium*, od *Petra Matthaea*, právníka v Lyonu r. 1590 vzdělané.

Z vydání celého *Corpus juris canonici*, mimo svrchu zmíněné, nejznamenitější jsou následující:

a) Tak zvané vydání *římské*, kteréžto z rozkazu papeže *Řehoře XIII.* od korektorův římských upraveno, v Římě r. 1582 vyšlo. *Text* tuto vydaný dotčeným papežem za *authentický* prohlášen jest. Všecka potomní vydání dle tohoto pořádku jsou.

b) *Corpus jur. can. emendatum et Gregorii XIII. Pontificis Maximi jussu editum*, jenž vyšlo v Rejně Kolíně r. 1670 nákladem jistého *Emmanuele Königa* a synův.

c) *Corpus jur. can. cum notis Petr. et Franc. fratrum Pithoeorum editum a Claudio le Pelletier*, v Paříži r. 1687.

d) *Corpus jur. can. Gregorii XIII. Romani Pontificis auctoritate post emendationem absolutum*, od *Dr. Just. Henn. Boehmera*, profesora na vysokých školách v Dobrosoli r. 1746.

e) Zvláštní pak chvály hodno jest vydání od *Dr. Emila Ludvika Richtra*, profesora na vysokých školách Marburakých uspořádané, v Lipsku r. 1839. ve 2 dílech. Vydání *Richtirovo* se od jiných i tím liší, že *přídavků* svrchu sub. 1—5 uvedených nemá.

f) V *německém překladu* vydali *Corpus juris canonici* r. 1834 *Dr. Bruno Schilling* a *Dr. Fr. Ferd. Sintenis* pod názvem: „*Das Corp. jur. can. in seinen wichtigsten und anwendbarsten Theilen ins Deutsche übersetzt und*

systematisch zusammengestellt.“ Tu a tam ale dotčení překladatelé hrubě pochybili.

Z toho, co jsme tuto o *Corpus juris canonici* pověděli, patrně, že to kniha na nejujš důležitá a že žádoucí anobř i potřebí jest, aby se s ní každý duchovní důkladně seznámili hleděl.

Ú v a h y

o novém způsobu správy církevního jmění v Čechách.

Od Dr. Františka Laurina,

docenta církevního práva na vysokých školách pražských a vicedirektora v pražském arcib. semináři.

Ku konci minulého roku ohlásili pp. biskupové české církevní provincie duchovenstvu svému, že se ode dne 1. března 1862 veškeré církevní jmění zcela dle zákonův církevních spravovati počne.

Jmění zádušní jednotlivých kostelů mají pod vrchní dohlídkou biskupského ordinariátu spravovati jedině ti, kteří k tomu zákony církevními zřizeni jsou, a sice zádušní jmění metropolitního, biskupských a kollegiátných kostelův spravovati mají dle stanov od církve stvrzených kapituly dotčených kostelův; zádušní jmění kostelův řeholních, vlastně tak řečených, byt i farními kostely byly, mají spravovati dotčené řehole dle předpisův církevním právem stanovených. Jmění pak ostatních kostelův spravovati mají duchovní představení dotčených kostelův s pomocí dvou neb více rožšafných mužův světských, jichžto sice osadníci řečených kostelův ponavrhnouti mohou, jichž ale potvrditi a k zmíněnému úřadování oprávniti jedině biskupovi diecése přísluší.

Uznávajíce nejd. pp. biskupové, že ovšem tímto novým zařizením nejenom jim samým, nýbrž i duchovním správcům kostelův, bez toho již pracemi zanešeným, nových

prací a starostí přibude; než těší a povzbuzují i sebe i duchovní spoludělníky své tou myšlénkou, že se i tuto jedná o věc Ježíše Krista, jehožto službě se zcela byli oddali, že církevní jmění jest prostředkem, církvi k blahodárnému duchovnímu působení naprosto potřebným, a že, čím samostatněji bude církev moci právy svými vládnouti, tím úplněji plniti bude moci též duchovní povinnosti své.

Konečně vyzývají pp. biskupové své duchovní spolupracovníky, aby byli v tomto novém úřadování věrní a svědomití, majíce na paměti, co jim hned při prvním svěcení, *ostiaríadu*, na srdce vloženo bylo, totiž, aby bděli, by z věci kostelních nic ku zkáze nepřišlo, vědouce, že jednékráte ze všech církevních věcí, ku kterýmž jim klíč do ruky dán byl, Bohu budou musit účet klásti. Mimo to mají dotčení duchovní správcové uvážiti, žeby zlehčili sebe samých v mínění obecenstva, kdyby ve spravování církevního jmění opatrnosti, píle a věrnosti nešetřili a takou měrou sami potvrdili slova těch, kteří doposud plnými ústy do světa volali, že církev sama ku zdárnému spravování jmění svého ani rozumu ani schopnosti nemá.

Zároveň dali jsou naši pp. biskupové duchovenstvu svému zvláštní instrukci, obsahující podobné předpisy, dle nichžto se jmění jednotlivých kostelův a duchovních obročí jakož i nadací k jich prospěchu založených spravovati má.

Přehlédněme dříve hlavní obsah zmíněné instrukce *co do osob*, ježto budoucně správu církevního jmění vésti mají. Vrchní dohlídku nad správou jmění církevního, zádušního i obročního povede *biskupský ordinariát*, a sice vedlé církevních předpisů. Biskupský *vikář* aneb dle okolností i jiný duchovní ordinariátem k tomu zřízený, bude v okrese jemu vykázaném prostředníkem mezi ordinariátem a správci jednotlivých záduší a obročí (§. 1).

Jmění jednotlivých kostelů farních, filiálních a kom-

mendátních jakož i veřejných kaplí má přímo spravovati duchovní představený dotčeného kostela. Osadníci dotčeného kostela účastenství mají v této správě prostředkem dvou, aneb dle potřeby i více zástupitelův, tak zvaných zádušních starších čili zádušníkův. Bylo-li by pro rozsáhlost církevního jmění tu neb onde třeba, mohou i dotčení správci přiděliti si ještě zvláštního početvedoucího; a však jsou za jeho úřední jednání odpovědni (§. 2).

Posavadní starostství čili vogtovství přestanou a považují se za zrušená; jelikož příčiny, za kterýmiž původně zřízena byla, naprosto zmizely (§. 5.).

Duchovní představený kostela má v čele správcův jmění zádušního státi a především o to pečovati, aby se majetnost kostelův podlé předpisův církevních náležitě zachovala, rozšířila a upotřebovala. On zařizuje všecko úřední jednání o jmění zádušním; přiděluje práce přidaným sobě spolusprávcům a přihlíží k tomu, aby se náležitě odbývaly; on zakládá potřebné ku správě knihy a vede jich buď sám a neb skrze jiné, osobně však dohlížeje; on předsedá v řádných i mimořádných poradách a bdí nad činností zádušníkův a osob v službě kostela postavených. Mimo to chová u sebe jeden klíč od zádušní kasy (§. 6.).

Zádušníky volí duchovní představený kostela, ohlížeje se na důvodné přání osadníků, ze světských katolických mužův, jenž ve farní osadě bydlí, a navrhuje jich prostředkem okresního vikáře a neb jiného duchovního k tomu splnomocněného ku potvrzení bisk. ordinariátu (§. 7.). Kdyby se ukázalo, že se některému zádušníkovi náležitých vlastností nedostává, vzdáliti ho může ordinariát k důvodnému návrhu duchovního představeného i před zákonní lhůtou, totiž před 3 lety (§. 8.). Než ale zmínění zádušníci úřad svůj nastoupí, mají do rukou b. vikáře aneb jiného ordinariátem k tomu zřízeného duchovního složiti přísahu věrnosti (§. 10.). Jak mile se v úřad svůj

uváží, odevzdá se jednomu z nich, a není-li tu žádného patrona, aneb nežádá-li patron jednoho klíče pro sebe odevzdá se oběma klíč k zádušní, třemi rozličnými zámkami opatřené kase, jež každý bedlivě u sebe chovej, nepřepouštěje ho pod jakoukoliv zámínkou některému spolusprávci zádušního jmění (§. 10). Tito zádušníci mají právo a povinnost, jak na dobré hospodáře náleží, bedlivě a pozorně k tomu hleděti, aby se zádušní a nadací jmění dle předpisův spravovalo, ošetřovalo, rozmnožovalo a ukládalo (§. 11, 20). Vystoupivše z úřadu, odpovídají za úřadování své až do úplného vyřízení účtů, z kterých zároveň s počtvedoucím a duchovním správcem kostela právi jsou, tak jako poručníci účtů vzhledem svých poručenců (§. 11, 12).

Patronové jednotlivých kostelův mají vůbec právo aby sami aneb skrze zástupce svého radou k náležitému spravování zádušního jmění přispívali, a shledali-li by při řečené správě nějaké vady, aby je biskupovi oznámili. K tomu cíli a konci má každý patron nejenom právo, aby pozván byl buď sám a neb jeho zástupce ke všem poradám a vyjednáváním, jež se správy zádušního jmění týkají: nýbrž může i na to doléhati, aby se biskupovi k rozhodnutí předložily i takové věci, s nimiž správci zádušního jmění o své ujmě nakládati mohou. Kdyby ale ani patron sám ani jeho zástupce u vyjednávání stranu zádušního jmění přítomen býti nemohl, mají správcové dotčeného jmění patrona aneb zástupce patronátního, ač přebývá-li v obvodu dotčené diecése, požádati, aby se o věci, o kterou jde, písemně prohlásil; toto pak jeho prohlášení biskupovi předložiti povinni jsou (§. 3).

Přijde-li patron sám, vykáže se mu první čestné místo předsedy; jeho zástupce ale zasedne po duchovním správci dotčeného kostela. Jako každému členu správy zádušní zůstává se i patronovi, aby o věcech, které se v poradě berou, aneb o nichžto se usněšení učiniti má,

zdání své pronášel a coby ku prospěchu záduší sloužilo, navrhoval; kdyby se však toho nedbalo, oznámí to b. vikáři aneb ordinariátnímu splnomocněnci, a v dalším pořadu i ordinariátu. Potřebí-li za zvláštními příčinami odbyvati schůzku mimořádnou, ohlásí se to předběžně a v čas patronu aneb jeho zástupci, a udá se zároveň i věc, o které se rokovati bude. O každé takové mimořádné schůzce zavedený protokol podpíše se rovněž ode všech přítomných. Nebyl-li ale patron aneb jeho zástupce přítomen, zašle představený kostela jednomu z nich dotčený protokol s dožádáním, aby se o něm písemně pronesli, načež se protokol zároveň s učiněným vyjádřením patronátním předloží ordinariátu (§. 14). Přebývá-li patron kostela aneb jeho zástupce stále v osadě dotyčného kostela aneb aspoň na blízku, obdrží jeden klíč k zádušní kase: nepožádá-li ale patron klíče toho aneb nepřebývá-li v osadě neb na blízku ani sám osobně, ani jeho zástupce, svěří se dotčený klíč druhému zádušníkovvi (§. 19). Rovněž tázán buď patron aneb jeho zástupce o dobré zdání pokaždé dříve, než se jakákoli smlouva stran zádušního jmění uzavře, a podobně, než (§§. 27, 38) by se u ordinariátu o povolení zakročilo, aby se v zádušním lese více dříví porážeti smělo, než dle pravidla ustanoveno jest (§. 28, čísl. 3 lit. a), jakož i, kdykoli se ze záduší nový nějaký a kromobyčejný náklad vésti má (§§. 34, 36); rozhodovati ale, má-li se ze záduší nějaké vydání povolit, patron práva nemá (§. 36).

Správcové zádušního jmění potáží se podobně s patronem neb jeho zástupcem, kdykoli zádušní kapitály pod úroky uložiti, neb již uložené vypověditi hodlají (§. 37), jakož i tehdaž, když řádně vypovězené zádušní kapitály aneb prošlé z nich úroky neb jiné dávky, záduší náležející, žalobou vymáhati (§. 35), aneb jakékoliv soudní řízení vzhledem k dotčenému jmění zavésti chť (§. 39). Kdyby patron v dotčeném soudním jednání záduší na

svůj náklad zastupovati chtěl, nejenom mu to zabráněno nebude, anobrž za dobrodiní kostelu prokázané považováno býti má; biskupovi však vyhrazeno, aby právního zástupce, ježto patron poznamená, schválil (§. 39). Patronovi též volno jest, u ordinariátu žádati, aby se stavení a jmění kostelů, pod jeho patronátem postavených, u přítomnosti jeho aneb zástupce jeho prohlížela (§. 51). I ku skládání zádušních účtů musí pozván býti patron aneb jeho zástupce a jest mu volno, připomenouti zdání, a připomenutí svá i písemně přiložiti k účtům. Taktéž volno mu jest, na svůj náklad objednat si přepis účtů, jen když se nepromešká lhůta, v které se zaslati mají dotčené účty ordinariátu. Kdyby ale patron ani sám, a ni skrze zástupce při skládání zádušních účtů nemohl býti přítomen, předložil se jemu aneb jeho zástupci, bydlí-li v obvodu dotčené diecése, složené účty, by o nich své zdání písemně mohl projevit (§. 58).

Při zaslaných účtech zádušních k ordinariátu vždy připojen buď výkaz, že při skládání jich patron kostela aneb jeho zástupce byl přítomen (§. 59), aneb o nich známosti nabyt (§. 56). Na způsob ale, kterým se nadání ku prospěchu kostela směřující vyřizuje, a na správu jmění jemu věnovaného patron více nepůsobí; poněvadž se ho tato věc dále více netýče (§. 48).*)

O právech, ježto patronovi farního obročí (Patron der Pfründe) vzhledem k jmění obročnímu dle zmíněné instrukce náležejí, tuto šíře jednati nechceme, jelikož se žádný z těchto patronů v příčině práv svých svrchu zmíněným nařízením českého biskupstva za skrácena nepokládá. (Předpisy, §. 28, čísl. 3, lit. a, §§. 65—68).

U přítomnosti patrona aneb jeho zástupce odezdá okresní vikář počasnému administrátoru všechny

*) Český text §. 48 nesrovnává se dokonale s německým; avšak ani jeden ani druhý není dosti jasný. Red.

předměty zádušního a obročního (farního) inventáře, z pozůstalosti zemřelého aneb jinak odstoupilého obročníka (beneficiáta) náležitě vyloučené (§. 73). Patron aneb jeho zástupce přítomen bude rovněž při odevzdávání jmění zádušního nově ustanovenému faráři i při jeho instalaci (§. 77). — Tato práva přifknuta jsou patronům v příčině *správy církevního jmění*.

Beze změny ostala jiná práva, patronovi dle obecných zákonův církevních příslušná, k. př., že při slavných průvodech předchází ostatních osadníků, že sedá v kůru čili presbyteriu kostela atd., a proto se o nich a o podobných právech patronátních ve zmíněném nařízení biskupském žádné zmínky nečiní.

Mimo to vyhražují se výslovně patronům všechna ta práva, jaká jim mocí listin nadacíh (nadání) náležejí (§. 3).

Při kostelích patronátu císařského jakož i patronátu fondu náboženského a školního i dále vykonávati bude císařská vláda práva patronátní (§. 3), kteréžto přísluší také, zastupovati kostely tuto jmenované finanční prokuraturou (§. 40).

Mimo to se zasýlati bude jeden exemplář každého ordinariátem potvrzeného nadacího listu politickému zemskému řízení (§§. 45, 66). Rovněž zasýlati bude každý duchovní představený kostela výtah z ročních zádušních účtů, s výkazem věcí inventárních, které přibyly aneb ubyly, od ordinariátu stvrzeným (§§. 18), prostředkem příslušného císař. okresního úřadu politickému řízení zemskému (§. 61). Totéž povinen jest učiniti každý beneficiát vzhledem k inventárnímu jmění farnímu (§. 69).

Politickému řízení zemskému oznamovati bude ordinariát každé uprázdňení benefícia, ustanovení administrátora, počátek a ukončení času interkalárního s určitým udáním dne, i nové dosazení beneficiáta (§§. 72, 77).

Řízení zemskému též volno, ordinariátem ustanoveného administratora co správce temporalii buď schváliti aneb jiného v té vlastnosti jemu přidati (§. 72).

Vzhledem k rozdělení interkalárních plodin, jakož i skládání, zkoušení a vyřízení interkalárních účtů zůstanou v moci a váze své dosavadní nařízení státní (§§. 74—76); rovněž i výměr platu přiřčený administrátoru (§. 71). Ku prodeji aneb ku znamenitému zavazení jakéhokoli zboží zádušního i obročního potřebí jest nejenom povolení *apoštolské Stolice*, nýbrž i svolení *Jeho apoštolského Veličenství* aneb jejich zmocněncův (§§. 27, 38, 65).

Spůsobem až posud vyměřeným bude se jmění každého jednotlivého kostela o *sobě* spravovati a nikoli hromadně, jak se to posud dalo při kostelích pod jedním a týmž patronátem postavených (§. 18). Zároveň pro každý kostel nařízena zvláštní kasa (§. 19) a jen pro případ zvláštních obtíží výmínečně povoleno, aby se prozatím jmění více kostelův, stojí-li pod jedním a týmž duchovním správcem, ve společné kase schovávalo. (Vynešení kníž. arcib. pražské konsistoře ddo. 27. prosince 1861.)

Proti těmto biskupským nařízením veřejné listy mnoho již namítaly a posud namítají. Lze pak všechny tyto rozličné námítky dle hlavního jich rázu na dvě třídy rozdělit. Jedni vytýkají této nové správě církevního jmění *nehodnost*, druzí se proti ní dovolávají *práva*.

I.

Onino tvrdí, že církev tak zdárně spravovati nedovede jmění své, jak to posud činili patronové; jiní litují farářův a „nižšího duchovenstva,“ že prý jim pp. biskupové ze stromu „*konkordátu*“ až posud nic jiného nepodali, než správu církevního jmění, která prý na ně, pracemi bez toho již přetíženě, uvaluje břemen nových a s duchovním povoláním neshodných. (Abendblatt zu Nr. 41 der *Bohemia* 27. Febr. 1862).

Kdožbykoli z pouhé pečlivosti o rozmnožení církevního jmění správu řečeného jmění v rukou patronů ještě dále rádi viděli, necht jsou ujistiění, že svědomitý a zkušený farář spojen s dvěma neb více, rozšafnými a zkušenými osadníky, pod dohlídkou okresního vikáře, biskupa ano i vlády, spravovati dovede zboží církevní aspoň s týmž prospěchem pro církev, jakož to při posavadních správách církevního jmění shledáno; neboť i jemu nařizeno, aby se při všech důležitých jednáních opatřil také „dobrým zdáním patronovým.“ Kdo má zdravý rozum, dobrou vůli a zkušenost, kterýmižto vlastnosti snad všickni nově zřízené správce záduší budou se moci vykáhati, ten se přiměřených prostředkův ku zdárnému vedení církevního hospodářství snadno buď sám domyslí aneb u jiných doptá. I bezpečného místa pro zádušní pokladnici ti noví správce záduší dodělati se dovedou. Kdyby ani kostel ani fara žádané bezpečnosti neposkytovala, požádají patrona, aby jim pro uschování dotčené kasy bezpečnějšího místa propůjčil, aneb požádají obec, by ji tato přijala do místa, kde svou obecní kasu schovává. Větší bezpečnosti zádušní pokladnice zajisté ani posud neměla. Ze zkušenosti víme, že se zloději a lupiči i do patronátních úředních světnic, železnými dveřmi a mřížemi opatřených, dostali a kostelní kasy okradli. Takového místa, ježto by vělíkému násilí zlých lidí vzdorovati mohlo, tak bezpečného místa bychom na světě nadarmo hledali. Konečně i zlodějům povědomo, že se za dob našich hotových peněz mnoho neschovává: a úpisy dlužní by jich spíše prozradily.

Co se druhé námitky týče, že by se správa zboží zádušního *s povoláním duchovního pastýře nesrovnávala*, protože prý dotčený duchovní pastýř v té příčině nezřídká bude muset vymáhati prošlé úroky právními prostředky k. p. žalobou atd., čímž prý osadníky proti sobě popudí: tu jen to podotýkáme, že duchovní zajisté, prvé než bu-

de třeba chopiti se proti dlužníku právních, donucovacích prostředkův, použije dříve všech mírných cest, ústního neb písemního upomínání atd. Kdyby ale tyto neprospěly, žádný soudný a rozšafný člověk mu to za zlé bráti nebude, zakročí-li z povinnosti právními prostředky proti nedbalému dlužníku; a však než zavede právní žalobu, poradí a smluví se o té věci s ostatními spolusprávci, ano vyžádá si též dobré zdání patrona aneb jeho zástupce (Predpisy, §. 35). Za tím během a stakovýmto srozuměním není se co obávatí, že by se kdy v té příčině něco přenáhnilo.

Že ale správa zboží zádušního *sama v sobě* neodporuje povolání duchovního pastýře, každý přísvědčí, kdo jen pováží, že právě zádušní jmění to jest, jež poskytuje hmotných, církvi k duchovnímu působení na prosto potřebných prostředkův, kterých kdyby nebylo, musili by jich posléz věrní osadníci opatřiti, jakož to činí protestanté i židé v zájmech svých náboženských. Zde tedy platí ono staré pravidlo: kdo jistého cíle dosíci chce, spravedlivými a potřebnými k tomu prostředky opovrhovati nesmí.

Za outrpnost, nižšímu duchovenstvu projevanou, že by mu v příčině správy zádušního jmění nových, obtížných prací přibýlo, srdečně byli bychom povděční, kdybychom si nepamatovali, že nám jindy spíláno lidí, pohodlí milovných, ano i lenochův; kdybychom nevěděli, že nás jinak *vůbec, bez rozdílu* haněno a hyzděno, nepřátel národu, vzdělání a pokroku atd. nám nadáváno, a obyčejně jen tu chváleno a litováno, kde se nižší duchovenstvo patrně navádí k *opposici proti biskupům*. A tu nás mermomoci pojímá obava, neprýští-li se onano „nižšímu“ duchovenstvu věnovaná útrpnost ze starého pravidla: *Divide et impera*, a neusilují-li protivníci o to, aby se nejprvé porazil pastýř, stádo pak že se buď samo rozprchne, aneb snadno rozežene. Musilibychom rozumu zbaveni a vší zkušenosti a opatrnosti prázni býti, kdy-

bychom se domýšleli, že nám, nižším duchovním, teprve tehdy lepší časy nastanou, až naši biskupové od protivníků samostatnosti církve o všechnu moc budou oloupeni a hanebně pokořeni. Či-li má osadní duchovenstvo katolické očekávat svého mesiáše od židovské žurnalistiky, která je sprostí nesnesitelného jha římských biskupů? — A však ani my nezapíráme, že novou správou církevního zboží duchovenstvu, na vinici Páně pracujícímu, práce přibude: než myšlénka, že práce ta jest pro církev a víru, tato myšlénka zajisté každému věrnému duchovnímu pastýři usnadní práci sebe obtížnější.

Jiní (*Tagesbote aus Böhmen* Nr. 50 vom 19. Februar 1862) o té nové správě zádušního jmění rozumují: Má-li se od nynějška záduši jednoho každého kostela spravovati o sobě zvlášť, přestane-li dosavadní konkrétní záduši více kostelův pod jedním patronátem, a rozdělí-li se každému kostelu co mu patří: pak bude mít jeden kostel mnoho, druhý, snad větší než onen, méně.“ — Tot je ovšem pravda. Ale i mezi lidmi to tak; jeden má více jmění nežli druhý, jeden jest milionář, jiný jest nuzák, a těch nuzáku čítá se více. Zdali pak poradí pan *Tagesbote* milionářům, aby se na rovno rozdělili s nuzáky? Divíme se, že podobnou radu nedává synagogám. Posud u nás platí smlouvy právní, posvátné jsou odkazy s určitým ustanovením. Naším biskupům zapovídají zákony, udíleti zboží jednoho kostela druhému. „Non licet episcopo vel abbati, terram unius ecclesiae vertere ad aliam, quamvis ambae in ejusdem sint potestate. Tamen si commutare voluerit terras earum, cum consensu ambarum partium faciat. cap. 1 de reb. eccl. alien. III. 13.

Pro ten pád ale, kdyby jeden kostel neměl vlastní jmění s potřebu, učinila církev zákony svými přiměřená opatření: my pak jsme se nedočtli zákona, aby se v té příčině „patronové odírali,“ jak se lidomilný *) *Tagesbote*

*) Snad lidomilný.

se svým „wo nicht clerical, doch gut kirchlich gesinntem“ katolíkem obává.

K docílení rovnosti ve jmění jednotlivých kostelův a beneficií radí dále důmyslný *Tagesbote*, aby „stát církvi veškeré jmění pobral a tím zaplatil své dluhy; duchovenstvu pak aby vykázal dle jistých tříd vyměřený plat.“ My v tom finančním plánu nevidíme veliké moudrosti, a ještě méně prospěchu kontribuentů. Oč by méně platili daní na umoření státního dluhu, o to více by platit musili na vydržení kněžstva katolického, a pak — i na vydržení kultu protestantského a židovského, na všeobecné útraty. K tomu míří ta žádoucí rovnost, — církev katolickou obrati a jiných naděliti. Ušlechtilá to morálka nového věku!

Křesťanům augšpurského a helvetského vyznání pojištěna jest samospráva jejich církevního jmění císařským patentem od 8. dubna 1861, jenž zní (§. 1): „Die Evangelischen des augsburgischen und helvetischen Bekenntnisses sind berechtigt, ihre kirchlichen Angelegenheiten selbstständig zu ordnen, und zu leiten, a (§. 5): Jede kirchliche Gemeinde (die der Pfarre, des Seniorats und der Superintendenz, wie die Gesamtgemeinde) ordnet und verwaltet ihre besondern Kirchen-, Unterrichts-, und Wohlthätigkeits-Angelegenheiten und die dazu bestimmten Anstalten, Stiftungen und Fonds durch ihre gesetzmässigen Vertreter, insofern dadurch nicht den allgemeinen Vorschriften oder den gesetzmässigen Anordnungen der ihr vorgesetzten Behörden entgegengehandelt wird.“ A komuž ukřivděním jiných býti se zdá článek XXIX. konkordátu: „Die Kirche wird berechtigt sein, neue Besitzungen auf jede gesetzliche Weise frei zu erwerben, und ihr *Eigenthum* wird hinsichtlich alles dessen, was sie gegenwärtig besitzt oder in Zukunft erwirbt, *unverletzlich verbleiben?*“

II.

Avšak obraťme se již k oněm, kdož proti svrchu uvedenému nařízení českého biskupstva stojíce tvrdí, že právo na své strauě mají.

Tito nazývají onu novou správu zboží církevního přechmatem *biskupův*, konkordát si libovolně vykládajících; nařízením, jež se dle výroku nejznamenitějších znalcův církevního práva z konkordátu odvoditi aueb jím odůvodniti nedá; nařízením, které šlechtice, na rozsáhlých panstvích svých práva patronátního užívajících pojednou o *veskerý posavúdní vliv* na správu kostelního jmění zbaviti usiluje: při tom ale jich nicméně i budoucně ku všem povinnostem, z patronátního práva vyplývajícím zavazuje.“ (*Čas*, číslo 37, 1862, článek: Šlechta proti konkordátu). Jiní opět na to poukazují, že z dotčeného nařízení českých biskupův vysvítá, jakoby *jen biskupové a farári oprávněni byli*, spravovati jmění církevní, kdežto předce dotčené právo *všem věřícím* přináleží, jelikož církev jest, jak katechismus učí „*shromáždění věřících*.“

Patronové prý nemohou se poddati dotčenému biskupskému nařízení, „jelikož o provedení této záležitosti při níž se o práva a povinnosti patronů jedná, žádná *zákoně platná ustanovení státní* ohlášena nebyla, jako se to n. př. stalo při vyvazení pozemků. — Ostatně se ale uznati musí, že dle zásad samosprávy správa jmění církevního církvi samé přináleží.“ (*Národní Listy* od 22. února 1862, čísl. 45, článek: *Sedění obecních starších města Prahy* dne 20. února 1862).

Podobně i *Prager Morgenpost* *) a *Tagesbote aus Böhmen* **) tvrdí „že zmíněným biskupským nařízením patronové svých práv zbaveni jsou, „*dass die Rechte der Patrone weg sind*.“ —

*) Viz číslo 47, od 16. února 1862. *Aus Prag* vom 15. Februar. *Aus den Verhandlungen des Prager Stadtrathes.*

**) Viz číslo 50, svrchu již jmenované.

Ohledejme tyto nářky :

1. „Patronové zbavují se *všeho dosavadního vlivu svého* na správu chrámového jmění.“ — Tak doslovně: Čas.

Kdyby byl ale „Čas“ i jen *povrchně* nahlídl do zmíněného nařízení českých pp. biskupův, nebyl by, — tolik poctivosti se doň nadějeme, — něco tak *zřejmě nepravého a falešného* napsal, aneb, napsal-li to snad některý „z oněch nejznamenitějších znalcův církevního práva,“ na které se při jiné příležitosti odvolává, nebyl by toho aspoň uveřejnil. — Hned v konsistorním vynešení, jímžto se dotčené „Předpisy o správě jmění jednotlivých kostelův“ uvádějí, v §. 3 duchovnímu pastýři nařízeno jest, aby farním osadníkům, ku ponavrnutí zádušníkův shromážděným vyložil práva a povinnosti zmíněných zádušníkův, zároveň pak aby výslovně podotknul, že zádušníci tito na místo patronův nenastupují, ani že právy svými zkracovati mohou práv, patronům (dle *církevních zákonův*) příslušejících. — Mimo to kdyby se byl „Čas“ podíval na §. 3 zmíněných „*Předpisův o správě atd.*“ — bylby hned *opak* toho poznal, co o záležitosti zmíněné rozhlašuje. Dotčený paragraf o právech patrona vzhledem ku správě zádušního jmění takto ustanovuje: „Vůbec přísluší patronovi, aby přispíval k náležitému spravování majetku zádušního radou svou, buď sám anebo prostředkem zastupitele. — Zvláště však má právo, aby byl pozván, buď sám, aneb jeho zástupce, ke všem poradám a vyjednáním, jež se týkají správy jmění zádušního; taktéž může žádati, aby byly předloženy biskupovi k rozhodnutí takové předměty, s nimiž může správa zádušního jmění o své ujmě nakládati. — Kdyby však některý patron dokázati mohl, že mu mocí nadání větší práva náležejí, zůstává se jeho vůli, aby právům těm průchod zjednal.“ Nuže to by bylo *patrona všeho dosavadního vlivu na správu chrámového jmění zbaviti?* — Na ostatní paragrafy řečených „*Předpisův*“ k. p. §§. 14, 19, 27, 28, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 51, 56,

58, 59 atd. již ani poukazovati nechceme, dřív jich podotknuvše.

2. Jiní sice uznávají, že řečené nařízení českého biskupstva patronům nikterak *všeho vlivu* na správu zádušního jmění neodjímá, avšak že je předce *v dosavadních jejich právech* vzhledem ku správě záduší *zkracuje*, správu zádušního jmění, kterou až posud *sami* vedli, jiným přisuzuje, ježto se jim předce dosavadní jejich patronátní povinnosti všechny i dále ukládají. — Mimo to nemá prý dotčené, pouze biskupské, nařízení pro patrony i za tou příčinou žádné závaznosti, poněvadž prý se, jak toho předce povaha věci nutně žádá, na žádném se zákonní platností oznámeném nařízení státním nezakládá. (*Národní listy* č. 45).

Že svrchu dotčené nařízení českých pp. biskupův z ohledu zádušního jmění *správu samu*, kterou až doposud patronové vedli, těmto odejímá a jiným orgánům přisuzuje, jest ovšem zřejmé. Žeby se ale toto ustanovení biskupské *zkrácením* patronů *v jejich právech* aneb *křivdou* jim učiněnou nazývati mohlo, toho *po právu a pravdě* tvrditi nelze. Nebo *jakým právem* vedli jsou patronové správu zádušního jmění až do posud? — *Kdo to byl*, jenž jim tuto správu svěřil, a *kdo* byl k tomu vlastně a jediný oprávněn?

Správa jmění vůbec po právu přísluší tomu, kdo jest dotčeného jmění vlastníkem (*Obecný zákoník občanský* cís. rak. §§. 354, 362); jen takovým vlastníkům, jižto buď pro nedostatek let, aneb pro vady ducha, aneb pro jiné příčiny *nesehopní* jsou, aby sami o své věci náležitě pečovati mohli, zákon správu jmění jejich odejímá, poručníkům aneb opatrovníkům jejich ji svěřuje (tamž §§. 21, 222, 228).

Žeby církvi vzhledem k tak zvanému církevnímu zboží *právo vlastnické* nepřináleželo, tato proti všemu božskému i lidskému právu čelící zásada v císařství rakouském se strany zákonodárství nikdy uznána nebyla;

anobř církev v dotčené říši vždy práva požívala, zboží nabývatí a je ve svém držení míti.

Aniž to kdy na církvi shledáno, žeby rovna byla osobám nedospělým, nezletilým, na rozumu pomateným aneb marnotratným, a tudíž žeby jmění svého náležitě spravovati nedovedla.

Nicméně však přede zákonodárství rakouské podleho potud živlu proticírkevnímu (Gallikanismu a Febro-nianismu), že církev nejenom vůbec v správě jmění jejího víc než třeba bylo obmezovalo, nýbrž i správu tak zvaného zádušního jmění jí na prosto odjalo a patronům kostelův co nějakým poručníkům církve pod dozorstvím státu odevzdalo.

Tento čin státu vlastně nic jiného nebyl, leč porušení soukromého vlastnického práva církve, leč bezprávi církvi učiněné, z kteréhožto bezprávi patronům v skutku a pravdě žádné právo ku správě záduší vzejítí nemohlo, ješto jim církev, v této příčině výhradně oprávněná, dotčeného práva nikdy nepropůjčila. Tak k. p. na sněmu Tridentském (Sess. XXIV. cap. 3. de Ref.) ustanoveno jest, že patronové při kanonické visitaci u vyjednávání stranu přisluhování svátostmi nikterak se účastniti nemají, ano i v prohlížení kostelního nářadí a takéž i jmění, jakož i co do kostelních důchodův, že jen potud oučastenství míti mohou, pokud jim to mocí nadacního listu přisluší; vše to že mají biskupové sami předsevzítí, jakož i o to péči vésti, aby důchody zádušního jmění *) tak, jak nejlépe uznají, na potřeby kostela vydány a k jeho užitku obráceny byly **).

*) Jméni kostela se po latinsku jmenuje *Fabrica ecclesiae*, poněvadž hlavně k vydržení kostelních stavení (*ad fabricandum*) určeno jest; aspoň tento vydaj bývá ten nejznamenitější. Po česku se obyčejně jmenuje *záduší* aneb jmění *zádušní*; poněvadž kostelu ku prospěchu duše čili za *duši* toho neb onoho věnováno jest.

***) Patroni vero in iis, quae ad sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se praesumant ingerere, neque visitationi orna

Na čtvrté synodě Toletanské r. 633 již ustanoveno, že zakladatelé kostelů nemají dalšího práva, vládnouti zbožím, jež dotčeným kostelům byli věnovali, a že jak řízení kostela tak i správa kostelního zboží dle zákonů církevních přísluší biskupovi. „Noverint conditores basilicarum, in rebus, quas eisdem ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed juxta canonum instituta sicut ecclesias ita et dotem ejus ad ordinationem episcopi pertinere“ (can. 6. C. X. qu. 1.).

Papež *Kalixt II.* (1119—1124) za *svatokrádce* prohlásil knížata i jiné světské lidi, kteří by si osobili vládu nad statky církevními. „Si quis principum vel aliorum laicorum dispositionem seu dominationem rerum sive possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus judicetur“ (can. 25. C. XVI. qu. 7.).

Papež *Innocenc III.* (1198—1216) na čtvrtém obecném sněmu *Lateranském* (1215) rovněž pod přísnými církevními tresty patronům a starostám čili vogtům (*advocati, vicedomini*) zakázal, aby si nižádným způsobem vlády nad zbožím církevním neosobovali. „In quibusdam provinciis ecclesiarum patroni et advocati seu vicedomini se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum, cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt et malitias, verum etiam de possessionibus aliisque bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare praesumunt. — Cum igitur, quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium (ku potlačování a ku zkáze) non debeat retorqueri: prohibemus expresse, ne patroni vel advocati seu vicedomini super praemissis de caetero plus usurpent, quam reperiatur

mentororum ecclesiae aut bonorum stabilium, seu fabricarum preventibus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat; sed episcopi ipsi haec faciant et fabricarum reditus in usus ecclesiae necessarios et utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent. — Trident. I. c.

in jure permissum, et si contra praesumpserint, per severitatem canonicam districtissime compescantur“ — Cap. 12. de poenis V. 37.

Avšak církevní zákony vyhražují patronu právo k dohledu na zboží kostelní neboli zádušní. Na IX. synodě Toletanské r. 655 dovolilo se potomkům jakož i jiným počestným příbuzným zakladatelovým neb nadatelovým, aby slušně napomenouti směli duchovního správce dotýčeného kostela, jenž by něco ze svěřeného nadání odcizil, a kdyby se náprava nestala, aby to biskupovi ohlásiti neprodleli. Kdyby však biskup něčeho takového se odvážil, aby to metropolitovi udali, a kdyby se dokonce metropolita sám toho dočinil, aby to donesli k vědomosti králi. Avšak k samému zboží dotčeného kostela dědicové patrona kostelního že vlastnického práva nemají; každé násilí a lest že se zapovídá; jim že jediné přísluší bděti, aby zádušní jmění ani ujmy ani poškození neutrpělo. „Filiis vel nepotibus ac honestioribus propinquis ejus, qui construxit vel ditavit ecclesiam, licitum sit, hanc bonae intentionis habere solertiam, ut si sacerdotem seu ministrum aliquid ex collatis rebus praeviderint defraudare, aut commonitionis honestae conventionem compescant, aut episcopo vel judici corrigenda denuntient. Quodsi talia episcopus agere tentet, metropolitano ejus haec insinuare procurent. Si autem metropolita talia gerat, regis haec auribus intimare non differant. Ipsis tamen haeredibus eisdem rebus non liceat quasi juris proprii potestatem praeferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quamcunque praesumere, sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere, quod aut nullam noxam operatio nocens attingat, aut multam vel aliquam partem salutaris mercedis assumat. Can. 31. C. XVI. qu. 7.

Tatáž šetrnost se strany patronův vzhledem k duchovním obročím (Pfründe, beneficium) zachovávati se

má. Sněm Tridentský výslovně ustanovuje: „Sicuti legitima patronatum jura tollere piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare aequum non est, sic etiam, ut hoc colore beneficia ecclesiastica in servitum, quod a multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. — Patroni autem beneficiorum, cujuscunque ordinis et dignitatis, etiam si communitates, universitates, collegia quaecunque clericorum vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcunque beneficiorum, etiam si vere de jure patronatus ipsorum ex fundatione et dotatione essent, nullatenus nullave causa vel occasione se ingerant, sed illos libere rectori seu beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. — Trid. sess. XXV. cap. 9. de Ref.

Dle církevních zákonů tedy správa zádušního jmění nepatří patronovi, noprž představenému kostela nebo-li beneficiátu.

Se správou zádušního jmění ovšem během času uložil stát patronům i *povinnost*, přispívati k opatřování kostelních potřeb, zvláště pak na opravování a obnovování kostelních staveb, ač jest-li záduší k tomu nedostatečné, — kdežto dotčení patronové po právu církevním jen potud na opatření kostelních potřeb a na opravování aneb na znovuvzdělávání kostelních budov přispívati povinni jsou, pokud ze záduší dotčeného kostela hmotný užitek táhnou, k. p. pensi, desátek atd., jinak ale nikoliv. Tak to mimo jiné z nařízení sněmu Tridentského (c. 7. sess. XXI. de Ref.) vysvítá: „Parochiales vero ecclesias, etiam si juris patronatus sint, ita collapsas refici et instaurari procurant ex fructibus et proventibus quibuscunque, ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos et *alios*, qui fructus aliquos ex dictis ecclesiis provenientes percipiunt, aut, in illorum defectu, parochianos ad praedicta cogant“ (episcopi). Z toho, že sněm praví: omnes patronos et *alios*, qui fru-

tus percipiunt, následuje, že se patronové co patronové jen tehdaž ku příspěvkům na stavbu kostela zavazují, berou-li jakož i jiní (alii) ze záduší dotčeného kostela nějaký požitek. Krom tohoto případu patron co patron ku stavbě kostela dle práva církevního zavázán není. Kdyby ale k opravení sešlého aneb ku znovuvystavení zbořeného kostela přispěti nemohl, k. př. pro nedostatek, musel by své patronátní právo budoucně dělití s tím, kdož se na místě něho k tomuto propůjčil, a toho by pak za „spolupatrona“ přijmouti a uznati musel. Kdyby pak bez podstatné příčiny k zmíněné opravě aneb k nové stavbě kostela přispěti nechtěl a kostelu zaniknouti dal, pozbyl by tím samým práva patronátního, a to by pak přešlo na toho, kdoby zmíněnou opravu aneb novou stavbu sešlého neb zbořeného kostela vykonati dal. Tak mezi jinými rozhodnuto dne 3. srpna r. 1686 sborem kardinálův, ježž papež Pius IV. r. 1564 k tomu cíli a konci sestavil, aby disciplinární nařízení sněmu Tridentského authenticky vykládal, odkud se dotčený sbor po latinsky: Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpretum aneb zkrátka Sacra Congregatio Concilii (S. C. C) jmenuje. Tak se liší církevní ustanovení z ohledu břemen patronátních při stavbách církevních od ustanovení pozdnějších, u nás během věku se strany vlády světské uvedených. Avšak zde není místa, abychom i jiné rozdíly v ustanoveních církevního a rakouského civilního práva vytknuli, majíce v úmyslu, pojednati jen o novém způsobu správy církevního jmění v Čechách, proti kterému se hlasy několika denníků a patronů pozdvihly.

Známoť vůbec, jak obmezená byla církev zákonodárstvím rakouským během posledních sto let, áčkoliv že sloula panující. Mnohé spolky, ježto se katolické církvi ani co do původu a věku, ani co do účelu a zřízení, ani co do rozsáhlosti působení svého na hmotný a

duchovní blahobyť státu rovnati nemohly, byly jsou v řízení záležitostí svých samostatnější a volnější než ona. Tuto protivu odstavití zůstaveno bylo Jeho apoštolskému Veličenství císaři Františku Josefovi.

Již dne 4. března 1849 zlomeny jsou okovy starých zákonův církev svírajících; mocnářským Jeho slovem zaručeno jí samostatné spravování jejích záležitostí, držení a užívání ústavův, nadací a fondův, k účelům bohoslužebným, vyučovacím a dobročinným určených (cis. patent ode dne 4. března 1849 §. 2.). Totéž císařským patentem ode dne 31. prosince r. 1851 znovu pojištěno jest. (Říšský zákoník od r. 1852 č. 2.).

Konečně dne 18. srpna 1855 uzavřel Jeho apoštolské Veličenství s papežem Piem IX. onu smlouvu, jenž pod jmenem *rakouského konkordátu* známa jest, o které v tomto časopisu vícekrátě jednáno. Úmluva ta dne 13. listopadu r. 1855 císařským patentem ode dne 5. listopadu téhož roku za zákon státní, pro veškerý obor mocnářství rakouského platnost mající, prohlášena a v říšském zákoníku rakouského císařství od r. 1855 pod číslem 195 položena jest.

V tomto císařském zákonu, zač dotčenou smlouvu ode dne 13. listopadu r. 1855 považovati nutno, článkem XXX. správa církevního jmění o něm přisouzena jest, jimžto dle kánonů čili zákonů církevních náleží. „Bonorum ecclesiasticorum administratio apud eos erit, ad quos secundum canones spectat.“ Nechceme tuto skoumati, kdož vlastně jsou ti, jimžto dle církevních zákonův náleží správa jmění církevního vůbec a zádušního zvláště: avšak z toho, co jsme byli o té věci svrchu pověděli, aspoň tolik dokázáno, že to *patronové* nejsou. Tudíž v dotčeném článku Jeho apoštolským Veličenstvím nařízeno jest, že jakož správa církevního jmění vůbec, tak ani správa jmění zádušního co zvláštního druhu jmění církevního — budoucně od patronů vedena býti

nemá, a co z toho nutně následuje, že ji patronové, kteří ji až posud z rozkazu státu vedli, odevzdati mají těm, kdož k tomu zákony církevními povoláni jsou.

Zásada vyslovena, princip dán jest. Bylo ale ještě nutně třeba, aby tento princip nejenom po právu a řádu důsledně proveden, nýbrž i s rozličnými a rozdílnými okolnostmi a poměry, jakovýchž v jednotlivých zemích rozsáhlé rakouské říše stává, ve shodnost uveden byl. K tomu cíli a konci jsou se r. 1856 pp. biskupové ze všech rakouských diecézí v sídelním městě Vídni shromáždili, kdežto po bedlivém uvážení všech okolností umluveny byly základní rysy oněch pravidel, vedlé nichž se budoucně v rakouské říši zádušní a obroční jmění církve katolické spravovati má. Dotčené rysy zároveň císařské vládě předloženy, by tato se své strany přiměřená nařízení a naučení dáti mohla orgánům, ježto z rozkazu státu řečené jmění až posud spravovaly, jakož i císařským úřadům, ježto nad nimi dozorství vedli.

Tato předloha biskupů rakouských vyřizena jest nejvyšším rozhodnutím ddo. 3. října r. 1858. V něm praví Jeho apoštolské Veličenství, že vzhledem ku XXX. článku konkordátu uzavřel, úřadům svým o správě obročního a zádušního jmění nařízení dáti, tak jak toho biskupové, r. 1856 ve Vídni shromáždění, byli žádali, avšak pod tou výhradou, aby tím zkráceno nebylo ani právo, které vzhledem k zachování církevního jmění zeměpánu náleží, ani vliv, ježž propůjčují zákony církevní patronům. — Zároveň Jeho apoštolské Veličenství uložiti ráčil p. ministru duchovních záležitostí a vyučování, by v smyslu tohoto nejvyššího rozhodnutí pp. biskupy vyzval, aby se vyjádřili, zdalíž hotovi jsou, vyplniti výminky tuto stanovené, a aby spolu udali, *kdy* řízení správy obročního a zádušního jmění převzítí chtí; prvé však než tato doba přijde, aby předložili pravidla, která by vzdělali

pro vedení správy církevního jmění na základě ustanovení v biskupském shromáždění ve Vídni učiněných, je-likož zapotřebí, aby úřady Jeho apoštolského Veličenství dosti časně zpraveny byly o nařízeních, ježto v této příčině budoucně platnost míti mají. Budou-li se navržená pravidla srovnávati s výmínkami tuto vytknutými, mají se pak vládou zemskou učiniti potřebná zařízení. — Vzhledem k oněm rozhodnutím, ježto biskupové na základě a v mezích uznaného Jeho apoštolským Veličenstvím práva o předložených jim účtech vynesou, že jsou pak úplně oprávněni žádati na císařských úřadech, aby byli od nich v příčině zmíněných rozhodnutí podporováni. — Co se týče toho, kdo a v jaké míře v případě nedostatečnosti zádušního jmění na opatření kostelních potřeb přispívati povinen jest a jak dalece dotčené příspěvky donucovacími prostředky vymáhati lze, mají prozatím v platnosti zůstati ony předpisy, jichž o tom až posud stává, ostatně ale že si Jeho apoštolské Veličenství zřizuje, novým způsobem spořádati tuto záležitost, ohled berouc na zákony církevní, obvyklosti zemské a na provedené vyvazení půdy.

Dalších ještě vyjednávání mezi Stolicí apoštolskou a císařskou vládou požadoval díl druhý článku XXX., kde se jedná o prodání a znamenitěm zavázání církevních statkův: „*Attentis autem subsidiis, quae Augustissimus Imperator ad Ecclesiarum necessitatibus providendum ex publico aerario benigne praestat et praestabit, eadem bona vendi vel notabili gravari onere non poterunt, nisi tum Sancta Sedes tum Majestas Sua Caesarea aut ii, quibus hoc munus demandandum duxerint, consensum tribuerint.*“ A však i to konečně brevem apoštolským ddo. 3. dubna 1860 a nejvyšším nařízením od 9. června 1860 vyřízeno jest. (Říš. zák. od r. 1860 čísl. 162; Prager Consist.-Currende od roku 1860 čísl. 12.)

Zmíněná vyjednávání ještě trvala, a hle, ve mnoha

rakouských zemích správa jmění zádušního od patronův odevzdána jest bez překážky orgánům církevním. Na Moravě to vyřízeno již r. 1859, v Solnohradsku r. 1860 atd. Zbývala ještě téměř jen jediná země česká. Tu již nejd. pp. biskupové čeští společně na základě rysův, r. 1856 ve Vídni v shromáždění biskupském umluvených a císařským rozhodnutím ddo 3. října r. 1858 schválených, šetříce při tom zároveň poznamenání, od ministeria duchovních věcí a vyučování vynešením ddo 9. srpna r. 1860 učiněných, vzdělali jsou pro své duchovenstvo podrobné předpisy, vedle nichžto se jmění jednotlivých kostelův a duchovních obročí jakož i nadací k jich prospěchu založených v české církevní provincii spravovati má, -- z nichžto podán svrchu stručný výtah -- a předložili je tehdejšímu ministeriu duchovních věcí a vyučování. Tyto předpisy došly schválení se strany cis. vlády. I obrátil se pak arcibiskupský ordinariát pražský dne 31. července r. 1861 k vysokému cis. král. státnímu ministeriu, žádaje, by císařská vláda se své strany zpravila soukromé patrony, jenž doposud správu jmění zádušního vedli, o novém v té příčině učiněném opatření. Než vys. cis. král. státní ministerium neuznávalo to za potřebné, dokládaje, že v Čechách postačí, když patronové o dotčené změně pouze se strany ordinariátův uvědoměni budou, zároveň pak vynešením ddo 30. září 1861 svolujíc, že předpisy biskupské svrchu zmíněné dnem 1. března r. 1862 ve skutek uvedeny býti mohou. Nicméně však se týž arcibiskupský ordinariát pražský dne 20. listopadu k cis. král. českému místodržitelství obrátil, i tuto žádaje aby se soukromým patronům země české o nastalé změně v správě církevního jmění v Čechách se strany cis. vlády přiměřené navěští dalo. Následkem této žádosti pražského arcibiskupského ordinariátu vys. cis. král. místodržitelství české zaslalo dne 10. ledna 1862 cis. král. okresním úřadům jeden exemplář svrchu zmíněných „Předpisův“ biskupských, zároveň

oznamujíc, že dotčené předpisy následkem vynesení císař. král. státního ministeria ddo. 20. září 1861 dnem 1. března 1862 v platnost vejíti mohou. — Jakým způsobem se ale dotčeným novým zřízencům církevním zmíněná správa jmění církevního odevzdati má, o tom že se řečeným úřadům potřebná naučení později podaji. (Viz Ordinariatsblatt der Prager Erzdiöcese, 1862. N. 7. S. 55). Biskupské ordinariaty se své strany patronům o ustanoveném novém způsobu v správě církevního jmění návštěví dávali. Městská rada Pražská obdržela dotčený přípis arcibiskupského ordinariátu Pražského dne 9. ledna r. 1862.

Dne 23. ledna 1862 zaslalo pak vys. císař. král. místopředsedství české i k císař. král. ouřadům krajským přípis v ten smysl, že ničím není zabráněno, anobrž že jest žádoucí, aby se správní úřadové kostelův, pod privátním patronátem stojících, bez meškání postarali o zařizení likvidací tak, aby do 1. března b. r. vše pohotové bylo. (Viz Ordinariatsblatt der Prager Erzdiöcese l. c.).

Mezi tím dne 3. února nařídil ale zemský výbor úřadům, jemu podřízeným, aby odevzdání církevního jmění až do dalších ustanovení odložily, jelikož prý zeměpanští úřadové o dotčeném nařízení ordinariátním zemským výbor nezpravily. Na to dne 11. února učinil v sněmovně panské hrabě Hartig (starší) ku p. státnímu ministru interpellaci, těžce nesa, že vědomost o nastalé v správě církevního jmění proměně dána jest toliko dopisem ordinariátův a nikoliv úřady státními; zároveň pak se tázal, co se k upravení dosavadních závazkův a povinností patronův státní vládou zařizuje. Dne pak 20. února sbor obecních starších města Prahy a krom něho i více jiných patronův ohradili se proti povinnosti, ježto se jim nařízením ordinariátův ukládá. —

Hledě již k těmto stížnostem patronův, odpověděl p. státní ministr dne 25. února v sněmovně panské, že

se zákon o uspořádání dosavadní povinnosti patronů ku přispívání na katolické kostely a opatrování mešních náčiní přístím zemským sněmům předloží; nežby se ale tato záležitost takto upravila, že vláda neuznává za vhodné, aby se zádušní jmění již nyní vrchnostem církevním odevzdávalo, za kteroužto příčinou uzavřeno, aby se příslušná opatření prozatím nevykonávala.*) Zároveň pak p. státní ministr vyznal**), že se „zmíněná nařízení biskupův českých s císařským uzavřením srovnávají; pročež také že vláda dne 20. září 1861 své přivolení osvědčila a posléze také úřadům nařídila, aby soukromým patronům změny co do spravování církevního zboží oznámily.“

Úsudek o tom, co jsme až posud byli uvedli, si zajisté každý soudný čtenář těchto řádkův utvořil již sám: není tudíž zapotřebí, abychom tuto ještě se své strany nějaká poznamenání učinili.

Obratme se již ku poslední námitce:

3. V zmíněném biskupském nařízení se o farních osadnicích vzhledem k správě zádušního jmění tak mluví, jako by jim účastenství v správě dotčeného jmění nenáleželo po právu, nýbrž jen z milosti biskupovy, kdežto jim předce řečené účastenství k vlastnímu právu patří, jelikož církevní a tudíž i zádušní jmění náleží církvi, církev ale nejsou pouze biskupové, nýbrž celé shromáždění věřících, jak to i katechismus učí.“***) —

Hlavní myšlénka této námitky jest následující: „Každému věřícímu náleží účastenství v správě církevního jmění, proto že jest co oud církve spoluvlastníkem dotčeného jmění. — A jakož každý věřící vzhledem k jmění veškeré církve spoluvlastníkem a spolusprávcem jest, tak též i věřící jednotlivých farních osad vzhledem k církev-

*) Viz *Národní Listy* od 26. února 1862 čisl. 48.

**) *Pozor* od 27. února 1862 čisl. 48.

***) *Národní listy* od 22. února 1862 č. 45.

nímu jmění dotčených osad spoluvlastníky a spolusprávcí jsou.“ —

Že jmění církevní — *církví* náleží, pravda jest. I to pravda jest, že katechismus učí, že církev jest shromáždění všech pravověřících křesťanů. Žeby ale z toho následovalo, jakoby shromáždění věřících pánem čili vlastníkem jmění církevního bylo, toho nechápeme. — Týž katechismus na jiném místě i duchovní správce čili duchovní vrchnosti samy o sobě *církví* nazývá. V rozdílu totiž IV., o církevních příkázáních, učí, že Ježíš Kristus dal církvi moc, příkázání dávatí, a že jsme povinni, zachovávatí příkázání církevní, poněvadž nám čtvrté příkázání boží ukládá, abychom i duchovní i světské vrchnosti poslouchali. Mimo to dokládá katechismus slova svá výrokem sv. apoštola Pavla, an k věřícím dí: Poslušni buďte správců svých a buďte jim poddáni; neboť oni bdí nad vámi, jako počet majíce vydati za duše vaše. (Žid. 13, 17.). Přisuzuje-li tedy někdo na základě katechismu vlastnictví jmění církevního věřícím vůbec: můžeme my naproti němu dotčené právo vlastnické na základě téhož katechismu pouze duchovním vrchnostem přisouditi a říci: církevní jmění náleží církvi; církvi ale nejsou věřící vůbec, nýbrž duchovní správcové, duchovní vrchnosti, jak učí katechismus. Ano mohlibychom ještě dále jíti a za pány církevního jmění *svaté v nebi* považovati, protože katechismus, ovšem ne onen malý nýbrž tak zvaný římský katechismus, i *svaté, v nebi se radující, nazývá církvi* (vítěznou, *ecclesia triumphans*). Z toho jest patrnó, že se velmi opatrně užívati musí slov, ježto více významů mají, aby se nepřišlo na zcestí. Biskupové jsou církev a nejsou církev, dle toho, co slovem církev říci chceme. „Qui bene distinguit, bene docet,“ platí i tuto. Rozuměli kdo slovem církev duchovní představenstvo (církev vyučující, *ecclesia docens*), tu jsou biskupové církev a sice dle slova samého Krista Ježíše (Mat. 18, 15—18.). Vyroz-

umívá-li ale kdo slovem církev — vůbec věřící, ježto víru Kristovu vyznávají, tu ovšem biskupové sami o sobě nejsou církev, nýbrž všickni věřící, byť i biskupy nebyli.

Kdož pak tedy jest v církvi dle církevního práva vlastníkem čili pánem tak zvaného církevního zboží?

a) *Shromáždění všech pravověřících* jim není. Nebo kdyby tomu tak bylo, nemohlo by v církevních zákonech žádné řeči býti o tom, pod jakými podmínkami jeden kostel druhému něco prodati, darovati, aneb vydržením tak zvaných právních let jeden proti druhému jistých vlastnických práv nabyti může a t. d., an všechny tyto a jim podobné smlouvy neboli právní případy nutně předpokládají více než jednoho jediného vlastníka církevního jmění. O takových smlouvách ale v církevních zákonech bezpočtukráte a obšírně se mluvívá. Tak n. p. papežem Alexandrem III. (1159—1181) rozhodnuto, že jeden farní kostel v osadě druhého farního kostela vydržením čtyřiceti let desátku nabyti může, a to sice s úplným vlastnickým právem, tak že se v té příčině právní žalobou stíhati nemůže. „Ad aures nostras pervenit, duas ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius parochia annis 40 possedit. — Tuae fraternitati“ (biskupovi Mauritanskému) „tenore praesentium innotescat, quod de jure divino et humano melior est conditio possidentis, quia quadragenalis praescriptio omnem prorsus actionem excludit. — (Cap. 6. de praescript. II. 26.). Jak by tu mohlo řeči býti o nabývání a pozbývání vlastnických práv jednoho kostela proti druhému v příčině jmění, kdyby veškeré církevní jmění jen jediného vlastníka mělo, a to sice shromáždění všech věřících? Za touže příčinou

b) ani *papeže* za pána církevního jmění považovati nelze. Papežové sami se o tom vyjádřili, že jměním církevním dle libosti vládnouti nemohou. Tak mezi jinými papež

Symmachus (498—514) zřejmě praví, že papež statek kostelní zadati nesmí. „Non liceat papae, praedium ecclesiae alienare“ (can. 20. C. XII. qu. 2.). Kdyby papež vlastníkem církevního jmění byl, musil by moci s ním dle libosti nakládati. Není ale papež pánem církevního jmění, nýbrž jen nejvyšším jeho správcem, jak dí sv. Tomáš Aquinský: „Quamvis enim res ecclesiasticae sint ejus (Papae) ut principalis dispensatoris, non tamen sunt ejus ut domini et possessoris.“ — (Summa Theolog. II. 2. qu. 100. art. 1.) — Tím méně ale považovati lze

c) jednotlivé *biskupy* aneb *faráře* za vlastníky církevního jmění jednotlivých diecézí aneb farních osad. — Neb biskupové nesmějí ani s jméním svého biskupského*) ani kteréhokoliv jiného kostela **) své diecése nakládati dle libosti, což by jim, kdyby byly pány církevního jmění ve svých diecézích, volno býti musilo. Že pak tím méně farář aneb kterýkoliv jiný duchovní obročník za pána neb vlastníka jmění církevního dotčené fary aneb jiného obročí považován býti může, z toho, co právě o biskupech povědíno, samo sebou patrné jest, aniž tu zvláštních důkazův třeba.

d) Ani *farní osadě*, čili věřícím k jistému farnímu

*) V té příčině napsal papež *Alexandr III.* (1159—1181) biskupovi pařížskému: „Fraternitatem tuam credimus non latere, quod cum episcopus et quilibet praelatus ecclesiasticarum rerum sit procurator et non dominus, conditionem ecclesiae meliorare potest, facere vero deteriorem non debet. — Accepimus autem, quod praedecessor tuus graves donationes in rebus episcopatus fecit in detrimentum ecclesiae, suis canonicis inconsultis. Unde, quoniam donationes hujusmodi de jure non tenent, indulgemus tibi, ut liceat donationes hujusmodi tam a clericis quam a laicis legitime revocare.“ (Cap. 2. de *donat.* I. 24.).

**) „Non licet episcopo vel abbati, terram unius ecclesiae vertere ad aliam, quamvis ambae in ejusdem sint potestate.“ — (Cap. 1. de rebus eccl. alien. III. 13.). — A papež *Lev Veliký* (440—461) takto nařídil: „Episcopus rebus ecclesiae tanquam commendatis non tanquam propriis utatur.“ (Can. 52. C. XII. qu. 2.).

kostelu náležejícím nepřísluší právo vlastnické k církevnímu jmění dotčeného kostela. — Na obecném sněmu Tridentuském (sess. XXI. cap. 7. de Ref.) biskupům nařízeno, aby, potřebovali by nějaký farní kostel opravy, anižby jmění dotčeného kostela k tomu postačovalo, mimo jiné i *farní osadníky* všemi přiměřenými prostředky ku příspěvkům na dotčenou opravu nutili, aniž by jim proti tomu odvolání aneb ohrazení se aneb jakékoli vyjmutí co pomoci mohlo. „Qui (fructus ecclesiarum) si non fuerint sufficientes, omnes patronos et alios, qui fructus aliquos ex dictis ecclesiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochianos omnibus remediis opportunis ad praedicta cogant, quacunq̄ appellatione, exemptione et contradictione remota.“

Mohou-li ale a mají-li se farní osadníci donucovati k zachování kostelní budovy neboli podstaty kostela: jak pak mohou jeho vlastníky býti, ježto vlastníkům na vůli zůstaveno jest, jmění svému dáti zaniknouti? (Srov. Obec. zák. obč. §. 362.) — Má-li se nějaký církevní majetek v té neb oné farní osadě prodati, aneb propachtovati, aneb zadlužiti, nikdy k tomu zákony církevní nepožadují přivolení dotčených farních osadníkův; jak by to bylo ale možné, kdyby po právu církevním dotčení osadníci byli pány čili vlastníky vzhledem k církevnímu jmění své osady? Ano, dle výroku papeže Kalixta II. (1119—1124) za svatokrádce považuje se sám kníže a kterýkoliv jiný světský člověk, jenž by se opovážil s věcmi aneb držebnostmi církevními libovolně nakládati aneb jimi vládnouti. „Si quis principum vel aliorum laicorum dispositionem seu dominationem rerum sive possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus judicetur.“ (can. 25. c. XVI. qu. 7.) Mimo to se často v téže farní osadě uzavírá smlouva koupě a prodeje mezi kostelem a farou čili mezi záduším a obročím; k. p. odkoupí se od fary kus pole aneb zahrady pro rozšíření

kostela, aneb naopak: přenechá se část jmění zádušního na obročí. Jak by to bylo možná, kdyby církevní zboží nalezající se ve farní osadě, jen jednoho pána čili vlastníka mělo, totiž farní osadníky? — A po jakém právu by se mohli farní osadníci za vlastníky církevního jmění své osady považovati? — Na mnoze stávalo kostela a jmění jeho, prvé než byla při něm osada povstala. Jak se mohli osadníci potom státi pánem dotčeného kostela a jmění jeho? Na mnoze pochází zboží farních kostelův ovšem také od osadníkův, kteří statky své dotčeným kostelům darovali; avšak tím samým, že zmíněné statky kostelu darovali, tím samým vzdali se práva vlastnického k těmto statkům, a převedli bývalé vlastnické právo své na onoho, komuž řečené statky darovali. — Ale musejí-li osadníci až posud na zaopatření kostelných potřebností přispívati? — Ovšem, a to sice za tou příčinou, poněvadž i kostel i obročí k jejich duchovnímu užítku tu jsou, jakož pověděl apoštol Páně sv. Pavel křesťanům Korinským řka: Poněvadž jsme my vám duchovní věci rozšířovali, veliká to snad věc jest, jest-li že vaše tělesné věci žneme? (I. Kor. 9, 11.). Proto ale vzhledem k církevnímu zboží práva vlastnického nenabývají, tak jako se tím, že státu daně platí, pány státních statků nestávají.

Že pak

e) obec politická pánem církevního jmění již naprosto býti nemůže, to, tuším, na biledni leží. Vždyť tato na mnoze i jinověrce, ano i osoby nekřtěné v sobě chová, aspoň chovati může, kterýmžto předce vlastnictví jmění církevního přiřknouti nelze.

Již ale nenáleží-li farním osadníkům vlastnické právo k zádušnímu jmění jejich farní osady: po jakém právním důvodu mohli by si osobovati práva ku spravování dotčeného zboží? Že se ale ve správě zádušního jmění vůbec účastniti mohou, děkují toliko duchovní vrchnosti, jížto správa církevního jmění po právu náleží, a která

jim dotčeného účastenství propůjčila k tomu cíli a konci, aby nejenom duchovního správce uchránili přede vším podezřením, jakoby zádušní jmění k svému vlastnímu užítku obracel, nýbrž i proto, aby i oni se své strany, duchovního správce v té příčině podporující, přispívali k účelům kostela vystaveného k jejich duchovnímu užítku. Což aby tím důvěrněji a ochotněji činili, propůjčeno jim se strany duchovní vrchnosti též i to, že mohou jí ponavrhnouti muže, kteří jich mají v zmíněné správě zastupovati. Po přísném právu by si biskup mohl ustanoviti řečené záduštníky sám.

Kdo přečetl, co posud povědíno, s myslí práva a pravdy milovnou a vši nenávisti proti katolické církvi prázdnou, přesvědčil se zajisté, že svrchu zmíněné biskupské nařízení o správě církevního jmění v Čechách — nezasloužilo odporu, s kterým se potkalo.

Až posud jsme dovodili toliko, kdo pánem církevního jmění není: kdo ale pánem dotčeného jmění jest, o tom promluvíme, dále Bůh, v příštím svazku Časopisu.

Polemika v Hlasech ze Sionu.

„Neboj se, ale mluv a nemlč, nebo já s tebou jsem, a žádnýť nesáhne na tebe, at by zlé učinil; nebo mnoho mám lidu v městě tomto. (Skut. sv. Ap. 18. 9. 10.“) S tímto důvěrným heslem na čele vychází protestantský týhodník v Praze pod redakcí a nákladem pana *Václava Šuberta*, evangelického faráře helv. vyznání. Na podniknutí to poukázali jsme již v loni v 3. svazku našeho časopisu. Ocenili jsme tam vážná, a jak se nám zdálo, upřímná slova o směru „náboženského a církevního“ časopisu: ale vytknuli jsme již tam proskakující „ohlasy literatury ohnivopolemické.“ V dalším rozvinu těchto listů neubývalo, ale přibývalo, ohně „svobodného slova“ a

přehledše celý ročník nalezli jsme, že se jen nepatrná část nese tichým naučným tónem, největší díl ale že jest polemika, která se neštítí křivd, han a patrného kroucení pravdy naproti církvi katolické.

Nemaje sám pochvilí všecko přečísti, požádal jsem svého milého spoludělníka na vinici páně, p. Fr. Ešku a z jeho rozsáhlých výpisů sestavil jsem polemické útoky všeho druhu na církev naši. Zahrnu je pod následujícími postupy a krátce na ně odpovím.

1. V „třech dobách na Sionu českém“ (str. 9) velebí zanícený básník „anděla vzkříšení“ Josefa druhého a právo tolerance, zapomenuv na stesk dříve pronešený (str. 3,) že „Sion posud v pouta toleranční byl uvázán.“ — Žehrá na domnělou nadvládu kněze katolického, — „na duplíkaty a platy za výkon, který nevykonal. Pokud se ze 27leté zkušeností mezi protestanty a židy pamatují, brávala se několikokrejcarová štola za zápis funkcí dotčených, a ten poplatek za to kancelářování za jinověrce zajisté katolické duchovenstvo rádo oželelo. — Tamže stýská si na „šestinedělní cvičení,“ které prý „často dlouhá léta se táhlo.“ Prodlužovalo se ovšem cvičení to za příčinou, že ani kněz po 42 dní po sobě jdoucích vyučování to před se brátí, ani ti, kdož z lůna církve vyjítí chtěli, každý den ku cvičení dostaviti se nemohli a obyčejně špatnou aneb dokonce křivou známost katolické víry měli. Podle nového nařízení přestalo ovšem toto cvičení neumělých, a nyní ku proměně víry netřeba mnohem delší lhůty, než co je potřebí ku převlečení. Pochybujeme, že tím evangelické zbory mnoho získají. Bratřevce hraběte K. Š. oznámil písemně strýci svému, že se stal protestantem: osvícený strýc mladému pánu lakonicky odpověděl: „Myslím, že Tvým přestoupením katolická církev tolik ztratila, co protestantská získala.“ — Žehrá tamž (str. 3) na *reversy*, a však dopisovatel z Trnavy na konci listu svého velmi dobře poznamenal:

„Přátí si jest, aby naši ženichové byli opatrnější, vybírali raděj ze svých, nežli z cizých a nekladli sobě hned z počátku zárodky k tolikerym domácím křížům a bolestem, jaké jednou jistě budou muset okoušet — jak se to již nyní mnohým přihází.“ Tak moudře i kněžstvo katolické neschvaluje smíšená manželstva z téhož důvodu. Na str. 50 diktuje p. J. B.: „Konkordát se musí změnit.“ — To tak zní, jako kdyby který katolík řekl: „Patent od 8. dubna musí se změnit.“ — Páni protestanté myslí míti úplnou svobodu na své straně a katolická církev nesmí býti svobodna. To není rovnoprávnost. A však ten konkordát tolik svobody katolíkům ani nedopřál, co patent 8. dubna protestantům.

A jaký nyní ukazují vděk za ten patent? Čtème článek: „Na uváženou.“ (str. 61): „Římsko-katolická církev v Rakousku ne toliko mocí konkordátu, ale ode dávna požívá mnoho příspěvků od státu a tedy se dalo souditi, žeby i evangelická podlé poměru obmyšlena býti měla. — Nesmíme toho upříti — lečbychom směli býti nevděčnými — že stát rakouský pro evangelíky od času patentu loterančního znamenité oběti přinesl. Podporoval superintendenty a seniory, vydržoval c. k. konsistoř, již „Nejvyšší radu církevní,“ theologickou fakultu ve Vídni, kdež i znamenitá stipendia pro studující vykázána jsou; přispíval na evangelické gymnasium v Těšíně, jmenovitě na tamnější alumneum a t. d. a t. d. *Ala* všecky tyto oběti dílem nezodpovídaly účelu, ku kterému zřízeny byly, dílem pak nestojejí v poměru k tomu, co se římsko-katolické církvi podává.“ — My bychom rádi věděli, jaký „poměr“ tady se rozumí. Poměr „štoly“ protestantské jest mnohonásobně větší, nežli pro katolíky vyměřen. A platy pánům professorům protestantským ve Vídni? — A chtějí-li protestanté tolik pro svůj kultus od státu, nechť pomyslí na svůj poměr ku počtu katolíků. Katolický kultus v naší vlasti vydržel by se ze svých fondů a stat-

ků, kdyby se mu vrátily budovy, kterých stát si osobil. Pan „uvažovatel“ chce, aby „evangelické duchovenstvo na státní útraty neb vydržováno, aspoň podporováno bylo.“ Na každého katolického kněze přijde v naší vlasti více než 1000 osadníků: u protestantů sotva 500: a tito zajiště lépe jsou placeny než kněží katoličtí s 200—400 zl. kongruy. Polní kaplani protestanští výše jsou placeni než katoličtí, ačkoliv méně mají práce a žádného zpovídání, což v lazeretách a v poli nad míru jest nebezpečné.

Pan J. S. (na str. 69.) dále uvažuje: „Víme že rakouská vláda úzkým svazkem spojena jest s církví katolickou, zvláště biskupy a jinými hodnostáři církevními. Tito podle úřadu a povolání *každého* prostředku se chápají musejí, aby církev evangelickou (navrátili k poslušnosti a v poddanost papeži, t. j. aby ji vyhubili. — S nimi jsou spojeni jezuiti, úhlavní protivníci vyznání Evangelium Páně. Kdo ručí nám tedy za to, že vláda budoucně šetřiti bude §. 20. připomenutého patentu a rovnoprávnosti v tomž zaručené? Kdo ručí nám za to, že na trůn nedosedne nějaký Ferdinand II., který i rovnoprávnost i svobodu církvi evangelické zaručenou všelijak podle libosti vykládati bude — jestli snad i listinu od 8. dubna nerozstříhá, aby ji za majestátem Rudolfovým do ohně vmetal? — Zdá se nám, že patent od 8. dubna podlé náhledu p. b. Strossmayera, co ouda bývalé rozšířené říšské rady *podle vyšších bývalých zájmů* (aus höheren Interessen) evangelikům dan jest. Kde máme ale rukojemství, že s proměnou vlády i tyto vyšší zájmy sníženy nebudou! sníženy — aby podpora v §. 20. slíbená odjata byla. Nedejme se uchlácholiti klamnou bezpečností! Timeo Danaos et dona ferentes!“ (A pan redaktor přidal do poznámky „Bojím se i těch, kteří přichází v rouše ovčím, ale vnitř jsou vlci hltaví.“) — K takovým výrazům „uvaženým“ nepřidáme slova.

Pokračování.

K r o n i k a.

Dědictví svatého Vojtěcha.

Čeho tklivé srdce ušlechtilého kněze v našich listech v jevo dalo, přání ze mnoha stran stejným účastenstvím hlasitě opěťované našlo žádoucí výplnění arcipastýřským listem Jeho Eminence, kardinála arcibiskupa Pražského, daným v den sv. biskupa a mučenika Ignatia 1. února 1862. Sláskon Jana apoštola důstojnou líčeno v něm nuzné opatření mnoha kněží a dělníků na vinici Páně, nesoucích břímě a horko dne; s důvěrou dojemnou pak vybídnta část lépe opatřená k obětivé vzájemnosti a bratrské činné lásce, která by zároveň uznávajíc nedotknutelnost soukromého práva a posvátných zbožných odkazů, z dobré vůle vyrovnávala rozdílnost důchodů vezdejších. Po důstojném osvědčení, že biskupové všemožně se pokoušeli o zlepšení stavu osadního duchovenstva pomocí veřejných obecních fondů církevních, uznána v tísni této doby vzájemná vyrovnávací bratrská obětivost za skutek pro ten i onen život záslužný; i v jevo též dáno, že se jednalo již v synodě přede dvěma léty v Praze držané o zřízení společného fondu diecezního ku podpoře kněží v nouzi postavených. Ježto se tu nejedná o nižádný zákon církevní, ale jen o náplň bratrské lásky, vyhlašuje laskavý arcipastýř „zřízení vzájemné jednoty lásky ku podpoře kněží v nouzi postavených“ za uzavřené, a otvíraje posvátnou obětnici, vybízí ku poznenáhlým snůškám účinné lásky bratrské, a poroučuje konečně ústav ten pod ochranu českého patrona, zasněcuje počátek letošního času svatopostního. —

Nejnověji jmenovati ráčil Jeho Eminence několik mužů ze všech stupňů duchovenstva, aby se pod řízením nejdůstojnějšího pana biskupa světícího Petra Krejčího usnesli o základní rysy stanov tohoto ústavu.

Porady pastýřské v diecési Litoměřické.

Prastaré jest ustanovení porad pastýřských. Mnoho synod uznalo jejich potřebnost i prospěch. Pod jmenem „congregationes cleri,“ a „conferentia causarum conscientiae“ obývaly se ve všech diecézích, v kterých neochabnul život církev-

ní. S. Cong. Conc. vyřknula pokuty, když se kdo bez dostatečné omluvy k nim nedostavil. Sv. Karel Boromejský vydal výborná pravidla, jak se porady takové odbyvati mají. Synoda Pražská od r. 1605 nazývá je „optimum institutum“ a nařídila, aby se do roku třikráte odbyvaly v každém obvodu arciděkanském. Příloha k Synodě province Římské za papeže Benedikta XIII. a Inst. Eccl. Benedikta XIV. (32, 102, 103,) mnoho výtečného o nich obsahují. Dle ustanovení S. Congr. Conc. k poradám těm přicházeti povinni byli faráři světští a řeholní, oprávnění zpovědníci, kanovníci a kněží vůbec. Slavně panující papež Pius IX. praví w listu svém k biskupům v císařství rakouském od 17. března 1856: „Instituantur opportunis regulis congressus de morum praesertim theologia ac de sacris ritibus, ad quos singuli potissimum Presbyteri teneantur accedere, et offere scripto consignatam quaestionis ob Episcopo propositae explicationem, et alio temporis spatio inter se disserere postquam aliquis ex ipsis presbyteris sermonem de sacerdotalibus praecipue officiis habuerit.“ Obnovení porad pastýřských v diecési Litoměřické počalo biskupským mandátem od 11. listopadu 1855. Předměty ku poradě navrhovati mohou i údové porady. K rozbirání se hodí zvláště otázky o obřadech církevních, a o těžších případech pastýřských. Jest-li se na poradě nedocílí uspokojujícího usnešení, podává se věc k ordinariátu. Thémata od Jeho bisk. Milosti předložená dříve se vypracují, a sdělují písemně vypracované všem údům; každý poradník může pak si zaznamenati svá připomenutí a přednésti je v poradě, čímž docílí se důkladnější věci rozebrání. Thémata pro 1860 byla: I. Auf welchen Titeln beruht das Recht zur Trauung. II. Welche Fürsorge hat der Seelsorger bezüglich des Religions-Unterrichtes bei jenen Filiarschulen zu treffen, die theils der grossen Entfernung, theils der ungünstigen Witterungswechsel wegen, nur selten besucht werden können.“ III. Warum bringt heutzutage das Predigen so wenig Frucht? und wie ist diesem abzuhelpen? —

P ř á n í.

1. Nepochybujeme, že se také v arcidiecézi Pražské podobné porady pastýřské zavedou. Předce všim přáli bychom si, aby *návrh stanov nové jednoty Sv. Vojtěcha* ve poradách vikariátních (ad hoc) zkonšen byl, i aby lze bylo z vikariátů venkovských zaslati odůvodněných oprav. Tím by jednota získala všeobecní důvěry a přízně. —

2. Prospěšné zdály by se nám také porady vikariátní o praktickém provedení přelpisů vyšších za příčinou odezdávání jmění zádušního.

IV. Seznam
zakladatelů, údů a účastníků
Dědictví sv. Prokopa

Od 29. ledna do 10. března 1862:

Ú d :

P. t. pan Ondřej Veselka z řádu sv. Benedikta, farář v Brevnově doplacením 10 zl.

P. t. páni:

Účastníci:

Václav Schmid, kněz církevní, vychovatel knížete Windischgraetze v Brně 10 zl.

Frant. Krihl, kaplan v Oustí nad Orlicí 10 zl.

Karel Mašek, farář v Karlíně 10 zl.

Mikuláš Karlach, farář v Slabcích 10 zl.

Josef Bažura, kooperátor ve Znorovech 10 zl.

Václav Zikmund, kněz církevní, c. k. professor na staroměstském gymnasiu v Praze 10 zl.

Jakub Janda, kaplan u sv. Trojice v Praze 10 zl.

Matěj Kur, farář na Škrámníku 10 zl.

Frant. Kecina, kooperátor ve všeobecné nemocnici v Praze 10 zl.

Antonín Hrubý, kaplan v Pecece 10 zl.

Václav Kuřil, kaplan v Pecece 10 zl.

Jozef Mikáška, kaplan v Roztokách 10 zl.

Ignác Blšek, kaplan v Nové Pace 10 zl.

Vilém Turek, z řádu sv. Františka 10 zl.

Frant. Kreisinger, kaplan u Ouněticích 10 zl.

Alois Matoušovsky, farář v Dolanech 10 zl.

Frant. Převrtil, kaplan v Ilošticích 10 zl.

Frant. Lemberger farář v Kydlíněch 10 zl.

Šimon Mottl, kaplan na superiorátu arcibiskupském v Klatovech 10 zl.

Ignác Blecha, bratr řádu sv. Augustina ve Lnářích, dalších 10 zl.

Antonín Novák, farář v Slatinách dalších 20 zl.

Frant. Matoušek, kaplan Bystřický dalších 5 zl.

Jan Duchek, doktor bohosloví a farář u matky Boží sněsné v Praze dalších 10 zl.

Anton Kaštyl, farář v Polešovicích dalších 10 zl.

Karel Kaštyl, kaplan ve Veselí dalších 10 zl.

Václav Hronek, doktor bohosloví a farář v Svémyslicích dalších 10 zl.

Pavel Pelikovsky, kněz řádu sv. Frant. dalších 10 zl.

Stav jmění do 10. března 1862:

V obligacích národní půjčky 5% s kupony: 6190 zl. — kr.

V metalikách 5% 100 zl. — kr.

na hotovosti 134 zl. 5 kr.

rak. čísla.

Literární oznamovatel.

Fundamental-Theologie. Von Dr. Joh. Nep. Ehrlich, Priester der frommen Schulen, ord. öffent. Professor der Theologie an der Universität zu Prag. II. Theil. Die Offenbarung Gottes in Jesus Christus und seiner Kirche. V Praze 1862. V knihkupectví Bedřicha Ehrlicha.

Tímto svazkem ukončeno jest dílo o základním bohosloví v literárním světě chvalně známého Pražského p. Dra. Ehrlicha. — Základní myšlenka celého díla jest: „Nadpřirozené zjevení Boží k vykoupení pokolení lidského jest potřebné; zjevení toto objevilo se v Ježíši Kristu a zachovává se v církvi katolické od Ježíše Krista založené.“

O prvním a druhém svazku výtečného díla tohoto, všestrannou učeností psaného a nevšední důkladností vynikajícího, již v I. ročníku našeho časopisu zpráva podána byla, na niž čtenáři odkazujeme. Bohatý obsah právě vyšlého třetího svazku zde podáváme. Dělí se na dvě:

1. Zjevení boží v Ježíši Kristu a 2. zjevení boží v církvi Ježíše Krista.

Dle plánu celku počíná oddělením pátým: o osobě Ježíše Krista.

A. „Ježíš Kristus co člověk.“ Svatost jeho charakteru a náboženské známosti, — kterých ostatně dnešního dne někdo z nepřátel evangelistů více nepopírá, — přirozeným způsobem vysvětliti se nedají.

B. „Ježíš Kristus od Boha poslaný, Messias a Syn boží.“ Dovídá se a) z vlastních výroků Ježíše Krista o osobě své a účelu poslání svého; b) vyšetřuje se vnitřní pravdivost výroků těchto. Upozorňujeme obzvláště na §§. 248 až 250. kde se jedná: „zdali výroky Ježíše o sobě samém obsahují v skutku něco logicky neb metafysicky nemožného?“ c) pravdivost těchto výroků dokazuje se dále z vyplnění proctví starozákonních o osobě Ježíše Krista, d) z jeho vlastních zázraků a proctví o sobě samém, o svých apoštolech, o synagoze a církvi. K oddělení tomuto přidán jest dodatek v němž se uvádějí a vyvrací nájezdy racionalismu naproti výše uvedeným důkazům obyčejně činěné.

Oddělení šesté jedná o díle Ježíše Krista, a zabývá se následujícími na nejvyšší důležitými otázkami:

a) Jeli v pravdě Ježíš Kristus vykupitelem lidstva od

Boha poslaným, musí účel poslání jeho vyhověti skutečné potřebě lidského pokolení.

b) Pakli vykoupil Ježíš Kristus lidstvo z porušeného stavu nábožensko-mravního, stalo-li se to způsobem Boha důstojným, se řádem světa se srovnávajícím.

c) Dokonal-li Ježíš Kristus vykoupení co Syn boží vtělený, musí dílo toto býti takové, které jenom Boho-člověkem vykonáno býti mohlo, kteréž proto Ježíše co takového osvědčuje. —

d) Ovoce vykoupení musí se v dějinách lidských nalezi, a dílu onomu co božskému vydávati svědectví.

V rozvedení těchto punktů odpovídá se na první otázku, že poslání Ježíše Krista skutečně vyhovuje potřebě lidstva, kteráž jest poznání pravdy, posila v konání dobrého, a opětné spojení lidstva v jediné království boží na zemi.

Při druhé otázce obrací se obzvláště zřetel na smíření pokolení lidského s Bohem čili na vykoupení jeho od hříchu a dovodí se, že se to stalo způsobem Boha důstojným, a toliko od Boho-člověka vykonáno býti mohlo.

V tomto pojednání nalezá se velmi důkladné vyvrácení námitek racionalismu činěných proti dědičné vině a trestu, proti trestům, jichž účel jest potrestání za vinu (*poenae vindicativae*) a proti zadostiučinění zastupujícímu (*satisfactio vicaria*), o kterých racionalisté učí že jsou nemožné a dobrotivosti boží odporující. Při čtvrtém punktu obrací se zřetel na zázračné rozšiřování náboženství křesťanského, a na okolnosti, pod nimiž se dalo; rozebírá se zázračné zachování křesťanství až na naše časy vzdor všem úkladům vnitř i zevnitř; konečně změna v mravech a v životu národů jím způsobená. — Na konci tohoto traktátu pojednává se otázka: „zdali křesťanství a křesťanští národové nejdou vstříc tomu samému osudu, jemuž náboženství ostatních národů podlehly? a zdali idey křesťanské již se nevyžily?“ —

K tomuto oddělení šestému přidán též dodatek velmi zajímavý, v němž se porovnání učení církve katolické o vykoupení s teorií Hegelovskou o témž. Hegel totiž chtěl filosofii svou spekulativně sprostředkovati porozumění katolických dogmatů. Náhledy školy Hegelovy a vyvrácení jich podány stručně a co možná srozumitelně, pročez doporučujeme tento traktát obzvláště těm, kdož nemají příležitosti neb času seznámiti se blíže s teorií filosofa německého. Ostatné učený p. spisovatel na vicero místech svého spisu rozličné náhledy školy jmenované uvádí a vyvrací.

Oddělení sedmé, jímž celé dílo, se končí, obsahuje učení o církvi a vychází od této myšlenky: „náboženství křesťan-

ské trvá nezměnitelně v církvi katolické, v jejím učení a životě.“ Celé odělení rozbíjí na tři části, a sice:

I. Skutečnost církve od Krista založené.

A. Idea církve, poměr náboženství a církve; B. Skutečná církev před Kristem; C. Založení církve křesťanské.

II. Charakter církve od Krista založené. A. Bližší udání charakteru církve, a) jest jedna, po všechny časy, a na věčnosti ta sama b) absolutně dokonalá, netoliko neviditelná ale spolu viditelná; c) v čase ovšem počátek mající ale na věčnost trávající; pročež není vydána nebezpečnosti podvrácení, nebude po ní na zemi žádné jiné nové dokonalejší církve, a setrvá na zemi až na konec časů. Na nepomíjelnost církve lze uzavíratí z podmínek od Krista daných a sice: z trvání úřadu apoštolského a primátu; z neomylnosti apostolátu a primátu, jimž přislíben Duch svatý, konečně zaručeno církvi trvání Kristem a Duchem svatým. d) církev jest samostatná.

B. Určení pojmu církve dle obsahu a objemu: jest jedna, svatá, všeobecná, apoštolská.

III. Římsko-katolická církev, jest pravou církvi Kristovou na zemi, neb jen jí připadá známka jednoty, svatosti, všeobecnosti, a apoštolství.

Trvá v katolické církvi zjevení boží k vykoupení pokolení lidského, musejí známky (kriterie) zjevení božského i u ní místa míti. Tyto známky (vnitřní) jsou: lidské pokolení hříchu a trestu podrobené potřebí má smíření s Bohem sdělením nadpřirozené milosti, — a nikdy nehynoucího pramene této milosti; má zapotřebí nauky — a na všechny časy neporušeného zachování této nauky; má zapotřebí opětného sjednocení v společnost Bohu podřízenou — a zachování této společnosti po všechny časy. Jest ale v církvi pramen veškeré milosti v oběti novozákonní a ve svatých svátostech; zjevení pravdy vykládá a ostříhá neomylná církev Duchem svatým řízená; církev sama jest společností Bohem a k Bohu nově zřízená, již spravuje neviditelná hlava Kristus Duchem svatým a hlava viditelná na zemi, tak že se není co báti opětného ztroskotání této společnosti. — Touto úvahou celé dílo končí. —

Materiál jest ten samý, jaký se v dogmatických spisech nalezá; uspořádání ale a provedení celku jest na mnoho nové, a od starších prací tohoto druhu značně se liší. Že spis celý stojí u vyšší dnešní bohovědy, — za to ručí jméno proslulého p. spisovatele; a každý se o tom přesvědčí, kdo třeba jen zběžně v obsah knihy nahlédne. Kniha tato neměla by v knihovně žádného duchovního chybění; ji opět na pa-

mět se mu uvede co za svých theologických študií byl o tomto předmětu slyšel, a nad to najde v ní zajisté mnohého poučení pro vlastní vzdělání. Ustavičné studování a seznamování se s novými plody katolického bohoslovi nezbytné jest za našich časů knězi; neb neptátelé zjevení božihó a církve katolické ještě nevyhynuli, ano množí se za našich dnů a vždy novými zbraněmi na věčnou pravdu dorážejí. —

Na konec tohoto návěští vyjevujeme ptání, které zajisté mnoho p. spolubratrů s námi sdílí, aby brzy alespoň podobný spis v české řeči naši na bohoslovecká vědecká díla velmi chudou literaturu obohatil; potřeba toho jest zjevná. Kěž by v nejbližším čase ten, kdo k tomu čas, povolání a potřebné theologické vzdělání má, podobnou práci výboru Dědictví sv. Prokopa podal. =

Připomenutí. Opět žádáme, aby se nám ochotně a důvěrně oznamovalo, jakou práci vědeckou v oboru theologie kdo se obírá. *Red.*

Geschichte der apologetischen Literatur der christlichen Theologie von Dr. Karl Werner, Professor am bischöflichen Seminar zu S. Pölten. 1. Band.

Klademe si za svou povinnost, abychom ctihodné duchovenstvo upozornili na uvedené dílo, pocházející od spisovatele, který svou bohovědeckou dobrovědou a podáním učení sv. Tomáše Aquinského a školy jeho, v dobré jest pověsti. Dra. Wernera podniknutí jest pro vědu katolickou veledůležité. Apologetika není sice co věda bohoslovecká příliš stará; avšak snáha, křesťanskou věrouku brániti na proti těm, kdož jí upírají, objímá dějiny bezmála dvou tisíců let. Nejznamenitější badatele křesťanští všech století zúčastňovali se v snažení takovém, přispívajíce k tomu, aby víru v křesťanskou pravdu ospravedlnili. Poklad těchto myšlének sebrati a v jeden ceuváděti započal Dr. Werner — práci, kterou podle způsobu započatého, jak dalece z prvního svazku souditi lze, nazvati můžeme velkolepou.

První tento svazek předvádí nám především boj ducha křesťanského se židovstvem a s antickým pohanstvem, jakož i se *spohanšlým bádáním Gnostikův a Maničeův*. Spisovatel probral bohatý obsah všech vzácných sem náležitých spisů, které v knihovnách jen zřídka se nalezejí, a předložil nám z nich nejen pouhý přehledný nástin, alebrž podstatné úplné jádro. Stručný rejstřík ulehčuje užívání knihy, kterou zasluhuje spisovatel díky katolického duchovenstva, zvlášt oně

části, která toužíc po vědecko-bohosloveckém vzdělání, není s to aby si opatřilo nejpotřebnějšími pomůckami k nimžto přičistí lze především spisy z dob patristických.

Pro vědu apologetickou jest dílo toto úkaz vážný, poněvadž dějin apologetiky a polemiky v takové míře započatých nemáme, a s užitkem se věda ta jinak pěstovati nedá, leč na základě známosti historie její.

Při té příležitosti schvalujeme velebnému duchovenstvu spolu i jiným apologetickým spisem mladšího učenca katolického:

Die Sprachverwirrung zu Babel.

Linguistisch-theologische Untersuchungen über Genes. XI. 1—9 von Franz Kaulen. Mainz 1861.

Prof. Dr. Ehrlich.

Das Kirchenvermögen, oder die gesetzliche Art der Erwerbung und Verwaltung des Gotteshaus- und Pfründenvermögens auf Grundlage des öster. Concordats, und der in Folge dessen geltenden Bestimmungen praktisch bearbeitet von Dr. F. A. Loberschner, Apostolischen Praelat, Protonotar, Doktor der Theologie und beider Rechte, Professor des Kirchenrechts etc. etc. Budweis. Hansens Buchhandlung 1862.

Praktickým návodem k zákonitému jednání v záležitostech manželských slovutně známý pan spisovatel zvolil si nový předmět své literární činnosti, předmět, jenž v tu dobu pohybuje naši vlasti v zájmech církevního jmění. Není pochyby, že se brzy stane dorozumění o nastalé u nás časové otázce — odevzdání správy církevního jmění „tomu, komuž dle církevního práva patří.“

V mnoha jiných zemích říše rakouské uznal se již právní církevní princip, za posledního věku stranou posílený. Na základě nejnovějších usnešení mezi vrchností naší církevní a světskou sestavil pan spisovatel praktický návod velevitáný představeným kostelů a beneficiátům, jenž co nevidět na se přijmou také správu jmění zádušního. Kniha jedná o zákonním nabývání a zpravování jmění domu Božího a duchovních obročí. Ve všech částkách připojeny jsou ku vědeckému rozvíjení věci praktické formuláře k úřednímu jednání v oboru dotýcném. Připojeno též navedení k separačnímu protokolu a ku skládání účtů interkalárních, na konci pojednání o zákonních taxách, i alfabertický rejstřík o kolkách.

S potěšením jsme v předmluvě se dočtli, že pan spi-

sovatel dílo své také v národním jazyku našem vydati
míni. K. V.

Právník. Časopis věnovaný vědě právnické vůbec. Hlavní pořadatelé: J. U. D. Rud. K. *Taxis*, Karel Jar. *Erben*, J. U. D. Jan *Jeřábek*. Ročník druhý. Sešit I. a II. v Praze tiskem a nákladem Antonína Renná.

Uvítaly jsme v loni časopis ten a skutečně nacházíme v něm články, které i bohoslovce zajímají. Takový jest v čele druhého ročníka nadepsaný: „Slovo o theorii polepšení.“ Důmyslný spisovatel — dle známky T. bezpochyby v čele jmenovaný pořadatel, — rozbírá dříve zásadu strany absolutních právníků: „že spravedlivý trest zlosyna stihá co zasloužená odplata“ — a dále rozvedení toho výkladu; podle něhož „v tom pozůstává spravedlnost, která se trestem uskutečniti má, že zlosynu touž měrou odplácti se má a jemu též učiniti, co sám byl spáchal.“ —

Se šlechetným zápalem prohlašuje to spisovatel za „pravou ironii spravedlnosti, spáchá-li se v jejím jmenu bezpráví, pomsta. Ve výkladu tom spatřuje pozůstatek nelidské a nekřesťanské odplaty z časů surových, „která se vždy jen jeví co msta nemravná, ať si již pochází od jednotlivce aneb od státu.“ Dále rozjímá, „jakým způsobem se trest ve spravedlnosti zakládá a jak spravedlnosti zadost učiniti možno proti bezpráví spáchanému.“ Připomíná, že bez zlé vůle není *přičitatelnosti*, ani zločinu, „jedná pak o *blížeším* důvodu a účelu trestu, o činnosti státu v ohledu tom, jenž „použití má všech pozitivních i negativních prostředků“ aby „zločinec k spravedlnosti byl veden“ a nespravedlnost v něm utkvělá aby vyvrácena byla.“ Vyvádí pak, že „blížeší důvod neb základ trestu je libověle nemravná, právnímu pořádku se protivující, zevnějším skutkem vyjevěna činem přímo k bezpráví čelícím (úmyslně), aneb nedostatkem dokonalé právní vůle (nedbanlivostí).“

„V tom spočívá netoliko oprávnění a povinnost státu k udílení trestu nébrž i také povinnost člověka bezprávný skutek spáchavšího, aby se s trestem spokojil; oprávnění všech občanů, by trestu *na něj* žádali (jej obžalovali), a povinnost jich, by se nezdráhali potřebného spolupůsobení (úřadem porotců, svědeckvím atd.).“ — Nikoliv pouhá smyslnost (jak Feuerbach praví), nébrž nemravná vůle jest pravou příčinou přečinů a proto předmětem působení trestu. Člověk ~~není~~ pouhým strojem, smyslnými

podněty vedeným; vnitřní jeho zákonem mravním stanovená svoboda není pouhou možností (bludně tak zvaná „právní svoboda“), aby zvolil z vícero příjemností tu neb onu. Trest nemůže tedy býti pouhým nástrojem takřka mechanického, psychického nucení (byl by to způsob nepodobný cvikování zvířat), musí spíše přiměřen býti právě povaze lidské a tak působiti, by účelem se neminul.“ Účelem trestu dovodí pak býti — *polepšením*, hájí statečně theorii polepšení proti těm, kterýmž by se zdálo, jako by tato theorie vzdálena byla práva, jakoby jen v mravnosti neb v náboženství se zakládala a tedy mimo obor státu se nacházela, vyplývajíce z bludné jakési filantropie neb humanity“ — a dovozuje dále, že právě theorie polepšení „tím, že se protivuje i zlé vůli, následkem čistě právním vyrovnává zlé dobrým a spravedlivým, jest tedy pravou morální i právní odplatou, a dává sama příklad přísného zachování práva i naproti nespravedlnosti; poskytuje uraženému i právní společnosti co možná největšího *mravného a křestanského zádost učinění* za spáchané bezprávi, čímž intelektuální škodu nahraňuje, a spolu též úplného pojištění proti budoucímu bezprávi, proti navrácení se k zločinu.“ — Poraziv námitky proti theorii polepšení činěné, praví na konci: „Tvůrcem té theorie v pravdě právní a nikoliv humanitní, jest velezasloužilý K. D. A. Köder, jenž v malé sice a však významné knížce nadepsané: *Zur Rechtsbegründung der Besserungsstrafe*. Heidelberg 1846., položil základ k budoucímu se vyvinutí práva trestního, ačkoliv posud takového všestranného uzání nedošel, jakého by zasluhoval.“

Theorie polepšení utěšeně se srovnává s heslem křestanů katolických: „Bůh nechce smrt hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl.“ —

S potěšením jsme vyklí hlavní myšlénky z pojednání dotčeného, a domyslíme se, že zajímati budou i našich pp. spolubratrů vidoucích, že se juristé s moralistykami scházejí alespoň -- na křížovátkách. Pravíme na křížovátkách; neb někdy se křížují náhledy theologů a juristů, ano i jednotlivých juristů samých, zákon rozličně vykládajících. Příklad zánímavý máme v druhém sešitu „Právnicka,“ kdež dva rozdílné náhledy se projevují v příběhu soudním, jenž tam se líčí pod nadpisem: „Můželi dlužník svému sekvestru krásti?“ K. V.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek III.

O potřebě důkladného studium církevního práva obzvláště za našich dnů.

I.

Není třeba důležitost důkladné známosti církevního práva nadsazovati vysokými frásami na ujmu ostatních bohosloveckých věd; kdo třeba jen zběžně se poohlédl v oboru theologie, přesvědčí se, že všechna odvětví téměř stejně důležitá jsou, nerozlučně souvisí, že se co ondové jednoho vědeckého organismu vespolek doplňují a vysvětlují. Nicméně se nedá zapřít, že zvláštní zřetel bráti dlužno na odvětví tak zvaná praktická mezi nimiž ovšem církevní právo první místo zaujímá. Od věků již zákonodárství církevní v tomto oboru jest nad míru činným; nejvýtečnější papežové a církevní hodnostáři jak středověcí tak novější věnovali zákonům církevním veškerou péči a sílu, a literární historie církevního práva mezi nejvřelejšími a nejdůkladnějšími pěstovateli svými uvádí jména papežů a jiných vysokých hierarchů. Obecní sborové církevní hlavně se zabývali ustálením veřejného i soukromého řádu v církvi vydáváním potřebných a prospěšných

zákonů, — i provinciální synody vždy přihlížely ku právu, jak by se v jejich krajinách přiměřeně času a potřebám věřících nejlépe a nejlhčeji provésti dalo. Za našich dnů, kdež vedle praxe rozhodování dogmatických otázek krajinským sněmům církevním více nepřísluší, jak bývalo za starodávna a dilem ještě v prvních dobách středověku, veškerá jich činnost nejvíce zabývá se kázní církevní a právem partikulárním. I věda jest v tomto oboru chvalitebně činná; stává hojnost dobrých systematických spisů, monografií i časopisů jednajících o církevním právu. —

Mohli-bychom ještě více důvodů uvést, které doléhají na studium církevního práva, spokojíme se ale zatím jenom výše uvedenými, an věc sama patrna jest, a dalšího odůvodnění nepotřebuje.

II.

Duchovnímu pastýři svěřena jest duchovní správa. Za dnů našich navracena jest právomocnost ve věcech manželství se týkajících duchovním soudům; duchovní pastýř jest první, jenž vyjednává se snoubenci a manžely; třeba mu tedy známosti manželského práva, důležitého to oddílu práva církevního. On jest správcem jmění beneficiálního a zádušního; musí tedy zákony církevní o tom vydané a platící důkladně znáti. Celé jeho úřadování, i přísluhování svatými svátostmi vázáno jistými pravidly a ustanoveními, kteráž se na zákonech církevních zakládají; bez známosti jich nemůže o blahodárném působení jeho v pravém duchu církve ani řeči býti.

Veškerá činnost duchovního pastýře požaduje tedy důkladnou známost práva. Jaký zmatek ve věcech církevních duchovní pastýř práva neznaý způsobiti může, nedá se ani vysloviti ani přehledně podati. Všeliké činnosti jeho nedostává se pravé půdy, na níž by působiti měl, a na níž působiti jej zavazuje poslání církvi. Veškeré jeho působení zůstává bez ducha, bez ovoce, poněvadž

není duchem církve oživeno, anobř přímo čeli proti němu. Rozkazy duchovní vrchnosti jsou mu obtížným, zbytečným břemenem, jehož by prý býti nemuselo; nevěší si jich, a pakli se jich drží, činí to, aby ušel pokárání. Práva neznalý duchovní pastýř ubližuje netoliko duševně a hmotně věřícím sobě svěřeným, on zadává nevědomosti svou důležitá práva církve buď jinověrcům, s nimiž mu náhodou činiti jest, aneb osobám neoprávněným, které práva církve sobě přivlastňují, a proti nimž ani sebe ani církev hájiti nedovede.

Nesmíme ale zapomenouti jinou ještě škodlivou stránku neznámosti práva církevního, která u nás, alespoň dříve veliké zmatky ve veřejném životě církevním způsobovala. Myslíme zde (abychom nejmírnějšího výrazu užili) na rozmanitost ve správě duchovní. Zdálo se někdy, že v každé farnosti jiné právo církevní platnost má, a v skutku na místo zákona nastoupila tu libovůle, tu pohodlnost, tu i svéhlavost; nově přibývající duchovní správcové přidržovali se „praxe“ svých předchůdců, a tak udržely se zmatky po dlouhý čas.

Pravý a skoro jediný pramen neblahých takých poměrů nehledáme tak při duchovních pastýřích samých, jako spíše a výhradně v tom, že od neblahých časů josefinských veškerá duchovní moc soustředila se v ruku státu, který sníživ biskupy a ostatní kněžstvo za své výkonné orgány sám se jal vydávati zákony ve věcech čistě církevních, a maje moc v ruku a používaje ducha času proticírkevního, sám před se bral řízení a rovnání (!) církevních záležitostí. Tím ovšem poměr k zákonodárství a právu církevnímu důkladně změněn jest, a otevřena brána systému, který bez mála po osmdesát let v praxi neuprositelně vykonáván byl, a aby mu i vědeckého základu nescházelo, co čisté, nezkalené právo církevní ze všech stolic církevního práva se hlásal.

„Jak smutná skutečnost u nás učila, dosáhl tím stát

cíle svého; mladí kněží vycházející ze škol do duchovní správy pomalu odvykali starému právu, a v duchu „novém“ odchováni jsouce neuznávali za církevní právo, než dvorní dekreta, cirkuláře gubernií a krajských úřadů; málo věděli o církevním právu; neb v theologických studiích mnoho řečí se o něm nedělalo, a tak zvané církevní právo přednášelo se dle kněh pracovaných pod dozorem a censúrou státní.

Pisateli těchto řádků se událo, že rozmlouvaje s jedním starým velmi zbožným farářem o instrukci pro manželské soudy vydané, která jak známo dle možnosti obnovuje v církvi platící obecné právo manželské, ku svému nemalému podivení slyšeti musil nářek, že biskupové zavádějí novoty a věci, o kterých prý nikdy nebylo co slyšeti, a že prý v pořádek (!) stávající uvedou zmatek. Možná, že takových náhledů více bylo proneseno, nedá se ale zapřít, že pocházejí z neznámosti církevního práva i dějepisu, a že přímo čelí proti autoritě církevního zákonodárství. Nechceme viniti nikoho; neb vina padá na *system* a čas, v jehož duchu staří odchováni byli; čemu se člověk v mladosti přiučí, tomu těžce odvyká ve věku pokročilejším, pakli ho zevnitřní okolnosti nenutí, aby hleděl nabyti jiného, nového a pravého přesvědčení. — Však nyní žijeme v poměrech podstatně jiných, než jak bývaly ještě před 20 neb 15 lety, v časech obnoveného, nově probuzeného ducha církevního, a v tom nyní všickni, nevyjímaje nikoho, působiti musíme, chceme-li v skutku působiti a přispívati ku blahu církve, jak to povolání naše vyžaduje. Cokoliv jsme byli zdědili, pokud to církvi odporuje a jí jest cizým, musíme vymýtit z pokladu vědomostí a přesvědčení našeho; zdědili jsme ale mnoho křivých, nepravých ano zhoubných náhledů a zásad o zákonodárství a právu církve: těm musíme se postavit na odpor, vyvraceti jich, působiti proti nim, necht ony pocházejí od kněží neb nekněží — a ne-

dospějeme ku cíli jinak, leda že si zaopatříme důkladné známosti práva církevního.

III.

Za našich dnů přicházejí všechny vrstvy lidské společnosti k nevidanému jindy sebevědomí, které tak mocně se budí a působí, že mnozí, kteří v pohodlné nečinnosti život svůj tráví od dávná zvykli, takřka závrat z ruchu toho dostávají. — Nevíme, zdali vhodného výrazu užíváme, řekneme-li že i život církevní ku podobnému ruchu se probudil, k sebevědomí přišel. Nemůžeme nikdy přisvědčiti, že by církev k nějaké stagnaci odsouzena býti mohla: pohlédneme-li však na život katolické církve, jaký v zemích mocnářství Rakouské tvořících od 80 let vedla, vždy říci můžeme, že se v nejnovější době *u nás* církevní sebevědomí probudilo, a novou dráhu nastoupilo, — dráhu to rozhodně k lepšímu vedoucí. Již tím získáno velmi mnoho, a kdyby i jiných výhod ani nestávalo, vždy měli-bychom rukojemství dobré budoucnosti, — že vychování kněžstva spočívá v rukou církve, v rukou vzdělaných, církevně smýšlejících mužů, kteří dobře znají pěstovati ducha církevního v chovancích svých, a rozšířiti v nich lásku k církvi a k povolání svému. Zásady čistě církevní mohou se vštěpovati bez překážky budoucím duchovním pastýřům, a na nich to záleží, aby duchu tomu zůstali věrnými, a od něho se nevzdalovali. Základ nového života církevního položen dobrý, pevný — třeba jen stavěti na něm dále. —

1. Vratme se v úvaze své k nově probuzenému duchu církevnímu. Necht si jsou náhledy o rakouském *konkordátu* jakékoliv, necht si kdokoli původu jeho nejrozmanitější pohnutky pokládá: my za to máme, že to bylo mocně se probuzující sebevědomí církevní, ježto rakouskému konkordátu podnět dalo z jedné strany, z druhé strany pak přesvědčení, že nelze dále v duchu josefských patentů vládnouti církvi, a jako s děckém na-

kládati s ní. Konkordát došel stvrzení obou vyjednávacích stran, a stal se základem obnoveného zřízení církevního v Rakousku.

Než právě volnější následkem toho nastalé pohybování v církvi zavdalo příčinu k zuřivým a nejapným nájezdům na konkordát a hierarchii církevní straně, která laciným způsobem jméno a slávu liberálnosti sobě dobývá. Námitk a podezřívání nebylo a není konce, a pakli dobře do očí se jím podíváme, jiného cíle nemají, než veškerou soustavu církve katolické přivést v podezření a v opovržení, a popuditi tak nazvané nižší kněžstvo proti vrchnosti církevní. — Výroky proti konkordátu pronesené podány jsou nezřídka v tak lahodně okouzlující formě, dýchají tak vřelou láskou k ubohému pod konkordátem prý úpějícímu státu, lidu a kněžstvu, že by mohly člověka pohnouti k usedavému pláči, kdyby nevěděl, *kdo* jsou ti, jenž tak mluví, a kdyby neznal příčiny a cíle, *pro které* celé ono jednání nalíčeno jest.

Než má-li pak duchovní pastýř k tomu nečinně přihlížeti a jednáním protivné strany bez dalších důvodů jednoduše opovrhovati? Myslíme, že by tím církvi a spolu dobré její věci velmi málo posloužil. Třebať, aby církev a její dobré právo hájil, a o zastávání jeho všemožně se zasazoval. K tomu ale nevyhnutelně potřebí jest, aby vniknul v ducha a v organismus církve, aby svědom sobě byl onoho poměru, v jakém by se dle božského práva církev ku státu nalezati měla, aby věděl, pokud a co dle změněných poměrů slušně a spravedlivě církev od státu žádati smí a může, aby věděl, kam konečně směřují veškeré nájezdy proti autoritě církve činěné, která a z jakých důvodů právo a postavení církve zastávati dlužno: a k tomu přivede jej známost dějepisu vůbec, důkladné pak obeznámení se s právem církevním zvláště poskytne mu potřebného návodu a světla.

2. Letošního roku vydali čeští biskupové *nařízení o odevzdání a spravování církevního jmění* do rukou těch, „jimž dle práva přináleží.“ Za našich dnů musí církev a její samospráva dáti potřebnou látku ku cvičení se v liberálnosti jisté straně nám velmi dobře známé; počínání takové jest oblíbenou denní módou, přináší dobrý užitek; a kdožby se nehnal po užitku, obzvláště když velikého namáhání nestojí! — Na štěstí nepodařila se taktika listů, které zde míníme a blíže jmenovati nechceme, ani jsou dosti známé; nepodařilo se jí zmocniti se mínění kněžstva v duchovní správě se nalézajícího, a získati jej proti výše jmenovanému ustanovení. Zprávy v dennicích o zpečování se duchovenstva s velikou okuzalostí roztrušované, ukázaly se ku cti zachovalého českého duchovenstva býti nepodstatnými. Jest to radostné znamení o dospělosti a právním sebevědomí kněžstva, které lichými důvody na bezcestí svěsti se nedá. Zde opět dříve u nás stranou pohozené právo církevní poskytuje žádoucího světla; obsahují zákony o poměru patrona ku kostelu a zákony o spravování majetku církevního. Namítali kdo, že třeba šetřiti a ohled bráti na to, jak se církevní právo u nás v tomto ohledu *vyvinulo*, odpovídáme mu, že se toto právo po 80 letech nevyvinulo, nýbrž *zakrnělo*, a že bylo jednostranně *vnuceno*.

3. Naposledy chceme ještě odůvodniti potřebu důkladné známosti církevního práva poukázáním na důležitý obrat, jaký se, tak zvaným *ediktem náboženským*, od výboru náboženského v radě říšské vypracovaným, v životě církevním vůbec, zvláště ale v organismu katolické církve zavéstí *zamýšlí*. Zúmýslně pravíme „*zamýšlí*“; neb pevné přesvědčení chováme, že naprosto nemožné jest *pokusiti* se o provedení ediktu. Jakým změnám by veškerý ústroj církve katolické podrobiti se musil, a tu především na zřeteli máme, která práva by církev postrádati musila. Výsledek všeho by byl, že by ani mnohé zá-

kladní práva církve ušetřena nebyla: to vše jenom napovídáme ponechávajíce provedení a odůvodnění těchto myšlének péru dovednějšimu. Zralý a praktický úsudek o jmenovaném ediktu utvořiti sobě dovede jen ten, kdo netoliko s praxí církevní důstatečně obeznámen jest, ale i v právu důkladně se zná. Ten brzy nahlédne, co vlastně vězí za jednotlivými paragrafy, svobodou a volností náboženskou plýtvati se zblajícimi, a jak by asi vypadala vnitřní i zevnitřní úprava církve dle toho ediktu zařízená. Také se stanoviska práva bude tedy muset církev hájiti své postavení. —

Mohlo by se namítati, že důkladné známosti církevního práva každému duchovnímu pastýři zapotřebí není; že dostačuje, pakli se jenom povrchní jakousi známostí práva vykáze; může; ostatní že se může zanechat profesorům a t. d. Však upozorňujeme na to, že právě duchovnímu pastýři důkladná známost církevního práva nanejvýš potřebná jest, jelikož on co oprávněný orgán církve do veřejného církevního života ponejvíce zasahá. Upozorňujeme dále, že nám nastává boj, nikoli hmotný, na síly těla spolehající, nýbrž duševný o právo církve a její postavení, a že na tomto boji všemi možnými, dovolenými prostředky účastniti se musíme všickni bez rozdílu, a ne pouze ten neb onen, jelikož se to týká nás všech, a nejposvátnější věci, kterou zastávati hodláme. Dokládáme, že vycházeti musíme od jednoho principu, ku kterému všickni přiznávati se musíme, a který nás solidárně spojuje. Že ale nemůžeme bojovati lichými zbraněmi, patrnó jest; a že nám nejlepší zbraň propůjčí pravý církevní duch, dějepis nám svědčící a právo církve, každý snadno se přesvědčí.

R. F. S.

Ohlášky manželské a promíjení jich.

I.

Dříve než manželství se uzavírá, musí se dle §. 60. pouk. p. manž. soudy zamýšlené uzavření jeho od faráře ženichova a nevěstina veřejně ohlásiti, a dle §. 14. manž. obč. zák., jakož i dle §. 65. pouk, p. m. s. nesmí se žádné manželství bez ohlášek uzavříti. Zákon velí tedy dříve veřejné ohlášky a pak teprvé oddavky; to za úmyslem, aby se veřejným ohlášením vypátralo a projevilo, odporuje-li zamýšlenému manželství překážka jaká, čili nic. Opominutí ohlášek jest překážkou manželství dovoleného. —

Tu se tré otázek samo od sebe navrhuje: *kde, kdy a jak* má se zamýšlené manželství snoubenců veřejně ohlašovati.

A. K d e ?

Odpověď na otázku: *kde* t. j. zdali se toliko v jednom kostele farním, neb ve více, a v kterých kostelích umíněné manželství snoubenců veřejně ohlašovati má — rozhodne

1. byt, v kterém snoubencové přebývají, a
2. náboženství, ku kterému se znají.

Byt snoubenců může býti,

- a) byt jejich vlastní, neb vlastně pravý, čili *domov*, neb
- b) zatímný, nestálý, byt mimo domov jiný, *mimodomovní*

movní

k a) Kde má kdo *domov* svůj?

c) kde bytem tak se usadil, že se o něm nemůže říci, že jest doma, když tu osobně nedlí, a byt by na jiném místě se svou rodinou a čeledí a se vším svým domácím příslušenstvím dosti dráhně se zdržoval; (Pouk. p. m. s. §. 40.) aneb, kde se v tom úmyslu usadil, aby tam stále přebýval, bytby teprv jen se byl přistěhoval.

β) manželka tu, kde její manžel, a nezletilý tu, kde jeho vlastní rodiče, prisvojitel, chovatel neb pěstoun, čili poručník svůj domov mají. Pouk. p. m. s. §. 41.

γ) Státní úředníci neb ti, jenž v jakoukoli na čas života trvající veřejnou cis. službu se zavázali a t. d. jsou domovem tu, kde ku konání svých úředních neb služebních závazků umístění jsou. Pouk. p. m. s. §. 42.

k b) Kde má kdo byt svůj mimodomovní?

a) Tu, kde kdo se umístiv neobmyslí sice stále se zdržovati, ale mešká toliko z toho ohledu, by dosáhl jistého cíle, jehož dosažení dlouhočekání požaduje. Pouk. p. m. s. §. 40.

Na př. kdo v jiném místě, než vlastně domovem jest, má pozemní živnost, a tam po celý čas žní, a i déle dlí, by tak polní své hospodářství uspořádal; řemeslnický tovaryš v cizině, by ve svém řemesle se zdokonalil; studující na tom místě, kde se ohledně svých studií zdržuje; vojín, kde má stanoviště své a t. d.

β) Tu, kde úředníci a ti, jenž v jakoukoli na čas trvající veřejnou službu se zavázali, od svých vrchností vysláni cos řídí, kteréžto řízení delší čas trvá. Pouk. p. m. s. §. 42.

γ) Kde kdo u privátní osoby, u veřejného ústavu neb u veřejné společnosti na jistý určitý — kratší neb delší — neb i zcela na neurčitý čas službu přijme a v ní vstoupí, u př. čeledě a t. d. Pouk. p. m. s. §. 43.

δ) Kde kdo i v jiné farní osadě každoročně delší čas přebývá, neb aspoň 6 týhodnů meškává; ne však v cizofarní osadě — byt by v ní i svého bytu, statku neb živnosti měl — pakli v ní aspoň po 6 týhodnů se nezdržoval. Pouk. p. m. s. §. 44.

Domov a mimodomovní byt snoubenců rozhoduje otázku: kde se jich zamýšlené manželství ohlašovati má? — Tu totiž, kde svůj domov neb mimodomovní byt mají. Snoubence prohlašuje tedy:

Vlastní farář snoubenců t. j. ten, v jehož farní osadě svůj domov neb byt mimodomovní mají. Pouk. p. m. s. §. 39.

Kdež tedy mají se ohlášky předsevzítí?

a) Jsou-li snoubenci oba v tétéž farní osadě domovem umístění, ohlašují se ve svém jediném farním kostele. Pouk. p. m. s. §. 60.

b) Má-li jeden ze snoubenců netoliko svého domova, ale i mimo domovního bytu: tedy se ohlašují jak od faráře svého domova, tak i od onoho svého mimodomovního bytu. Pouk. p. m. s. §. 61.

c) Mají-li oba mimo svůj domov kdekoli svých mimodomovních bytů: ohlašují se tedy jak od faráře svého domova, tak i od obou farářů bytů svých mimodomovních.

d) Má-li ženich neb nevěsta mimo domov více mimodomovních bytů, ohlašují se toliko od faráře jednoho takového mimodomovního bytu. Pouk. p. m. soudy §. 61.

e) V tom neobyčejném pádě, že by oba více mimodomovních bytů měli: ohlašují se toliko od jednoho ženichova a od jednoho nevěstina faráře mimodomovních bytů svých.

f) Pakli ženich neb nevěsta, jenž svůj domov mají, v jiné farní osadě 6 týhodnů nepřebývá, poukáže se —

α) ženich: ku zkoušce v náboženství a k ohláškám;

β) nevěsta, neb oba ženich i nevěsta: ku zkoušce v náboženství, ku zdělení protokolu, k ohláškám i oddávkám — na faráře, v jehož farním okrese se dříve skrze 6 týhodnů bytem též toliko mimodomovním zdržovali.

V tom však, jakož i v jiných podobně pochybných pádech předloží obezřetný farář tu věc svému ordinariátu k rozhodnutí. Pouk. p. m. s. §. 62. — Obdrží-li odpověď, že k platnému uzavření manželství vše sám předsevzítí a oddávati může, tedy ohlašuje je, a spolu

jich odkáže, by ohlášení byli i tam, kde dříve 6 týhodnů přebývali.

Ze všech rozkazů pak v takovém pádě vytrhne se farář, když snoubencům na ruku dá, by byt svůj tu prodloužili a na uplynutí 6 týhodnů posečkali; pak ohlášek na onom místě, kde p. sléz 6 týhodnů se zdržovali, třeba není. Poúk. p. m. s. §. 62. a obč. m. zák. §. 16.

g) Snoubenci, z nichž jeden neb oba svého domova nemají, a v tom místě, kde toliko mimodomovně se usadili, nejméně jeden rok se nezdržují: musejí ohlášení býti i tam, kam právem domovským příslušní jsou, a odkud svůj domovský nek průkazní lístek (Legitimazionschein) vyhotovený mají; a pakli se ani takovou příslušností, ani lístkem tím vykázati nemohou: tedy aspoň v kostele tom, v kterém svátost křtu podosáhli. Poúk. p. m. s. §. 63.

Přípom. K oddávkám takových snoubenců bez domova i bez bytu mimodomovního musí se předložením věci té povolení od biskupa požádati. Poúk. p. m. s. §. 73. následovně i k jich ohláškám.

i) Vojsko stále ubytované (militia stabilis) tu, kde své stálé stanoviště má.

k) Nestále ubytované (militia vaga) v kostele vojenském od svého vojenského kaplana neb superiora; od faráře jen tenkrát, když nevěsta jest mu příslušná.

l) Odpuštěncové (Urlauber) ve vojenském kostele a i od faráře svého zatímního bytu; a přebývali nevěsta v jiné farní osadě, i tam.

m) Reservníkům není třeba při vojenských službách B. ohlášenu býti, jelikož, pokud k vojsku zpět se nevolají, faráři svému toliko jsou příslušní. Vyneš. minist. 15. listop. 1852.

n) Jsou-li snoubenci, neb jeden z nich, cizokrajané, a chtějí-li tu v stav manželský vstoupiti, tedy musejí se vykázati zákonní listinou od svého domovského úřadu

vystavenou, která tvrdí, že proti jich manželskému spojení nic so nenamítá. Kons. oběž. list 30. června 1836 č. 3392. Ostatně pak se všem našim předpisům o manželství tak dobře podrobiti musí, jako zdejšincové, následovně i ohláškám. Pouk. p. m. s. §. 71.

2.

Ohledně náboženství.

Snoubenci náboženství smíšeného musejí se ohlašovati netoliko v kostele farním katolického snoubence jednoho, a v modlitebnici nekatolického snoubence druhého, ale i při faře té, v jejížto okresu nekatolický snoubenec domovně neb mimodomovně dlí. Obč. m. zák. §. 15.

B. K d y?

Na otázku tu odpovídá zákon, že po 3 neděle neb svátky při mši sv. Pouk. p. m. s. §. 60.

Jelikož neustanovuje zákon ten, mají-li se ty ohlášky po 3 nepřetrženě za sebou postupující neděle neb svátky dítí, ale toliko praví „po 3 neděle neb svátky“; z toho vyplývá, že nemusí dle neděl neb svátků po sobě následovati, aneb že se mezi nimi může jedna neb i více neděl neb svátků vynechati. --

Slovy zákona „při mši sv.“; rozumí se: při službách Božích.

Obyčejně stává se to po kázání neb po exhortě, a z důležité příčiny i při službách B. odpoledních.

Připomenutí. Vážnost k 3 výročním slavnostem žádá, by se na ně ohlášky nekonaly.

C. J a k?

§. 60. pouk. p. m. s. odpovídá: Výslovným popsáním křestního i rodního jména, otčiny, stáří, stavu a bytu snoubenců obou.

Výslovně neb určitě musí se ohlásit: jednoho i druhého snoubence

1. křestní jmeno t. j. takové, jaké v matrice neb v křestním listě zaznamenáno stojí; ne tedy jiné zněmčilé, zfrancilé, kterým častěji od rodičů nazýváni bývají;
2. rodní jmeno, též dle matriky neb křestního listu; ne přezdívká;
3. otčina, při neznámých se podotkne i okres, kraj, province;
4. stáří, dle matriky neb křestního listu;
5. stav, slušným významem, a spolu stav svobodný neb ovdovělý; při vdově se jmenuje zemřelý manžel;
6. byt, jako při otčině, přidá se i čís. dom.

Poznámání. Opatrnost pastýřská radí, aby se při ohláškách vůbec všestranné slušné šetrnosti užívalo a vše z nich vynechalo, co by se snad vážnosti a počestného smýšlení snoubenců urážlivě dotýkati mohlo. Vynechá se tedy:

- a) slovičko „manželský neb nemanželský;“
- β) při neobyčejném rozdílu stáří snoubence jednoho ku stáří druhého neudá se stáří žádného;
- γ) stav se vyjádří vždy jen slušným názvem.
- δ) Tu i tam obyčejné čestné pojmenování „pocivý, ctný, šlechetný“ a t. d. se vesměs vypustí, an se tím významáním chrámovým jedněch druhů urážejí.
- ε) Z podobných příčin i udání náboženství při ohláškách vynecháno budiž.

Můžeť ohláška takto zníti:

Ku svazku sv. manželství se zamluvil N. N. mistr obuvnický z N. č. d. 15, syn po zemřelém N. N. sousedu a mistru kolářském z N., matky N. rozené N. z N.

S Kateřinou, dcerou Anny, dcery po Václavu Zábranském mistru řeznickém z N. č. d. 124. matky N. rozené N. z N.

Oba svobodni, ženich rozen 1837.

nevěsta „ 1840.

Ohlašují se a t. d.

Poznam. Při prominutí ohlášky 2. a 3. se odvolá výslovně jak na biskupské tak i na politčko-úřední povolení dle dne, měsíce, roku a čísla listiny obdržené.

Poznam. Oznámí-li kdo mezi ohláškami tu neb jinou překážku, která při protokolu se nevypátrala; stvrdí-li ji toliko jediný hodnověrný svědek, neb roznáší-li se o ní pouhá pověst: musejí se ohlášky zastaviti, až se pravda její vypátrá a dokaže; a vzejde-li pak nějaká pochybnost přece, tu ta věc manž. duch. soudu předložena budiž.

Poznam. Nenásledují-li po vyjití ohlášek do 6 měsíců (jak dlouho totiž ohlášky vždy u své platnosti trvají) oddavky, musí se trojí ohlašování poznovu předsevzítí, jako i v tomto zvláštním pádě, kdyby to ordinariátní nařízení i po méně než 6 měsících za dobré uznalo a nařídilo. Pouk. p. m. s. §. 64. a obč. m. zák. §. 17.

II.

O prominutí ohlášek.

V nutných okolnostech snoubenců může se prominutí od 2. a 3. ohlášky žádati a obdržeti. Pouk. p. m. s. §. 82.

Takové okolnosti jsou následující:

1. Když jeden ze snoubenců na nevyhnutelnou cestu se odebrati má, na kterou kdyby se v určitý brzký čas nevydal, velkou škodu by utrpěl.

2. Když se snoubenci na jiné vzdálené místo rychle stěhovati mají.

3. Velký rozdíl v stáří stavu a jmění snoubenců, aby se jim prominutím od 2. a 3. ohlášky studu ušetřilo; tak i vysoké stáří obou.

4. Když jest se obávati, že by se snoubencům, kdyby se třikráte ohlašovali, od zlomyslných lidí rozličná nesnáze činila, a při pozdějším uzavření manželství jim působila.

5. Blížící se porod nevěstin.

6. Když prominutím velkému pohorění se vyhnouti lze.

7. Když záležitosti hospodářské toho požadují.

8. Když pro posvátnou jižjiž se blížící dobu ohlášky třikráte se předsevzítí nemohou.

9. Nebezpečné onemocnění snoubenců.

10. Když by nezměnitelné blízké spolu přebývání snoubence k nezdrženlivosti popouzelo.

Žádost napíše aneb aspoň podepíše snoubenci sami, a odůvodní ji uvedením té neb jiné nutné okolnosti, k čemuž jim farář napomahati může. Farář přiloží k ní:

a) listy křestní snoubenců obou;

b) vysvědčení z náboženství, a

c) buď podepíše jejich žádost s doložením, že důvody její jsou pravdivy, a že se přikušebním protokolu žádná manželství tomu v cestě stojící překážka neobjevila; aneb vydá to samé ztvrzení na půl archu zvláštním.

Píše-li žádost farář sám, tedy sám v ní uvede ty důvody, které by jinak stvrdil, a v ní spolu hned dosvědčí, že jsou v základních pravdách náboženství dostatečně vycvičeni a že žádná překážka jich manželství neodporuje. Zašle se pak:

α) v dvojím opisu obsahu téhož k vys. důst. konsistoři, která opis na c. k. krajský neb i okresní úřad předepsaný jednomu z těchto úřadů sama doručí.

β) Jsou-li snoubenci ku dvěma rozličným krajům příslušni, zašle se žádost v trojím opisu k tétež konsistoři, která to samé vzhledem obou úřadů učiní.

γ) Jest-li ženich vojín, odešle se opět dvojnásobný opis ku konsistoři, která taktéž jeden z nich k ředitelství onoho pluku doprovodí, ku kterému ženich co vojín připsán jest.

V nebezpečí života jednoho neb obou snoubenců předloží se ona žádost blízkému duchovnímu k udělení prominutí ohlášek v tom pádě od biskupa splnomocně-

nému. Pouk. p. m. s. §. 83 a c. k. úřadu okresnímu. Obč. m. zák. §. 39.

Připomenutí. V diecési králohradecké (a ovšem ve všech diecézích) splnomocněn jest od 30. prosince 1856 č. 9137 jedenkaždý farář v takovém pádě, kde lékař neb i on sám blížící se smrt patrně znamená, by ve jmenu svého ordinariátu 2. a 3. ohlášku, ano i vše ohlašování prominul.

Připomenutí. Kdykoli se o prominutí od 2. a 3. ohlášky pro nebezpečí života žádá, vždy musí lékařské neb kněžské vysvědčení nebezpečí onoho k žádosti připojeno býti.

Státi se může, že *prominutí všech ohlášek* jest třeba. Otázka jest: Kdy se mohou vykonati oddavky beze všeho ohlašování církevního? Odpovídáme:

Ve zvlášť nutných potřebách, a sice:

1. když patrně nebezpečí života snoubencům hrozí, zvlášť tu, kde se jedná o legitimaci splozených dítek neb o zachování cti osoby a o pokoj duševní na smrt nemocného snoubence.

2. Když s povolením biskupovým oddavky v posvátné době předsevzítí se mají.

3. Když se manželství s překážkou později projevenou uzavřené poznovu stvrdití má. (Convalidatio matrimonii.)

4. Když se dvě neznámé osoby kdes umístily, za manžele se neprávě udávající, a za takové vůbec také byly považovány; nyní však svědomím a jinou nutností pohnuty, manželství teprv uzavřítí chtějí.

Jak jest se zachovati v neobyčejných případech takových?

V *případě 1.* Zbývá-li tu tolik času, že-by prominutí zatím se docílilo, žádá se o ně spůsobem v předešlém článku vykázaným; nestačí-li času, přijme se od snoubenců, z nichž jeden neb oba na smrt nemocní jsou, u přítomnosti dvou svědků následující předepsaná přísaha:

„Já N. N. skládám před Bohem vševědoucím pravou a bezelstnou přísahu, že podnes jsem svobodným, že mimo této zde přítomné nevěsty N. N. se žádnou jinou osobou k manželství zamluven nejsem, a že mně ničímá tomu spojení manželskému odporující překážka povědomá není. K čemuž mi dopomahej Bůh a to sv. evangelium!“

Pak se promine jim ve jmenu ordinariátu vše církevní ohlašování a oddají se.

Přípom. Příklad ta skládá se před křesťanským stolku mezi dvěma hořícími svícemi postaveným, kde ženich pozdvihne 3 prsty pravé ruky vzhůru, nevěsta pak položí pravou ruku na srdce a levou na knížku sv. evangelium.

Tato přísaha přepsaná, a od snoubenců, od kněze, úředníka (je-li tu) a ode dvou svědků vlastnoručním podpisem řádně stvrzená, musí se ku přílohám manželství téhož připojiti.

V případě 2. Má-li jeden ze snoubenců v brzkém, nenadále určitém čase nastoupiti dalekou cestu, aneb mají-li se oba na jiné vzdálené místo přestěhovati: žádá se o prominutí ohlášek způsobem tuto již podotknutým, pak po složené přísaze se oddávají u vší tichosti.

V případě 3. Po obdržení prominutí od ohlášek oddají se.

V případě 4. Žádá se o prominutí ohlášek, a v žádosti se udají okolnosti těch osob, jakož i že posud za manžele považováni byli, že jich manželskému sňatku žádná překážka neodporuje, a že by uveřejnění — že manželství mezi sebou teprve uzavírají — na ujmu bylo cti jejich, aneb že by ohlašování veřejné jim velice uškodilo ohledem na jejich občanské poměry k ostatnímu sousedstvu. Po obdržení prominutí a po přísaze mohou se pak oddávky předsevzíti.

Připomenutí. Stalo-li by se, že by jeden z takových

zdánlivých manželů ve sv. zpovědi se vyznal, že bez manželství jeden s druhým žijí: tu zpovědník oznámí mu, že jest třeba, aby oba soukromě u něho se najíti dali, kdež jim pak na ruku dá, co by učiniti měli, aby manželství mezi sebou řádně uzavřeli. A to ať se také stane. Nápotom se napíše žádost na ordinariát, v které v krátkosti se podotkne, co se stalo, a na svrchním nápisu žádosti té připíše se: „Ad manus Praesidii.“

J. Kupka.

Římská a řecká církev.

(Dokončení.)

Minulostí poučen, že se poddaní rozdílného vyznání skorem nikdy tak svědomitě nestarají o blaho státu, jako jeden národ jednoho náboženského vyznání, nýbrž že se pro tuto rozdílnost vespolek pronásledují a tím moc státu více a více zeslabují: pokusil se císař Heraklius sjednotiti nepřátelské tábory katolíků a monophysitů. Domníval se, že obě strany nejlépeji smíří, ustanoví-li, že Kristus Pán jednu vůli měl (*ένέργεια*). Již r. 622. zapověděl biskupům východním mluvití o dvojí vůli Kristově. Pojednou ale ozval se mnich Sophronius proti tomuto učení a zavrhl je co kacířské (co novou tvářnost Entychianismu). Tu se obrátil Sergius do Říma a v dopisu svém litoval, že dlouho očekávaný a nyní zkvétající mír někteří ruší, učíce, že dvojí vůli měl Kristus, protivující se učení v tak zvané *ένέργεια θεανδροική*, které by obě strany nejsnadněji smířilo. Bohu žel, nepoznal papež Honorius v tomto dopisu ošemetnou lstivost Sergiovu; myslil, že se toliko o výraz hádají. V odpovědi své Sergia velmi pochváliv pravil, aby všemožně potlačiti hleděl nové bludy, zvláště pak aby kacířské učení Nestoriánské a Entychianské vykořenil. Následek tohoto neblahého nedorozumění byl nový edikt (*έκθεσις τής πίστεως* r. 638)

císaře Heraklia, v němž již zřejměji o jedné vůli Kristově (*ἐν θελήματι*) mluví. Papež Jan IV. ale hned tuto *ἐκθροσως* zavrhl. Ještě přísněji povstal papež Martin I který r. 649. první synodu v Lateráně (vlastně vedle kostela tohoto jména, v tak zvaném „secretarium“) shromáždil. Osmnáctý kanon vyslovuje kletbu, kteráž všechny kacíře, jmenovitě pak monothelety zastihla. Tak neohroženě a mocně i v slovu i v skutku nižádný papež nepovstal proti císaři jako Martin I. Byl ale proto sesazen, do Chersonesu zavlečen a zde uvězněn, kdež také roku 655, opuštěn ode světa, korunu slávy obdržel od mistra a Pána svého, Krista Ježíše. Nástupce jeho Maximus, neméně bolestí a strastí okoušel pro víru svou. Aby se další ukrutnosti předešlo a roztržka východu se západem, větší než kdy jindy, odstranila, svolán jest šestý všeobecný sněm do Carhradu r. 680 kdež učení církve sv. vyjádřeno slovy: . . . *καὶ δύο φυσικὰς θελήσεις ἤτοι θελήματα ἐν αὐτῷ καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἀδιαίρετως ἀτρέπτως ἀμείλικως ἀσυγχύτως . . .* (t. j. a dvě přirozené vůle či chtění v Něm a dvě přirozené působení nerozdílně, nepohnutě, nerozlučitelně, nesmíšeně). Papež Agatho potvrdil ustanovení tohoto sněmu, čímž celá církev — ač jen na krátký čas — opět se smířila a spojila.

Než východní brzy pomýšleli na pomstu. Ozývaly se totiž znenáhla hlasy, že na posledních dvou sněmech ničeho o církevní kázni nebylo ustanoveno. To ale byla tolika záminka. Povolavše novou synodu do Carhradu r. 692 (tak zvané *quinisextum*), potvrdili sice ustanovení dřevnějších sněmů; mimo to ale v šesti nových uzavřeních základ položili k pozdějším rozbrojům o kázni a církevních obřadech. Závadná ona uzavření jsou: can. 6. a 13. o manželství jáhnů a kněží, — can. 25. o postu sobotním v čas svatopostní — can. 36. o přednosti a důstojnosti Carhradského patriarchy, — can. 48. o po-

živání masa zardousených zvířat, — can. 82. o vyobrazení Krista Pána v podobě beránka

Ústanovení této synody ale nikdy v platnost nevešla na západě, což první veřejnou rotržkou nazvati lze.

Podotknouti slušno, že až posud více méně jednotlivi bohomluci mezi sebou aneb patriarcha Carhradský s papežem aneb císař s papežem bojovali, a jen zřídka také lid do hádek těchto se pouštěl; nikdy se však nestalo, aby celý východ téměř rázem povstal a západu válku vypověděl. Nyní však, kdež nám jednati jest o *boření soch a obrazů* — jakož i později — setkáváme se na bojišti i s nejnižší třídou člověčenstva.

Žádný katolík neupírá a upírati nebude, že svatyně a chrámy prvých křesťanův obrazem nížádným nebyly zdobeny; jelikož se bylo obávati, aby jich k modlářství nezneužívali. Avšak rovněž jisté jest, že symbolická vyobrazení (jako jest dobrý pastýř, kříž, holubice, rybář, ryby, loď, kotev, kohout a p.) velmi brzy stěny chrámů i příbytků křesťanských zdobivaly. Časem, když totiž obávání, že by křesťané k modloslužbě se vrátili, nepodstatným býti se ukázalo, netoliko celé příběhy ze starého, ale i z nového zákona kresleny jsou na stěny chrámové. Tito příběhové stali se téměř živou knihou mnohému křesťanu, jenž zjevení Božímu toliko z kázání svého biskupa se byl přiučil: ale i oko vzdělaného rádo dlelo na výrobcích křesťanského umění, které znenáhla do klášterů se přestěhovalo.

Jako za našich dnů syn a dcera s úctou pohlíží na obraz otce svého a matky své, a v den jich narození neb úmrtí svěžím věncem rámeč zdobí, a na lásku otcevu a matčinu péči s vděčností spomínají: tak první křesťané, a tak katolíci vůbec ctíli a ctí až posud obrazy a sochy svých zbožných předků a dobrodinců, zvláště pak dobrodince všech dobrodinců, Krista Ježíše a jeho svaté matky. Že mnohdy obraz ten aneb onen zneužíván jest,

kdož by upíral? To však nejmenuji příčinou dostatečnou docela zavrhovati rozumné užívání obrazů. Než taková jest již povaha člověka, že ve vášni zavrhuje netoliko zlou, ale i dobrou stránku věci jemu nelibé.

Podnět k veliké této rozepři východu se západem podal císař *Lev III* (*Isaurikus*). Hnal téměř útokem na obrazy a sochy (*εικονοκλασμός*). Z počátku se lid a mniši protivili, což však císařův hněv tím více popudilo, tak že i do Říma rozkaz svůj poslal, aby se strhaly se stěn chrámových obrazy, spálily a sochy zničily.

Pomlčíme o tom, že se tímto drancováním kostelů brzy politické choutky spojily. Dosti na tom, povíme-li, že nejedna výtečná památka řeckého malířství a sochařství byla zničena, že krásné umění opustilo kobky a síně klášterů východních, že se i na západě ozývaly jednotlivé hlasy úctu svatých a světic Božích zavrhuující, že v tomto boji i východ i západ ze všech žil velmi krvácel, a brzy Carhrad, brzy Řím vítězil, až posléze po 116 letech velmi rozhořčeného boje (r. 842) Řím dokona zvítězil a na východě zvláštní slavnost (*ἡ κοριακή τῆς ὀρθοδοξίας*) zavedena byla. Tím spojil se sice Řím s Carhradem v ohledu náboženském; v politickém však docela se rozštípila veliká říše římská, a západní část její nedlouho na to k německo-francké se přivtělila.

Ze všeho až posud řečeného patrně vysvítá, že pravda povždy vítězila; vímeť, že světlo tmu, že učení Kristovo bludy lidské zahání a zapuzuje. Ač následky sporů východní církve se západní dosti nemilé byly, a svazky pospolité lásky a míru jimi nemálo jsou uvolňovány: byly by všechny rány časem se zacelily a na rucech mohutné říše římské byly by si Řím a Carhrad ruce podaly, aby znovu zkvetl mír v lůně církve míru a lásky. Tu však spor nový, nebezpečnější všech předešlých, rozedmul doutnající jiskry k ohni velikému, k ohni zá-

hubnému, který poslední nitku, obě církve vlížící, žehem svým spálil a roztržku, až posud trvající, způsobil.

Na rozkaz císaře *Michala III.* ssazen jest *Ignatius*, patriarcha Cařihradský, nechtěv pochlebovati prostopášenému dvoru, a *Photius*, příbuzný císařův, povýšen na stolec arcibiskupský, obdržev v šesti dnech veškerá svěcení. Aby se alespoň poněkud ospravedlnil a v důstojnosti udržel, hleděl Ignatia všemožně k tomu přiměti, aby se dobrovolně poděkoval, což když se nepoštestilo, an *Ignatius* kletbu naň uvalil, k papeži Mikuláši I vyslanství vypravil, opatřiv vyslance pochlebnými a úskočnými dopisy jakož i skvostnými dary. Papež v brzku odpověděl i císaři i patriarchovi, velmi lituje, že poznovu neblahé sváry východní církve znepokojují, a sílu císařství hubí, čímž odpůrcům a nepřátelům i církve i státu zbraň se podává k rozdrobení říše a vyhubení pravé víry, aby se ale těmto následkům předešlo, že legáty své do Cařihradu posílá, jímž úplné plnomocenství k narovnání nového sporu udělil.

Legátové papežští však již na cestě oklámání a uplacení jsouce, potvrdili r. 861. sesazení Ignatia a povýšili vetřelce na stolicí Cařihradskou. *Photius* poslal tyto listiny papeži k podpisu, který ale prohlídnuv lest a úskoky jeho r. 863 ho ssadil a kletbu naň uvalil. Nyní teprvé císař veřejně příbuzného svého se zastával a zamítнув všechna vyjednávání s novými vyslanci papežovými, schválil prohlášení *Photiovo* (*ἑγκύκλιος ἐπιστολή*), které všechny metropolitů východní do Cařihradu svolalo, kdež pak *Photius* západní církve potupil a z mnohých a rozličných bludů vinil, nazvíce s toho, že poroučí v sobotu půst, že manželství jakož i svěcení svatých olejů kněžím zapovídá a — což největším kacířstvím nazýval — že vyznání Nicenské porušila.

Papež uznal, že církvi veliká bouře od východu hrozí, a proto vyzval několik slavných a učených mužů, aby

církev západní z podezření Photiem jí způsobeného vyvedli. V skutku biskup Aeneáš a mnich Ratramnus spisy svými skvěle vyvrátili veškerá utrhačná podzřívání Photiova a svárliivost stoupenců jeho i bludy nově povstalé velmi jadrně a důkladně prokázali.

Mezi tím však papež Mikuláš zemřel, Bardas, nej-
mocnější zástita Photiova, byl odpraven a císař Michal
padl dýkou Basilia, načež tento na trůn dosedl. Ihned
oznámil papeži tento převrat a žádal jej, aby všeobecný
svolal sněm do Cařihradu, který také r. 869 třemi legáty
papežskými slavně byl zahájen, bludy a klamy Photiovy
zavrhl a na Photia osmerou kletbu uvalil.

Ledva ale poněkud církvi navrácen jest žádoucí mír,
rozprádal se nový spor mezi oběma církvema, spor o
Bulharsko.

Abychom mu lépe porozuměli, podáme zde krátký
přehled rozšíření a upevnění víry křesťanské mezi Bul-
hary.

Prvé než byl kníže *Bogoris* k císaři Cařihradskému
r. 863. se obrátil, aby do Bulharska apoštoly víry kře-
stanské poslal, mnozi Bulhaři znali a vyznávali víru na-
ši, stýkajíce se mnoho s Cařihradem. Císař Michael ne-
váhal a poslal Methoděje, apoštola Slovanů, ku dvoru
Bulharskému, jenž v brzku knížectví obrátil a množství
jeho dvořenínů. Než brzy povstali mezi Bulhary falešní
proroci, a poněvadž později i nekněži svatými svátostmi
posluhovati se osmělili, mnohá rozepře rušila mír domácí.
Kníže Bogoris obrátil se tehdy do Říma k papeži Miku-
láši I, aby od něho pravému učení Kristovu se naučil,
v čemž papež ihned mu vyhověl, odeslav do Bulharska
dva biskupy a několik kněží (ovšem římských). Z jara r.
868. poslal kníže 106 otázek papeži Mikuláši ku zodpo-
vidání, který s velikou moudrostí a učeností stručný pře-
hled křesťanské věrouky a mravouky, jakož i učení o káz-
ni a církevních obřadech mu podal, aby v Bulharsku

základ položil křesťanského náboženství — lásku k Bohu a bližnímu a tím i čistotu mravů. Tak stalo se Bulharsko novou církevní provincií Římskou či novou diecézí, papeži podrobenou. Avšak východ nedíval se lhostejně na tyto pokroky a hleděl všemožně vešken vliv Říma na Bulharsko odvrátiti. Patriarcha vydal encykliku, která se však cílem svým minula, poněvadž východní biskupové v podanství Saracenů upějící se neodhodlali chopit se této věci pro císaře Cařhradského. Photius tehdy tím chtěl zastaviti vliv Říma na Bulharsko, že missionáře Římské, v Bulharsku slovo Boží hlásající, do kletby dal na synodě v Konstantinopoli r. 867, která však již následujícího roku jest zavržena. Tím neukonejšil se však boj o Bulharsko, ano r. 869. nejmocněji plápolal. Přišli tehdy legáti papežovi s vyslanci Bulharskými a několika zástupci východních biskupův ku dvoru císařskému, kdež se rozhodnouti měl spor.

Jednalo se, které církvi vlastně Bulhaři jsou poddáni? Legáti arci zastávali, že Bulharsko Římská jest diecése, an *Michael Bogoris*, do Říma se obrátil, odkudž také biskupové a kněží jsou mu posláni. Tomu připustili Bulhaři a slíbili, že ve všem poslušni budou Římských kněží; než o to aby rokovali, které stolici: Římské-li, čili Cařhradské bezprostředně jsou podrobeni. Východní biskupové ptali se, ku které říši by Bulharsko patřilo? Odpověděli Bulhaři, že zemi Řekům byli odňali a tamtéž arci Řeckých nikoli ale Římských našli kněží. „Spor jest tehdy ukončen,“ zvolali východní; „Bulharsko jest dílec arcidiecése Cařhradské.“ Bez prodlení poslali tam východní kněze, Římské zahnali, a patriarcha Ignatius vysvětil brzy na to arcibiskupa Bulharského.

Legáti do Říma se vracějící byli na cestě přepadeni, zajisté ne bez vědomí Řeckého císaře, a všech listin zbavení, kterých ani po propuštění svém zpět neobdrželi.

Takové jednání arci donutilo papeže *Hudriana II.*

k ráznému vystoupení, což také učinil v dopisech svých, které císaři a patriarchovi poslal. Než úsilí jeho, jakož i *Jana VIII.*, jeho nástupce, opět získati Bulharsko Římu, zůstalo bez výsledku. Jan Ignatiovi i kletbou hrozil, neodstraní-li ve 30 dnech všechny východní kněze z Bulharska. Patriarcha Ignatius ale již v říjnu r. 877. umřel a Photius císaři se zalichotiv opět patriarchou se stal. Aby nectné své jednání pláštíkem poddanosti přikryl, prosil papeže o zástupce římské církve na sněm Cařihradský, k čemuž císař přidal, že východ od Bulharska upouští. Papež takto obelstěn a od císaře přemluven, svolil a poslal opět legáty své do Cařihradu. Řekové si však v tomto sněmu s největší nestoudností počínali; čtli z listů papežských, co se jim líbilo; přidali, co si přáli, aniž byl papež o tom psal, a Bulharsko pak Římu naprosto odepřeli. Poznáv papež tuto lest, poznovu uvalil na Photia kletbu, kterou papežové *Marinus*, *Hadrian III* a *Štěpán V* opětovali.

Když po smrti císaře *Basilia Lev VI* jeho syn na trůn dosedl, zdálo se, že strašlivý boj z obou stran s největší rozhořčeností vedený, pojednou utichne. Lev zahnal totiž Photia se stolce Cařihradského a uvěznil jej v klášteře, kdež tento po pěti letech život svůj, plný ošemetnosti a zkázy, dokončil r. 891.

Již již ale nové vypukly rozepře na východě. Lev chtěl se po čtvrté oženiti. Zbožný patriarcha *Mikuláš* odepřel mu ale církevního požehnání a zámeckého kaplana, který žádosti císařově vyhověl, dal do kletby. Za to byl Mikuláš do vyhnanství poslán, což i synoda r. 906. v Cařihradě shromážděná schválila. Ledva však císař umřel, zavrhla druhá synoda r. 920, které papežští legáti předsedali, onu od r. 906; a povolala Mikuláše z vyhnanství, načež císař Konstantin sám čtvrté manželství zapověděl.

Jako slabý plamínek v průvanu se kmitaje při sil-

nějším větru zadutí pojednou zplápolá a zhasne, trval jakýsi stín právomocnosti věčného Říma nad východem ještě nějaký čas po rozepři s Photiem, až posléze v polovici XI. věku řecká církev dokona od Říma se odštípila.

I tento boj započala církev východní, jmenovitě pak ctižádosť a potměšilost *Michaela Cerularia*, patriarchy Cařihradského, který obává se, aby vyloučená práva stolice Cařihradské v spojení papeže s dvorem řeckým proti *Normannům* nijak neutrpěla, pojednou počaté vyjednávání přerušil a v dopisu svém na biskupa Jana z Trani dlouhotajený jed své vášnivé nesnášlivosti a licoměrnosti na římskou církev vychrlil.

Známoť, jak papež *Leo IX* odpověděl; známoť, jak kardinál *Humbert* ve svém „dialogu Řeka s Latínkem“ všechny výčitky Řeků Latínkům činované obezřetně, důmyslně, ano i rázně vyvrátil; známoť, že pobloudilý mnich *Nicetas Pectoratus* u přítomnosti papežských vyslanců svůj spis do ohně uvrhl a každé slovo své proti církvi římské pronešené odvolal. Tím neoblomila se však kacířská tvrdošijnost *Michaelova*, tak že papežští poslanci, kardinál *Humbert*, kancléř *Bedřich* a *Petr* biskup z *Amalfi*, dne 16. července r. 1054 (jiný udávají 13. července) v chrámu sv. *Žofie* u přítomnosti shromážděného duchovenstva a lidu patriarchu, jenž s legáty ani mluvit nechtěl, do klatby dali. Po druhé vyslovili kletbu tu u přítomnosti císaře a jeho dvořenínů slovy: . . . „Kdo víře sv. římské církve a apoštolské stolice, jakož i její oběti tvrdošijně odporuje, budiž proklet, a ne katolickým křesťanem, nýbrž kacířem nazván.“

Michael podobně vyřkl nad papežem a jeho stoupenci kletbu, pobouřil lid proti papežským poslancům a přetrhl takto veškeré spojení východní církve se západní.

Jako ratolest, nezůstávši při kmenu, sama od sebe ovoce nésti nemůže, ale vyvržena bude a uschne: (*Jan XV*), od tohoto času církev řecká nevydává ovoce, alébrž

živoří jako kvítko bez slunce, jako duše lidská bez světla Božího, bez milosti Ducha sv. Nahlédni jen do dějepisu dnů našich a se slzou v oku vyznáš, že simonie, skvrna zajisté veliká a hrozná velmi, na východě bujně zkvětla; že patriarcha, který nástupců sv. Petra nebyl poslušen, nyní pod žezlem půlměsíce úpí; že církve řecká zlatochtivé portě otročí, a že okovů, církve Boží nehodných, se nezbaví, pokud veškerý východ korouhev smíření nevztýčí na basilikách svých, pokud neopustí dům svůj na písku vystavený (Mat. VII. 26) a nenavrátil se k Petrovi, na němž církve svou vzdělal (Mat. XVI. 18) Kristus Ježíš, Syn Boha živého, jemuž čest a sláva na věky věkův!

Kdo v církvi jest vlastníkem čili pánem církevního zboží?

Od Dr. Františka Laurina,

docenta církevního práva na vysokých školách pražských a vicedirektora v pražském arcib. seminěšti.

V předešlém svazku Časopisu našeho jsme dovodili, kdo pánem církevního jmění *není*; nyní chceme o tom promluvit, kdo pánem církevního jmění *jest*.

Kristus Ježíš, vtělený Syn Boží, přišel na tento svět, aby pokolení lidské od Boha odpadlé s Bohem smířil (Mat. 20, 28.) a k blaženosti nebeské přivedl, kterou bylo následkem prvotního hříchu ztratilo (Jan 14, 2. 3). K tomu cíli a konci zjevil Kristus Pán lidem vůli Boží, a čeho se oni po smrti nadíti mohou, budou-li vůli jeho věrně plniti, a čeho se naopak strachovati mají, pohrdnou-li milostí jeho. Aby ale lidé k věrnému plnění zjevené jim vůle Boží posily a pomoci nabyli: ustanovil Pán Ježíš Kristus sedmero svátostí, co sedmero pramenů, z nichžto se člověku milost Boží prýští, a vyzýval

všecky, kdož neduhy duchovními sevřeni jsou, aby se k němu obrátili, že naleznou spasení (Mat. 11, 27).

Abý pak se tento úřad vykupitelský i po odchodu Jeho k nebeskému Otci konati mohl: vyvolil si týž Božský Spasitel dvanácte apoštolův, a postaviv jim v čelo Petra (Mat. 16, 18. 19.) nařídil jim, by učení Jeho hlásali (Mat. 28, 19. 20.), svátostmi ustanovenými přisluhovali (Mat. 28, 29. Jan 20, 22. 23.) a vůbec všecko zařizovali, cobykoli k duchovnímu prospěchu věřících potřebné aneb užitečné býti seznali (Mat. 16, 19. 20. 18, 18). Aby pak ani smrtí těchto pomocníkův a nástupcův Kristových spasitelský úřad ten nepominul: dal jim Kristus Ježíš tu moc, aby i oni sobě, rovně jako On sám, pomocníky a náměstky v apoštolském úřadě svém ustanovili (Jan 20, 21.), tak aby se dotčené dílo posvěcení člověčenstva konalo až do skonání světa (Mat. 16, 18).

Že si apoštolé dle nařízení Kristova skutečně pomocníky v úřadování svém ustanovili a i na tyto totéž právo s touže povinností vznesli, o tom nám Písmo sv. zřejmých důvodů podává (I. Tim. 1, 3., II. Tim. 2, 2., Tit. 1, 5). Aby ale tito pomocníci a náměstkové Kristovi vzaty na se úřad náležitě zastávali, jmenovitě, aby učení od Krista Pána jim svěřené ode všeho omylu čisté a neporušené zachovali, přislíbil jim Kristus Ježíš zvláštní pomoc Ducha sv. a svou vlastní ochranu až do skonání světa (Jan 14, 26. Mat. 28, 20). Tento sbor mužův ku spasení člověčenstva Kristem Pánem zřízený a vedený se jmenuje *církev*, a to sice církev *vyučující* čili *vládnoucí* (*Ecclesia docens seu imperans*), ježto se ostatní vyznavači víry Kristovy církev *slýšící* čili *poslouchající* (*Ecclesia discens seu audiens*) nazývají.

Jak z toho, co posud povědíno, vysvítá, jest účel církve, jenž v posvěcení a spasení člověčenstva záleží, *stálý*, až do skonání světa trávající, ačkoliv církevní osoby, ježto

o uskutečnění jeho pracuj, umírají, jedny druhým místo zůstávajíce.

Zároveň pak účel církve jest tak rozadhlý, že ho jinak leč *po částkách* uskutečniti nelze. Za tou příčinou zřídila jest církev sv. v menším neb větším oboru zvláštní *ústavy*, z nichžto jedenkaždý v mezích sobě vytknutých ku posvěcení a oblažení člověčenstva a tím k uskutečnění cíle Kristem Pánem církvi daného sloužiti má. Takto jsou povstaly v církvi jednotlivá *biskupství, fary, kláštery, sirotčince* a mnoho jiných vyučovacích, dobročinných a zbožných ústavů, z nichžto jedenkaždý v oboru svém jistou část účele církvi Kristem Pánem vykázaného uskutečniti má. Než aby dotčené církevní ústavy k dosažení účele, za kterým zřízeny byly, působiti mohly, nevyhnutelně třeba, aby byly opatřeny hmotnými prostředky čili vezdejším *zbožím*. Nebo jak by jim lze bylo, služby Boží konati, mládež vyučovati, nemocné a chudé ošetřovati, kdyby žádných vezdejších statků neměly? — Zároveň pak potřebí, aby dotčené církevní ústavy, každý v oboru svém, těmito hmotnými prostředky, tímto vezdejším zbožím tak, jak toho povaha účele od církve jim vytknutého žádá, vládnouti a nakládati mohly, anižby jim v tom kdo jakkolivěk překážeti směl. Nebo jako takový ústav od církve tu povinnost obdržel, aby jistý církevní účel uskutečňoval, rovněž tak musí i oprávněn býti, aby potřebnými k tomu hmotnými prostředky, potřebným k tomu zbožím, tak jak toho vytknutý jemu úkol požaduje, *svobodně a samostatně* nakládati mohl, zkrátka: aby *pánem* čili *vlastníkem* dotčeného zboží byl. Pročež se také řečené církevní ústavy v právu za *osoby* považují, jelikož co do vytknutého jim cíle při všech změnách, ježto se v osobách je zastupujících sbíhají, *stále trvání, trvajících jsoucností* mají, tak jako osoby fysické (jednotliví lidé) při všech rozličných udalostech, které jich potkávají, vždy jedny a tytéž zůstávají. Poněvadž ale tato jejich

jsoucnost pouze *ideální* jest, tudíž se osobami (od práva) *smyšlenými* (fingirte Personen) aneb osobami *právními* nebo *právníckými* (juristische Personen) jmenují.

Za takovéto osoby považuje *římské civilní právo* kostely, mužské i ženské kláštery, domy zřízené k opatrování *pocestných* (xenodochia), *chudých* (ptochotrophia), *sírotkův* (orphanotrophia), *starců* (gerontocomia), *nalezenců* (brephtrophia) atd., dovolujíc, že lze dotčené ústavy *dědicem* učiniti, aneb jim něco odkázati nebo darovati. (l. 23. C. de ss. eccles. I. 2., ll. 28. 33. 49. C. de episc. et cler. I. 3.) — Ano i *pozůstalost* zemřelého pokládá dotčené právo za osobu, tvrdíc o ní: *Haereditas personae vice fungitur* (l. 22. D. de fidejuss. et mand. XLVI. 1).

Že ale právo církevní skutečně jednotlivé církevní ústavy co *právní osoby* za pány čili vlastníky jmění církevního k jich užítku určeného považuje, to zřejmé vysvítá ze slov, jakých řečené právo o zmíněných ústavech v této příčině užívá. Tak k. př. mluví církevní zákony o *majetku* kostela (reditus ecclesiae, facultates ecclesiasticae), z něhožto si duchovní, u dotčeného kostela usazený ničeho, ani pod svým ani pod cizím jménem, osobiti nesmí; a kdyby se něčeho takového předce odvážil, má se to pokládati za *podvod* a *svatokrádež*, jakové se Jidáš dopouštěl. „Inquirendum est, nařídil papež Řehoř IX., si quis presbyterorum de re ditibus ecclesiae vel oblationibus vel votis fidelium alieno nomine res comparavit; quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis debet, quoniam hoc sacrilegium est et par crimini Judae furis, qui sacras oblationes asportabat et furabatur.“ — cap. 4. de peculio cler. III. 25.

Kdyby se byly statky některého kostela za příliš *malý roční plat* ku *patrné škodě* dotčeného kostela někomu v užívání daly, mají se navrátiti zpět v *právo a vlastnictví* dotčeného kostela (ad ipsius ecclesiae jus et proprietatem).

tem redire). Tak nařídil papež Alexander III. (1159—1181) jistému biskupovi řka: „Requisivit tua fraternitas, quid agendum sit de possessionibus, laicis sub modico censu concessis. — Noveris itaque, quod, si ecclesia laesa est et manifeste apparet detrimentum ipsius, cum episcopo ejus conditionem facere deteriorem non liceat, et ecclesia jure minoris (týmž právem, jako poručenec) debeat semper illaesa servari, quae in damnun ejus data constiterit, ad ipsius convenit jus et proprietatem redire.“ — cap. 1. de in integrum restit. I. 41. —

Dále stanoveno zákony církevními, že jeden kostel v osadě druhého vydržením čtyřiceti let desátku nabyti může, a to sice tak, že ho onen v té příčině žádnou měrou k soudu pohnati nemůže. (Viz Časopis sv. II. str. 143.)

A když byl jistý biskup v závětu svém pro dvě třetiny své pozůstalosti manželku syna svého dědičkou zřídil, pro třetí třetinu ale svůj biskupský kostel dědicem ustanovil, nařídil jest papež Řehoř IX. (1227—1241) jednomu duchovnínu, aby bedlivě vyšetřil, co onen biskup vlastního měl, prvé než byl na biskupství posvěcen, a čeho jest teprv co biskup nabyl. Co se prvního majetku týče, ten že mohl dotčený biskup komukoliv odkázati, to však, čeho jest teprv co biskup nabyl, že se má dotčenému kostelu co *vlastnictví* zachovati (in ejusdem ecclesiae *dominio* conservetur), tak jako to, co řečenému kostelu již před posvěcením dotčeného biskupa náleželo. Quorundam ad nos relatione pervenit, quod Atellanae civitatis episcopus condito testamento in octo unciis substantiae suae nurum haeredem instituit, ecclesiam suam in reliquis quatuor. — Hortamur igitur, ut sollicitè hoc discutias, et quidquid ipsum habuisse patuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quidquid vero ecclesiae ante ipsius conse-

crationem fuisse cognoveris, vel in episcopatus ordine praedictum episcopum acquisivisse, in ejusdem ecclesiae dominio conservetur.“ — cap. 1. de testam. III. 26.

Tak mluví i sněm Tridentský o požitcích a důchodech farním kostelům patřících (Sess. XXI. cap. 4. 7. de Ref.); o nemovitém zboží kostelů (Sess. XXIV. cap. 3 de Ref.); o majetku kostelů stoličných a jiných, jakož i špitálův, bratrstev, zastaváren (montes pietatis) a jiných zbožných církevních ústavův, a vyhrožuje vyobcováním z církve všem duchovním i světským osobám, ježto by si dotčené jmění přivlastniti opovážily (Sess. XXII. cap. 9. 11. de Ref.).

Z toho všeho, tuším, patrně vysvítá, že po právu církevním *vlastnictví* církevního zboží jednotlivým církevním ústavům náleží, a to sice oněm ústavům církevním, k jichžto zvláštním potřebám dotčené zboží od církve určeno jest.

Již pak komu *vlastnictví* jistého jmění patří, tomu také přirozeným způsobem i *správa* dotčeného jmění náleží, a tudíž i přísluší dotčeným ústavům *správa statkův* k jichžto užitku určených. Pokud se ale tyto církevní ústavy co osoby pouze *ideální* čili *smyšlené* samy zastupovati nemohou: přísluší *správa* jmění jejich těm, kdož jsou od církve za jejich ředitele čili zástupce ustanoveni. *Duchovní představení jednotlivých církevních ústavův, kostelův atd. jsou tedy první a bezprostřední správcové jmění řečených ústavův.* — Nad těmito stojí v jedné každé diecési co nejvyšší duchovní správce řečené diecése *biskup* diecesanský, jenžto i jednotlivé církevní ústavy své diecése duchovním osobám k tomu způsobným ku správě odevzdává. Tomu tudíž také tito bezprostřední duchovní správcové jak ohledem na duchovní úřadování tak i ohledem na církevní hospodářství dotčených ústavův podřízeni a odpovědní jsou (Trid. sess. XXII. cap. 9. de Ref.). Nad biskupy diecesanskými konečně stojí *papež*, co nej-

vyšší duchovní správce všech církevních ústavů po veškeré církvi, jehožto tudíž předpisům v příčině spravování církevního jmění i sami biskupové diecesanští podrobeni jsou.

Z toho, co posud řečeno, následuje, že vlastně ani stát sám sobě nějakého účastenství v správě zádušního a církevního jmění vůbec po právu osobiti nemůže, vyjímaje jedině ten pád, že by se byl zavázal, ze své pokladnice zapravovati všechny ty církevní potřeby, k jichžto zapravení by jmění církevní nepostačovalo; v kterémžto pádu by se mu účastenství v správě církevního jmění propůjčiti musilo, by totiž k tomu dohlédati mohl, aby nepotřebnými vydajemi aneb špatným hospodařením nebyl potahován ku zbytečným aneb nad skutečnou potřebu větším příspěvkům. Takou měrou se také v rakouském konkordátu (čl. XXX.) Jeho apoštolskému Veličenství právo vyhražuje, že se bez svolení Jeho apoštolského Veličenství církevní statky ani prodati ani znamenitě zavaditi nesmějí. „*Attentis autem subsidiis, quae Augustissimus Imperator ad Ecclesiarum necessitatibus providendum ex publico aulario benigne praestat et praestabit, eadem bona vendi vel notabili gravari onere non poterunt, nisi tum Sancta Sedes, tum Majestas Sua Caesarea aut ii, quibus hoc munus demandandum duxerint, consensum tribuerint.*“ — Kdy se ale zavazeni církevních statkův pokládá za znamenité, o tom viz Říš. zák. od r. 1860 číslo 162; Prager Consistorial-Currende od r. 1860 číslo 12.

Náleží-li ale vlastnictví církevního jmění jednotlivým církevním ústavům, komu pak připadne dotčené jmění, zruší-li se některý takovýto církevní ústav aneb zajde-li časem sám sebou?

Jednotlivé církevní ústavy k tomu konci zřízeny a potřebným jměním nadány jsou, aby část úlohy církvi Kristem Pánem dané v skutek uváděly. Tudy jim vlast-

nictví jmění k jich prospěchu určeného jen potud propůjčeno jest, pokud by této své úloze zadost činily. Kdyby se ale k onomu církevnímu účelu, za kterým zřizeny jsou, pro zvláštní okolnosti času a míst více nehodily, aneb kdyby toho jiná podstatná příčina žádala, mohou od příslušné církevní vrchnosti (biskupa neb papeže) zrušeny býti, kterýmžto zrušením jak jsoucnosti své tak i vlastnictví k svému posavadnímu jmění pozbývají. Jelikož ale jmění dotčeným ústavům věnované určeno bylo k účelu církevnímu, nabylo tímto svým určením církevního rázu, pro který se k jinému leč opět církevnímu účelu, totiž na duchovní neb tělesné skutky křesťanské lásky, obrátiti nesmí. Tak ku př. nařídil sněm Tridentský biskupům diecesanským, aby jmění oněch církevních, pro počestné aneb nemocné zřízených ústavův, jichžto účel prvotní za příčinou zvláštních místních okolností uskutečniti nelze, k jinému církevnímu účelu obrátili, a to sice k takovému, který by se onomu prvotnímu účelu co nejvíce podobal. Byli-li ale původně, hned při zřízení zmíněného ústavu pro ten pád, žeby se dosažení prvotního účelu nemožné stalo, jiný účel určen, pokud možná svědomitě se šetřiti má tohoto určení. „*Quodsi hospitalia,*“ dí zmíněný sněm, „*ad certum peregrinorum aut infirmorum aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco, ubi sunt dicta hospitalia, similes personae aut perpaucae reperiantur, mandat adhuc, ut fractus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit ac pro loco et tempore utilior, convertantur, prout ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit, nisi aliter forte, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione aut institutione fuerit expressum, quo casu quod ordinatum fuit, observari curet episcopus, aut si id non possit, prout supra, utiliter provideat.*“ — *Trid. sess. XXV. cap. 8. de Ref.*

Jen tehdy, kdyby naprosto nebylo lze, aby se některý sešlý aneb zbořený kostel opravil aneb znovu vystavěl, dovoleno biskupům, že takovéto kostelní místnosti obrátiti mohou k účelům světským, pokud jen tyto samy v sobě nejsou nedůstojné; zároveň pak na takovém místě kříž vyzdvihnouti dáti mají. „Quodsi nimia egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniore ecclesias transferantur (parochiani), cum facultate, tam dictas parochiales quam alias ecclesias dirutas in profanos usus, non sordidos, erecta tamen ibi cruce, convertendi.“ — Trid. sess. XXI. cap. 7. de Ref.

Církevní umění.

Stěnomalba.

Kázání církve svaté nikdy neumlká, a nemluví-li k věřícím živým slovem, písmi svatými, úkony posvátnými: učí předce na všech místech, se všech stěn v nehynoucích, všem srozumitelných slovech — v *obrazích*. Církev svatá nechtěla míti při stavbách svých bohoslužebných holé, nahé, prázdné, jednotvárné stěny, jakých vidíme v modlitebnách protestantských; holé zdi jsou v očích jejích *němým Kazatelem*. Což divu tedy, že církev svatá hned od počátku malbu po stěnách s takovou láskou, s takou pečlivostí pěstovala!

Nejstarší církevní malby po stěnách skrývají *stěny a stropy katakomb*, a z nich pocházejí některé již z I. století, ano i z časů, které dosahují samých ss. apoštolů; nejmnožší pak z II. a III. století původ svůj odvozují. Ráz těchto maleb jest míchanina názorů křesťanského s formou klasickou, jaková se dochovávala podáním, a však tou měrou, že již i zde se naskytá patrně vítězství drahocenného, vyššího *obsahu* nad formou pouze vypůjčenou.

Co se již obsahu samého týče, sluší na těchto obrazech rozeznávat dvojí věc: a) *předmět* a b) *ozdobu*, která co rámeček obsah obrazový obilhá. Kdážto tato ozdoba dle obsahu a formy volněji se pohybuje, obsahuje větším dílem podoby (obrazy) symbolické, k. p. delfíny, holuby, jeleny, kohouta, kotvu a t. d. i utvořují *předměty* samy o sobě a dle úmyslu umělce pojaty všecky dohromady jedinou, velikou galerií, ve které se představují a předkládají k rozjímání nábožného diváka všecky čelné události náboženské historie člověčenstva od stvoření světa až do posledního soudu a do samé věčnosti. Kněží, biskupové, sv. otcové církevní stali se výmluvnými tlumočníky tohoto musea podzemního. Čtouce výtečné komentáry Tertulliana a ostatních Otců církevních o těchto obrazech a výtvorech, poznáváme bez všeliké obtíže hlubokou znalost a vytrvalou ctnotu prvních věřících, kteří v této veliké knize katakomb pilně čítávali.

Stavíváno pak zde na proti sobě obrazy ze starého a nového zákona jako předznaky a vyplnění pravdy, čímž tím hlubší vzhled do oboru pozorovateli usnadněn jest. I jednotlivá představení St. Z. byla tak spořádána, že odtud poukázání na N. Z. hned samoděk do očí se vtíralo. Tak k. p. Adam a Eva — Noe v arše, která se zde vypořádňovala čtverhranně, co symbol církve; obět Abrahamova, při nížto [se vyskytá tytéž sám Petr, jako nejvyšší velekněz víry v N. Z., — archa úmluvy; pole umrlčí ve vidění Ezechielově a t. d.

Z N. Z. zde nacházíme již celou po stoletích posud zachovanou formu jednotlivých vyobrazení k. p. při narození Ch. P. vůl a osel; sv. 3 králové; Christus v chrámě mezi doktory, jeho křest, zázraky a t. d. též obrazy anjelů, Svatých, zvláště apoštolů, nejblah. Panny a t. d.

Že v *basilikách* kromě mosaiky již převládne používano, i vlastní stěnomalba v obyčeji byla, jisto jest; a však bohužel! z ní téměř ničeho se nám nedochovalo,

I tam nalezáme, že obrazy ze St. Z. naproti obrazům z N. Z. umístěny jsou, a tak spořádány, jako v katakombách v chrámě Lateranenském.

I mezi chrámy románskými nalezáme sotva jednoho, jenž by nebyl býval ozdoben obrazy, a stejnou okrasou barev stkvěly se předsíně, křížové chodby a t. d. Podáním obvyklé seřadění obrazů i zde podrženo, a sice na stěně straně ženské (v levo) nazvíce nacházely se obrazy ze St. Z, na straně mužů (v pravo) obrazy N. Z. Tak k. p. v dvorním chrámě Karla Vel. v Jugelheimě a j.

Zda-li pak šetřeno při jednotlivých malbách jistého, podáním posvěceného pravidla? — Co se týče Východu, můžeme s jistotou říci, že ano, jak to dosvědčuje nade všechnu pochybnost kniha na nejvýš památná „*Knihla příruční o malbě s hory Athos.*“ Tato kniha byla a jest pravidlem pro řecké malíře i co do seřadění nebo do spořádání, i vlastním pravidkem v provedení obrazů.

Též na Západě souditi lze dle toho, že malby po stěnách na mnoze stejným způsobem vzdělány jsou, že podobné, ač ne přísně zachovávané podání umělecké i zde bylo zavládlo. Ovšem pak jest paměti hodno, čeho se dočítáme u sv. Řehoře z Touru (II., 17): „Chof jeho (sv. Namacia) stavěla chrám sv. Štěpána v krajině města (Avernův). Když ho barvami ozdobiti chtěla, držela na klíně knihu, ve které četla vypravování předků, a malířům „udávala, co a jak by po stěnách představovati měli.“ Ostatně se dochovalo takových pozůstatků starší malby románské jen málo; předce však za našeho času jich vždy více vyniká zespod zalíčení svého, a sice takových, které z XI. XII. a XIII. století pocházejí.

V gothické době pro samé sloupy zmizely sice ty široké prostory po stěnách, na kterých by se byly obsáhle obrazy malovati daly; a však proto předce nevymizela obliba a láska k ozdobě barvy. I používáno kaž-

dé menší prostory k tomu, aby se na ní vedle barvolesku oken a vedle částek stavitelských barvami opatřených zastkvěly na každém prázdném místě i příhodné malby. Zvláště pak křížové chodby ozdobovány souvislými, podle starého obyčeje důmyslně na proti sobě stavenými představeními ze St. i N. Z. Památný a drahocenný toho druhu příklad chová posud v sobě země česká, a v ní staroslavná Praha a sice: klášter Emautinský, v jehož přepamátne křížové chodbě spatřiti lze po obou stranách po celé déli a šíři takové důmyslné, štětcem českých umělců líčené obrazy biblické. Bohužel! nedbalost a vandalism minulého století dotknuly se i těchto vzácností; odtud zplakal by znatel uměleckých děl, vida tyto chodby a malby jejich stěn tak zpustlé a zohavené; a klášter sám tolik důchodů nemá, aby tyto drahocenné malby slušně obnoviti dal.

V době renaissance a později, kde zase pohotově bylo ploch po stěnách rozsáhlejších, i po těch se zase malovalo, a však ovšem v duchu toho času, nebo vše aspoň přecpáno a přetíženo prací štukovou, často velmi uměleckou.

V novějších dobách navrátili se umělcové zase k tomu, co je ušlechtilejšího a církevního, a sice nejdříve v Bavořích začátek jest učiněn; a co Mnichovská a Vídeňská škola v tom směru již dovedla, oprávnjuje k nejlepšímu nádejmu, pak-li Bůh dá národům ducha svornosti a míru, v jehož stínu jedině uměleckým snahám se výborně daří. Kdo chceš poznati a s radostným, posud netušeným podivením pozorovati nejnovější církevní stěnomalby, neopomíň — maje k tomu příležitost — navštívit v Mnichově chrám sv. Bonifacia u benediktinů, a ve Vídni farní chrám nový v předměstí Altlerchenfeld.

Čím však se naše moderní stěnomalba od starší, a zvláště od středověké liší, je rozdílný způsob práce. Naše stěnomalba je téměř venkonce jenom na stěnu pře-

nešená malba na postavci (Staffelei); maluje se na stěně jako na plátně; úzkostlivě se provádí až do nejmenších podrobností, pozoruje se s velikou pečlivostí, aby barvy dobře splynuly a t. d., což vše je překážkou, aby se ta pravá monumentální stěnomalba vůbec rozšířila, jelikož dle moderního počínání mnoho času a velikých útrat vymáhá. Tak nebývalo za starodávna.

Stěnomalby středověké vykazují veskrz silné, různé, mohutné obrysy (contoury), více kreslení, než malování; neboť tyto nákresy se vyplňují živými, plnými a sytými barvami, zvláště červenou a modrou; všecko směřuje jen k tomu, aby dosažen byl *účinek všeobecný, příznivý dojem celkový*, než aby dokonale provedeny byly podrobnosti. Pásky dlouhé, s průpovědmi na ně psanými, jimiž se obsah důmyslně vysvětluje, ozdoby stavitelské a t. d. dodávají obrazům tohoto věku srozumitelnosti i pro méně vzdělaného snadno pochopitelné. Jen když se tak pracovalo, bylo možná *rychle a lacino* pomalovati veliké prostory. A bylo by žádoucí, aby se věk náš k tomu způsobu stěnomalby zase navrátil.

Nechťce právě nějaký tím *vzor* vystaviti, uvedeme zde velmi poučný a nápadný příklad stěnomalby monumentální, jakový podnes v *církvě řecké* panuje. *Didron* v knize „příruční o malbě“ píše: „Za 5 dní zhotovil Jousuf obrácení sv. Pavla na obmítce, obraz to 3 metry (lokty) široký a 4 dlouhý; 12 postav a 2 velikých koní zoujímalo toto pole dosti rozsáhlé. Tato malba zajiště nebyla dílem mistrovským a však stála za více, než taková, která některého z našich malířů druhé třídy 6—8 měsíců zaměstnává. Pochybují, že by to naši velicí mistrové lépe vypracovali; v dílech jejich by se našlo ovšem víc předností, ale i více nedostatků a vad, než v onom obmítkovém obraze s hory Athos.“ (Handbuch der Malerei, Didron S. 94—98).

Malby stěnové v katakombách a basilikách prakře-

stanských bývaly jsou umístěny nazvíce trvalými *barvami vodními* na vápno nebo na sádru; nicméně zdá se, že umělcové křesťanství upotřebovávali zhubsta též malby *enkaustické*, u starých na mnoze oblíbené a provozované. Malba tato se koná s *barvami roskovými*, při čemž, jak řecké jméno naznačuje, *ohně* užíváno. Tohoto způsobu malby užíváno pro dřevo, zdi a slonovou kost; od V. století vymizelo toto umění v církvi *východní*, a teprvé v novějších dobách činěny zase pokusy, které se dosti dobře povedly.

Až do XIV. století pořád ještě užíváno *barev vodních*, zvláště pak malováno způsobem, který sloul „*tempera*“ t. j. na suché zdi barvami, bílkem vejcovým, klibem pergamenovým a t. d. vázanými. Tato technika měla dvojí výhodu, předně malba rychleji uschla, a potom nebylo potřebí, malbu vnášením temné barvy oživavati (*nachdunkeln*). A však nemalé byly též vady a nedostatky, jichž sebou přinášela, jelikož při nevyhnutelném kvapení muselo se více kresliti, než malovati, a též jakási tvrdost nemohla tak snadno odstraněna býti, kteréžto však nedostatky při malbě na velkotvárných stavbách (*monumentální* malbě) lehčeji mohly přehlédnuty a promijeny býti.

Tuším od XIV. století počalo se malovati vždy víc a více *al fresco* (na obmitce) t. j. na čerstvém vápně; tohoto způsobu malby užíváno nejdříve ve Vlaších. Pro tuto malbu hodí se jenom barvy z říše nerostů (*minerálních*), a sice takové, které vápnem nedají se rozložit ani změniti. Proto vymáhá tato malba veliké vědomosti technické, a rovně tak velikou obratnost, jelikož obraz musí již býti vnesen a utvořen, než-li vápno povyschlo, což se obyčejně as za 6 hodin stane, po kterém čase již nic se nedá popravovati. Také je tato malba více důtklivá, a trpí vplyvy zevnějšími.

V novějších dobách vynalezeno pro tento způsob

malby leckterých oprav a zlepšení, jmenovitě *stereochromií*. Jak mile se barvy spojí s maltou, ve které nesmí býti žádného písku, a v sebe ssají plyn vodní, tu se utvoří z toho všeho jedna hmota, která působením kyseliny uhličitě ze vzduchu na ni ztvrdne jako kámen.

Později konečně zavládla malba s *barvami olejnými* i při malbách po stěnách. Tak k. p. maloval *Leonardo da Vinci* své nesmrtelné dílo „*Večeři Páně*.“ Zdokonalení a všeobecné zavedení tohoto způsobu malby stalo se ve *Flandřích* na začátku XV. století bratřími *van Eyck*. Tímto způsobem malby docíleno to, že skvělost barev stala se oslňující, že barvy staly se opravdu *lesklými*, *skvělými*; avšak zvláštní nehoda při tomto způsobu malby jest, že barvy snadno vyblednou a poznenáhla se od látky, na kterou vneseny byly, odlučují; pročež tento způsob malby nejméně pro chrámy vhodným se býti vidí. Užití půdy zlaté pro obrazy mizí začátkem XVI. století, a místo co dříve obrazy po krajích jako koberec se končily, dostávaly nyní bohaté pozadí, a však bez šetření perspektivy.

Kdo chceš takové malby středověka spatřiti, jichž v naší době vždy víc a více se objevuje, rozlož sobě *Organ für christliche Kunst* ročník II. na mnohých místech.

Dr. *Jan Bilý*.

Církev bez papeže.

(Pokračování.)

f) Církev v *Hollandsku*.

Roku 1859. napočítáno v *Hollandsku* 3,348,747 obyvatelů, mezi nimi 1,668,443 *Kalvínů*, 600,000 *Lutheránů*, 38,000 *Mennonitů*, 42,000 *Separatistů* a 5000 *Remonstrantů*. Novým politickým zřízením nabyly církev re-

formovaná největší volnosti. Vrchní generální synoda svobodně se volí, a vydává rozsudky bez královského Placet. Vláda jmenuje jen profesoři theologie. Slavná někdy synoda *Dordrechtská*, čítá již málo vyznavačů. Škola *Gröningská* racionalismem nesena nepoutá se nijakým pevným učením. *Lugdunská* (Leiden) zahaluje svůj racionalismus a pantheismus hlubším spekulativním náhledem kalvinismu. *Utrechtská* hledí býti křesťansky konservativnější. *Strana historická*, zastoupena *Groenem van Prinsterer*, hájí sice staré právo původního kalvinismu: nařiká ale, že se „najíti nedá léku proti zmatku panujícímu mezi protestanty.“ (Groen, le Parti antirevol, p. 108. of Préf, p. 1.) Památné jest vyrčení synody generální od r. 1854: „Církev připouští odchýlky od pravidel symbolických, ježto všeliká mínění a přání ani v nejkratším vyznání spojití nelze: nechť se jen zachová četa před písmi svatými a víra v spasitele hříšníků.“ Svoboda pastorů v učení jest svrchovaná; dle slov *Chantepeie* „nakládáno s osadami jako se stády.“ Každý učí a káže, co se mu líbí, praví *Molenaar*, a na všeliké stížnosti osad dává synoda odpovědi vyhýbavé.

Jednota církve nizozemské záleží jen v tom, že všickni kazatelové z *jedné* pokladnice placeni jsou; tato směsice“ praví *Groen*, „neměla by se jmenovati církví.“ Službami božími v Holandsku se nazývá dlouhé kázání, které pastor obyčejně předčítává; večere Páně podává se každého čtvrt léta; mládež cvičí na místě pohodlných kazatelů katecheté „Catechismeistere,“ jenž provozují zároveň nějaké řemeslo. Pohřeb není funkce náboženská; umrti se duchovním ani neohlašuje. V kostelích jsou sedadla zakoupena. Počet kostelů jest velmi skrovný. Rotterdam má 104.000 obyvatelů a jen čtyry kostely. Nicméně jsou Kalvinci úhlavní nepřátelé katolíků. *Niebuhr* připomíná, že „pravověrný Kalvíneec, přesvědčen o svém osobním vyvolení a o zavržení jinověrců, odpůrcem

jest nesmířitelným. Když roku 1853. zřízeno bylo několik biskupství katolických, sestoupilo se patero spolků k obrácení katolíků, i agitováno, aby jakkoli by se dalo, katolíci v životě občanském byli potlačeni. Rozervanost církevní jest žalostná. Z 1500 kazatelů jest 1400 *Unitářů* aneb *Sociniarů*. *Chantepie* vyznačil v těchto třech větách stav kalvínské církve v Holandech:

1. „Bez pravidla učení v autoritativním vyznání církev na dél se zachovati nedá.
2. Staré symbolické spisy neplatí.
3. Nových vyznání utvořiti nemožno.“

g) Protestantské církve ve Francouzsku.

Do Ludvíka XVI. zakoušeli reformáti všelikého útisku. Revoluce jich ušetřila, a přála jim nezřídka co spojencům. Theologové a kazatelé jejich jsou tužší ve svém odporu proti katolicismu, než traktariáni angličtí: a však není sjednocenosti mezi nimi. Od padesáti let zapomenuty jsou staré kalvínské tradice; r. 1849. prohlásil se větší počet kazatelů proti vyznání La Rochelskému. Nová reformovaná církev francouzská nemá nižádné theologie.

Od roku 1819. vnikli ze Švýcar methodističtí misiónáři nazvaní „vzbuzení *Methodisté*“ (Momiery). *Pressel* praví o nich (*Zustände des Protestantismus in Frankreich*. Tübingen 1848. S. 66): že tato sekta veškeré dogma podvracuje, předstírajíc, že pravému křesťanstvu není potřebí církevního vyznání víry; i svěcení svátků zrušila; večere Páně jest jí pouhým stolováním lásky.

Reformáti francouzští dělí se nyní na „věřící nebo li *vzbuzené*,” a na „nevěřící nebo li *Indijerenty* (lhostejné).“ Kazatelé jejich mají školy v Genevě, v Strasburku a v Montaubanu. V naposléz jmenované škole jde ale téměř každý profesor jiným směrem. Rozecnuvá se již

starší a novější *rationalismus*. Representant staršího, *Athanasie Coquerel* v Paříži, uznává sice pismo svaté za zjevení boží, zapírá ale dogmatická učení, vše zanecháváje libosti jednotlivcům. Zápor každé autority jest jemu podstatou protestantismu. *Novější rationalismus* podobá se *historicko-kritickému* škol německých; sídlo jeho jest theologická fakulta *Štrasburská*. Skeptický směr nabývá vždy více stoupců mezi mladším duchovenstvem. *Grand-pierre* přiznal se na sjezdu Berlinském, že živel *rationalistický* neboli *latitudinárský* převládá nad pravověrným, a nazvíce že pastory s osadami spí (*Verhandlungen der Versammlung evangelischer Christen*. Berlin 1857. S. 123).

Z lůna „vzbuzených“ vyšli *Dissidenti*. Po únorové revoluci roku 1848. shromáždili se protestanté k synodě v Paříži, i uznali z prva, že „spolek, jenž církvi se jmenovati chce, přede vším společným jakýmsi usnešením v učení neboli vyznáním vykáhati se musí: a však po rokování ukázalo se, že „církve jejich nemá více společného učení“ (*Hengstenberg*, K. Z. 1849 S. 98). Starého vyznání spustili se vůbec, a vynesení nové formule zamítli pod záminkou, „že svoboda synů božích jinou autoritou, než slovem božím zkrácena býti nesmí.“ Takové usnešení zdálo se nesnesitelným několika kazatelům a laikům; pročež vystoupili z církve státní, zřídívše *svobodnou církev evangelickou*. Tři a dvacet malých osad činí teď „*unię evangelických církví francouzských*.“ *Dissidentů* těch čítá se ale jen 3000 duší; podobají se poněkud *Baptistům*, ano po libosti rodičů zůstávají děti jejich dlouho nepokřtěni. Z Anglicka a ze Švýcar dostávají na čas podpor peněžitých.

Napoleon III. dal reformovaným žádaných *rad presbyteriálních*, z kterých vyšly konsistoře a z těch *rada centrální*. Žádáno také, aby svolána byla *generální syno-*

da: značnější protestanté Pařížští ale překazili jejímu svolání; ježto „jsou již konsistoře nesvorny, i na synodě prý by se teprve nesvornost projevila a katolíkům by se podalo leda divadlo mnohosmyslnosti protestantské, aniž by se ve hlavních otázkách` značné majority nedocílilo.“ — Časopis *Expérance* vydávaný *Granpierre* praví, „že církev protestantská přechází k *individualismu*, k dokonalému rozdrobení se v důmínky a náhledy jednotlivců. V Cevennách žijí smíšeně *Kvakčři*, *Vesleyáni*, *Inspiráti*, *Konvertité* a *Praedestinatiáni*. V osadě *Congenies* blíž města *Nismes* živoří šest sekt. Sekta *Darbyitská* zrušila vešken řád církevní, a nedopouští ničehož více než soukromou domácí pobožnost.*)

Ve Francouzsku počítá se 480.507 Reformovaných a 267,825 Lutheránů. *Plat ze státní pokladnice a zápor katolicismu* jsou nejsilnější svazky, které spojují reformátské nezávislé konsistoře ve Francouzsku. Církev ta nemá pravidelného učení, nemá vyznání víry, nemá theologie, nemá kázně, a služby boží obmezeny jsou na kázání a na přednášky a žalmy kantorské (*Herzogs Encyklopädie*, IV., 561).

i) Církev protestantské ve Švicarech.

Švicary jsou klassická půda a vlast protestantismu. Curich a Geneva slynou jako Vittenberg. R. 1850. napočítáno 1½ milionů reformátů a milion katolíků; oněch v kantonu Bernském 403,000, v Curišském 243,000, ve Waatlandu 192,000. Sjednocené reformátské cirkve nestává. Vlady kantonální nedají si zkrátit svrchovanost ve věcech církevních. Již *Zwingli* odevzdal řízení církevní radě Curišské. I Bernští radní páni předpisovali učení a řády, a rozhodovali theologické rozepře dle své-

*) Něco soukromého à la Mühlfeldova ediktu.

ho dobrého zdání, poradivše se dříve s boboslovci. Někde jinde se pokládala despotie knížecí za hlavní pramen zkázy církevní: v republikánském Berně stýskal si ale r. 1837 profesor *Zyro*: „že církev je státem podmaněna a téměř zničena; duchovní že jsou pacholci boháčů a velmožů. (Die evang. ref. Kirche, besonders im Kanton Bern 1837. Str. 81. 82). Církev jest tam ústavem policejním. Stolicí svou Genevu *Kalvín* by již nepoznal. Stále přibývá v ní *Katolíků*. R. 1850. čítalo se tam 34,212, Reformátů, a 29,764 *Katolíků*; nyní již 42,355 *Katolíků*, a 40,266 Reformátů. Církev *Kalvinovy* s určitým učením a zřízením není více; zahynula v politických bouřkách r. 1841 a 1846; novou církev tu řídí *konsistoř laiků*, většinou lidu zvolená; všeliké vyznání víry odstraněno. (Messner's K. Ztg. 1861. S. 202.)

Církev ta zakládá víru svou na bibli, a přiznává každému právo volného zkoumání (Deutsche Zeitschrift. I. 248). U duchovenstva panuje nejabsolutnější zmatek vzhledem na učení (Ibid. I. 253). Spolek z Angličan do Genevy vniklých *Methodistů* zarazil od r. 1816 „svobodnou církev,“ která se těší vědomím, že je malým stádcem vyvolených.

Ve *Waadilandu* provedlo se r. 1839 *odstranění helvetské konfesse*; 12000 občanů žádalo to odstranění proti 9000 hlasům, jež chtěli, aby se zachovalo. Státní rada sesadila najednou 43 kazatelů, a následek byl, že popudem *Vinetovým* 180 duchovních z církve státní vystoupivše v 40 osadách zarazili „církev svobodnou,“ která se však za dvacet let nad 3000 údů nepovznela.

R. 1847 agitace Bernských rozpálila válku proti katolickému „*Sonderbundu*.“ *Sonderbund* ovšem zničen: následky ale dotkly se záhubně reformované církve; lid stal se lhostejným k náboženství vůbec; návštěva služeb božích ochabla, vážnost duchovenstva klesla; to péčuje přede vším o opatření své osoby a rodiny; a demokra-

tická vláda sama se připravila o autoritu ve věcech církevních.

Stav církve protestantské ve Švýcařích zhoršil se mnohem více než v jiných zemích; trpí na dvojí neduh: na radikalismus lidu a na nevěru kazatelů. Tiť učí, co se jim aneb osadě líbí. Kostely spustly; ve školách zničeno bývalé působení duchovenstva. Nevěra pronikla lid tak hluboce, že starší městské obce Bernské dosvědčují: „z desíti rodin věří sotva jedna v Boha a v Krista, a užívá písma.“ (Gelzer Mon. Bl. IV. 149). A jeden upřímný kazatel Švýcarský nařiká: „Naše kostely jsou posluchárny s holými zděmi beze svatyně (sanctuarium), a tyto jen v neděli po několik hodin otevřené, jindy vždy zavřené kostely jsou již jediné veřejné upomínky na naše náboženství. Kázání skoro výhradně a vše jest při službách božích; vše ostatní je všemožně zkráceno, a leda dvěma strofami písně a modlitební formulí obmezeno. Duchovní pořád mluví s kazatelný: osada sedí nebo stojí; neklečí nikdy, poslouchá jen, co se jí předřikává.“ (Vögelen: Welche Veränderungen u. Verbesserungen sollen in unserm Cultus vorgenommen werden? Frauenfeld 1837. S. 34). Prof. Ebrard napsal r. 1849: „Ve Švýcarech žalostné jsou poměry církevní. Caesareopapie suverenního lidu, jenž náboženství své tak aneb onak míti chce. Ve Waadtlandu útlak a stíhání svobodné církve, a dokozalá hniloba státního ústavu kazatelského. Jak mi ondyňo psal křestansky smýšlející přítel z Curichu, nedostává se v ostatních kantonech církvi svobodné dvou maličkosti: *pastýřů* a *ovcí*; psů a vlků máme hojnost.“ (Schaffs deutscher Kirchenfreund. Mercersburg 1849. S. 272.)

Stav duchovenstva protestantského ve Švýcarech nebudí závist. U prostřed lhostejnosti náboženské a směru materialistických mají se stále co oháněti se *sektami* všeho druhu: *Novokřtěníci*, *Novověrci* neboli *Böhmisty*, *An-*

toniány, pro něž není více ani zákona ani hříchů, s *Marmony*, *Irvingiány*, *Darbyity*. Duchovních jen na čas najímají a ti jsou zcela od možnějších občanů závislí. Materiální jejich postavení jest již takové, že se nedávno v novinách o otázku jednalo, slušno-li, aby se ve veřejných oblažováních *dcery farářské za děvečky* pohledávaly? (Prot-Kirchenez. 1856. S. 138).

k. Denominace protestantské v Severní Americe.

Severní Amerika nezná církve státní ani národní, a předce se tam projevuje zvláště ve východních krajinách — obecné přiznání ku křesťanství! V celé zemi věje jakási náboženská atmosféra, a ta se jeví přede vším v přísném svěcení neděl, v množství kostelů a modlitebnic, v horlivé činnosti rozličných stran náboženských, v snahách misionářských a ve množství listů církevních. Jinak to jest na západě, kam se valí proud vystěhovalců. Tam jsou krajiny, kdež devět desetin obyvatelstva nopatří k žádné církvi, a kdež obyvatelé svých dětí ani pokřtíti ani křesťansky cvičiti nedávají (Rauschenbusch, *Die Nacht des Westens*. Bremen 1849. S. 45). Na otázku, ku které církvi kdo patří, dávají mnozí odpověď: „Patřím k veliké církvi,“ t. j. co svobodný Američan věřím jen tolik, co se mi líbí; a s biblí sám se shodnu.“ Proroci veřejné nevěry jsou ale jak ve východních tak i v západních krajích tamnějších — Němci.

Z 29 milionů obyvatelstva jest ale jen asi 5 milionů skutečných křesťanů církevně spojených, z nichž jest 2,400.000 katolíků, 2,600.000 protestantů rozpadlých asi v 70 sekt a denominac; zbývá tedy 24 milionů, z nichž díl málo kdy účastenství brává ve sborech sekty své; díl ale zcela bez náboženského kultu žije. Veškeré kostely v New-Yorku mohou přijmouti jen 205.580 osob: 638.131

osob tedy nenachází místa. Větší díl kazatelů má jen skrovné osady, a následek toho jest veliká chudoba duchovenstva. To následek sektářstva neobmezeného.

Amerika stala se *shromážděním všech sekt* a rozštěpů protestantské Evropy. Ve školách čítá sice mládež bibli, ale učitel nesmí přidati ani slova k výkladu, ani modliti se s dětmi. Školy nedělní nemohou nahraditi nedostatek křesťanské farní školy. Soustavu, která dělí stát od církve, zavedl bezvůlný *Jefferson*, domýšleje se, že Amerika po vymření jediného pokolení bude *unitářskou*. K dosažení veřejného úřadu nežádá se nijakého vyznání náboženského; kongres žádné náboženství nebéře v zákonitou ochranu a také nezapovídá vykonávání nižádného náboženství. Listina ústavní ničeho nepraví ani o křesťanství. *Story* ale míní, že prý tím překaženo všeliké sočení sekt proti sobě, a vznik národní státní církve. Jen v jednotlivých státech, u př. v Pensylvanii stojí svěcení soboty a bible pod ochranou zákonů, a pro rouhání proti Bohu pohánějí se lidé před soud. Utištěné strany církevní v Anglii osazovaly se od 17. století v Koloňích amerických. Převaha jejich a vliv na přístěhovalce jinonárodní patrný jest. Jen věrní katolíci vlivu tomu nepodléhají.

Všem církvím a spolkům náboženským stejná svoboda přičtena. Každý může přiznávat se k jakékoli sektě, ano i zříditi novou. *) Činnost a pružnost všelikých sekt provozuje se v největší míře; shon tu po proselytech. *Methodisté* jsou nejhorlivější. Tito a před jinými *Presbyteriáni*, *Congregationalisté*, *Baptisté* a *Episcopálci* zavedli jakousi zevnitřní pobožnost, která tuzemce charakterisuje. Z nich vyšlo ale množství sekt; jen v *New-Yorku* se jich nedávno ze jména *sedmdesát* napočítalo.

*) Zdá se, že pan *Mühlfeld* svůj ideál svobody náboženské z Ameriky do Rakous přinesl obměšlil. Red.

Amerikán se domýšlí, že vždy bývalo sekt. Politikové, advokáti a literáti myslí, že se „sekty vespolnou řevnivostí na uzdě drží.“ (New-York Observer.) Rozvážliví theologové a věrní křesťané sektářstva se hrozí.

V časopise Mercesburg Review (V. 584.) čte se: „Celý svět ví, že v poměrech našich sekt vládne více sočení, odpor, závist, než bratrská láska a souhlasné spolupůsobení. Pravilo-li se o prvotních křesťanech: „Hle, jak se vespolek milují!“ pravíme nyní o křesťanech Amerických: „Hle jak se vespolek nenávidí!“ — A jaká v té svobodné zemi nesnášlivost! Colton napsal: „Náboženskou historii země naší charakterizují dvě protivy: „ustavičné vychloubání se svobodou víry, a stálé snažení, aby se ta svoboda udusila.“

Na vědeckou theologii v Americe nelze pomysleti za nynějšího postavení. Každý theolog udržeti se může jen v určité sektě, a více méně stojí pod tyranstvím své denominace. D. Rupp vydal znamenité své dílo o sektách amerických: r. 1844 a 1848 pod názvem: Original History of the religious Denominations, Harrisburg; a Döllinger podává z něho velmi zajímavé zprávy. Některých tu připomeneme. Všecky sekty mají stejné heslo: „Otevřená bible a svrchovaný úsudek jednoho každého!“ Vůbec učí se, že bible jest každému poněkud jen rozumnému člověku docela světlá; že není potřebí přípravných zvláštních studií, aby se jí porozumělo; kdo čte, věř jen, že smysl, jež v ní nalezá, jedině pravý jest, a že jej postihl pomocí Ducha Svatého. — A předce ani jedna z těch sekt nedopustí, aby kdo užil svobodně práva svého k výkladu bible! Každá sekta má svůj system; každá krouť text biblický, až vyřkne náhled její, a vylučuje z lůna svého každého, kdo by své mínění předkládal oblíbenému výkladu sboru svého. Mnohé sekty tvrdí, že se proto oddělily od starších denominací, „aby ušly důtkám lidských vyznání víry“: a samy si tvoří hubenou a úzkoprsoú observanci.

Každá sekta přičí se vědecké theologii. Ví, že sama jest krátkotělá, že nemá historie a žádného spojení s posloupností církve, pročež nadchnuta jest nevolí proti každé církevní minulosti. *Baptisté* praví, že nedbají, jestli učení jejich v minulých věkách bývalo učením církve. Tradici starobylou zavrhuji: na svou tradici, na své nálezy a řády drží ale tuze pod trestem vyvržení z obce.

Mladší sekty zavrhuji vůbec *křtění dítek*. Jedni nechtí ničeho věděti o *svěcení neděle* místo soboty. Jiní uznávají *mytí noh* za *svátost* Kristem ustanovenou. Jiní pokládají všechny svátosti jen za pouhá znamení, aby se na něco upamatovali, aneb nějaký cit v sobě vzbudili.

Asy dvanácte sekt nestojí na základě pouhé bible, ale na *konfessi Westminsterské*. Calvinismus v Americe rozštěpil se na mnoho sekt. Největší díl jich souhlasí s článkem o „ospravedlnění pouhou vírou — dokonalou důvěrou v zásluhy Christovy.“ S tímto „solifidianismem“ spojují učení o probuzení (revivals). Člověk pouhou vírou aneb přisvojením (imputací) spravedlnosti Kristovy ospravedlněn, jest prý s neomylnou jistotou svědom tohoto působení, a má „zkušenost“ (přesvědčení) o svém obrácení a přijmutí na milost; on prý dokonale udati může dobu přechodu svého od smrti k životu.

Amerikáni znají zvláštní způsob a *řád* k takovému *obracování*. Více kazatelů a laiků shromáždí se k tomu cíli a drží mužským i ženám důtklivá kázání, bouřlivě dorážejí na jednotlivce, a otrásají jimi brzy písněmi a melodiemi plesavými, brzy hrozbami a strašlivým líčením muk pekelných, modlitbami, zaklínáním a prudkými apostrofami, až to přijde „ku průchodu.“ Duchovní a tělesné unavení po tak různých prostředcích způsobuje takový stav, že posluchač všecko cítí, čehož pocítiti se jemu velí. Následující pak případnosti tělesné, bezděčné výkřiky, platí za rukojemství milosti boží a za neklamná znamení vítězství nad starým člověkem. Ochabnutí a zeměle-

ni po tak bouřlivém na cit dotírání a křečovité sebou trhání jest prý „mír duše a pojištění spásy.“ A posadili se dokonce obrácnec na „lavici úzkosti“ (Angstbank), věc jest rozhodnuta; ten a takový oddal se milosti, a hned pravidelně pocítiti musí ulehčení a podivné občerstvení, a zanáší se pak co obrácnec a dokonalý úd v zápisní knihu sekty. *Lavice úzkosti* platí probuzencům za svátost a za neomylný prostředek k novuzrození.*) A však často se přihází, že se takovým způsobem zřízené obce probuzenců nenadále opět rozpadávají.

Methodisté měli r. 1792 asy 1000 kostelů, r. 1852 ale již 9584. R. 1856 měli 1,322,469 kommunikantů. Nemají ale žádné representace, žádného zřízení ani společného vyznání. Každá obec jest neodvislá. Americký *Baptista* a *sociniánský Campbellů* nemá s kalvínskými *Baptisty* ničeho společného, leda křest. *Baptisté* udělují toliko vyrostlým křest potopováním a honosí se tím řádem poukazující na jasný biblický text. Zavrhuji křest dítek, z čehož následuje, že mnoho *Baptistů* a *presbyteriánů* nepokřtěných umírá.

Prvotní vystěhovalci z *Anglicka Presbyteriáni*, s *Kongregationalisty*, dědicové starých *Puritánů* vzdělávají jediní bohovědu ve smyslu původního kalvinismu; jejich učení o predestinaci líčí zevrubně zatracení, ku kterému Bůh větší díl malých dítek předurčil (!). Ovocem tohoto fatalismu a antinomianismu jest duchovní a mravné klesání osad.

V novější době zlomili: *Dwight*, *Lyman*, *Beecher* a *Barnes* převahu konfesse *Westminsterské*. *Barnes* ale vyobcován byl r. 1838 se 600 kazateli a 60,000 laiky co bludař. On pak se svými stoupenci založil *novou školu* církve *presbyteriánské*.

*) Kdyby u katolíků takového cosi se provozovalo, jaký křik by zdvihli protestanté!
Red.

Kongregationalisté rovněž se převrhli v Americe. Bývalé sjednocení jednotlivých osad tak řečenými *konsociacemi* neboli *associacemi* pod jednou vyšší instancí zrušeno jest. Církev jejich stala se demokratičtější následkem pohybů unitárských a universalistických; každá osada má své vlastní symbolum.

Osadou povolaný *duchovní* jest *sluhou osady*. Naproti tomu podřídili Presbyteriáni osady pod starší, presbyterie a synody. Následek hnutí takových bylo častější odstupování. Za několik let do r. 1855 přestoupilo 300 duchovních presbyteriánských k anglikánské *církví biskupské*. *Colton*, dříve chvalořečník probuzenců, zavrhl posléz celý jejich ústav, řka že se tím „duch otročí, svědomí uspává, a celý intelektuální a mravný charakter člověka porušuje.“ Bohoslovcové američtí nahlížeti počínají zkázonosné působení učení predestinačního. *Kazatel Flavel S. Mines* prohlásil je naprosto za *dušemorné kacířství* tohoto věku. (Looking for the Church. p. 492).

Ku starým hádkám a protivám Puritánů přirostlo nových. Jedni se jmenují *Hopkinsiáni* a přívrženci „nového světla,“ *mírní a přísní Kalvinisté*, *Destructionisté*, *Restorationisté*, zapírači hříchu dědičného, *Praeexistenciáni* a t. d.

Na konci minulého století utvořily se v Americe bez vlivu cizího osady *Unitáři*, zapírající nejsvětější Trojici a božství Syna Božího: a však se již rozpadávají; díl se hlásí ku pantheistickým náhledům *Theodora Parkera*, díl přestoupil k *církví anglikánské*. *Gorrie* napočítal r. 1850 již jen 244 kazatelů unitárských a 36.000 údů. —

K *Unitárům* blíží se *Universalisté*; měli r. 1840 jen 83 kazatelů, vzrostli ale do r. 1855 na 700 kazatelů a 1100 kongregací. Učí konečnému oblažení všech lidí,

zavrhující všechny mystérie křesťanské. V nové době ale sekta klesá.

I *Methodisté* se rozštěpili. Nejvýznačnější strana jejich nazývá se církví *biskupských Methodistů*. Nová otázka o otrocích rozdvojila *severní* Methodisty od *jižních*. Osada nevolí si kazatelů, „konference“ jich k nim vysílá ale jen na čas. Větší díl kazatelů methodistických nezná vědeckého vzdělání; postačuje jim jistý počet biblických průpovědí. Mnozí byli dříve jen *řemeslníci*, stali se pak „napomínači“ a později kazateli. Při službách božích, při kázáních i modlitbách často vesměs mluvívají, ano překřikují kazatele i předřikavače modliteb.

Kostely stále a horlivě v Americe se rozmnožují, a však obyčejně se podobají více divadlům než domu gotickému. Není v nich oltáře, ale jen řečniště skvostné, a pohodlná sedadla (ovšem najatá neb zakoupená od posluchačů). Kostely městské vyhlížejí jako elegantní sídelní salon fashionáblé dámy.

Církev anglikánská je též v Americe církví „dobrého tónu;“ boháči a velmoži nemusí se obávat, že si zasednou na blízku chudých a sprostých. I mezi anglikány rozeznávají se strany: *Evangelicals* a *arminianští vysokocírkevníci*. Nižší duchovenstvo přičí se častěji biskupům a stojí tím samým v cestě společnému vydatnému působení. Laikové mají za příčinou svých příspěvků veliký vliv na duchovenstvo nižší, a jsouce ve svých církevních funkcích neodpovědnými, ani pro kacířství ani pro rozkol nemohou býti souzení.

I lutheránští *Němci* do Ameriky přenesení zřizují si sbory své podle svého zdání, zbaveni státního poručenství. Větší díl jich ale přestupuje ku *Zwingliánům*, k *Methodistům*, anebo k *Anglikánům*. Kazatele své nuzně placené mistruje obec. Všude potřzky a zmatky. Mnohé obce najímají si na čas kazatele a nepřipouštějí jej ani k radě církevní. Tím přestává všeliká církevní kázeň.

Německou reformovanou společnost považují američtí Kalvinci za církev odpadlou, pravice, že jest buď armíniánská, anebo že romanisuje.

Ve „svobodné“ Americe jest svoboda slova božího — za příčinou panujících obcí — velmi spoutána. Tam „platí také v nepolitických věcech *tyrantsky převládající a uniformující majorita*, která i duchy tak brousí a ohlazuje, že se pak vesměs podobají oblátkům potočným stále převalovaným.“ (Skizzen aus Nordamer., Allg. Ztg. 11. Juni 1861. S. 2646.) Známo, jak tam působí obecné mínění o „rásech,“ a hle veškeré duchovenstvo protestantské podrobilo se tomu tyranství: *barevně s bělochi* se vespolek jen v kostelích katolických modlívali.

Jak *osadníci* zacházejí se svými duchovními docela odvislými a na čas do služby najatými, ani vypověditi se nedá. Před několika léty zřídila se ze samých laiků kommissee, která „visitovala kazatele, všady na ně se vyptávala, a udělovala jim radu, výstrahu a také důtku.“ (Atlantische Studien II. S. 130.) V takových poměrech není se čemu diviti, že se mnozí kazatelé úřadu svého odřikají, a pak jakékoli řemeslo provozují.

Ačkoliv že v Americe všeliké strany „pravověrných“ t. j. kalvinských a lutherských církví nepřátelsky proti sobě stojí, zapomínají na všecky hádky a rozepře a postaví se jako jedna zeď, voláno-li do šiku proti „římským katolíkům.“ (Büttner, kirchlich. Viertel-Jahresschrift. Berlin 1845. I. 130.) *Schaff* vyličil *polemiku proti katolické církvi*, jak ji vedou americké protestantské listy se všemi hrubými lžemi a vymyšlenými, s makavým utrháním, ignorováním a porušováním dějepisu. „Co se zatím veškeré protestantské denominace věčně novým rozdrobováním seslabují a mezi sebou hořce hádají, stojí *církev katolická* jako jeden muž a jedno ústrojí jedním duchem nadšené, jdouc po cíli svém s pevným, jasným vědomím, pokračujíc dál a dále bez hlomozu, a ani slovem neod-

povídajíc na nařknutí a nepřátelské útoky, ale se železnou důsledností setrvajíc a od roku k roku nové půdy si dobývajíc.“ To napsal německý protestant z Ameriky. (Hengstenbergs Kirchen-Zeitung 1847. S. 341.) A kazatel *Edson* doložil o náboženském stavu Ameriky: „Veliká většina vyrůstajícího pokolení jest bez pozitivního náboženství; což posud přijímá, jest leda nauka náboženství přirozeného, a já se velice obávám, že kráčíme jistým a nezdoluhavým krokem k úplnému bezbožství a mravnému zahubení.“ (Tremenhaere p. 53.)

l. Církev lutherská v zemích skandinávských.

Učení Wittenberské zavedeno bylo v říších nordických násilím, nevděk lidu, libovůlí mocnářů a pomocí panstva toužícího po statečích církevních.

V *Dánsku* učinila reformace krále nejvyšším biskupem, neobmezeným panovníkem nad církví. Handfestem od r. 1648 zapovězena každá jiná víra vedle lutherské. Církevní věci řídil královský kancléř a jeho kollegium. Devět neb deset tuzemských *biskupů* stalo se tolikými úředníky nejvyššího biskupa — krále. Každá odchýlka od původního typu dogmatiky Wittenberské v prvním hnutí hned se udušovala. Na jediné universitě Kodaňské učí se theologie „dvoru příjemná.“ Rozepře s *Pietisty* potlačeny byly úkazy kabinetními. Význačná jsou další slova dánského referenta v „*Neues Repertorium*“ (V. 103), pročež jich v původním textu uvádíme: „Der masslosen Ignoranz der (in Kopenhagen gebildeten) Theologen, wozu noch ihre sittliche Versumpfung hinzukam, entsprach der grauenvoll geknechtete Zustand der Landbevölkerung und die Philisterhaftigkeit und Verdummung der Städte nur allzusehr.“

Ústavním zákonem od r. 1849 získalo *Dánsko* podobu více demokratickou. Církev lutherská prohlášena

za církev národu dánského: ale propůjčena také svoboda jiným vyznáním. Odvislost církve od státu posud trvá. Věci církevní přiděleny jsou *ministru kultu*; takových ministrů vystřídalo se od r. 1848 již *pět a čtyřicet*. Biskup *Martensen* pravil, že se národní dánská církev „nachází v stavu míhavém (im schwebenden Mittelzustande), jež nelze jmenovati formou anebo pořádkem.“ (Die Verfassungsfrage der Dänischen Volkskirche. Kiel, 1852. S. 7). Troje náhledy se tu projevují: Jedni si přejí postavení biskupů dle vzoru církve anglikánské, druzí žádají si representaci duchovních a laiků v synodách na základě obecného hlasování. Povážlivější hrozí se ale takového všeobecného práva hlasovacího. Většina spojena se stavem provisorním, ježto „přítomnost jest velmi nepokojná a dosti jasných názorů (Anschauung) nemá.“

Rationalismus a naturalismus vnikl z Němec do duchovenstva dánského. Vůdce racionalistů jest professor *Clausen*. Strana *Grundtwig*-ová přijímá *apoštolské vyznání víry* za pevný symbol prvotního křesťanstva a staví jej nad bibli, ježto se tato zadala libovůli osobního vykládání. Strana ta se odtrhuje od německé theologie protestantské. Dogmaticky zřídka se káže. Dánský dopisovatel do Darmstadtské *Allgemeine Kirchenzeitung* (Jahrg. 1855 S. 1473) těší se, „že Pán dánskou církev neopustil“; neb lid se prý probuzuje; „po hříšném obcování obrácený *kovář* putuje v krajích, *sedlák* zřídil spolek pro vnitřní missie, a *pekař* pracuje pro svobodu církve a čilý život.“ O činnosti duchovenstva nemluví referent ničeho.

Účastenství při službách božích v Dánsku jest slabé. Kodaň má 150.000 obyvatelů, ale z těch jen asi 6000 do kostela chodí. Masy se scházejí v kostele lada jen o novém roce (Krause Kirchen-Zeitung 1859. S. 968). Altona má pro 45000 obyvatelů jediný kostel. V Schleswigu bývají kostely prázdny. Duchovenstvo bez autori-

ty dělí se v strany. Lid počíná se ohlížeti po Baptistech a Methodistech anebo spustlý živoří.

Schleswigský kazatel *Petersen* napsal: „Dänische Verflachung, dänischer Unglaube und dänische Unsittlichkeit werden jetzt dem Lande (durch die dänischen Geistlichen und Beamten) eingeeimpft. Bei den dänischen Geistlichen ist die religiös-sittliche Haltung Ausnahme, nicht Regel.“ Erlebnisse eines Schleswigschen Predigers. Frankfurt 1856. S. 337).

Švédské lutherství zcela záviselo a posud závisí od německého. Švédové mají málo bohovědných spisů, a ty jsou překlady z němčiny. Rationalismus nemá tam průchodu. Anglikáni považují švédské biskupy za pouhé lutherské superintendenty bez posloupnosti apoštolské, pohřešují v církvi švédské „ducha církevního; ale však uznávají v ní „nejdokonaleji organisovanou protestantskou komunitu v Evropě.“ Ve Švédsku srostla církev se státem. Král jest nejvyšším dozorcem a zemským pánem církve.“ Královský vládní kancelář zpravuje ji pod ministrem zahraničných záležitostí (Herzogs Encyklopaedie, XIV. 83). Na sněmu říšském také se rozhoduje o věcech církevních. Duchovenstvo jest oprávněným stavem a zastoupeno na sněmu, nicméně církev otrocky odvislá je od státu. Zaměstnání farářů nazvíce bývá světské; jsou dobří finančníci a obchodníci, „častěji ke všemu schopnější než k vedení úřadu duchovního“ (Liebetrut, Hengstenbergs K. Z. Bd. 34, 119). Duchovní funkce ponechávají svým pomocníkům, kázání předčítají, po kázání vyvolávají po celou půl hodiny prohlásky nejvšednější. Biskupové chtěli zastaviti tento pohoršlivý obyčej: ale faráři prohlásili se, aby tak ostalo, jinak že by neměli pak posluchačů leda dětí a starých bab“ (Liebetrut 34, 172). K dosažení úřadu farního postačí, umí-li kdo číst a psáti, a dovedeli dle církevních formálií vykonávati ceremonie a předčítati opsané káza-

ni. Mor kořaleční zasáhl také švédské duchovenstvo. V žádném protestant-kém státu nemá duchovní stav více privilejí, než právě ve Švédsku, a běda tonu „Samaritánu,“ který by se více tázal po *životě*, než po *učení*. (Hengstenberg K. Z. Bd. 38, 148). „Mrtvá orthodoxie vládně. Švédská církev jest pustá a mrtvá, boží kletbou stížená; v celých krajinách život církevní zcela zaniknul. Církevní jednota jest jednotou a pokojem hřbitova.“ (Ibid. Str. 172. 151). Snadno tam ale upadne v podezření *kacířství*, kdo se jen málo odchýlí od lutherského vyznání. Přísně theologických rozepří málo kdy se vyskytlo, leda za katolizujících snah krále *Jana*. K udusění cizího učení duchovenstvo nepotřebuje vědomostí bohoslovných. Rozvyklým obyvatelům Helsinglandským neposlal *Gustav Wasa* kazatelů nebo bibli, aby jich opět k lutherstvu obrátili: ale psal jim: „Nebudeteli zase lutherskými, prolomiti dám led jezera Deelenského, a vás všech utopiti dám.“ (Zeitschrift Frey, a v překladu *Annales deb. Philosophie Chret. Paris 1848, 282*). Meč, vězení, vyobcování a v době novější pokuty peněžité postačují udusiti sváry církevní. *Karel IX.* a syn jeho *Gustav Adolf* vytrvalé katolíky postínati dal. Na konci XVII. století *Ulstadius*, *Peter Schüfer*, *Ulhagius* a *Erik Molin* se osmělili pochybovati o hlavním učení lutherském, o imputaci, a počali mluvit o *potřebě dobrých skutků*; za to *Schüfer* a *Ulhagius* utraceni, *Ulstadius* odsouzen do káznice na čas života, a *Molin* ze země vypovězen. Jediná sekta „Čtenářů“ (*Leser*) vyšla z lidu, a ta byla z počátku přehorlivá v lutherství, heslo její bylo „ospravedlnění pouhou vírou a nevolnictví vůle!“ Policejním despotismem bylo těch sektářů na sta, buď přivedeno k holi žebrácké, aneb vystěhovali se do step Laplandských. „Vzbuzení“ jsou obrázcenci vyslaných podtají do Švédska Independentů, Baptistů a Methodistů.

Podobný stav cirkve spatřuje se v *Norsku*. Ducho-

venstvo ale není tam zastoupeno v „storthingu,“ a roku 1844. svoboda náboženská v Norsku prohlášena. Rationalismus dostal se do Norveg přes Dánsko. Na kázáních slycháno jen suchopárnou morálku aneb ekonomické přednášky. I tam jako ve Švédích zcela přestaly služby boží ve všední den. Ze zpovědi podrženo jen rozhřešování. Nemocných duchovní nenavštěvuje. Lid si stýská na světskost svých kazatelů; tito se omlouvají přemožením úředními pracemi „rozsáhlostí svých osad, vzdáleností svých osadníků a péčí o rodinu a hospodářství.“ — V Norsku obývaném 1,500.000 duší stává jen 485 far, a mnozí faráři spojili více ano až do 5 osad, aby pro svou paní a své děti vydatnějších nabyli duchodů. Taktéž má *Holstein* pro 544.419 obyvatelů jen 192 kazatelů. V *Šlesvicku* jsou fary s 13000 osadníky na mnoho mil rozptýlenými. *Nesmírný počet lidí za živa neviděl domu božího.* (Darmst. Allg. K. Z. 1856. S. 1650.) *Lid trpí za příčinou potřeb duchovenstva na ženy a děti.*

(Dokončení.)

N á m í t k y

proti novým předpisům ku správě kostelního a farního jmění a odpovědi na ně.

I. Není-li to anomálie, že spravuje zboží kostelní a farní ten, kdo z něho živ jest, totiž farář?

Nemyslíme; za anomálii nikterak se nepokládá, že na př. spravuje manžel statky nemovité manželce jeho za věno dané a jí vlastně přináležející, a že i požitky z nich ku právu svému brává. (Viz obč. zák. §. 1227, 1228, srov. §§. 509—520.) Podobno to při manstvích, při nájmu a pachtu (obč. z. §§. 359, 363, 1122—1128). A rozpomeňme se, jak přísnými zákony církevními vá-

záno svědomí beneficiáta ohledem na jeho vladaření statkem církevním.

II. Bude-li si pak farář sám peníze vykazovati na opravu farních stavení z farního anebo kostelního jmění? A neudělá-li z *menších* vydání velké? Bude-li šetřiti toho rozdílu?

Pod názvem *menších* vydání rozumíme v praxi taková vydání, kterých i nájemník nějakého bytu zapravuje z vlastních peněz, na př. zasazování roztlučených oken, opravy kamen a p. Takových musí podstoupiti sám farář z důchodů svých obročních, ano i větší opravy na stavení farním ze svého zapraviti musí, pokud porušení svou nedbalostí zavini. (Viz předp. §§. 32, 64, 67, 73, 77. Srov. obč. zák. §. 513). *Samovolně* smí beneficiát jen ze svých důchodů neboli z vlastního jmění vésti náklad na zvelebení farních stavení, každé jiné vydání buď si z podstaty majetnosti obroční anebo z podstaty jmění zádušního považuje se za zasazení církevního jmění. (Viz §§. 65, 38; srov. 30, 31, 37).

III. Stýskáno pořád na psaní a kancelářování: nepřibude-li psaní, až bude tolik úradů zádušních co far?

Moudré a odůvodněné stížnosti se vedly a vedou pouze na ono kancelářování, které nesouvisí úzce s duchovním úřadováním. Při nové správě odpadnou ale častá a nezřídka marná psaní na úřady patronátní o milostivé povolení několika zlatých na potřebnosti kostelní a t. d.

IV. V pokladnici konkrétní schováno posud jmění a listiny více kostelů na jednom patronátě. Všeck pokladnic konkrétních bylo v Čechách posud asi 800, dle předpisů nových bude jich o tisíc více. Jen malá pokladnice dle předpisu stojí 80 zl. r. č. Zřízení nových pokladnic požaduje tedy 80.000 zl., o ty bude jmění kostelní zkráceno. —

To není jinak. Každý majetník má své vlastní por-

temonnaie; a kdo ho nemá, nevíme, zda-li to uspořeni pokladnice poklad rozmnoží.

V. Činže a úroky platit se mají při schůzkách čtvrtletních. Dá-li se to provésti? Posud platívali povinnovaní, kdy mohli. Z praxe nové vyvine se bezpochyby kasa příruční bez kontroly. Z předpisů víme, že se vzhledem úroků zachovávatí mají c. kr. nařízení (předp. §. 24) a při smlouvách pachtovních že se může v dražebním protokolu položiti výmínka, aby se pachtovné čtvrtletně napřed zapravovalo (§. 27), a konečně že úroky nikdy přes 3 měsíce po přešlé lhůtě k odvodu jich určené nemají zůstatí nezaplacené. O vybírání jiných poplatků k záduší jednají §§. 25, 26 předpisů.

Ohlédneme-li se na §§. 15, 19—21, 27, 34—38, spatříme dosti přísnou kontrolu, ano přísnější, než posud bývala, a ta každého upokojiti může, že se z praxe sotva co horšího vyvine. než o čem posavadní zkušenosti dosvědčovaly. Konečně ale nemyslíme, že by se povinnovaným ku placení úroků a činže vůbec ponechati mělo, až by *mohli*, ten princip se nám zdá méně praktický proto, žeby se mnohý povinnovaný málo o to staral, aby *mohl* platit, pod záminkou tou častěji by platit nechtěl.

Dr. Fr. Laurin.

Svobodověrství a loupení církve na konci XV. století.

(Z listu Bohuslava z Lobkovic.)

Nic nového pod sluncem! Podobné časy se vrací. Za věku našeho buje svoboda jazyka, víry a svědomí. Podobný duch věku vál za českého krále Vladislava II, nástupce Jiřího z Poděbrad. Obráz toho ducha podávájí současné spisy výtečného *Bohuslava z Lobkovic*, a z nich zvlášt památný jeho přípis k Vladislavovi II, psaný dne 22. dubna r. 1497, kterým zbuzuje krále, aby ochranou

náboženství a stavu duchovního zásluhy své o vlast dovršil. Vytkneme z něho věty zvlášt zánímavé, poněkud paralely ke dnům našim.

„Cokoli zde Milosti Tvé, králi a pane můj, o věcech píší dotýkajících se nazvíce poctivosti a slávy jména Tvého, milostivým rač vážiti smyslem a mne proto nevinit z dotíravé větečnosti, jelikož byť bych v jiných stránkách mnohým, u věrnosti a poslušnosti k Tobě nikomu zajisté neustupuji: anobřž o to věrnějším nad jiné býti se pokládám, čím méně se ostýchám přijíti raději s něčím uevhod, než zatajovati, co by přede vším sloužilo ke cti a slávě Tvé. Mnozí totěž samé se mnou cítí, ale jak říkáme, stoulí ústa, buď že za nepatrné to ku přednešení Tobě považují, aneb že vyhledávajíce vlastního zisku a prospěchu nechťí, abys dověděl se, čím by jejich lakotě po slávě a zboží přítrž byla učiněna. Já však těch vášní docela sobě nevědom, ku práci této snadno jsem pristoupil, neobávaje se, že bych nevhodným kdesi slovem prohřešiti se mohl proti Velebnosti Tvé, an jsi těm, kdož životu Tvému úklady strojili, podlé vlídné povahy své odpustiti neváhal. Nerač se ale domýšleti, že bych zde něčeho ukazovati chtěl, co vedlé výtečné moudrosti své sám nenahližiš: než našinec ustavičně s lidem obecním zacházeje slýchá častěji, co se málo kdy k uším knížat dostává, jednak že se mezi rozličnými lidmi také rozličné rozprávky vedou, a jednak že v soukromí ústa volněji se rozvazují.“

„Outlý mládenec jsi byl, přijímaje správu této země, všecko bylo u nás viklavé a nejisté, dověrného a bezpečného nic. Vně hrozila Tobě válka, doma úklady; mnozí opouštěli Tebe, nebyla-li služba jejich každodenními dary uplacena. Litovali Tebe všickni sousední národové, vidouce Tebe obklíčena tolikerými nesnáze; ano za zlé pokládali otcí Tvému Kazimírovi, že vydal syna tak mladého a naděje plného na takové vlnobyti.“

Neobyčejnou ale věku mladému opatrností, rovnou v nehodách jako v štěstí velikomyslností a stálostí přemohl jsi všeliké útoky nepřátel, i vyváznul z úkladů domácích. Knížata obyčejně ku konci a ne hned na počátku panování sobě chvály a zásluh dobývají: Tys ale vlády se tak ujal, že již v prvopočátku jsme nabyli zjevných důkazů, jak spravedlivě a šlechetně živ budeš, dojda věku usedlejšího. Snadný byl k Tobě přístup, i v nečas přicházejících jsi neodbyval. Mluvilo-li se kde o Tobě svedněji neb lehkovážněji, pohrdal jsi tím a nechtěls toho vědět raději, než se mstiti za to. — V nedostatku pokladu svého nikdás na jmění cizí nesáhl, vdov neutiskoval, syrotků neloupil . . . jestliže zboží v časech válečných proti právu odcizené pravým vlastníkům bez velikého odporu navráceno býti nemohlo, obě strany alespoň tak opatrně a moudře jsi smířil, že žádná skrácenou býti se necítla.“ —

„Že v pokoji živi jsme, že práva otců našich mocí a volného průchodu mají, že sláva naše, skoro docela skleslá opět se zmáhá a zdvíhá, Tobě jedinému dlužni jsme a vděčni. Leč smímeli hřešiti na dobrotu Tvou, více ještě žádáme“ . . .

„Panský a rytířský stav radují se z úplné svobody, měšťané užívají svých výhrad a práv, i opovrženému mezi křestany pokolení židovskému nebývá již ubližováno: *jediné duchovenstvo a náboženství*, nevím, *jakým v chrám a bouřím vystaveno jest* — náboženství, díím, které by dle práva nade vše jiné váženo býti mělo . . . To také Tebou budíž chráněno, a po tolikerých bouřích a vlnobitích uvedeno v přístav bezpečný a stálý. Zmitat se posavád porouchané a rozviklané, a podléhá všemu bezprávi, a to poněkud na ujmu jmena Tvého. Račiž mi prominouti slovo to, jakož jsi promíjel za časté těm, kdož Tebe hanami a útržkami urazili. — Neb což medle prospěje nám, žijeme-li bezpečně a pokojně, když

lepší částka, duše, v nebezpečnosti potrvá? Nejednáno již u nás jedině o tělo a krev Páně, o svátostech tajemství plných, nezamítáno toliko poslušnosti papeže římského, což ovšem zlá nákaza, ale v mravech tak porušených ještě snesitelná: než z pramene téhož mnohém horší a ohavnější neřesti den ke dni vynikají, a po celé zemi se roztékají tak, že se mi česká země zdá splavitštem býti všech nepravostí. Jedni pohrdají největším tajemstvím večere Páně, druzí duše s těly hynouti praví; jiné nebes i pekel zapírají.“

„Mýlit se velice, kdož se domnívají, že nic takového k obecní správě nepatří, an každý ke své ujmě o náboženství zle smýšlí. Neb nenahodí-li se takovému člověku kdes jinde lepších prospěchů: jak medle Tobě věren zůstane a přísahu zachová, věří-li, že křivopřísežník i neznaboh s nábožným stejného konce dojde? Jak se zdrží zločinů, loupeží, podvodů a úskoků, pokládá-li za smyšlenku, cokoliv o trestech na věčnosti povídáno? Pomine neporušenost soudů, pomine víra svědků, všecko stane se prodajným, pojde řád obecní, a vše se takofka ve spoušť obrátí“

„V neduzích nebezpečných lékařové předpisují prudkých léků, a pro vyhojení jediného údu celé tělo útrpným činívají. Nechci ale k boji pobízeti anebo raditi k ukrutnostem. Nekochám se ve vraždách ani v plenění vlasti; vím, že Faliskové, válkou nepřemožení, ale pohnuti šlechetností Kamillovou podali se Římanům . . . dosti bude, pakli na tu stránku také svůj zřelel obrátíš, ostatní poradu přinese čas . . . Mnoho zajisté ponavrhnou Tobě rádcové Tvoji . . .: nevidí se mi ale, abys všeckny bez rozdílu ku potazu připouštěl. Jsouť mnozí, kteří o své toliko stojíce nedbají, kam se vlast a náboženství poděje, jen když sami a děti jejich moci a slávy docházejí; takové v čas obecného zmatku pro sebe lovíce, míru a pokoje nenávidí. Anobrž dle zdání mého

obrány buďtež ku potazu tomu jediné, kdož nábožně ži-
 vi jsouce odměnu práci svých v nebi pohledávají, kdož
 věříce, že Bůh někdy souditi bude činy jejich, pevnou
 tuto a stálou víru nejenom slovy ale také pokud křeh-
 kost lidská dopouští, skutky projevují . . . Jakože loď
 beze správce tone, a vojsko bez vůdce se rozprchá, tak
 i náboženství hynouti počne, nepomůžeš-li stavu duchov-
 nímu k bývalé poctivosti. Patrně to mimo jiné z toho,
 čeho jsme během skoro osmdesáti let zakoušeli. Zajisté
 není národa tak zdivočilého a surového, kterýžby neměl
 vykonavatelův služeb posvátných. Ale nebylo by konce
 u vyčítání těch, kteří proti všemu právu *statky zádušní*
 jsou opanovali: než nechci se nyní v zápas dávatí a po-
 pouzeti na sebe nenávisť, které bych odolati s to nebyl.
 Odvolávají se ovšem na *plnomocenství královské*; než *ne-*
mohouli králové ani mně ani komukoli jinému odnítí jmění,
nenahlížím, odkud k tomu nabyli práva, co Bohu jest zasvě-
ceno. Žes i Ty na počátku svého panování dopouštěl ně-
 co takového, není ani divu; připisují to více časům oněm
 nežli smyslu Tvému. I necht' jiní knížat takových do
 nebe vyvyšují, necht' chudobu Páně i apoštolův stále v
 ústech nosí, necht' ukazují na pýchu, lakotu a rozmarilost
 duchovníků, necht' jako Pláto z ideální obce své vypoví-
 dal básníky, onino sluhy Páně jakožto zcela zbytečné
 vyobcují, necht' což důvody nemohou, nepravostmi jiných
 ospravedlňují: nikdy přece mne k domněni nepřivedou,
 že pošetile jednali králové Štěpán, Ladislav, Otakar a
 Karel, zakládajíce a nadávajíce bohatě tolikero chrámů,
 klášterů a stolic biskupských.“

„Nuže tedy, předobří králi, započni skutek ten pro-
 spěšný, nejspanilejší ze všech Tebou posud podniknutých!
 Smiluj se nad touto zemí, která Tě mladičkého v lůno
 své přijavši, kojila takofka mlékem svým. K tomu Tě
 rummy chrámů a klášterů tolikých, k tomu Tě pobídní osud
 kněží a řeholníků rozptylených jako ovce bez pastýře, po-

bidni Tebe lid hlízou tisícerych bludův nakažený! Vytrhni jej z poroby vraha lidského pokolení, navrať syny marnotratné máteři církvi! . . . To jediné ještě připoj k velikým činům v poli a doma Tebou vykonaným a velebiti budou cvičení i nevzdělání jazykové jmeno Tvé."

O deus ego amo Te!

O Bože, já tě miluji,
a Tobě se zaslibuji;
neb Tys mne dříve miloval
a za mne se obětoval.

Nic nepřiváděj pamět má,
než co je, Bože, sláva Tvá!
Nic nezajímej mysl mou,
než co poznávám vůli Tvou.

Oddávám Tobě vůli svou,
Ty jen svou vůli učíš mou;
i štědrost Tvá, co dala mi,
vše Tobě rád obětuji.

Dle vůle své Ty vládni mnou,
ať poznám mocnou lásku Tvou!
Poroučej! co chceš, ať jen zvím;
i duši svou Ti navrátím!

Pro Tě se všeho zbavuji;
nade vše Tebe miluji!
Ať bdím, ať sním, jen buď já Tvůj;
Ty Spasitel a Bůh jsi můj!

K r o n i k a.

Návrh ediktu náboženského.

Zprávou od 12. února 1862. předložen sněmovně poslanců v říšské radě *návrh zákona*, kterým se ustanovují zásady a předpisy dotýkající se *poměru náboženských a církevních i náboženských spolků* zvláště, platné pro královstva a země v užší radě říšské zastoupené. Ježto otázka dotčená v obor našeho časopisu patří, dlužno nám naznačiti *duch*, kterým onen návrh jest skládán, *směry*, kterých zastupuje, a *cíle*, ku kterým se nese.

Především zde stáj, že zpráva ta podepsána jest od Frant. Smolky co vrchního představeného výboru a od Mühlfelda co zpravodatele, a že *menšina* tak zvaného, „stálého výboru pro náboženské poměry,“ totiž pp.: Dr. Jan Val. Jirsák, biskup Budějovický, Dr. Spiridion Litwinowicz, světicí biskup Lvovský, Vil. Eder, opat Medilucký, Richard hrabě Belcredi — následovně se vyjádřili:

„Z mnohých a velmi vážných důvodův nemůžeme my nižepsaní uznati hlediště, kterého se přidržela většina při poradě a přijetí předloženého návrhu; musíme však — poukazuje na posavadní naše si počínání — další vývin těchto důvodů a zastání našeho stanoviska zůstaviti debatě sněmovny a to tím spíše, ježto principielní rozdílnost náhledů návrhu naprosto odporující nám nedovoluje, vysloviti hlas menšiny. Ve Vídni dne 7. prosince r. 1861.“

Stanovisko návrhu naznačují následující hlavní zásady zprávy (str. 3): 1. Svoboda u víře a volnost svědomí se svobodnou službou náboženskou. 2. Svoboda církve aneb její samostatnost v řízení a spravování svých záležitostí jakož i vlastního jmění; ale i 3. rovnoprávnost všech náboženských vyznání a 4. neodvislost státu a ním zaručených občanských a politických práv vzhledem na náboženství; konečně 5. podřízení církve státu pod všeobecné blaho, pod pravomocnost státu, jeho cílem ustanovenou, a pod státní k témuž účelu vydané zákony.“

Na těchto hlavních zásadách jakoby spočívajíc jedná návrh v 71 §§: 1. o svobodě víry a svědomí, která každému bezvýmínečně jest zaručena jakož i o domácím konání pobožností, (čl. 1); 2. o volení vyznání víry (čl. 2. a

3.) které každému přísluší, kdo osmnáctého roku dojde; 3. o vyznání víry dětí (člán. 4—8) kteréž u dětí z manželstva smíšeného od úmluvy rodičův, v případě ale u chlapců od vůle otce, u děvčat od vůle matčiny, u nemanželských dítek také od vůle matčiny, ostatně pak od vůle onoho závisí, jemuž právo k vychovávání přísluší, a která víra před 18. rokem změnit se nesmí; 4. o neodvislosti občanských a politických práv od náboženského vyznání (člán. 9—14). Tato jest bezvýmínečná; rozdílnost bohoslužby není občanskou překážkou manželství (manželství křesťanů s židy tehdy dovoleno); obydlí, statky, občanské právo neodvislé od vyznání; každý může všech veřejných úřadů, důstojenství a služeb dojíti; přísahati se má jen slovy: „k tomu Bůh mi dopomáhejž“ a komu vyznání přísahu dokona zapovídá, dostačí pouhé rukou dání. 5. Od státu závisí uznání náboženského spolku a církve; toto se může odeprítí aneb opět odejmouti, když a pokud se učení, zřízení aneb veřejné konání všeobecnému blahu škodným aneb nebezpečným býti ukáže.“ (člán. 15—17). Všecky církevní a náboženské společnosti smí veřejně svou bohoslužbu vykonávati; stát si však vyhrazuje potřebných zařízení k udržení veřejného míru a pořádku (člán. 18); stát vzdává se všeho působení na věci, týkající se víry a svědomí (člán. 19); církve samostatně si hleďtež svých záležitostí, statků i užívání jmění (člán. 20); všeobecným státním zákonům zůstanou podřízeny, (člán. 21.) ale i nařízením státním v poměrech náboženských, pokud se které se všeobecnými zájmy stýkají aneb s občanskými právními následky jsou spojeny, stejného práva používají bez všech výsad jednotlivých (člán. 22. 23.) — Židovství a katolická církev tehdy stejných mají práv — stejného nároku na ochranu (člán. 24); jsou „jednoty a spolky.“ (člán. 25). Obcování s církevními představenými nebude se překážeti; všeobecná nařízení, týkající se učení, zřízení a konání, buďtež zasílána patřičnému státnímu úřadu v pojištěném opisu (člán. 26); založení, proměnění aneb vyzdvižení duchovní správy závisí od přivolení státu (člán. 27); shromáždění představených aneb podřízených mimořádná t. j. mimo synody, nejdéle ve třech dnech před sestoupením mají se oznamovati vládě, a ustanovení jich pak vládě písemně doručovati (člán. 28). Vláda může taková shromáždění svolati (člán. 29.) Císař nepožívá práva jmenovati správce duchovní, neobdržel-li je od církve (člán. 30). Všickni představení a podřízení církve aneb náboženského spolku skládati budou, prvé než nastoupí úřad svůj, císaři přísahu věrnosti a poslušnosti jakož i dokonalého zachovávání zákonů a svě-

domitého plnění povinnosti (člán. 31). Nutné potrestání atd. přísluší jen státu (člán. 32), „který přibližuje k veřejným zájmům zákonitě ustanoví, kdy se představený aneb podřízený s úřadu ssadí a zákon také provede“ (člán. 33). Představení i podřízení mají stejných práv a povinností jako ostatní občané (člán. 34). Stát může ustanoviti místo, čas a počet veřejných služeb Božích (člán. 35.) a naříditi, aby všeobecným zájmům a potřebám svých občanů vyhověly (člán. 36), a zapověditi mimořádná, veřejná shromáždění a průvody slavnostné, které se vůbec tři dni napřed oznámiti mají (člán. 37). Tajná bohoslužba se zapovídá (člán. 38); nedotknutelnost chrámů všech vyznání se povoluje, pokud tomu veřejná bezpečnost a spravedlnost připouští (člán. 39). Řády a jejich stanovy stát povoliti, ale i vyzdvihnouti a potlačiti může (člán. 40). Církevní osady a spolky schvalovati státu přísluší (člán. 41. 42). Škola nezávisí od církve; tato však může vyučovati v náboženství (člán. 43). Stát dohlíží na veškeré vyučování a vychovávání, a proto také „na vychovávání a vyučování náboženství,“ a řídí vyučování a vychovávání vůbec (čl. 44.) a vydává za tou příčinou také nařízení ústavům vyučovacím a vychovávacím i učitelům náboženství. Církevní nepřísluší censura kněh (člán. 45). Zákonodárství a soudní moc týkající se manželství, přísluší jenom státu; stávající zákony manželské buďtež prohlídnuť a soudní moc duchovních manželských soudů světským buďtež odevzdána (člán. 46—48). Pohřby a hřbitovy považujte se co věci, celé osady se týkající, a dovolené všem vyznáním; pohřební obřady vykonávejte se na společném hřbitově (člán. 49). Matriky vede duchovní správce aneb jiní úředníci ve jménu z nařízení a dle předpisů státu (člán. 50). Svoboda v nabývání jmění a neobmezené jím vládnutí (člán. 51); ukládání daní dle všeobecných zákonů (člán. 52). Odevzdání fondu náboženského i církevního jmění a studijních nadací jednotlivým církvím zemí dotyčných; ukládání poplatků věřícím a vybírání štolý s povolením státním (člán. 54); zrušení desátků a jiných dávek z gruntů (člán. 55); pohledávání peněžité podpory od státu všem vyznáním a církvím (člán. 56); zrušení práva dědičného kostelů z pozůstalosti beneficiátů (člán. 57); konečně neobmezená svoboda, odvolati se k státu proti nařízením představených (člán. 58). Těmito ustanoveními končí se *poměr církve k státu*.

Každá církev má „ohledně svých přínaležejících“ (čl. 59—63.) právo: 1. žádati od nich, aby veřejné služby Boží nerušili; 2. vykonávati soudní moc ve věcech, týkajících se

víry, svědomí, plnění církevních a náboženských povinností, 3. trestní moc jen odepřením bohoslužebných výhod a spolkových práv až k vyvrhnutí ze spolku, 4. vybrati poplatky, které byl stát dříve povolil. Všecky církevní a náboženské spolky požívejte stejné šetrnosti (čl. 64) neznepokojujte se (65); netřeba všímati si cizých svátků (66); nežádejtež něčeho jeden od druhého (67); volno každému vystoupiti a k jinému vyznání přistoupiti, oznámí-li to jen bývalé a nové své matce (68); a neužilo-li se nucení anebo lsti při obrácení. Všecky zákony těmto odporující jsou vyzdviženy. —

Každý pochopí, že by tento návrh Rakousko radikálně přetvořil, kdyby zákonitě platnosti nabyl. Než nestačí tu, abychom povrchně několika všeobecnými větami o tom promluvili; pročež v příštím sešitu návrh ten dokonale rozeběřeme.

Dr. prof. Jan Schulte.

0 slavnostech politických v chrámech.

Výroční slavnost uděleného diplomu v říjnu 1860 nebyvši nařízena nekonala se: a nikdo s vysoka nehlesnul, že by to byl nevděk za císařskou milost. Udělená ústava únorová, její výklad a provádění rozpoltily veřejné mínění: a hle oslavení její ukládal výbor zemský českému episkopátu. Okolnosti země a smýšlení obyvatelstva lépe znajíce ordinariaty Pražský, Budějovský a Kralovehradecký nevydaly žádného rozkazu, a však ani záповědi. To pokládáno našemu moudrému, obezřetnému a skutečně nestrannému episkopátu za „*crimen laesae*.“ Neobmezení soudcové politického smýšlení vyřítili se na vrchní pastýře naše. Vídeňská „*Presse*“ vyznamenala se svou orientální horlivostí. Jako vyhladovělý tigr, na oběť svou z klece vypuštěný, cenil hejsek židovský své zuby na ctihodné hlavy české církve; zuřil v listu od 1. března slovy, kterých z kulturního jazyka překládati nechceme: „*Wie oft schon sahen wir sie seit dem 20. October den Krummstab schwingen als Tactstock bei manchem ultra-nationalen Concerte; wie oft schon lieben sie die Monstranze und die geweihten Gewänder auf offenem Markte zum Deckmantel unheiliger Bestrebungen her. Hätten wir es nicht so häufig schon erlebt, wie sie im Ciborium den kirchlichen Wein mit ultra-czechischem Wasser vermengen, wir würden auch heute schweigen und über das Gebahren dieser hochgeborenen und hochwürdigen Herren zur Tagesordnung übergehen, ohne ein Wort zu verlieren.*“ — Dle posledních slov myslí si ten písálek, že slova jeho váží

tolik, co většina říšské rady. — Takovou mrzce utrhavou potupu směla vypustiti Vídeňská Presse!

Uplynulo 17 dní a vídeňské úřady nevěděli o tom ničeho, až dne 18. března 20 pánů ve sněmovně panské připomenulo p. policejnímu ministru, co se stalo, a jak bolestně uraženo jest srdce katolické lžcmi, jimiž „Presse“ osočuje dotčené pp. biskupy naše. A však připomenutí to zůstalo bez účinku. P. policejní ministr omluvil věc tak, že se „Presse“ sama podiviti musela nad milostivým rozhodnutím. Nechceme připomínati, co se stalo; řekneme jen, že co se stalo, nepochopujeme. — Honosili se synagogy a modlitebnice svým laciným ústavním vlastenectvím, svou oddaností k posvátné osobě Jeho Veličenství Císaře: my o tom pochybovati nechceme: ale ať káratelé katolického episkopátu a duchovenstva vůbec nezapomínají, že to činívají židé a nekatolíci jen někdy, a na rozkaz vlády světské; katolíciť beneficiáti od věků to činí každý den při oběti mše, v částce nejsvětější. Nad to i veřejné zpívané kolekty za císaře dějí se při slavných nedělních službách božích i při průvodech ve dni prosební. To nezdá se věděti onano část tak řečené honorace, která se (exceptis excipiendis) jen na kommando jednou nebo dvakrát za rok v kostele dostavuje. — Než po takových dějích naskytuje se otázka časová: „Jakých pravidel držeti se má farář, vybídnut-li, aby službami Božími slavil slavnost politickou v zemi stranami politickými rozdělené?“ — Přáli bychom si na to důkladnou odpověď na základě církevních zákonů.

Židovští novináři jak cení práce katolického duchovenstva.

Od té doby, co se mnoho píše a jedná o zlepšení valuty naší, statky kněžské a církevní do oka padly finančníkům. Tito velkorakouští vlastenci navrhli ku spasení státu rakouského *prodej statků církevních*. Noviny „Neueste Nachrichten“ napsaly památný článek o „mrtvé ruce,“ a odůvodnily svou radikální revisi církevního práva vůbec a rakouského konkordátu zvláště, slovy následujícími, citovanými v Tagesbote (č. 20): „Damals als die Klöster und Kirchen von den Händen der Laien vergoldet wurden, waren die Priester die Hüter des frommen Gutes der Wissenschaft, die Bewahrer aller Traditionen des Alterthums, die Vermittler von Cultur und Bildung, die Austrockner der Sümpfe und Bebauer des wüsten Bodens, kurz die Pfleger und Wohlthäter des Menschengeschlechts (jaké uznání!); die Priester von heute kön-

nen ohne ihre Schuld (jak shovívavě!) gleiches Verdienst nicht in Anspruch nehmen; der Regular Clerus hat seine Bedeutung fast gänzlich eingebüsst, von all' den strahlenden Verdiensten der Vergangenheit ist nichts übrig geblieben, als das Messelesen, Beicht hören, die Sonntagspredigt, das Catechisiren der Kinder, und, was wir gewiss nicht unterschätzen, (jak spravedlivě!) der Dienst am Krankenbette. Die schwierige Arbeit in der Pfarrkanzlei kann, bei aller Anerkennung nicht auf gleichen Ruhm zählen, wie die Missionswerke eines Winfried, Rupert u. A.“ — Kdo by si pomyslíl, že Žid umí tak oceniti zásluhy středověkého duchovenstva! Ale nyní to katolické kněžstvo! — jaké má zásluhy? Jaké zaměstnání? — leda tu mši, leda to zpovídání — leda to kázání nedělní, leda to cvičení mládeže v náboženství, leda to navštěvování nemocných — a leda to farské kancelářování! — Zdaliž pak není zbytečné? a zbytečné-li, nač ma statky? A kostely jsou bez toho mrtvá ruka! Stát potřebuje kapitály! Nuže at se tedy ty zbytečnosti prodají! Valuta se zlepši; zlaté tele se vrátí z Londýna, z Hamburku, Frankfurtu a Amstelodámu — do Vídně a našim rabinům vykáže se z c. k. berně aspoň asy dvakrát tolik co biskupům katolickým, a našim košerákům nejméně dvojnásobní kongrua *císařských* farářů.

Český misionář.

Dle zprávy v Blahověstu opustil tuty dni Prahu a vlast kněz *Adolf Špaček* ubíraje se do Ameriky, aby tam byl duchovním pastýřem *české osady* ve Viskonsinsku. —

Májová pobožnost u sv. Klimenta.

Jako za minulých let bude se i letos konati májová pobožnost k úctě Rodičky Boží Marie Panny v Praze jazykem českým u sv. Klimenta v 7 hod. več, německým u sv. Vorskly o hod. 6. V rozjímáních českých budou vykládati **malé církevní hodinky o bl. Marii Panně** oblíbení kazatelé hlavního města, v. d. pp.: kanov. *Štule*, křizov. *Havránek*, O. *Alois* z řádu kapuc., ředitel arc. semináře *Terš* a oba vicedirektoři *Srdínko* a *Laurin*, prefekt konviktu *Borový*, supl. prof. *Smolík* a katech. u Trinit. *Janda*. Blahověst (č. 12.) přináší cyklus důmyslně rozvržených přednášek na každý den. Projevujeme tuto přání, aby si důstojní řečníci neobtěžili uveřejnění svým časem alespoň hlavní punktaci svých přednášek, ježto by mohly býti nejenom rukověti k zavedení rovných pobožností po větších městech, ale podati zároveň zásobu látky ku častým výročním kázáním Marianským. **K. V.**

Literární oznamovatel.

P. Evermoda Košetického kázání na neděle a svátky celého roku. (Rukopis ze sedmnáctého století.) Svazek I. Výboru starších kázání českých rukopisných i tištěných od XV. až do polovice XVIII. století. V Praze. Nákladem Václava Hessa, v Karlově ulici č. 186—I. 1862. Stran. 80. Cena 42 kr. r. č.

Duchovenstvo osadní vděčně uvítá podniknutí, které započali ctihodní údové slavné kanonie na hoře Sion, důstojní pán *Ervin Weyrauch*, bibliothekář, a *Egon Brém* lektor bohosloví na Strahově. První dílo na hoře oznámené v rukopise dokončeném r. 1686 pozůstavil jeden z účinných předkův jejich. *P. Evermod Košetický* narodil se r. 1639 ve Vlašimi v Čechách; r. 1660 vstoupil do řádu Praemonstrátského na Strahově v Praze, a rok na to složil řeholní sliby; stal se později zámeckým kaplanem svobodného pana z Gersdorfu, nápotom hraběte z Ladronu, u kteréhož několik let prožil; během času byl dále duchovním správcem v Popovicích, Milevsku, Dolanech a Ouhonicích; r. 1680 navrátil se na Strahov, kdežto umřel 12. ledna 1700. Zanechal několik rukopisů rozličného obsahu, kteréž na mnoze chová knihovna Strahovská.

Svazek ten první obsahuje 19 kázání nedělních od I. neděle adventní až do neděle smrtedlné, a podivili jsme se na mnoha místech tu ráznosti, tu srdečnosti řeči; někde i jakýsi humor proniká. Na příklad slohu uvedeme první částku kázání na ned. VI. po třech králích, kdež jedná: „že někdy malé věci bývají počátek velikých a vznešených věcí.“

I. „Čtyři jsou v světě živlové: Oheň, vítr, voda, země. Mezi těmi poslední místo má země, a menší jest než měsíc (!) i než každá hvězda. Ale ačkoli země nejmenší jest, však nic méně velikou hojnost obilí, vína a oleje nám dává, trávu, kvítí, ovoce, stříbro, zlato a drahé kameny z sebe vydává. Ano i Bůh nebeský člověka z země učinil k obrazu a ku podobenství svému a ustanovil jej pánem nad dílem rukou svých. Jak maličké jest to slovo: „buď!“ a však tím jediným maličkým slovem ta nesmírná velikost nebeského království, a jiné všeliké stvoření učiněno jest. Buď světlo! řekl Bůh stvořitel všech věcí, a učiněno jest světlo. Buď obloha u prostřed vod! Buďte světla na obloze nebeské! I stalo

se tak. On řekl i učiněny jsou. Jakož lev mezi všemi zvířaty jest nejsilnější, delfin mezi rybami mořskými nejrychlejší, orl mezi všemi ptáky nejbystřejší, tak růže mezi všemi zahrádními i polními kvítky jest nejpěknější a vůně její bezdnější. A jaký jest její počátek? Odkud ona pochází? Z pichlavého bodláku. Tak také častokrát se stalo, že z nízkého rodu pocházející a z chudých rodičů zrození byli někteří velcí páni, knížata i králové. Zdaliž pak proto potupení býti mají? Nikoli. Ano i mnohem větší chvály jsou hodni, než ti, kteříž z králův a knížat pocházejí. Lépe jest z opovrženého rodu slavným se učiniti, nežli z slavného a vysokého rodu opovrženým se státi. Neb toho, kterýž z osvěceného rodu zrozen jest, sláva té osvěcené urozenosti jemu samému nepřináleží, nýbrž společná jest s jeho rodem: kdo pak z nízkého a opovrženého rodu znamenitým a osvěceným učiněn bývá, ta celá sláva a pochvala té jeho osvěcenosti jemu samému přináleží a jeho samého vlastní jest. Urbanus, toho jména čtvrtý papež římský, chudého ševce měl za svého otce; a když o něm mezi lidmi mluveno bylo, že z nízkého a opovrženého rodu pochází, nejvyšší biskup křesťanský odpověděl, že vzácný člověk ne hned se na svět rodí, alebrž svým dobrým chováním, dobrými ctnostmi uměním a mnohými slavnými skutky potom teprva vznešeným učiněn bývá.“

A v neděli mezi oktávem narození Páně, obrav si text: „A ta vdova byla“ (Luk. 2.) mluvil: kterak sám Bůh o vdovy velikou starost má. „Každého člověka slzy vidí pán Bůh, ale obzvláště patří na slzy sirých vdov; ty pak jak mocné jsou u Boha, okazuje písmo těmito slovy: „Zdaliž slzy vdovy na tvář neplnou, a úpění její na toho, kterýž je vyvodí? Nebo vstupují až do nebe, a pán Bůh, kterýž slyší, nebudeť se v nich těšiti.“ Vdovy, když se jim ubližuje, svým pláčem se brání, jejich slzy jsou jim místo zbraně, ale v nich se jejich nepřátelé topí, tak jako král Farao se svým vojskem v moři utopen jest. Slzy vstupují až k nebi. Věc divná! Voda podle své natury dolu stupuje, a teče na zem; zpátkem se nenavracuje, ale ztratí se a vtáhne se do země; vzhůru nevstupuje, leč snad s velikou mocí se vzhůru táhne. Ačkoli onen římský orator Cicero praví: „Že nic tak brzy neuschne jako slzy;“ ale však slzy sirých vdov vstupují vzhůru až do nebe k pánu Bohu; neb anjelové je do nebe nesou a pánu Bohu je přednášejí a okazují, aby pláč a nářikání sirých vdov uslyšel, a ty, kteří toho příčinou jsou, aby potrestal. Tak tedy slzy sirých vdov neuschnou. Bůh pak nebeský nemá z nich žádného potěšení, nelíbí se mu

pro toho, kterýž je vyvodí, kterýž příčinou jest vylévání těch slzí, pro toho, kterýž sirým vdovám tak ubližuje, tak je utiskuje, že velikým pláčem mnohé slzy vylévají. Juditha vdova tak k pánu Bohu volala: „Pomoz prosím pane Bože můj, mně vdově.“ Proč ji Bůh má pomoci? Jinou toho příčinu nepovídá, než jen, že vdova jest. Jistá věc jest, že Pán Bůh sám vdovám nápomocen bývá, a je předně a obzvláště zastává. Když v chrámu Jerusalemském jedna chudá vdova do pokladnice něco málo vhodila, Kristus Pán ji vychvaloval nade všecky jiné a pravil: „Zajisté pravím vám, že tato chudá vdova více jest uvrhla, než tito všickni, kteříž metali do pokladnice.“ Nebo tím větší a vzácnější zdá se nám býti dar těch, čím více je milujem.“

Posavádní historikové literatury naší nad zásluhu velebívali všecko, co z tak zvaného „zlatého“ věku a od stran nekatolických pochází, katolických spisů z předpojatosti ani nečítavše; než bohdá, že se brzy okáže, že i za věku kleslé národnosti naší bylo katolických kazatelů, jenž uměli hýbati srdcem svých posluchačů. Nepochybujeme, že ctihodní vydavatelé dotčených kázání podstatně přispějí ku provedení onoho důkazu.

K. V.

Was hat der katholische Christ von der Ehe und gemischten Ehen zu halten? Von einem katholischen Geistlichen. Regensburg. Mainz 1862. str. 44.

Svátost manželství poutá pozornost doby naší nad míru, jelikožby lichý liberalismus naproti této pevně hrázi, rodinu obec a stát stejně ošetřující, rád své násilí osvědčil, a veškerou posvátnost tohoto stavu zrušil. K ohrazení se naproti tomuto neblahému počínání vystupuje brožura zde uvedená, stručně podávající ve dvouch odděleních jádro církevního učení a smýšlení. Schvalujeme dle zásluhy toto dílo, v kterémž zvláště mladý kněz nalezne hojnost látky, kteráž mu při zkouškách u poučování snoubenců výborně posloužit může. Důslov zde v překladu podáváme, jelikož se nás všech v stejné míře týče: „Jak šťastná bylaby manželstva, rodiny, obec a národy, kdyby zde nikoliv vášním, nýbrž svědomím, nikoliv počasným, nýbrž věčným zájmem, nikoliv nevěře, nýbrž víře, nikoliv bázni lidské, nýbrž bázni Boží, nikoliv světu, nýbrž církvi, nikoliv nepřítelům spasení, nýbrž Božskému Spasiteli, nikoliv zlému, nýbrž Bohu místo a přednost dopřány byly.“ „Užívá se krásných řečí, pochlebenství, slibů, odměn a domnělých důvodů; běře se útočiště ke lstím, lžím, k osočováním, a ku hanění; dovolují se hrozby a násilí, aby se utiskla prav-

da a právo. Avšak pravda ostane pravdou, a právo zůstane právem. Pravda a právo musí zvítěziti nade lží a nad nepravostí po všechny věky.“

Josef Hausmann.

Die Deuterokanonischen Stücke des Buches Esther. Eine biblisch-kritische Abhandlung von Dr. Josef Langen, Privatdocent der Theologie an der Universitaet zu Bonn. Freiburg i. B. G. Herder 1862 str. 80.

Upozorňujeme pp. spolubratry na vinici Páně na dílo toto, kteréž spisovatel co žák bývalý učiteli svému Dr. Reuschovi věnoval, věrně v šlépěje jeho nastoupiv. Hoden jest žák mistra svého; obdivovali jsme se jeho pilnosti a ostrosti úsudku, jenž dle výroku sněmu tridentského kanonickou důstojnost sedmero místům knihy Esther hájí. Při tom odporučujeme zároveň díla učitele samého, a sice nejnovější:

a) Erklärung des Buches Baruch von Dr. Fr. Heinrich Reusch. Professor der Theologie an der katholisch-theologischen Fakultät der Universität zu Bonn. b) Das Buch Tobias. Idem. c) Liber Sapientiae graece secundum exemplar Vaticanum etc. Idem. d) Observationes criticae in librum Sapientiae Idem. e) Lehrbuch der Einleitung in das Alte Testament. Idem.

Vyslovujeme konečně přání, aby alespoň některý z našich domácích starších exegetů ad usum cleri vydán byl, neboť není pochybnosti, že v době zlaté naší literatury, toto odvětví církevní bohovědy pěstováno bylo, a že posud dosti zlaté rudy ladem leží, tak že jen bystrého zraku a materiální podpory potřebí, aby opět na světlo vystoupila.

Jos. Hausmann.

Poznam. Red. Vybízíme všech znatelů staré literatury české, aby nám jmenovali exegetu ze „zlatého“ věku literatury naší — bez rozdílu, katolického anebo pod obojí — jehožto dílo by zasluhovalo nového vydání. — My se těšíme na práci výtečníka našeho prof. *Sušila* — obšírný výklad Nového zákona, jehožto část — *kommentár ke čtyřem evangelistům*, již dohotovena jest. Dobrý výklad evangelia sv. Matouše z XIV. století chová c. univers. bibliotheka v Praze.

Geschichte des Protestantismus in dem österreichischen Kaiserstaat von Karl Sturm. Erster Band. Erstes Heft. Leipzig. Wigand 1862. str. 159. 8.

S dychtivostí jsme brali spis tento do rukou domnívající se, že alespoň na cestě této — a dle našeho náhledu jediné možné — jakési dorozumění mezi katolíky a protestanty na-

lězname, a spisovatel jakési vyšší stanovisko, — stanovisko objektivnosti — nad stranami nyní tak rozhořčenými zaujme. Než bohužel trpce jsme byli oklamáni! Hned v úvodě na třetí stránce (str. V.) vyjždí si spisovatel v úplném brnění na nás konkordát, a taktó jíz zaražení a po rozvrhu a základu budoucího díla se ohlížejíce jen s velkým namáháním jsme až ku konci se probrali. Nenalezli jsme, než staré stokrát a tisíckrát obhřivané hany a námitky naproti církvi katolické, které ještě roku 1862 přežvykovány a v Lipsku v tomto síd- lu německé kultury tištěny býti mohou, jsouce již sto — a tisícronásobně odmítnuty, na svůj pravý smysl uvedeny, a ve své nahé nestoudnosti a nesmyslnosti dávno odkryty. Protož hany na kněžstvo naše a na jesuity, na papeže a na inkvisici, na sv. ostatky a na odpůstky atd. . . . jak již ta řada předsudkův u protestantů zakořeněna jest! Než kde vášně mluví — těžko jest docílití jakéhos dorozumění a nechceme ani čtenárstvo nuditi obsahem, abychom alespoň hlavní myšlénky vytkli. Marne bylo by to namáhání. —

Dle úvodu žije spisovatel (my tušíme na čele knihy smýšlené jmeno) „mezi lesy“ na venkovské osadě; hořekuje na „nedostatek pramenů.“ Proč po hřechu tedy nevěnuje snahy literární ku jiným předmětům svého povolání; neboť na poli tomto, nemaje o pragmatismu ani zdání neposlouží pravdě Boží, kterouž předce svým ubohým ovčičkám zvěstovati má.

Jos. Hausmann.

Freiheit, Autorität und Kirche. Erörterungen über die grossen Probleme der Gegenwart von Wilhelm Emanuel Freiherrn von Ketteler, Bischof von Mainz. Mainz. Kirchheim 1862. 8. str. 259.

S úmyslem klademe dílo toto co protivu předešlého díla dějepisného; tam se zračí nedospělec literární, — zde každé slovo váhu v sobě má a doby svatých Otců připomíná, když tito v rozhodném boji o církev se zasazovali a mečem slova a příkladem svého života pravdu svatou dosvědčovali. Necht p. Sturm nechá další práce a dříve pilně si přečte XXXIV. článků zde v knize této naznačených, a necht moudře o nich rozjímá, a pak snad s jiného stanoviska církevní dějepis psáti začne. —

Slovutný Döllinger nedávno se vyslovil o stavu a bojích cirkve naší, a dílo toto po celém vzdělaném světě zaslouženého ohlasu a obdivení nalézá; jemu po boku se staví i tento nový bojovník — svou rázností co arcipastýř v Německu proslulý. Pravdy zde naznačené, — se stanoviska, jak je tisk

co nynější hlavní činitel pojímati má, jsou v dobách našich trest veškerého duchovního života, veškerých bojů, nadějí a přání. Uvádíme je zde doslovně: 1. Fortschritt, Aufklärung, Freiheit, Brüderlichkeit, Gleichheit. 2. Freiheit im Allgemeinen. 3. Sittliche Freiheit. 4. Überzeugungsfreiheit. 5. Glaube und freie Wissenschaft. 6. Die 2 Grundrichtungen im Staate. 7. Bürgerliche, sociale Freiheit. 8. Selbstverwaltung. 9. Revolution. 10. Staatsgewalt, politische Autorität, Souverenität. 11. Der Staat von Gottes Gnaden; 14. Absolutismus, Centralisation. 15. Brief von Fenclon über den Absolutismus. 16. Wirkungen des Absolutismus. 17. Die beiden obersten Gegensätze in der Politik. 18. Der moderne Liberalismus. 19. Der Rechtsstaat. 20. Ständische Verfassung -- Constitutionalismus. 21. Germanismus und Romanismus. 22. Religionsfreiheit und die kath. Kirche. 25. Reform. 26. Freiheit in der Kirche. 27. Kirche und Staat. 28. Freiheit des Hauses, der Familie. 29. Die Ehe — Civilehe. 30. Haus, Staat, Kirche. 31. Schule, Unterrichtsfreiheit etc. 32. Die Freimaurerei. 33. Einheit Deutschlands. 34. Schlusswort.

I pro naši literaturu bohovědeckou získali jsme tímto dilem stanovisko rozhodné, a můžeme se na ně odvolávat od nynějška ve veškerých různých směrech a náhledech, ve vlasti naší. Kéž by si také naši publicisté dobře povšimli výroků zde neohroženě vyslovených, a vědecky hájených; úsliby zajisté mnohým skaliskám za mlhovitě a polovičatě doby naší. Co medle ryze katolického jest, to ve všech zemích, a ve všech národech stejného ohlasu a stejné úcty sobě vydobýti musí. —

Ostatně se ani neodvažujeme dílo toto zevrubněji rozebíratí. Dosti, že jsme je oznámili, řkouce, že i protestanté cenu vědeckou jeho nijakž upřítí nemohou, tak že již bez odkladu druhé vydání objednatí se muselo. Upomínky a prosby ku konci však vyslovené přejeme, aby i u nás hluboko v srdce se vstípily, a take v též míře skutky se osvědčily. To bude ctihodnému tomuto bojovníku v Kristu odplatou zde zajisté největší, a tou nejhojnější tam v nebesích!

Jos. Hausmann.

Návěští. XVII. svazek Frenclovy biblí české vyšel; XVIII. se tiskne.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek IV.

I příroda dosáhne jednou oslavení.

Podává Dr. Alois Schalk, farář Lomnický. *)

Zajisté mezi všemi pravdami náboženství křesťanského není ani jediné, v které by se moc a sláva Božského vykoupení tak patrně značila, kteroužby spolu i důstojnost a vznešenost lidské přirozenosti tak na jevě byla, jako na hoře v uvedené sadě o budoucí oslavě přírody čili *ἀποκατάστασι*. O rozluštění této pravdy nyní se pokusím.

Přede vším ale několik obyčejně užívaných pojmů vysvětliti třeba.

Neberu *ἀποκατάστασι* ve smyslu Origena, jenž tvrdil, že apokatastasi celá příroda hmotná na zmar přijde, a domníval se, že toliko bytosti duševní, avšak tyto naskrze, totiž i ďábelské, se obnoví. — Pod *přírodou* zde nevyrozumívám všechny bytosti i rozumové i bezrozumové.

*) Práce jest tak zvané „*problema*“, které důstojný p. spisovatel na den svého povýšení za doktora bohosloví (dne 15. května b. r.) ve velké síni kolleje Karlovy na vysokých školách v Praze jazykem latinským přednášel.

Ano ani ve smyslu jakési jakosti neužívám tohoto významu. Představuji si pod přírodou věci stvořené, které z částek (prvků) v prostoru vedle sebe se nacházejících pozůstávají, a ani rozumem ani vůlí obdařeny nejsou.

A nyní jest již na snadě, budoucí oslavy přírody výměr určití. *Ἀποκατάστασις* totiž, čili budoucí oslavení přírody, vyznamenává blažený stav přírody bezrozumové. Neboť až jednou hřích naprosto smazán a odstraněn, a vykoupení úplně v skutek uvedeno bude, i příroda bezrozumá bude podílu bráti na slávě synů božích. Obsah tedy pravdy, kterou dokázati chci, jest: „I příroda bezrozumá v nový a vznešenější stav se promění, tak že při oslavě člověka i ona, byvši pro člověka stvořena, oslavy dojde.“

Nejen rozum náš nahlíží, alebrž i zjevení boží stvrzuje, že příroda svrchovaného cíle v sobě samé míti nemůže, ježto rozumem a svobodnou vůlí obdařena není a takto ani po pravdě ani po ctnosti bažiti a toužiti nemůže. Vždyt není pro sebe od Boha stvořena, nýbrž pro člověka. A proto také jest mu co svému pánu podřízena, aby mu k dosažení spasení i duševního i tělesného napomáhala, spolu ale aby i na jeho důstojnosti a stavu, buďsi dobrém buďsi zlém, podílu brala.

Že tento poměr mezi člověkem a přírodou zevnější dle rozličného stavu samého člověka za rozličné doby rozličný byl, v tom nám podávají všickni národové všech časů jakož i národův těchto básníci a mudrcové důležitých domnění a důvodů v hojnosti. Nejjistěji však a nejjasněji přesvědčuje nás o tom písmo svaté. Pomlčím tudíž o učení starých filosofů již od pradávna, pomlčím i o dumách básníků starého času „o věku zlatém“ — a odvolám se toliko na Písmo sv. Vypravujet nám Gen. 2, 15. 19. o přátelském poměru člověka ku přírodě bez-

rozumé zevnější a přírody ku člověku takto: „Pojal tedy Hospodin Bůh člověka, a postavil jej v ráji rozkošé, aby jej vzdělával, a ostříhal ho“ (v. 15.) a ve verši 19.: „Stvořiv tedy Hospodin Bůh ze země všechny živočichy zemské, a všechno ptactvo nebeské, přivedl je k Adamovi, aby viděl, jakby nazval je; nebo jak nazval Adam každou duši živou, tak jest jméno její.“ —

Jakého ale poměru mezi duchem člověka a jeho tělem stávalo, čteme v též kapitole 2. v 25, že totiž osten, těla duchu dokoná podřízen byl a že úpiná shoda byla mezi tělem a duchem člověka: „Byli pak obádva nazí, totižto Adam i žena jeho: a nestyděli se.“

Tento blažený poměr přirozenosti duševní a tělesní měl dle zřízení Božího tak dlouho trvati, pokud by člověk sám Bohu podroben byl. Neboť jest napsáno Gen. 1, 26—28. „I řekl (Bůh): Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému: a ať panuje nad rybami mořskými, a nad ptactvem nebeským, i nad zvířaty, i nade vši zemí i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi. A stvořil Bůh člověka k obrazu svému: k obrazu Božímu stvořil ho, muže a ženu stvořil je. I požehnal jím Bůh; a řekl: Resttež a množte se, a naplňte zemi, a podmaňte ji, a panujte nad rybami mořskými, a nad ptactvem nebeským, i nade všemi živočichy, kteříž se hrábají na zemi.“ Tot jsou slova, která mluvil Hospodin ku člověku; pokud se tento nalezal v stavu milosti boží.

Jak dlouho člověk — tento mikrokosmos — Stvořiteli, Bohu svému sloužil, sloužila mu i ostatní příroda zevnější. Bůh panoval člověku' poslušajícimu, — a člověk panoval přírodě povolné. Za tou příčinou povstal onen přeblažený souhlas mezi Stvořitelem a člověkem a mezi člověkem a ostatní přírodou, kterýžto přeblažený stav nám znamenitý církevní učitel sv. *Augustin* v díle svém o „Městě Božím“ (kn. 14. kap. 26.) velmi krásně líčí, řka: „Žilť člověk v ráji po své vůli; dokud

to byla vůle jeho, co Bůh přikázal; žilť v požívání Boha, z kteréhožto dobra dobrým se stával; žil beze všeho nedostatku, vždy takto živu býti ve své maje moci. Pokrmem byl opatřen, aby nelačněl, nápojem, aby nežíznil; bylo tu i dřevo života, aby jej staroba nestrávilá. Žádného porušení nebylo v těle jeho, ani z těla na smysly jeho jaké doléhaly těžkosti. Vnitř žádné nebylo se báti nemoci, zevnitř rány nižádné, V těle panovala dokonalá zdravota, v duši plnost poklidu. A jako v ráji ani horka, ani zimy nebylo, tak i v obývateli jeho dobrá vůle ani žádostí jakou, ani bázní se neurážela Nebylo tu unavení ani zemdlení po práci, ani spaní nenadešlo proti vůli.“ —

Jakmile ale člověk Bohu se zprotivil, prchl onem přeblažený souhlas. Vlastní jeho tělo zprotivilo se duchu, a zevnější příroda odepřela vesměs jeho panství poslušnosti. Čtemeť Jen. 3, 7.: „I otevřiny jsou oči obou dvou: a když poznali, že jsou nazí, navázali listí fíkového, a udělali sobě zástěry.“ Z těchto slov sv. písma jde, že po vykonaném hříchu osten těla proti duchu povstal. Že i příroda hmotná mimo člověka plodů, kterých mu dříve sama a hojně udělovala, nyní jen za pot tváři a to ještě poskrovnu poskytovatí počala, dosvědčuje patrně tétěž kapitoly v. 18. a 19.: „Trní a hloží tobě ploditi bude, a budeš jísti bylinu země. V potu tváři své jísti budeš chléb, dokavadž se nenavrátiš do země, z kteréž vzat jsi: nebo prach jsi, a v prach se navrátiš.“

Že tomu jinak ani býti nemohlo, nasvědčuje i *zdravý rozum*. Vždyť dostal člověk panování nad věcmi stvořenými jen pod tou výmínkou, bude-li přikázání Božího zachovávatí. Přestal-li oné výmínky šetřiti, muselo nevyhnutelně i panství jeho nad přírodou na zmar a v skázu přijíti. Ješto člověk od Boha odpadl, povstala i celá příroda proti němu. Dobře tedy praví sv. *Augustin*:

„Při potrestání onoho hříchu zdaž se nedostalo neposlušnosti za trest opět neposlušnosti?“

V takovémto stavu nebyla ovšem příroda již více příhodná ku svému účeli, totiž aby spasení člověka podporovala. Ano příroda sama, nemohouc svému cíli zadosť učiniti, jest podrobena vnitřnímu boji, proměně, porušení a zpoustě, jdouc, jelikož skrze hřích člověka ta-koťka právo k dalšímu trvání ztratila, záhubě vstříc, stavši se společnicí vyřčené smrti, které člověk hříchem svým na sebe uvalil. Gen. 3, 19.

Že tento smutný stav, do kterého neposlušnost člověka přírodu hmotnou uvrhla, až dosud panuje, ačkoliv se vykoupení skrze Krista již stalo, o tom jest beze vši pochyby každý z nás ze své vlastní zkušenosti dosti přesvědčen. Tklivě a pravdivě běduje nad tímto stavem přírody také *Bedřich Schlegel* an v jedné básni své (*das Klagelied der göttlichen Mutter*) pje :

Es geht ein allgemeines Weinen,
So weit die stillen Sterne scheinen,
Durch alle Adern der Natur.
Es ringt und seufzt nach der Verklärung
Entgegenschmachtend der Gewährung
In Liebesangst die Kreatur.*)

A jaký také div? Sámť apoštol, kterého Spasitel náš *nádobou vyvolenou* nazval, (Skutk. 9, 15.) nařká nad tímto trudným stavem přírody, na sobě samém, řka: „Nešťastný já člověk! kdož maň vysvobodí z těla smrti této?“ (Řím 7, 24).

*) Vše vůkol pláče, lká a stěná;
a touha trne besejmenná
v nekojných žlách přírody.
Kamkoli svítí hvězda tichá,
tvor všecken po proměně vzdychá;
chce vymknout se z pout nehody.

Než který rozumný chtěl by tvrditi, že příroda hmotná, stavši se společnící ducha člověka při dosažení avrchovaného cíle, klatbě od Boha na ni pronešené (Gen. 3, 17.), podrobená zůstane, ačkoliv duch člověka od zlořečení naň vyřknutého skrze Ježíše Krista osvobozen jest (Gal. 3. 13.)? Zdaž nedosáhne i ona sama jednou prvního šťastného stavu, kterého skrze provinění člověka pozbyla, kterého ale skrze vykoupení Ježíšem Kristem opět nabyla? zdaž nedosáhne opět i tato příroda hmotná svého prvního blaženého stavu? Což pak znamená jiného ono proroctví proroka Isaiáše o budoucím blaženém věku v kapitole XI? „Bydliti bude vlk s beránkem: a rys s kozlátkem bude ležeti: tele a lev a ovce spolu přebývati budou, a malé pacholátko poháněti je bude. Tele a medvěd (spolu) pásti se budou: spolu odpočívati budou mladé jejich: a lev jako vůl bude jísti plevy. A bude se kochati dítě od prsu nad děrou slepejše: a do jeskyně baziliškovy sáhne rukou svou ten, kterýž odstaven bude.“ Is. 11, 6—8.

Jaký smysl jest slov apoštolových v epištole k Římanům, kap. 8, 19—23? „Nebo očekávání (všeho) stvoření očekává zjevení synů Božích. Marnosti zajisté poddáno jest stvoření nechtě, ale (poddáno jest) pro toho, kterýž je podal v naději, že to stvoření vysvobozeno bude od služebnosti porušení v svobodu slávy synů Božích. Víme zajisté, že všechno stvoření lká, a (jako) ku porodu pracuje, až posavád. Ale netoliko to, ale i my, prvotiny Ducha majíce, i my sami v sobě lkáme, očekávající vyvolení synů Božích, vykoupení těla našeho.“ — Těmito slovy se nám dává na rozum, že příroda hmotná jak ve člověku, tak i mimo něj, v neškodném stavu se nachází (v. 23. a 20.), a že do tohoto stavu od Boha uvržena byla skrze hřích člověka (v. 20). Dálet i vysvítá, že tento stav nemá na věky trvati, nýbrž jednou se změní, a že i příroda hmotná na slávě, kteréžto duch

člověka skrze vykoupení Ježíšem Kristem částečně již nyní
požívá (v. 23.), v úplné míře ale jednou při skonání
světa požívati má (v. 23.) a podílu bráti bude (v. 20 a
21.), ano i že jakousi nadějí tohoto oslavení v sobě cho-
vá (v. 20. a 21.) —

Než nepřišel bych ani ku konci, kdybych měl vypo-
čísti všechny jiné výroky Písma sv., které se sem vztahují.
Což pak jiného znamená „nové nebe a nová země“ ve zjev. sv. Jana 21, 1? Co dále vyznamenávají
časové obvlažení, tempora refrigerii, časové napravení
všeho, restitutionis omnium“ ve Skutc. ap. 3, 20, 21.
Jaký jest rozum slov samého Spasitele u sv. Mat. 19,
28. „V druhém narození (*παλιγγενεσία*), když seděti bude
Syn člověka na stoličce velebnosti své?“

V tentýž smysl i sv. Otcové dotčené výroky Písma
sv. vykládají. Mezi řeckými dokazuje sv. *Theofil* Antio-
chenský v 2. knize k Autolikovi, že básníci a filosofové
pohanští bezděky v tom se srovnávali s proroky, co tito
o stvoření a obnově světa předpověděli, řka: „Když se
člověk navrátí k tomu, co dle přirozenosti jest, a když
již více hřešiti nebude, dosáhnou i zvířata své prvě krot-
kosti. Sv. *Cyryll* Jerusalemský praví v katechesi: „15,
n. 3.: „Tento svět pomine, aby tím krásnější povstal, nežli
jest. Ztroskotá Hospodin nebe, ne snad aby je naryždy
zničil, nýbrž aby je mnohem *velebnější* opět utvořil.“

A tak již končím rozluštění s vrchu uvedené sady
slovy vznešeného *Augustina*, jenž v té příčině mezi ji-
ným dí: „Tehdáž tvárnost světa tohoto zajde ve zničení
se zemských ohňův, jakož stalo se při potopě všeobecným
na zemi rozvodněním. Při onom tedy zničení se
všeho světa ovšem v plápolech doceľa přijdou k zničení
vlastnosti porušitelných prvků neb živlů, jenž priměřeny
byly k porušitelným tělům našim; a však bytnost sama
takové vlastnosti obdrží, které po této podivné proměně
k tělům nesmrtelným nejlépe se hodí; takže svět přejda

v lepší stav a obnovení, také přiměřenější bude k lidem, kteří též v tělech svých stanou se obnovenými a dokonalejšími. Neboť stane se toliko *proměna* všech věcí, a nebude svět tento *zmařen* nacele všeobecnou záhubou. Způsob neboli podoba, a ne bytnost jeho pomijí.“ O městě Bož. kn. 20, kap. 16 a 14.

Patrně tedy ze všeho, že i příroda hmotná v nový, vznešenější stav se promění, tak že při oslavení ducha lidského i příroda hmotná, která pro ducha stvořena jest, oslavena bude. Toto se stane za tou příčinou, aby všechno stvoření i duševní i hmotné slávu boží hlásalo. Proto také vyzývá prorok Daniel v známé písni tří mládenců v peci ohnivé (canticum trium puerorum) v kap. 3. i přírodu bezrozumnou, dešť a rosu, slunce a měsíc a jiné tvory, aby Boha chválily a velebily, aby takto vesmír plněné vykoupení oslavoval.

Přeložil Jan Černoňouz.

Církev bez papeže.

Dokončení.

m) Církev protestantské v Německu.

„Německo jest kolébka reformace. Učení protestantské vyšlo z tvorčího ducha muže rázného, před nímžto část německého národu snaživá a po činu baživá důvěrně a pokorně kolena skláněla. On byl jim mistrem, jeho zámysly jich oživovaly; on byl jim hrdinou, v kterém se vtělila povaha celého národa. Obdivovali jej; vzdali se jemu. Uznávali v něm osobnost svou násobnou, nacházejíce v jeho spisech své vlastní vnitřní pocity, kterých on jen jasněji, výmluvněji a důrazněji vyslovil. Jmeno Luther jest jádrem nové periody života národního, střed oboru nových idéí, stručný výraz názoru náboženského i mravního, v kterém se duch německý pohyboval. Teď spisy Lutherovy nejsou více populární;

jih čítají jen učenci za účely historickými: obraz osobnosti jeho ale ještě nevyblednul. Jeho jméno působí mocí kouzelnou posud v nižších i ve vyšších kruzích; z magie jeho jména učení protestantské dědí posud část své životní síly. V jiných zemích nechtívají lidé jmenovat se po původci svého vyznání; v Němcích ale a Švedech honosí se tisícově jmenem Lutherán.“

S těmito živými slovy přistupuje Döllinger v nejnovější spisu svém „Kirche a Kirchen“ k líčení stavu nynějšího protestantismu v Němcích, aby postupem poukázal nepodobu přítomnosti s počátkem. My z toho podáme hlavní rysy.

Protestantské Německo činí sice menší polovici národu; polovice ta jest ale politicky a duchovně mocnější; — politicky, protože dynastie německé jsou navzájem protestantské, a správa zemská jest i v krajišších katolických navzájem v rukou protestantského a konfesionálně horlivého úřednictva; — duchovně, proto že větší počet vyšších škol osazen jest protestanty a literatura vyrostlá z velikého rozštěpu celé křesťanské minulosti, jest v širším smyslu protestantská, úzce spojená s reformací a s proticírkevním humanismem . . . , odcizena křesťanskému učení. *Gervínus* psal r. 1845: „Stojíme posud vůbec na stanovisku Götheů, Schillerů, Vossů, Jean-Paulů, Winkelmannů a Wielandů, Forsterů a Lichtenbergů, kteří se vesměs vymanili z mezí dogmatického křesťanství.“ Nechť proti křesťanství v oborech vzdělanců jeví se vůbec a staví se jak proti věřícímu protestantismu tak proti církvi katolické, jen že se odpor proti té poslední vždy prudčeji a obecněji obrací „a vše se proti ní staví, cožkoliv slove protestantským.“

Lutherští theologové obírali se po dvě století jen dogmatikou a polemikou; zanedbávajíc studium biblické a dějepis církevní. Jindřich *Majus*, *Spener*, *Thokuk Lücke* ukázali na toto zanedbání exegese po celé 17. sto-

letí, a *Benjel* žaloval (r. 1742): že „*pohrádní sv. písmem* dosáhlo nejvyššího stupně nejen u lidu obecného ale i u duchovních.“ Z učení reformátorů vyvinul se pyšný náhled o úplném porušení církve, jakoby Bůh po smrti apoštolů od ní byl odstoupil a místo své „*satanu* přepustil; ten pak že převzal úřad Ducha Svatého a založil tisícileté panství dábelské,“ až pak vystoupil — Luther — k opravě církve. V tom smyslu pojali a psali protestanté dějepis církevní. Jim sloužil církevní dějepis jen za historický důkaz potřeby k opravě církve. Jim byla církev dle slov Töllnerových „*jevištěm nevědomosti a bezbožnosti*. Všickni její představení byli (prý) šerední kacíři a církev úplným bláznincem.“ Týž protestantský theolog k tomu připomenul: „*přílišná tesklivost, s kterou se u protestantů všecko sbíralo, co se jen použití dalo k dosvědčení domnělého porušení církve; nespravedlivost, která s té strany všechny správce a hlavy církve za ty-rany a všechny údy její za pohany pokládala; a nevěstí-mavost, která uprostřed obecného pokažení v církvi ničeho dobrého v církvi katolické ani viděti nechtěla, jsou vadý v dějepisú protestantském, kterých se protivníci křestan-stva k účelům svým dychtivě uchopili.*“ Tento náhled dějepisú křestanského přešel pak v literaturu a z ní v život vzdělanců.

Za tím uhasla také víra v neomylnost symbolických kněh protestantských. Do r. 1770 nebylo ještě theologů na universitách protestantských, jenž by byl pochválil spis nedržící se formů těchto systematických: vstoupením na trůn *Bedřicha II.* lutherská pravověrnost ale vždy víc a více ztrácela ochrany státní, a mezi protestanty povstaly theologové, jenž bezohledně slabiny a protivy učení reformátorského odkrývali. Od té doby přelámaly se lidem všechny podpory vědomí náboženského. Historie křestanstva před reformací líčila se jako hřbitov s rozpadalými náhrobky a práchnějšcimi rozmetanými košťmi, na kterých

se jen přišerné stíny kmitaly. S vírou v božské řízení církve klesla i víra v božský její původ. Dle kmene kořen, dle běhu počátek posuzován a odsuzován. A mužům, kteří úřad a chléb křesťanstvu děkovali, nezbývalo jen ustoupiti na ono suché, vši vláhy a svěžesti prázdné lado představ o Bohu, o spravedlnosti a nesmrtelnosti, ježto sluje *rationalismem*.

O to jistější a mocnější byl po příkladu Bedřicha Druhého účinek spisů Semlerových, Lessingových, Reimarusových a filosofie Kantovy. Za několika let odpadli od pozitivné víry nejprve učitelé bohovědy na univerzitách, a po nich kazatelé protestantští; a nové pokolení duchovních vyrůstalo v rationalismu; až i s vesních kazatelen se učilo „rozumnému křesťanství.“

Ve Francii uchvátila lehkomyšlná nevěra vyšší stavy; duchovenstvo se jí však ubránilo; a jen nepatrná část odpadla v bouři revoluce; veliká většina zůstala věrna víře i za doby nejtěžšího pronásledování. V protestantském Německu hlásali duchovníci naturalismus a spůsobili v masách lidu odpadnutí od křesťanství, před nimž nyní bez rady stojíce ruce lomí.

Na zřízení církevní neprojevil rationalismus vlivu hlubšího, ani na poměr církve k státu. Tu věc dovršila již reformace. Vittenberg jest kolébkou knížecího vrchbiskupství a territorialismu. Z rukou theologů přijali knížata svrchovanou moc v novorozené církvi, ne ač ale že byli knížata. *Hannmel* praví sice (1850): „Nechat se zachová jméno episkopátu (knížat) k věčné hanbě církve, a snad se zpanatuje a pokání činiti bude.“ Než posud nehybají slova ta většinou protestantských kazatelů a konsistorních rad:

Právě tím, že knížata a stavové říšští nabyli neomezené vlády v církvi protestantské, vzniklo v říši německé tolik církví, kolik bylo knížecích a stánských krajů (territorií). V každé krajině byla samostatná cír-

kev od jiných oddělená; jednota všech pozůstávala jen v odporu proti církvi katolické. *Ernst Salomo Cyprian* pravil (1745): „Počítáme-li ku knížatům samostatné rytířstvo říšské, mají Němci ve své rozčástkované církvi evangelické (Partikular-evangelischen Kirche) více než tisíc neodvislých panovníků, z nichž jeden každý v obci své činiti může, co papež činí v církvi římské. A kdo přivede ku svornému usnešení tolik pánů, jenž mají rozličné letory, náklonnosti, zámysly a vábidla k hříchu a neřesti?“ Tento stav vysvětluje a omlouvá (prý) nepočesné ohavnosti (Gräuel) a vady v církvi.

V Německu nyní stává 38 protestantských církvi samostatných, z nichž každá má své zvláštní zřízení. Církev je tam odvětvím státní vlády, zasazeným kolem v stroji státním. V Sasích v Hanoversku konsistoř provádí pouze rozkazy ministra kultu. V Bavorsku, Bádensku a ve Falci synody ukázaly se bezmocnými.

Unie r. 1817 v Prusku započatá a jinde nápodobená smísila církevně Lutherány s reformáty Kalvínskými pod jmenem *evangeliků*; jmeno protestant pokládá se za strannické. Jmeno „evangelický“ vyznačuje ale jen protivu katolicismu. Ryzý kalvinismus pravověrné školy Dordrechtské vyhynul; *Wülsing* (1853) zná již jen jedinou obci téhož vyznání; a Staro-Lutheránů počítá se jen asi 21.000 v Prusku, a těch neuznávají Lutheráni Sasští za pravé stoupence Lutherovy. *Stahl* nařiká na vždy bližší zaniknutí církve lutherské v Unii. Tato byla osobním aktem Bedřicha Viléma III. Jeho *agenda* měla býti svazkem sjednocení; narazila sice na mnohé překážky; uvedení živlů liturgických do služeb Božích zdálo se povážlivým blížním se k církvi katolické; ale přijala se předce rychle a nazvíce ochotně nejen v zemích Pruských ale také v Nasavsku, na Poréní, v Bádensku, Anhaltech, i ve Württembergsku. Nepronikla-li unie v Sasích, v Hanovrech, ve Meklenbursku a v Bavořích; příčina byla

řidkost reformátů v těchto zemích. Jen několik obcí se jí protivilo; za to je vláda pruská vyhlásila za „nebezpečné sektáře“ a zavedla proti nim vojenskou exekuci. K té přivolili Berlínští „biskupové“ *Eylert* a *Neander*, a general-superintendent *Hahn* táhl v čele vojska proti spurným obcím. Mnoho tisíc se vystěhovalo do Ameriky — a nikde nepozdvihl se hlas proti vybroušené ostrosti byrokratického nucení, kterého starolutheráni zakoušeli; liberální tisk tleskal pochvalu. *Bedřich Vilhelm IV.* propustil konečně uvězněné kazatele, jenž pak roku 1841. na synodě Vratislavské zařídili oddělenou církev lutherskou, kterou nynější vláda trpí co sektářskou.

Zatím se vymáhati počala bohověda z bahna bezvěrného rationalismu. Věřící theologové a kazatelé našli přízně u vlády *Bedřicha Wiléma IV.* Katastrofa 1848. otevřela jim oči. Panování Hegolovského pantheismu slomeno. Zponenáhla osazovaly se úřady učitelské věřícími profesory. Jen Jena a Giesseny zůstaly v rukou rationalistů. *Schleiermacher* a *Neander* pracovali na základech bohovědy *sprostředkovací*, a po nich *Nitzsch*, *Julius Müller*, *Dorner*, *Lücke*, *Rothe* a jiní. Vedlé těch vzdělávají profesori na vysokých školách v Erlangenách, Dorpatě, Lipsku a Rostoku theologii lutherskou. A však kdyby se Luther zjevil, nenašel by nikde dědiců ducha svého, leda v spolupracovnících časopisu „*Zeitschrift für lutherische Theologie.*“ S nimi se však nesnášejí „*Novolutheráni*“ *Mahnis*, *Delitzsch*, *Kliefoth*, *Stahl*, *Harnack*, *Vilmar*, *Petri*, *Münchmeyer* a jiní. Tito, přijímají sice učení o ospravedlnění vírou, vyvinují ale o úřadu kněžském, ordinaci, o svátostech a oběti náhledy podobné katolickým, tak že se jim vyčítá *katolíkovaní*. *Lehmann* praví o nich: *Jsou již blízko před branami Říma. Ještě kus cesty a budou ve věčném městě.* *Rudelbachův* a *Guerikův* časopis tvrdí, že tento *lutherskoněmecký puseyismus* podobně jako anglikanský připravuje unii s papisty.

K seslení svému povolali unionisté za pobídnutím Bunsenovým roku 1867 *anglicko-evangelickou aliancí do Berlína*, totiž: Baptisty, Methodisty, Presbyteriány, Congregationalisty a kalvínské Anglikány, a ti pohrozili novým „*Fariseům a Saduceům*“. Hoffmann, Nitzsch, Schenkel, Heppa, Krummacher, Sack, Kopff, Plitt, Ledenbose uznali přivolané denominace Anglické, skotské i americké za vítané spolubojovníky jak proti výhradnímu Lutherství tak proti Římu. Starolutheráni ale pravili: „Vy sbratřivše se s bludaři utvrdili jste je v bludech jejich.“ A skutečně následek viditelného „obcování Svätých“ v Berlíně bylo rozmnožení zmatků. Lajikové poznali, že jejich theologové a kazatelé sami pevného učení nemají. *Unie* se postarala, aby lid nevěděl více, co smýšletí má o večeři Páně; *Alliance* postavila také i křest v řadu článků, o kterých se nic jistého říci nedá. Hlavní tón v jednáních Berlínské *alliance* bylo záští proti katolické církvi, a radost nad skutečnými aneb domnělými ujmami jejími. Sešli se tam totiž muži, kteří na „*Kirchentagu*“ v Bremenách r. 1854. boj proti Římu za první a nejnuznější věc prohlásili. O tom „posvícení“ zprávu podala „*Neue preussische Zeitung*“ 19. Sept. 1852. *Zander* skončil svou řeč: „Nechat vyhledáme nepřítel, kde skutečně jest, v srdci Říma!“ Po těchto slovech vytažena všecka stavidla, vody se duly: „*Babylon padni!* Řím jest výplodek pekla! infernální soustava Říma žádá nenávisť! dokud Řím Římem jest, evangelium nemí s ním obcovati!“

Účel Bremenského sjezdu byl *sjednocení všech nekato-lických konfessí a selsk proti církvi katolické*. Idéu tu pojal *von Bunsen* (bývalý pruský vyslanec u dvora anglického), jenž počítal, že se stane za *Bádřicha Wiléma III.* ministrem kultu.

Vyvésti ji zamýšlel *alliance* Berlínskou, která stro- jila se katolicismu zasaditi ránu smrtelnou. Říma se

obrátila na Lutherány. Od té doby vlekou luthersky smýšlející nevolně církevní řetězy unie; ani lid k jejich straně již nestojí. *Göschel*, světský vůdce té strany, praví: „Církev lutherská v Němcích odumírá; ztratila již i své jméno, ve mnohých krajích stala se zříceninou, a příčina smrti její jest panující lhostejnost (*Zeitschrift für lutherische Theologie* 1860). Ve Württembergsku jméno „Lutherán“ pokládáno za přezdítku.

Pohlédneme-li na některé zvláštní běhy v Německu protestantském, spozorujeme od r. 1846 patrné snahy k úpravám a opravám církevním v početných poradách, konferencích a sjezdech církevních, krajinských i obecných.

1.

V popředí stojí záležitost *církevního zřízení*, — otázka, máli se podržeti anebo odstraniti *knížecí biskupská svrchovanost*. V *Sasích* nařikají na světskou byrokracii v církvi. V *Prusku* prohlásil se král Bedřich Vilém III.: „Soustava teritoriální a panovnický episkopát — každé o sobě by postačilo usmrtiti církev, kdyby byla smrtedlná. On že touží po tom okamžiku, kdy bude moci od sebe odvrhnouti nadbiskupské právo a odevzdati je biskupům pod jakýmkoli jménem.“ Jiná strana se obává, že se církev rozpadne, odejme-li ji zeměpán svou ochranu a podporu (*Messner's kirch. Zeit.* 1860). V *Bádensku* přenesli politický konstitucionalismus na církev a tam se církev proměnila již ve spolek všech, kdož aspoň věří v mravní světa řád.

Mnoho se očekávalo od synod; avšak měly býti jen poradní a neměly se dotýkati panovnického episkopátu. *Církevní konference* poslanců knížat německých v Berlíně r. 1846 byla prý první ale i poslední pokus bez patrného účinku. R. 1846 následovala „*generální synoda*.“ Ta shromáždila květ bohouvědné intelligence a zbožné sný-

šlejičího úřednictva. Chtěla docela odstraniti reformatorské konfesse a jednala o novou formuli. *Nitzschem* navržená a většinou přijata formule byla ale tak viklavá, že prý ani „přiliš víry nevěřícím ani přiliš bezvěry věřícím neukládala; pročež po rozjití synody „nikdo více nechtěl věděti o ní.“ Roku 1856 a 1857 k synodám nové se činily v Berlíně přípravy. Král si jich žádal; jiní varovali před nimi: „Svoláním synody zjeví se prý celému světu — vady a kazy v církvi protestantské.“ Konservativní báli se panování většín a církevní demokracie, Bunsenem vřele poroučené.

2.

Jediná síla protestantů jeví se ještě v bohovědě. Theologové jsou posud její autoritou a rádcí knížecích nadbiskupů. Akademickou disputací počala církev jejich, kazatelny jejich jsou populární katedry. Kazatelé ale jen učí, vystupují a sestupují s kazatelny. Písňe nejsou hymny, ale veršované pojednání theologické, rýmovaná kázání, O bohovědě protestantské praví bohatoduchý a hlubokomyslný *Rothe*: „Církev protestantská vychovala si theologii, která se během času s ní důsledně a z cela rozkmotřila, a takovým směrem se nese, jehož poslední výsledek nemůže býti jiný, než dokonalé rozpuštění její!„

Theologie protestantská počíná za doby novější opět býti věřící, ale mnoho ještě schází, aby byla pravověrná ve smyslu kněh symbolických; každý theolog v nich něco opravuje. *Ehrenberg* se přiznal na generální synodě, že „dlouho již hledá muže, jenž by se ve všech kusech srovnával s *knihami symbolickými*.“ Přísaha na ně se děje s vyhýbavými zatačkami „v duchu, podlé základů, pokud knihy symbolické jsou biblické, se svědomitým ohledem na ně“ atd.; v Bádensku „pokud se v konfessi princip svobodného spytování vyhrazuje.“ Jen v *Sasku* a v *Hannovru* přísněji se na ně drží. Jedna strana tu praví: „Co by bylo z církve, kdyby se každý od symbolů vzdá-

liti směl, leda nový Bábel!“ Druzí namítají: „Přísné vázání se na symboly musí vésti k pokrytství a k nesnesitelnému podmanění svědomí.“ Při takové svobodě jest ovšem každý sám svou autoritou. Jedni chtějí, aby se článek o večeři Páně podle libosti vykládal, buď v smyslu Luthera neb Kalvína aneb unie; jiní ale praví, že „nevědí, proč by se bránilo bráti slova dotčená ve čtvrtém i v pátém smyslu.“ I přiznávají se mnozí, že „*ordinační formulár jich ke lži nutí*“ a lež tu omlouvají, že prý také jiní lhou, anebo že lhali, jinak že by přestatí muselo všeliké zkoumání theologické. Každý si dovoluje odchýlky od původních konfessionálních pravidel, běře jich ale hned za pravidko, chce-li koho uvést v podezření heterodoxie.

Hlavní učení veškerých vyznání protestantských jest „*ospravedlnění vírou*. V tom uznává reformace svůj střed, svůj nejdražší klenot, svou vlastní podstatu; s tím evangelické — na evangelium založené — křesťanství stojí i padá.“ (Kling). Učení to jest pravidkem, podle kterého se celé písmo svaté vykládá a vysvětlovati musí (Zeitschrift f. Protest. 26). A hle *toto učení nyní v německé bohovědě protestantské vyhlýnulo; a naopak, co reformátoři ospravedlňování zavrhovali, to se nyní vydává za pravověrné učení*. Tholuck, Schneckenburger, Kahnis to dovozují. Protestantského učení o ospravedlňování odřekli se jak známo: *Olshausen, Schleiermacher a jeho celá škola, Heydenreich, Brandt, Nitzsch, Ullmann, Neander, Sartorius, Böhr, Schenkel, Martensen, Nögelsbach, J. T. Beck, Köllner, Schöberlein, Gerock, Hundeshagen, Richard Rothe, J. P. Lange, Ebrard, von Hofmann, Julius Müller, Lipsius, Beneke, Rennecke, Sack, Dorner, Köstlin, Baumgarten, Düsterdick, Kurtz, Ackermann, Krehl, Schmid, Weissäcker, Kelchreuter, Krahner, Gess, Stier, Grüneisen, Hagenbach, de Wette*. V poznámce přidává Döllinger ještě: *Kliesoth, Thomasius, Harless, Preger, Guerike*. Tot jsou mužové nejnadanější, zpytatelé písem sv. nejdůkladnější, kterým

děkovati jest novější povznešení theologie k víře. Co však věda učí, zahalováno posud lidu křesťanskému. Přiznávání upřímnější děje se obyčejně jen soukromí.

S učením o imputaci důsledně spojen jest náhled reformátorský o *posledních věcech člověka*. Staro-Lutheráni a Kalvínci učili, že po smrti každý člověk hned buď věčné blaženosti dochází, aneb do pekla uvržen bývá.

Očištění od hříchů kladli reformátoři — v smrt a ve spráchnivění těla, tak že, jak *Fries* vtipně poznamenal, nescházelo jen jméno aby „smrt byla uznána za svátost zdokonalení“ (*Jahrbuch für deutsche Theol.* I. 304.). Lid protestantský těšil se tím náhledem pro snadnost a pohodlnost pouhou vírou si přičítati zásluhu Krista. Ovšem nařikal již prof. *Neumann*, že přeříznutí velikého spojení mezi živými a zemřelými přivedlo protestantský lid na kraj pochybování o životu věčném (*Zeitschrift für luth. Theol.* 1852, 282). Z toho posla pak zákazonosná neřest pohřebních řečí, kterými se snadně a lacině každá duše ihned do nebe přenášela (*Maywahlen, der Tod*, Berlin 1854). Novější theologové protestantští uznávají vady staré soustavy. — *Kern*, *Fries*, *Girgensohn* a jiní uznávají potřebu středního stavu očišťovacího. O modlení za mrtvé kazatelé mají rozličné mínění; někde je schvalují, jinde zavrhují. Agenda pruská přijala modlitby za mrtvé; přímluva ta ale snížena jest na prázdnou formuli ujišťováním, že zesnulý bezpochyby již dosáhl dokonalé blaženosti.

3.

Protestantské služby Boží obmezeny jsou téměř výhradně na kázání beze všech žvlů liturgických. Církev ta nemá kněží, ale jen kazatelů. Kostel jest školou odrostlých. Kazatel má v ní výhradné plnomocenství. Oblíben-li jest, má posluchačů; není-li dobrý řečník, říká se: „K tomu nepůjdu do kostela.“ Lid jen pořád poslouchá; k modlitbě neřká ani „Amen.“ Vychvalovanou

jednoduchost služeb Božích protestantských jmenuje *Schwöberlein* (über den liturg. Ausbau 1859) „chudobou, monotonií, a dojem z této chudoby naznačuje mdlou, leností a ospalostí.“ Proto je návštěva kostelů ochablá a bezužitečná. *Cenz* dokládá: „Lid se nasytil samým kázáním, a mnohého mrzí to věčné chození do školy.“

V posledních 20 letech snaží se kazatelé o rozmnožení a zvelebení písní a modliteb. V Prusích agendou zavedeny jsou části liturgické. Na mnoho stranách ale pohřešují se slavnosti církve katolické symbolicky představované. U protestantů není rozdílu mezi Božím hodem a obyčejnou nedělí.

Konsistoře rády by uvedly, aby se při večeři Páně kladlo. Lid ale říká: „Katolíci klečí!“ Čelní theologové: *Kliefoth*, *Hengstenberg*, *Höfling*, *Sartorius*, *Harnak*, *Löhe*, *Kalnis*, *Bachmann* a j. schvalují již také slavnější udělování večeře Páně při *oltáři*. Reformáti neznají jen stolu. O svěcení neděle nenalezají ničeho v bibli, ani o křtu dítek. *Ebrard* radí, aby se děti nekřtily, ovšem jen za tím úmyslem, aby se princip dostatečnosti litery biblické uhájil. A předce uvádějí se věci, kterých z pouhé bibli vyvoditi nelze. Pastорální konference v Ravensburgu nadávno učinila uzavření, že „církev uznati nemůže pravé manželství bez oddavků.“ Takž prohlásila se proti civilnímu manželství a hrozila vyloučením každému, kdož by bez oddavků manželství uzavřel.

4.

Nedostatek na *správě duchovní* a *církevní kázni* počínají uznávati protestanté. *Kliefoth* praví, že „*zповědnice* jest řádné místo pro správu duchovní.“ *Zповěd* ale vyhynula po celém Německu; kazatelé prohlašují jen vůbec odpuštění hříchů s kazatelnou beze vsi formule vyznání hříchů. Lid se přiči novému zavedení *zповědi*; nemaje důvěry k duchovenstvu svazky rodinnými spoutanému, a libuje si v reformátském učení o kněžství vše-

obecném. Protestantský laik rozumuje: „Nač by bylo moje kněžství, když bych si teprvé od pastora udělovati dával pojištění, že mi hříchy odpuštěny jsou; vždyt pastor stavu mé duše nezná.“ — *Besprospěšný svazek s Kristem je prý onano veliká přednost protestanta před katolíkem, kterou mu dává učení o přisvojování si zásluh Krista pouhou vírou.* (Deut. Zeitschrift 1857.)

Aby kněžský úřad a správu duchovní kazatelům získali, vystavují novější theologové — mimo jiné *Hengstenberg* — náhled o kněžství, katolickému podobný i rovný, ovšem v odporu s učením Lutherovým. Theorie tyto ale nemají posud průchodu v lidu. O kázni ve zpovědnici nemůže býti řeči; zbývalo by tedy jen vyloučování od stolu Páně a odepření církevního pohybu. Lho- stejní ale na nic nedbají a *Frühbuss* praví, že prý „statisíce evangelíků sebe samých vyloučily, nechťice ničeho věděti o svátosti oltářní,“ a připomíná: „Kdyby kázeň církevní obživla, pravidelně by většina nynějších profesorů theologie a tři čtvrtiny pastorů upadly v kletbu.“

5.

Církev protestantská nezná rozličných stupňů duchovních úřadů; chce míti jen kazatele. A schopných je prý sotva desátá část (*Cunz das geistliche Amt*). *Kandidáti* musí býti dříve — často 15 let — školmistry aneb domácími učiteli. Ženatí s rodinami žijí nuzně. *Kuntze* vyjádřil se před aliancí Berlínskou veřejně, že lid pokládá kazatele, církev a křesťanství za ústav státní a policejní.“ V mínění lidu pastor nikoho více nerepresentuje, leda sebe samého. Na místo objektivního církevního vyznání stoupilo všude subjektivní stanovisko, „svrchované já. — „Církev ničeho neví o duchovních potřebách svých údů; pro ty nemá oka ani ruky ani srdce; ona jest nedělním ústavem, ve všední den jest neviditelná. Kázání, křest, štóla a hádky theologické jsou jediné znamení, kterými se na jevo dává.“

6.

Masy obecného lidu nemají smyslu církevního. Široká mezera stojí mezi theologií a křesťanským poznáním lidu; onano „vystoupila k nejvyšší spekulaci, lid slabikuje abecedu.“ (Sächs. Kirchenblatt. 1860.) Každý z lidu osobuje si právo sdělati sám sobě víru. Nikdo více neví, co by věřiti, čeho by se držeti měl. Tím lid ztratil svou mravní podporu.“ (Zeitschr. f. Prot. Bd. 20.) A co se stane až vzdělanci ze své lhostejnosti se probudí? až oni sami bibli vezmou do ruky — až ptáti se budou na obsah i autoritu kněh symbolických — až porovnávatí budou bohovědu s učením kazatelským — až se dovědí, jak se jejich kazatelé s kazateli jiných měst a krajín snášejí? — Nastane doba rozsudku a vyvedení se z klamu. Poznají pak, že se bible *Lutherova hemží hrubými a smysl kazícími chybami; poznají, že Luther úmyslně slov apoštolských porušil, a že přede vším s listy Pavlovými zle nakládal.* Poznají, že právě základní učení reformátorů o ospravedlnění nyní od čelných theologů co matné a od exegetů co nebiblické jest vyhlášeno.

Biblické spolky vydaly a rozdaly miliony výtisků bibli mezi lid a jak ujišťují sami kazatelé, výsledek jest, že ji málo kdo čte. *Güder* praví, že lid již ani písmu nedověřuje — a hle evangelická aliance ukládá každému křesťanu za povinnost, bibli vykládati dle vlastního přesvědčení! A kdo má pak právo zkracovati sebe sprostšímu člověku tuto svobodu? kazatel? konsistoř? theologická fakulta? vrchbiskup? země pán?

7.

Malý počet přísně lutherských theologů kojí se naději lepší budoucnosti. Několik unionistů čeká na veliké rozvinutí unie. Jiní nedoufají ničeho od lutherianismu, ani od kalvinismu, ani od unie, ale věří „v církev budoucnosti.“ Göttingští theologové těší se, „že církvi vrozená *jednota* zvítězí nad přítomnou roztržkou světský-

mi mocnostmi spolu zavinilou.“ K té jednotě prý se i katolická církev přihlásí, jen až prý blízké aneb další udalosti rozmetají její tahé ustrojí. Sloučení obou církví nedá se ale pomyslet, leda by jedna nebo druhá svou tradici odhodila. Uzná-li protestanstvo církev ve smyslu skutečně božského zaslíbení a mocí nadané instituce, přejde v tu dobu na půdu katolickou. Církev katolická by se ale zničila, jak mile by s evangelickou aliancí pravidlo prohlásila: „Nikdo se nepoddávej autoritě náboženské! Jeden každý zakládej víru svou na vlastním výkladě bible!“

Fichte již r. 1806 projevil myšlénku, že po petrinské (katolické) a paulinské (protestantské) církvi nastoupiti musí Janská, která prý „jednostrannosti obou předešlých“ odstraní. Tím se těšil také *Schelling* — posléz *Piper*; a *Ullmann* odkryl tři hlavní formy křesťanstva, které se v řecké, římské a protestantské (německé?) církvi projevíly, a poukazuje na čtvrtou, „církev budoucnosti,“ která se zjeví co jednota božského s lidským, co náboženství dokonalé (absolutní.) S pravdou se však nesnáší, aby rozdíl mezi Petrem a Pavlem mohl býti protivou mezi katolictvím a protestantismem. A však mnozí theologové si představují církev budoucí za velmi rozdílnou od posavadního protestantismu, a věří v novou církev budoucí, kdež bude „jeden pastýř a jeden ovčinec.“

Berlínská „deutsche Zeitschrift (1851) líčí nynější církev protestantskou jako „zřízením z bývalých časů.“ *Schenkel*, *Lange* a *Rothe* nahlízejí, že „protestantismus nikdy nebyl skutečnou církví.“ *Hase* věští záhubu křesťanstva a znik a panství z cela nového náboženství. Jiní si přejí „nové vylití Ducha Svatého“; to ale nikdež není přislíbeno.

Vedle nádějných žijí také málomyslní a zoufalí protestanté. *Rudelbach* spatruje tre lutherské pravověrnosti jednu po druhé rozpadati se a dozrávati k velikému

úpadu. *Auberlen* vidí všude apokokalyptickou nevěstku, a čeká na nové millenium. *Baumgarten* připouští, že nynější církev (protest.) z gruntu je převrácena, ale těší se na brzké obrácení židů. Posavadní vyvinutí církve jest prý zablouzení církve od pohanstva k státnímu církevnictví (*Staatskirchenthum*); obrácený Israel ale dá prý všem národům hlavu spásy a posvěcení, a *Christianus* vypočítal již napřed, že se zjeví pozemský od Krista předpovědný utěšitel a mesiáš roku spásy 5976. a roku 6000. že nasledovati bude první vzkříšení a říše tisíciletá. Pruský státník *von Bunsen* napomíná protestanské čtenáře (*Gott in der Geschichte* I. 133.) „Aby se odvrátili od falešných proroků, prorokujících konec světa; řka že jim došla jejich vlastní moudrost.“ A nynější pruský ministr *von Bethmann Hollweg* před svým povýšením 1858 projevil naději chyliastů: „že s nebe zavítá nový *Jerusalem*.“

Mezi rokem 1848—1851 zdálo se, že si obě konfesse ruce podají ku vzájemné obraně mravních a náboženských základů v státním i pospolitém životě. Alternativa se ohlašovala: „Buď křesťanství anebo bezbožství!“ Nastojte mimo nadání sešel se „*Kirchentag*“ v *Bremenech* a většina hlásala rozhořčenou nenávisť proti církvi katolické. Nicméně i protivníci její a nejhrořivější evangelici bezděky uznávají a oceňují vnitřní moc katolické církve. *President Gerlach* praví: „každodenně vidíme, jak málo působí církev evangelická na osvětlení a posvěcení lidu a na většinu oudů svých u přirovnání mocného vlivu církve katolické.“ — (*Aktenstücke aus der Verwaltung des evangel. Oberkirchenraths. Berlin 1856. III. 423.*) A tajný rada *Eilers* píše: „Poznal jsem spojení života křesťanského v obyvatelstvu katolickém se zřízením i s obřady církve katolické, a přesvědčil jsem se s nevolným srdcem, že se vůbec více křesťanského nachází v nynější církvi katolické než v evangelické. Mně se

co nepochybná skutečnost naskytló přesvědčení, že duchovenstvo evangelické vůbec v obětivé a úřední farní účinnosti daleko stojí za katolickým.“

Kéž by brzy zavítal čas, aby též kazatelé a bohoslovci protestanští mírnějšího smyslu nabyvše uznali, že církev katolická věrná zůstati musela své tradici starobylé, a že trvajíc na svém základě pravidelně se rozvíjí a úkol svůj v životě církevním vyplniti stále se snaží.

Dle Döllingera nastínil K. V.

○ posvěceních.

Od Dr. *Františka Laurina*,

docenta církevního práva na vysokých školách pražských a vicedirektora v pražském arcib. semeništi.

Církevní moc jest dvojí, a sice:

A) moc, udělovati duchovních milostí, k. p. přísluhovati sv. svátostmi, konati služby boží, světití a žehnati, a t. d.

B) Moc, věřících v jistém církevním okrese co poddaných říditi (potestas regiminis), t. j. jim zákony dávatí (moc zákonodárná, potestas legislativa), jich souditi (moc soudní, potestas judiciaria) a za přestupky pokutovati (moc trestní, potestas punitiva), a konečně zařizovati čili upravovati vše, coby se k dosažení účelu církve potřebné aneb užitečné býti vidělo dle zvláštních okolností času a míst (moc správní, potestas administrativa).

Aby ale kdo nabyti *mohl* církevní moci, buď si ta neb ona, potřebí, aby oddělen z řádu lidí světských (homines laici neb zkrátka laici, od *ó λαός* t. j. obecný lid, *populus*) a výhradně k službě boží a vyhledávání spasení duší určen byl. V starém zákoně toto povolání obmezeno bylo na osoby mužské, ježto z pokolení *Levi* pocházely, tak sice, že žádný Israelita, pokud z jiného pokolení po-

cházel, k vykonávání moci kněžské aneb levitské připuštěn býti nesměl (Deut. 10, 8. 9.). — I v novém zákoně povolání to sice na osoby pohlaví mužského obmezeno jest, an dle slov sv. apoštola Pavla (1. Kor. 14, 34. 35. I. Tim. 2, 11. 12.) osoby ženské církevní moci dokonce vykonávatí nesmějí; avšak ostatně dotčené povolání v novém zákoně na jistý rod vázáno není, tak sice, že ho každý člověk dosíci může, pokud jen chce a jinak k tomu i co do těla i co do duše spůsobilý jest. Odděluje se ale tuto člověk od lidu obecného přijetím *tonsury* (pleše), an mu totiž biskup aneb jiný k tomu oprávněný církevní vrchní na způsob *koruny* hlavu oholuje, — na upamatování, že se má od té doby odříci světa a rozkoši jeho tak, jako se vlasův hlavy své vzdává, a že, učiní-li takto, jedenkrát s Kristem Pánem i v slávě nebeské podíl míti bude (Mat. 19, 27. 28.), tak jako nyní na hlavě své korunu přijímá. Totéž znamenají slova, která ten, jenž tonsuru přijímá, an mu biskup vlasy stříže, říká: „Hospodin jest díl dědictví a kalicha mého. Ty jsi, kterýž navrátíš mi dědictví mé (Žalm. 15, 5.). Ti, kdož tonsurou od obecného lidu oddělení a výhradně k vyhledávání spasení duší určeni jsou, jmenují se *duchovní* aneb i *klerikové* (clerici neb clerus, od řeckého slova κληρος, jenž znamená tolik co *los* a pak část nějaké věci, ku př. dědictví, losem určená. *) Dáno pak zmíněným osobám jméno *klerikové* (clerici) za tou příčinou, jelikož se tonsuru přijímajíce světa, rozkoši a nádhery jeho odříkají, Boha pak a službu jeho za zvláštní podíl svůj a za dědictví své přijímají, začož jich zároveň Bůh sám za své zvolence, za své zvláštní jmění přijímá.

Nemůžeme tuto zamlčeti překrásných slov, jimiž slavný učitel církve, sv. Jeroným, klerikům praktický vý-

*) Za tou příčinou nadepsán jest v římském pontifikálu obřad, vedle něhož se tonsura udělovatí má: „de clerico faciendo“

klad jmena jejích podává, řka: „Clericus, qui Christi servit ecclesiae, interpretetur primo vocabulum suum, et nominis definitione prolata, nitatur *esse*, quod *dicitur*. Si enim κληρος graece, sors latine appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de parte sunt domini, vel quia Dominus ipse sors, id est pars clericorum est. Quia autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut et ipse possideat Dominum et possideatur a Domino. Qui dominum possidet et cum propheta dicit (Psalm. 15, 5.): Pars mea Dominus, — nihil extra Dominum habere potest. Quodsi quidpiam aliud habuerit praeter Dominum, pars ejus non erit Dominus; v. g. si aurum, argentum, si possessiones, si variam suppellectilem: cum istis partibus Dominus fieri pars ejus non dignatur. — Si autem ego pars Domini sum et funiculus haereditatis ejus: nec accipio partem inter caeteras tribus (Deut. 10, 8. 9.), sed quasi levita et sacerdos vivo de decimis (Num. 18, 20—24.) et altari serviens altaris oblatione sustentor. Habens victum et vestitum, his contentus ero, et nudam crucem nudus sequar (can. 5. C. XII. qu. 1.).*

Slove pak tonsura tato *tonsura klerikální*, aby se rozeznávala od tonsury *kajcníkův* (tonsura poenitentium), kterou v prvních dobách církve svaté kajcníci křesťanští za příkladem Židův starozákonních (Izai. 15, 2. Je-

*) Doufáme, že se na nás naši ctění pp. spolubratři, čtenáři tohoto Časopisu svého proto horšiti nebudou, že jim tu a tam obšířejší citáty doslovně podáváme. Činíme to předně za tou příčinou, aby nám nemusili to, co jim pravíme, pouze na naše slovo věřiti, nýbrž aby se o tom mohli sami svým vlastním úsudkem přesvědčiti. Zároveň pak takou měrou chceme naše drahé spolubratry, na vinici Páně pracující, seznámiti s obsahem kněh, pro duchovního nanejvýš důležitých avšak spolu vzácných a drahých, a tudíž jim nesnadno přístupných, chtěje s nimi se takto po bratrsku sdíleti o výhody, kterých nám naše bohatá knihovna universitní i seminářská v tom ohledu hojně poskytuje.

rem. 7, 29.) na znamení kajičnosti nosívali, — jakož i od tonsury *mnišské* (*tonsura monachorum*), kterou mniši až po dnes nosí, a to sice na znamení, že se světa úplně odřekli a Bohu se zcela zasvětili.*)

Kdo klerikem čili duchovním není, ten žádné církevní moci mítí aneb vykonávati nemá. „Decernimus“ dť *Corpus juris canonici* (cap. 2. de Judiciis. II. 1.), „ut laici ecclesiastica tractare negotia non praesumant, sed episcopi, abbates, archiepiscopi et alii ecclesiarum praelati de negotiis ecclesiasticis, maxime de illis, quae spiritualia esse noscuntur, laicorum iudicio non disponant, nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere.“ — Sněm pak Tridentský výslovně praví, že jen ti mají přípuštění býti ku přijetí posvěcení, nižších (*ordines minores*) a po těchto pak — vyšších (*ordines majores*), kdož byli prvé klerikální *tonsuru* obdrželi. „Quum autem,“ dť dotčený sněm (sess. XXIII. cap. 2. de Sacram. Ord.), „divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius et majori cum veneratione exerceri posset, ut in ecclesiae ordinatissima dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines, qui sacerdatio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent.“ — Jediné rozsudím (arbiter) smí laik v církevní záležitosti zřízen býti a i to jen společně s kleriky, jakož rozhodnuto jest papežem Innocencem III. (1198—1216) v cap. 9. de arbitris. I. 43.

Moci vládní (*potestas regiminis*) nabýti lze pouhým jí udělením se strany oprávněného k tomu duchovního vrobního, aneb posláním (*missio*.) Stalo-li se dotčené udělení tím neb oním způsobem, to lhostejné jest, pokud

*) Viz *Thomassinus*, *Vetus et nova ecclesiae disciplina* part. I. lib. 2. cap. 37—39.

jen zmíněný církevní vrchní skutečně tu vůli měl, řečené moci uděliti.

Jinak to ale jest ohledně moci pod lit. A. jmenované. Pro udělení této moci předepsán jest zvláštní způsob čili obřad (ritus), kterého nutně šetřiti jest, nemá-li udělení to neplatné býti. Jmenuje pak se tento zvláštní obřad, jímžto se dotčená moc uděluje, *svěcení* čili ordinace (ordinatio) aneb i *posvěcení* čili řád (ordo), ačkoliv slova: *posvěcení* čili řád vlastně účinek svěcení (ordinatio), totiž moc, svěcením nabytou znamená. „Ordinem,“ praví v té příčině papež Benedikt XIV. (Syn. dioec. lib. VIII. cap. 8. n. 2.), „seu verius sacram illam caeremoniam, qua inaugurantur ecclesiae ministri, cujus effectus est ipse ordo, esse verum et proprium Novae Legis sacramentum,“ atd. Za tou příčinou také řečená moc slove *potestas ordinis*, t. j. moc nabytá svěcením.

Neuděluje se ale tato potestas ordinis, moc posvěcení, všem duchovním osobám v jedné a téže míře, nýbrž rozličným osobám v rozličné míře, jedněm u větší, druhým v menší míře. Tudíž také více posvěcení čili řádů stává. Řada pak duchovních osob, moci těmito rozličnými posvěceními nabytou opatřených slove *hierarchia ordinis* t. j. hierarchie, zakládající se na posvěcení.*)

Počítá pak se obyčejně *osm* takovýchto řádův čili posvěcení, ačkoliv jich mnozí bohoslovci a kanonisté jen *sedm* počítají, nepovažující důstojnost biskupskou (ordo episcopatus) za zvláštní posvěcení, ježto by se od posvěcení kněžského (ordo presbyteratus) lišilo, nýbrž jen za pouhé zevnitřní rozšíření moci, svěcenci při svěcení na kněžství udělené, na jisté předměty, k. p. na svátost biřmování, na svěcení jiných na kněžství atd., vzhledem

*) Slovo: *hierarchie*, po řecku *ιεραρχία* (od *ιερός* = posvátný a *αρχή* = moc) znamená původně tolik co: posvátná moc a vyrozumívá se jím obyčejně řada osob, posvátnou (církevní) mocí nadaných, v kterémžto smyslu se ho v církevním právu užívá.

kterýchžto předmětův pouhý kněz dotčené moci platně užívati nemůže, čili — za pouhé splnomocnění kněze k jistým duchovním úkonům, k nimžto pouhý kněz mocí posvěcení svého působitý není.*) —

Církev sv. v této příčině dogmaticky jen to rozhodla, že *biskupové vyšší jsou nad pouhé kněží*. Proinde, dí sněm Tridentský (Sess. XXIII. de sacram. Ord. cap. 4.), *sacrosancta synodus declarat, praeter ceteros ecclesiasticos gradus episcopos, qui in Apostolorum locum successerant, ad hunc hierarchicum ordinem praecipue pertinere et positos, sicut idem Apostolus (Paulus) ait (Act. 20, 28.), a Spiritu Sancto, regere ecclesiam Dei, eosque presbyteris superiores esse ac sacramentum confirmationis conferre, ministros ecclesiae ordinare atque alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. A na jiném místě (l. c. can. 7.): Si quis dixerit, episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum presbyteris communem, anathema sit. I to církvi dogmaticky vyřčeno, že onen rozdíl biskupův od prostých kněží, onano přednost prvních před druhými od *Boha samého* ustanoveny jsou, čili že se na ustanovení božském a nikoliv pouze jen na ustanovení lidském zakládají, esse juris divini et non solummodo juris humani. „Si quis dixerit,“ dí o tom týž sněm Tridentský (l. c. can. 6.), in ecclesia catholica non esse hierarchiam, divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris: anathema sit. — Benedict. XIV. Syn. dioec. lib. I. cap. 4. n. 1.*

Žeby se ale tento rozdíl mezi biskupy a pouhými kněžími, tato přednost oněch před těmito na *posvěcení*

**) Viz: Benedict. XIV. Syn. dioec. lib. VIII. cap. 9. n. 2. — Joan Schwetz, Theol. dogm. cath. vol. III. pag. 496.

zakládala, čili žeby povýšení na důstojnost biskupskou zvláštním, od svěcení na kněžství se dělicím svěcením bylo (*episcopatum esse ordinem a presbyteratu diversum*) toho církve svatá až posud dogmaticky nerozhodla,*) a tudíž katoličtí bohoslovci a kanonisté o té věci až posud rozdílně smýšlejí. Jedni totiž za to mají, že povýšení na hodnost biskupa jest svěcení od svěcení na kněze rozdílné, druzí pak opak toho tvrdí; avšak v tom se obě strany shodují, že povýšení na biskupství nutně svěcení na kněžství předpokládá, tak sice, že *nekněz nikterak na biskupa platně povýšen býti nemůže*. *Ordo episcopatus*, dí o tom nad jiné proslulý kanonista *Schmalzgrueber* (*Jus eccl. univ. lib. V. tom. 2. tit. 29. n. 2.*), *ordo episcopatus invalide suscipitur ab eo, qui non suscepit prius ordinem sacerdotalem, quia hunc essentialiter supponit. Si vero quis ordinatus sacerdos sit, quamvis unum vel plures aut etiam omnes ordines sacerdotio inferiores eidem desint, valide consecratur episcopus.* —

Než nelze neuznati, že ti, jenž prvního mínění jsou, řád biskupský za zvláštní posvěcení pokládajíce, více důvodův na své straně mají než ti, kdo druhé mínění zastávají. Neboť povýšení to na důstojnost biskupskou děje se stále, a to již od časův apoštolských počínajíc, *zvláštním obřadem*, a sice vzkládáním rukou (*II. Tim. 1, 6. 7.*), tak, jako svěcení na kněžství, — cožby zajisté nikterak místa nemělo, kdyby povýšení na biskupství za pouhé *spñomocnění* k jistým funkcím, za pouhou *missii*, a nikoliv za zvláštní svěcení bylo považováno bylo aneb považováno býti mělo. Mimo to i sv. Otcové a Učitelé církve důstojnost biskupskou za zvláštní řád (*ordo*) čili za zvláštní posvěcení pokládají. Tak k. p. sv. *Epifanius*, biskup Salaminský (310—403), o rozdílu mezi důstojností biskupskou a kněžskou mluvě, tuto první výslovně řádem čili po-

*) *Benedict. XIV. l. c. lib. VIII. cap. 9. n. 2.* — *Schwetz, l. c.*

svěcením nazývá, s řádem čili posvěcením kněžským ji porovnává. Dí pak o té věci takto: „*Episcoporum ordo ad gignendos patres (t. j. presbyteros) praecipue pertinet; hujus enim est patrum in ecclesia propagatio. Alter (totiž ordo presbyterorum), quum patres non possit, filios ecclesiae regenerationis lotionem (totiž sv. křtem) producit, non tamen patres aut magistros (Haer. 75. n. 4.). — A sv. Leo Veliký (440—461) jednáje o podjáhenství (subdiaconatus), toto čtvrtým, jáhenství pak, kněžství a biskupství, třetím, druhým a prvním řádem čili posvěcením nazývá, říká: „Quodsi in hoc ordine (subdiaconorum), qui quartus a capite est, dignum est custodiri (zdržeti se manželství): quanto magis in primo aut secundo vel tertio servandum est, ne aut levitico aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur (Epist. 14. c. 4)! — Rovněž i sv. Isidor, biskup Sevillský ve Španělech († 636), důstojnost biskupskou za zvláštní řád pokládá, nazýváje ji „*gradum, ordinem*“ rovně tak, jako hodnost kněžskou (can. 1. D. XXI.). — Ano i sám sněm Tridentský (sess. XXIII. cap. 4. de Sacram. Ord.), ovšem jen mimochodem, povýšení na důstojnost biskupskou rovně tak jako povýšení na hodnost kněžskou a na ostatní řády — *svěcením, ordinationem* nazývá, an dí: „*Docet insuper sancta synodus, in ordinatione episcoporum, sacerdotum et ceterorum ordinum nec populi nec cujusvis saecularis potestatis et magistratus consensum, sive auctoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio. — Že ale týž sněm na jiném místě (sess. XXIII. de Sacram. Ord. cap. 2.), o posvěceních jednáje, pouze sedm posvěcení klade, o kněžích, jáhnech atd., de sacerdotibus, diaconis etc. mluvě, o biskupech ale ani zmínky nečině: z toho nijakž uzavíratí nelze, jakoby dotčený sněm naprosto upíral, že by důstojnost biskupská zvláštním řádem, zvláštním posvěcením byla. Neboť zmíněný sněm na řečeném místě při**

vypočítávání posvěcení jediné na nejsvětější *svátost oltářní* a obět *mše svaté* ohled bera, řád duchovníků, jenž mají moc sloužiti mši svatou, *sacerdotes*, tolik co „*sacra dantes*“ nazývá, vyrozumívaje tím slovem nejenom *kněží* vlastně tak řečené (presbyteri), nýbrž i *biskupy*, a to sice za tou příčinou, poněvadž vzhledem ku posvěcování a konání dotčené nejsvětější svátosti a oběti biskup a kněz vlastně tak nazývaný *stejnou* moc mají. Jediné v tomto ohledu sněm Tridentický na zmíněném místě biskupy a pouhé kněží v jeden jediný řád pojímá, nikoliv pak naprosto čili naskrze, jak to z kap. 4. a kan. 7. téže sess. XXIII. téhož sněmu zřejmě vysvítá, kdežto se biskupům před pouhými kněžími ohledně moci posvěcení (potestas ordinis) znamenitá přednost připisuje, pro kteroužto samu již důstojnost biskupskou za zvláštní řád, za zvláštní posvěcení pokládati dlužno.*)

Za tou příčinou v církvi od nejstarších dob, kdykoliv o biskupech a kněžích vlastně tak řečených slova „*sacerdos*“ užíváno, biskupy „*sacerdotes primi ordinis*“ aneb i „*sacerdotes primi*“,— prosté kněží ale „*sacerdotes secundi ordinis*“ aneb „*sacerdotes secundi*“ nazývano.**)

Z toho, co až posud povědíno, následuje, že se vším právem *osmero* řádů čili posvěcení počítá.

Jsou pak následující:

I. *Posvěcení na biskupství* (ordo episcopatus), ježto svěcenci veškerou moc, duchovními milostmi přísluhovati, v úplné míře udílí. „*Episcopum oportet*,“ praví biskup světící k tomu, jež na biskupa světí, „*ordinare offerre, baptizare et confirmare*.“ ***) Papež pak Bened. XIV. o moci posvěcení (potestas ordinis), kterou má biskup, takto dí:

*) *Schmalzgrueber* l. c. lib. I. tit. 11. n. 4.

**) *Tertullianus*, de baptizmo n. 17.; *Leo M.* Serm. 48. de Quadrag.; *Joan. Devoti*, Instit. can. lib. I. tit. 2. sect. 2. §. 21.; *Dominici Maori*, Hierolexicon, ad voc. *Sacerdos*.

***) Pontificale Rom. tit. de consecrat. Elect. in Episc.

Potestatem ordinis habent episcopi immediate a Christo Domino, qui, cum hierarchiam in sua ecclesia esse voluerit, ita in ea episcopus instituit, ut ordinis praerogativa et gradu meris presbyteris antecellerent ac virtute solius characteris episcopalis plura praestare possent, quae simplices sacerdotes aut omnino nequeunt, aut virtute dumtaxat ordinationis suae facere non valent. Episcopus enim, ut loquitur *Epiphanius* (adversus Aërium haeres. 76. n. 4.), foecunditatem habet, qua patres ecclesiae, hoc est, presbyteros aliosque episcopos generare potest; simplices vero presbyteri adeo infoecundi sunt, ut in nullo rerum eventu alios presbyteros gignere seu ordinare queant. Episcopus praeterea potestate sui ordinis propria sacramentum confert confirmationis, quod simplices sacerdotes non nisi ex speciali delegatione, non vero virtute solius ordinis, in quo sunt constituti, ministrare possunt.*)

Svěcení na biskupa se po latinsku obyčejně *consecratio* in episcopum neb *consecratio episcopalis* jmenuje.

II. Posvěcení na kněžství (ordo presbyteratus), jenž svěcenci uděluje moc, žehnati, mši svatou sloužiti a kromě svátosti svěcení kněžstva všemi ostatními svátostmi přísluhovati, i biřmováním, — tímto však jedině se zvláštním splnomocněním se strany příslušného církevního vrchního. Sacerdotem etenim, dī Pontif. Rom. (tit. de ord. Presbyt.), oportet offerre, benedicere . . . et baptizare.

Že pouhý kněz pod jistými výminkami i svátostí biřmování přísluhovati může, vysvítá již poněkud i ze slov sněmu Tridentského jeuz zavrhnuv (sess. VII. de Sacramentis, can. 3. de Confirm.) mínění, jako by řádným udělovatelem svatého biřmování byl kterýkoliv prostý kněz a nikoliv pouze jen biskup, řka: Si quis dixerit sanctae confirmationis ordinarium ministrum non esse

*) De Syn. dioec. lib. I. cap. 4. n. 1. Viz o tom též výborné dílo *Dionysii Petavii*, de theologicis dogmatibus, Venetiis 1745. tom. IV. (de ecclesiast. Hierarch.).

solum episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit: — tím samým dosti zřejmě na srozuměnou dáva, že prostý kněz aspoň *mimořádným* udělovatelěm svátosti běřmování býti mŭže. — Mimo to svatí Otcové uĉí, že se biskup co do posvěcení od prostého kněze niĉím jiným nerozeznává, leĉ jen tím, že mŭže svátostí svěcení kněžstva prěsluhovati. Tak k. p. sv. *Jeronym* (346—420) v té pŕíĉině takto dě: Quid facit episcopus, quod non faciat presbyter, excepta ordinatione.*) A sv. *Jan Zlat.* (344—407) o té věci toto praví: Sola quippe ordinatione superiores sunt (episcopi), et hinc tantum videntur presbyteris praestare**) —. Rovněž kněží církve řecké již od V. století až po dnešní den kŕtěncŭm hned po kŕtu svatěm svátost běřmování udělují, anižby církve římská svátost běřmování jimi udělovanou považovala za neplatnou. — Dále pak papež, sv. *Řehoř Veliký* (590—604) v sicilském městě Cagliari pouhým kněžím povolení udělil, aby směli běřmovati. Pervenit quoque ad nos, piše dotĉený sv. Otec Januariovi, biskupu řečeného města, quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem ecclesiae nostrae fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus (Can. 1. D. XCV). Ano až podnes splnomocňuje Stolica papežská v krajinách missijních apoštolské vikáře, aĉ co do posvěcení pouzí kněží jsou, že svátostí běřmování prěsluhovati mohou, ukládajíc jim jen, aby pŕi tom kŕřma biskupem svěceného užívali.***)

*) Epist. 45 ad Evang. n. 1. Opp. tom. 1.

**) Homil. 11. in I. ad Tim. n. 1. Opp. tom. 11.

***) Viz Benedict. XIV. de Syn. dioec. lib. VII. cap. 7.; *Bangon*, die rŕmische Curie. Mŭnster 1854. S. 260 ff.

Zakládá se tudy přísluhování svatým biřmováním při prostých kněžích dílem na jich posvěcení, dílem pak na zvláštním jich k tomu zmocnění se strany příslušného církevního vrchního. Presbyteri, praví v té příčině proslulý dogmatik Dr. Schwetz, *) *per characterem sacerdotatem nanciscuntur praeter suam ordinariam potestatem inchoatam quoque, seu, ut ajunt, radicalem potestatem ad quaedam munia obeunda, ad quae etiam collatio sacramenti confirmationis pertinet, — perficiendam aut per consecrationem in episcopum, aut vero per delegationem ex parte ejus, qui tali gaudet auctoritate, a quo itaque accipiunt facultatem ea praestandi officia, quae vi solius characteris sacerdotalis valide praestare haud possent. Sic explicatur, quare potestas illa, confirmationem administrandi, diaconis delegari non possit, et quare confirmatio a presbytero, non obtenta speciali facultate, administrata nulla sit ac irrita. — Takovéhoho zmocnění udělení v oboru církve latinské jedině římskému papeži přísluší, tak sice, že bez povolení papežského žádný latinský kněz svátosti svatého biřmování platně přísluhovati nemůže. Než slyšme o tom samého papeže Benedikta XIV. Dí pak o té věci takto: Ceterum quid sit de hac difficillima et valde implexa controversia, omnibus in confesso est, irritam nunc fore confirmationem, a simplici presbytero latino, ex sola *episcopi* delegatione collatam, quia Sedes Apostolica id juris sibi unice reservavit. Posita autem reservatione facultatis, de qua est sermo, a summo pontifice sibi facta, nec licite, nec valide potest episcopus latinus illa uti. Nam quamvis confirmare — sit actus ordinis episcopalis, cujus firmitas et validitas a pontificis nutu non pendet, *delegare* tamen simplici presbytero potestatem, exercendi ejusmodi actum,*

*) Theol. dogm. cath. tom. III. pag. 259.

potius ad jurisdictionem quam ad ordinem pertinet; episcoporum autem jurisdictio, sive sit immediate a Christo Domino, sive a summo pontifice, ita semper huic subest, ut, consentientibus omnibus catholicis, ejusdem auctoritate et imperio limitari, atque ex legitima causa omninò auferri possit. *)

Ti, kteří svěcením právě zmíněným posvěceni jsou, nazývají se *kněží*, obyčejně i *duchovní* vůbec, ačkoliv tento poslední název vlastně každému kleriku přísluší. Po latinsku se nazývají *presbyteri* (od řeckého *πρεσβυτερος*; komparativ od *πρεσβυς* = starý), tolik co: *starší*, a to nikoliv pro vysokost věku, nýbrž pro vážnost mravů, zkušenost a opatrnost, kterýmižto pouze vlastnostmi, jak dí Písmo sv. (Moudr. 4, 8. 9.), vysoký věk vážnosti a vznešenosti nabývá, a kterýmiž se tudíž i každý duchovní, zvláště pak duchovní správce a představený věřících stkvíti má; pročež i sv. Pavel Timothea, duchovního vrchního v Efezu, tklivě napomínal, aby se ve všem jednání svém tak choval, by se každý nucena cítil, aby jej navzdor mladistvému věku jeho v účtivosti měl. Nižádný, praví k němu sv. Apoštol (Tim. 4, 12.), mladostí tvou nepohrdej; ale buď příkladem věřících v slovu, v obcování, v lásce, u víře, v čistotě. — Na jiném pak místě (II. Tim. 2, 22.) mu na srdce klade, aby se varoval vášní u mládeže obyčejných, jakož jsou prudkost, bujnost, marnost a světáctví vůbec, aby se tudíž mravy svými při vši fyzické mladosti své člověku věkem pokročilému podobal. Mládenčích pak žádosti, píše mu svatý Apoštol na dotčeném místě, se varuj; ale následuj spravedlnosti, víry, lásky a pokoje s těmi, kteří z čistého srdce vzývají Pána.

Jmenují pak se kněží po latinsku též, jak již svrchu podotknuto, *sacerdotes*, poněvadž jim náleží, svatými svá-

*) Benedict. XIV. Syn. dioec. lib. VII. cap. 8. n. 7.

tostmi, zvláště pak nejsvětější svátostí oltární přísluhovati (*sacra dare*).*)

V Písmě sv. se ostatně i věřící vůbec kněžími nazývají; avšak jen v tom smyslu, že, byvše křtem svatým od všeliké duchovní poškrvny obmyti a milosti Boží naplnění, svatý a Bohu milý život vésti a takto Bohu duchovní oběti přinášeti mají. (Žalm 50, 19. Řím. 12, 1.; I. Petr. 2, 5. Zjev. 1, 5. 6.). Stává tedy podstatného rozdílu mezi tímto kněžstvím a mezi kněžstvím svrchu zmíněným; pročež se také nazývá ono kněžství, ku kterémuž se vsíckni věřící vůbec počítají, kněžstvím *obecným* čili *vnitřním* (*sacerdotium commune seu internum*) ježto ono kněžství, ku kterému jen osoby zvláště posvěcené náležejí, *zvláštní* neb *zevnitřní kněžství* (*sacerdotium speciale seu externum*) slove.**)

III. Posvěcení na *jáhna* (*ordo diaconatus*) uděluje svěcenci moc, *přísluhovati* biskupům a kněžím při službách Božích vůbec, zvláště pak při mši svaté, jmenovitě pak čísti sv. evangelium.

„Diaconum enim,“ praví biskup k těm, ježto na jáhny posvěcení býti mají, „oportet ministrare ad altare.“ (Pontif. Rom de ord. diacon.) — A podáváje svěcenci jáhnovi mešní knihu, dí k němu: „Accipe potestatem, legendi evangelium in ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini (Pontif. rom. l. c.). — Odtud také pochází jméno jáhna — diakon (*διάκονος* od *διακονεῖν* = posluhovati, přísluhovati) a znamená tolik co: přísluhovatel neb služebník. Co takový, smí jáhen též s přivolením příslušného biskupa aneb kněze

1. udělovati *slavný křest* (*baptizmus solemnis*), t. j. křest spojený s obřady, v církevním rituálu udanými. „Absque episcopo vel presbytero (t. j. bez vůle aneb vě-

*) Catechismus Rom. ad Parochos, Part. II. cap. 7. quaest. 22.

***) Catechism. Rom. l. c. quaest. 23.

domí biskupa neb kněze) baptizare (diaconi) non audeant, nisi, praedictis fortassis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat, — nařízeno papežem *Galasem* (492—496). — Can. 13. D. XCIII.). — Touž měrou smí diakon

2. i *kázati*. „Diaconum enim oportet,“ praví již zmíněný římský Pontifikál, „ministrare ad altare, baptizare et praedicare.“ — Osoby světské, buďtež si jakkoli vznešené, kázati nesmějí. „Cum igitur,“ tak napsal v této příčině papež Řehoř IX. arcibiskupovi milánskému, „nonnulli laici praedicare praesumant et verendum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum occulte subintrent: nos attendentes, quod Doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi praecipuus, mandamus, quatenus, cum alios Dominus Apostolos dederit, alios Prophetas, alios vero Doctores, interdicas laicis universis, cujuscunque ordinis censeantur, usurpare officium praedicandi.“ (cap. 14. de haeret. V. 7.)

3. Největější svátost oltární lidu, nikoliv pak kněží *podávati* (communicare). „Praesente presbytero,“ dří synoda karthaginská IV. (r. 398), „diaconus eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget“ (can. 18. D. XCIII.). Dříve ale, a to na obecném sněmu nicénském I. (r. 325), v této příčině jáhnům přísně bylo zakázáno, velebnou svátostí *přisluhovati* kněží. „Pervenit ad sanctum concilium,“ tak znějí slova dotčeného sněmu, „quod in locis quibusdam et civitatibus presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his, qui offerunt, Corpus Domini porrigant“ (can. 14. ead.). —

Nikterak ale jáhnovi dovoleno není, aby sám služby Boží konal, ježto mu dle řádu jeho pouze *přisluhovati* náleží. „Diaconi,“ praví synoda karthaginská, svrchu zmíněná, „ita se presbyteri, sicut episcopi ministros esse

cognoscant“ (can. 17. ead.). A tudíž jáhen ani tak zvané odpolední služby Boží čili *požehnáni* mítí nemůže. Kdyby se ale do konce měsíce svatou službou opovážil, má býti s řádu svého na dvě až na tři léta suspendován čili odsazen, na kněze pak potom posvěcen býti nesmí. „Ex litteris fraternitatis tuae,“ napsal ohledně té věci papež Urban III. (1185—1187) jistému biskupovi, „innouit nobis, quod X. diaconus, cum non imposuisses ei manum“ (ježto jsi nebyl posvětil na kněze), Missarum celebrationem usurpare praesumpsit (et j.). Consultationi tuae taliter respondemus, quod ad sacerdotis officium non poterit promoveri; a diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneat provisione suspensus (Cap. 1. de cleric. non ord. ministr. V. 28.)

Vypravuje se sice v církevních dějinách, že se věřící jáhnům též zpovídali (exomologesin faciebant) a na to od nich rozhřešení obdrželi. Tak k. p. v listu 12. sv. *Cypriána* († 258) o té věci takto čteme: „Occurrendum puto fratribus nostris, ut qui libellos (přímluvčí listy) a Martyribus acceperunt, et praerogativa eorum apud Deum adjuvari possunt, si incommodo aliquo et infirmitatis periculo occupati fuerint, non exspectata praesentia nostra, apud presbyterum quemcunque praesentem, vel si presbyter repertus non fuerit et urgere exitus coeperit, apud diaconum quoque exomologesin facere delicti sui possint ut, manu eis in poenitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.“ — Avšak to nebyla svátostná zpověď, aniž rozhřešení svátostné, jakové při udělování svátost pokání místo mají, nýbrž pouhé veřejné vyznání církevního *přestupku* a sproštění (absoluce) kajčnicka uloženého mu za onen přestupek zevnitřního církevního trestu n. p. veřejného pokání (poenitentia publica) aneb vyobcování z církve (excommunicatio) — a opětné ho smíření s církví, kteréžto se nazývalo: pax. To zřejmě vysvětluje ze

slov téhož sv. *Cypriána*, jenž si ve svém 55. listu, k papeži *Kornelioví* (251—252) daném, stěžuje na vzdorovitost oněch věřících, kteří, davše se pronásledováním a mučením se strany pohanův k modloslužbě svěsti (*lapsi*), na obdržené od mučenníků přímluvčí listy (*libelli*) příliš spoléhajíce, ani veřejného pokání (*poenitentia publica*) podstoupiti nechtěli, ani u biskupa, jemuž to vlastně přísluší, za prominutí a opětné přijetí do církve žádati, nýbrž biskupem pohrdajíce u prostých kněží, jenž k tomu oprávnění nebyli, dotčeného prominutí a opětného do církve uvedení pohledávali. To veřejné pokání pak co nějaké faktické vyznání přestupku se strany kajícíka, sv. *Cyprián* v zmíněném listu zpovědí, *exomologesis* nazývá, řka: „*Sublata poenitentia nec exomologesi criminis facta, despectis episcopis atque calcatis, pax a presbyteris verbis fallacibus praedicatur.*“ Z čehož patrno, že sv. *Cyprián* slovy „*exomologesis, manus impositio, pax*“ ani na tomto místě, kde i samým *kněžím* moc, udělití absoluce čili pokoj (*pax*) upírá, ani na svrchu uvedeném místě, kdežto dotčenou moc i pouhým jáhnům připisuje, nikterak nevyrozumívá zpovědi neb absoluce svátostní, nýbrž jen před příslušnou církevní vrchností veřejně učiněné vyznání nějakého církevního přestupku se strany vinníka, — a prominutí dotčeného přestupku aneb uloženého zaň trestu jakož i opětné zmíněného kajícíka do církve uvedení se strany příslušného církevního vrchního (*Benedict. XIV. Syn. dioec. lib. VII. cap. 16. n. 5. sq. Srv. cap. 2. de furtis V. 18.*) — Takovouto absoluci ovšem udělití může i jáhen, ač je-li k tomu od svého diecesního biskupa splnomocněn, ano i pouhý klerik, byť ani na jáhna posvěcen nebyl, jakož toho na biskupském generálním vikárii neb oficiálu shledáváme, který dotčenou zevnitřní pravomocnost biskupskou vykonávati může (*cap. 7. de sent. excomm. (V. 11.) in VI.*), aniž pak jakého posvěcení mítí musí, ježto k řečenému úřadu postačuje, pokud kdo i

jen klerikem jest. (Can. 22. C. XVI. qu. 7.; *Schmalgrueber* lib. I. tit. 28. n. 17.)

Tyto tři až posud uvedené řády, jichžto v církvi dle zřejmých svědectví Písma sv. hned od časův apoštolských stává (I. Tim. 1, 3. Tit. 1. 5.; — I. Tim. 5. 19. 20.; — Skutk. 6, 1—6. I. Tim. 3, 8—13.), ustanoveny jsou, — ačkoliv z části *skrze* sv. apoštoly (Skutk. 6, 1—6.) — od samého Ježíše Krista, a tudíž se na *ustanovení božském* zakládají, čili, jak se po latinsku říká, *juris divini sunt*, jak zřejmě rozhnuto na sněmu Tridentském (sess. XXIII. de Sacram. Ord. can. 6.) těmito slovy: *Si quis dixerit, in ecclesia catholica non esse hierarchiam, divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris: anathema sit.*“

Zároveň pak tyto právě jmenované řády — *svátostné* jsou, t. j. udělují svěcenci kromě jisté duchovní moci i *posvěcující* milost Boží. „*Quum scripturae testimonio,*“ praví v té příčině sněm Tridentský (Sess. XXIII. de Sacram. Ord. cap. 3.), „*apostolica traditione et Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quae verbis et signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, ordinem esse vere et proprie unum ex septem sanctae ecclesiae sacramentis. Inquit enim Apostolus (II. Tim. 1, 6.): Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum.* —

Že se toto rozhodnutí sněmu Tridentského zajisté na posvěcení biskupské i na posvěcení kněžské vztahuje o tom mezi theology katolickými není žádné pochybnosti. Ohledně *posvěcení na jáhna* sice učený Jesuita XVI. věku, jmenem *Bellarmin* (Disputt. de controvers. christ. fid. tom. 3. de Sacram. ord. cap. 6.) tvrdí, jakoby se to nemohlo za článek víry považovati, žeby dotčené svěcení svátostné bylo, dokládaje: „*Quia non potest id evidenter deduci ex verbo Dei scripto vel tradito; neque ex-*

stat ulla ecclesiae de hac re expressa determinatio.“ Avšak naproti němu neméně učený bohoslovec téhož řádu jesuitského u věku XVII., jmenem *Vasquez* (Tom. III. ni 3. part. s. Thom. disp. 240. cap. 4.), právě soudí, že se zmíněné rozhodnutí Tridentského sněmu na všechna dotčená tři posvěcení vztahovati musí, jelikož všechna tři dle rozhodnutí téhož sněmu (Sess. XXIII. de Sacram. Ord. can. 6.) božského původu jsou. Dí pak o tom řečený učenec takto: „Ego tamen valde miror, viros non vulgariter doctos decretum Concilii Tridentini sess. XXIII. de sacram. ord. can. 6. aut non legisse aut plane non intellexisse, ubi definitur in hunc modum: Si quis dixerit, etc. Ex quo canone expresse liquet, hierarchiam jure divino institutam non solum constare episcopis et presbyteris seu sacerdotibus, sed etiam ministris. Per ministros autem ut minimum diaconos intelligere oportet, cumque de ceteris inferioribus ordinibus nemo, etiam probabili opinione ductus, asserere possit canonem esse intelligendum, superest, ut dicamus, de diaconis non posse non intellegi. — Consulto autem concilium eam vocem: *ministris* adhibuit, — ut diaconos denotaret, de reliquis autem nihil definiret, sed scholae disputationi relinqueret, siquidem quaestio valde admodum difficilis et implexa est an reliqui ordines diaconatu inferiores verum sint sacramentum. (Benedict. XIV. Syn. dioc. lib. VIII. cap. 9. n. 2. 3.)

Ačkoliv ale tři svátostná posvěcení jsou, jest předce jen *jedna* svátost svěcení (Sacramentum ordinis), na kteréžto dotčená posvěcení v nižším neb vyšším stupni podíl berou. „Tota plenitudo,“ dí ohledně této věci sv. *Tomáš Aquinský* (In IV. d. 24. qu. 2. art. 1.) „hujus sacramenti est in uno ordine, scilicet sacerdotio, in aliis est quaedam *participatio* ordinis.“ Slovem *sacerdotium* tuto sv. *Tomáš* míní zároveň biskupské i kněžské posvěcení. Slovem

actis, totis ordinibus, mini sv. Tomáš všecka ostatní posvěcení od jáhenství až k ostiariátu, maje za to, že všecka tato posvěcení svátostná jsou; o tom však později promluvíme.

Co svátostná tato dotčená tři posvěcení spolu duši svěcení vtiskují jistý nezrušitelný ráz, jenž se v církevním jazyku *character* (od *χαράσσειν*, rýti, vyrytí) jmenuje, pro kterýžto ráz se takový posvěcenec nejenom navždy rozeznává od všech, jenž dotčených posvěcení nebyli přijali, nýbrž i duchovní moci, zmíněnými posvěceními nabyté, nižádnou měrou ani sám se vzdáti ani od jiných zbaven býti nemůže. Tak může k. p. řádně posvěcený kněz od svého biskupa s úřadu kněžského na vždy býti sesazen (*depositio*) t. j. může mu *vykonávání* kněžské moci navždy býti zakázáno, ano může i s duchovního *stavu* navždy býti vyloučen a v právním oboru za pouhého laika považován (*degradatio*^{*)}, avšak samé moci kněžské ani od papeže, ať nedím od biskupa, zbaven býti nemůže, tak sice, že i degradován jsa, *plně*, ačkoliv *nedovolně*, chléb a víno v tělo a krev Páně proměnití může. Si quis dixerit, praví sněm Tridentský (Sess. VII. de sacram. in genere can. 9.), in tribus sacramentis, baptismi scilicet, confirmatione et ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt: anathema sit. — Tomu nasvědčují nejenom sv. Otcové církve nýbrž i samo *Písmo* sv. Tak n. p. sv. *Augustin* (Cont. Ep. Parmen. lib. 2. cap. 13. n. 28.) o té věci takto praví: Nulla ostenditur causa, cur ille, qui ipsam baptismum amittere non potest, jus dandi (baptizmi), t. j. moc kněžskou, possit amittere. Utrumque enim sacramentum est et quadam consecratione t. j. (nasvěcením k jistému povolání) utrum-

^{*)} *Viz Trid. sess. XIII. cap. 4. de Ref., cap. 2. de poenis in VI. (V. 9.). Pontif. Rom. de degradationis forma.*

que homini datur; illud, cum baptizatur, istud, cum ordinatur: ideoque in ecclesia catholica utrumque non licet iterari.“ — A sv. *Řehoř Veliký* (Epist. lib. 2. ind. 10. ep. 46. ad Joan. Ravenat.) dí takto: „Sicut semel baptizatus iterum baptizari non debet, ita qui semel consecratus est, in eodem iterum ordine non debet consecrari.“ Sv. Apoštol Pavel pak biskupa Timothea, když tento v horlivosti své ochabovati počínal, pouze k tomu napomíná, aby opět vzbudil, znovu roznitil milost svčecním obdrženou, nikoliv ale, aby svčecní samé opět přijal. „Napomínám tebe,“ píše sv. Apoštol (II. Tim. 1, 6.), abys zase vzbudil (*ἀναζωοποιῆσθαι*) milost Boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ — A pročež vším právem zavrhl sněm Tridentský (Sess. XXIII. de Sacram. Ord. cap. 4.) mínění protestantův, jižto všecek rozdíl mezi mocí posvěcení (potestas ordinis) a mocí řízení čili pravomocností (potestas regiminis seu jurisdictio) upírajíce tvrdí, jakoby řádně posvěcený kněz kněžské moci své mohl opět naprosto zbaven býti, tak sice, žeby se potom od člověka světského čili laika ničím nerozeznával, as tak, jako obecní neb státní úředník, byv s úřadu svého sesazen, vší bývalé úřední moci své zbaven jest a co do práv od ostatních prostých občanů ničím více se nerozeznává. „Quoniam vero,“ tak zní dotčený výrok Tridentského sněmu, „in sacramento Ordinis, sicut et in baptismo et confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri nec auferri potest, merito sancta synodus damnat eorum sententiam, quiasserunt, Novi Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, et semel rite ordinatos iterum laicos effici posse, si verbi divini ministerium (hlásání slova Božího) non exercent.“ —

Pro tuto svou povahu a vznešenost jmenují se dotčená tři posvěcení od *pradávných dob* řády *posvátné* (Ordines sacri), jakož i vzhledem k ostatním posvěcením, jichž mimo

onano v církvi stává, řády neboli posvěcení *vyšší* (ordines majores.) —

Jáhnové sami nemohli však postačiti k vyřízení všech úkonův bohoslužebných, jim ukládaných; pročež přikázala církev sv. část prací jáhenských jiným duchovním, osobám čili klerikům, a to sice ony posvátné služby, ježto se přímo k nejsvětější svátosti oltární nevztahovaly. Avšak ani těchto prostějších bohoslužebných úkonův církev sv. duchovníkům svým nesvětila, leč jich byla k tomu prvé pod zvláštními obřady zasvětila. Takou měrou povstalo v církvi *patero posvěcení*, ježto vzhledem k vyšším oněm třem posvěcením svátostným nazvána jsou *nižší posvěcení* (ordines minores.) Jsou pak následující:

1. posvěcení *podjáhnuv* (ordo subdiaconatus). Totot ukládá svěcenci povinnost, aby k oběti máe sv. chléb, víno a vodu připravoval, kalich a patěnu jáhnovi podával, při mši sv. epištolu četl, mimo to pak aby čistil ona mešní náčiní, ježto se nejsvětější svátosti bezprostředně dotýkají, zejména pally, korporály jakož i purifikatoria. „Subdiaconum oportet,“ praví v té příčině římský Pontif, aquam ad ministerium altaris praeparare; Diacono ministrare, pallas altaris et corporalia abluere, calicem et patenam in usum sacrificii eidem offerre. De ipsis oblationibus tantum debet in altare poni, quantum populo possit sufficere, ne aliquid putridum in sacrario remaneat. —

Během času uloženy jsou ale podjáhnuv *zavázky* posvěcencův řádů vyšších (Can. 7. 12. D. XXXII.), čímž se stalo, že i *podjáhensví* k vyšším posvěcením přiřaděno a posvěcením vyšším čili posvátným, ordo major seu sacer, nazváno jest, jakž se i až po dnes nazývá.

Že se subdiakonát ještě v XI. věku pouze za *nižší* posvěcení pokládal, o tom patrně svědčí kan. 4. D. LX., na synodě beneventské r. 1091 papežem Urbanem II. vydaný, v němžto se subdiakonát z počtu posvátných posvěcení (ordi-

nes sacri) vylučuje. Nařizuje se totiž dotčeným kanonem, že za biskupa vyvolen býti nesmí, leč kdo postaven jest u vyšším posvěcení, za jaké že pouze platí presbyterát a diakonát. Ostatně že i subdiakon za biskupa zvolen býti může, ač, vyniká-li zbožností a učeností a svolil-li k tomu papež aneb aspoň metropolita. Zaí pak dotčený kánon takto: Nullus in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerit inventus. Sacros autem ordines (totiž mimo svěcení na biskupa) dicimus diaconatum et presbyteratum; hos siquidem solos primitiva legitur habuisse ecclesia. *Subdiaconos* vero, quia et ipsi altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus, si tamen spectatae sint religionis et scientiae; quod ipsum non sine romani Pontificis vel Metropolitanis licentia fieri permittimus. — Avšak ještě od téhož papeže Urbana II. subdiakonát k vyšším posvěcením připočten pak jest, což dosvědčuje následující výrok papeže Innocence III. (1198—1216), kde tento papež nařízení papeže Urbana II. uvádí, v němžto se subdiakonát již k vyšším posvěcením počítá. „Cum hodie,“ tak praví papež Innocenc na dotčeném místě, „subdiaconatus inter sacros ordines computatur, sicut Urbanus papa II. sub his verbis expressit: Erubescant impii et intelligant, iudicio spiritus Sancti eos, qui in *sacris* ordinibus Presbyteratu, Diaconatu et *Subdiaconatu* sunt positi, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate — —: nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statimus, ut subdiaconus in episcopum valeat libere eligi, sicut diaconus et sacerdos. —

Tudíž se nyní v církvi čtvero vyšších posvěcení počítá: posvěcení na biskupa, na kněze, jáhna a podjáhna. — Než samo sebou se rozumí, že tímto církevním opatřením původní povaha a ráz subdiakonátu změněn a subdiakonát posvěcením svátostným, jako jest k. p. presbyterát neb diakonát, učiněn není, jelikož toho pouhá moc

lidská vůle nemůže. Pouze jen potud subdiaconát posvěcením posvátným čili vyšším, jak se nazývá, *jest*, pokud se svěcenci, jej přijímajícímu, od církve tytéž závazky ukládají, které se původně jen posvěcencům vyšších tří řádů, totiž jáhnům, kněžím a biskupům ukládaly. Jsou pak tyto závazky následující.

a. Zakázáno jest podjáhnům v manželství vejíti, čili jak se říká, přikázáno jest jim bezženství (*coelibatus*). *Si qui clericorum infra subdiaconatum, nařizuje papež Alexander III. (1159—1181) biskupům, acceperint uxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica et retinendas uxores districtione (t. j. přísností, přísným trestem) ecclesiastica compellatis. Sed si in subdiaconatu et aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores dimittere et poenitentiam agere de commisso per suspensionis et excommunicationis sententiam compellere procuretis. — Cap. 1. de cleric. conjug. III. 3. — Církevní přečin, jehož se svěcenec na subdiaconát posvěcený usavřením a vykonáním manželského sňatku dopouští, slove bigamia similitudinaria, napodobené dvouženství.*

b. Povinni jsou každodenně tak zvané církevní hodinky čili breviář se modliti. „*Quoscumque beneficiatos,*“ nařídil r. 1435 obecný církevní sněm basilejský (*sess. XXI. cap. 5.*), *seu in sacris ordinibus constitutos, cum ad horas canonicas tensantur, admonet haec synodus, ut, sive soli sive sociati, diurnum nocturnumque officium reverenter verbisque distinctis peragant.*“

c. Konečně zavázáni jsou v službě církve až do smrti setrvati, tak sice, že o své újmě stav duchovní opustiti a nějakého stavu světského se uchopiti nesmějí. Na tento závazek upozorňuje biskup čekatela subdiaconátu těmito tklivými slovy: „*Filii dilectissimi ad sacrum subdiaconatus ordinem promovendi, iterum atque iterum considerare debetis attente, quod onus hodie ultro appetitis. Hactenus enim liberi estis, licetque vobis pro arbitrio ad*

saecularia vota transire; quodsi hunc ordinem susceperitis, amplius non licebit a proposito resilire, sed Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari, — — atque in ecclesiae ministerio semper esse mancipatos. (Pontif. rom. de ord. subdiac.). Kdyby duchovní na podjáhna posvěcený o své újmě duchovní stav opustil a nějakého světského stavu se přidržel, dopustilby se tím církevního přečinu, jenž se jmenuje apostasia ab ordine, odpadlictví od posvěcení, a stihá se trestem v kap. 3. 5. de apostat. (V. 9.) vyměřeným.

2. Posvěcení *akolythův* (ordo acolythatus). Náleží pak akolythovi, s hořící svící kněze provázeti (odkudž také jeho jméno: akolyth — od řeckého ἀκόλουθος = průvodčí), svíce a lampy kostelní rozsvěceti, víno a vodu k oběti mše sv. podávati. Acolythum oportet, ceroferarium ferre, luminaria ecclesiae accendere, vinum et aquam ad eucharistiam ministrare (Pontif. rom. de ord. acolyth.).

3. Posvěcení *exorcistův* (ordo exorcistatus) udělující svěcenci moc, aby lidi ďáblem posedlé vzkládáním rukou a modlitbou od vlivu ďábelského vysvoboditi mohl; odtud také pochází jméno: *exorcista* (ἐξορκιστής od ἐξορκίζω, to pak od ὄρκος, přísaha, a tudíž zapřísaháním vyháněti), znamenajíc tolik co, zažehnavatel neb zaklínač. Mimo to bylo exorcistům i při mši sv. posluhovati, jmenovitě vodu nalévati. Dí pak o té věci římský Pontif. takto: „Exorcistam oportet abjicere daemones et dicere populo, ut qui non communicat, det locum (t. j. aby odešel), et aquam in ministerio fundere.“

Že ale lidí ďáblem posedlých již za časův Kristových skutečně stávalo, a že služebníci Kristovi mocí Krista Ježíše lidi takto sužované od vlivu ďábelského osvobozovali, o tom v Písmě sv. nového zákona nesčíslných svědectví nalézáme. K. p. Mat. 4, 14. 8, 16.; Mrk. 1, 34. 3, 10. 11. 15.; Luk. 6, 18. 19. 8, 1. 2. 9, 1. a t. d.

Ano i prostým věřícím Ježíš Kristus přislíbil moc, ďábly vymítatí. Mrk. 16, 17.

Dle nynější obvyklosti v církvi jedině kněží exorcismy před se brátí smějí; veřejně pak jich ani tito bez zvláštního povolení biskupa svého konati nesmějí, jakož pro Vlasy výslovně nařizeno papežem Benediktem XIV. dne 6. července 1750 (*Scavini*, Theol. moral. univ. tom. III. tract. 11. art. 1.).

4. Posvěcení *lektorů* (*ordo lectoratus*). Přísluší pak lektorovi, při službách Božích onu částku Písma sv., o které se kázati má, předčítati, jakož vůbec v bohoslužebném shromáždění věřících, — avšak mimo má sv. — nábožná čtení míti; krom toho jim ještě náleželo, věřícím chléb a nové plodiny zemské žehnati. „*Lectorem oportet*,” čteme o tom v řím. Pontif., „*legere ei, qui praedicat et lectiones cantare, et benedicere panem et omnes fructus novos.*“

5. Posvěcení *ostiariů* (*ordo ostiariatus*), jichžto povinností bylo, chrám Páně a sakristii otvírati a zavíratí (odkud i jméno jejich: *ostiarius*, od *ostium* = dvéře, pochází), na to dohlédati, aby se z věcí kostelních nic neztratilo, zvoniti a konečně i knihy, z nichžto se při službách Božích čísti mělo, přichystávati. „*Ostiarium oportet*,” dí o té věci již často zmíněný Pontif., *percutere cymbalum et campanam; aperire ecclesiam et librum aperire ei, qui praedicat.*“

Ačkoliv posvěcení pod 1–5 jmenovaná v církvi již od prvních dob stávají (Trid. sess. XXIII. de Sacram. ord. cap. 2.), nicméně se, ani *podjdenství* nevyjímajíc, za svátostná považovati nemohou, a to sice za tou příčinou, poněvadž se pouze na ustanovení církevním a nikoliv na ustavení božském zakládají a tudíž pouze *juris humani*, nikoliv pak *juris divini* jsou, kdežto předce posvěcení svátostná od pouhé moci lidské ustanovena býti nemohou. Byli jsou sice mnozí bohoslovci, kteří i těmtž

posvěcením aneb aspoň subdiakonátu ráz svátostný připisovali; sem patří zvláště sv. *Tomáš Aquinský* (in IV. dist. 24. quaest. 2. art. 1.). Avšak naproti nim mnozí jiní učenci rovněž tak proslulí bohoslovci a kanonisté, mezi nimiž vyniká výtečný dogmatik XII. věku, *Petr Lombardský*, Magister sententiarum nazývaný (Sent. lib. IV. dist. 24.) opak toho jsou dovodili, jedině řády biskupský, kněžský a jáhenský za svátostné majíce. Sám papež Benedikt XIV., všecka mínění katolických bohoslovcův a kanonistův v té příčině bedlivě rozebrav a uváživ, konečně o té věci praví, že nelze důvodně tvrditi, jakoby zmíněná posvěcení svátostná byla, řka: „Dubii pariter et nos haeremus, nec ullam in hac difficilima controversia sententiam ferimus“ (De Syn. dioec. lib. VIII. cap. 9. n. 12.).

Ačkoliv se zponenáhla bohoslužebné úkony nižších posvěcení od laiků vyřizovati počaly, jakož se to za nynějších dob nazvíce děje, nicméně církev sv. dotčená posvěcení co přípravu k posvěcením svátostným podržela. „Quum autem,“ dí o tom sněm Tridentský (Sess. XXIII. de Sacram. Ord. cap. 2.), „divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius et majori cum veneratione exerceri posset, ut in ecclesiae ordinatissima dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores adscenderent. (Srv. l. c. can 2.) — Zároveň pak týž sněm (sess. XXIII. cap. 17. de Ref.) nařídil, aby se posluhování nižších posvěcení budoucně, pokud možná, aspoň při kostelích stoličných, kollegiálních a farních jedině osobami na dotčené řády posvěcenými vykonávala. Kdyby pak se nedostávalo posvěcencův neženatých, dovolil dotčený sněm, že se k tomu i ženatí posvěcenci povolati mohou, pokud jen dvoužení (bigami), a jinak k dotčené službě nespůsobilí nejsou; mají pak

v kostele mimo to i klerikální oděv čili tak zvanou kleriku nositi. Zní pak řečené nařízení doalovně takto: „Ut sanctorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones, ab apostolorum temporibus in ecclesia laudabiliter receptae et pluribus in locis aliquamdiu intermissae, in usum juxta sacros canones (Can. 16—20. D. XXIII.) revocentur, nec ab haereticis tanquam otiosae traducentur (aby v posměch uváděny nebyly), illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta synodus decernit, ut in posterum hujusmodi ministeria nonnisi per constitutos in dictis ordinibus exercentur, omnesque et singulos praelatos ecclesiarum in Domino hortatur et illis praecipit, ut, quantum fieri commode poterit, in ecclesiis cathedralibus, collegiatis et parochialibus suae dioecesis, si populus frequens (sit) et ecclesiae proventus id ferre queant, hujusmodi functiones curent restituendas, et ex aliqua parte redituum — aliquorum simplicium beneficiorum vel fabricae ecclesiae, si proventus suppetant, aut utriusque illorum eas functiones exercentibus stipendia (služné) assignent, quibus, si negligentes fuerint, ordinarii iudicio (dle úsudku biskupa diecesanského) aut ex parte mulctari aut in totum privari possint. Quodsi ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici caelibes praesto non erunt, suffici possint etiam conjugati vitae probatae, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei (sint), et qui tonsuram et habitum clericalem in ecclesia gestent. —

Bigamie (dvouženství), o které se tuto mluví, tehdy stává,

a) když kdo dvě ženy zároveň má, jakož i tehda, když byl v manželství pojal a tělesně poznal osobu ovdovělou a spolu od předešlého muže jejího tělesně poznanou, aneb i osobu svobodnou, avšak od jiného zkaženou (non virginem), ano i tu, když byl s manželkou svou, cizoložstvím poškrvněnou, tělesně obcoval. Can. 9—15. D. XXXIV.—V tomto pádu se jmenuje bigamie *smyšlená*,

bigamia interpretativa, jelikož se tu obcování manželské po právu za dvouženství pokládá, ačkoliv jím v *skutku* není.

β) I tu bigamie jest, když byl někdo dvakráte po sobě manželku pojal a oboje manželství tělesně vykonal. (Can. 14. et. can. fin. D. XXXIV.) V tomto pádu se bigamie jmenuje *skutečná*, bigamia vera seu successiva, poněvadž tu v skutku dvojího manželství a tudíž i dvou žen stává. Platí pak to i o těch, kdož byli jednu manželku před křtem svým a druhou po křtu svým pojali, jakož i o těch, kdož se byli před svým křtem dvakráte po sobě oženili. (Can. 3. D. XXVI.; can. 2. C. XXVIII. qu. 3.).

γ) Konečně by i tu bigamie byla, kdyby se byl kdo, slavnou řeholní professi složiv (solemniter professus), ženu pojití a tělesně poznati odvážil. V tomto pádu se jmenuje *bigamie napodobená*, bigamia similitudinaria, a pokládá se za církevní přečin; což ostatně i tu místo má, když se byl posvěcenec u vyšším posvěcení postavený skutku téhož dopustil. (Cap. 4. 7. de bigam. non. ord. I. 21.; can. 32. C. XXVII. qu. 1.).

Církevní umění.

Malbu na deskách.

Ačkoliv jen porůznu a poskrovnu, předce však i z nejstarších dob křesťanských nacházíme malby na *deskách*. Pomysleme a rozpomeňme se jen na prastaré obrazy *Pána Jezu Christa* a nejblah. *Panny Marie*, které pocházejí z dob apoštolských, a v této drahocenné pověsti proti všeliké přemudréké kritice lochráněny jsou svědectvím nepřetrženého podání.

Když za času panování *Diokleciánova* pronásledování na čas bylo zapovězeno malovati posvátné obrazy na

stěny, aby snad nemohly zneuctěny býti: tenkrát museli křesťané své útočiště bráti k obrazům takovým, které se v čas potřeby daly odnésti, tedy k obrazům malovaným na *deskách*, na dřevě nebo na slonové kosti. Takových obrazů hotoveno zvláště v Církví východní po dlouhý čas a u velikém počtu; a však z doby slohu *románského* se jich jen málo zachovalo.

V době *gothické* staly se deskomalby častějšími, když právě se rozmnožovaly oltáře s křídla pobočníma, a později, když místo jejich zoujímati počaly obrazy oltářní.

2. Co se *hnoty* či *látky* týče, malováno z počátku na dřevě, slonové kosti, kovaninách, perlovině, též na plátně a na hedbávi; na hedbávi hned bez přípravy; na plátně však, že bylo na povrchu drsnaté, bylo zapotřebí úpravy, aby se stalo hladkým. Plátno tudíž napouštěno (*synceno*) míchaninou z klišu, mýdla, medu a sádry.

Po celý *středověk* bylo v obyčeji malovati nejvíce na *dřevě*, které se před tím potáhlo podlahou či půdou. ze sádry nebo křídly. Od VIho století ve chrámech křesťanských v obyčej vešlo, že se po stěnách, zvláště pak v *apsidě* (výklenku hlavního oltáře) malovávaly obrazy posvátné na *půdě pozlacené* (Goldgrund). To pak bylo oblíbeno až do 2hé poloviny doby *gothické*.

Příčina toho leží v tom, že tato zlatem se stkvoucí půda na paměť uvádí pozorovateli *nebeskou slávu*; jakoby tyto posvátné postavy tajemstvíplně s nebe na tento svět sestupovaly.

Oko se tu nepotkává se žádným předmětem, který by mohl zpomínati na zevnější svět a proto roztržitým činiti, jak se to stává k. p. na pozadí těch obrazů, na kterých nějaké výjevy nebo skupení z přírody vypodobněny jsou a t. d.

Z té samé příčiny malovávali mistři malířové obrazy posvátné tak, jakoby za těmi obrazy v zadu *koberec* ro-

zepiat byl, kterýmžto kobercem po všech stranách obraz se ukončoval, tak že mysl ničím nemohla státi se roztržitou.

Později teprv až vrchu dosáhl realismus, stalo se oblíbeným obyčejem představovati také obrazy svatých osob nebo dějin jejich více ve *přirozené a dějepisné skutečnosti*, než-li v jejich oslavě a zjasnělosti nebeské.

V době, která se schylovala k době *renaissanční*, stávají se malby na dřevě vždy řídkější; nazvíce a téměř výhradně malováno na plátně.

Pro studium církevní malby na deskách hodí se bedlivé prohlédnutí veřejných obrazáren k. p. *Vídeňské-Dráždanské*, zvláště pak *Mnichovské* pinakothéky v 1 a 2 sálu.

Jak se samo sebou rozumí užíváno dřívě *vodních* a t. z. *tempera* barev. Protože barvy olejové jsou déle plynutými, bylo možno malíři, jich *syťěji* (*pastosius*) vnášeti, a v pravdivosti téměř makavě představovati *vzduch, přírodu, maso* a t. d. Proto se tento způsob malby brzo všude zalíbil. V novější době hrozilo již nebezpečí, že se malba stane *zesvětáčilou*, a onen nadzemský, ba čarokrásný ráz, který mistrovské obrazy na dřevě a na půdě pozlacené vyznačuje, zmizel skoro zároveň s uvedením malby olejové.

Dr. Jan Bílý.

Slovo o svobodě.

Dle spisu nejdůstojnějšího pana biskupa Kettelera.

Všudy, kde lidé pospolitě žijí, jeví se dvojí ráz života pospolitého; první chce všechny údy společnosti (samovládně) dohromady držeti, — druhý pak šetří individualnosti všech údů společenských bez zkrácení rozdílů a všelikých rozmanitostí jejich. Obě ty snahy mají své právo, a prýšti se z bytosti spolku; neboť nižádný spolek nemůže bez oudů se mysliti, aniž bez spojení oudů obstáti. Tuto dvojí snahu života pospolitého, tuto dvojí

dráhu života společenského v pravý poměr uvést i a v něm udržeti, toť nejdůležitější podmínkou a základem každé společnosti lidské, církve i státu i ostatních stávajících spolků, mají-li cíle svého dojití. Nejkrásnější obraz takového přátelského a harmonického spojení obojího rázu života společenského v jeden blahonosný celek představuje ovšem Církev svatá katolická; tu shledáváme oba živly v podivuhodné dokonalosti spojené; jednak totiž člověka se všemi svými rozmanitými vlohami, se vši svou individuálností a obzvláštností až k nejvyšší možné duchovní a mravní dokonalosti se vyvinujícího, — pak ale též svatý, všechny lidské pomysly převyšující svazek, jenž všechny údy církevní s Bohem spojuje, v obcování věčné s Bohem uvádí, tak že dle písma svatého nestává jiné trefnější podobnosti toho harmonického poměru v Církvi svaté, leč ve spojení a obcování údů jednoho těla. Mimo Církev svatou nemá ovšem žádný spolek tak vznešenou úlohu, ni tak svatých a bezpečných prostředků k docílení úlohy své; každý spolek však musí, ač máli cíle vytknutého dojití, tu nejdůležitější podmínku života společenského, totiž ono harmonické urovnání obojí snahy jeho vždy na zřeteli míti. Následovně i stát, i tento po Církvi nejdůležitější a největší spolek má té základní podmínky života společenského všestranně a důsledně šetřiti; a budeť tím dokonalejším, čím více pokračovati budou oudové jeho v osobní své důstojnosti a čím pevnější páska oudy ty spojovati bude. Úhlavní nepřítel jedné i druhé snahy státního života, totiž soběctví, mohaví stát buď v oudech jeho aneb rozvyklá pásku jeho. — Důstojnost státu jakožto celku závisí přirozeně od důstojnosti oudů jeho, neboť rovněž jako tělo, jehož oudové churaví jsou, nemůže býti zdravé, taktéž stát čili společnost z lidí sestávající nemůž na valném stupni mravní důstojnosti se nalezati, když oudové sami důstojnost lidskou postrádají. Vznešená důstojnost, kterou křes-

stanství lidem udíli, poskytuje též křesťanskému státu nevyrovnatelnou převahu nad každým nekřesťanským národem; byť i sebe menší paprsky nebeského světla křesťanství v srdce lidu vnikaly, jsou s to, uchrániti jej od mravního úpadku pohanstva. A v tom právě záleží bytost či podstata „křesťanského státu,“ že oudové jeho jsou křesťané a k výši křesťanské důstojnosti dospívají, nikoli ale v tom, že státní moc se křesťanskou nazývá aneb některé křesťanské obyčeje zachovává. — Poněvadž však osobní cena a důstojnost člověka hlavně od svobody závisí, svoboda ale pravý svůj základ v mravní svobodě má, jest tedy *svoboda společenská* (politická a sociální) též nevyhnutelnou podmínkou zdaru a blaha společnosti lidské, státní. Neboť rovněž jako svoboda vůbec v samostatném rozhodnutí-se z vnitřních důvodů bez zevnitřního násilí pozůstává, taktéž svoboda společenská zase v tom záleží, že člověk v osobním, politickém a sociálním životě co možná největší samostatnosti užívá, jak dalece se o sebe starati dovede, tak ale aby práv jiného neutiskoval, slovem, že si záležitosti své *sám spravovati* může.

Protož se tato společenská a politická svoboda velmi trefně *samosprávou* nazývá. Máli však *samospráva* býti pravá, pravdivá, nesmí se pouze na osobní záležitosti jednotlivce vztahovati, nýbrž musí se též na všechny společenské poměry, v kterých člověk žije, rozkládati. Člověk není totiž pouze sám na sebe, nýbrž jest vždy a všudy, též na jiné lidi odkázán; on jest celou přirozeností svou tak sociální, společenský tvor, že sám o sobě ani žíti nemůže. Sotva se narodí, potřebuje již rodiny, v nížby život svůj zachoval a vyvinul. Čím dále u vyvinutí svém prospívá, tím více společností do kruhu života jeho zasáhá, rovněž jako kámen do vody hozený kola tvoří, která víc a víc se rozšiřují a do sebe zasahají. Společenské tyto kruhy, v nichž život člověka se

pohybuje, nalezá člověk dilem při svém příchodu na svět, již zavedené, jako n. p. rodinu, obec, stát, — aneb si sám teprv k docilení zvláštních účelů, dorozuměním a spojením-se s jinými lidmi nové společenské kruhy utvoří. Ve všech těchto kruzích a společnostech lidského života má člověk požívati samosprávy (v rodině, v obci, v krajině, v spolcích); neboť v tom právě a pouze svoboda politická a sociální záleží. A kde této společenské svobody nestává, tam není svobody vůbec. Svoboda sociální a politická má nesmírné ceny do sebe, ona vzdělává charakter či ráz lidstva pro život veřejný, jest školou pravých, zdravých, na skutečné poměry založených náhledů v životě státním, a dodává státu síly a důstojnosti. —

Ovšem ale jako svoboda vůbec v poměrech k Bohu a k bližnímu meze své má, rovněž i právo samosprávy nemůž obmezenou, svrchovanou neodvislostí slouti, nýbrž jest jakožto odvětví svobody, nerozlučně spojeno s povinností sebe sama obmeziti t. j. zákonu Božímu a řádu jím založenému se podrobiti a šetřiti práv každého bližního, s nimž žijeme. Svoboda nevyklučuje tedy nikterak *poslušnost*, ba jest s ní co nejúžeji spojena, a tou teprvé pravého posvěcení nabývá. Po vůli Boží má totiž každý tvor místo na světě vykázané, tak že všichni mají v té veliké rodině Boží na zemi, v tomto rozmanitém skupení a sloučení, bez skrácení práv bližního cíle svého, ku kterémuž je Bůh stvořil, šťastně dojíti. Čím více jednotlivci se vynasnažují místa svého na světě řádně vyplniti, tím více vzkvátá onen vznešený řád světový, Bohem k dosažení cíle a blaženosti lidské založený a vedený. A v tom právě se svoboda Bohem rozumnému tvorů daná v pravém jejím významu a světle objeví, když člověk toho světového řádu neb plánu Božího spolupracovníkem se činí, to místo, které mu Bůh vykázal, si vyhledá a dle vůle Boží je vyplňuje, jak v rodině, tak i v státu.

K této pravé svobodě vychovává lidi Církev Kristova, učte je, aby jedenkaždý ve svém kruhu a na svém místě v dobrovolné poslušnosti k Bohu živ jsa, čest svou a vůli svou Bohu podroboval a práv bližního šetřil. Kde však sol četví pouze k svým zájmům přiblíží, práv bližního nešetří a čest svou nad čest Boží staví, vůli svou nad vůli Boží vynáší: tam se onen oblažující, harmonický poměr společnosti lidské boří, a vášeň jako záhubný plamen vše vůkol sebe zžírá a maří. Z toho patrné, že, kde svoboda společenská na mravní svobodě založena není, tam vůbec společenská svoboda se nedaří a neuvede, nýbrž utiskování a křivda aneb násilí se rodí; a obrátili se toto sobectví proti řádu státnímu, v revoluci se zvrhne. Nejpevnějším základem svobody společenské jest a zůstane tedy svoboda mravní.

Národ mravní svobodou ušlechťený mohl by té nejrozsáhlejší svobody společenské neb samosprávy požívat; národ však sobectvím a vášní nakvašený zneužívá svobodu každou a vrhá se v pouta absolutismu.

Absolutismus či samovláda jest ten druhý způsob řízení v životě státním, on jest opak a protiva samosprávy, a jde s nepravou centralisací ruku v ruce. Víra Kristova vychovávajíc všechny oudy státní společnosti k mravní svobodě, k pravé-to důstojnosti člověčí, poskytuje též státní moci důkladného poučení, v čem její nezvratný základ, blahonosný cíl i prostředky pravé spočívají, tak že státní moc, řídí-li se pokynutím tímto, nikdy v *absolutismus* a falešnou centralisaci se nezvrhne. Státní moc jsouc vedená pouze duchem křesťanství musela by se nejvyšším vzorem světského vládaření státi. I tam, kde vykonávatelé státní moci od ducha křesťanství již se byli odchýlili, jak v posledních stoletích sem tam patrně viděti jest, stojí vláda v tak zvaných křesťanských státech nevyrovnatelně výš než v státech nekřesťanských. To zajisté svatá pravda, že důstojnost, pev-

nost a životní síla státní mocnosti nijak nezáleží v její neobmezené rozsáhlosti, tak aby vláda sama vše řídila, vše ustanovovala, vše v rukou držela, nýbrž právě naopak hlavně v tom se její pevnost, cena a životní síla stkví, když nezneužívajíc své moci, pouze na to se obmezí, co přirozeně a rozumně jí přísluší, toho ale rádně a pevně se drží. Nižádný blud není záhubnější a bohužel všeobecnější jako ten, co sílu státu v rozsáhlosti vlády pohledává, právě jako kdyžby člověk zdraví lidského těla podlé tloušťky měřiti chtěl. Základní zákon Boží pro všechny lidské okolnosti, zákon pln krásy a vnitřní jemnosti jest vzájemnost autority a svobody, aby totiž autorita a svoboda v přátelském poměru žily, sebe vespolně podporovaly a doplňovaly. Autorita každá, ba i autorita otcovská, jenž dítko k blahu vychovati má, kazí a hubí je, neušetří-li svobody dítěte se vyvinujícího; i ona Kristem Pánem v Církvi sv. založená autorita vede k záhubě místo k spáse, pakli se nebéře ohledu na svobodu a samostatnost vnitřní, Bohem každé duši vštípenou. — V životě státním jsou mnohé individuality či osoby, buď v pravém smyslu, totiž člověk a pak osoby v duchovním smyslu, které právní řeč osoby morální jmenuje t. j. rozmanité spolky až k onomu velikému společenskému organismu, v němž se státní moc pochybuje a kterýž všechny ty jmenované individuality v státním spojení sjednocuje. Přestoupí-li tento nejvyšší oud života státního své meze a pohltní-li všechny ostatní orgány neb oudy státního a společenského života, pak to není v pravdě život nýbrž živoření, či život zdánlivý, život nemocný, jenž k smrti vede. Čím více státní moc touto cestou kráčí, tím jistěji svou vlastní půdu podkopává a úlohou svou na neštěstí všech se mine.

Veškerá činnost moci vládní vlastně příslušící obsahuje trojí obor: první obor činnosti vládní, nejstkvělejší to klenot v koruně světské suverenity, jest *péče spravedlnosti*

či ochrana a šetření práva každého: O jak mnoho spásitelného měloby se ještě zavésti v oboru tomto! Není snad za našich dnů požadavku více oprávněného jako ten, aby každé právo bylo hájeno a šetřeno a protož i svého soudu mělo, a pak aby péče spravedlnosti rychle vyřízena a laciná byla. Čas nynější pokročilý, jenž jako párou se žene, za příčinou rozmnoženého obyvatelstva a zavedení nových závodů průmyslových a obchodních i živnostenských mnoho nových práv vymáhá, často okamžitého právního rozsudku a právní ochrany k uvarování patrné škody potřebuje. Tato v křesťanství hluboko zakořeněná, každým srdcem lidským snažně hledaná ochrana práva utisknutého aneb v nebezpečí vězícího vždy za vznešenou mravní ctnost v křesťanském světě platila. —

Dále přináleží v obor péče spravedlnosti též *zákonodárství*, v pravdě vznešené právo státní moci. I tento obor moderního způsobu vladaření postonává valně v mnohém ohledu. Zákonodárství má totiž nejen spravedlivé ale i jednoduché býti. O jak veliký tu rozdíl mezi jindy a nyní! V dřevných časech žilo právo téměř v krvi a žilách lidu, v jeho obyčejích, tradicích a myslích; lid dovedl si samostatně úsudek utvořiti a vynášeti v porotách svých. — Žijemeť v čase fabričném, i stát dal si výsadu fabrikování nesčíslných nových a nových zákonů; sem tam jsou komory poslanců v permanenci t. j. neustálým robením a vládní listy neustálým oznamováním zákonů nových zaměstknány. Tento stav věcí jest neduh státního života a má smutné následky: že se totiž takovým způsobem úcta k zákonům stávajícím otřásá, že se dále známost zákonů lidu obtěžuje a zamezuje, tak že čím dál, pouze jedna toliko třída občanů, totiž advokáti a soudci známost zákonů míti mohou a s nimi se po celé živobytní obíratí musí; ostatní lid pak ten nesmírný počet zákonů ani si pamatovati, ani protivy úsudků nejvyššími soudními místy vynešených vyložiti si nedovede. Z toho

těž jde, že mimo advokáty a soudce nižádný neví, na čem jesti v záležitostech právních, že se znalecům neshodností právních slepě svěřiti musí, že procesy dlouho trvají a od nepodstatných podmínek závisí, a následovně u lidu v ošklivosti jsou jako hry hazardní. Neboť při takové pomatenosti zákonů a úsudků není to nikoliv svědomitost, spravedlnost, mravní zákon, nýbrž šikovnost právního zástupce, kteráž s nemalou ztrátou sázky z nemravné loterie vyhraje. O jak mnoho zapotřebí ještě, aby se právní uvědomění v lidu zavedlo a upevnilo!

Druhý obor činnosti státní moci jest *blahočinné podporování všeho, co v státu právem jest a žije*. Člověk jesti odkázán na mnohostrannou pomoc a podporu bližních nejen co do svého živobytí ale i co do zdokonalení a vyvinutí sil duše své. Jedenkaždý den našeho duchovního i tělesného živobytí jest podmíněn spolupůsobením mnoha lidských sil. Státní moc má svatosvatou povinnost, nejen práva všech chrániti, ale i pomocí rozličnou napomáhati všudy těm, kteříž ji k zdaru svých časných i duševních zájmů potřebují; ona má též, jak dalece samo-správa připouští všestranně život mravní podporovati a upevňovati. —

Třetí konečně obor činnosti státní moci záleží v *uspořádání a hájení práv mezinárodních*. Mnoho, mnoho spásitelných požadavků visí na stromu tomto, jako ořechy nezralé, jenž na výsluní devatenáctého křesťanského věku mělyby již dozrání a k blahu národů rozluštěny býti. Rozluštění toto dalo by se zavedením nejjednodušších zásad křesťanství nejrychleji a nejjistěji docíliti. Nynější poměry národů a států k sobě jsou na nejvíce založeny na neslušných, nemravních požadavcích sobectví a práva pěstního, pokrytským závojem zásad a pravidel politické opatrnosti zahalených. Kdyby tyto mezinárodní poměry spravedlivě a upřímně vedlé jednoduchých zásad spravedlnosti a lásky — jimiž každý křesťan v pospolitém životě

s bližním svým se řídí, nechceli za podvodníka a lupiče povážován býti, — urovnány byly: o jakby se mnohé důležité a pevné záležitosti snadně a správně daly vyrovnati beze škod ohromných, bez vojen záhubných, jimiž se zbytečně moří a hubí pokolení lidské! J. H.

Statistický přehled

biskupských stolic katolických po celém světě.

A. V Evropě.

I. V Itálii:	arcib.	bisk.	ap. vik.
1. V státu církevním jest	9	60	—
2. V Neapolsku	20	71	—
3. V Sicílii a na Maltě	4	14	—
4. V Toskáně	4	18	—
5. V Modeně a Parmě	3	7	—
6. Na Sardinii	3	8	—
7. V Piemontu	2	17	—
8. V Janosku	1	5	—
9. V Lombardii	1	8	—
10. V Benátsku	2	9	—
II. Ve Španělich	9	49	1
III. V Portugalsku	3	16	—
IV. Ve Francii	17	69	—
V. Ve Švýcarech	—	5	—
VI. V Belgii	1	5	—
VII. V Hollandech	1	4	—
VIII. V Německu	5	18	4
IX. V Rakousku	14	50	—
X. V Británii	5	36	3
XI. V Rusku	3	17	—
XII. Ve Švédsku a Norwegsku	—	—	1
XIII. V Turecku evrop.	5	7	5
Snáška	112	493	14

	arcib.	bisk.	ap. vik.
Přenos	112	493	14
XIV. V Helladě	1	4	—
XV. Na ostrovech Jonických	1	1	—
Dohromady	114	498	14

B. V Asii.

I. V Turecku asiatském	22	43	2
II. V Persii	—	1	—
III. V přední Indii	1	2	19
IV. V zadní Indii	—	—	11
V. V Číně	—	1	23
VI. V ostatní Asii	1	3	2
Dohromady	24	50	57

C. V Africe.

I. V Egyptě a v sev. Africe	—	5	3
II. V západní Africe	—	4	3
III. Ve střední a jižní Africe	—	2	7
Dohromady	—	11	13

D. V Americe.

I. V severní Americe	9	62	4
II. V střední „	5	22	2
III. V jižní „	7	38	3
Dohromady	21	122	9

E. V Oceánii.

I. V Australii ,	1	6	1
II. V ostatní Oceánii	—	3	7
Dohromady	1	9	8
V celém světě tedy	160	690	101

951.

Dle ritu:	Lat.	Řek.	Arm.	Syr.	Chald.	Mar.	Kopt.
V Evropě . .	603	21	2	—	—	—	—
V Asii . . .	71	14	15	12	10	9	—
V Africe . .	21	—	1	1	—	—	1
V Americe . .	152	—	—	—	—	—	—
V Oceanii . .	18	—	—	—	—	—	—
	865	35	18	13	10	9	1

951.

Výpis ten vzali jsme z brošurky: Die katholischen Bisthümer des Erdkreises, Eine geographisch-statistische Ubersicht von *W. Brammerz*. Bergheim 1861; kdež veškeré stolice katolické ze jmena jsou uvedeny. Zároveň ale čteme v Pozoru (č. 136) článek vyňatý dle ústního se domluvení s d. p. redaktorem z Římské korespondence augsburgských všeobecných novin, nadepsaný: „Statistika vyššího duchovenstva.“ Sv. kollegium čítá 70 kardinálů. Arcibiskupův v Evropě jest 104, a sice: 46 v Itálii, 15 ve Francouzích, 9 v Německu, 8 ve Španělich, 2 v Rakousích, 4 v Uhrách a v Dalmacii, 4 v Irsku, 4 v Turcích, 3 v Haliči, 3 v Rusích, 1 v Čechách, 1 na Moravě, 1 v Řecku, 1 v Anglii. Světlicích biskupův jest 609 z těch je 407 v Evropě a 202 kromě Evropy. Dále jest 75 samostatných suffragánův-biskupův, a sice 65 v Itálii, 4 v Německu, 4 ve Švýcařích, 2 ve Španělich, 1 v Rusích, 1 na Maltě a 1 v Bulharsku. Počet biskupův obnáší 890. Arcibiskupův a biskupův *in partibus* 401. Jest tedy 1360 vyšších důstojníkův (hodností) Církve katolické. Nižšího duchovenstva v Itálii počítá se 40.000 hlav.

Porovnáme-li cifry, nezdá se nám korespondence augsburgských novin dosti býti důkladnou. Příčina nesrovnalosti s onou brošurkou leží bez pochyby v počtu světlicích biskupů, z nichž větší díl mají titule *in partibus*, a snad i v jiných smíšených rozděleních, kterých dopisovatel přísně nevytknul. Přáli bychom si odjinud jistějších dokladův.

K r o n i k a.

Sjezd biskupstva katolického v Římě.

Oči všech věrných katolíkův hledí nyní k Římu, kam z celého katolického světa zaputovali vrchní pastýřové, aby za jedno přítomni byli slavnému svatořečení Japanských mučovníků a za druhé aby útěchu přinesli svatému Otci v těch dnech, kdež násilné útoky se dějí na stát církevní. Poukazující na zajímavý dopis z Říma v svatvečer svatodušní 1862, uvetejněný v Pozoru (č. 136), jak doslycháme, pošlý z péra důst. p. Dr. *Houšky*, sekretáře Jeho Eminence kardinála knížete arcibiskupa Pražského, vynímáme z něho vytknutí dojemného výjevu v pátek před svátky svatodušními, líčené slovy ctěného p. dopisovatele. „Téhož dne v 6 hod. večer uvítal sv. Otec v kapli Sixtinské shromážděné nyní v Římě kněžstvo ze všech končin křesťanského světa. Byloť zde přes 3000 kněží shromážděných, byl jsem tak šťastný dostati se až k samému trůnu papežskému. Slzy nás polily, když se našim touzícím zrákům objevil Pius, milostného vzrušení! Jest ouplně zdrav, úsměv radosti jakési nadpřirozené pohrává si neustále na míruplném obličejí Jeho. Pohlédnuv na veliké shromáždění naše promluvil as v ten smysl: Synové mojí nejmilejší! Těším se velice, že jste se tak hojně shromáždili v tomto městě sv. Petra a Pavla. Doufám, že pouť tato Vaše bude oslavou sv. církve, vyvýšením sv. mučedníkův, mně pak nemalou poskytuje útěchu za dnův těchto strastiplných. Děkuji Vám a prosím snažně, abyste jedenkaždý na místě svém, pečující o stáda vám svěřená a spojení jsouce v jednotě víry a lásky s biskupy Vašimi setrvali u věrnosti a oddanosti k Nejvyššímu Biskupu Vašemu a k svaté této Stolici. Dále napomenuv k horlivé modlitbě, lásce účinnivé, k pěstování sv. bohovědy; — doložil: „Abych pak Vám za lásku Vaši ke mně poskytnul nějakou odměnu, udělují jednomu každému z Vás plnomocenství, uděliti v jeden den za rok, (kterýžto den biskup Vám ustanoví) stádcům Vaším apoštolské požehnání s plnomocnými odpustky!“ — Na to uděliv apoštolské požehnání, odešel. Mluvil latinsky, hlasem všem srozumitelným, a velmi důvěrně často radostně pohlížeje na syny ze všech národů a jazykův.

Na společné adrese oddanosti — kardinálem *Visemanem* vypracované, podané sv. Otci, podepsáno jest 21 kardinálů

a 244 biskupův; jsou pak to jména toliko takých kardinálův a biskupův, kteří mají řádne diecése.

Z říšské rady.

Rokování o fondu studijním.

V sezení poslanců říšské rady ve Vídni dne 28. května podával p. Dr. *Brinz* jmenem výboru finančního zprávu o rozpočtu státním na vyučování za rok 1862. Zprávou tou projevila se mnohých srdci smýšlení. Jmenovaný výpravčí četl: „Také rozpočet na vyučování ukazuje ve svých poodděleních tu zvláštnost, že vydej přemnohých a nejdůležitějších ústavů — ústavů školních a studijních zakládá se na jistých fondech, od jmění a příjmů státních zevnitřně oddělených.

Nařízením Marie Teresie totiž, pak císaře Josefa II. věnovány byly státní pokladnici propadlé a přikázané statky zrušených *jesuitských* kolejí a (jiných) *klášterů* dílem „k zrušení vyučování,“ dílem na „zvelebení náboženství, a úzce s ním spojeného zádoncivho blaha blázniho.“ Ony obdržely brzy jméno *studijního* tyto „náboženského fondu.“ Vedle studijního fondu, založeného ze jmění *Jesuitů* a určeného k dalšímu zvelebování vyučování až potud od *Jesuitů* obstarávaného, tedy nazvíce pro gymnasia a university, v *novějším čase* ale obráceného také k *vydržování a podpoře reálných škol*, povstal záhy jiný fond pro vyučování — „fond *školní* neb *normální*“; ten souvisí se zakládáním hlavních normálních škol, tvoří nejprve nadací těchto, byl ale dále založen a určen k *vydržování a podpoře* jiných městských a vyšších elementárních škol, jakož i k *doplnění* kongruy elementárních škol, a utvořil i zachoval se rozličnými příspěvky jako na př.: ze skladu školních knih, jménem *vyzdvižených bratrstev*, dávkami z *pozůstalosti*, školním platem.

Oboje tyto *fondy* pro vyučování *rozdělily se dle zemí*, v kterých se *vynacházely* neb *nacházejí* statky neb příjmy jim *připadající*, tak že se zdá, že *nestává* jednoho školního — a jednoho studijního fondu, nýbrž *tolik školních a studijních fondů*, kolik jest v *Rakousku*, (vyjma *Lambardo-Benátsko*) *království a zemí*. Přirozeně *spravují se* tyto fondy také od příslušných zemských úřadů a *vykládají se nejprve na ústavy těch zemí*. Jejich příjmy a výdaje nejsou bezprostřední příjmy a výdaje státní; v hlavnímu přehledu státního rozpočtu *nalezají se* tudy jenom ta *vydání*, která stát *nésti má*, *dílem* aby kryl *passivní* fondy, t. j. *nedostatečné*

pro potřeby příslušících ústavů, *dílem* pro ústavy, které jako ústav věd a umění v Benátkách, pak akademie výtvarných umění mimo ony fondy leží, *dílem* co nadací a příspěvky k účelům náboženským a učebním, které tudíž *k oněm* fondům patří, *dílem* ze zvláštních povinností, equivalentů, výdajů a školského patronátu.

Vlastní výdaje oněch fondů poznávají se jenom vedle přiloženého výkazu záloh (Bedeckung) ku všem potřebám jednotlivých zemí.

Podobně jako s těmito staršími hlavními fondy, událo se zvláštními vedle i pod nimi stojícími fondy některých *technických a obrhodních ústavů*.

Mimo to připomenouti třeba, že se *státní příspěvky k studijnímu a školnímu fondu u státní účtárny zaznamenávají* co záložné půjčky (Vorschüsse) v naději totiž možnosti, která se ovšem sotva kdy vyplní, že činnost těchto fondů opět jich navrátí po slosování starých státních dlužních papírů jim přínaležejících. Tak mohou *nedostatečné fondy* ještě v užším smyslu *passivní* nazvány býti.

Jak koliv ale *dle toho se zdá*, že tyto fondy stojí o sobě, *nesmíme si je přece mysliti*, co takové samostatné massy jmění neb podměty, aby kryli potřeby země, pro které určeny jsou, a z přebytku svého náhodného zrušely: ano spíše *dle nejvyšš. rozhodnutí od 19. pros. 1841* nachází se mezi stejnými fondy *princip vzájemné podpory*, a přebytky některých fondů odevzdávají se pode jménem *rozličných příjmů* do státní pokladnice. Již z tohoto, ale ještě z jiných důvodů *nepovažuje výbor tyto fondy za jmění jednotlivých zemí*.

Neb, ačkoliv, co se jmenovitě studijního fondu týká, *dle nejvyššího rozhodnutí císařovny Marie Teresie* (reprod. 23. pros. 1774) *vyzdvížené jmění toraryšstva Ježíšova dle zemí*, v kterých se nalezá, *rozděleno býti mělo*, považovala přece ta samá císařovna, jak svědčí výnos od 29. pros. 1794., nejvyšší erár za podmět, „k jehožto rukoum“ jmenované jmění prostředkem fisku připadlo, tak jako to učinila vynešením od 9. října 1778. Císař Josef II. nechtěl ale trpěti „aby jedna „province“ ve vychování mládeže měla přednost před druhou, jenom proto, že měli Jesuité v jedné více statků než v druhé“ a pročež *chtěl* studijní fond, jež z pouhé jméno vyhlásil, i *dle jména vyzdvihnouti*, a přivtěliteli jej „zcela všeobecným státním příjmem“ (nejv. rozhodnutí od 22. května 1781.)

Třeba to *k tomu nepřišlo*, přece nenašel výbor ničeho, co by původní podstatu státní těchto fondů změnití mohlo;

v rozdělení jich po zemích může se spatřovati *rozdělení správy*, nikoliv ale *rozdělení práva*.

Co posud řečeno, dalo by se snadno a všeobecněji odůvodniti i podobně rozvésti: než vysvítá již samo sebou, že není výbor s to, pochváliti důvody, z nichžto cis. patentem od 5. listopadu 1855 čl. XXXI. jmění náboženského a studijního fondu se vyhláší za jmění církve; a nemohl by tudíž za oprávněné uznati důslednosti z toho odvozené, aniž pak přivoliti k jakému-koli popouštění.

Na základě těchto proti státnímu příslušenství fondu pro vyučování a zvláště fondu studijního čelících nárokův jednotlivých království a zemí s jedné, a katolické církve s druhé strany, činí výbor dvojí návrh:

I. Vysoká sněmovna račí z uzavřítí, že v nejvyšším patentu od 5. listopadu 1855 čl. XXXI. obsažené vyslovení o majetku studijního fondu uznati, a tudíž i za právní závazek považovati nemůže;

II. Vysoká sněmovna račí požádati c. k. vládu, aby na základě vyjednávání od r. 1844, která se mezi spojenou dvorní kanceláti, dvorní studijní komisi, a dvorní komorou stran spravování oněch fondů dala, opět zkoušela a ústavní cestou k rozhodnutí podala, zdali by k vůli jednodušší a stejnéjší správy spojení oněch fondů v tom způsobu státi se nemělo, aby pro budoucnost jenom *jednoho studijního a jednoho normálního fondu stávalo*, zcela tak, jak dle jednostejného dobrého zdání tří výše řečených úřadů v přednesení spojené dvorní kanceláře od 2. května 1844 na nejvyšším místě se navrhovalo.“

Ku přečtené zprávě té dodal ještě p. dr. Brinz: „Na první stránce zprávy udáno jest, že studijní fond založen ze zboží Jesuitů. Prosim vysoce ctěné pány, aby tomu tak rozuměli, že první založení studijního fondu ze statků Jesuitů se odvodí; ale žeby *celý* studijní fond jenom z bývalých statků záležel, není pravda, neboť znamenité pozemky jiného původu pod tímto jménem v jeden fond se spojily. Připomínám na jmění mnohých universit, na studijní fond Solnohradský; ten jest zcela jiného původu; bývalý západo-haličský studijní fond jest též jiného původu.“

„Byl by to křivý domysl, kdyby se kdo domníval, že studijní fond jenom ze statků jezuitských pozůstává. Dále třeba uvážiti, že jmění jesuitské v tom okamžení, když do tak zvaného fondu ex-jesuitského a pak studijního přešlo, dvojího druhu bylo, s jedné strany korporální jmění a to z většího dílu. S tímto korporálním jměním spojena byla rozličná, ponějvíce

církvevní nadání. Tato nadání přivtělena jsou až po dnes v jistém dílu studijnímu fondu, a i v našem rozpočtu uvádějí se pod titulem „nadání a příspěvky.“ Ale mnohem větší díl těchto nadání byl již v 80. i 90. roku depurirován, t. j. ze studijního fondu vyloučen, jak vůbec onen díl církevního jmění, který jenom církevní účele měl, od studijního fondu oddělen a náboženskému fondu přičten byl.“

Proti komunistickému náhledu pana dra Brinze problémil se poslanec Brosche řka: „Nemohu a nechci se pouštětí v historické vysvětlování aneb v právní dovozování, zdali by *slití rozličných fondů jednotlivých zemí v jediný fond a přenešení toho do Vídně bylo neb nebylo porušením práva*; dovoluji-si ale poukázati na *škodlivé následky*, které by šly za takovým usnešením.“

Připomenuv na nově zřízené ústavy obchodní v Praze, ve Vídni a v Pešti, ptal se jaký by byl následek libovolného slévání těchto pro jednotlivé země zřízených ústavů? Přestala by zajisté všecka chuť, ku zřizování všelikých ústavů. Připomenul, že se přebytek dolnorakouského fondu náboženského vynakládá na dostavení chrámu ve Fünflausen a před linií Favoritskou; že i český náboženský fond má *plus* (nadbytek) 36.000 zl. ale že posud neslyšel, že by z toho něco bylo vynaloženo k vystavení chrámu v Karlině, v předměstí Pražském, které má 36.000 obyvatelů. „Na katolický a evangelický kultus v Dolnorakousku věnuje se ročně 114.139 zl., na ty samé v Čechách jen 11.000 zl., tedy o 100.000 zl. méně. A na tu summu celá tíše připlácí. Pod rubrikou „Studienanstalten“ podává se záloha pro Dolnorakousy 234.296 zl., pro Čechy jen 188.037 zl., ačkoliv Čechy třikráte tolik obyvatelstva počítají než Dolní Rakousy, a pro rozličnost jazyků (v Čechách) by většího nákladu na ústavy studijní potřeby bylo. Pod rubrikou „Stiftungsbeiträge für Unterrichtszwecke“ žádá se pro Dolní Rakousy 84.152 zl., pro Čechy jen 2.064 zl.; akademii Vídeňské věnuje se ze státního pokladu 52.800 zl., Benátské 35.935 zl.: a Pražská krytí musí náklad svůj naprosto ročními příspěvky svých společníků. Pohlédnu-li na tyto okolnosti, nemohu se přidati k náhledu výboru pro splynutí fondů, a musím se proti tomu prohlásiti . . . a myslím že *český sněm* takového usnešení nikdy neuzná.“ (Nepokoj a „Oho“ na levici.)

Takové ozvání bylo na svém místě, a povděční jsme panu Broschovi za takové se prohlášení proti straně, s kterou jindy častěji hlasuje.

„ Nasledovala pak rázná řeč biskupa rusinského *Dr. Litwinowicze*, v které stýská si na útoky proti církvi katolické v Rakousích učiněné v říšské radě, a hájí konkordát dotčeným cis. patentem od 5. listop. 1855 prohlášený. Proti němu povstává *Dr. Giskra*, sopil Vesuvem a pustil proud ohnivě lávy záští svého proti konkordátu, a chce jej viděti docela odstraněným. Kněz polský *Ruczka* dokazuje, že konkordát jest smlouva mezi císařem pánem a hlavou katolické církve; že sněmovna není korupetentní aby závazky umluvené zrušila. *Dr. Herbst*, vytyká že zde se jedná o otázku „vlastnictví fondu studijního,“ a praví že fond dotčený patří „svému vlastníkovi,“ kterýmž není ani stát, ani země, ani církev. Uvádí k vysvětlení dotaci vysokých škol Karlem IV. a zakoupení dvou statků jejich od fakult světských i připojení, že církve ohledem na jednotlivé části fondu studijního vlastníci jest, a však že se s přitazením jejího zboží vlastnícke právo církve na celý fond provésti nedá.

V sezení dne 30. května předložil p. *Tinti* návrh, aby „sněmovna vytkla, že §. 31. konkordátu nenabude právní platnosti, pokaváde vláda jasně nevykáže, které části studijního fondu a komu po právu přísluší. Vláda pak má to učiniti co možná rychle a pokud by se to nestalo, nemá se fond studijní odevzdávati církvi. Podobný návrh podal p. *Herbst*. Při nastalém rokování poukázal hr. *Belcredi* nejprvé na to, že jest patent od 5. list. 1855 skutečnou, řádně platnou smlouvou, kterouž sněmovna ani odstranit ani zkatit nemůže. Dále doličil, že ani císař Josef II. a tím méně Maria Teresia jměni ve fondu studijním pokládali za jmění státní. — „Otec náboženského ediktu“ *Dr. Mühlfeld* pravil sice, že by chtěl aby zrušen byl konkordát, mysl ale, že výbor finanční ještě dále zašel svým návrhem o fondu studijním, chtěje odejmouti církvi i to, což jejího jest, a což by jí zůstalo i dle ediktu náboženského. — Prof. *Herbst* prohlásil se proti centralisaci studijního fondu.

V sezení 2. července rokováno dále o fondech studijních: Biskup *Dobrida* dovodil, že katolické otázky vůbec a školní zvlášť sluší posuzovati ze stanoviska katolického a že nemůže býti lhostejno, na pt. zdali přírodověda hová nahledům materialistickým. Polák *Helcel* mluvil též proti návrhu výboru a končil, že v návrhu tom vládne absolutní centralisace, a od systému tohoto že jest k revoluci jen krok. Tím ukončeno generální rokování. Nyní bylo na výpravěm *Dr. Brinzovi*, aby vyvrátil důvody proti návrhu pronesené. Divil se, že se tu poprvé obě strany Haličské shod'y, a že se p. *Mühlfeld* spojil s hrabětem *Belcredim*, ano že se i na druhé straně rozešli jindy stejně smýšlející, a tvrdil přece, že v návrhu není

nie bezbožského a nie bezprávneho. — Ministr Schmerling pro-
hlásil pak posavadní rokování za nepřihodné a nepraktické;
vláda prý nevydá jmění fondu studijního. Ilusovano tedy
o návrhu Herbstově: „Sněmovna uvažujíc, že jmění fondu
studijního vůbec není jměním církve, žádá vládu, aby vlastnic-
tví fondu tohoto zákonem upravila.“ Načez Herbstův návrh
byl přijat 67 hlasy proti 39.

Herrmann pak mluvil o vzniku fondů *normálních*, do-
kládaje, že kdyby praeně a rozličnými způsoby snešené fondy
splynuly v jeden říšský fond, tím stala by se křivda, a jed-
nalo by se proti vůlnému jich nadání a určení. Podobně
se prohlásili hr. *Rohkirsch*, Dr. *Herbst* a opat *Eder* proti ná-
vrhu finančního výboru, jenž dolčhal na jediný společní stu-
dijní a normální fond, a návrh ten propadnul, nebyv dále há-
jen ani doktorem Brinzem.

Z p r á v a

o schůzce výboru spolku

Dědictví sv. Prokopa

dne 16. června 1862.

I. *Starosta* vyložil překážky, pro které nebylo lze svolati výbor až v ten den. — Protokol schůzky poslední ztvr-
zený p. p. verifikatory zapisovatelem přečten a výborem při-
jat. P. p. *Heinrich* a *Grotz* z novu požádání k vysvětlení
protokolu toho sezení.

II. *Starosta* sdělil a) přepis nejd. arcib. Ordinariátu
Pražského od 12. března 1862, kterým se zvolení náhradníci
p. p. *Houška*, *Plaček* a *Navrátil* za skutečné údy výboru
uznávají a potvrzují; b) ohlásil že zpráva o dědictví sv. Pro-
kopa v 5000 výtiscích nazvíce již rozeslána byla v měsíci
dubnu do všech diecés českých i moravských. P. *místopřed-
seda* Dr. *Náhlowský* opravil chybu v rukopisu do tisku pře-
šlou v §. 2. jednacího řádu, kdež stojí *června* na místě *čer-
vence*. — P. *pokladník* udal stav jmění dědictví Sv. Prokop-
ského, jak dále uveřejněn. — Na otázku p. *místopředsedy*:
Jak se nyní s penězy na hotovosti nakládati má, ježto brzo
tisk spisů kněž spolkových a výdej naň nastává? Uzavřeno,
aby se o tom starosta s pokladníkem a s odborem hospodář-
ským v příští pátek dorozuměli. — P. *jednatel* četl protokol
jednací, oznámil a) že v Pánu zesnulý rektor u Sv. Jití
Innoc. *Frencl* poslední vůli odkázal 50 zl., které se až po
vyřizení pozůstalosti k dědictví dostanou; b) že se b. konsist.

sekretář p. Šrámek uvolil přijmouti ústřední jednateleství pro diecéz Královéhradeckou; kteráž ochota na slovo starostovo výborem vděčně oceněna, a uzavřeno, aby starosta jmenovanému panu tajemníkovi za ní díky výboru osvědčil. Na ohlášení p. pokladníka, že vkladní lístky posud tištěny nejsou, ponecháno vyřízení to páteční schůzce odboru hospodářského. P. Dr. Plauzar podal zprávu, že odbor vědecký sešel se poprvé 15. března, v té schůzce že byl zvolen za předsedu a p. Dr. Tersch požádán za zapisovatele. Spisy posud zasláné a starostou odevzdané že odbor ku zkoumání přijal.

III. Starosta odůvodnil potřebu, aby se dle spravedlivého očekávání ctěných pp. účastníků již letos něco vhodného a hotového a to co nejdříve vydalo. K tomu navrhoval vydání staročeských obran víry katolické, spí-ň důkladných a přesností slohu vynikajících, jmenovitě: netištěný posud rukopis českého Musea od r. 1491 v literatuře Jungmannově pochvalně zmíněný pod názvem: *Obrana víry* proti Pikardům; pak *Jana Chyského* Enchyridion, vzácnou knihu r. 1585. vyšlou, od akademického malíře p. Helicha spolku zapůjčenou, a zajímavou korespondenci mezi čelným českým Bratrem Adamem Slavatou Otcem a synem Vilémem za příčinou návratu synova k víře katolické, dopisy obsahem zajímavé a slohem výtečné, jež ministeriální tajemník p. Jos. Jireček v archivu Jindřichohradeckém našel a v opisu spolku našemu ochotně podal. Schválené tyto spisy rozděleny jsou ku zkoumání dvěma úřdům odboru vědeckého. — Na konci ohlásil starosta, že se v nejbližší schůzi červencové dle §. 24. stanov jedn. řádu díti bude nová volba čtvrtiny úřdů výboru. V té poradě ustanoví se také summa peněz vydajných na knihy spolkové; určí se i počet výtisků, knihtiskárna, redaktor tisku, honorár za to, a způsob rozesílání knih; a vydá se instrukce pro jednatele ústřední po diecézích a okresní mimo Prahy. Věci ty poukázány jsou ku předběžnému uvážení odboru hospodářskému.

V. Seznam

zakladatelů, úřdů a účastníků Dědictví sv. Prokopa

od 28. Ledna až do 12. Června 1862. zaslali:

P. t. pan

Václav Schmid, vychovatel u knížete Windischgratze v Brně 10 zl.

František Matoušek, kaplan v Bystřici dálších 5 zl.

Dr. Jan Duchek, farář u Matky Boží sněžné v Praze dálších 10 zl.

Antonín Kacerovský, farář v Zachotíně 10 zl.

P. t. pan

- Frant. Kříhl, kaplan v Oustí nad Orlicí 10 zl.**
Karel Maš-k, farář v Karlíně 10 zl.
Mikuláš Karlach, farář v Slabčích 10 zl.
Ant. Kaštyl, farář v Polešovicích dáleších 10 zl.
Karel Kaštyl, kooper. ve Veselí dáleších 10 zl.
Jozef Baďura, kooper. v Znorovech 10 zl.
Václav Zikmund, profesor na c. k. starom. gymnas. v Praze 10 zl.
Jakub Janda, kaplan u Trinitářů v Praze 20 zl.
Matěj Kur, farář na Skrámnicku 10 zl.
Frant. Kecina, koop. ve všeobecné nemocnici v Praze 10 zl.
Antonín Hrubý, kaplan v Pecece 10 zl.
Václ. Kuřil, kaplan v Pecece 10 zl.
Jozef Mikáška, kaplan v Rostokách 10 zl.
Ignác Bílek, kaplan v Nové Pace 10 zl.
Dr. Václav Hronek, farář v Svémyslicích dáleších 10 zl.
Pavel Políkovský, kněz z řádu sv. Frant. dáleších 10 zl.
Vilém Turek, kněz z řádu sv. Frant. 10 zl.
Frant. Kreisinger kaplan v Ouneticích 10 zl.
Alois Matouškovský farář v Dolanech 10 zl.
Frant. Prevrátil, kaplan v Hostivicích 10 zl.
Ant. Novák, farář v Slatinách dáleších 20 zl.
Ondřej Veselka, farář v Brevnově posledních 10 zl.
Frant. Lemberger, farář v Kydlinech 10 zl.
Šimon Mottl, kaplan v Klatovech 10 zl.
Ignác Blecha, z řádu sv. Augustína ve Lnářích dáleších 10 zl.
Frant. Pecháček, farář v Meziříčích posledních 30 zl.
Leandr. Grotz, kvardian z řádu sv. Františka posledních 20 zl.
Tertullian Wolf, kněz z řádu sv. Frant. posledních 20 zl.
Eduard Stuchlý, děkan v Nosislavě 40 zl.
Dr. Frant. Laurin, vicerektor kn. arc. semináře v Praze 20 zl.
Cyprian Lelek, lokalista ve Vodce 40 zl.
Frant. Srdínko, vicerektor kn. arc. semináře v Praze dáleších 10 zl.
Jozef Petřík, kaplan v Táboře 10 zl.
Jan Švéda, kooper. v Třeboni 10 zl.
Jozef Vackář " " 10 zl.
Jakub Peterka " " 10 zl.
Matěj Fischmeister koop. v Třeboni 10 zl.
Jozef Doubrava, farář v Kunwaldě 10 zl.
Frant. Krása, farář v Obráství 10 zl.
Anton Skočdopole, profesor bohosloví v Budějovicích dáleších 10 zl.
Gabriel Schneider spiritual školních sester v Horažďovicích dáleších 10 zl.
Jiří Bier, farář v Stradišti dáleších 10 zl.
Vojtěch Hlínka, kněz na Hrádku diec. Buděj. 10 zl.
Ferdinand Plachý, kaplan na Svatém poli 10 zl.
Jozef Ludvík, kaplan v Kostelci nad Labem 10 zl.
Jan Kačer, farář v Tisovněku na Slovensku 40 zl.
Pavel Frey, farář v Litici 40 zl.
Karel Hyna, vikář a farář v Nížboru 10 zl.
Canut Bittner z řádu pobožných škol, profesor v Praze 15 zl.
Tomáš Byček, kaplan v Sladomyšli 10 zl.
Jan Novotný, farář u sv. Trojice v Praze dáleších 10 zl.
Jan Havlí, kaplan u sv. Štěpána v Praze dáleších 5 zl.
Frant. Weber, farář v Miloticích 10 zl.
Frant. Micka, farář u sv. Kiliána 10 zl.
Frant. Maršovský, ředitel ústavu pro hluchoněmé v Brně dáleších 10 zl.

Stav jmění dne 27. Ledna 1862 byl následující:

v obligacích 5% nár. půjčky	5790 zl. — kr.
v metalikách 5%	100 zl. — kr.
na hotovosti	188 zl. — kr.

Stav jmění dědictví sv. Prokopa dne 12. Června 1862.

v obligacích 5% národní půjčky	6690 zl. — kr.
v metalikách 5%	100 zl. — kr.
na hotovosti	187 zl. 12 kr.

K tomu přijato až do 12. Června b. r.

od p. p. údů a účastníků vklady	785 zl. — kr.
1. Dubna za kupony	146 zl. — kr.
na hotovosti zbylo	188 zl. — kr.
úhrnkem	1119 zl. 85 kr.

Z toho vydáno

na 900 zl. nár. půjčky i s kupony	775 zl. 86 kr.
Z nařízení p. starosty p. p. Rohlíčkovi a Sieversovy za 5000 výtisků a sešitů zprávy dědictví	156 zl. 84 kr.
jiné drobné vydání	8 kr.
	992 zl. 73 kr.
zbyde na hotovosti	187 zl. 12 kr.

a v obligacích nár. půjčky se zakoupenými 900 zl.	6690 zl. — kr.
k tomu v metalikách	100 zl. — kr.

V Praze dne 12. Června 1862.

Ed. Tersch.

pokladník dědictví sv. Prokopa.

Vyzvání k spisovatelům československým.

K oslavení tisícleté památky uvedení křesťanství do Moravy zamýšlejí pp. F. Jar. *Kubiček*, J. Sv. *Čejkovský*, a Michal B. *Kříž* vydati spis, jenž ponese název „Cyrill a Methoděj,“ v němž mimo stručné vědecké články hlavně poesie a beletristika místo najde. Dílo to má jak obsahem tak i formou všem třídám obyvatelstva přístupno býti. Spisovatelům zaručuje se slušný honorár. Lhůta k zaslání literárních příspěvků trvá do konce listopadu 1863.

Literární oznamovatel.

Concilia Pragensia. 1353 -- 1413. Prager Synodal- Beschlüsse.
 Zum erstenmale zusammengestellt und mit einer Einleitung versehen von C. Höfler. Prag 1862. Verlag von Friedrich Tempský. 4. LXIV. str. 116. Cena 3. zl.

Vydáním díla toho otvírá se hojný pramen práva a života církevního i mravopisu národního v době předhusitské. V obšírném úvodu vyvinuje pan vydavatel důležitost památek těch, a podává nám několik velmi zajímavých rysů z církevního dějepisu naší vlasti. Vysvětluje především příčiny, které způsobily, že liturgie latinská nad slovanskou během času zvlášť (V—VII); líčí uveřejněním pergamenového kodexu (canon poenitentialis) z druhé polovice XII. století, poslední ostatky pohanských zvyků, a uvedenou kázeň křesťanskou (VII—XVII); velebí horlivost biskupa Olomuckého *Brunona* (XVIII.) a zvlášť výtečnou činnost arcibiskupa Pražského *Arnošta* (XX. seq.). Trefně líčí směr a povahu věku Karlova. Práví mimo jiné: „Duch věku byl romantický, a rád se zabýval tím co bylo báječného, kromobyčejného a podivného. Literatura novelní převládala, a zmocnila se kronik, těm přimísila nesmírný kruh pověstí a vytlačila prostou a jasnou rozumnost minulého věku. Umění přecházelo v umělostkování, askese často v blouznění, věda v dialektické hádání. Císařství spokojovalo se pompou bez moci bývalých věků; měšťanstvo oblibovalo si fantastické charaktery podobné jaký byl Cola Rienzi. Víře nepostačovalo co bylo dogmaticky ustáleno. — Rozmnožení statků církevních požadovalo zostření kanonů o správě jejich, aby se kněžstvo nepovažovalo za vlastníky ale jen za správce jejich, aby chudý nevyšel s prázdnou, bohatý aby neplýtval, a povinnost duchovní aby nepominula v požívání ouroků. Věk potřeboval velikého příkladu, jenžby byl všecko všem. Tehdáž byla v Praze jedna a tatáž ruka, která péči vedla o knihy a spisy, o malby na skle, o stavbu kostelů . . . o pořádek, o pokojný vývin a prospěch ve všech stránkách církevního a duchovního života. Muž ten, jenž projevil rovnou spásobilost jak státníka tak i primasa, uměl i mírniti náboženské přepínání císaře Karla, a v nepřetržené činnosti zachovati ducha, kde jej zevnější pompa udušovala. Jest-li ale nicméně po několika desetiletích všeobecný převrat následoval, sloužil život Arnoštův k vysvětlení často se namítající otázky, pokud jen s to bývá

muž v mohutném postavení a při největší osobní činnosti zdržeti záhubné směry, ježto se po skrytých cestách vluzují až pak zmocnivše se jednotlivých stavů, a vášně vůbec opanovavše vítězí nad lepšími stránkami člověka i celého národu.“ —

Rovně zajímavé jest líčení kázně synodami udržované (XXVIII.) naproti pychu a zpurnosti panstva XXIX.). Dále nám předvádí duchovní horlivce před Husem: *Konrada z Walthausen* a pak *Miliče z Kroměříže* pietistu a mystika, jenž příchod antichrista na rok 1366 určil, a nejsa spokojen s nařízením synodálním o jedné výroční sv. zpovědi doléhal aby se zpověď neli každý den aspoň dvakrát za týden vykonávala; chtěl i zavésti nový řád „apoštolského života,“ a nenabyv k tomu povolení vrchnosti církevní, zpouzel se pak i proti papeži, kardinálům, prelátům a proti veškerému duchovenstvu, tak že jej ani časté uvěznění ani vyobcování z Čech nenapravilo, až pak r. 1374 v Avignonu ve vězení umřel.

Zprávu též dává o méně známém *Janu*, německém kazateli u sv. Havla, a spravedlivě uvažuje cenu našeho *Tomáše Štítného* o němž (LX.) praví: „Im Gegensatze zu Milič hält er sich an das Schlichte und Einfache ohne das Hohe zu verschmähen. Seine ganze Anschauung wurzelt nicht blos, wie bei diesem, zu tiefst im lebendigen Glauben, sondern auch in einer Weiterföhrung, die immer wieder auf diesen zurückföhrt. Selbst demüthigen Sinnes ist, so weit seine Schriften vor uns liegen alles massvoll. Er ist eine mit seinem Zeitgenossen *Thomas v. Kempis* innerlich verwandte Natur, die sich angetrieben föhlt, die Kluft zwischen der Schule und dem Leben durch populäre Darstellung des gesammten Schulwissens seiner Zeit, in wie ferne er es in sich aufgenommen, auszufüllen und damit dem Volke zugänglich zu machen, was die Schule bisher nur als ihr Eigenthum ansah . . . Seine edle Denkungsart hat mit der Spaltung der Nation und den wilden Ausbrüchen der Husitenwuth nichts zu thun . . . Thomas von Štítný ist ein öffentlicher Protest gegen den Husitismus.“ Úmyslně jsme uvedli slova originálu na důkaz, že ctěný p. vydavatel spravedlivě cení také zásluhy našinců.

S touž pravdivostí vyznačuje činnost mistra *Matěje z Janova* rozeného Čecha, jenž po 8 let studoval v Praze a pak sedm let prodlel na vysokých školách v Paříži, kdež i nabyv stupně doktora, doma nazván byl magister Parisiensis († 1398). Roztržka dvoupapežská vypuklá r. 1378 nedala rozeznati, kdo a kde jest pravý papež. Tesklivější báli se příchodu antichristova. Mistr Janovský zaznamenal v traktátu svém de antichristo: „Tanta fama fuit et est de adventu antichristi per universam ecclesiam et ita est descriptus ut etiam pueri de-

cipi non possent per eundem.“ Hájil statečně podstatu těla Krista Pána v svátosti nejsvětější, a doléhal na časté neli každodenní přijímání laiků; horlil proti muichům a zkaženým duchovním; od zbožných ženských nadál se nápravy porušených mravů v domácnosti a tudíž i v církvi; bibli nazýval svou nevěstou. Při své přísnosti mravní byl opatrnější a mírnější než Milič. Nicméně přepínal i on naléhaje přísně a uváděje za příkaz, co církev jen jako radu a přání považuje, a zapovídaje, co shovívavě a moudře v církvi se trpí. R. 1388 byla otázka o denním přijímání laiků předmětem porady synodální; i ustanoveno, aby se laikové nanejvýš měsíčně ku svatému přijímání připouštěli. Následujícího roku pak mistr Matěj před synodou uznati musel, že kázával nezřídka nedosti moudře, vhodně a opatrně, moha tím nejednomu podati příčinu ku poblouzení anebo ku pohoršení. Ano zakázáno mu na půl roku zpovídání a udělování svátostí: on pokorně uznal přechmaty své. Dále zmínka se činí o bludech kněze *Jakuba* ohledem na uctění Svátých, ostatků a obrazů (XLIX.). Učení jeho může se právem považovati co zárodek příštího učení Taboritů.

Na *synodách* jevílo se velmi volné pohybování: libovůle byla obmezena předpisy práva církevního; proti obviněným požadováno přísného důkazu. Výtečný kazatel synodální *Matěj z Krakova* do duše mluvil duchovním vůbec a prelátům zvlášt; horlil i proti neřestem římské kurie, proti nepotismu a simonii, ovšem v mezích kázně církevní a obezřetnější než to po něm činil mistr *Jan z Husince*, jenž hově výstředním sadám Wikleffovým, které dříve již v Anglicku míněnou opravu v zpouřu proměnily, rozsel podobné zmatky v Čechách.

Dotčeným mužům přičítá spisovatel hluboké zasahování do časových otázek. Že ale v tom věku i vrchnost církevní v Čechách nečinnou nebyla, dokazují *synody* české, od r. 1353—1413, jejichžto sbírku (37) z mnoha rozličných rukopisův spoluvěkých i opisův pozdějších pan vydavatel u veřejnost podal. Zásluha vydání toho musí se tím výše oceniti, čím méně tušeno bylo, že by se byly zápisky takové předhusitské posud zachovaly. Přálibychem, aby mladší spisovatelé všimli si těchto i jiných přesných pramenů historie naší, chtějí-li s pravdou líčiti onen rozbouřený věk. Než pozorujeme s lítostí, že pohodlněji a *geniálněji* se jim býti vidí, tváříni historická fakta v oblíbených novellách z pouhé fantasie k větší oslavě osob, které pohrdli církevní autoritou. Přepiaté, vášnivé horlení, sobělibá vypínavost, a nepoddajná

svéhlavost jsou a zůstanou stfny v rzných a jinak sebe cti-
hodnějších charakterech. K. V.

Christus- Archäologie. Das Buch von Christus und seinem
wahren Ebenbilde — von Dr. Legis Glückselig. I. Abth.
Prag. Verlag N. Lehmann 1862. Cena 1 zl. 50 kr.

Za první doby křestanské neměli věřící žádných podobizen osoby Kristovy, aniž nám čeho podobného z té doby zůstalo. Avšak již za věku Konstantinova tvrdily některé legendy u historiků tehdejšího času, že se nám z nejstarší doby pravé obrazy tváře Kristovy zachovaly a sice dvojího druhu: obrazy rukou lidskou (u p. sv. Lukášem i jinými) zhotovené, pak obrazy nerukodělné, (*εἰκόνες ἀχειροποίηται*) způsobem divným povstalé. K tomuto druhu přináležel obraz tváře Kristovy tak nazvaný Edesenský či odtisk té podobizny, již dle legendy Kristus sám králi Abgarovi poslal. Tento domnělý ráz či typus edesenského obrazu již dráhně let v posvátné malbě zaniknul.

Naš p. spisovatel se však pokusil aby z tolikera starobylých na východu a zapadu rozšířených obrazů tváře Kristovy *pravé taky* či *pravý typus* edesenského obrazu pomocí mnoholetých studií, namáhavých cest, a bedlivého porovnání vyskoumal a sestaviv hlavní rys vyňaté z jednotlivých maleb v jeden celek znovu téměř vytvořil obraz edesenský, aby na přišť sloužil za *kanon* čili vzor posvátné malbě Krista vyobrazující. Podává nám tedy p. spisovatel tímto svým dílem dvojí obraz *edesenský*, a knihu v níž plod svých přípravních studií složil, nazývá je: *Archaeologie*, týkající se Krista — či knihou: *o Kristu a o jeho pravé podobizně*. Spis ten má tedy svou dvojí stránku: staroznaleckou a krasovědnou, k nimž p. spisovatel ještě dějepisné a theologické články co propravu k svému dílu předeslal. První oddělení vyšlo a zahrnuje 7 propravných článků jednajících jmenovitě o Kristu t. j. vykoupení světa, o židovství, o Kristovu úřadu prorockém, o církvi křestanské — pak o podmínkách posvátných chronologie, o prvotním rázu člověčenstva, o poměrech křestanství k pěknému umění: dále uvádí nám ze starobylých spisů nástinu osoby Kristovy, objevuje stopy starověkých obrazů našeho Vykupitele, jednak uměleckou rukou zvláště sv. Lukáše, jednak způsobem nadpřirozeným vytvořených. Pět dalších zajímavých pojednáních zůstavil ještě druhému oddělení své práce. Žeby všude knihou vládl duch přísně katolický, bezpečně nelze nám až posud tvrditi, an spisovatel ji všem křestanským konfessím věnoval, čerpaje častokráte z pramenů, více ostré

kritice, než církvi katolické příznivých, ačkoliv se upříti nedá, že při své práci důkladných katolických i nekatolických spisů použil důkladné dílo sestavil. Hodí se tato kniha pro kněžstvo, pro malíře a umělce, vůbec pro vzdělané křesťany. Cena její při skvostné úpravě jest dosti levná. *Prokop Dvorský.*

Česko-Moravská Kronika. Složil *Karel Vladislav Zap.*
V Praze nákladem kněhkupectví: I. L. Kober. 1862.
Sešit 1. Cena 64 kr.

Historickými, zeměpisnými i archeologickými spisy chvalně známý spisovatel vědom jest sobě „vznešeného úkolu národní kroniky“; pravíť sám v předslově, že má býti „pramenem lásky k vlasti a rodině, a má rozněcovati jiskru svatého zápalu vlastenectví, kteráž člověka váže k vlasti otcův a a k bratrům jeho.“ Heslem: „Skutkové předkův buďtež chloubou i výstrahou potomkům“! dává nám návěstí, že spis jeho šetřiti bude pravdy. Není žádný národ posud ideálem všech ctností, všude světlo vedle stínu; totéž i u nás. Svědomitý dějepisec rozezná tedy podstatu pravé slávy národní od záminky ku chloubě ze snah skutků a dějů, které nevedly národ k blahu žádoucímú: on dá výstrahu před výstupy, které již dvakrát přivedly vlast na kraj záhuby.

Budiž tedy nová ta českomoravská kronika učitelkou občanského života celému národu, a národ ji srdečně uvítá. Zajímavý obsah sešitu prvního naznačíme: Úvod. *Hlava I.* Země česká a Moravská. Prvopočátky. Prabydlitelé. Bojové. Markomani. Slované. Osazení se Slovanů v Čechách a na Moravě. Praotec Čech. Rozličná plemena. Osady a jejich jména. Spůsob nejstarších osad. Hrady. Domácí řády pohanských Čechův a Moravanův. Více a sněmy. Bájesloví starých Slovanů. Místa pohanské modloslužby. Pohanské chrámy. Modly. Kněží a zřecí. Spůsoby modloslužby. Výroční svátky pohanské. Pohanská pohřebiště. Soudní řády. Vojenské řády. Hospodářství a průmysl našich pohanských předků. Jejich kroj. Jejich domácí život, národní ctností a chyby. — *Hlava II.* Duryňkové. Avarové. Samo. Frankové. Samovy války s Franky. Ostatek Samova panování. Krok. Krokovy dcery. Kazja. Tetka. Libuša. Libušin soud. Přemysl Oráč. Přemysl a Libuša. — Ku zvláštní ozdobě kronice té slovíti budou vycbrazení. První sešit jich má 11, jmenovitě: Starožitné zbraně a nářadí. Čech a jeho družina na Řípu. Modly. Popelnice. Nádoby na pokrmý a nápoje. Bronzové a jiné šperky. Samo. Krok a jeho dcery. Libušin soud. Čestí poslové Přemysla za knížete

žádají. Pomník Přemysla Oráče u Stadie. — Kronika vycházející bude po sešitech pětiarchových ve lhůtách šestinedělních. Každý sešit bude v průměru obsahovati 8—10 vyobrazení, a bude míti obálku ilustrovanou. Celé dílo obsahovati bude takových sešitů nejméně 24. K. V.

Die Echtheit der Königinhofer Handschrift. Kritisch nachgewiesen von Joe. und Herm. Jireček. Prag 1862. Verlag von Fried. Tempský. Str. 212. Cena 1 zl. 40 kr.

Četným milovníkům literatury staročeské milé návštěvě dáváme o vyjití výtečného spisu toho, připojujíc přehled obsahu: I. Sprachliches. — II. Mythologisches. — III. Verhältniss zur slavischen Volkspoesie. — IV. Versbau. — V. Literaturhistorisches. — VI. Ludiše und Lubor. — VII. Geschichtliches. — VIII. Unmöglichkeit der Fälschung im Jahre 1817. — IX. Palaeographisches. — X. Die Grünberger Handschrift. Schlusswort.

Ve skladu *Felixe Zdarssy-ho* v Budějovicích právě vyšly a ve všech kněhkupectvích, v Praze zvláště u **Fr. Řivnáče** v domě musejním k dostání jsou:

Vybraná kázani.

Vydává

Jan Šavel,

děkan Budějovický.

Díl II., obsahuje:

Kazatelská pozůstalost Jelinkova.

Cena II. dílu 80 kr. r. č.

Nadřčená kázání postní potkala se u obecnstva českého v Budějovicích s takovou oblibou a všestrannou sdílností, že mohou dle domnění vydavatelova i jinde prospěšně působiti k rozmnožení slávy boží a lásky k ukřižovanému Spasiteli.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek V.

Sv. Prokop.

Osobnost sv. Prokopa je tak pravá, ryzá a samostatná svatost života křesťanského, že nemožno odolati ve svátek jeho učiniti o tom rozjímání. *Modlitba, práce ruční a věda* bylyt jsou páky, jimiž vyvrátil panování ďábla nad srdcem svým.

Syn Sudislava Chotounského měl býti vychován dle tehdejšího způsobu za chrabrého *rytíře*; a však matka zbožná nadechla ho zápalom pro ideál života křesťanského. Když ho otec jednoho dne mermomocí k turnajím a šermům vojenským nutil, řekl Prokop odhodlaně: „*Dotud lidé na se zbraň vražednou tasíli budou, dotud nepoznán a zahanben zůstane Christus i evangelium jeho, kteréž bratrskou ke všem bez rozdílu lásku za první povinnost křesťanovi ukládá.*“ Po té odebral se do Prahy a oddal se *vědám*.

V Praze byla tehdež dvojí škola: *biskupská* u sv. Víta a *kollegiální* na Vyšehradě. V této začal študovat sv. Prokop, a prospíval, až se tomu učitelové divili. Byv vysvěcen za kněze stal se učený a bezúhonný Prokop *kazatelem* při chrámě sv. Klimenta na Vyšehradě, kamž

kníže Oldřich se svým dvorem přicházel slyšet slovo Boží. Brzo byl Prokop knížecím zpovědníkem a miláčkem dvoru, a již se povídalo, že ještě výše povýšen bude. Aby pýše a marnosti nepropadl, opustil dvůr, a stal se mnichem v klášteře sv. Benedikta ve *Břevnově*, a když i tam obdiv a chvála světa za ním se tlačily: zmizel po jedné z kláštera, a 15 let nevěděl nikdo, kam se poděl. A kam pak se poděl? — na *pouštku se odebral* do lesů tam, kde pod Jílovím Sázava do Vltavy vtéká.

Po Pánu kdo Bohu touží,
Obírá si samotu;
Člověk Jemu nejlép slouží
Vzdálen světa šumotu.

(*Sušil*. 1862 str. 155).

Tam povstával kolem něho *ráj*, neboť on okolí mýtil *práci svých rukou*, jako pravý syn sv. Benedikta. Tou ruční práci a modlitbou přemáhal vášně srdce lidského a patnáctiletým bojem a zapíráním sebe zvítězil nad nejhorším každého člověka nepřítelem, zvítězil *sám nad sebou*; a dobře jej vyobrazovali sobě otcové naši, kterak pekelného draka ku svým nohám spoutaného na údě držel, a o něm říkali *že čerty zapřahoval a jimi oral*; tím vyjádřili pravdu, že člověk, který zcela Bohu žije, nad přírodou vítězí. Sv. Prokop skutečně ďábla přemohl, poněvadž *hráchům* v srdci zniknouti nedal.

„Nebo ten jen dospěl v muže,
kdo zří k Bohu v cnost se tuže.“

L. P. 1031 dostal se kníže Oldřich na lovu stíhaje laň až k jeskyni jeho. Na místě laňky stojí před otvorem jeskyně muž, v jehož pohledu kníže lovem uhrátý mrazivě se chvěje, a s bázní posvátnou ustupuje. Naň hledí kníže s úctou hlubokou, co na svatého; upomínky z dob minulých tanou mu na mysli; zdá se mu, jakoby muže toho před lety byl vídával; i připadá mu konečně

bývalý zpovědník a kazatel na Vyšehradě před 15 lety zmizelý a kníže s úctou a radostí volá: „Prokope!“

Kníže se nemýlil. A pak

Zavítával Oldřich kníže O svatého mocech kříže
 Často na svém na lovu V Prokopově ve slovu;
 Do posvátné onné chyže, Více než-li v zlaté Praze
 By se kochal po znovu Bývalo mu tady blaze! —

Dalo se předvídati, že kníže ho přemlouvati bude, aby se k světu a hodností navrátil. Stalo se, a kníže tím Prokopovi sv. se nabízel, že na těch místech odleh-
 lých vzdělá slavný klášter řehole sv. Benedikta, tak aby opat toho kláštera byl po biskupu prvním církevníkem v zemi a opatskou důstojnost sv. Prokopovi podával. A hle! náš milý krajan v tom věku a po takových zkušenostech hodnost sobě podávanou přijmouti sobě již troufal. I stal se Prokop věhlasného kláštera nad Sázavou slavným opatem a za své mnoholeté správy základ takový učinil, že byl nápotom po celý středověk klášter Sázavský nejvýtečnějším vzdělávacím ústavem v celé vlasti, *sídlem umění a nauk*, útočistěm pronásledovaných, přístřeším chudých a slavným jazyka mateřského pěstitelem.

A však zřízení toho kláštera má do sebe ještě hlubšího významu. Když papež Jan XIII. dovolil, aby bylo v Praze sídlo biskupské, přidal k tomu výmínku, že liturgie slávo-řecká sv. Methoda musí uhnouti obřadu církve latinské, což se i stalo. Po 70 letech pojal Břetislav plán papeže Jana VIII. Opětným zavedením liturgie sv. Methoda měla nová Církev česká od německého vlivu vymaněna a proti nárokům mohučského metropolitě trvale ochráněna býti. K tomu účelu použil kníže spolupůsobení sv. Prokopa. O tom svědčí kronika Kosmasová slovy: „*Za času knížete Oldřicha českého dosáhl veliké znamenitosti sv. poustevník jmenem Prokop, z českého města Chotín rodilý, který v slovanské, od Cyrilla založené literatuře výborně vycvičen byl.*“ Důkaz těchto snah zachovali

nám Francouzy. Rukopis Řemeský, evangelium sv. Lukáše, na které králové Francouzští při korunování přísahu skládali, psán jest rukou sv. Prokopa literou cyrillskou. Z toho již patrno jak vhodně nejnovější dědictví naše, zařizené ku pěstování vědy posvátné v jazyku českém, sv. Prokopa vzala za Patrona.

Po smrti Oldřichově pozdvíhl nástupce jeho Břetislav dotčeného Prokopa za *opata* kláštera Sázavského, ku kterémuž ještě Oldřich základ byl položil. Od té chvíle stal se nové to opatství *štěpnickí řeholnictva českého*.

Prokopa sv. viděti, náleželo ku vzácnostem toho věku; poutě konaly se k němu hned za živa; za svatého jmén byl po vlasti, a veliký papež Innocenz III. postaviv později zem českou do řadu *království*, postavil oslaveného vlastence Prokopa do počtu Svatých (r. 1208), jménu pak a požehnané památce jeho 4. den měsíce července, den to jeho blaženého skonání v církvi na věky je zasvěcen.

Prokop sešel 1053 a obdržel za nástupce v hodnosti opatské bratrovce svého *Víta*. Brzo na to (v lednu 1055), zemřel Břetislav kníže. Nástupce jeho Spitihněv II. pokoušel se sice strážiti se sebe jarmo německé a však octnul se ještě v tužší odvislosti od císařův německých, než druhdy otec jeho Břetislav. Kronika kláštera Sázavského u Kosmy píše takto: „Vnuknutím ďábelským kuli pikle mnozí zlomyslní lidé na dvoře vývody Spitihněva proti opatovi Vítovi a klášteru jeho, mluvíce takto: že tamější řeholníci jsou nakaženi slovanskou liturgií, jedem kacířství a kvasem pokrytství, proto aby jich vývoda i s opatem odtud vyhnal a na místo nich uvedl mnichy, kteří by byli oddáni obřadu latinskému. Spitihněv uposlechl této raddy zpronevěřilé.“ Vitus musel s řeholníky svými utéci se do Uher, a klášter Sázavský byl odevzdán a svěřen opatovi *rodu německého*.

Dr. Bílý.

Svati Otcové — naši obhájcové.

Krásný jest pohled na jasnou oblohu nebeskou. Patříme na tu vysoce se pnoucí klenbu, která se zdá spočívati na zemi naší, jako na pevném základu. Však za letní doby stahují se nezhřídka na obloze černé chmúry. Jasnost ustupuje temnosti. Temný zvuk z hluboka zavznívající zvěstuje blizkou bouři. A když se tato konečně přiblíží, a křižují se blesky a téměř neustává hromobití, podobá se jakoby sesouti se mělo klenutí nebeské. Při tom ale přece zkušenci nenapadne, že by se skutečně tak státi mělo, pak-li uváží, jak pevné základy učinil všemohoucí Stvořitel nebi i zemi. Rovněž nepomyslí nikdo na sesutí stavby, jejížto základní zdi a klenby pevně stojí. A předce jako by sobě mysl lidská odpírati chtěla, setkáváme se v nynějších dobách s obáváním, jakoby se nejvznešenější stavení spočívající na skále zbořiti mělo, budova to církve, jejíž uhelní základní kámen sám Kristus Ježíš, jejíž sloupy sv. apoštolé a jim nejpodobnější nástupci sv. Otcové jsou. Pak-li v skutcích sv. apoštolů ještě více bezprostřední účinkování samého Krista obdivujeme, tvrditi směme o sv. Otcích, že oni jsou nám nejpatrnějším důkazem, co lidský vtip a rozum spojen s nesmírnou vytrvalostí činiti může a působiti ku zvelebení a mravnému povýšení člověčenstva, křesťanstva, arci vždy provázen a silen milostí boží. A protož, chcem-li sv. apoštoly jmenovati základními zděmi budovy církve, můžeme sv. Otce nazývati sloupy neboli pilíře sv. církve, jak jich nejednou jmenovala všeobecná církev. A o tyto sloupy sluší nám se opírati v našich dobách nebezpečných. Neboť oni obhájili netoliko za svých dob církev, oni ji hájí až potud proti všem nepřátelům jejím svými skutky, svými spisy, kteréž platnost mají netoliko pro historii církve co zvláštní společnosti ale i pro historii celé společnosti lidské.

Nestává snad nižádné doby v životě církve, v kteréž by ona byla požívala úplného pokoje stran svých nepřátel. Onat žije v neustálém boji s porušeným světem. Nemůže jinak býti. Postavil ji Bůh na ten svět co pevnost, jejíž vojínové hájiti musí práva božská svévolností a zlobou lidskou často rušená. Nutnost takového boje dokazuje nám již učení pohanských národů o dvou principech, o dobré i zlé bytnosti, které sobě bez ustání odporují. Porušenost lidské přirozenosti nutně ukládá tento boj každému jednotlivci zvlášť, a tat bojištěm jest duše lidské, v níž dobrá neb zlá žádost domáhá se vítězství, a celé společnosti lidské vůbec, kdež pak buď církev co obhájkyně práva božského aneb odpůrcové její vítězství snaží se vydobýti. Církev co lidská viditelná společnost nemůže v tom boji použití jiných zbraní, než takových, jakých nepřátelé její používají. Člověk ale od Boha odvrácen všech od Boha jemu podaných darů zneužívá, aby pokazil dílo boží. Dobře si toho vědomí byli sv. Otcové a protož ačkoliv nade vše jiné kladli pomoc boží, milost totiž, nicméně i všech od Boha propůjčených darů vynakládali v boji proti svým a zároveň proti nepřátelům božím. Vynaložili vtip a bystrost svého rozumu, své jmění, a všecken svůj čas k tomu, by hájili právo boží. Statečnost jejich nikdy neochabla, a ušlechtilá důstojnost nikdy se nezlehčila. Tak ozbrojení a milostí boží síleni potkávali se s nepřátely a vždy, byť po dlouhém a tuhém boji dosáhli cíle; trvalostí v dobrem boji zmařili úklady nepřátelské.

Moudrostí svou hájili právo boží. Jejich důkladné spisy, kteréž nesou znak rozsáhlého umění lidského, svědčí o nadobyčejné výmluvnosti jejich. Hluboce vnikli v poznání lidské bytnosti, a okázali čeho člověku potřebí, a co důmysl lidský uvéstí může pro pravdu katolického náboženství. Proti pravdě toho, což napsali sv. Otcové, nemohli ničeho s dokladem namítati ani nejdť-

myslnější nepřátelé církve Kristovy. Ano až potud ani sebe vtípnější libomudrc nemůže uvésti rozumného důvodu proti té neb oné pravdě, kterouž vyřknuli sv. Otcové. Pych nepřátelům církve nedá postihnouti hluboký smysl výroků mužů Duchem sv. nadšených a osvicených. Proto však neztrácejí spisy sv. Otců ceny věkovité; my vždy budeme obdivovati hlubokou moudrost sv. Athanasia i sv. Augustína, řečnickou dokonalost sv. Cypriana, rozsáhlou vědomost učitele církve sv. Hieronyma a Origena, vkusnou vzdělanost sv. Ambrože, praktickou vzdělávací moc sv. Řehoře a Lva velikého. Všickni tito vzdělaní mužové církve zvěstují celému světu, že duch lidský se vším uměním svým stvořen jest k oslavě boží. Spisy sv. Otcův nám nasvědčují, že duch lidský dostupuje pravé výše a důstojnosti teprvé tehdež, když této službě zcela se oddává. Spisy tyto mají onu zvláštnost do sebe, že vedle písma sv. co nejdůstojněji pojednávají o bytosti člověka, o jeho vnitřním i zevnitřním životu i o věcech obecního života se týkajících. A sice pojednávají takovým způsobem, že čtenáře úplně uspokojí, že duši jeho naplňují poklidem, kteréhož naléztí nelze u pouze světského spisovatele, přírodovědce, filosofa, dějepisce. Ačkoliv žili sv. Otcové v časech bouřlivých, v časech násilných převratů, ačkoliv živého brali podíl, cokoliv se dalo v životě člověčenstva: předce nemůžeme ve spisech jejich dočísti se, žeby všeobecným zmatkem dotknut býval duch jejich. Jasně, zřetelně osvědčují svými spisy svou známost o Bohu a o božském dílu, stvoření, vykoupení, posvěcení, jakož sv. Athanas, o jehož spisech dí Photius: „Psány jsou slohem jasným, jadrným, zřetelným. Statečné jsou jeho důvody. Podivuhodná bohatost a plynutost jeho řeči. Své důkazy uvádí způsobem důstojným, jednoduše, ozdobně, maje vždy po ruce svědectví jiných a výroky písma sv. Již pouze jeho spisy dostačily by vyvrátiti Arianism, nejmoocnější všech bludů tehdejších

časův.“ Jsouce obvyklí ve všem, co se dalo s člověčenstvem, obdivovati moudrost a prozřetelnost božskou, líčí nám dějiny člověčenstva s onou hlubokou přesvědčeností, že Bůh nezvratným zůstává ve svých zámyslech. Majíce pak vždy na zřeteli svobodnou vůli člověka v jednání svém a dobře vědomi sobě jsouce převrácenosti její následkem hříchu, objasňují nám i temné stránky lidských dějin tím, že ukazují nám přirozené vyvinutí nehod a běd člověčenstva. Tak to činí sv. Augustín v svém spisu o městě božím. Vždy pak ve svých spisech objevují se co obhájcové Boha, Spasitele svého, božského důstojenství jeho, a božského původu jedné sv. církve pravé, katolické. Co takovéto pak ukazují nám ve všech spisech svých, že cokoliv Bůh učinil zvláště pro člověčenstvo, bylo na nejvyšš rozumné, vznešené, vůbec prospěšné. Oni dokázali toho vzdor všem nepřítelům, kteří vinili církev z nerozumu, jí podkládaly podle záměry, chtivost moci a panování, kteříž jí prohlašovaly co nepřítelkyni blahobytu člověčenstva. Tot samé namítají nepřátelé církve, nepřátelé boží za našich dob. Chceme-li jim odpověděti s tím důmyslem, jakž to činili sv. Otcové. Nuže vezměmež k ruce spisy sv. Augustina, Athanase, Cypriana, Ambrože ano i starších: Justina, Athenagora a těmitož slovy můžeme jim odpovídati, kterýmiž vyvraceli oni křivé náhledy o Bohu, jeho vlastnostech, jeho řízení podivném, o jeho církvi. Pravdy jimi vyslovené dovedou i nás obhájit od všelikých lživých útoků nepřátelských. Jejich výroky tím větší váhy a platnosti nabývají tím, že oni i mocí skutků svých přesvědčovali své protivníky. Jimi vůbec ukazována byla cesta od pravdy a vyslovené k živému skutku. O tomť svědčí krásné řeči co nejvíce do života se hodící, jakéž měli i napsali sv. Augustín, sv. Jan Zlatoustý, sv. Ambrož, sv. Lev, sv. Řehoř velký, Naziánský. Čítejme tyto řeči a přesvědčíme se, jakž tyto mužové porozuměli potřebám svého

času. Ale i jiných vyučiti v témž, což sami nejlépe znali, bylot jejich snahou. O tom svědčí Řehoře velikého spis, jakby měl duchovní pastýř starati se o své svěřeníce (De cura pastorali). Tento spis obsahuje všechna pravidla, jimž by se řídití měl duchovní pastýř v nejtěžším umění, v své duchovní zprávě. Tak důležitý jest spis tento svým obsahem, že v synodách snažně doporučován býval všem duchovním zprávcům. Máť také až potud jakož téměř všechny spisy sv. Otcův všeobecné platnosti. Nebot dobře poukazuje tato kniha i na vznešenost úřadu pastýřského i na obtíže, kteréž se v cestu staví věrnému pastýři a kteréž hrozí mu vnitř i zevnitř, a hrozí připraviti jej o věčnou odměnu. Ale jsouť v té knize pravidla na mnoze mající platnost všeobecnou pro jednoho každého, kdož chce býti věrným pastýřem své duše a chce ji zachovávatí neporušenou v rozličných života případnostech, kdo přeje sobě, by vyšla z boje vnitřního vítězíc.

Ve spisech sv. Otců nalézáme dobře popsany vnitřní i zevnitřní život člověka. Udáno v nich též, jak a jakými léky by se zhojiti daly rozličné neduhy domácího i veřejného života. Že takového léčení ducha lidského rovněž zapotřebí jest, jakož ho nutno bylo za dob sv. Otcův nemůže žádný pochybovati, vida jak tento více než kdy jindy co vzpůrce zdvihá se proti Pánu a Stvořiteli svému.

Držme se pevně svých obhájců sv. Otců a zajisté podaří se nám oněmi zbraněmi, oněmi pravdami, kteréž oni nám zachovali a podali, obhájeti čest a slávu Boží. Pak bude se v radostném zpěvu povznášeti Duch náš k Otci nebeskému, pak velebiti budeme moudrost jeho jakož i lásku Spasitelovu, moc Ducha sv. Sledujme i v tom příkladu sv. Otcův a podaří se nám zajisté velebiti týmže způsobem svého Boha, jakž oni to činívali, jsouce mocni slovem i skutkem a velebením Boha. —

Jan Drozd.

Formální rozdílnost obětí mešní.

Podává *Ant. Skočdopole*,
prof. pastorálky v Budějovicích.

Obečné a stálé pravidlo liturgie mešní jest, aby se měnitelné částky její srovnávaly s kanonickými hodinkami, jelikož tyto, jsouce ustavičná oběť chvály, v nejužším spojení jsou se mší svatou, anáž jest oběť nejdokonalejšího uctění, nejvyšší chvály a nejhodnějších dikův. Odchylka od onoho pravidla obecného smí se učiniti: a) při mších votivných, b) při mších za zemřelé, a c) služil-li který kněz v cizém kostele (v jiné diecési). Možnost odchylky od officia denního má svůj základ v tom, že oběť mešní jest zároveň oběť prosebná a smírná, a že tedy zvláštní pobožnost, zvláštní potřeba anebo důležitá příhoda tolik váhy do sebe míti může, aby pominuta byla srovnalost s hodinkami kanonickými. Jest ovšem obecně uznáno katolickými bohoslovci, že přední a podstatní užitkové oběti svaté nijak nevisí od modliteb církve a pobožnosti obětujícího, a že tedy přivlastnění býti mohou živým i mrtvým v každé mši; ale rovně shodují se církevní učitelové, že jiní vedlejší užitkové dosažení býti mohou podle dispozice obětníka i účastníkův, a že tito vedlejší užitkové snáze i u větší míře dosažení býti mohou, pakli modlitby církve přímo k nim směřují, a pakli nad to ještě jasnější představení zvláštních potřeb a důležitostí vzbuzuje a zvyšuje horlivost i pobožnost věřících.

Již pak vedle srovnalosti neb nesrovnalosti mešního formuláře s hodinkami kanonickými s officiem denním, dělí se mše co do vniterné formy ve dvě třídy: 1. *Missae secundum ordinem officii*, 2. *Missae extra ordinem officii*. Mše třídy první jsou buďto *de tempore* anebo *de Sanctis*; v oněch znovu se vyvinuje a představuje vykupitelský život Pána Ježíše (svátky a slavnosti Páně, neděle, (fe-

riae); v těchto představuje nám církev, která už přemnozí bratři naši skrze věrné následování života i utrpení Kristova dosáhli šťastného cíle vezdejší pouti své.

Mše extra ordinem officii, jsouce něco mimořádného, rušíce harmonický postup roku církevního a pro zřetel svůj na potřeby a důležitosti osobní a soukromé jako zapomínající na obecné církevní záležitosti, obmezují se více méně mnohými zákony obřadními, jimžto měřítkem jest povaha i vážnost potřeb zvláštních, a mše časové důležitost a význam v roku církevním. Počítají pak se ke mším extra ordinem officii: mše votivné, mše za zemřelé, a částečně i mše sloužené v cizém kostele (v cizé diécesi.) Sestavil jsem, co možná úplně, pravidla i zákony o těchto mších mimořádných, a sděluje tuto s vel. pp. bratry výsledek obtížné práce své, kojím se nadějí, že příznivě bude přijat, ano duchovním na venkově nehned bývá možno u věcech podobných se poučiti, odkudž pochází, že ani ta nejopravdovější vážnost k zákonům církevním nemůže jim dostatečně vyhověti a že v ostříhání rubrik obyčejně kolik hlav, tolik i smyslův bývá. — Nesmím však opomenouti, abych prosil za laskavé omluvení pokleskův proti vůli a na vzdor úsilné pečlivosti mé vklouzlých v tuto práci mojí; kdožkoli v oboru tímto něco studoval, dobře bude věděti, která jednomu člověku těžko jest neminouti se někde s pravdou a nepochybiti nepad jenom v maličkostech, ale i v důležitých věcech. Uznávám, že by toto mé pojednání mnohem kratší býti mohlo, a že leckteré věci se tu opakují na několika místech avšak neučinil jsem toho nikoli bez rozvahy, znaje z vlastní zkušenosti, že Horacovo: *Brevis esse volo, obscurus fio*, nikde tak pravdivým se býti neukazuje, jako právě tuto; jenom žádost, aby vel. pp. bratři snadno a bez dlouhého přemýšlení potřebné rady se doptati mohli, jest příčinou větší obsírnosti.

I. *Mše votivné vůbec.*

Takto jmenují se mše, ježto se slouží za příčinou zvláštních důležitostí, proseb přání (vota) celé církve, nějaké její části (země, osady, obce), anebo jednotlivých křestanův; zvláštní prosby a přání mohou povzbuzeny býti zvláštními událostmi.

Hledíce k obsahu mešního formuláře, rozeznáváme troje votivné mše:

1. Ty, kteréž naznačeny jsou pro jednotlivé dny v týdnu, a sice pro pondělí mše o Nejsv. Trojici, pro úterý o sv. andělich, pro středu o sv. apoštolích, pro čtvrtek o Sv. Duše aneb o nejsv. svátosti, pro pátek o sv. kříži aneb o umučení Páně pro sbotu o B. P. Marii všecky nalezájí se v missálu za *commune dedicationis ecclesiae*.

2. Ty, kteréž se slouží ke cti Svatých, anebo na oslavu některého tajemství ze života Páně; k těmto běře se mše, jakž o jistém Svatém, aneb o tajemství položena v missálu, s tím jedině rozdílem, že v kollektách na místě „*natalitia, festivitas, solemnitas*,” klade se: „*commemoratio*“ neb „*memoria*“ a „*hanc diem*,” „*hodierna die*“ se vynechává, slouží-li se takováto mše v jiný den, nežli na který podle direktáře připadá. — *Missae de tempore* (v části missálu nadepsané „*Proprium Missarum de tempore*“, ona počíná s 1. nedělí adventní a skonává se s nedělí poslední po Sv. Duše, nemohou se bráti za votivní, jmenovitě ne *de Nativitate Domini, de Circumcisione, de Epiphania, de Resurrectione, de Ascensione Domini, de Nativitate, Purificatione, Assumptione B. V. M., de s. Joanne Bapt.* a jiné podobné, kteréž mají svůj zvláštní, na samu slavnost hledící introit. C. R. 19. maj. 1614.

3. Ty, kteréž nalezájí se zadu v missálu pro jisté důležitosti, těchto je 14 na počet.

Mše votivné slovou *slavné* (*solemnes*), pakli se slouží

z příčiny důležité a obecné (ex causa gravi et publica); považují se pak za causa gravis et publica všechny záležitosti, ježto se týkají obecného dobrého církve, země, diecése, osady a spolku tak jsou vážné, že samy sebou pohánějí věřících, aby se obrátili k Bohu děkujíce nebo prosíce, n. p. potřeba jasného počasí, deště, nemoc papeže, biskupa, zeměpána, nákažlivé nemoci, drahota, válka, slavné památky a veliké slavnosti bratrstev. R. C. 19. maj. 1607.

Votivné soukromé (privatae) jsou ty, kteréž se slouží v záležitosti soukromé (ex causa privata), n. př. zvláštní pobožnost, slib soukromý, skládání slibův slavných, primice, oddavky, volba anebo svěcení opata, jubileum kněžské, 3 mše ukládané novosvěcencům na úmysl biskupa, pobožnost čtyřicetihodinová.

a) *Slavné votivné mše* (ex causa publica.)

Tyto mají vždy býti zpívané a tu považují se za rovny svátkům 1. classis; proto také nemnoho jsou omezeny, mohouce držány býti v každý den, *vyjímaje* neděle a svátky 1. Cl., popeleční středu, pašijový tejdén, vigílii vánoční a svatodušní. R. C. 27. mart. 1779. *Votivné mše in expositione S. sacramenti* při pobožnosti čtyřicetihodinové (preces 40 horárům) nedopouští se mimo dny už jmenované také ještě v neděle a svátky 2. cl. a po celé oktávy Zjevení Páně, Velikonoc a Letnic. Instr. Clem. XI. 1. sept. 1736.

Ritus. Slavné mše votivné mají vždy Gloria, Credo, Ite missa est a poslední Evangelium sv. Jana; kollektu mají jenom jednu, leč by se sloužili před vystavenou vel. svátostí, kdežto přidá se kollekta de Sanctissimo pod jediným zakončením s kollektou votivnou. *Jeou-li pro sebe*, nemají Gloria ani Credo, leč by se sloužila taková mše v neděli; tu by se zpívalo sice Credo, ale nikoli Gloria. *Missae rogationum* ustanovená pro 3 dni před bo-

žím Vstoupením a pro den sv. Marka nemá Credo ani tehdá kdyžby svátek sv. Marka a tudíž procesí na neděli padly; tato votivná mše prosebná trati privilegium unice orationis, ale nekommemoruje festum diei, mají 2. modlitbu Concede, 3. Ecclesiae vel pro Papa.

Slouží-li se votivná mše na poděkování (tu béře se missa votiva de Ss. Trinitate anebo de B. V. Maria), přidává se ku kollektě votivné ještě kollektá de gratiarum actione, sub unica conclusione.

Kdež jenom jeden jest kněz, nemůže sloužiti mše votivné v neděle a zasvěcené svátky; jindy pak, maje sloužiti votivnou mši slavnou, musí kommemorovat připadající na ten den festum duplex dies infra octavam privilegiatam (vánoční, od zjevení Páně, velikonoční, svatodušní, božího Těla) feria major vigilia, a sice tak, aby kollektá ze mše votivné měla své zakončení, a tato kommemorace taktéž.

b) *Votivné soukromé (privatae).*

Tyto mohou se čísti po tichu anebo zpívati; slovouť se privatae jenom proto, že jest jim podnětem záležitost soukromá. A protož i rubriky o votivných soukromých jednostejnou mají platnost ve mši tiché i ve zpívané. *Povoleny pak jsou: festo semiduplici, simplici, feriis non privilegiatis. Nesmějí se sloužiti: 1. V ty dni, ve kteréž nepovolují se ani slavné, v žádnou neděli a v žádné festum duplex, 2. diebus semiduplicibus privilegiatis, ježto jsou: a) feriae privilegiatae: popelečná středa a celý pašijový týden, β) vigiliae privilegiatae: Vánoc, Zjevení Páně, Velikonoc, Letnic, Božího Těla; 3. v den věrných Dušiček (2. listop.)*

Ritus: Nemají Gloria ani Credo, vždy Benedicamus, Evangelium sv. Jana, a tři kollekty, z nichžto je první z votivné mše, druhá de die v. festo occurrente, třetí ad

libitum, anebo má-li direktář ještě druhou kollektu (kommemoraci) de Sancto vel de feria, bude tato na místě třetím a odpadne oratio ad libitum. Bylo-li by v direktáři více kollekt nežli dvě, vezmou se všechny; jenom orationes temporales (n. p. Concede, A cunctis, Ecclesiae v. pro Papa) nepřidávají se ke mši votivné. — *Credo může míti* votivná mše o sv. andělich, a sloužili se votivná ke cti některého Svatého na den úmrtí jeho.

Obecná pravidla o ritu slavných i soukromých.

Slouží-li se votivná mše v čas velikonoční, přidává se k introitu dvojí alleluja, k offertorium a communicio jedno. Po epištole od devítíku až do Velikonoc je Tractus, v čas velikonoční místo Graduale duplex versus se čtverým alleluja. Má-li votivná naše svou vlastní *prefaci*, běře se tato; jinak ta, kteráž připadá podle direktáře. Kdyby se v den aneb o svátku, kterýž má svou vlastní prefaci, sloužila votivné mše, anaž nemá své vlastní preface, tu neběře se nikoli preface toho dne anebo svátku, ale časová (communis), leč by to bylo vo ktávu takového svátku, kterýž má svou vlastní prefaci; n. p. kdy bychom měli sloužiti votivnou mši o nějakém sv. mučovníku na den 5. srpna (Dedicatio B. V. M. ad Nives), nevzali bychom preface marianské, ale časovou (všedního dne, onu na místě posledním postavenou, v neděli de Sa. Trinitate;) kdybychom sloužili n. p. v oktávu sv. Petra a Pavla votivnou mši, ana své vlastní preface nemá, vzali bychom prefaci o sv. apoštotech. Že časová preface jest pro jisté roku církevního rozličná, o tom netřeba ani zvláště zmiňovati se. Slouží-li se votivná mše v oktávě slavnosti mající své zvláštní Communicantes a Hanc igitur, podrží se rovně tak, jako při jiné mši secundum ordinem officii.

Kdo jest povinen sloužiti votivnou mši, buďto že fun-

dace toho žádá aneb ten, kdož dal stipendium, nedostál by povinnosti své, když by podle direktáře (secundum ordinem officii) vzal mši v takový den, ve kterýž nezapovídá se votivná mše; to však neplatí o všechných fundacích a intencích, ale jen byla-li výslovně žádána či vymíněna mše votivná.

Připadají-li votivné mše fundační na dny nepřipouštějící mše votivné, mohou se odložit; pakliby se snadno nedaly odložit, vyhoví se povinnosti obyčejnou aplikací mše denní, ku kteréž přidá se kolekta mše votivné sub una clausula; bylo-li by v direktáři udáno více kolekt následují potom. Tento zákon má svoji platnost i tehdy, když by někdo žádal votivné mše de tempore, o nichžto jsme svrchu pravili, že jich za votivné užívati nelze.

Kde aspoň dva jsou kněží, tu slouží o *křížových dnech* a o *sv. Marku* jeden mši prosebnou (Missa Rogationum) s 3 kolektami, druhý pak mši denní (de die v. festo), jakž udáno je v direktáři. Jestli jenom jeden kněz, béře o ty dny missam rogationum cum commemoratione festi v. diei; bylo-li by v direktáři na některý z oněch dnů prosebných kolekt více nežli jedna, odpadnou ve votivné mši prosebné obě orationes temporales t. j. Ecclesiae v. pro Papa.

Barva rouch posvátných při votivné mši spravuje se pravidly obecnými; zvláštního připomenutí potřebuje pouze, že missa pro eligendo Pontifice slouží se v barvě bílé, a v barvě modré missa de passione Domini, pro quacunque necessitate, pro peccatis, ad postulandam gratiam bene moriendi, ad tollendum schisma, contra paganos, tempore belli, pro pace, pro vitanda mortalitate, pro iter agentibus, pro infirmis a missa rogationum na den sv. Marka, a ve dny křížové.

Votivné mše o B. P. M. vůbec.

Ač o těchto platí na mnoze obecná pravidla, přece je tu zvláštních poznamenání tolik, že k vůli lepšímu

přehledu zvláště o nich pojednati za dobré uznávám, ano i za potřebné mám, o mariánských votivných v adventě obyčejných (Rorate) totéž učiniti.

Slavné mše votivné o Panně Marii nepotřebují zvláštních poznamenání, any se ohledem Gloria, Credo a kollekt spravují pravidly prvé udanými v pojednání o votivných slavných vůbec; a co nížeji povíme o formuláři a o prefaci, platí bez rozdílu jsou-li slavné anebo soukromé.

Soukromé votivné mše (zpívané i tiché) o B. P. M. mají tři kollekty, z nichžto třetí nemá býti ad libitum, ale de Spiritu sancto, a druhá de die v. de festo occurrente. Kdyby stály v direktáři aspoň dvě kollekty, vynechá se kollekta de Spiritu Sancto, a kdyby naznačoval direktář více nežli dvě, mají se říkati všechny po kollektě votivné. Jakož jsme už pověděli, nepočítá se oratio temporalis; nebo jestli z těchto některá je naznačena v direktáři na místě třetím, sama musí ustoupiti kollektě de Spiritu S.

V soboty nezaujaté svátkem duplex, semiduplex, oktávem, vigilií, ferií quadragesimae, suchým dnem anebo nedělí přenešenou quoad officium et missam na sobotu, povolují se sloužiti soukromé votivné o B. P. M. podle jednoho z 5 formulářův položených na konci missálu; v tomto pádu jest 1. orace z votivné mše, 2. de Spiritu S. 3. Ecclesiae v. pro Papa; byla-li by však v sobotu naznačena kommemorace o některém Svatém, bude tato na místě 2. a kollekta de Spiritu S. na místě třetím. — Kollekta nařízená od vrchnosti duchovní (biskupa, opata atd.) nejen tuto, ale i ve všech votivných soukromých nedotknuta zůstati musí, a zaujímá vždy místo poslední, nesloužíme-li před vystavenou vel. svátostí.

Z ohledu Gloria, Credo atd. platí pravidla platná o soukromých votivných vůbec; jenom v sobotu mají soukromé votivné o B. P. M. Gloria, a protož nikoli Benedicamus, ale Ite missa est. *Preface* jest vždy mariánská

s přídavkem „et Te in veneratione;“ v oktávách mariánských svátků béře se přídavek naznačený pro jednotlivé svátky.

Votivné mše o B. P. M. slouží se podle formulářův položených na konci missálu pro jednotlivé doby roku církevního. Připadá-li nám sloužiti votivnou mši o P. M. do oktávu některého svátku mariánského na den, když má direktář de die infra octavam, tu čte se podle formuláře svátečního a ritem svátečním čili zcela tak, jakož naznačuje direktář. Má-li pak direktář v oktávě svátku mariánského officium o nějakém Svatém, béře se za votivnou také mše ode svátku oktávového, ale již ritem votivné mše s tou jen výminkou, že se říká Gloria, jako by v sobotu bylo.

Kdyžby někdo žádal votivnou mši ke cti nepoškrvněného početí, má se čísti podle formuláře nového, kdežto se počíná „Venite.“ Povolena jest papežem Piem IX. výslovně po všechny soboty prázdné, jakož blížeji určeny jsou výše,

Kdyby se žádala votivná mše o P. M. ve vigílii na nebe vzetí, postačila by tu mše vigílie, a zůstala by bez Gloria (leč by to bylo v sobotu). Avšak mohla by se přece vzíti jedna z pěti obecných, a tu měla by Gloria, ať by se sloužila v kterýkoli den; commemoratio vigiliae vynechala by se, jelikož by se musely sejíti dvě kolekty o P. M.

Ke cti nejsv. srdce P. M. béře se za votivnou jedna z pěti obecných, leč bychom měli nový formulář pro tento svátek, ježto se v nejnovějších missálech klade na neděli post octavam Assumptionis B. V. M.

Ke cti sedmibolestné P. M. může se vždy bráti Missa VII dolorum de feria VI. post Dom. Passionis, ale s pomnutím sekvence; v prefaci na místě Te in transfixione říká se Te in veneratione ovšem jenom když se slouží

jindy, nežli jak připadá podle církv. kalendáře. Tato mše jest jediná ze všech de tempore, jižto se užiti může jako votivné.

Ke cti sv. Růžence bere se jedna z pěti obecných ale s kollektou ze mše sv. o Růženci dne 1. října; v prefaci přidává se „et Te in veneratione,“ leč bychom sloužili v den slavnosti sv. růžence, neb tu je přídavek „et Te in solemnitate.“

Členové bratrstva „Aurea Corona“ slouží votivnou mši o B. P. M. tehdy jenom, připadá-li jim na den svobodný t. j. takový, v nějž povolují se votivné soukromé; jindy mohou svoji povinnost odložit na nejprve příští den svobodný, anebo vezmou mši podle direktáře, obětující na úmysl této jednoty.

Votivné mše o B. P. M. slouží se vždycky v barvě bílé.

Že pak možno sloužiti soukromé votivné o P. M. jenom ve dny povolené vůbec pro votivné soukromé, rozumí se samo sebou.

Votivné mše mariánské v adventě, Rorate.

a) *Slavné (solemnnes.)*

V adventní nověně t. j. posledních 9 dní před vánoce (od 15.—23. prosince), může se, ač jest-li že tomu nadřzuje starodávný obyčej a valná schůze lidu (cum concursu populi) sloužiti slavná mše votivná „Rorate,“ jako by ex causa gravi et publica, a tedy s Gloria i Credo, s jedinou kollektou a bez kommemorace nedělí a svátkův, třeba zasvěcených, s prefací mariánskou (et Te in veneratione), Ite missa est a posledním evangelium sv. Jana. Vystavená-li vel. svátost, přidává se kolleka de Sanctissimo sub una conclusione.

Avšak nikdá nesmí opomenouti se v neděle a svátky mše konventní (za dobrodince) a mše osadní (za osad-

niky); neb tyto mše veždy mají se srovnati s kanonickými hodinkami. R. C. 28. sept. 1658.

Že se v prvý den této novény (15. pros.) běře mše o nepoškvrněném početí, vyplývá z toho, což bylo svrchu praveno; že pak v den 18. prosince (Expectatio B. V. M) čísti se má podle formuláře na tento den ustanoveného, narizuje R. C. 19. nov. 1633, a 12 nov. 1831.

Kdež jenom jediný jest kněz, nesmí ani v této novéné sloužití mše votivné de Rorate v neděle a takové svátky, ve kteréž je lid povinen slyšeti mši sv., ale sloužití musí podle direktáře; v ostatní dny celé novény má kommemorovati každé festum duplex, každou feria major (všecky ferie adventní) a vigilií, sub distincta conclusione. R. C. 22. jul. 1848.

b) *Soukromé (privatae).*

Každého dne po celý advent (a tedy i kdyžby se nedržela novéna) smí se zpívati jedna votivná mše (Rorate), kdež to jest obyčejem od časův nepamětných. R. C. 1. dec. 1724.

Vyjímají se po celý čas adventní tyto dny: a) 1ní neděle adventní. R. C. 1767. b) zasvěcené svátky I. et 2. Cl., posvěcení chrámu, slavnost kostelního patrona a všecky mariánské svátky do adventu padající, o nichžto se odbývá officium; ve všecky tyto jmenované dni musí s kanonickými hodinkami mše souhlasiti. R. C. 22. aug. 1744.

Jest-li při kterém chrámu jenom jediný kněz, nesmí ani v ostatní neděle adventní držeti zpívanou mši de Rorate; rovně tak; když by se na osadě jeho slavil zasvěcený svátek 2 Cl. anebo duplex n. p. sv. Tomáše, neb Ondřeje. — Jest-li více kněží, může se mimo 1ní neděli adventní, zasvěcené svátky 1. et 2. cl., posvěcení chrámu slavnost sv. patrona kostelní a svátky mariánské sloužit, votivná mše de Rorate, ale mše osadní konventní (a jsou ještě krom těchto jiné) musejí se srovnávati s denním

officiem ; také nařizuje R. C. 3 dec. 1713. a 22. aug. 1744 aby osadní a konventní mše byly držány s větší slavností, než-li ony votivné de Rorate.

Formulář a ritus pro mše rorátní soukromé.

a) Až do 8. prosince, běře se, kdykoli lze sloužiti votivnou mši, ona z pěti obecných formulářů, kteráž počíná v introitu slovem „Rorate.“

b) V oktávu nepoškvrněné ho početí P. M. po celých 8 dní běře se tato sváteční. R. C. 2. dec. 1684, 26 jan. 1793.

c) Od 16. prosince až do 23. zase obecná „Rorate.“

d) O svátku Očekávání P. M. (18. pros.) tato sváteční (jako v nověně).

Any tyto mše rorátové (vyjímaje nověnu), vedle výpovědi R. C. 29 jan. 1752 nejsou votivné ex causa publica vel pro re gravi, ale prostá pobožnost lidu (mera populi devotio), slouží se ritem votivných soukromých, a protož mají aspoň tři kollekty, 1. de votiva missa, 2. de festo v. feria 3. tu kterouž naznačuje direktář co druhou; naznačuje-li direktář jenom jednu (de feria, když jest officium „de ea“), bude v rorátové mši na třetím místo oratio temporalis Ecclesiae vel pro Papa. Vystavuje-li se při rorátech vel. svátost (v monstranci nebo v ciborium), běře se po 3tí kollektě ještě kommemoratio de Sanctissimo, aniž pak má se vynehati (kromě svátku 1. et 2. cl.) nařízená od duchovní vrchnosti kollekta. Z toho vidno, že tuto i jinde při votivných soukromých má se o nařízených 3 kollektách rozuměti, že jich má býti aspoň tolik t. j. nikdy méně.

Kdyby se v adventě sloužila votivná mše o B. P. M. jenom na něčí žádost anebo z osobní pobožnosti kněze a tedy ne jako celoadventní Rorate, bude 3. kollekta de Spiritu Sancto, lečby měl direktář na ten den aspoň 2

kollektky naznačené (de festo et feria); nebo pravidla a výsady rorátových mší držaných po starodávném obyčeji za celý advent neplatí o jednotlivých votivních, třeba by také byly slouženy v adventě. — Ohledem Gloria, Credo, preface, Ite a Benedicamus je rozdíl mezi oktávou svátku nep. početi a mezi časem mimo tuto oktávu.

a) *Mimo oktávu* nep. poč. nemá mše rorátová ani Gloria ani Credo (vyjímaje ovšem novenu, chce-li ji duchovní slaviti), třeba by se sloužila v neděli anebo v zasvěcený svátek; za příčinou odpadlého Gloria odpadá Ite missa a říká se Benedicamus. V sobotu Gloria, Ite missa est.

b) *V oktávě* nepoškrvněného početi odbývají se hodinky (či: má direktár) buď de die infra octavam, anebo o nějakém svátku. Pakli de die infra octavam, bere se mše zcela podle direktáře ritem sváteční (Gl. Credo); odbývají-li se hodinky o nějakém svátku (zasvěceném neb nezasvěceném) bere se nicméně mše od 8. prosince, má Gloria, ale žádné Credo, třeba by to v neděli bylo. — Že se 18. prosince bere i k votivné mši mše sváteční zcela dle direktáře, rozumí se. Preface jest po celý adventní čas mariánská s přídavkem et Te in veneratione, dne 18. prosince et Te in Expectatione, v oktávě nepoškrvněného početi et Te in immaculata Conceptione. — Poslední evangelium je vždycky svatého Jana.

c) *Tiché.*

Po tichu, t. j. aniž by se zpívaly jisté částky z misálu, mohly by čteny býti Roraty ve dny, když dovolují se tiché votivné vůbec, a podle týchž pravidel co votivné o B. P. M. mimo advent.

Pozorné povšimnutí těchto až posud uvedených pravidel a zákonův o mši rorátové v adventě učí, že obecná u nás praxe ve značném s nimi odporu se nachází. Nebo nejen že obyčejné v direktářích „praemonitiones“

o žádném rozdílu mezi slavnými a soukromými (novénou a ostatním adventem) nemluví, a žádných dnův, kdy by votivná mše povolena nebyla, nejmenují, ale známo jest nad to ještě, že i těchto chudých a neúplných pokynutí málo se šetřívá, a že po celý advent čítá se votivná mše Rorate po tichu a nezřídka i ritem naprosto svévolným. Že tato praxe nikterak ostáti nemůže vedle zákonné platnosti výnosův obřadné kongregace římské, o tom ani nejmenší pochybnosti nemůže býti. Nerciž nikdo, že obecný a dávný zvyk nabyt už moci a vážnosti práva; nebo k tomu by mimo jiné podmínky také třeba bylo, aby zákonodárce, v této věci sv. kongregace ritův, aspoň mlčky uznal obyčej zákonu protivný. A však toho není, jelikož jmenovaná kongregace neustává při každé příležitosti odvolávati se na obecné rubriky, a tyto v naskytých se pochybnostech vysvětlovati a bliže určovati. Možná, že by chybná praxe naše ve mších rorátových odvolávala se na veliký rituál pražský, v němžto vypsán je ritus mší rorátových v adventě po starodávném zvyku držaných. Avšak odvolávání to bylo by liché, jakož ihned ukážeme. Položíme tuto slovo od slova rubriku pražského rituálu; zní takto:

Ritus communis.

I. In feriis, simplicibus et semiduplicibus, nec non privatis missis dicitur Gloria sine Credo, Praefatio de Beata cum addit. Et Te in veneratione; 2. oratio de eo, (de) quo dictum est Officium, 3. de Spiritu Sancto. In fine Evang. s. Joannis: In principio, quod in omnibus missis votivis dicitur.

II. Infra octavam B. V. Immae. Conc. non convenit dicere missam votivam de eadem, sed dicitur missa de festo cum Gloria et Credo.

III. In Vigiliis et Quatuor temporibus in Rorate de

is fit commemoratio, non tamen Evang. in fine, sed dicitur Evang. s. Joannis.

Ritus sollemnis.

IV. In Dominicis et festis sollemnibus, praecipue in missis cantatis, ubi populi concursus est, dicitur Gloria et Credo; commemoratio solius Dominicae vel feriae aut festi. Reliqua observantur ut supra in ritu communi.

V. In cathedralibus et collegiatis ecclesiis post Rorate alia missa conventualis, romano officio correspondens, canitur.

Že tato pravidla jsou neúplná, ano z větší části vadná, netěžko jest nahlédnouti; hned č. I. odporuje obecnému a stálému pravidlu, vedle něhož tichá, ano i zpívaná soukromá votivná mše vůbec nemá Gloria, vyjímaje mši votivnou o Svatém na den úmrtí jeho; a votivná o B. P. M. jenom v sobotu a v oktávě svátkův mariánských. Č. II. v tom jest neúplné, že v oktávě nepoškvřeného početi nerozeznává den prázdný (de die infra octavam) a den věnovaný památce některého Svatého, a dle toho také chybné jest toto číslo, že bez výminky povoluje Gloria i Credo. Co č. III. o kommemoracích praví, vesměs je chybné. Č. IV. opět neúplné a nedostačné jest, nečiníc rozdílu žádného, jest-li při kterém chrámu jenom jediný kněz anebo jich více, a zapomínaje na číslo, že v každou neděli a v každý zasvěcený svátek má osadní mše souhlasiti s officiem, jakž je naznačuje direktář. — Důvodem takového výroku o rubricce pražského ritualu jsou výše uvedená o mších rorátových pravidla, kteráž vesměs zakládají se v jasných a a nepochybných dekretach kongregace ritův. Že by Čechy zvláštním nějakým indultem byly oprávněny k tomuto neobyčejnému ritu mši rorátových, o tom se nic neví, ano tvrditi můžeme na jisto, že by takový indult

ani nebyl možný, jelikož tu obecných a stálých rubrik není šetřeno. Nad to pak i sám ten ritus, kterýž jsme udali jako rorátům vlastní, jest indult, a úchylka od úplné přísnosti rubrik, a výslovně vyjádřila se svatá kongregace, že ony rorátové mše, slavné pro nověnu, a soukromé zpívané pro celý advent s výminkami a pravidly výše udanými, povoleny jsou jenom ze zvláštní milosti stolice apoštolské a pro jisté země z ohledu na nepamětný v nich obyčej; jmenovitě má povolení takové Polska od papeže Pavla V. — Ostatně zdá se nám, že tvůrce oné rubriky v rituálu pražském věděl něco o nověné a vůbec o ritu povoleném a ustanoveném od sv. kongregace; bezpochyby že nedostatek pomocných spisův nedal mu provésti jeho úlohy dostatečně a bez omylův tak znamenitých. V interesu žádoucí jednoty přáli bychom velice, aby tato záležitost neušla pozornosti pracujících snad již pořadatelův nového rituálu českého, o němžto s radostí jsme slyšeli, že z novu má vydán býti na světlo; nedostatečnost obecných rubrik missálových nejen v této, ale i v jiných věcech n. p. se stran rekvíí, mše poutní, mše za ženicha a nevěstu a j. dosti se toho dovolává, aby novější rubriky a dekrety sv. kongregace v obecnější známosti uvedeny byly, k čemuž bychom příhodnějšího místa nevěděli nad rituál platný po celou provincii katolické církve.

Slavnost sv. patrona chrámového (patrocinium).

Slavnost onoho Svatého (oné Svěťice), po němž má kostel své jméno, slušno jest konati každoročně. C. 17. Dist. I de consec. Byli by některý kostel zasvěcen „nejsvětějšímu Vykupiteli“, má svou výroční slavnost (pout) dne 6. srpna, R. C. 23. maj. 1835; pakli ke cti „Matky Boží“ (bez bližšího určení), má pout 15. srpna R. C. 2. maj. 1654.

Na den sv. patrona slouží se zpíváná mše svatá ritu festi I Cl. t. j. s Gloria a Credo, jedinou kollektou (leč by se vystavila vel. svátost), Ite missa est, a poslední evangelium s. Jana; toto pak bez rozdílu, slaví-li se pout také in foro externo anebo nic.

Dnové, v nichžto se nikdá o sv. patronu mše vzíti nemůže, ale podle direktáře čísti se musí, tito jsou: 1. neděle adventní, boží hod vánoční, Zjevení Páně, a poslední — osmý — den oktávu této slavnosti, popelečná středa, neděle smrtelná i květná, celý pašijový tejdén, 3 svátky velikonoční a 3 svatodušní (neděle, pondělí a úterý), Vstoupení Páně, a slavnost Božího Těla. Kdyžby sv. patrona nebylo v direktáři die cadente, proto že ustoupiti musel vyššímu svátku (jinému, než-li jsou svrchu jmenovani), slouží farář nicméně mši o patronu svého chrámu, a za to vzal by mši takto vynechanou až toho dne, kdy je v direktáři přenešená o sv. patronu, leč by přenešení (translatio) bylo se stalo k vůli oktávě (n. p. velikonoční a svatodušní); nebo v tomto pádu neslušelo by čísti za tejdén anebo za dvě neděle mši vynechanou z příčiny svatého patrona. Byl-li by v kterém chrámu patron takový, o němž ani zvláštního officia nestává a protož ani mše v direktáři se nenaznačuje, platí táž pravidla, a mše i officium béře se z Commune.

Kdež památka sv. patrona, připadajíc na všední den, není spolu festum fori a cum concursu populi, přenáší se slavnost na nejbližší neděli, nepřipadá-li tato na některý svrchu jmenovaný den; pro takové přenešení slavnosti nemá pravý den památky svatého co do mše nižádné ujmy trpěti. O slavnosti pak přenešené na neděli čte se jenom jedna mše, a sice slavná po slavnostném kázání, o svatém patronu, ostatní pak všechny podle direktáře cum commemoratione s. patroni. Ritus této slavnostné (poutní) mše jest týž, jenžto svrchu jest udán pro skutečný den památky sv. patrona; o neděli pak ani zmín-

ky není v této mši, jelikož se ani kommemorace ani poslední evangelium z ní neběře.

Credo běře se po celou oktávu a rovně tak i kommemorace ve mši svaté i v hodinkách.

Mimo to ctí kněžstvo sv. patrona svého chrámu po celý rok tím, že 1) říkáje v breviáři suffragia, běře kommemoraci o něm hned po kommemoraci o sv. patronu kostela biskupského, a že 2) v modlitbě „A cunctis“ při písmeně N. klade jeho jméno, leč by patronkou byla B. P. Maria, anebo by chrám zasvěcen byl sv. apoštolům Petru a Pavlu, nejsv. Trojici, Dobrému Pastýři, sv. Vykupiteli, nebo tu nemuselo by se při N. žádné jméno říkati, leč by chtěl kněz vložit jméno sv. Josefa Pěstouna Páně, kterýž pak jmenovati se má před jmény sv. apoštolů. R. C. 11. Sept. 1815.

Měl-li by kostel více sv. patronův, jichžto církevní slavnost nepadá na jeden a týž den, světi se slavnost přednějšího rytím 1. Cl. a s oktávou, svátek druhého jako festum duplex a bez oktávy. R. C. 26. jun. 1751. Jest-li z vícera Svatých, jichžto památka připadá na jeden a týž den, jenom jeden chrámovým patronem, říkají se o něm samém hodinky a mše ritem I. Cl. a s oktávou, o těch ostatních pak odbývá se v nejprvé příští svobodný den ritem svátku tomu vůbec a všude vlastním. Byla-li pak by v církevním kalendáři společná slavnost vícera Svatých zaznamenána jako festum simplex, slavi se hodinky a mše o tom, který z nich je patronem chrámovým a ostatní se pomínou. R. C. 22. nov. 1662. Čtení pro svátky, jenom v jednotlivých kostelích slavené s oktávou, obsahují se v Octavarium Romanum. Kdo nemá této knihy, běře čtení 2. a 3. nokturnu z Commune. Má-li takový svátek vlastní čtení na 2. nokturnu říká se toto jenom v den oktávu, v druhých šesti dnech ale říká se z Commune, a sice střídavě *ex primo et secun-*

do loco. O svátku říká se čtení 1. nokturnu z commu-
 ne, v ostatních sedmi dnech e scriptura occurrente. — Že
 však bylo by třeba znáti důkladně pravidla či rubriky
 breviáře a missálu de translatione et occurrentia festorum,
 aby na všech farách mohlo duchovenstvo provésti změnu
 direktáře pro celý oktáv svého sv. patrona, a že oné zná-
 mosti vůbec není ani ji při zanedbaném studiu liturgiky
 vůbec a rubrik zvláště býti může, myslím, že dosti
 bude, oslaví-li kněžstvo patrona svého chrámu způsobem
 výše udaným na den jeho památky, a kommemoruje-li
 jej po celý oktáv i v hodinkách i ve mši. Nelzeť upří-
 ti, žeby mnoho zmatkův povstati muselo, kdyby se pří-
 sně doléhati chtělo na ostříhání pravidel o uctění sv. pa-
 trona chrámového; jindy to bývalo možná, an sobě farář
 musil sám dělati pro svůj kostel computus (direktář),
 nabyv k tomu prvé náležitého a dostatečného naučení;
 ne tak nyní, když liturgika a ritus vůbec vyloučeny jsou
 téměř na prosto z našeho plánu učebného na ústavech
 theologických, vyloučeny k nenahraditelné škodě theolo-
 gického vzdělání. Professor bohosloví pastýřského má
 předmět tak tuze rozsáhlý, že rád bude, když poslucha-
 čům svým jen tolik pověditi bude moci, co pro nejnut-
 nější každodenní potřebu věděti mají; pouštěti se dále
 do nesnadného studia rubrik, a odhalovati krásy, základ
 a idey katolické liturgie, to musí z většeho dílu zanecha-
 ti soukromé pilnosti pracovníkův na vinici Páně. Snad
 v blízké budoucnosti dostane se posluchačům theologie
 toho štěstí, že vážiti bude ze studií liturgických nadšenou
 lásku k bohoslužbě katolické a úctu k pravidlům na po-
 hled sebe nepatrnějším; ukážeť se potom, že dobrý a roz-
 umný základ má jedno každé. — Avšak pozoruji s pře-
 kvapením, že zabíhám, kamž nenáleží; k doplnění slov o
 slavnosti sv. patrona chrámového sluší ještě dodat, že
kaple a oratoria neslaví patronův svých; a proto slouží se
 v nich na den památky sv. patrona mše podle direktáře

beze vši změny, a kdyby po starém obyčeji měla v neděli na to slaviti se pouť, slouží se opět podle direktáře beze všeho ohledu na slavnost, anaž jest pouze in foro a nikoli in choro.

Votivná mše za ženicha a nevěstu.

Tato může se vzíti a) ohledem času: diebus ferialibus, festis simplicibus et semiduplicibus, festis duplicibus majoribus et minoribus.

b) *Ohledem snoubencův, jest-li nevěsta svobodná, t. j. ne ovdovělá, třeba se vůbec vědělo, že není zachovalá, a potom jsou-li oba katolického náboženství.*

Pouze kommemorace z této mše běře se a) Ohledem času festis duplicibus 1. et 2. Cl. v neděli, ve dni křížové tam, kdež jenom jeden jest kněz, a ve všecky dni, kteréž neustupují svátku 2. Cl., totiž: vigilie svatodušní, oktava Zjevení Páně a Božího Těla. R. C. 7. Jan. 1784. a 20. apr. 1822.

b) *Ohledem zasnoubencův: jest-li nevěsta vdova; břeře-li sobě katolík nekatoličku, aneb katolička nekatolika, ačkoliv s dispensí papežskou.*

Ani kommemorace nepřipouští se, a ohledem času: děje-li se sňatek v zapovězený čas. Totéž platí, kdyby snoubenci žádali za sebe mše svaté, ale nedali se při téže mši oddávati. b) Ohledem zasnoubencův: kdyby manželství smíšené uzavíralo se bez apoštolské dispense, a strana katolická žádala by mše za požehnání boží v novém tom stavu.

Ritus. Mše za ženicha a nevěstu jest votivná soukromá, a protož nikdy nemá Gloria a Credo, ku konci veždy Benedicamus a poslední evangelium sv. Jana. Kolekty jsou asoň tři, a sice 1. ze mše votivné 2. de die v. festo 3. ta kterouž direktář pro ten den klade na druhé místo; nemá-li direktář leč jenom jednu, bude ve votivné mši 3. ad libitum. Byla-li by právě od duchovní

vrchnosti nějaká kolekta nařízena, bude státi na místě posledním, ale z oněch třech nižádnou nenabrazuje, a protož bude aspoň čtvrtá. Mše za ženicha a nevěstu nesmí se sloužiti slavně, t. j. nesmí se při ní užívat ani kadidla ani assistence; zpěv a hudba nikoli nezapovídají se. Tato Mše jest jediná z votivných soukromých, ježto se smí sloužiti také na den všech věrných dušiček.

Mluvíce již o mši za ženicha a nevěstu promluvíme také o *žehnáni nevěsty*, obyčejném po Pater noster a po *Benedicamus* (neb *Ite missa est.*) Toto žehnáni *povoluje se*, jest-li nevěsta pannou, třeba byla nezachovalá, a jsou-li oba katolického náboženství, nejen když se sloužila celá mše votivná, ale i když jenom kommemorace vzíti se mohla.

Žehnáni toto nemá místa: a) když nevěsta je vdova, b) uzavírá-li se smíšené manželství, c) uzavírá-li se manželství v zapovězený čas d) uzavírá-li se manželství mimo mši.

V modlitbách obou nic nemění se, žehná-li se více nevěst najednou.

Pro svatbu zlatou není zvláštního formuláře mešního, a proto běře se obyčejně mše, jakž naznačena v direktáři. Avšak mohlo by se vzíti votiva de Ss. Trinitate, povolena-li v den zlaté svatby votivná soukromá; na místě kolekty ve mši o sv. Trojici položila by se kolekta de *gratiarum actione*, anaž nalezá se v missálu hned po mši votivné o nejsv. Trojici.

Andělská mše.

Takto nazývá se mše, kteráž bývá sloužena v den pohřbu po rekvích, anebo při pohřbu dítek takových, za kteréž rekvie se neobývají. Mše tato nižádné větší svobody nepožívá nežli všechny soukromé votivné, a protož může se jako votivná sloužiti jenom v ty dny, ve kteréž votivné soukromé se povolují. Běře pak se pro tento pád, nikoli mše o sv. andělich, ale o Panně Marii podle

jednoho z pěti formulářův, jakéhož doba církevního roku právě žádá; v ty dny, když nedopouštějí rubriky soukromé mše votivné, musí se sloužiti tato „andělská mše“ tak jakož naznačeno nalezneme v direktáři (de die v. festo).

Mše o primici.

Primice není *causa publica*, a protož kdo by o primici sloužiti chtěl votivnou mši svatou, musel by se řídit pravidly o votivných soukromých; vedle toho pak nemohla by primice býti slavná s assistenci, ani v neděli anebo zasvěcený svátek, ani v jiný, pro mše soukromé vůbec nepovolený den. Taktéž soukromé votivné jsou ony 3 mše sv., kteréž ukládá biskup novosvěcencům totiž jednu o Svatém duchu, druhou o B. P. Marii a třetí za zemřelé.

(Pokračování.)

Ze Sonettů Sušilových.

Církví svatá, matko moje drahá,
 Tužbo vrouená mojí útroby!
 Jaké vedou na tě žaloby,
 Že jsi mornou národního blaha.
 Přemnohý syn na tě mečem sahá,
 Sráží božské tvoje ozdoby,
 Kydá na tě slepé hanoby,
 Proti matce zuří hněvem vraha.
 Což díš tomu, svatá matko moje?
 Šrdce mé se rozpaluje hněvem
 Nad té zloby nepřirodným zjevem.
 Leč ty svatá! Ty máš jiné zbroje,
 A ty ~~mas~~ se nad vrahovou hroz-
 bou
 Pošehnáním, láskou, slzou, pros-
 bou.

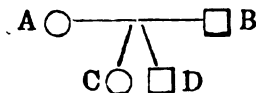
Kněži milí! bratři moji drazí,
 Církví nastali zlí časové;
 Šípy zevšad na ni morové;
 Na ni valí pekelní se vrazi.
 V srdcích světa vládnou ledné mrazy,
 Zlost jde světem jako proudové;
 Kdož z té zhouby, kdož z ní vyplave?
 Kohož dech ten morný neobráví?
 Buďte svorní! Láskou k bližním
 vřete,
 K hněvům vrahův mějte hrud' vždy
 chladnou,
 Žijte svatě, k církví matce hňte,
 Tož zas v kráse blaha církve zkvete.
 Její síly jako orlí zmladnou,
 Šípy vrahů na jich hlavu padnou.

❶ pokrevenství.

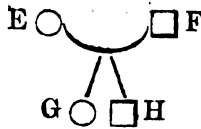
Od Dr. *Františka Laurina*,
docenta církevního práva na vysokých školách pražských
a vicedirektora v pražském arcib. seminěšti.

Pokrevenstvím (*cognatio naturalis seu consanguinitas, Blutsverwandschaft*) se míní příbuzenství dvou neb více osob, zakládající se na *krvi* čili na zplolení neb zrození dotčených osob. Tak k. p. pokrevenství místo má mezi otcem a synem, jelikož tento od onoho zplolen, a mezi matkou a synem, jelikož tento z oné zrozen jest; rovněž i mezi bratrem a sestrou, ježto oba buď od téhož otce, aneb z téže matky, aneb zároveň od téhož otce i z téže matky pocházejí. Je-li zmíněné zplolení neb zrození — manželské, slove pokrevenství, na něm se zakládající, *počestné* (*consanguinitas honesta seu legitima, ehrbare Blutsverwandschaft*); jinak se ale řečené pokrevenství jmenuje *nepočestné* (*consanguinitas inhonesta seu illegitima, unehrbare Blutsverwandschaft*). Osoba, od níž kdo zplolen aneb z nížto kdo zrozen jest, slove *kmen* (*stipes, Stamm*) dotčeného zplozence neb zrozece.

Názorně se pokrevenství naznačuje takto: jednotlivé osoby se dle svého pohlaví poznamenají zvláštními znameními, totiž čtverhranem, trojhranem, kolečkem aneb jiným podobným způsobem. Osoby od nichžto kdo pochází, se postaví vedle sebe, a jsouli spolu v řádném manželství, spojí se čárou *rovnou*, jinak ale čárou *křivou*; osoba pak od nich pocházející se k nim čárou *kolmou* připojí. K. p.

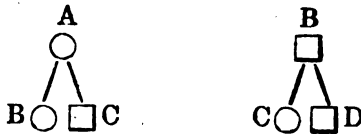

t. j. *A* = manželský otec a kmen zplozencův *C* a *D*.
B = manž. matka a kmen zrozecův *C* a *D*. *C* =
manželský syn, *D* = manželská dcera.

t. j. E = nemanž. otec a kmen zplozencův G a H .
 F = nemanž. matka a kmen zrozcův G a H . G =
 nemanž. syn, H = nemanž. dcera.

Béře-li se ohled pouze na jeden kmen, znázorňuje se pokrevnství, buď si již počestné nebo nepočestné, následujícím způsobem:

Názorné seřadění pokrevencův jistého rodu dle přirozené jich posloupnosti vzdělané slove *strom rodový*, (arbor seu schema consanguinitatis, Stammbaum). Mohou pak tito pokrevenci k sobě buď v takovém poměru státi, že nejenom pospolu od společného kmene, nýbrž i mezi sebou jeden od druhého pocházejí, k. p. otec, syn, vnuk; aneb mohou k sobě v tom poměru postaveni býti, že jen pospolu od společného kmene, nikoliv ale i zároveň mezi sebou jeden od druhého pocházejí, k. p. bratři, bratřanci, bratr a jeho bratra syn. Tudiž obsahuje strom rodový dvě řady pokrevenců čili dvě pokolení (linea consanguinitatis, Linie der Blutsverwandschaft), podle toho, pocházejí-li pokrevenci v něm obsažení, nejenom od společného kmene, nýbrž i mezi sebou jeden od druhého, — aneb pocházejí-li pouze od společného kmene, nikoliv pak zároveň i mezi sebou jeden od druhého. V prvním pádu slove pokolení přímé (linea recta consanguinitatis, gerade Linie der Blutsverwandschaft). K. p.

Osoby $A—G$ tvoří pokolení přímé, ježto $B—G$

nejenom od společného kmene A, nýbrž i mezi sebou jedna od druhé pocházejí; totiž C od B, D od C, E od D atd.

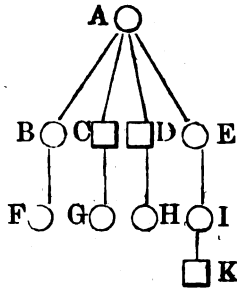
Vstupuje-li se v pokolení přímém vzhůru, totiž od zplodenců neb zrozcenců ku kmenu, tu slove pokolení přímé *vstupující* (linea recta ascendens, gerade aufsteigende Linie); sestupuje-li se ale dolů, totiž od kmene ku zplodencům neb zrozcencům, tu se pokolení nazývá pokolení *přímé sestupující* (linea recta descendens, gerade absteigende Linie). Tak jest k. p. v pokolení přímém A — G pro zplodence D pokolení C — A pokolení přímé vstupující, pokolení pak E — G pokolení přímé sestupující.

Pokrevenci pokolení přímého vstupujícího se jmenují vůbec *předkové* (majores, Ahnen, Vorfahren, Ascendenten); pokrevenci pokolení přímého sestupujícího pak slova *potomci* (posterii, Nachkommen, Descendenten). Zvláště pak se v pokolení přímém vstupujícím C — A jmenuje C vzhledem k D — otec, B děd (avus, Grossvater), A praděd (proavus, Urgrossvater). Postupovaloby se ještě výše, tu by po A následoval *otcův praděd* (abavus, Ururgrossvater, meines Vaters Urgrossvater); po tomto by pak přišel *děda mého praděd* (atavus, meines Grossvaters Urgrossvater) atd. Byly-liby B a C osoby ženské, sloula by B *bába* (avia, Grossmutter), A pak *prabába* (proavia, Urgrossmutter) atd.

V pokolení přímém sestupujícím E — G slove E vzhledem k D syn, F vnuk (nepos, Enkel), G pravnuk (pronepos, Urenkel). Sestupovalo-li by se ještě hloub, tu by přišel pravnukův *syn* (abnepos, Ururenkel o. des Enkels Enkel), *pravnukův vnuk* (atnepos, des Enkels Urenkel) atd. Byly-liby F a G osoby ženské, nazývala by se F *vnučka* (neptis, Enkelin), G pak *pravnučka* (proneptis, Urenkelin) atd.

Zavírá-li ale pokolení ony pokrevence, jenž sice od

společného kmene, nikoliv ale zároveň i mezi sebou jeden od druhého pocházejí, pokolení to slove *nepřímé* čili *po-
bočné* (linea obliqua, collateralis, transversa, ungerade Li-
nie, Seiten = oder Querlinie). K. p.

Z pokrevenců tuto naznačených v pokolení poboč-
ném stojí

1. B C D E (bratři a sestry, Geschwister).

2. Jich děti F G H I (Geschwisterkinder). Zvláště pak se jmenují F a I, t. j. synové dvou bratří, *bratrance* (patruales); byly-liby F a I dvě dcery, nazývaly by se latině též patruales (gen. fem.), po česku pak mohly by se nazý-
vati *bratranice*. O sobě by se F vzhledem k I jmenoval *strýčec* (patruelis) t. j. strýce mého syn, a byla-liby F osoba ženská, sloula-by v témže poměru *strýčence* (patruelis, gen. fem.). — G a H, t. j. synové dvou sester, slují *sestřenci* (consobrini); byly-liby G a H dcery, slouly-by *sestřenice* (consobrinae). O sobě se G vzhledem k H jme-
nuje *tetěnc* po matce, a byla-liby G ženská, sloula-by *tetě-
nice* po matce. — F a H, t. j. synové od bratra a sestry, nazývají se společně *strýčenci* (amitini). O sobě se jme-
nuje F vzhledem k H *ujčec* (matruelis), t. j. bratra mé matky čili ujce mého syn; byla-liby F ženská, sloula-
by vzhledem k H *ujčence* neb *ujčena* (lat. matruelis, pobl. žensk.); H pak slove vzhledem k F *tetěnc* po otci (amitinus), t. j. mé tety (po otci) syn, a byla-liby H osoba ženská, sloula-by *tetěnice* po otci (amitina). Jelikož se ale teta

po otci čili otce mého sestra (amita) jinak i *strýčena* neb *strýna* jmenuje, slove H vzhledem k F též i *strýčenec*, a byla-li by to osoba ženská, sloula by *strýčeniče*. *)

3. B a G, ujec a *sestřenek****) neb *synovec*****) (avunculus atque ex sorore nepos, Onkel u. Schwwestersohn o. Neffe.) Byla-liby G osoba ženská, jmenovala-by se vzhledem k B *sestřenka*, *synovkyně* aneb i *nef* (ex sorore neptis, Schwwestertochter oder Nichte).

4. B a I, strýc a bratrovec neb i synovec (patruus atque e fratre nepos, Vetter und Brudersohn o. Neffe.) Byla-liby I ženská, mohla by se nazývati *bratrovka* aneb i *synovkyně* (e fratre neptis, Brudertochter o. Nichte).

5. D a G, teta po matce čili ujčína †) a *sestřenek* neb *synovec* (matertera atque e sorore nepos, Tante u. Neffe.) Byla-liby G ženská, sloulaby *sestřenka* neb *synovkyně* aneb i *nef*.

6. C a H, teta po matce čili ujčína a *nef* (matertera atque e sorore neptis, Tante u. Nichte).

7. C a I, teta po otci čili strýna a bratrovec neb i synovec (amita atque e fratre nepos, die Muhme oder Base oder auch Tante u. der Neffe).

8. K stojí v pokolení pobočném s B, C, D, F, G a H.

Pokrevenci po otci slovou jinak též pokrevenci *po meči* (po lat. agnati, po něm. die Schwertmagen); pokrevenci po matce pak se jmenují pokrevenci *po přeslici* (po lat. cognati, po něm. die Muttermagen.)

Jsou-li pokrevenci pokolení pobočného od společného kmene stejně vzdáleni, jmenuje se pokolení to — pokolení

*) Viz Jungmannův slovník při dotčených slovech; srv. též *Danielis Adami a Weleslavina*: Nomenclator quadrilinguis str. 251 a sled.

*) Jungmann l. c.

****) *Weleslavina* l. c.

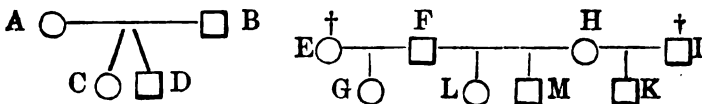
†) Juridisch-politische Terminologie für die Tavischen Sprachen Oesterreichs, Wien 1850.

pobočné *stejně* (linea collateralis aequalis, gleiche Seitenlinie) jakové jest pokolení B C D E a pokolení F G H I.

Zavírá-li ale v sobě pokolení pobočné — pokrevence od společného kmene nestejně vzdálené, slove pokolením pobočným *nestejným* (linea collateralis inaequalis, ungleiche Seitenlinie), v jakovém stojí k. p. BG, BH, BI; DF, DG, DI; BK, CK, DK; FK, GK, HK.

Mají-li pokrevenci v pokolení pobočném postavení oba kmeny společné, mužský totiž i ženský, slove pokrevnosti jejich *plnorodé* aneb i *vlastní* (consanguinitas bilateralis, vollbürtige Blutsverwandtschaft). Tou měrou se jmenují bratři, téhož otce a tuže matku mající, bratři *plnorodí* neb i *vlastní* (fratres germani, vollbürtige oder leibliche Brüder).

Mají-li ale pokrevenci v pokolení pobočném stojící jen jeden kmen společný, druhý ale každý pro sebe zvláštní, tu se jmenuje pokrevnosti jejich *polorodé* neb *poloviční* aneb *nevlastní* (consanguinitas unilateralis, halbbürtige Blutsverwandtschaft). Tudiž se jmenují dva bratři, jenžto nepocházejí od téhož otce a z téže matky, bratři *polorodí* neb *poloviční* aneb i *nevlastní*. Zvláště pak slovou dotčení bratři — poloviční bratři po *otci* aneb bratři z jednoho otce aneb *bratři pokrevní* (fratres consanguinei, Brüder nach dem Vater), mají-li téhož otce ale rozdílné matky; pak-li touže matku ale rozdílné otce mají, slovou *polovičními bratřimi po mateři* aneb bratřimi z jedné matky aneb bratřimi *životními* (fratres uterini, Brüder nach der Mutter *) K. př.

Zde jsou C a D plnorodí neb vlastní bratři.

*) Viz *Amosa Komenského: Jana linguarum*, kap. 56.

Smysl onoho druhého obrazce jest tento: *F* zplodila s manželem svým *E* syna *G*; rovněž i *I* s manželem svým *H* dceru *K* zplodila. Když pak na to zemřeli jsou *E* a *I*, vstoupili spolu *H* a *F* v manželství a zplodili syna a dceru *L* a *M*. Tu již jsou *L* a *M* plnorodý bratr a plnorodá sestra; *M* a *K* jsou (polorodé) sestry po otci (sorores consanguineae), *L* a *G* (polorodí) bratři po matce (fratres uterini), podobně i *M* a *G*. — *G* a *K* pak jsou v pravém smyslu slova řečení *nevlastní* bratr a *nevlastní* sestra (comprivigni, Stiefgeschwister), nemajíce ani otce ani matku společné a tudíž k sobě také ani v žádném pokrevnosti nestojíce; pročež je dobře rozeznávati dlužno od bratrů a sester polorodých čili polovičních, jenž se též *nevlastními* bratřimi a sestrami nazývají.

Vzdálí, jehožto mezi dvěma pokrevenci vhledem k jejich pokrevnosti stává, jmenuje se *stupeň* pokrevnosti aneb *koleno* (gradus consanguinitatis, Grad der Blutsverwandtschaft), a sice stupeň první, druhý, třetí atd., podle toho, je-li dotčené vzdálí menší nebo větší.

Při počítání stupňů pokrevnosti sluší rozdíl činiti mezi pokolením *přímým* a mezi pokolením *pobočným*.

V pokolení *přímém* platí v této příčině následující pravidlo: Toliký stupeň pokrevnosti se mezi dvěma danými pokrevenci počítá, kolik mezi nimi zplazení stává

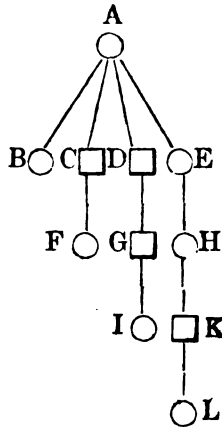
A ○ (tot sunt gradus consanguinitatis, quot sunt generationes). Tak k. p. v obrazci svrchu uvedeném, jež tuto opět klademe, stojí *D* k *C* v 1. stupni pokrevnosti pokolení *přímého* vstupujícího, poněvadž mezi otcem a synem jednoho zplazení stává; k *B* pak stojí *D* v 2. a k *A* v 3. stupni téhož pok. *přím.* vstup., k pokrevenci *E* stojí *D* v 1. stupni pokrev. pok. *přím.* sstup.; k *F* v 2. a ku *G* v 3. stupni téhož pokolení. *G* stojí k *C* v 4. a k *A* v 6. stupni pokrev. pok. *přím.* vstup.

Může pak se při počítání stupňů pokrevnosti v pokolení přímém, ač jsou-li osoby, jichž stupeň pokrevnosti se udati má, názorně naznačené, i následujícího zkráceného pravidla užívati: Toliký stupeň pokrevnosti se počítej, kolik tu osob kromě kmene stává. Tudiž *G* k *E* v 2. stupni pokrevnosti stojí, jelikož tu kromě kmene (*E*) dvou osob (*F* a *G*) stává; *k A* pak stojí *G* v 6. stupni dle téhož pravidla.

Tímto způsobem v pokolení přímém i *civilní* i *církevní* právo stupně pokrevnosti počítá.

Co do počítání stupňů pokrevnosti v pokolení *po-
bočném* se ale právo *civilní* od práva *církevního* liší.

A sice *civilní* právo i tuto stupně pokrevnosti dle téhož pravidla počítá, jako v pokolení přímém, totiž dle počtu *zplození* neb *osob*. K. p.

Dle občanského (*civilního*) práva stojí tuto *B* k *C* v 2. stupni pokrevnosti; stává tu dvou zplození se strany kmene *A*, totiž zplození syna *B* a dcery *C*; rovněž tak stojí *B* k *D* a *E*. — *B* k *F* (ujec k sestřenku) stojí v 3. stupni, jelikož tu tři zplození stává, totiž zplození *B* a *C* se strany *A*, a zplození *F* se strany *C*. — *F* stojí ku *G* (sestřenec k sestřenicí) v 4. stupni pokrevnosti. *B* k *L* pak stojí v 5. stupni; *I* k *L* stojí v stupni *sedmém*.

Naproti tomu právo *církevní* počítá v pokolení pobočném stupně pokrevnosti takto :

1. v pokolení pobočném *stejném* počítá se toliký stupeň pokrevnosti mezi dvěma danými pokrevenci, koliký se jeví mezi jedním z řečených pokrevencův a mezi kmenem jejich. Dle práva církevního stojí tedy B k C (bratr k sestře) na 1. stupni pokrevnosti, ježto se mezi B a C (synem neb dcerou) s jedné a mezi A (otcem) s druhé strany 1. stupeň pokrevnosti projevuje. F ku G (sestřenec k sestřenicí) stojí na 2. stupni, ježto se mezi F neb G (vnukem neb vnučkou) a mezi A (dědem) 2. stupeň pokrevnosti nachází.

Stupně pokrevnosti pokolení pobočného stejného nazývají se *prosté* (gradus simplices), ježto s obou stran *tentýž* stupeň jest, totiž, první, druhý, třetí atd.

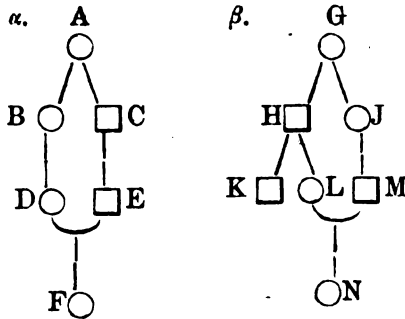
2. V pokolení pobočném ale *nestejném* právo církevní při počítání stupňů pokrevnosti užívá následujícího pravidla: Mezi dvěma danými pokrevenci počítá se toliký stupeň pokrevnosti, koliký jest mezi pokrevencem od společného kmene vzdálenějším a mezi kmenem samým ; k tomuto stupni se pak zároveň stupeň pokrevence ku kmenu bližšího připojí přídavkem: *smíšený s prvním* neb druhým atd, aneb lépe: *dotýkající se prvního* neb druhého atd. (mixtus cum 1. 2. etc., seu tangens primum, secundum etc.). Tou měrou v obrazci svrchu uvedeném stojí F k B (sestřenec k upci) na 2. stupni, *smíšeném s prvním*, aneb *dotýkajícím se prvního* ; B k I na 3. stupni *smíšeném s prvním*, aneb na 3. st., *dotýkajícím se prvního* ; G ku K na 3. stupni, *smíšeném s druhým* ; I k L na 4. stupni *smíšeném s třetím*.

Stupně pokrevnosti pokolení pobočného *nestejného* se jmenují *smíšené* (gradus mixti), jelikož se tu stupně *nestejné* sbíhají, totiž stupeň vzdálenější se stupněm bližším.

Mimožjednoduché pokrevnosti, o kterém až posud

řeč byla, i vícenásobného pokrevnosti stává. A sice v takovém stojí

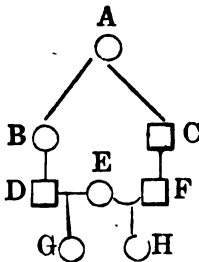
A. osoby, osobami sobě pokrevnými zplozené. K. p.

ad α . Tuto stojí F k E na 1. stupni pokrev. pokol. přím. vstup., jest totiž jejím synem; zároveň ale stojí k ní po otcově (D) straně na 3. stupni pokrev. pokol. poboč., smíšeným s 2. stupněm. Pokrevnosti, v němž tato osoba F stojí, *nepočestné* jest.

ad β . Zde stojí N k M v témže poměru, jako svrchu F k E . — N k H stojí se strany otce (L) v 2. stupni pokrev. pokolení přím. vstup., se strany matky M ale na 3. stupni pokrev. pokol. poboč. nestej., smíšeném s 1. stupněm.

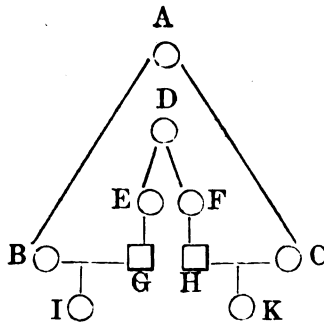
B. Osoby, od někoeho s osobami mezi sebou pokrevnými zplozené. K. p.

Zde stojí G k H se strany otce E v 1. stupni pokrev. pokol. poboč. stej., totiž jsou polorodi bratří (po

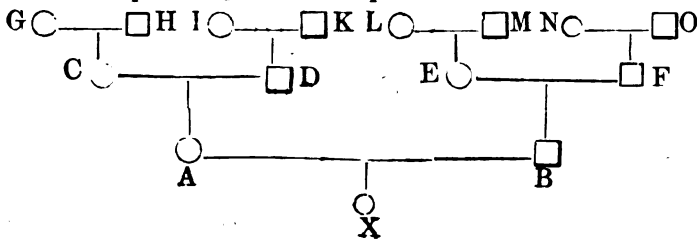
otci), fratres consanguinei; se strany matek (D a F) ale stojí k sobě G a H v 3. stupni pokolení poboč. stejného, totiž jsou k sobě prasestřenci.

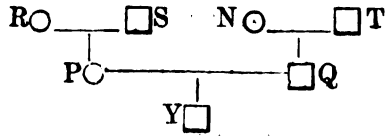
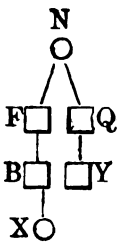
C. Osoby zplozené od osob sobě pokrevných s jinými osobami, tolikéž sobě pokrevnými. K. p.

I a K jsou sobě se strany otcův (B a C) pokrevní v 2. stupni pokol. pobočn. stejn., se strany matek (G a H) ale v 3. stupni téhož pokolení, totiž, se strany otcův jsou sobě bratřenci, se strany matek ale prasestřenci.

Chce-li kdo poznati, zda-li a pokud dvě osoby k sobě v pokrevenství stojí, ten nechat zhotoví strom rodový, od dotčených dvou osob počínajíc a k jich předkům jak se strany otcův tak se strany matek na základě křestní matriky aneb křestních listů postupujíc; pokud takto na společný kmen zmíněných osob přijde, potud sobě tyto pokrevné jsou. K. p. kdyby se mělo udati, zda-li a pokud spolu X a Y v pokrevenství stojí, nechat se napiší znaky a jména jejich na dolním kraji listu, nad nimi nechat se postaví jich rodiči, pak rodiči těchto atd.

Takovou měrou se našlo, že mají X a Y společný kmen N, a sice v následujícím poměru:

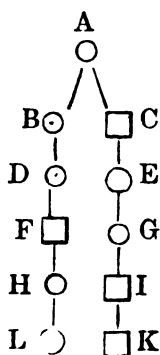
Osoby X a Y jsou tedy pokrevné v 3. stupni pokol. poboč. nestejn., smíšeném s 2. stupněm.

Již pak v církvi katolické ti, jenž sobě buď v pokolení přímém aneb v 4. neb bližším stupni pokolení pobočného pokrevní jsou, platného manželství spolu uzavřítí nemohou, nechat to jejich pokrevenství — počestné jest nebo nepočestné, plnorodé nebo polorodé. Qui in linea recta, nařizuje v té příčině §. 26. *Instrukce pro církevní manželské soudy v císařství rakouském, aut in quarto vel proximiori quodam lineae transversae gradu consanguinei sunt, validum inter se matrimonium contrahere non possunt; neque refert, an consanguinitas ex copula licita vel illicita exorta sit.*

Že se tato překážka platného manželství v pokolení přímém i po obecném právu církevním (jus ecclesiasticum commune) na všechny stupně vztahuje, to patrně vysvitá z nařízení papežův, k. p. Řehoře Velikého, Mikuláše II. a jiných, jimižto ustanoveno, že osoby v pokolení přímém sobě pokrevné spolu potud v platné manželství vejítí nemohou pokud se dotčené jich pokrevenství pamatuje aneb pokud se poznati dá. Progeniem (potomstvo) suam unumquemque usque ad septimam decernimus observare generationem, et quamdiu se agnoscant affinitate (zde tolik co: consanguinitate) propinquos, ad conjugalem copulam (eos) accedere denegamus; quod si fecerint, separentur; tak nařízeno papežem Řehořem Velikým (can. 16. C. XXXV. qu. 3.; srv. can. 17. 18. ead.).

Co se pokolení pobočného týče, tu až k dobám pa-

peže Innocence III. (1198—1216) pokrevnosti až do 7. stupně, tento spolu počítajíc, překážkou platného manželství bývalo. Než řečeným papežem překážka ta na stupeň *čtvrtý* obmezena jest, jelikož se jí přes tento stupeň bez velikých nehod šetřiti nemohlo. „Prohibitio quoque, tak ustanovil v té příčině zmíněný papež Innocenc III., copulae conjugalis quartum consanguinitatis et affinitatis (švakrovství) gradum de caetero non excedat; quoniam in ulterioribus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari (cap. 8. de consang. et affin. IV. 14; viz *Schmalzgrueber*, Jus eccl. univ. lib. IV. tit. 14. n. 34—37). — Kdyby ale i jen jeden z dotčených pokrevencův na dalším než 4. stupni postaven byl, mohou spolu platné manželství uzavřítí, byť se druhý z nich společného kmene i v 1. stupni dotýkal. To vysvětluje ze slov papeže Řehoře IX. (1227—1241), jenž ustanovil, že v té příčině platí pravidlo, jakoby pokrevenc, od společného kmene *vzdálenější*, v témže stupni, v kterém ve svém pokolení od společného kmene vzdálen jest, i od jednoho každého pokrevence v 2. pokolení postaveného vzdálen byl.

K jest zde pokrevná s *A* v 5. stupni pokol. přímého; s osobami *B D F H* a *L* v 2. pokolení postavenými ale pokrevná jest v 5. stupni pokolení pobočného, jelikož

sama, co pokrevenec od kmene vzdálenější, s kmenem v 5. stupni pokrevná jest. Poněvadž ale K se všemi osobami v pokolení B — L stojícími v 5. stupni pokolení poboč. pokrevná jest, může s každou z nich v platné manželství vejíti, nechat se stupeň 5. dotýká s druhé strany stupně pátého (L), čtvrtého (H), třetího (F), druhého (D), aneb i prvního (B); neboť pokrevenství pokolení pobočného jen až k stupni 4. překážkou platného manželství jest.

Zní pak zmíněný výrok papeže Řehoře takto: *Vir qui a stipite quarto gradu, et mulier, quae ex alio latere distat quinto, secundum regulam approbatam, qua dicitur: „Quoto gradu remotior differt a stipite, et (tolik co: etiam) a quolibet per aliam lineam descendantium ex eodem (totiž: differt),“ licite possunt matrimonialiter copulari (cap. 9. eod.)* — Tímto nařízením vyzdvihl jest papež Řehoř IX. nařízení papežem Celestinem III. (1191—1198) dané, vedle něhož by K se žádným z pokrevencův B, D, F a H v platné manželství vstoupiti nemohla, nýbrž jedině s pokrevencem L. (Viz. cap. 3. eod.)

Kdyby pokrevenci, na zapovězeném stupni pokrevenství postavení, na vzdor církevní záповědi spolu manželství uzavřeli propadají v tom samém okamžení exkommunikaci čili vyobcování z církve. „Eos“, ustanovil v té příčině papež Klement V. (1305—1314), „qui divino timore postposito in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis, — — constitutione canonica interdictis, — — contrahere matrimonialiter non verentur, — — refrenare metu poenae ab hujusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiae ipso facto decernimus subjacere“ (cap. un. de consang. et affin. in Clem. IV. 1.). — Sněm Tridentský pak nařídil, že se těm, jenž opovážili se uzavřítí manželství v zapovězených stupních, o dotčené záповědi vědouce, všeliké prominuti (dispensatio) naprosto odepřítí má,

zvláště, byli-li manželství takto uzavřené již i tělesně vykonali; jediné těm že se uděliti má prominutí, jenž byli spolu, o dotčené překážce platného sňatku manželského nevědouce, v manželství vstoupili, ač byli-li jsou při tom šetřili právních formálností, církví ustanovených, zvláště *ohlášek* (cap. 3. de clandest. despons. IV. 3.): jinak že se i takovými lidem prominutí odepřiti musí. „Si quis,“ tak zní dotčené nařízení sněmu Tridentského (sess. XXIV. de reform. matrim. cap. 5.), „intra gradus prohibitos *scienter* matrimonium contrahere praesumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendae careat; idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. — Quod si *ignoranter* id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eidem subjiciatur poenis; non enim dignus est, qui ecclesiae benignitatem facile experiatur, cuius salubria praecepta temere contempsit. Si vero solemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, tunc facilius cum eo et gratis dispensari potest.“

Nyní ale nastává důležitá otázka: zda-li se totiž tato překážka platného manželství *pouze* na ustanovení církevním, aneb zároveň i na *podstatě* manželství, Bohem samým zřízené, a tudíž na ustanovení *božském* zakládá, čili jinými slovy, je-li onano překážka pouze *juris ecclesiastici* *positivi* seu *humani*, aneb je-li zároveň *juris naturalis* seu *divini*.

Rozdíl tento nanejvýš důležitý jest, a to v nejednom ohledu. Nebo předně, je-li pokrevenství překážkou platného manželství pouze na základě nařízení církevního, mohou pohané a židé a všickni nekrtěnci, jelikož k církví (viditelné) nenáležejí a tudíž ani zákonům jejím poddání nejsou, spolu i v dotčených církví zapovězených stupních pokrevenství řádný a platný sňatek manželský uzavřítí tak sice, žeby, pokřtiti se davše, za pravé manžely

považování býti nejenom směli anobř i musili. „Quam per sacramentum baptizmi, dí v té příčině *Instrukce pro církevní manželské soudy císařství rakouského* v §. 23., non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur, matrimonium ab infidelibus contractum, conjugibus impebus ad Christum conversis, firmum manet, non obstanti-dimentis, ecclesiastica lege institutis.“ — Spočívá-li ale zmíněná překážka na právu božském, tož i pohanům a židům, a všem ostatním nekitěným lidem v platné manželství spolu vejti brání, jelikož tito všickni zákonu přirozenému čili božskému podrobeni jsou, majice jej, jak dí apoštol Páně sv. Pavel (Řím. 1, 14. 15.), napsaný v srdcích; z čeho zároveň plyne, žeby takovito manželé, pokítiti se davše, pospolu co manželé žiti nesméli, nýbrž od sebe se odloučiti musili. — Mimo to, zakládá-li se řečená překážka pokrevenství pouze na ustanovení církve, může v ní církev opět, uznala-li by to za dobré, prominutí uděliti, dle právní řehole (regula juris): Omnis res, per quascunq̄ue causas nascitur, per. eadem dissolvitur (cap. 1. de R. J.). — Spočívá-li ale jmenovaná překážka na přirozené povaze manželského sňatku čili na ustanovení božském, tu církev nikterak moci nemá, uděliti v zmíněné překážce prominutí čili dispensi.

Co se již 1. stupně pokrevenství v pokolení přímém týče všickni bohoslovci a kanonisté jednohlasně tvrdí, že stupeň ten po právu přirozeném a božském platnému manželství v cestě stojí, jelikož úcta a poddanost, kterou děti rodičům svým povinny jsou, vylučuje onu stejnost a rovnoprávnost, jenž mezi manžely panovati má. „In commistione personarum conjunctarum, dí o tom sv. Tomáš Aquinský ve svém světoznámém díle, *Summa Theologiae* (2. II. qu. 154 ad art. 9. n. 3.), „aliquid est, quod est secundum se indecens et repugnans naturali rationi, sicut quod commistio fiat inter *parentes et filios*, quorum est per se et immediata

cognatio (jenžto sobě bezprostředně pokrevní jsou); nam filii naturaliter honorem debent parentibus.“ —

Co se *ostatních* stupňů pokrevství v pokolení přímém týče, o těch týž sv. *Tomáš* tvrdí, ty že nikoliv po právu přirozeném čili božském, nýbrž jen po právu církevním čili lidském manželskému sňatku brání, jelikož totiž svrchu zmíněné neshody nestává mezi oněmi osobami, ješto se sebe co rodielé a zrozenci nedotýkají bezprostředně, nýbrž jen prostředkem jiných osob (per ordinem). Znějí pak slova dotčeného vznešeného církevního Učitele takto: „Aliae vero personae, quae non conjunguntur secundum se ipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex se ipsis indecentiam.“ — Mimo to se v té příčině odvolati lze na papeže *Innocence III.*, jenž byl jistěmn biskupu tiberiáskému na otázku, zda-li pohané, spojivše se manželsky s osobami v 2. neb dalším koleně jim pokrevnými, a davše se napotom pokřtiti, pospolu co manželé žiti smějí čili nic, odpověděl, že smějí, jelikož *pouze* církevními (constitutiones canonicae) vázání nejsou, — anižby by byl jakého rozdílu mezi pokolením přímým a nepřímým udělal. Zní pak dotčený papežský výrok takto: „Gaudemus in Domino (et j.). Utrum pagani, uxores accipientes in secundo vel tertio vel ulteriori gradu sibi conjunctas, sic conjuncti debeant post conversionem suam insimul remanere vel ab invicem separari, edoceri per scriptum apostolicum postulasti. Super quo taliter respondemus, quod, cum sacramentum (tolik co: tajemný svazek neb *tajemství*, nikoliv ale tolik co: *svátost*) conjugii apud fideles et infideles existat, quemadmodum ostendit apostolus (I. Cor. 7, 12. 13.) dicens: „Si quis frater infidelem habet uxorem, et haec consentit habitare cum eo, non illam dimittat,“ — et in praemissis gradibus a paganis quoad eos matrimonium licite sit contractum, qui constitutionibus canonicis non arctantur, — quid enim ad nos, secundum eundem apostolum (I. Cor. 6, 12.), de

his, qui foris sunt, judicare! — in favorem praesertim christianae fidei et religionis, a cujus perceptione per uxores, se descri timentes, viri possent facile revocari: fideles hujusmodi matrimonialiter copulati libere possunt et licite remanere conjuncti, cum per sacramentum baptismi non solvantur conjugia sed crimina dimittantur (cap. 8. de divortijs).

Co se pokolení *pobočného* týče, tu ohledně 2. 3. a 4. stupně, že tyto pouze na základě ustanovení církevního manželského sňatku brání, pochybovati nelze; to mimo jiné patrně dokazuje právě uvedený výrok papeže Innocence III. Vzhledem k 1. stupni tohoto pokolení ale mnozí bohoslovci a kanonisté z právě uvedeného papežského výroku uzavírají, že dotčený 1. stupeň po právu *božském* manželskému sňatku v cestě stojí, jelikož zmíněný papež jen o 2. 3. aneb dalším — nikoliv ale i o 1. stupni vyslovil, že jedině po právu církevním manželskému sňatku brání. — Avšak proti tomu závěrku podotknouti sluší, že se papež Innocenc v zmíněném výroku svém jen o těch stupních pokrevnosti vyjádřiti minil, ohledně jichžto mu otázka činěna byla; a poněvadž v dotčené otázce o 1. stupni pokrevnosti vůbec žádné zmínky nebylo, proto ho i papež sám v odpovědi své zcela mlčením pomínil, nikoliv ale proto, jakoby byl chtěl n a p r o s t o z počtu stupňů, pouze církví zapovězených vyloučiti, a tím 1. stupeň pokrevnosti jak v pokolení přímém tak i v pokolení pobočném za stupeň právem božským zakázaný prohlásiti.

Dále se dotčení učenci k potvrzení svého mínění na sv. *Augustina* odvolávají, jenž (De Civit. Dei lib. XV. cap. 16.) dí, že se na počátku pokolení lidského jen za tou příčinou bratři se sestrami manželsky spojití směli, poněvadž se pokolení lidské rozmnožiti mělo, zároveň pak tehdaž ještě jiných lidí, leč Adamem a Evou bezprostředně zplozených, nestávalo; což ale že nyní *nábo*

ženstvím zakázáno jest. Cum igitur, dī sv. Augustina, genus humanum post primam copulam viri facti ex pulvere et conjugis ejus ex viri latere, marium feminarumque conjunctionibus opus haberet, ut gignendo multiplicaretur, nec essent ulli homines, nisi, qui ex illis duobus nati fuissent: viri sorores suas conjuges acceperunt; quod profecto, quanto est antiquius compellente necessitate, tanto postea factum est damnabilius religione prohibente. — Avšak z těchto slov sv. Augustina patrně vysvítá, že jen pozitivní ustanovení náboženské (religione prohibente), a nikoliv podstata manželství bratřím sestry za manželky pojímati brání. — By tomu nebylo tak, kterak by to byl mohl Bůh původně připustiti, aby se pokolení lidské prostředkem nepřirozeným zachovalo a rozplodilo! — Blíže tedy pravdy se býti zdají ti, kdož tvrdí, že v pokolení pobočném i 1. stupeň pokrevnosti jen na základě pozitivního ustanovení církevního překážkou manželství jest.

Ačkoliv ale jak 1. stupeň pokolení pobočného tak i kromě 1. stupně, všechny ostatní stupně pokolení přímého pouze od církve překážkou platného manželství učiněny jsou: nicméně církve ani v 1. stupni pokolení pobočného, ani v kterémkoli stupni pokolení přímého nikdy prominutí neudílí. Tak již papežem Klementem VIII. (1523—1534) odepřeno bylo prominutí vévodovi Richmondskému, nemanželskému synu anglického krále Jindřicha VIII., žádajícímu, aby směl v manželství vejíti s Kateřinou, manželskou dcerou téhož krále Jindřicha.

Rozšířila jest ale církev svatá překážku pokrevnosti, zákonem přirozeným stanovenou, i na kolena svrchu jmenovaná k tomu cíli a konci, aby věřící její tou měrou k tomu přiněla, by si z cizých rodin manželky a manželky brali, tím pak aby rodiny od sebe odloučené a sebou vespolek spříznila a takto zároveň lásce křestanské, jenž se ku všem lidem vztahovati má, mocné podpory poskytla, kdežto by jinak hřusné sobectví povstalo, kdyby

še osoby, již pokrevností úzce spojené, ještě i svazkem manželským spojovati směly; to by pak jednotlivé rodiny výhradně na sebe obmezovalo a od ostatních rodin nepřátelsky odlučovalo a takým způsobem křesťanskou lásku k bližnímu, ne-li dokonce, aspoň s veliké části udušovalo. Stájtež tu o té věci slova hlubokého křesťanského myslitele, sv. Augustina, jenž o ní na místě svrchu podotčeném takto dí: *Habita est enim ratio rectissima caritatis, ut homines, quibus esset utilis atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis (svazky rozličných poměrů) neclerentur; nec unus in uno multas haberet (sc. necessitudines), sed singulae spargerentur in singulos (aby jeden k druhému nebyl poután mnoha svazky zároveň, nýbrž aby každým jednotlivým svazkem poután byl k jinému), ac sic ad socialem vitam colligendam plurimae (sc. necessitudines) plurimos obtinerent. Pater quippe et socer (tchán) duarum sunt necessitudinum nomina; quando ergo alium quisque habet patrem, alium socerum, numerosius se caritas porrigit. Utrumque autem unus Adam esse cogebatur filiis et filiabus suis, quando fratres sororesque connubio jungentur. Sic et Eva uxor ejus utriusque sexui filiorum (děti) fuit et socrus (tchyně) et mater; quae si duae feminae fuissent, mater altera et socrus altera, copiosius se socialis dilectio colligaret. Ipsa denique jam soror, quod etiam uxor fiebat, duas tenebat una necessitudines, quibus per singulas distributis, ut altera esset soror, altera uxor, hominum numero socialis propinquitatis auferentur. Sed hoc unde fieret, non erat, quando nisi fratres et sorores ex illis duobus primis nulli homines erant. Fieri ergo debuit, quando potuit, ut existente copia inde ducerentur uxores, quae non erant jam sorores, atque ut non solum, istud ut fieret, nulla necessitas esset, verum etiam, ut, si fieret, nefas esset (t. j. musilo se státi, aby nejenom potřebí nebylo, by bratří sestry za manželky pojímali, nýbrž by to i zároveň, stalo-*

li by se to přec někým, za hříšné platilo). Nam si et nepotes primorum hominum, qui jam consobrinas (sestřenice) poterant accipere conjuges, sororibus suis matrimonio jungerentur, non jam duae, sed tres in homine uno necessitudines fierent, quae propter caritatem numerosiore propinquitate nectendam disseminari per singulos singulae debuerunt. Esset enim unus homo filiis suis, fratri scilicet et sorori, conjugibus et pater et socer et avunculus, ita et uxor ejus iisdem communibus filiis et mater et amita et socrus: iidemque inter se filii (děti) eorum non solum essent fratres atque conjuges verum etiam consobrini (bratranec a sestřenice), quia fratrum filii (děti). Omnes autem istae necessitudines, quae uni homini tres homines connectebant, novem connecterent, si essent in singulis singulae, ut unus homo haberet alteram sororem, alteram uxorem, alteram consobrinam, alterum patrem, alterum avunculum, alteram socerum, — alteram matrem, alteram amitam, alterum socrum, atque ita se non in paucitatem coarctatum, sed latius atque numerosius propinquitatibus crebris vinculum sociale diffunderet. —

Mimo to zkušenost učí, že manželství od osob sobě blízko pokrevných uzavřená málo kdy šťastná bývají, odkudž o nich i toto přísloví povstalo: „Sterben, Verderben, keine Erben.“ „Inest humanae verecundiae, di o té věci sv. Augustin na dotčeném místě, „quiddam naturale atque laudabile, ut cui debet causa propinquitatis reverendum honorem, ab ea contineret, quamvis generatricem, tamen libidinem, de qua erubescere videmus et ipsam pudicitiam conjugalem.

Zároveň i to zkušeností dokázáno, že děti pocházející ze sňatků mezi pokrevenci uzavřených, na mnoze rozličnými tělesnými, ano i duševními neduhy stíženy bývají*).

*) Vis *Pozor* od r. 1862 čís. 170, čl.: „Sňatky mezi pokrevnými a němota.

Nad to nade všecko tím, když blízcí příbuzní spolu v manželství vcházejí, kazí a poskvruje se vroucí obcování rodinné, jelikož se takou měrou mezi oudy téže rodiny, úzce spolu obcovajícími, smyslná žádost budí, aneb aspoň u jiných podezření takové žádosti se vzbuzuje (Instr. pro jud. eccl. §. 81.).

Jak daleko pokrevenství v starém zákoně manželskému sňatku na překážce bylo, o tom svědčí III. Mojž. 18, 6.—14. — Že pak tímto starozákonním ustanovením církev Kristova není vázána, to vysvítá nejenom ze zvláštní povahy této církve Kristovy a z poměru jejího k starému zákonu, nýbrž i z dogmatického výroku sněmu Tridentského, jímžto o té věci ustanoveno jak následuje: *Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum et dirimere contactum; nec posse ecclesiam in nonnullis illorum dispensare aut constituere, ut plures impediunt et dirimant, anathema sit* (sess. XXIV. de sacram. matrim can. 3.).

Církevní umění.

(Pokračování.)

Malba miniaturná.

Malba miniaturná t. j. malba v menších vypočetných byla jest provozována od prvních století k účelům církevním, zvláště k ozdobení bohoslužebních knih a písem svatých. Zvláště se toto dalo za dob Konstantina Vel. a Theodosia mladšího. Jeden z nejstarších rukopisů s miniaturami přechovává se v c. k. bibliothéce ve Vídni; je to kniha Genesis, a sice již ze století IV. nebo Vho. Jiné miniatury ze VIho století nalezájí se ve Florencii. Kreslení v těchto dobách, je sice nazvíce dřevěná a nemotorná, skladba (komposice) však sama vyjádruje na-

zvíce velmi duchaplně a trefně myšlenku textu, který má obrázkem vysvětlen býti. Již však z VIII. století nacházíme se miniatury, které, jak d' A g i n c o u r t o některých Vatikánských piše, již i více pravdě podobnosti v posuňcích prokazují, co však se vymyšlení a uspořádání předmětu týče, s nejlepší dobou malby měřiti se mohou. Zvláštním způsobem rozeznávají se malby miniaturné, které se rozšiřovaly od století VIII. z ostrova irského. Známky jejich jsou: Rozhodný odpor proti antice, veliká samostatnost, záliba v arabeskách, ostré kreslení na obrysech a pestré malování. Karel Vel. vymáhal na duchovních velikou zručnost v tomto umění, aby totiž knihy nejen opisovati, ale i malovati uměli. Proto byly drobnomalby za jeho času nejen velmi četné, nýbrž i provedení jich bylo na větším díle a z větší části velkolepé a skvělé, což sloulo drobnomalbou Frankskou. Též nástupcové Karla Vel. podporovali umění toto, a tím to jde, že během celého románského počasi bylo jest s velikou horlivostí pěstováno; zvláště v tom vynikali co nejslavněji kláštery bavorské, a jejich důmyslní sousedé kláštery české. Důkazy toho podnes nalzáme ve dvorní bibliothéce Mnichovské, kde jsou složeny rukopisné skvěloknihy z Řezna a z kathedrálního pokladu Bamberského sem přivezené. — Ohledem Čech uvádíme n. p. drobnomalby ve Vyšehradské knize perikop z počátku XII. století; bibliothéka učení pražského přechovává knihu perikop s mnohými obrázky biblickými z XI. již století; — museum české chová latinský Slovník Salomouna biskupa kostnického, ilustrovaný od Miroslava l. P. 1102 a t. d. Méně příznivě vyvíjelo se toto umění v románské době až do XIII. stol. ve Vlaších.

V XIV. a XV. století dosáhnul tento způsob malby vysokého stupně dokonalosti, jelikož vedle německých, též nejlepší malířové nizozemští a italiánští tímto

uměním se zanášeli. A však vrchol slávy v této době náleží našim umělcům domácím česko-slovanským. Připomínáme zde drobnomalby mnicha Koldy v passionálu kněžny Kunhuty (od r. 1312) a řeholníka Hordíka v pontifikálu biskupa Alberta se Šternberku z r. 1376 — a t. d. *)

Co se pak týče techniky nejstarších drobnomalb jsouť buď kresleny pérem, buď jak se patří malovány štětcem, sem tam jen tukány vrškem štětce. Barvy však se vyznamenávají podivu hodnou svěžestí a trvalostí, což se docílilo ostatně nejen tím, že tyto barvy se tytýž uměle a vzácným nákladem připravovaly, nýbrž i tím, že se dobře zvolenými látkami spojovaly; ano bytelně k tomu přispěl i pergamen, na němž malováno. V novějších dobách počíná se toto umění zase utěšeně zmáhati v Nizozemích, ve Francouzsku a nejnověji způsobem zvláště skvělým v Rakousku. Bylo by přáti, aby se toto umění zase provozovalo všeobecněji a prozatím v úžším oboru pro účely církevní k. p. při zhotovování tabulek kanonických, ježto se rozestávají po oltářích.

Při snahách, zajisté všeho uznání hodných, vyznamenati a ozdobovati knihy liturgické (missály a t. d.) zvláště začátečními písmenami buď jen jednoduše černými nebo s malbou tištěnými ozdobeními po krajích a těmi podobnými — mělo by se přiblížeti předně k tomu, aby se jednak místo těch nazvíce moderních, a matných, někdy všeho významu prázdných ozdůbek vrátili umělcové zase k oněm starším lepším vzorům, — jinak aby se zřetel obrátil i na papír samotný.

Tak řečený papír mašinový málo se hodí pro knihy

*) O početných a skvělých miniaturách českých jedná ználec jejich p. prof. Wocel v Památkách archaeologických a v jiných spisích zevrubněji.

liturgické, a nad to nezřídka vinou jest největší, že tisk malebný na něm provedený již za málo let vybledne, zajde a místo, co by se měl jako ony ještě z XV. století a od dříve pocházející, též na papíře malované initaly ještě po 300 v stejné svěžesti barev skvíti, -- snad sotva 30ho roku dočekati se může.

Dr. Jan Bílý.

Odloučení státu od církve.

V kronice třetího svazku časopisu našeho sdělili jsme (str. 229—232) přehled návrhu ediktu náboženského nastiněný pérem p. prof. Dr. Jana Schulte; i těšili jsme se z přípovědi dalšího rozebrání návrhu pověstného: než mnoholičné a neodkladné jiné práce nedopustily posud splnění vyžádaného slova. Zatím podáváme s jinými pomůckami článek nadepsaný: *Odloučení státu od církve*, ku kterému dotčený návrh Mühlfeldovský patrně vede.

Die Jahrbücher für Wissenschaft und Leben, herausgegeben von Dr. Noack obsahují v III. ročníkú 6. svazku 1848 Kleinpaulovo pojednání: *Uiber die Trennung von Staat und Kirche*. Vytkneme tu z něho hlavní zásady a napovíme pak, co by se z nich a z podobného ediktu Mühlfeldovského důsledně vyninouti muselo.

1.

Kleinpaulův „Stát od církve odloučený je spolek, který docela na jiných základech spočívá, než na zásadách náboženských. Společnost jej tvořící stojí mimo vše náboženství, nedbá na nižádné vyznání; vzhledem víry jest naprosto lhostejná, indiferentní. Užívání práv politických nezávisí od vyznání víry; státu takovému vše jedno jest, zná neb nezná-li se občan k jakémukoli spolku náboženskému neboli církvi; i bezvěrec požívá co humanista všech práv občanských, a vzhledem na ta jsou všechny strany náboženské sobě rovny. Úřadování poli-

tické nesouvisí s nijakou funkcí náboženskou. Služebníci kultu nedostávají platu se strany státu. Žádný ohled se neběře na smýšlení neb vyznání náboženské v těch věcech, kterých stát buď dovoluje neb požaduje. Státu takovému lhostejno jest, platí neb neplatí-li komu manželstvo za svátost, žádá neb nežádá-li kdo požehnání sňatku, považuje-li kdo sňatek svůj za rozvízitelný, neb za nerozpojny. Stát nezapovídá zasubování osob rozličného náboženství, na př. židů s křesťany. Příklad přestává; stát ji nepotřebuje k občanským jednáním. Stát působí na vzdělávání občanské bez vyučování v náboženství ve školách; to zanechává buď stranám náboženským aneb dopouští učiti ve školách náboženským pravidlům, která by společná byla všem vyznáním. — K možnosti takového státu předpokládáno, že většina občanů státních sama lhostejná jest ke všemu, cožby se týkalo jakéhokoli náboženství, že pokládá náboženství za zbytečné k výchování veřejnému.“ Tyto jsou požadavky Kleinpaulovy k zákonodárství v státu od církve odloučeném. Tak to žádala r. 1848 strana liberální v Hamburku a rovněž „Frankfurtský výbor padesáti.“

2.

Porovnáme-li tyto zásady bezvěreckých liberálů německých s paragrafy Mühlfeldovského návrhu, podoba zásad leží na bíledni. Většina výboru náboženského v radě říšské poslanců přiznala se k nim, a většina liberálních lidí tuzemských i zahraničných pozdravila je co „šťastně formulovaný výraz požadavků liberálních na zákonodárnou moc.“ Daleko vzdáleni, abychom se dotkli osobních náhledů náboženských a vyznání údů dotčeného výboru, dovoluji sobě ale pochybovati o zákonodárné moudrosti přijatého návrhu.

Moudré zákonodárství hledí především na skutečné potřeby státu, na povahu a přání svých občanů, a vydává zákony, které těmto podmínkám vyhovují. *Doktrínární*

liberalismus nedbaje těch ani oněch, dělá zákony, které se jeho *ideí* o dokonalém státu podobají. Moudrý zákonodárce staví na skutečnosti, liberální ideolog v povětrných ideách a ve snách svých.

My se přede vším tážeme, stává-li *potřeby* k dotčenému ediktu náboženskému? Nedávno se určily císařským patentem *církevní poměry evanjeliků* zákonem, jež i protestanté zahraniční uznali za *nejliberálnější v Evropě*. A brzy potom přířknul *císařský patent židům* stejná občanská i politická práva, kterých tito dříve neměli a Židé jich přijali s radostným díky vzdáním. Církevní poměry *katolíků* již dříve byly *konkordátem* upraveny, smlouvou, která vzhledem na správu církevního jmění a na volení katolických církevních představených vládě mnohem více vůle pouští, než dotčené patenty si osobují vzhledem na protestanty a Židy. Byla-li která modifikace *konkordátu* žádoucí, za příčinou nového přetvoření říše rakouské v stát konstituční: nebylo přece potřeba, aby se hned nyní a tak radikální zákon vydal, jaký jest obmyslený edikt náboženský.

Za příčinou kázně církevní pouštěli radikalisté z *konkordátu* strach na nižší duchovenstvo: a však to se již několikaletou zkušeností přesvědčilo, jak plané bylo to strašení; ano osadní duchovenstvo bylo před první synodou pražskou od svých konsistostí vybídnuto, aby zadalo v poradách okresních omluvené odpovědi na otázky biskupské, které se co přípravy a předlohy k usnešením synodálním považovati mohly.

Konkordát probudil tedy i nižší třídy duchovenstva k činnosti poradní. Přísnější pravidla církevní ohledem na *sliby* manželské, možná že se nelíbila oněm mohovitým a bohatým prostopášníkům, kteří se dříve ledabylo vykupovali od nároků bídných obětí svých: úbytek, a častější legitimování dětí nemanželských náledivými sňatky objevily ale blahodějný účinek novější kázně cír-

kevní a skutečnost ukázala, že konkordát stal se ochranným chudých. Křiky radikalistů proti osočovanému konkordátu ochabují nyní v té míře, oč více se známost obsahu jeho i mezi lidem šíří. Nad to pak možných modifikací dopouští závěrek smlouvy té smlouvajícím stranám. Útok na konkordát ale sotva byl by povstal, kdyby byl zároveň prohlášen s patenty upravidlujícími poměry jinověrců. Tito vedli útoky proti domnělé oprávněné církvi katolické. Dobromyslná povaha katolíků nezáviděla patentů jinověrcům příznivých, an katolíci sami mohli doufati, že snad i oni stejně oprávnění budou aspoň ohledem na samosprávu svého církevního jmění a na volení duchovních vyšších. Při zákonu náboženském zvláště šetřeno musí býti přesvědčení, smýšlení, a citu náboženského těch, kterým se zákon dává. Tato stránka povahy národní není všude stejná. Či chtějí rakouští ideologové nivelovati také v tom ohledu národní kmeny v říši rakouské? Myslí-li příznivci návrhu Mühlfeldovského, že se totéž hodí Moravanům, Čechům, Slovincům, ano i německým Tyrolákům, co se líbí položidovským a polo-protestantským Hamburčanům, Frankfurťákům a indiferentům, kteří nosí pouhé jméno katolíků?

Žádáme tedy, aby se nám na alé nepokládalo, pravíme-li že příznivci navrženého ediktu neznají povahu lidu, jemuž chtějí vnutit zákon bezvěrecký.

3.

Liberálové vychválili náš edikt za „šťastně formulovaný výraz svobodomyšlnosti.“ Za dnů našich všecko chce sloužit liberálním. Rozeznáváme všeliké druhy liberalismu. My patříme k té straně liberálů, která přeje svobodu nejen občanského ale i náboženského i církevního života dle skutečných potřeb a přání obyvatelstva naší říše, obyvatelstva vedeného náboženským i mravním přesvědčením o pravdě víry své, i oživeného pravidlem té lásky k bližnímu, jemuž učil vtělený syn Boží, živý

ideál pravého lidumilství v osobách i národech. Svůj ten liberalismus rozeznáváme od liberalismu bezvěreckého, od náboženského indiferentismu, jaký se jeví v navrženém ediktu. My v ediktu spatřujeme *neobmezenou svobodu víry a svědomí*, propuštěnou *jednotlivcům: obmezený ale a opoutaný život v náboženské obci, neboli církvi*. (Vis. čl. 15—17.) Státní moci přičteno v něm takového vrchprávní, které daleko přesahá staré mnohonásobně zaříkané *panování státu policejního*. Zde vidíme protivu svobody — nový druh onoho feudálního absolutismu, jehožto healo bylo: *Cujus regio, illius religio*. Jednotlivci mají býti vymaněni: sbory náboženské, církve ale pod stálé poručnictví a libovůli státu postaveny. Velmi vhodně pravil důmyslný jeden bohoslovec, že edikt náš má hlavu Janusovu; líc mladého liberalismu, týl starého absolutismu. Mladou tvář usmívá se na svobodomily, indiferenty a bezvěrce: starou přísně hledí na sbory a církve, zvláště na představené jejich.

4.

Nechť liberálníci po libosti jásají nad svým šťastně formulovaným symbolem: my považujeme již pouhé uveřejnění jeho za *politickou nehodu*, za nový kvas k nedůvěře v nový konstitucionalismus rakouský. Má-li říš naše ostati velmocí neodvislou a v právech svých váženou od sousedů: musí sama býti spořádána ve všech svých částech dle potřeb, povah a přání svých rozmanitých kmenů národních, sjednocená společnými zájmy, a upřímně konstituční vedle států konstitučních. Kam ale dospěla posud naše nová ústava? Říšská rada jest kusá. Uhrům a Chorvátům se nechce do ní; na příchod Vlachů se nepočítalo; Poláci a Čechové se pořád ohražovati musí proti přechmatům centralistů. Převaha těch týrá stranu federalistů, osobujíc si rozhodování i v těch věcech, které dle smyslu základního diplomu náleží sněmům zemským; většina neuznává stejné oprávnění neněmeckých národností a hrdým pychem k mlčení donucuje odpůrce své

politické bezohledné soustavy. Z lůna této většiny vyšla i většina výboru náboženského a ta schválila již návrh rakouského Kleinpaula; schválila zásady mladé školy Hegelovců. Doufají-li naši noví zákonodárci in publico-ecclesiasticis, že odbudou svým vědeckým sebevědomím, svým smichem protesty proti svému ediktu? Hledají-li pochvalu své liberálnosti za hranicemi rakouskými — v Hamburku, Frankfurtu, Amsterdámě, u svých německých bratrů v Prusku? Budou-li se těšiti napořád z citátek všeobecné Augsburgyně? Zarazily se protesty na mnoha stranách na slovo mužů ujišťujících, že se edikt náboženský letos ani v poradu nevezme: a nyní se povídá, že se to v zárověm zasedání zárověm stane! Rozmnoží-li se pak protesty a zadají-li se ze všech stran: budou-li liberálníci křičeti opět na agitace ultramontanské? A snad budeme děkovati někdy panu Mühlfeldovi, že vyvolal tyto odpory; ježto z dávného sna a hniloby probudili osady katolické! Ty poženou pak k odpovídání své mandátáře na radě říšské, jenž opovážili se posmívati se posvátným citům mandantů svých! My varujeme a protestujeme!

K. V.

Polemika Hlasů ze Syona.

(Pokračování.*)

2. Hlasy ze Sionu vyrovnají se *ohnivým deklamacím prvních reformátorů* proti církvi katolické. Hřmí na ty, „kteří místo slovo Boží, světské a babské slyší básně, a místo evangelium lidské nálezky, ustanovení a závody, a v nich spasení hledají“ (str. 3); křičí, že „milovníci tmy

*) Za příčinou, že nebylo právě při ruce jiného článku krátkého a v sobě ukončeného, a čas nutil k vydání 2. svazku, podali jsme tehdy jen začátek onoho článku a scelujeme jej nyní. Red.

vždy směleji hlasů svých pozdvihují a antikrist skoro zřejmě vojnu vypovídá království Kristovu“ (str. 5). U evanjelíků jest světlo, pravda — u katolíků tma, lež; církev katolická jest „Bábel podvodu.“ Katolíci prý božskou počtou svatých vzývají a jim se klaní (137). Papež sedí na trůnu nejsvětější Trojice (103); každého roku na zelený čtvrtek proklíná jinověrce (132), spasení libovolně rozdává; koho chce, za svatého prohlašuje (136), za peníze minulé i budoucí hříchy odpouští (137) a t. d. Hlasatelé Sionští překrucují učení katolické, aby z něho vyvodili odpor proti svatému evangeliu. Utržkům a krivdám takovým navykli jsme, a ze zkušenosti víme, že se horlivost evangelická pouze v hanách jví. Zášťi proti katolické církvi a papeži tak jest zakořeněno, že na smír není pomyslení. Prohlašujít: „Mír mezi vyznávači rozdílnými, žádnou ale smlouvu s Římem, dnes ne, a nikdy ne!“ — Nejvíce ale bouřeno proti hierarchii katolické. Připomeneme si z Hlasů slova, jichž p. J. S. (str. 69.) na uvážemou podává, kdež praví, že biskupové a jiní hodnostáři katoličtí „podle úřadu a povolání každého prostředku se chápají musejí, aby církev evangelickou navrátili k poslušnosti a v poddanost papeži, t. j. aby ji vyhubili.“ — Pravda jest, že všickni upřímní katolíci vůbec a naše vrchnosti církevní zvláště dychtí, aby brzy zavítal čas, aby byl dle slov Páně „jeden ovčinec a jeden pastýř;“ my věříme, že se to jinak státi nemůže, leda obrácením a navrácením se k církvi katolické: než ohraditi se musíme proti ustavičnému podezřívání, žeby *výhradně* katolické vrchnosti, *všech* prostředků — tedy i násilných a nemravných — používaly k vyhubení učení evangelického. My nebudeme odpovídati za XV., XVI. a XVII. věk, jehožto povaha neznala snášlivosti náboženské v tom smyslu, jak ji žádá duch věku našeho. Věkem našim pohybuje jiný duch — *materiálních a politických zájmů*: jindy převáhal cit a smysl náboženský. V politice dějí

se nyní svévole, výstřednosti a přechmaty: v minulých věcích dalo se totéž v oboru církevním. Jen nepředpojatý pozorovatel a zkoumatel poznává, kde bylo a kde jest zámezi. Nynější výstřední, svémyslný, nesmířlivý, politický národní fanatismus vysvětliti může nám násilné děje minulosti, když lidé bývali ještě přímějši a ráznějši, méně olíčení a ohlazení. Odpor proti stávající autoritě jak světské tak církevní býval za starodávna přísněji a náhleji trestán, než nyní.

Záští a msta dusí se v novějších státech policejních snáze; jindy vyšlehovaly zlé ty vášně a naruživost prudčeji. Protivy se hubily vespolek. Ohněm a mečem zařily proti sobě strany. Která z nich v naší vlasti byla moudrá — která mírná? Páleno — vražděno; kdo více? Bůh suď! Byli-li Husité a evanjelici Bělohorští neviňátka a mučenníci — musili ovšem katolíci jejich odpůrcové býti tyrané a katané! Tak tomu učí novokrojně romány, kterých diktuje zášť proti církvi a líčí libovolná fantasie. Jestliže arcibiskup „Abeceda“ bezprávně spálil bludné knihy Wiklefovy; s jakým právem spalovali Husité klášterní bibliotéky i s mnichy bibliotekáři?

Velebitelův přeceněného zlatého věku našeho ptali bychom se: Kdo pak páčil a kazil dražší a vzácnější knihy? Katolíci nebo Husité? V knihovnách vůbec a v klášterních zvlášt byly za časů Husitských samé rukopisy, a často jen „unica.“ Spálil-li se jediný exemplář, bylo po památce ducha toho, kdož jej skládal! — Ale co ta kněžská censura? Ty ka cířské klíče? My na to se ptáme: jakou censuru vedli pochodněmi svými osvícení Husité? Kdo z nich censuroval předně dvě knihy Královorského rukopisu, než je k opeření šípů rozstříhovali? — A ještě dříve v bouři Pražské r. 1422 jak censurovali Novoměstští? „Oboří se na všecky kollege a vytepú je, a knihy mistrův i jiných učených lidí, a knihy obecné v knihárně některé pobrali a jiné zka-

zili a ztrhali“ a stali — — Antoníše kniehaře velmi nábožného a šlechtného člověka.“ (Starí letopisové čeští vyd. Palackým, str. 51). — „Ale,“ slyším volati „ten Koniáš“! — Narážíte na Antonína Koniáše, o kterém pohrobni vydání Jos. Jungmanna historie literatury české na str. 582, 583 zprávu podává: „Narozen v Praze 1691. Jesuita; misionář po 37 let; ač neduživý, kázával i pětkrát za den brzo česky, brzo německy, tak že jej někdy s kazatelny odnesli. Lid tak rozplakával, že dále kázati nemohl. Kázaje o posledním soudu, řetěz okolo krku míval; vyobrazením pekla nejedny z posluchačů o rozum přivedl. Na 60.000 knih českých spálil, jakožto husitaké.“ Novější jeden literator udal již 80.000; já se pamatují že někde jsem četl o 16.000 knihách spálených Koniášem. Naši zlatíci husitského a předbělohorského věku tolik se napsali o klasičnosti českých knih z onoho věku, zvláště o „bratrských“ že se našim dobromyslným krajanům zdáti musí, že onen věk vyvedl tolikéž původních výtečných spisů, kolik jich ten pověstný jesuita byl spálil. Na štěstí zachovali titěž Jesuité domnělé ty klassiky české ve svých knihovnách, a ty se po zrušení jejich kolejí všechny dostaly do c. k. university Pražské. Tam jich najde, komu se líbí studovati ducha jejich. Jaké to byly knihy, odsouzené na hranici? Polemické, naplněné hanami a útržkami proti učení katolickému, v podobném slohu psané, jako jsou ohlasy jejich — Hlasy ze Sionu. K jakým výtržnostem záští konfesionální zavádí, máme příklad na nejučenějším biskupu bratří českých, — Janu Amosu Komenském. Nahlédněme do jeho Didaktiky vydané 1849. Na str. 187 čteme po náreku, že bratří málo obětují na zvelebení škol tuto proti Jesuitům naměřenou deklamací: „Rozpomeňte se, jaké jste příklady slepě horlivé štědrosti vidali na modlářství a pověrnou tu a povětrnou marných lidí boží službu! Pohlédte na samy třeba jesuitské školy! Co se tu na-

dávalo, co nasypalo, jen aby novověrec neb chytrák jeden za druhým učiněn býti mohl! Měli hle svědcové světa, skázcové mládeže, zrádcové obcí a měst takové štěstí, že pod zámyslem mládeže cvičení přicházející, hrady vyzdvihovali, zboží a statky hltali, ode všech ještě k tomu čest a pochvalu měli; a my Kristovi služebníci, Kristu, ne sobě shromáždující, ne vašeho, než vás hledající místa najíti moci nebudeme? Nastavěli oni pro Antikristovy mezky paláců takových, a my pro Kristovy beránky jesliček vyzdvihnouti moci nebudeme? Mé jest stříbro, a mé jest zlato, dí bůh (Hozí: 2, 9.); protož jemu na jeho službu a poctu všeho vynakládati žádný se neliknuj. Nebo šafářem jsa, nedáváš svého nic, ale pánu svému k zalibení jeho vlastní věci vynakládáš. Sic nám na osvědčení budou v den soudný modláři, a štedrostí svou nám k hanbě budou; kteříž kdyby jinak byli poznali, jinak by dělali. — Rozpomeňte se také, jaká jste po ty časy těžká břemena vystáli, jaké daně, a konstribuce tyranům a modlářům svým a dítek svých vrahům dávati museli! . . . bůh od vás ani desátého dilu nežádá, toho čeho tyrané na nás dobývali. Takližby pak lehýčké boží nad hrozné onono a olovené Antikristovo břímě přece těžší se zdálo? Mnozí z vás, zmámení jsouce od svědců těch sypali jste jim jměníčka svá, a strkali dítky své.“ (N. B. I Bratří čeští dávali synů svých na cvičenou do kolleji Jesuitských.“) Nyní pak milosrdenstvím božím“ (v třicetileté válce když pod ochranou Švédů se vraceli čeští Bratří do Čech) „vychvácení jsouce, nepospíšíte i dítek svých z hrdla Molocha vychvácených, obětovati bohu živému, i k vzdělání stánek jeho snášeti dobrovolných obětí svých? Vy páni vracíte se k svým dvorům, ovčincům, lukám, chmelnicím, vinicím, rybníkům a t. d. Přejtež tedy nám abychom také boží dvory a ovčince boží, rybníky a sádky, boží

viničky a zahrádky (v nichžby rostla a množila se jako kvítkové mladátka boží) pracovali a osazovali.“ a t. d. — Nuže jestli v takovém duchu ten „tichý genius“ psal, a katolíky — jesuity nazýval chytráky, svědce světa, zrádce mládeže, zrádce obce, Antikristovy mezky, m o d l á ř e — a službu boží jejich (katoličkou) pověrnou a marnou: jak asi psali jeho méně tiší pobožní spolu- bratři? A jak pak se dotčení „mezkové Antikristovi“ cho- vali k Amosu Komenskému? Z 31 spisů jeho v historii Jungmanově zaznamenaných stojí v indexu boh. librorum prohibitorum et corrigendorum vydaném z rozkazu arcibiskupa Pražského Petra jen jedenáct. Jeho *Janua Linguarum* vyšla v Praze 1667, 1669 t y p i s archiepi- scopalibus per Paulum Postrzehacz a potřetí lat. italsky, česky a německy v Praze u Antonína Koniáše 1694; s připomenutím na titulu: „*Editio Latino- Bohemica tertia, in qua postrema editione mutata sunt ea pau- cula, quae Catholicae doctrinae non satis consona et Juventuti minus apta esse videbantur.*“ Z toho vidno, že Arcibiskupové a Jesuité hleděli k věci, nikoli k osobě. Jak přehnána jsou tedy slova v Hlasech ze Sionu na str. 84: „Popálili jsou Jezovité veškeré nábožné knihy české, biblí svaté, veškerou českou literaturu; poněvadž, jak pravili, byla kacířská.“ O indexu jindy více povíme.

Což pak ale vyvolalo censuru tu a výkazy kněh zapovězených? Přitištěný patent císařovny Marie Theresie od 1749, podepsaný Hynkem Antonínem Ch a r w á t e m oznamuje; „Od nedávných časů, obzvláště ale od té zde trvalé poslední vojny s nelibkou se to zna- menalo, kterak ten již v tomto království českém vyko- řoučený blud sem i tam mezi sprostným neumělým, a tak lehce převedenu býti mohoucím lidem sedlským i také v městech a městečkách se zase vyskytovati a vždy dále rozmáhati počíná, který znamenitě odtud svůj počátek brátí se zdá, že v času poslední vojny od porozdílného

lidu, obzvláště ale od těch z nekatolických krajín se zpátky navracujících Emigrantů, popů a svodníků i také od těch do Karlových Varů a Teplice pro ušetření svého zdraví přicházejících podobných jinému náboženství oddaných, porozdílné nejen Lutherianské, Kalvinské, anobř i Pietistské, Husitské a všechny jiné katolickému náboženství naproti čelící knihy sem vnášené, a od nich, jako i od zdejšího lidu roztrušované bývají. . . . Aby tedy tomu sem se vlouditi chtějícímu zlému, kterážto před lety tomuto dědičnému království českému tolik neznázi a neřesti jest spůsobilo, s vší přísností v přič kročiti se mohlo . . . a jakož naddotčeným spůsobem vnášení a rozšívání kacířských i všech jiných katolickému náboženství na příkoří jsoucích kněh za nejškodlivější věc dle zkušenosti se býti vidí, a tak tomu se vší mocí a vymysletelnými prostředkami zámezek položití zapotřebí jest. . . . nemá tedy nižádný do Karlových Varů neb Teplice pro ušetření svého zdraví přicházející jinému náboženství oddaný, buď on kdo buď, neméně žádný kupec neb forman, krajkář, přízník nebo pláteník anebo Vratislavský, Nornberkský, Lipský neb Chomutovský a jiný posel, neb kdokoli jiný, nějaké kacířské a od pravého katolického náboženství a víry vyznání jakýmkoli spůsobem vzdálené knihy do tohoto království českého vznášeti se pokusiti, an pokudž této záповědi naproti by jednal, a podobné kacířské knihy s kupeckým zbožím aneb bez něho, aneb na jiný spůsob sem přinesl, mimo toho, že ten a takový ihned právně podržán a criminaliter na potaz vzat anobř s konfiskováním všeho svého zboží stížen, vyzraditeli ale toho buďto třetinu téhož propadnutého zboží aneb kdyby jenom samé kacířské knihy přinešeny byly, ex publico odměnu užiti má“ a t. d. —

My se ptáme Hlasatelů Sionských, byly-li takové zákony světské a církevní moci nemravné prostředky proti tajným svůdcům lidu a podloudníkům? Od takového pod-

loudnictví posud neodstoupili prusští náhončí, potomkové českých emigrantů, aniž noví horlivci spolků protestantských, biblických. Za dnů našich tisknou se napořád Berlinské bible a tak řečené Berlinky, podvržené, pověrami naplněné katolické knížky modlitební, o nichžto jsme se již dvakráte zevrubněji byli zmínili. Roznášené tyto knihy za laciný peníz aneb darmo se rozdávají katolíkům pohraničným, aby je jednak rozviklali u vřře, jednak aby se se strany protestantské námítky činiti mohly katolíkům: „Hle jak pověrní jsou katolíci věřice takovým odpustkům!“ a t. d. V tom směru podporuje i Gustav-Adolfská Jednota evanjelické listy: Hlasy ze Sionu a „Hus.“ Evanjelíkům je vše mravné a volné, aby dokázali, jací posud jsou modláři katolíci!

A jakých násilných prostředků užívalo se proti Husitům a Evanjelíkům se strany katolické a později jezuitské? Bylo-li to násilí výhradně jen na této straně? Kdo hledá příčinu tragické historie naší ubohé vlasti, nechť nepočíná u hranice Kostnické: ale čti v dějinách našeho Palackého, co předcházelo těmto auto da fé! Čti také ve Starých letopisech jeho, co následovalo, jak jsou rozuměli stoupenci Husovi „svobodě slova Božího.“ Na př. str. 23. „Léta božího 1417 pan Oldřich z Rosenberka a pan Čenek poručník jeho . . . kázali knězi Janovi řečenému Biskupec kaplanu svému tak po kázání: Páni přikazují aby všickni knězie, což jich jest pod mocí Páně, kteříby nechtěli rozdávatí lidu obecnému těla božího a krve božie pod obojí způsobú, aby změnili se o fary s těmi kněžími, kteříž rozdávají pod obojí způsobú; pakliby toho kteří nechtěli učiniti, že budú far zbavení“ a t. d. A jak řádili pak osvícení „boží bojovníci“? Na str. 25 čteme k r. 1419. „Potom druhého léta, když klášter (Zbraslavský) vypálen, král Václav opět vykopán od Táborův, a položen jest na oltář; udělavše jemu korunu z sena, pivem napájeli jej, praviece: však když živ byl

rád jsi s námi pšel.“ — Dotkneme se ještě jen několika dat. Str. 43.: „A tu Táboři nalezše kněze Heřmana biskupa (člověka dobrého, kterýž byl farářem prvé v Milíčíně, i utopili ho. Ten biskup před tím mnoho kněží Tábořských světil na Lipnici, připuzením Páně Čenkovým a potom se jim zprotivil, tak mluvě, že jsem všechno lotry světil.“ . . . „zlezli Rabí hrad, a pobravše zboží i zapálili hrad a kněží spálili.“ . . . „dobyli Řičan, a Žižka vyved sedm kněží do jedné jisthy i spálil je všechny.“ Str. 44.: „Šturmovali a zapálili klášter (Sv. Jakuba) u Stradova.“ K r. 1423 Str. 57. „Šla archa proti arše . . . a Pražané utekú poražení jsúce od Žižky . . . a toho kněze, ježto nesl archu z Pražské strany, Žižka zabil palcátem.“ Ale nechejme dalších výpisů, při kterých srdce krvácti musí. Pohlédněme do bližších časů v první dobu po ohlášení tolerančního patentu. Netřeba bylo tehdáž tajně vnášeti knihy směřující proti víře katolické; tiskly se v samých Čechách, na Moravě i na Slovensku. A nad to chápali se noví vyslanci Augsburského i Helvetského vyznání zvláštního prostředku k rozšíření víry své. Namlouvali sedlákům katolickým, že budou sproštěni desátků, dají-li se zapsati t. j. stanou-li se protestanty. Důkazů toho nazbyt v archivech farních okolo Ml. Boleslavi. Domnělé sproštění od desátků, volné požívání pokrmů masitých také v dnech postních a pití vína při večeři Páně byly nejvýdatnějšími pohnutkami, ze se mnozí „zapsati dávali.“ — Zjevný následek potajného toho přemlouvání bylo zprotivení se mnoha gruntovníků v kraji Boleslavském zpouzejících se odváděti desátky katolickým farářům, až pak po několikaletých přech zkušenost jich poučila, že jsou právní povinnosti reální, které nezávisí od náboženského vyznání, a kterých nesproštuje osobní proměna víry.

Že se i nynější svobody tisku užívá se strany

protestantů k útržkám proti církvi katolické, a řádům jejím, patrně, ať více nedáme, z „Hlasů ze Sionů, z Husa a z Betanie.“ Na místě katolických Jesuitů ale spomstil se na p. Šubertovi, vydavateli Hlasů ze Sionů, jeho kolléga, ev. pan farář Košut přičítaje mu dle Hlasů str. 253., „zásadu Jesuitskou“: Calumniare audacter, semper aliquid haeret.“ Oba jmenovaní páni jsou kandidáti pro superintendentství v Čechách. K. V.

Zlatý klíč.

(Ukázka z Velehradek).

Dlouhé věky poklad v skrytu leží,
devaterou maje závoru,
kupec z všeho světa oboru
po vodách i zemi k němu běží.

Nikdo zlata toho nevytěží,
nepřekoná zámkův odporu,
násilí se láme o horu —
a přec dva jej slabí zdvihli kněží.

Tys ten poklad, národe můj drahý!
Cyrill, Method jsou ti kněží Páně.
Proč as jejich zdařily se snahy?

Přinesli si klíček zlatý s nebe,
jemuž otvírá se srdcí báně:
jazyk — jakovým Bůh dařil tebe.

K r o n i k a.

Rádění protestantských unionistů na Slovensku.

Slyšeli jsme z nejedněch úst liberálních katolíků ozývati se touhu, aby také v diecéstech katolických propůjčilo se podobné spoluptsobení světským osobám na synodách, z jakého se prý radují obce evangelické: těm a podobným steskům odpovídají udalosti v nejnovějším životě církevním evangeliků v Uhřích, jmenovitě na Slovensku. Pražské Noviny podávají v č. 180. tuto zprávu:

„Záležitost faráře Hodžy ze Sv. Mikuláše není sice ještě rozhodnuta, avšak pokročila ve svém vývinu. Od obou stran s napnutím očekávaný seniorální konvent v Liptově, jenž se dne 12. července odbyval, byl vlastně kongres šlechty třech stolic, neboť stav duchovní byl jen třemi osobami zastoupen. Vzdor mužné obraně, již se Hodžovi od zástupců jeho osady dostalo, zvítězila strana šlechtická dolehajíc na to, aby byl Hodža pohnán před církevní konsistorium a aby byl obžalován. Dle podání uherského církevního zvyku (neboť zákonem to není), zvolí se pro každý proces konsistorium, záležíť z osob světských a duchovních. Z přítomných třech duchovních nechtěl nikdo do toho konsistorium vstoupiti; po velikém hluku a vášnivých výstupech dali se konečně dva z těchto duchovních zastrašiti a uvolili se vstoupiti do téhož konsistorium a budou nyní souditi, avšak ne již samého Hodžu, neboť on není více sám. Sotva že totiž shromáždění uzavřelo Hodžu obžalovati, byl předložen a hned čten protest sedmi obcí. Tato krátká, ale jadrná listina, podepsaná od 7 farářů Liptovské stolice padla mezi vítěze jako puma. Smysl protestu oněch 7 obcí jest tento: Uváživše že jsme v posledním seniorálním shromáždění osobně slyšeli s ustrnutím zlořečení proti Bohu a Kristu, že Liptovský seniorát jest ve spojení s unionistickým superintendentem, jenž přísahu synody Žilinské z r. 1610 . . . *) uváživše, že pana Gedulyho považujeme za nepřitele přísahou vázaného naší evangelické církvi augsburského právě uznaného a zaručeného vyznání, prohlašujeme my podepsaní před Bohem a křesťanstvem, že ani unionistického superintendenta neuznáváme ani v seniorálních s ním souhlasích *) kouventech

*) Šchází časoslovó, snad: *zrušil.*

*) Šnad: „souhlasících.“

se neúčastníme a no zúčastniti nesmíme. Shromáždění pánové uzavřeli na to, obrátit se k Jeho Veličenství, aby takovým agitacím a rejdům konec učinil. Od konventu v Kežmarku volá se neustále ve všech konventech: „Jen autonomii a nic jiného nežli autonomii! pryč s patentem; my nechceme nic z Vídně,“ a t. p. Protiunionistické obce chtějí taktéž jen autonomii a nic nežli autonomii ale bez maďarské příchutě. A proti nim má koruna zakročiti, protože na základě své autonomie tím zůstati chtějí čím rodem a 300letou minulostí jsou: Evangelickými křesťany a Slováky.“

Spatřujeme tedy vypuknutí boje protestantských unionistů a protiunionistů, protest proti císařskému patentu od 8. dubna — a opět odvolání se k Jeho Veličenstvu ve věcech církevních! Hle statečný ohlížec slovenských protestantů augsb. vyznání p. farář H o d ž a stíhán stranou maďarsko-aristokratickou! Komu by se zachtělo po takových „vývinech“ v lůně katolických obcí? Opakují se tu podobné výstupy, jako v Prusích za příčinou unie, o kterých jsme se zmínili ve IV. svazku našeho časopisu str. 252 sequ. a nepřejeme statným Slovákům, aby následovaly podobné exekuce jako v Prusích. — Co tomu řeknou „Hlasatelé ze Siona,“ jenž napořád vytýkají církvi katolické ustanovení lidská? Jsou-li pak zřízení „konventů a kongressů evangelických“ zřízení „božská“? A podobají-li se onyno prvnímu apoštolskému sněmu Jerusalemskému více, než synody a sněmy v církvi katolické?

Letnice 1862 v Římě.

Slavné svatořečení šest a dvaceti mučenníků *Japonských* a ctihodného služebníka Božího *Michaela de Sanctis* v Římě o letošních svátcích svatodušních, vykonaná u přítomnosti více než 300 biskupů a mnoha tisíců kněží katolických ze všech krajín světa, bylo vznešeným zjevením jednoty a velebnosti kultu katolického, i velikostí a moci stolice apoštolské. I věříme rádi nadšenému slovu spolusvědka této slavnosti, našeho arcipastýře metropolitů českého, že shromáždění to živě vzpomínalo na podivné tajemství prvních letnic v Jerusalemě, které svatá církev vyjádřuje svatodušní antifonou: „Loquebantur variis linguis magnalia Dei.“ Netřeba nám zde otišknouti text allokuce Jeho Svatosti papeže Pia IX. s adresou biskupů, o letnicích těch svatému Otci podanou; „dostaly“ se již úřední cestou do rukou veškerého duchovenstva katolického: nicméně mlčením nesmíme pominouti všeobecný souhlas

biskupů katolických s nejvyšší hlavou církve svaté, projevený slovy: „Ab omnibus igitur nobis esse pro certissimo tenendum non fortuito hoc regimen temporale Sanctae Sedi accessisse sed ex speciali divina dispositione illi esse tributam, longaque annorum serie, unanimi omnium regnorum et imperiorum consensu ac poene miraculo corroboratum et conservatum.“ Do hlubokosti duše proniknul nás pevný hlas: „Nos Tecum et ad carcerem et ad mortem ire paratos esse.“ A však dá Bůh, že k takovému konci nepřijde, a že po krátkém zkoušení osvědčí se slovo Krista Pána: „Na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou.“

Památní nápis při svatořečení mučedníků Japanských
v Římě.

V. IDVS. IVN. AN. M. DCCC. LXII
QVOD . FELIX . FAVSTVM . FORTVNATVMQVE . SIET
ET . REI . CHRISTIANAE . BENEVERTAT
PIO . NONO . PONTIFICI . MAXIMO
ADSSERTORI . PIETATIS . LOCUPLETTORI . ORBIS . CATHOLICI
QVI
IN . TEMPLO . VATICANO
DIE . AVSPICATISSIMO . ADVENTVS . SANCTI . SPIRITVS
ADSTANTIBVS . PATRIBVS . CARDI . ET . EPISCOPIS . P . M . CCLXX
SEX . ET . VIGINTI . HEROMARTYRES . INVICTOS
PRO . FIDE . CHRISTI . IN . IMPERIO . IAPONIAE
CRVCI . SVFFIXOS . IMMANITER . TRVCIDATOSI
ET . MICHELEM . DESANCTIS . HISPANIAE . ORNAMENTVM
A . PVERO . INTEGRVM . VITAE . VIRTUTE . SVBACTVM
CORAM . POPVLO . FREQVENTISSIMO . AD . LAETITIAM . EFFVSO
RITV . SOLEMNI . AVGVSTISQVE . POMPIS
IN . COELITVM . SANCTORVM . ALBVM . RETVLIT
ITEMQVE . ANTISTITES . EX . TOTO . TERRARVM . ORBE
ROMAM . OB . TANTAM . FAVSTITATEM . AFFLVENTES
PATERNA . CVMVLATOS . BENEVOLENTIA
GRANDI . NVMSMATE . ARGENTEO
BASILICAM . OSTIENSEM . REFERENTE . AB . EXCIDIO
RECONDITAM . DONAVIT
EOSQVE . VNA . CVM . SACRO . PATRV . PVRPVRATORVM . SENATV
HODIERNO . DIE . IN . CALCIDICO . MAGNO . BIBLIOTH . VATICANAE .
AD . AGAPEN . RECEPIT
HIERONYMV . DE . ANDREA . S . R . E . CARD.
EPISCOPUS . SABINORVM
SVO . ET . FRATRVM . NOMINE . VVLTV . IPSO . GESTIENTIVM
EX . AMIMO . PLAVDIT . ET . GRATVLATVR
DEVMQVE . AETERNVM . PROVIDENTISSIMVM . ADPRECATVR
VT . PONTIFEX . PIENTISSIMVS
SERVS . IN . COELVM . REDEAT
DIVQVE . INTERSIT . POPVLO . CHRISTIANO
QVO . VAFERRIMIS . RELIGIONIS . HOSTIBVS . VBIQVE .
GENTIUM . DISIECTIS .
VICTORIA . LAETI . TRIVMPHV . AGAMVS
EPVLISQVE . AGNI . STFFHANOPHORI
COELESTES . INTER . CONCENTVS . PERPETVO . ASSIDEAMVS

Šetrnost Sv. Otce k rozličným ritům východní církve.

Ta se znova projevila encyklikou vydanou v Římě 8. dubna 1862 k patriarchům, arcibiskupům a biskupům východní církve. V ní se prohlašuje Sv. Otec: „Catholicae Ecclesiae unitati nihil plane adversatur multiplex sacrorum legitimo, rumque rituum varietas, quin immo ad ipsius Ecclesiae dignitatem, majestatem, decus et splendorem augendum maxime conducit. — Neminem autem Vestrum latet, Venerabiles Fratres, quomodo nonnulli incautos praesertim et imperitos decipere, et in errorem inducere nitantur, hanc Sanctam calumniantes Scdem, perinde acsi ipsa dissidentes Orientales ad catholicam fidem excipiens velit, ut ii proprium deserant ritum ac illum latinae Ecclesiae amplectantur.“ Toto utěšené prohlášení Sv. Otce radostně oznámil nejdřív metropolita Haličský, arcibiskup Lvovský, *Řehoř svob. pan Jachimovicz* ritu řecko-slovanského, listem oběžným od 25. května 1862 s vyzváním svého podřízeného duchovenstva, aby na rozkaz sv. Otce podalo upřímnou zprávu, a odpovědi na početné otázky, mezi nimiž hned v předu nacházíme tyto: „Quae in ipsius cleri nostri educatione secundum indigentias nationis et ritus nostri graeco-slavici adhuc desiderentur? Numne praelectiones saltem aliquarum, et quarum prae primis materiarum theologicarum in linguis ecclesiastico-slavica et ruthena ad majorem dexteritatem cleri nostri, obeundi munia sua spiritualia et ecclesiastica magis conducerent, quem obtinentes modo in lingua latine praeter illas unicas ex Theologia pastoralis?“ atd. Kdy pak se otázka předloží duchovenstvu česko-slovanskému: „Zdali jest tou měrou a péčí, jako neměcké, cvičeno a připravováno ohledem na jazyk, kterým se děje a děti musí praktická správa osadní?“

Zpráva o Dědictví sv. Prokopa.

V sezení výboru dne 29. července v kolegium theologickém čten: 1. protokol o poslední poradě, a podány obyčejné správy. 2. Rokováno o vydání knih spolkových a usnešeno, aby se vydaly ponavržené od starosty: „Obrazy víry katolické proti českým bratřím z XV. a XIV. století.“ (Dopisy Slavatovské vyjdou v časopisu katol. duchovenstva). 3. Čtvrtina výboru se vylosovala dle §. 24. jedn. řádu; nová volba pak nastane ve schůzce říjnové.

VI. Seznam
zakladatelů, údů a účastníků
Dědictví sv. Prokopa

od 28. Června až do 12. Srpna 1862. zaslali:

P. t. pan

- Karel Müller, kaplan v Suchdole dalších 10 zl. r. č.
 Jozef Maryška, farář v Libstatě d. Kral. Hrad. 40 zl.
 Jozef Svoboda, kaplan v Turnově dalších 10 zl.
 Jozef Zdobinský, kaplan v Turnově dalších 10 zl.
 Václav Horák, farář na Hrubé Skále dalších 10 zl.
 Václav Vaněk, kaplan v Záboří d. Kr. Hrad. 10 sl.
 Jozef Nikázka, administrátor ve Vidochově dalších 10 zl.
 Jakob Ludvík, kaplan v Železně dalších 10 zl.
 Jan Dostálek, kaplan ve Vyprachticích dalších 10 zl.
 Jan Doležal, kooper. v Starém Jičíně na Moravě 10 zl.
 Frant. Kellner, farář v Třebotově posledních 10 zl.
 Ant. Novák, farář v Slatinách posledních 10 zl.
 Frant. Bezloja, kooper. v Dřevohosticích na Moravě 40 zl.
 Jan Řihánek, farář v Malém Boru dalších 10 sl.
 Ant. Pruša, kaplan v Budíni prvích 10 zl.
 Jozef Hesoun, kaplan v Sedlicích dalších 10 zl.
 Frant. Šrámek, kaplan v Jámách na Moravě 30 zl.
 Arnošt Šírek, opat v Nové Říši na Moravě 10 sl.
 Adam Špaček, lokalista v Palupíně na Moravě 10 zl.
 Jozef Dvořák, kooper. v Kamenném Újezdě d. Buděj. 10 sl.
 Frant. Hoch, kaplan v Jaroměřicích na Moravě 10 zl.
 Veled. P. Albert Küffer z Asmansville, kanovník u sv. Víta v Praze
 k základu dalších 25 zl.
 Ant. Felger, farář v Richnově dalších 10 sl.
 Vincenc Procházka, vikář v Kosmanosích dalších 10 zl.
 Ignác Eichler, farář v Liptálu na Moravě 10 zl.
 Karel Navrátil, kaplan u sv. Haštala v Praze dalších 5 zl.
 Prokop Dvorský, rektor kolleje Piaristů v Praze 10 sl.

Ed. Tersch.

pokladník dědictví sv. Prokopa.

Matice Velehradská.

V Brně sestoupil se výbor velevážených mužů téměř se všech stavů země Moravské k tomu konci, aby sbírkami filiálních jednot započalo se prostředků by ku věčné památce příchodu s. a. apoštolů Cyrilla a Methodia na Moravu chrám Velehradský důstojným způsobem opět opraven býti mohl, a aby se umožnilo zavedení záhodné správy duchovní na tomto místě, kteréž lidu věřícímu povždy drahým zůstalo. Příspěvky od filiálních jednot zaslají se ku nejđ. konsistořím Olomucké anebo Brněnské. —

Literární oznamovatel.

Missale Romanum ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, S. Pii V. Pontificis Maximi Jussu editum. Clementis VIII. et Urbani VIII. Auctoritate recognitum. Ad exemplar Romanum Anni MDCCCLVI. Nobis interim et a SS. Patre Pio Papa IX. ad hunc diem ordinatis seu indultis Festis auctum. Vindobonae. Sump-tibus Editoris Henrici Reiss. MDCCCLXI.

Skvostné toto vydání Římského misálu ozdobeno jest lícím vyobrazením večere Páně, obloženým osmi miniaturami, barevným a vyzlaceným tiskem mistrně vyvedenými. Každá mše počíná iniciálkami pěknými; božihodové nadto vyznačeny jsou pěknými dřevorezbami i vkusnými arabeskami. Písmo jest fraktura středověká, papír se rovná téměř pergamenu. Nejnovější mše jsou již na svých místech vřaděny. A však neradi pohřčujeme v něm mše o některých svatých patronech českých, jmenovitě o sv. Vojtěchu, Zigmundu, Prokopu, a sv. Ludmile. Při vši skvostnosti tohoto vydání vážíme si více vydání Pražského ve dvorní knižni-skárně dědiců Bohumila Haase i také za příčinou úhlednější okulacené antiquy, kdežto onano fraktura mnohem osřeji na zrak působí, a při delším textu pestře se mňá. K. V.

Historia revelationis divinae Veteris Testamenti a condito orbe ad Christum. Sive historiarum Revelationis divinae V. et N. T. pars prior Scriptorum Josepho Danko SS. Theologiae Doctore, ejusdemque in c. r. scientiarum Universitate Vindobonensi Professore, Archidioeceseos Strigoniensis Presbytero. Vindobonae 1862. Braumüller. Str. CXV. a 608. Cena 6 zl. 50 kr.

Dílo toto epochu tvořiti bude na učelištích bohosloveckých v říši Rakouské; zastupujet u nás vědu v nynější výši a vyniká bohatstvím materiálu, a vidno, že celý život a literární činnost p. spisovatele v sobě zahrnuje. Při tom vydání slíčné, a ačkoliv dle důležitosti látky větší a menší tisk se upotřebuje, tento poslední přece velmi zřetelný jest. V úvodu rozebírá z úplna zeměpis svatě země, a všady na nejnovější ústrky církve naší zřetel bere k. př. str. LXXX. Digressio: Authentia m. Golgothae et s. Sepulcri D. N. J. X. vindicata. Že jen v takovém místě, co p. spisovatel žije,

práce podobná vyjítí mohla, ovšem nahlížíme, nicméně se diviti musíme, pilnosti nepřekonané, která zde v každém řádku čtenáři se na oči staví. J. H.

Sv. Jan Nepomucký. Příspěvky k vědeckému životopisu. Sepsal Tomáš Novák, kaplan v Račínovsi. V Praze 1862. U Bedř. Stýbla. Str. 228.

Pilný p. spisovatel podal ve spisu tom výsledky novějšího bádání a některé opravy národní tradice o sv. Janu Nep. Použiv všech nověji vynalezených listin a spisů k veřejnosti vyšlých snažil se věrně rozřešiti těžké otázky v životě jeho a vyvrátil všeliké námítky o čase a příčině i okolnostech jeho smrti. Jak obezřetně si při tom počíná patrnó již na počátku celého bádání. Uvedony nejprvé prameny k životopisu S. J. N.: I. prameny úřední. II. Tradice národní a legendy. III. Svědectví starších historiků a kronikářů. Následují zprávy o úctě sv. J. N. L před kanonisací jeho (r. 1729.) II. Kanonisace. III. Životopis sv. Jana v breviáři. Dále: Vědecké spory a spisy o sv. J. N. a na konci (str. 89—127) vypsání života jeho.

Bibliotéka kazatelská Budějovické diocesi. Vydávaná od Jana Šavla, městského děkana a Jana Syky, spirituála seminářského v Budějovicích. Ročník VI. Sešit 4. V Budějovicích 1862. V komisi Lud. Hansena.

U vydávání této bibliotéky jeví se chvalitebná činnost důstojných p. p. vydavatelů a spolupracovníků. Svazek ten obsahuje kázání: 1. Na neděli II. adv. Od Vojt. Pokuty, kapl. v Soběslavi. Velký jest, kdo se Boha nespouští v neštěstí, větší kdo naň nezapomíná v štěstí, největší, kdo v štěstí a v neštěstí se ho pevně drží. 2. Ned. 1. po zjev. P. Od Gottharda Holubáře. Co jest to ztratiti Boha. 3. Ned. 4. po zjev. P. Soužení a kříže jsou školou pokání, zkouškou strastí, závdavkem blaženosti nebeské. 3. Ned. II. po devít. Sv. Frant. Sáleského úsudek o masopustních veselostech. 5. Na vzkříšení P. Od Karla Müllera. Vzkříšení Páně objasňuje mnohé příhody a pochybnosti tohoto života, bere utrpením a smrti osten bolesti. 6. Ned. XIV. po S. D. Od Jos. Vackáře. Komu je lépe sloužiti: Či Bohu, či světu? 7. Na den sv. Anny. Obraz matky dobré a obraz matky zlé. 8. Na den nepoškvr. poč. P. M. Od Pekárka. O nepošk. početí P. M. svědčí: Její vyvolení od Boha Otce, její početí Syna Božského. 9. Na den narození P. M. Co máme o P. M. věřiti, kerak se máme k ní chovati. 10. Řeč na den biskup. visitací. Od V. Řičáka. 11. Řeč pohřební. Od Šveinera. 12. Řeč při oddavkách. Od Jana Kratochvíle.

Sobrané básně. Fr. Sušila. Vydání opravené. V Brně. Nakladem kněhkupectví Ant. Nitsche. 1862. Str. 230. dvojsloupkových.

Kolik oddělení, tolik řad bohatých perel! I. Lyrické a naučné. II. Dějepisné a jinotajné. III. Církevní a školské. IV. Nápis. V. Sonetty. VI. Překlady. Dílo toto našeho prvního básníka bohomyšlného, zasluhuje aby krásilo každou sbírku kněh. Důkladnější úvaha těchto výtečných básní slíbená nám z pera básnického bohužel nedošla.

Christus-Archaeologie. Das Buch von J. Christus und seinem wahren Ebenbilde — von Dr. Legis Glückselig. II. Abth. Prag. Verlag. von N. Lehmann. 1862.

Právě vyšla druhá část vydané p. doktorem Glückseligen archeologie čili knihy o Kristu a o jeho podobizně co závěrek celého již dříve (v tomto časopisu na str. 318) schváleného díla. Předasláno jest zároveň co doplněk ještě k první části paturo: Kristův obraz z Edesy v barvotisku vkusně vyvedený, nápis a dedikace či věnující přepis knihy, pak vznik přidaneho obrazu, a konečně předmluva zajímavě nám vykládající podnět a pohnutky, kteréž p. spisovatele přiměly k cestě, jakouž on při svém namáhavém bádání nastoupil a setrvale vykonal. Toto všechno předesílaje pokračuje p. sp. dále v pojednáních již v první části započatých, z nichžto, v prvním článku o divotvorném obraze Kristově z Edesy ukončil; za předmět příštího pojednání vzal obraz či tvář Páně na závoji sv. Veroniky vypořobněnou, načež nám zprávu dává, jakýmž způsobem se ráz či typus tvářnosti Kristovy v malbě během věků vyvíjel, a v starověkých malbách a v uměleckých památkách mezi 3.—16. století. trvaje se zachoval; až nám úplný kruh typických znaků a obrazů Krista za rozličné doby křesťanské buď naznačujících aneb vypořobňujících před oči staví, k čemuž jest výborných dřevotisků k nemalé ozdobě v textu přidáno.

Jelikož touto částí kniha úplně dokonána před očima leží, soudnému čtenáři nesnadno nebude, by celou práci přehledněv pravý úsudek o její podstatě si utvořil. Vědeckou cenu a důkladnost knize již druhdy s ohledem na prameny, na důmyslně sestavené dílo, a na umělecký záměr přiřknouti upírati nám nelze, avšak souhlasíme s p. spisovatelem ve své předmluvě na straně XII a XIII. se dokládajícím, že nám nikterak ve svém spisu snad nový článek víry vtírati aniž pak nějaký podvržený obraz. za původní vnutí míní.

Všude ve spisu převládá stránka umělecká a krasoumná nad theologickou, důvody důvtipně sosenované více směřují toliko k pravdě logické a k pouhé podobnosti k pravdě, nemohoucí a nechtíce vyšinouti se výše t. j. aby úplně historickou opravdivost svého ideálního předmětu dokázaly a nás o ní přesvědčily. Ačkoli tedy kniha účelně a, přede vším, v prospěch vědy nám psána býti se vidí, přece však pro výbornost obsahu mnohé články také laikovi pokročilemu k nábožnému vzdělání myslí, knězi k utvrzení a vzrůstu theologického vědomí, umělci pak k vyššímu nadšení nemálo přispějí.

P. Dr.

Velehradky. Kytice z Moravy k tisíciletému jubileu Cyrillo-Methodějskému. Uvil *Jan Soukup.* V Praze. Tisk a sklad katolického kněhupectví B. Stýblo. 1862.

Líbezná to oběť složená na oltář sv. apošt. slovanských v svatvečer památky tisícileté příchodu na Velehrad. — Mile zavítají do světnice bohomyšlných čtenářů tyto pěkné — navzice posvátné básně. Podali jsme z nich kvítek na okázku.

Archiv český, čili staré písemné památky české i moravské.

Z archivů domácích i cizích sebral a vydal Fr. *Palacký.* Díl pátý. Svazek 21. 4to. Str. 120. Cena 1 zl.

Za utěšený úkaz v písemnictví českém považujeme další vydávání „archivu českého“ kteréž po ukončení čtvrtého dílu a svazku dvacátého r. 1849 zastaveno bylo.

V nově vyšlém svazku 21. nalezáme zřízení *zemské* r. 1500 jednu z nejskvělejších a nejdůležitějších památek králování Vladislava II. v Čechách (1471—1516.). Slavný vydavatel praví o něm, že byloť po císaři Karlu IV. prvnt zdařilý pokus pravého zákonníka českého, a vynikajíc nad příbuzné téhož věku díla Stibora z Cimburka v Moravě (1481) a Štěpána Verböciho v Uhřích (1514) jak základní ideí i ústrojím, tak i úplností provedení svého stalo se vzorem, dle kteréhož později strojena bývala všechna zřízení *zemská* netoliko v Čechách ale i v jiných zemích sousedních.“ K takovým slovům nezbyvá ničeho více přidati k uznání důležitosti díla toho. Pro usnadnění koupě starších díltv archivu českého ustanovil velesl. Výbor *zemský*, že dílové ti obsahující svazky 1—20 prodávati se mají v ceně znamenitě snížené, totiž díl pětisvazkový po 2 zl. 50 kr. těm, kdož všechny čtyry díly na jednou anebo ve lhůtách dvou měsíčných po

sobě koupí. Při odebírání prvního svazku předplácí se zároveň na svazek poslední (1 zl.).

Konkordát všelikým vinen neštěstím, co Rakousko dšlem již sužuje, dšlem ještě bude sužovati. Satyrická báseň od Jana Sýky. V Budějovicích. Nákladem knihkupectví Zdarssy. Str. 126.

Z titulu ohlášeného dáno již na srozuměnou, že cíl té básně jest, přivésti ad absurdum slepé a zlomyslné osočovatele konkordátu. Čemeřice, sůl a pepř!

Historisch- statistische Beschreibung der Diözese Budweis. Von Johann Trajer b. Consist. Registrator und Archivar. 4 Heft. Budweis 1862. Od str. 481—640.

S chvály hodnou pilností pokračuje p. vydavatel u vydávání svého díla. Čtvrtý ten svazek obsahuje dokončení popisu far ve vikariátu Blatenském a popis beneficí ve vikariátech Horáždovickém, Mirovickém, Píseckém, Sušickém, Bechyňském, a počátek popisu vikariátu Jistebnického. Projevujeme opět přání, aby se brzy všechny diecése české podobnými popisy vykázati mohly.

Nové spisy pro mládež.

Kněz František Doucha vydal nové pořadí obrázkových spisův, dítkám určených, jejichžto názvy jsou: Květné ratolesti s 49. obrázky, Krůpěje se 17. obrázky, Lupínky se 17. obrázky, Skladnička a poučné zábavy též se 17. obrázky. Jako před nedávnem vyšlé pořadí šesti podobných knížek (Pestré květi, Drobnůstky, Maličkosti maličkým, Paběrky, Polní kytičky a Podívání na zvířata) tištěny jsou též ty čtyry nové opět ve Stuttgartě, a jsou na prodej u nakladatele, pražského knihkupce Mikuláše Lehmana v Karlíně, i ve všech knihkupectvích. „Květné ratolesti“ za 96 kr. vydány jsou pro zámožnější, ostatní tři jakožto výtahy z knížky předešlé jsou“ levnější, po 40 kr., aby také méně zámožným dítkám pěkný dárek do rukou dáti se mohl při zkouškách, svátcích atd. Všecky ty knížky, při nichž každý obrázek vyložen a objasněn jest přiměřenými veršiky, vynikají zvláště pěknou úhledností ano ozdobností. Jsme přesvědčeni, že naleznou touž oblibu, jako předešlé pořadí, jehož se muselo v kratičké době obstarati druhé vydání. Přidané verše hodí se též dobře za průpovědi při vyučování v náboženství, při napovídání do péra a za vzorky krasopisné.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek VI.

Přestoupení Viléma Slavaty k církvi katolické.

Rodina pánů Slavatův zůstala věrna církvi katolické až po pana Diviše, jenž se přidal k Jednotě bratrské v polovici 15. století.

Nejstarší syn Divišův, pan Adam na Čestíně kostele, zplodil z první manželky své Doroty Kurepachové tři synův, Michala, Jáchima, a Viléma (nar. 1. pros. 1572).

O vychování Vilémovo staral se ujec jeho, Adam z Hradce, jeden z předních pánů katolických oné doby, který ho jmenovitě opatřil prostředky, aby na universitě Sienské pobyl a po jižní i západní Evropě obyčejem tehdejšího panstva českého cestovati mohl.

Z cesty vlaské vrátil se Vilém l. 1596 do Čech, a l. 1597 přestoupil k církvi katolické.

Přestoupení toto způsobilo mezi přívrženci Jednoty veliké pohoršení, nejtrpčeji pak dotknulo se otce Viléma, pana Adama, kterýž dovědév se o skutku tom z pověsti, počal se synem svým zajímavou korespondenci, tuto nyní uveřejněnou.

Dopisování otce se synem skončilo se dokonalým

jich odcizením. Při tom však dlouho nezástalo. Zdá se, že příbuzné panstvo spůsobilo mezi oběma smíření. Vyskytají se totiž z l. 1608—1614 vlastnoruční listy Adamovy, kde syna svého opět oslovuje: „Viléme synu můj milý.“ Poměr jejich opět byl zcela důvěrný, a vděčný syn neopomíjel otce nesnáze a nemocí stísněného všelijak podporovati. Vysvítá to mezi jinými z listu Adamova od l. 1610 v prosinci psaného, kdež toto dí: „Vedle toho tebe, můj nejmilejší synu žádám, že mne otce svého starého nemocného a paní mateř svou a mou nejmilejší manželku k štědrému dnu nějakými provianty, tak jako jsi to i předešle vždycky z lásky synovské prokazoval, fedrovati budeš, a na mne starého a věrného otce svého nezapomeneš, tak jakt jsem pak o tom Janovi Podolskému písaři, aby s tebou rozmlouval, mezi jinými věcmi poznamenáno dal. Pán Bůh jinou stranou tobě to, co tu pro mne a manželku mou a paní máteř tvou učiníš, hojně nahraditi ráčí.“

Jak Vilém Slavata v pozdějším věku o náboženských poměrech své rodiny smýšlel, vysvítá z listu, ježž t. 1646, 16. ledna napsal Samueli Hradčanskému.

Žádá jej, aby rozmluvil s P. Jiřím Plachým (Ferem) o obrácení strýce Albrechta k náboženství katolickému, „ku kterému naši předkové od toho času, jak jsou z pohanstva ku křesťanstvu přestoupili, stále zůstávali, až potom pan děd nás, pan Diviš Slavata, dobré paměti v mladém věku dal se zavésti, že jest víru svatou katolickou římskou opustil a k tehdejšími sektám, které tehdež v Čechách byly pod titulem pod obojí, přestoupil a skrze to s jinými stavy v témž království vše pod obojí, kteří l. 1547 v té rebellii proti JMCské králi českému Ferdinandovi I. slavné paměti účastna se učinil a panství Kostelecké v pokutě propadl a žádné požehnání božské dále při rodu našem nebylo, tak že nyní my vnukové téhož pana děda našeho in tertia generatione po našich paních

rodičích dobré paměti nic jsme nezdědili. Všecko dědictví téhož pana děda našeho z rukou rodu našeho do cizích rukou se dostalo, ačkoliv zakoupivše panství Košumberské, nemohouc potom za příčinou jiných dluhův mých je zdržeti, musel jsem je prodati, a paní manželka pana strýce našeho Jindřicha majíc větší summu na témž panství nežli pan strýc náš, nemůže se až do posaváde vlastně říci, že pan strýc náš, než jeho manželka v drze. ní téhož panství zůstává. Tak že s pravdou říci se může, že žádný z rodu našeho z dědictví pana děda našeho ani za peníz nic nedrží.“

Posléze sluší opravití omyl, který se u Beckovského (v druhém posud netištěném díle *Poselkyně*) nalezá, že by totiž Vilém předně pikartskému, potom i pecínovskému bludu vyučován býval. Podobného cos vloudilo se i do spisu p. Claudia „Die Herrn von Neuhaus.“ Slavatové náleželi k Jednotě Bratří českých, nikdy pak k sektě pecínovských čili plačtivých bratří, založené od Mikuláše Vlasenického, sektě to, která s jednotou nic společného a mezi vyššími stavy nikdy přívržencův neměla, obmezujíc se skoro jen na selský lid v okolí Rakovnickém.

Následující listové nacházejí se pod č. 676 v jeden sešit opsáni v Jindřichohradeckém archivu hrabat Černínův. První list Adamův vyskytál se po různu i při rukopisech historického sepsání Slavatova. *Jos. Jireček.*

A. List Adama Slavaty synu Vilémovi ddo. na hradě Pražském 22. júlí 1597.

(Výňatek) — Dále pak z povinnosti otcovské pomínouti jsem toho nemohl, tebe otcovsky napomenouti, abys na všemohoucího Pána Boha pamatoval a od poznané pravdy, v níž jsi ode mne a od paní matere tvé, jedné i druhé, ano i od správcův tvých veden byl, neodstupo-

val, nástrojům těm, kteří by tebe od poznané pravdy svěsti a duši tvé zle a přehrozně ublížiti chtěli, žádnou měrou se svěsti nedal a hříchu proti Duchu svatému který na věky odpuštěn nebude, se nedopustil. Ach milý Vilime! co ty mi k těmto starostem mým přehroznou a velikou starost činíš a mne dřívěji času do hrobu přivedeš; domníval jsem se, že ty a nad jinší děti mé mně k starosti mé k všelikému potěšení budeš, a tuto se již nastojte jináče vynachází.

Všude zde v Praze i jinde v Čechách ten hlas jde že jsi od poznané pravdy odstoupil a těm nešlechtným nástrojům ďábelským Jesuitům k tomu se svěsti dal. Což jestliže to tak jest, a že jsi to učinil, přeběda tobě, a kým jsi raději, jak jsi se narodil, v koupeli umřel, nežli jsem toho na tobě dočkati měl, že jsi od poznané pravdy odstoupil.

Vezmi sobě příklad hrozný z Františka Spiry, co jest a v jaké zoufalství upadl, když jest od poznané pravdy odstoupil. Měj tuto sobě výstrahu hroznou ode mně otce svého, danou: nezavazuj, pro Bůh tebe prosím, duše své pro nějakou světskou libost, nezarmucuj mne otce svého, paní máteře své, bratří a sestry a jiných množství přátel svých, nedopouštěj na sebe zlořečení hrozného! S pláčem tobě z veliké srdečné žalosti psaní toto píši. Pamatuj na Pána Boha, stvořitele, spasitele a vykupitele svého, co jsi jemu hned při křtu slíbil, jak při něm státi a v něho samého věřiti a své spasení v něm samém (a ne v ustanovení lidském) že zakládati budeš. Strhneš-li se pak jeho, a budeš chtíti se v jinou obrátiti, co tobě z toho pojde, co ty potom s svou věčnou škodou a pozdě již poznáš; nebo já před všemohoucí blahoslavenou Trojicí se osvědčuji, že tebou a tvým zavedením vinen býti v ničemž nechci. —

B. *Odpověď Viléma Slavaty na otcův list od 22. juliü 1597
ddo. 2. augustu 1597.*

Vaší milosti! můj nejmilejší pane Otče, z toho laskavého a právě otcovského napomenutí, abych na všemohoucího pána Boha a při tom na duši svou a spasení její pamatoval, vaší otcovské milosti z toho velice služebně a synovsky děkuji. Poněvadž jistě velikou a právě otcovskou náchylnost a lásku V. Mti ke mně z toho poznati mohu, vedúc a napomínajíc mne k tomu, načež nic vzácnějšího a potřebnějšího člověku na tom světě býti nemá a nemůže, poněvadž jak duši svou jeden na tomto světě opatří tak potom na onom světě na věčnost účasten toho bude.

Kdež pak toho dokládati račte, že v Praze a jinde v Čechách o mně ten hlas jde, že bych já od poznalé pravdy odstoupiti a skrze to hříchů proti Duchu svatému dopustiti se měl: i zachovejž toho všemohoucí Bože můj, abych já se takového hříchů, z kteréhož nikdá jeden dostatečného pokání činiti, a kterýž na věčnost jednomu odpuštěn býti nemůže, dopustiti měl, čehož že není, V. Mti skrze toto psaní z takového omylu bohda vyvésti chci.

Ráčíte mi dáleji v tom psaní poroučeti, abych V. Mti jistou pravdu beze všeho okolkování i hned oznámil, jestliže přece v tom náboženství, v kterém v mladosti vychován jsem, stojím, čili jiného něčeho přídržeti se chci. I abyste mou upřímnost synovskou k V. Mti poznati ráčili, tak učiním, a V. Mti teď o tom co nejkratši moci bude, oznámím.

Obcujíc já teď od několika let, jak byv po ta čtyry leta ve Vlaších, tak prvé půl druhého leta jsa v tovaryštvu pana ujce mého nejmilejšího, pana Joachima z Hradce, a na větším díle v Praze, tak i teď příjev ze Vlach, pravím, obcujíc já mezi mnohými rozdílnými národy, a

při tom mezi rozdílnými vírami a neb náboženstvími, častokrát při mnohých příčinách disputace a rozepře o náboženství jsem slýchal, (ač sám já, jsa proto v náboženství svém od správcův svých nemálo vyučen, časté rozepře s odpornými stranami jsem míval), každý jak nejlépe viděl, svou stranu zastával, a by pak dostatečnými argumenty přemožen byl, druhému ustoupiti nechtěl. I přemýšloval jsem to u sebe, že možné není, aby všechny pravé byti měly, a že není jen jedna víra, skrze kterou jeden spasení dosáhnouti má. Ačkoliv slyše od katolických tak podstatná argumenta proti mému náboženství věsti, Bůh to ví, že častokrát velice mnou to hnulo a nemálo pochybný v náboženství svém byti jsem musil a ve dne i v noci mnohdykrát to jsem u sebe rozjímal a na to přemýšloval, však nic méně nikdy jsem to sobě k myslí dostatečně nechtěl připustiti, přece Johannes in eodem chtě zůstávati, podle toho však ustavičně pána Boha srdečně za to jsem žádal, jest-li že v pravé víře mě ráčil dáti poznání, aby mně také milostivě až do konce ráčil dáti v tom setrvati. Pak-li žebych v čem bloudil, a na omylu postaven byl, aby mě skrze Ducha svého svatého milostivě lepší pravdou osvítiti a v ni poznání dáti ráčil. V tom jsem tak několik let pořád zůstával, a nikdy mysl svou do konce na něčem jistém ustanoviti jsem nechtěl; naposledy pak mysle čím déleji odkládati budu, tím ve větším nebezpečení zůstávati musím, nejša jeden na tom světě životem svým žádné hodiny bezpečen, a ačkoliv víra jest dar boží, však poněvadž Bůh všemohoucí obyčejně ve všech svých činech prostředků užívati ráčí, chce také, aby každý sám o to se staral, a při jeho božské milosti to vyhledával. Siquidem non cogit nolentem, sed ducit volentem. (Poněvadž nenutí nechtícího, ale vede chtícího). A uče já se také z mladosti své až do této chvíle některým potřebným věcem, skusil jsem toho, že

chtě jeden něčeho dobytí a něčemu se dobře naučiti, že netoliko skrze slyšení a skrze mnoha čtení k tomu přijíti můž. Pročež slyše prvé ne málo o tom, chtěl jsem také skrze čtení víceji o tom přezvěditi, a na tom jsem se teď od některého času vydal, a až posavad ještě o tom trvám. Poněvadž pak pravdu V. M. oznámiti mám, jaké v tom mé zdání jest, tedy Bůh ví s dobrým svědomím jiného o tom nepoznávám, než že — katolická římská víra, ta pravá starodávni od Krisia pána a potom od apoštolův vzatá, a až do těchto časů v čistotě bez všeho kacířství zachovaná víra a církev jest, jaké podstatné a dostatečné příčiny a argumenta mne k tomu přivedly, abych tomu věřil, pro krátkost psaní nechci nyníčko o tom mnoho vypisovati, jsa toho oumyslu, bohda časem svým něco šířejí o tom správu dáti. Toliko to V. Mti k soudu zdravému navrci chci, vída to o V. Mti dobře, že jsa rozumný pán, více v jednom prstu (tak jak se říká) rozumu a soudu nežli já ve všem těle míti ráčíte. Račíte tolik jen V. Mti, můj nejmilejší pane otče, bedlivě na počátek jak katolické víry, tak všech jiných sekt a náboženstvích se obhlídnouti, v pravdě jiného neráčíte naleznouti, než že katolická víra, církev od apoštolův až do tohoto času vždycky poslušně šla, a zachovaná jest. Že za apoštolův za prvotní církve tak mnoho ustanovení církevních jako nyníčko se nachází, nebylo, proto tato církev zfalšovaná není, aby čistotu svou prvotní proto porušiti a ztratiti měla. Neb nebylo možné, prvotně hned všecko to naříditi, poněvadž také těžce by jim to hned z počátku sněsti přišlo, než časem svým církev s dobrým uvážením a vnuknutím Ducha sv. co jest za potřebného kdy viděla, to také nařizovala a ustanovovala, kteréž že každý křesťan nic jináče než jako slova božího poslouchati a jí se spravovati má. Kdo o tom pochybuje, praví zjevně Kryštus pán, i o tom, že kdo jí neposlouchá, ten že za pohana

a zjevného hříšníka držán býti má a ta všecka ustanovení že z slova božního vzata z něho původ svůj mají a nic jemu na odpor že nejsou, dostatečně se to prokazuje než aby jaké nové učení o podstatných artikulích víry křesťanské v nynější církvi katolické rozdílné nežli v první církvi za starodávna bylo, to se nikoliv neprokáže.

To tak pilně u V. Mti uvažujíc račte také na počátek všech jiných sekt pohlédnouti, v pravdě račte naleznouti, že přede dvěma sty lety žádné naprosto z těch sekt nebylo, poněvadž nikdy se nalezne, aby před Husitem, Lutherem, Calvinem jeden učitel nějaký byl, který by ve všem všudy s těmito sektáři se srovnával; to sice se nachází, že častokrát někteří učitelé bývali, kteří některé tyto artikule také zastávati chtěli, ale vždycky každý z nich od katolické círke přemožen a za kacíře vyhlášen jest byl.

Jak pak těchto nových sektářů učení jejich trvá, zřetelně se to ukazuje že v málo několika letech vždycky se mění a jeden po druhém přicházejíc, máje svobodu psáti a učiti co chce, chtě za moudřejšího a učenějšího držán býti, vždycky nebo něco přidá a nebo ujme, ovšem pak patrně se poznává jaká veliká nesvornost mezi těmi novými sektáři jest; každý chce učenější nežli druhý býti a tak velice mezi sebou se haní, se potupují a proti sobě píší, že by pak žádný učitel katolický proti jejím bludům nepsal, tedy dosti mají činiti, aby každý bludy své zastáváje, naposledy na tom se snéstí mohly, aby nějaká svornost mezi nimi býti mohla. Než to jistě veliká věc jest, a očitě sám častokrát jsem to vídal, že jakkoliv veliká (o mnohé podstatné artikule víry) rozepře a nesvornost mezi nimi jest, však jestliže kdy jaká disputace s některým katolickým se děje, tedy hned všickni jakoby svorní byli, proti němu povstanou a jeho argumenty svými přemoci chtějí, z čehož zřetelně po-

znávati račte, že všech těch nových sektářů jiný úmysl není, než pravou starodávní apoštolskou a katolickou církev potlačiti, tak aby potom svobodněji jeden každý jak se mu vidí učiti, a sobě jak chce provozovati mohl.

Račte také na počátek těch všech novotných sektářů se ohlídnouti, jakým spůsobem od katolické církve jsou odpadli, a své bludy učiti počali: jistě všech velice zlý počátek račte naleznouti, a téměř všech také velice zlé skončení životův jejich. Soudě tedy jeden počátek těch sektářů s jakým svědomím a s jakou bezpečností může se jeden na takový základ bezpečiti a tomu věřiti, že on sám Duchem sv. byl osvícen, a písmena svatá lépeji nežli všickni jiní, kteří před ním a za jeho času byli, vykládati a jim rozuměti uměl, na své hlavě a na svém rozumu všechno zakládaje a všechny jiné učitele křesťanské (jichž takový počet tak vzácných, rozumných a učených po všem křesťanstvu bylo) za bludné a neumělé (pro sua autoritate) odsuzuje a do konce potupuje.

Jistě, jistě že na takové jedné hlavě a na takovém zlém a bludném základě není dobře se bezpečiti a své spasení v takovém nedůvodném učení zakládati, poněvadž kde základ dobrý není, tu také ovšem žádné stavení dobré vzdělati se nemůže.

Račte také při tom těchto vlastností a znamení pravé církve, po kterých poznána býti má, posouditi, věda dobře, že pravá církev vyvolených božích má býti *jedna svatá a obecná*, které církvi tedy tyto vlastnosti připsány a vlastně dány býti mohou?

Jistě církev těch sektářův, kteří od katolické víry odpadli, jedna slouti nemůže, poněvadž velice nesvorní mezi sebou jsou a veliké rozepře o podstatné artikule víry křesťanské mezi sebou mají, hlavu také a nebo pastýře jednoho, skrze což obzvláštní jednota se poznává, tolikéž žádného mezi sebou nemají, tak že jako ovce

rozptýleně bloudí, a co se jim vidí, činí a učí; katolická pak církev že ana tu vlastnost právě má, kdo o tom spravedlivě může pochybovati, poněvadž jedním pastýřem spravována a řízena jsouc, jednosvorně po všech krajích kde koliv jest, jednu víru drží, jí učí a káže, ani v jednom artikuli víry nejsou sobě nikdy odporna.

Svatost pak aby církvi těch sektářův přivlastněna býti měla, nikoliv se toho také nenalezá; neb od počátku jejich, když jest se kdo mezi nimi nalezl aby tak svatě život svůj vedl, tak aby za svatého držán spravedlivě býti mohl; aniž také o žádném z nich neslyšeti, aby kdy jaké zázraky a divy činiti měli, jimiž by svatost svou potvrzovati mohli, nýbrž hříchové a nedostatkové mnozí při nich se nacházejí, a obzvláště pak zřetelně to viděti, že všickni ti sektáři těchto dvou hříchův se dopouštějí, totiž: nepobožnosti k svým předkům a rodičům a rouhání proti pánu Bohu. Nepobožnosti, proto že všecky své předky, kteříkoliv před nimi byli, za bludné, neumělé (pravíce o nich, že jsou bloudili a té pravdě, kterou oni učí, nerozuměli) a při tom také za nevěřící a padlé, tedy hodné věčného zatracení, (poněvadž bez pravé víry žádný člověk spasen býti nemůže), drží, soudí a potupují.

Rouhání proti pánu Bohu se dopouštějí, že jej za nepravdomluvného mají; poněvadž Bůh slíbil skrze své proroky, že pravda boží všem má známa býti, a Kristus pán maje z tohoto světa odjíti, slíbil že chce Ducha svatého církvi poslati, a že chce s ní až do skončení světa zůstat. Což, poněvadž žádný z těch sektářův církev svou od apoštolův až do tohoto času poslopně přivéstí nemůže, neb jak jsem nahoře dotekl, žádný z nich nemůže dokázati, aby kdo před ním ve všech artikulech s ním se srovnal, ted y jistě to chtějí dokázati, že se těm slovům Kristovým za dosti nestalo, a podle toho Boha ukrutným činí, jakoby málo toliko některým osobám

pravdu svou zjeviti chtěl, které by účastny smrti a krve Kristovy býti mohli, anobř za nespravedlivého jeho božskou milost držeti musí, že jest tak mnoho mučedníkům dopustil krev svou pro víru křesťanskou vyliti a jim pravdu svou nezjeviti, poněvadž jistá věc jest, že všickni ti jinou víru nedrželi, než tuto katolickou římskou, která až podnes trvá.

Katolická pak církev že za svatou držána býti má, snadno se to poznati může, poněvadž zjevně se to ví, jak mnoho svatých lidí v ní se po všechny časy nacházelo, kteří potom smrtí a mučednictvím svým to prokázali, jak mnoho divův a zázrakův činili, a ještě až posavad častokrát činí, čáby vymítající (což ještě až posavad žádný z těch sektářův dovésti nemohli) a jiné divy činíce.

Nepobožnosti proti rodičům a předkům svým se dopouštějí, nedržíce a nevěříce o nich to, že jim tu pravou víru, od apoštolův ji nabyvše, v čistotě a posloupně až do toho času zachovali a jim ji přivedli. Katolíci pánu Bohu svému se nerouhají, nýbrž jeho svatou milost za pravdomluvného, milosrdného a spravedlivého drží, silně tomu věříce, že jest slibům svým zadosti ráčil učiniti, pravdu svou v jistotě všem národům zjeviti, a těm, kteří krev svou pro ní vylili, jim hojnou odplatu za to dáti.

Třetí znamení církve, totiž že má býti obecná tolikéž církvím těch nynějších sektářův nikoliv dáti se nemůže, neb vidíme dobře, v kterých krajinách toliko učení jejich se rozmáhá, a že každého toho sektáře učení v obzvláštních toliko některých krajinách se rozmohlo.

Katolická pak církev že jest obecná, vidí se, neb zjevná věc jest, že v kterýchkoli krajinách víra křesťanská se počala a pohanství jest vyhlazeno, že první počátek katolické víry jest byl, a ta víra jak jednou kde počata jest, tak ještě bez proměnění trvá, a po všech krajinách všudy rozšířena jest, kromě že některé krajiny

Turek sobě podmanil a zde v Evropě že tyto sekty některé povstaly, však nic méně na to místo ve východních krajinách povstává a tam se rozšiřuje. Ale poněvadž jsem napřed dotekl, že v tomto psaní svém nechci široce toto vykládati, proč mi se katolická římská víra a církev lepší nežli jiné náboženství a všechny jiné sekty vidí býti, a za pravější že ji poznávám, nechci tedy víceji slov nyníčko o tom činiti.

Z toho tedy V. Mti, můj nejmilejší pane otče, račte moci poznati, jestli já od poznalé pravdy odstoupiti a skrze to hříchu proti Duchu svatému dopustiti se míním, poněvadž nic více žádostiv nejsem, než bludův zanechaje pravdu poznati, a jí se přidržeti, věda o tom dobře, že jsa v bludech a zřetelně pravdu znaje a nechtíti ji přijíti, než zúmyslně přece, proti svému svědomí v bludech trvati, že tolikéž zjevně jest proti milosrdenství božimu hřešiti, a hříchu proti Duchu svatému se dopustiti. Kdež pak v psaní V. Mti toho dokládati ráčíte, abych na to, k čemu od V. Mti mého nejmilejšího pana otce, její Mti dobré a Sté paměti paní máteře mé nejmilejší a potom od správcův mých veden a vyučován z mladosti jaem byl, pamatoval. I jistě nemohu jinak s dobrým svědomím říci, než že jak od V. Mti tak od nich k pobožnosti a ke všem dobrým ctnostem v pilnosti veden a napomínán jsem byl, a dejž Bože, abych tak život svůj spravovati mohl, jak od nich jsem vyučován byl. Že pak k náboženství svému všelijak mne přidrželi, za zlé jim v tom nemám, poněvadž co nejlepšího drželi a podle čeho spasení své zakládali, k tomu mne také vedli, jestli že kterému z nich pán Bůh lepší poznání dáti ráčí, naději se, že tolikéž v tom tak horliví i horlivější budou.

Od této pak tolikéž paní máteře mé nejmilejší k náboženství mému nemohl jsem tak horlivě veden býti, poněvadž já jsem nikdy s ní v náboženství zároveň nemyšlil, následujíc její milost učení Lutrovo a já Valden-

ských a neb Kalvinských (neb bratří Bolcslavští a Kalvín ve všem podstatném spolu se rovnají) a jaký rozdíl veliký o mnohé artikule mezi těmi dvěma sektami jest, račte dobře věděti, že mnozí Luteráni raději ku katolické nežli ku Kalvincké víře přistoupí. Že jste o mně tu naději míti ráčili, že ze mne mimo jiné děti V. Mti potěšení míti ráčíte, díka Bohu. Naději se, že jsem až posavád tak se chovati hleděl, že k žádnému zármutku a ovšem ku posněchu V. Mti neb rodu mému žádnou příčinu z úmyslu jsem nedal, a na potomní čas s pomocí boží tolikéž tak se chovati hleděti budu, abyste ze mne jestli že ne větší, aspoň tak veliké jako z jiných dětí V. Mti potěšení míti ráčil.

Že byste byli raději mně to vinšovati ráčili, abych dítětem jsa v koupeli zahynul, nežli věka tohoto dočekal, i já bych byl téměř sobě toho přál, nebo tehdáž jako nevinátko bez všech smrtelných hříchů z tohoto světa do oné věčné radosti bych se odebral, ale poněvadž soudové boží divní a nevypravitelní jsou, a vůle boží v tom nebyla, kdo proti tomu býti může?

Račte mne napomínati, abych na slib svůj, kterýž jsem při křtu svatém učinil, totiž že v Kristu pánu samém spasení své zakládati budu, pamatoval; i nedejž mi toho Bože, abych jináče učiniti a jistě žádný katolický kněz neučí, nepíše, ani k tomu se nepřizná, aby v svatých, neb v stvořených věcech a ovšem v ustanoveních lidských spasení své zakládati měl; než, poněvadž nic bezprostředku se neděje, jak jiné věci rozuměny býti mají, o tom kdo žádostiv toho jest, snadno doptati se může. Abych já pak z nějakého návodu a úmysla, někomu k libosti a pro nějakou světskou libost náboženství své změnití a jiné přijítí a tím duši svou zavéstí měl, nikoliv toho, můj nejmilejší pane otče, abych tak lehkomyšlný býti měl, věřiti neračte, nýbrž že toho není, to před všemohoucím pánem Bohem a před vši blahoslavenou Trojicí osvědčuji,

než že zjevné bludy a opravdu poznaje, aby bludův, zanechal a pravdy se přidržel, mé svědomí mne k tomu vede a prinucuje a k tomu nyníčko teprva přiveden jsem, ale od několika let již v takové pochybnosti jsa a všemohoucího Boha za osvícení prose a žádaje nyníčko aspoň s pomocí boží na něčem jistém ustanoviti, mysl svou spokojiti, a resolvírovati se míním. Necht tehdy mluví kdo co chce, jsa já svědomím svým jist a lépe nežli kdo jiný proč co činím věděti moha, nic na jiné stihavé řeči dbáti nechci, a od Jesuitův — abych sveden býti měl, tomu ještě odpírám, neb já jsem jak jsem živ, s nimi nemnoho obcoval, v jejich kollejiích nebýval, a malé rozprávky a ovšem řídké hádky o náboženství s nimi míval, a Vaši M. prosím nač by mne aneb koho koliv jiného oni svěsti měli, zdali oni jaké jiné nové učení než-li to, které prvé než-li jejich řád se počal, [všude mezi katolickými držáno bylo a učí a svým učením ve všech artikulách se všemi ve všech krajinách, kteří toliko jen katoličtí se nazývají se nesrovnávají, než toliko ten rozdíl jest, že v jejich řádu učenější muži nežli v jiných řádech se nacházejí. Žebych pak v svém náboženství stálý býti měl a o ničem nepochyboval, věře že v ničem blouditi nemohu, kdybych někde samotně bydlel, a o něčem jiném žádné rozepře neslyšel, mohlo by se to státi, ale obcujíc já mezi rozličnými národy, mezi rozličnými náboženstvími, vždy na to mysliti musím, poněvadž jen jedna víra pravá a jedna církev býti musí, jestliže já v ty postaven jsem čili já bloudím a jiného lepšího něco se nachází. Neb sice kdyby každý v svém náboženství stále měl trvati, tedy žádný pohan, žid, novokřtěnec a jakýkoliv kacíř nemusil by se obrátiti a tak víra křesťanská nikdy by rozmáhána býti nemohla. Že bych jak poznaje pravdu a ji přijma tím jak V. Mti mého nejmilejšího pana otce, tak jiné pány a přátele své zarmoutiti a uraziti měl, ne-

naději se toho, poněvadž nic neslušného a neobyčejného, nenáležitého a nepoctivého, coby mé poctivosti a rodu mému na ujmě býti mělo, před sebe neberu. Račte dobře věděti, že víra jest dar boží a že ne vždycky od rodičův a od přátel se nabývá a že v duchovních věcech více Boha nežli lidí poslouchati sluší. Příklady jinde jich nehledaje, v naší krajině v Čechách před rukama máme, že ne všickny v jednom rodu jednoho náboženství jsou a že každodenně mnozí jiného náboženství jsme ku katolické víře se navracují. Jak pán Bůh koho osvítiti ráčí, toho se také každý přidržeti má. Abych já pak rozumější nežli V. Mti a všickni moji přátelé (kteří toho náboženství jsou) býti a tím V. Mti potupovati chtěl, není, ani nemůže to při mně býti, (kdo vroucně a srdečně pána Boha za něco, coby k duši jeho spasení k dobrému bylo, žádá, časem svým to také dostává a nesmýšlím také o V. Mti ani o žádném z přátel mých, aby o předcích našich, kteří před sty lety a ovšem dáleji před tím živi byli, o nichž jistá věc jest, že jsou pravou katolickou víru všickni ti drželi, něco zlého smysliti, a je také potupovati měl. Než to toliko učiním, ustavičně všemohoucího pána Boha na svých modlitbách srdečně žádati budu, aby V. Mti a všecky přátele mé Duchem sv. osvítiti a to coby V. Mti k spasení nejužitečnějšího bylo, milostivě poznati dáti ráčil. Jistě kdo tluče bývá mu otevřeno a kdo prosí bývá mu dáno.

Ráčíte mi příklad Františka Spiry přivozovati, jak jest on v hrozné zoufalství upadl, když jest od poznalé pravdy odstoupil. I pamatuji, že jsem jednou tu historii četl: ale neobtě se mohu pamatovati, jakého jest on náboženství byl a od jaké poznalé pravdy odstoupil. Buď jak buď, bludy vida, je zavrci a pravdu poznaje ji přijíti jistě k žádnému to zoufání než k velikému potěšení duše a svědomí každého člověka býti to musí. Než jest-

lížeby jeden lehkomyšlně pro nějakou líbost světskou nedobře to prvé rozsoudě, jestliže jedno lepší nežli druhé jest něco takového učinil, nepochybují že pán Bůh jej také hodně trestati ráčí, tak že potom nevěda se na čem ustanoviti, zoufati sobě musí. To snad mnohdykrát se nachází, že jsa jeden jiného náboženství a navrátě se ku katolické víře, mnohá neštěstí jej potom potkávají. Ale to se stává buď pro tuto dotčenou příčinu, buď že pán Bůh člověka, jestliže stálý bude, zkusiti chce, a neb zdali člověk výstupky a hříchy svými častokrátě velikého trestání od pána Boha nezasluhuje a k tomu také neštěstí zde na tomto světě a trestání boží zdali není veliké znamení milosti a lásky Boží a ne jeho hněvu a zuřivosti a protož já s pomoci boží zoufalství se nebojím, štěstí pak neb neštěstí jakékoliv na tomto světě mne potká, děj se ve všem vůle Boží, mými hříchy a výstupky mnohém víceji neštěstí a trestání božího nežli štěstí zaslouživ já sobě.

Račte se můj nejmilejší pane otče, osvědčovati, že mým zavedením vinni nikoliv chťiti býti neráčíte i ovšem tak jest, než mým spasením příčinou bohda konečně býti ráčíte. A jistě Bůh všemohoucí V. Mů to v srdci dal, že jste mne v ta místa dáti ráčil, kde netoliko tělesně něco zkusiti a něčemu potřebnému naučiti jsem se mohl, ale což jest více, duchovně že jsem pravdu a pravou víru, skrze niž bohda spasen budu, nabyl.

Já silně doufám, že všemohoucí pán Bůh s duchem svým svatým V. Mů ještě osvititi ráčí a tuto pravdu lépeji nežli já poznati a tím k starodávně apoštolské víře a církvi (která téměř za 1500 let v čistotě a posloupně vedena a zachována jest a kterou všickni předkové naši drželi, a v ni životy své skonali, nepochybně život věčný obdrželi) se zase obrátiti a připojiti a z hříchův svých zde v tomto světě pokání čini a z nich kněžím a posláním božím řádně svěřeným a vyslaným (poněvadž mimo tyto

žádným jiným ta věc dána není) skroušeně se zpovídaje odpuštění a rozhřešení jich řádně zde dostati a v oné potom slávě potvrzení toho vzítí ráčíte, podle Krysta pána přípovědi, že cožkoliv od takových zde na světě rozvázáno bude, že to i tam v nebesích rozvázáno býti má a to V. Mti pokoj dobrého svědomí (kterýž jak jeden dostati má, když se nikdy žádnému pořádnému knězi nezpovídal a od něho rozhřešení nevezal?) zde na tomto světě ve všech V. Mti nešťestích mnohem víceji, nežli všelijaké bohatství a štěstí za potěšení sloužiti bude.

Příliš dlouho tímto psaním svým V. Mti zaneprázdnňujíc služebně prosím, že mně to laskavě vážiti ráčíte, neb podle poručení V. Mti chtěl jsem důkladně zprávu o tom všem V. Mti dáti s tím pak se všim, ačkoliv již zřetelně co bludného a co pravého jest, poznávám, však ještě až posavád, já jsem žádné služebnosti církevní od katolických neužíval a to proto, že nechci tak sprostá k tomu přistoupiti, než prvé to dobře poznati a na tom dostatečně se utvrditi, že jsem až posavád v bludech byl a že bludy zavrci a k pravé pravdě, skrze níž spasení duše mé dojíti mám, přistoupiti, tak abych jednou ji přijma v ní stále až do smrti s pomocí Boží setrvati mohl a v tom se dobře utvrdě, potom bohdá služebností církevních náležitě užívati chci.

A i toho úmyslu jsem, popřeje-li mi pán Bůh zdraví, a maličko abych trochu lepší chvíli míti mohl, tedy chci v krátký spis to uvésti, za jakými příčinami já jsem náboženství své změnil a katolickou víru přijal a to potom některým přátelům svým chci (communicovati) ukázati, tak aby věděno bylo, jestli že jsem to z lehkomyšlnosti a pro nějakou světskou libost, (jakž nyní obyčejně vůbec lidé říkají) učinil, kdopak tomu věřiti chtiti nebude, to na jeho vůli jest, když já jen svědomím svým jist budu. (Cae-

tera curo nihil). Na jiné věci nic nedbám. Toto jsem tak V. Mti na pospěch napsal; neb jsouc zde, každodenně hostě a vždycky sem i tam jezdě, sotva tento den k tomu obrátiti jsem mohl, že jsem trochu pokoje užil a V. Mti zase odpověď dáti mohl, a nemohu ji pro krátkost času přepsati a k tomu také poněvadž mé zlé písmo sotva V. Mti vyčísti moci ráčíte, dal jsem to písaři přísěžnému pána z Hradce přepsati a jistě. žet jsem je žádnému jinému neukazoval a žádný člověk ani slova, cobych tuto psáti měl, mně neradic, než z své hlavy toliko jsem to psal, co mně svědomi mé ukazovalo.

Buď již jak buď. služebně toliko prosim. že mi to juž milostivě vážíti, a k mé horlivosti na dobrou stranu vykládáti ráčíte.

S tím V. Mti otcovské lásce. (o kteréž silnou naději mám. že jí bohdá do smrti sobě zachovám). služebně a poslušně poručna se činim.

Datum jak v listě 2. dne augusti anno 1597.

C. *List Viléma Slavaty k otci Adamovi dle. 10. Aug. 1597 na Hluboké.*

Služby své se všim poslušenátvim synovským!

Jak jsem v předešlém svém psaní Vaši Milosti psal, že J. Mst pán z Rozmberka ráčil mně psáti, abych k J. Mti na Krumlov přijel, i tak jsem podle poručení J. Mti učinil a byv tam až do šestého dne. včerejšího dne od tuď jsem zase přijel a J. Msti jistě laskavě, přívětivě a přátelsky ráčil se ke mně ukazovati, a jeden den ráno ráčil mne dáti do svého pokoje zavolati, kdež toliko J. Mti pán sám a bratr Jan, který na Čestíně býval, přítomni byli. Ráčil mi předně psaní od V. Mti k přečtení podati a potom, jestliže to tak jest, žebych prvnější své náboženství opustiti a k katolické víře přistoupení měl,

mne se ptáti. Já jsem upřímně J. Mti v tom se otevřel, že jsem až posavád od žádného katolického kněze nepřijímal, ani žádnému se nezpovídal, než poněvadž vidím, jak nyní mnohé náboženství netoliko o světě ale zde v naší vlasti v Čechách jest, a že nemůže jen jedno toliko pravé, v kterémž jeden spasení věčného dojiti může, býti, že jsem v velikou pochybnost vešel, jestliže to, v kterém já narozen a vychován jsem, to pravé jest, čili některé jiné, a trvaje v takové pochybnosti od několika let, že jsem na to aspoň jednou, zdalibych to s pomocí všemohoucího Pána Boha a skrze vnuknutí ducha jeho svatého vyhledati a potom na něčem jistém a bezpečném ustanoviti se mohl. Příčiny, které mně k té pochybnosti dány jsou, skrze kteréž abych pravdu vyhledával, a v ní se ustanovil, vzbuzen jsem, J. Mti pánu také jsem oznámil, tak jakž jsem i předešle Vaší Mti také o tom psal.

To tak oznamujíc, bratr Jan na odpor mně se postavil, chtě mne k tomu vésti, abych já na osoby a životy těch učitelův, kteří nové sekty počali (ač jsouc katolickými, od nich odstoupili, proti nám psali a nová učení zarazili) se neohlídal, než toliko na jejich učení, čemu učí, jestli že s písmy svatými a s učením apoštolův lépe učení jejich nežli katolických se srovnává, a tak abych „ex doctrina ecclesiam et non ex ecclesia doctrinam“ judicioval, čemuž já jsem nikoliv povoliti nemohl, poněvadž taková cesta velice těžká a nesnadná k pravému poznání pravdy býti mi se zdá.

Neb zřetelně to se nalezá, že žádné kacířství, žádná sekta nikdy nepovstala, ani ještě mezi tak mnohými žádný se nenachází, aby své učení, by pak nejludnější bylo, v písmích svatých nezakládal a z něho je potvrditi a dokázati nechtěl, anobř sám ďábel, hlava a původ všech těch kacířův a bludařův, chtě Spasitele našeho, hlavu pravého a spasitelného učení pokoušeti, písma

svatá užíval: co pak divného býti má, že učedlníci jeho náměstky a učedlníky Kristovy touž zbraní potlačiti chtějí, a je na potvrzení svých bludů proti pravdě užívají? A zdalíž písmena svatá tak prostá a zřetelná jsou, aby každý nejsprostější jim bez učitelův a vykladačův vyrozuměti mohl, zřetelně „contrarium“ se spatřuje, poněvadž každý z těch sektářův na svou stranu je věsti, jimž bludy své zastávají a lépeji jemu nežli druzí a nežli všickni jiní (jakožto ten který počátek svého učení jest) rozuměti chce, jak tedy člověk spasení svého žádostivý a jeho vyhledávající mezi tak mnohými a rozdílnými učenými právě od bludného rozeznati může? jistě velice těžce. Než, věře jeden každý křesťan, že jedna církev pravá všech vyvolených božích jest, a nauče se z písmena svatého, že ta nikdy blouditi nemůže, a že jí jako slova božihó poslouchati se má, jistě věclíjak to vyhledávati bude, při kterém učení taková církev e nachází a tak *ex ecclesia doctrinam et non ex doctrina ecclesiam metietur* a s tím způsobem mnohem spíšeji s pomocí boží k pravému poznání každý přijíti moci bude, věda o jistých znameních, která pravá církev míti má a při které je nalezna, k té se vše s důvěrností připojí, a do smrti při ní jakožto při pravé zůstává, zvláště pak věda, že pravá církev tyto tři vlastnosti konečně míti má, totiž *Antiquitatem, Ubiquitatem et Consensionem*, aby vždycky a ne nyní teprv, všude a ne v některých toliko krajích, ode všech a ne od některé částky toliko držána, zachována a opatrována byla, kteréžto vlastnosti že zřetelně při katolické římské víře a církvi nacházím a spatřuji, nechci v tomto psaní o tom šířeji vypisovati, poněvadž v předešlém svém psaní něco jsem V. Mti navrhl. O těch a některých jiných artikulech s bratrem Janem víceji než na dvě hodiny při přítomnosti J. Mti pána (nechci říci disputoval, neb bylo to toliko familiare colloquium, aniž má profesí není, abych já se s theo-

logem disputirovati měl), jsem rozmlouval, a nechtě Jeho Mtí další zaneprázdnění činiti, na závírku bratr Jan (jakožto ten, který mně všeho dobrého přeje) pobožně a jistě otcovsky napomenutí mně učinil, zvláště pak abych na tyto dvě věci pamatoval:

Předně: abych nic z úmysla, z nějakého návodu, někomu k libosti a pro nějakou světskou libost v této tak veliké věci neučinil, než pánu Bohu se poručil, její za osvětlení žádal, a co jeho svatá milost mně v srdce také vnuknouti ráčí, to přijal a toho se přidržel a dobře to nejprvé při sobě uvážil, že hludy zavrci a pravdu přijíti chci.

Druhé: Abych na čtvrté přikázání boží pamatoval, rodiče své ctil a je z oumysla nezarmucoval, na kteréžto napomenutí já jsem připověděl pamatovati a bohdá to učiniti chci, a tu hned při přítomnosti jeho a J. Mtí pána já jsem se v tom osvědčil, že jakoukoliv resoluci učiním, to že pro samou duši svou a její spasení učiniti chci, jakž Bůh všemohoucí, zpytatel všech srdcí, o tom nejlépe věděti ráčí a jestliže se jinak stane, Bůh jest spravedlivý, nechci se proklínati a mnoho klateb na sebe žádati, jeho božská milost dobře mne ráčí najíti a věděti, jak spravedlivě strestati, a já bych nebyl hoden, abych člověkem byl a rozum sobě od pána Boha daný měl, abych pro světské dobro duši své uškoditi a věčné dobro ztratiti chtěl, abych to neměl rozsuzovati a pomíjitelné od věčné budoucího neuměl rozsouditi. Ale dosti o tom, necht mluví kdo co chtějí, svědomí dobře dosti jednomu za potěšení sloužiti může; než to snad bylo by se mohlo státi že kdybych já byl bohatý pán a neb naději měl k nějakému velikému nápadu, žebych byl snad ne mnoho na náboženství tak se ohlídal a jeho následoval, než zůstával bych tak v tom, v čem jsem se narodil maje v světských věcech dosti svého oblíbení; ale nemaje já k bo-

hatství žádnou nádeji a vida jak v katolické vře mnohé příčiny jsou, že jeden, by pak nic svého neměl, život svůj poctivě vychovati může, zvláště vrchnost má, jsouc také v té víře postavená, i to mně také příčinu dalo, abych já to vyhledával, jestliže ta víra dobrá a lepší nežli má jest. Než vyhledávaje, kdybych to našel, že mé náboženství lepší nežli katolické a nežli všech jiných jest, a přece proto světské dobré bludu bych chtěl přijíti, a pravdu opustiti: jistě lehkosmyslný a boha nebojící člověk býti bych musil, ale toho že při mně se nenajde, před trůnem božím z toho odpovídati chci. V pravdě raději bych byl do smrti žebrákem, nežli abych pro světské dobré (kteréž dnes jest a zítra může nebýti, jsouc život a byt náš na tom světě nejistý) duši své škoditi a ji ztratiti měl.

A tak jistě já mám všemohoucímu pánu Bohu z čeho děkovati, že mne i skrze takové příčiny k pravému poznání přivésti ráčil. Divné a rozdílné prostředky svrchovaná jeho moc mítí ráčí, skrze kteréž své vyvolené k pravému poznání sebe samého a své pravdy přivozuje a z toho se poznává, jak hluboké a nezpytatelné jsou soudové jeho. A v pravdě já jsem to u sebe přemýšloval, aby vždy všemu světu zjevné bylo, že já tu nic pro světskou libost nečiním, žeby skoro duchovním chtěl býti a do toho řádu se dáti, kterýby nejchudší a nejnuznější byl; ale rozsuzuje zase to, abych z úmysla v něco se nedal a se nezavázal, cobych potom snéstí a zachovati snad nemohl, nechtěl jsem se v tom ještě resolvovati; než časem svým všecko se státi může, ničeho se odpovídati nechci.

K druhému napomenutí bratra Jana tolikéž jsem se ozval, že na ně pamatovati chci a nedejž mi toho Bože, abych já z oumysla V. Mti rodiče své neuctíti a je zarmoutiti chtěl, neb kdybych to učinil, jakéhobych požehná-

ni božího na tom světě očekávati mohl? Ale vědouce V. Mti dobře, že víra jest dar boží a že ne vždycky jeden ji od rodičův a od přátel svých nabývá a myslé já, na to hrozné povědění Krysta Pána, jenž dí: Kdo sobě více otce svého nebo matku svou váží, nežli mne, není mě hoden.

A soudíte to, že jak žádný pro žádnou světskou libost pravdu opustiti a bludův se přidržeti nemá, tak také žádný pro rodiče své a neb pro kteréhokoliv člověka na tom světě bludy držeti a pravdu nechtíti přijíti nemá, a tak poněvadž já duši svou miluji, a cokoliv tuto učiním pro její dobré a pro její spasení to učiniti chci, že mi také na tu stranu jakobych V. Mti neuctiti a zarmoutit chtěl, to vykládati neračte, služebně V. Mti prosím.

Četl jsem v psaní tom, které jste Jho Mti pánu z Rožmberka poslati ráčili, že se ohlašovat račíte, jestliže od poznalé pravdy odstoupím, že se ke mně, abych Vaši Mti syn býti měl, znáti chtíti neračte, a ráčili jste mi v prvnějším psaní V. Mti také napomenouti, abych zlořečení hrozného na sebe nedopouštěl, tím snad rozumějí, že V. Mti místo požehmání otcovského ráčili by jste chtíti mně zlořečiti. I sám to poznávám, pokudž by tak bylo, že bych od poznalé pravdy z úmysla odstoupil, že bych toto všecko zasloužil: ale bludy poznaje je zavrci a pravdu vida ji přijíti a tím duše, své spasení zachovati chtěje, jestliže tím jakou nepoctivost V. Mti a neb rodu svému činím a zlořečení otcovského na sebe dopouštím, V. Mti jakožto rozumný a soudný pán račte moci dobře to rozvažovati, a že to tak jest, že mé náboženství, v kterém jsem narozen a vychován, jest bludné a katolická víra, kterou přijíti chci, že jest pravá, s pomocí boží dostatečnými argumenty V. Mti i každému to dokázati chci, a jestliže já v tom dokázání nedostatečný jsem a mně věřiti chtíti neráčíte, račte písma a knihy mnohých uče-

ných lidí čisti a za osvícení Boha prosie že pravdu pravím, račte to vyhledati, račte učeného některého theologa v V. Mti náboženství, k kterému velkou důvěrnost míti račte, sobě vybrati a z katolického náboženství račte tolikéž jednoho vzíti, necht o některé artikule, zvláště de vera Ecclesia (v kteréž jestliže jeden není, tedy v pravdě spasen býti nemůže) spolu disputiruji a tu snadno skrze osvícení boží račte moci pravdu od bludův poznati. Proč rodičové naši od té víry, v které naši předkové a jejich rodičové byli, odstoupili a jiné náboženství přijali, proto snad že se jim toto lepší nežli druhé zdálo, a však proto rod svůj přece ve vši poctivosti zachovali a nám je přinesli, a neslyšíme o tom, aby rodičové jejich jim zlořečiti měli, proč tedy já že náboženství rodičů svých opustiti a jiné (proto že za lepší je býti poznávám) přijíti chci, zasloužiti tím mám, abych rodu svého slavného a poctivého, v kterémž z úsudku božihho narozen jsem, zbaven býti měl a nemohl jeho užívati a za syna V. Mti se nazývati a ovšem pak zlořečení otcovského na sebe dopustiti. Račte V. Mti můj nejmilejší pane otče, bedlivě to u V. Mti uvažovati, a proti uložení božimu a vůli jeho svaté také nečiniti a mne z úmysla (nic lotrovského, nenáležitého a nepoctivého nedopustiv já se) od rodu mého neodcizovati a místo požehnání otcovského zlořečení na mne nevytlévatí. Což k té důvěrnosti k V. Mti jsem, poněvadž já vždycky ve všem poslušně, náležitě a synovsky k Vaší Mti jsem se chovati hleděl a ještě s pomocí boží chovati budu, že také tak učiniti ráčíte, V. Mti za to služebně a synovsky žádám a prosím, a silnou naději ku pánu Bohu mám, že jeho božská milost V. Mti duchem svým svým tolikéž osvititi a tuto pravdu lépeji nežli mně poznati dáti ráči a tak že na mne jestliže ne víceji aspoň tak hrubě jako na jiné děti V. Mti laskavi býti račte.

Toto jsem V. Mti tak na pospěch napsati chtěl, neb včera z Krumlova jsem přijel a dnes po stole se panem z Hradce tam zase pojedu, tak že jen toto ráno chvíli jsem měl toto V. Mti napsati, což pro krátkost času ani přepsati jsem nemohl, a poněvadž také V. Mti psaní mé ne velmi dobře čísti moci račte, dal jsem to přísežnému písaři pána z Hradce přepsati, služebně prosím, poněvadž dobrým úmyslem a s horlivostí to činíme, aby jste poznati ráčili že nic z cumysla, bez dobrého uvážení před sebe vzíti nechci a aby V. Mti také poněkud k tomu ponuknouti a vzbuditi mohl) že mi to laskavě vážíti ráčíte, a však všickni dobře činiti a věřiti máme nadějíce se skrze to oné věčné slávy užítí, nic méně ne pro tu odplatu ale pro samou lásku a milování boží to učiniti povinovali jsme tak tuto tolikéž.

S tím lásce V. Mti otcovské poslušně a synovsky poručena se činím. Datum na Hluboké 10. augusty a nno 1597.

D. List Adama Slavaty synu Vilémovi dlo. na hradě Pražském v sobotu po sv. Vavřinci 1597.

Vilíme synu někdy mně velice milý, již pak mně nyní převelmi zarmucující!

Aby na duši a víře pravé zdravější býti mohl, tohot ustavičně a slzavě na Pánu Bohu žádati nepřestávám. Psaní tvé a omluvu tvou proč jsi k římskému náboženství přistoupil, jsem přečta porozuměl. I na věky bych se toho do tebe nenadál, domnívaje se, že by nyní v letech svých dospělejších k mému velikému potěšení k starosti mi budeš a při tom pravém a jistém náboženství, v němž jsi z mladosti své veden a vychován byl, stále trvati a žádnému se od poznalé pravdy svésti nedáš. Ale nastojte tuto mimo z tebe potěšení, veliká žalost a přesrdčný zármutek, který nyní skrze tebe a pro tebe mne potkává, snášeti musím: lépejit by bylo se tobě na

tento svět nenaroditi, nežli od poznalé pravdy odstoupiti. Ty nyníčky pro mladost svou co jsi učinil, poznati toho nemůžeš, ale poznáš potom časem svým své duši hroznou a na věky nenabytnou škodou.

Nebo ačkoli v ta místa, kdež rozdílné náboženství od toho v němž jsi předešle vychován a vyučen byl, tebe jsem poslal, ale domníval jsem se podle mnohého tvého zakazování a připovídání věře tomu, že jsi tak dobře u víře té, k níž jsi veden byl, utvrzen a upevněn, že se nikoli žádným způsobem od poznalé pravdy odvésti nedáš, nýbrž v ní do smrti své setrváš, ale když jsi mě měl nejlepší ovoce pobožnosti své vydati, tak jsi splaněl a nejhorší zlý strom učiněn, kterýž přehořké a všeho zármutku plně srdci mému ovoce vydáváš, a nebyloby mi toho tak líto, aby mne nejprudší jed pítí dal a tím mne otrávil, rád bych tobě to mile odpustil, nežli abych z tebe toho dočekati měl, že jsi od poznalé pravdy odstoupil.

Však netoliko já sám ale jiní otcové a přátelé v ta místa, kde jsi ty tam byl, také syny a přátele své posílají; ale proto nescíslný počet se jich zase k rodičům a přátelům svým navracuje k velikému otcům a přátelům svým potěšení a od poznalé a jednou nabyté pravdy žádným způsobem se svésti nedají, nežli v tom stále stojí, co jest jim milý Bůh dal poznati a raději by hrdla a životy své ztratili, nežliby od poznalé pravdy se svésti dali. Ach kéž jsem já to také z tebe k svému potěšení dočkal, milý synu, věř mi to jistotně, že žádné krůpěje krve v mém těle není, aby přehořce zavedení tvého nepocítilo a toho srdečně s pláčem nezelel, že jsem tebe kdy v ta místa, kdes tam byl, poslal, bych to věděl, čeho jsem nyní z tebe dočkal, na věky bych tebe v ta místa neposlal!

Nebo že jsi k římskému náboženství přistoupil, to tam, ale aby náboženství katolickému přistoupiti a od bludův odstoupiti měl, ničímž mi toho neukazuješ. Z mladosti

své učil jsi se (symbolum apostolicum) víru apoštolskou, „věřím církev obecnou“ a tak ne římskou, kteráž toliko z částky a k tomu zavedená církev jest. A toho nejprvé z té obecné víry křesťanské dokáži, obecná katolická víra říká: Věřím v Boha Otce, Syna i Ducha sv.: Římané pak věří také v svaté a svěťice, nebo k nim volají, je za své orodovníky a přímlovce mají, k nim se postí, kostely, kaple, oltáře jim stavějí a je za své patrony mají, což jest proti zjevnému slovu božimu a písmům svatým. Víra katolická věří, že Krystus jednou trpěl a za nás umřel a na kříži obětován jest, Římané pak každodenně Krysta Pána ve mši obětují za živé a mrtvé.

Víra obecná katolická věří zde hříchův odpuštění a po smrti život věčný. Římané o svém spasení učí pochybovati, a vedou po smrti do očištee a do pekla.

Z toho posuď, máš-li katolickou víru? svatý Pavel Galatům píše, když oni jako ty nyní od poznalé pravdy odstoupili, říká jim: „O nemoudří Galatští i kdo jest vás pošetil, abyste od pravdy odstoupili a jinde vašeho ospravedlnění nežli v Krystu hledali?“ Však podle lidského křaftu kdo chce dědit, nemusí k němu co přidávati ani od něho odjímati: a protož hled, Vilíme, čeho se chytáš. Napomíná tě v témž místě sv. Pavel, že by anděl s nebe jiné evangelium kázal aby mu nevěřil: ty pak vědomě proti svému svědomí od křaftu Páně posledního, a od oučastnosti pravé večeře jeho odstupuješ. Nebo my všickni nemajíce nápadem práva k životu věčnému, jen toliko co nám z milosti křaftováno. Jestliže se křaftu Páně spustíš, a jej zrušíš i kterakž tedy ty nebohý k tomu dědictví právo míti budeš?

I povážíž toho sám při sobě, byloli jest těch a takových bludův v oné staré katolické církvi, kteráž za časů Krysta Pána a svatých apoštolův byla. Vydávali jsou oni jaké své dekrety a spisy k věření tomu, coby bylo

proti Krystu Pánu a jeho předraženému zasloužení a proti písmům svatým? sloužili jsou jináčeji velebnými svátostmi, nežli Syn Boží ustanovil? vedli jsou poslouchače své, aby svaté a světice za přimluvece a orodovníky své měli, k nim se ve všech potřebách svých a ne ke Krystu Pánu utíkali? Item učinili jsou, aby lidé o svém spasení pochybovali a jinde očištění svého, nežli v Krystu Pánu a vylití předražené krvi jeho sobě vyhledávali a vymýšleli a na skutcích svých své spasení zakládali? Nikoli se toho v té první pravé staré katolické církvi, kteráž byla za časů Krysta Pána a svatých apoštolův jeho, nenajde, aby tak, jak již toho doloženo, to učili, a o tom jak tato nynější římská církev (a ne ta církev k níž jest sv. Pavel do Říma psal) smýšleli, protož z oznámených příčin tato nynější římská církev nikoliv se s pravdou chlubiti a toho z písem svatých prokázati nemůže, žeby ona tou církvi pravou býti měla, kteráž za časů svatých apoštolův byla, a od samého Krysta Pána počátek svůj má. Posloupností se od sv. Petra vzatou chlubí, ale aby jí míti měli, toho nedokazují, nebo když se toho pováží, jakého jest smyslu při písmých svatých sv. Petr byl, čemu jest poslouchače své učil a vedl, načem své spasení zakládal a jiné církve, k nimž z vůle boží jsa poslán na kom spasení své, totiž na Krystu Pánu na té přenejpevnější skále a ne na osobě své, aby spasení zakládali, je vyučoval, jakž jeho epištoly a kanoniky patrněji a světleji nežli bych já tobě o tom mnoho vypisovati mohl, ukazují, kteréž sobě bedlivě přečísti moci budeš: tu poznáš, srovnávali se posloupnost a učení sv. Petra s nynějšími jeho (tak se oni tím chlubí) náměstký či nie.

Co pak řekneme o životě jeho, byl-li jest takový život a obcování Sv. Petra, jako nynějších náměstkův jeho? Nikoli, nebo on jest sobě té poctivosti, kteráž samému Bohu a žádnému člověku smrtedlnému přináleží, činiti

nedopustil a povyšoval-li jest se nade všecko, činil-li z sebe, jsouc stvoření, stvořitelem? Nikoli, protože tyto nynější, kteří se Sv. Petra život a učení od nynějších náměstkův jeho, (sic!), tak daleko jedno od druhého jest, jako nebe od země.

Chlubili se onoho času za Krysta pána také tím způsobem Fariseové a zákoníci, že oni jsou pravou církví, majíce zákon boží jim od samého Boha skrze Mojžiše vydaný a tak tím způsobem křičeli: Ecclesia, Ecclesia, Templum Domini, Templum Domini, též i posloupností kterouž že i hned od Arona měli, se chlubíce: ale jak jsou svou církví s učením a posloupností před Krystem Pánem ostáli, o tom nám svatí evangelistové vypisují, na něž se Krystus Pán často domlouval, je trestal, pravě k nim, že jsou zákon Páně zfalšovali, jinší složili, přidavky své k němu přidávajíce a více učíce ustanovení a příkázání svá, nežli přikázání božská a napomínal ucedlníkův svých, aby se varovali kvasu farizejského, protože ta církev farizejská a zákonnická daremně se církví a posloupností její a zákonem Páně chlubili, vedouce lidí od zákona Páně a pravdy jeho, více učíce zachovávatí příkázání svá nežli přikázání božská. Rozsudť to, jeli co toho při nynější církvi římské? A svatý Pavel k Timotheovi a Titovi vypisuje, kdež to i předpověděl falešné biskupy, že v posledních časích budou učiti dábelská učení, zapovídajíce pokrmy a ženiti se. Že pak podle předpovědění sv. Pavla z Tessalonie odvrácení od víry se stalo a toho času římská víra se začala, tím-liž jest a býti má starší nežli naše katolická víra, kteráž od Krysta Pána a apoštolův svatých posloupnost svou má?

Z čeho již ze všeho poznati můžješ, k jakému jsi náboženství a k jaké víře přistoupil. Stavíš-li základ svůj na Krystu Pánu čili na člověku smrtelném, od čehož svatý Petr církev svou odvozoval a na žádném jiném nežli na samém milosrdenství božím a zásluhách Krysta

Pána spasení své každému stavěti a zakládati pod věčným zatracením přikázal.

Já s jinými se všemi pobožnými křestany žádného náboženství Luterova, Kalvínova ani bratří Valdenských a bratří Boleslavských (tak jak ty je v tom psaní svém jmenuješ) nejsem, nežli se všemi pobožnými křestany a pravými starými katolickými ctiteli božími, kdež ti koli po všem světě rozptýlení a i v tomto království Českém z milosti boží jsou, kteréž sám všemohoucí pán Bůh jakožto hlava, vůdce a pastýř duší jich znáti ráčí, tak věřím a smýšlím, totiž co v sobě dvanácte článkův víry obecné křestanské té staré katolické obsahují a zavírají a tu já pravou a jednu církev katolickou, a žádnou jinou na tomto světě rytířující býti pravím a k ní se přiznávám, která se čistým slovem božím řídí a spravuje a svátostmi vedle ustanovení Krysta Pána bez všelijakých ustanovení a nálezkův lidských posluhuje a se svatým Pavlem, tou nádobou vyvolenou pravím, (actorum 24) že se k té církvi přiznávám, kterouž oni nazývají kacířstvím, věříc tomu všemu, cokoli psáno v zákoně a v prorocích a k té víře a k žádné jiné jsem také i všechny své děti vedl; nebo Lutr, Kalvín ani bratří Boleslavští za mne jsou neumřeli, ale sám toliko Krystus pán, v tom samém a žádném jiném svatém, nežli v samém milosrdenství božím a v předrahé smrti, v zasloužení Krysta Pána své spasení a hříchův odpuštění sobě skládám a cožkoli dobrého Lutr a pobožní muži, kteréž jest pán Bůh všemohoucí z velikého milosrdenství svého, aby se pravda od temnosti lépeji rozeznati a poznati mohla, zbuditi a církvi své dáti ráčil a písmysvatými starého a nového zákona též s učením písmys apoštolskými se srovnávají, jim věřím a je za pravé mám, jestli že jsou pak co jiného, coby se s písmysvatými neporovnávalo, psali, tomu nevěřím a místa nedávám, ale věřím, že mohli jsou

oni také jako lidé smrtelní blouditi, však se nenadějí, aby se co toho od nich bezelstně státi mělo. Kdež pak dále v svém psaní toho dokládáš, žeby učitelové naši se jedny s druhými u víře nesrovnávali, ale jedni proti druhým že píší, i nevím, aby ti všickni, kteříž ty tak v tom svém psaní jmenuješ, v podstatných artikulech se u víře mezi sebou srovnávati neměli. Máš-li, jakož pak máš, přečti sobě tu knihu „Catholicum orthodoxum“ tu poznáš, jak od sebe a v čem rozdílní jsou, nebo i ty v tom psaní svém toho dokládáš, že ti všickni, kteří žeby jedni proti druhým psáti měli je jmenujíc kdy prý s římskými katolíky o jakýmkoli artikuly disputaci mívají, že vedle sebe za jednoho člověka stojí, tedy proti sobě nikoli býti nemohou.

Máme také v té církvi naši katolické muže pobožné, osvícené, učené a tím řádem, jak za prvotní staré katolické církve bývalo, řádně svěcené, kteří nám slovo Boží v čistotě káží, svátostmi podle ustanovení Krista Pána posluhují, k žáduému jinému nás nevedouce, nežli k tomu ukřížovanému Krystu s Sv. Pavlem říkajíce, že nic jiného kázati neumějí, nežli toho ukřížovaného Krysta; životem také ctným ku příkladu poslouchačům svým předčí tak aby se učení s životem jich srovnávalo, nemajíce život epikurejský, pyšný, nadutý, není při nich svoboda všech rozpustilostí, hříchův sodomských, čichajíce věci zemské tělesné, nežli duchovní, více světsky hledíc panovati a všem císařům a králům rozkazovati, nežli aby spasitelným slovem božím ovce sobě svěřené pásti a krmiti měli. A protož my se s pravdou chlubití můžeme, že všecken rád dobrý a učení pravé a zdravé oné prvotní staré katolické církve máme a zachováváme a v té církvi že jsme, tím se upevňujeme a potvrzujeme. — Stranu divův činění, toho naší církvi z milosti boží nepotřebujeme, dosti na tom máme, že učení to, v němž my staří

katoličtí stojíme a je z milosti boží máme, divy od samého Krysta pána, a potom od svatých apoštolův činěných potvrzeno.

Že pak v jiné církvi (jak ty o tom píšeš) se divové dějí, toho jim přejeme, zajisté důvod toho majíce, že jest ten svědce, o němž pán Kristus a potom svatí apoštolé předpovídali, již přijíti musil, výstrahu dávající a mluvíce to ústy svými svatými, že přijdou v posledních časích učitelové bludní, sebe sami milující, vyvyšující se nade všechno co slove Bůh, divy činíce, tak by možné bylo, i vyvolené boží od pravdy a spasení jich odvésti usilující. Protož abychom se na paměti měli a jim se svěsti nedali, a tak my na Krystu Pánu a divcech jeho dosti máme a tomu svědci, o kterémž Pán Kristus předpověděl, od pravé cesty spasení, kterouž nám všemohoucí pán Bůh z nesmírného milosrdenství svého v Krystu Pánu poznati dáti ráčil, svěsti se nedáme.

A tak již budeš moci poznati, k čemuž jsi přestoupil a co jsi opustil, a jsouli to tvé podstatné artikule, na nichž ty tak velikou podstatu sobě pokládáš. Zklamá tebe, věř mi, onylná naděje tvá. Víceji psáti nemohu pro žalost srdce svého, a to co činím, proto se to děje, abych se před Bohem očistil, že jsem neopominul, což na mně jest, tebe od tvého zavedení odvésti, ostatek to Pánu Bohu poroučím; ten dotkne-li se svědomí tvého, užtíš cos učinil. Bůh tě naprav a mne i všechny mé v dobrém posiluj. Amen.

Když jsem toto psaní dopisoval, přišlo mi druhé psaní od tebe, z něhož jsem porozuměl, že jsi u Jeho Mti pána z Rozmberka na Krumlově byl a jakési rozmlouvání s knězem Janem Jaffetem tam měl.

Příčinu přední proč jsi od víry poznalé odpadl, kladeš zatmělost písem svatých, že prý bez církve římské žádný jim rozuměti nemůže. Nebohý Vilíme, toť jest

ten falešných prorokův podvod, koho ulouditi chtějí, aby písma svatá nejprvé jemu v pochybnost uvedli, a potom i spasení našeho. Toho kdy dovedou, jež netoliko římský kněz, ale každé kacířstvo, jen kdyby mocné a slavné bylo, může takového převesti, když on víceji lidem než Bohu věří. Též dokládáš „ex Ecclesia doctrinam et non ex doctrina Ecclesiam judicandam,“ i což tedy lidi nad Boha vystavuješ? Tedy ti rouhaví a ďábelští Arrianové když po Konstantinovi Velikém všecken svět téměř opanovali, musili býti, „Vera Ecclesia?“ ba co více kdyby to pravda byla, tedy židé jenž starší ecclesii se chlubí nežli křesťané, jakož pak byla prvé mezi námi nežli mezi námi, ba i ti proklatí turci Mohametani podle tvé regule chtěli by býti Ecclesia, nebo i oni z starého i nového zákona své básně v novém alkoranu spletené mají, ale žeť jím to nepostačuje, protože „ex doctrina, ex verbo dei“ jako skrže průběrský kamínek jejich podvody se spatřují, že nejsou Ecclesia. Vidím že na svých nohách nechodíš a že jsi proto padl, že jsi těmito dvěma řetězy od svých soudcův svázán: jedno, aby o slovu božím pochyboval, aby je tvoji tobě vykládali, a druhý, aby o tvém spasení pochyboval, což vede ad epicureismum et saduceismum. Pověz mi, kdo jest epištoly sv. Pavla vykládal, když je psal a kázal je zjevně čísti, zdaliž sám o nich nepraví, řka:

„Jsouli pak má psaní komu zakryta, tedy těm jsou zakryta, kteréž Bůh tohoto světa ošlepil, aby pravdy neviděli.“ A tím již psaní své zavírám a tebe napomínám že budešli pilně písma svatá a předně epištoly sv. Petra a sv. Pavla čísti, Bůh se tobě ozve, pakli nic, než že tě Bůh zde časně i věčně pokutovati bude. O církvi pak bez níž pravíš, že žádného spasení není, jaká to církev jest, již jsem svrchu o tom psal.

Měj se na duši i na těle dobře, a toto mé psaní be-

dlivě a dobře všecko rozsoudíc, sobě přečti a žádnému je neukazuj.

Dáno na hradě pražském v sobotu po sv. Vavřinci leta 1597.

Adam Slavata,
rukou vlastní.

E. Nachází se posléze ještě jeden list Vilémův dne 10. Sept. 1597 na Hluboké psaný. z něhož jen některá místa vyjímáme:

Služby své se vším poslušenstvím synovským vzkazují Vaši Milosti.

Urozený a můj vždycky jako prvé tak i nyníčko a až do mé smrti milý pane Otče! Že jsem teď již tři neděle po přijetí listu od V. Mti s touto odpovědí tak dlouho odkládal, ta příčina jest, že první téměř celý týden ad illam generalem confessionem jsem se strojil. A druhý týden od úterka až do soboty byli jsme u J. Mti pána z Rožmberka v Dobré Vodě, půl míle od Nových Hradův. Zejtra, dá-li Pán Bůh, pojedu s panem ujcem pánem z Hradce do Moravy do Brna k soudu, a odtud do Prahy potom pojedeme, kdež naději se, že u V. Mti ještě přece tolik milosti najdu, že mne před sebe pustiti ráčíte, a tu bohdá dáleji o těch věcech s V. Mti rozmluvím. (Žádá ho za odpověď a končí těmi slovy:) S tím V. Mti otcovské lásce služebně a synovsky poručena se činím. Ten, který všecky věci řídí a spravuje, rač V. Mti na duši i na těle ve všem vždycky štěstí a své sv. požehnání udělovati, a abych V. Mti v dobrém zdraví s potěšením uhlídati mohl, milostivě popřítí.

Postscriptum 11. Sept. Dostal Vilém psaní od strýce Jindřicha, který jej apostatou nazývá; proti tomu se Vilém brání. „Od té doby, prý, co jsem já k katolické římské víře přestoupil, mnozí pod obojí jak zde tak u JMti pána z Rožmberka mně to vyčítali, že jsem

přestoupil. Což s takovými já jsem se nemnoho hádati chtěl; toliko jsem se jich ptal, byli-li jsou oni v náboženství se mnou jednomyslni. Všickni zapírali, a ptajíc já se, kdyby chtěli náboženství své proměnit, k kterému by raději přistoupili, všickni (ani jednoho jináče praviti jsem neslyšel) pravili, že k víře katolické raději nežli k mé prvnější přestoupiti by chtěli.

Poznámka Redakce.

Ochotně jsme přijali předeslané dopisy obou Slavatů, charakterů nevšedních. V listech Vilémových objevuje se nám dlouhý vnitřní boj náboženských zásad pošílých z domácího vychování s lepším přesvědčením nabytým po vlastním zralém skoumání a porovnávání pevných na slovu Božím založených pravidel římské, katolické víry a církve s kolotavými výroky všelikých novotářů. Rozhořčenost otcova proti všemu, co římským katolickým sluje, roznítla se prudkou vášní proti synu v nářcích, hrozbách a kletbách. Syn pak hájí své nabyté přesvědčení o jediné pravé církvi a víře křesťanské, poznané a zachované v církvi římské katolické s tichostí, pokorou a uctivostí synovskou nadobyčejnou. Neváhali jsme přijmouti také oba listy Adamovy celkem svým, abychom dokázali, že všeliké útoky proti církvi katolické, a útržky proti jejímu učení, ačkoliv mnohokrát se strany katolické vítězně odmrštěny byly, opět a opět se obnovují. Na strannické a bludné námitky starého Slavaty ohlédneme se na příhodném místě v předsevzatých úvahách vášnivé polemiky Hlasů ze Sionu. Nil novi sub sole!

Formální rozdílnost oběti mešní.

Dokončení.

II. Mše za zemřelé (missae defunctorum).

Mše za zemřelé mají mezi všemi extra ordinem officii možnými největší svobody, a to z té příčiny, že vedle víry katolické jest obět mešní převážnou pomocí duším zemřelých, a že modlitby ve zvláštním formuláři obsažené přímo a co nejurčitěji dovolávají se pomoci té. Máme pak pro mše za zemřelé čtvero formulářův; prvního užíváme na den věrných dušiček, na den pohřbu, na 3. 7. 30. a výroční den po úmrtí papežův, kardinálův biskupův a kněží vůbec. R. C. 29. jan. 1752. Za obecné kněze může se sloužiti také dle formuláře druhého; formuláře druhého užívá se v též dny za zemřelé kleriky (nekněze) a laiky, vyjímaje výroční den smrti jejich. Třetího na výroční anebo na jiný v poslední vůli nebo fundaci určitý den za zemřelé kleriky a laiky. Čtvrtého při mších, ježto se za zemřelé slouží mimo privilegované dni, a tudíž i při ročnících (anniversaria), ježto nejsou založeny na určité dni.

Privilegované dni jsou: den pohřbu (úmrtí), den 3. 7. 30. a výroční, den v poslední vůli nebo zádušné listině ustanovený, a konečně den obdržené zprávy o zemřelém v cizině.

1. Slavné (solemnnes).

Za tyto považují se zpívané, a výminkou i tiché, i v kterýkoli den privilegovaný.

a. Nejvíce svobody požívá den úmrtní či pohřební; může zajisté zpívaná mše v černé barvě, přítomna-li mrtvola, sloužiti se podle 2. formuláře (za kněze podle 1.) nadepsaného „in die obitus vel depositio-
nis defuncti“, po celý rok, vyjímaje toliko: boží hod

vánoční, velikonoční a svatodušní. Zjevení Páně, Nanebevstoupení Páně, Božího Těla, narození sv. Jana Křtitele (R. C. 12. sept. 1778), svátek nejpřednějšího sv. patrona zemského, a sv. patrona chrámového, památka posvěcení chrámu, sv. apoštolův Petra i Pavla, všech Svatých, Nanebevzetí P. Marie, a poslední tři dny před hodem velikonočním. — Rozuměti se má takto jenom, kdež více kněží, aby osadní mše nebyla opomenuta; nebo kdež jenom jeden kněz, tam v žádnou neděli a v žádný zasvěcený svátek nemůže se sloužiti mše sv. v černé barvě za zemřelého, jelikož osadní mše má souhlasiti s hodinkami.

b. Pakli není mrtvola přítomna, ale také ne pochována (absente corpore sed non sepulto), vyjímají se mimo svrchu (sub. a) jmenované dni, ještě všechny svátky 1 Cl. Pakli tělo už pochováno bude ráno přede mší anebo předešlého dne po poledni (corpore recens. vel pridie vespere sepulto), nemůže sloužiti se slavná mše smutečná, mimo dny už jmenované, v žádnou neděli, v žádný svátek 1. et. 2. Cl. a v žádný zasvěcený svátek. Nepovoluje-li smutečné mše den pohřební, přeloží se na nejprve příští svobodný den a čte se zrovna tak jako v den pohřbu. Pakli by se nedržela v nejprve příští svobodný den, trati své privilegium, a potom směla by se vzíti jenom missa quotidiana (4 formulář), anebo také mše in die obitus s kollektou: Inclina nebo Quaesumus (orationes diversae pro defunctis 5. 6.), a to jenom tehdá, když povoleny jsou mše soukromé.

c. Po zprávě o zemřelém v cizině může se za duši jeho sloužiti mše sv. ut in die obitus vel depositio in die nejprvnější den svobodný, totiž vyjímaje mimo dny jmenované pod a. b. všechny neděle, svátky zasvěcená svátky 1. et Cl., privilegované oktávy: vánoční, Zjevení Páně, Velikonoční, svatodušní a Božího Těla, privilegované ferie: popelečnou středu a celý pašijový týden, a privilegované vigilie: vánoční a svatodušní.

Kdyby však pro chudobu zemřelého nebo příbuzných jeho, či pro jinou platnou překážku nemohla se sloužiti mše zpívaná, povoluje R. C. 12. sept. 1840 a 17. jun. 1843 na den úmrtí neb pohřbu praesente et non praesente cadavere sloužiti smutečnou tichou mši, mimo dni jmenované pod c. Analogie dovoluje souditi, že totéž povoleno jest pro mši za zemřelého v cizině, pakli podobná příčina překáží zpívané mši.

d. Pro den 3. 7. 30. od pohřbu a pro výroční den, kteréž počítají se buď ode dne úmrtí aneb ode dne pohřbu, platí ohledem na dni totéž pravidlo, co pro mši slouženou obdržené po zprávě o zemřelém v cizině. Ročnice slouží se podle 3. formuláře „in anniversario“, 3. 7. 30. den podle formuláře druhého (za kněze podle prvního), s modlitbou zvláště naznačenou pro tyto dni. Případne-li který z těchto čtyř dnův na den vyjmutý, může se odložit na den potom nejprvé svobodný anebo upředčítí (anticipovati) v den naposledy před ním svobodný. (R. C. 4. maj. 1686 23. maj. 1603); toto upředčení neb odložení jest povinnost, poněvadž nepostačuje pouhá aplikace jiné mše, aby se učinilo za dost závazku povstalému ze zbožných nadání anebo z přijatého stipendia. Pro upředčení a odložení nemá se nic měniti v mešním formuláři vůbec ani v oracích zvláště. Kdy by však odložiti se musela až po uplynutí privilegované oktávy, tratí toto privilegium a smí se sloužiti jenom kdy se povolují soukromé vůbec. — Což platí o anniversariích, platí o všech zádušních službách, kteréž založeny jsou na určité dni. (R. C. 4. maj. 1686; ne pak o těch, pro kteréž určité dni jmenovány nejsou.

Které však nejsou ze zádušních nadací, ale jenom na požádání mají se držeti, mohou se zpívati jenom o festum duplex minus, pakli se odbývají skutečně ve výroční den úmrtí. R. C. 19. jun. 1770.

Rescriptem apošt. stolice od 19. dubna 1858 povoluje

se pro diecési budějovickou, aby fundované ročnice (*anniversaria ex testatorum dispositione*) směly odbývati se tichou mší také o *festum duplex* a sice ritem slavné mše t. j. tak jako kdyby se zpívaly.

Za všechny zemřelé údy bratrstva, osady, kapitoly a t. j. nemohou se ani zpívané ročnice sloužiti v den, na nějž připadá *festum duplex*, a vůbec v žádný den, o kterýž nepovolují se *missae quotidianae pro defunctis*, jakž udáme níže.

Privilegium všech posud jmenovaných dnův platí jen pro jednu mši, a protož mělo-li by se v den pohřbu, anebo druhého dne potom za nebožtíka více mší sv. sloužiti, musí se vzíti mše podle direktáře, není-li jeden z takových dnův, ve kteréž povolují se soukromé mše za zemřelé; byl-li by však den pohřbu jeden ze svobodných pro mše soukromé, tuž by ovšem držeti se mohlo rekvií kolik kolí, a sice všechny podle formuláře *ut in die obitus*.

Na den věrných dušiček mají se všechny mše — vyjímaje konventní ve chrámech katedrálních a kollegiálních — sloužiti *de Requiem* v barvě černé podle 1. formuláře *ritu festi duplicis*; jenom mše votivná za ženi-cha a nevěstu směla by se při oddavkách toho dne čísti, nikoli pak jiná votivná. R. C. 7. sept. 1850.

Byl-li by někdo v ten den pochován, mohla by se za něho sloužiti mše sv. podle formuláře *in die obitus*, pakli jest při témž kostele aspoň ještě jeden kněz, kterýž by vzal mši *in commemoratione omnium fidelium defunctorum*; nebylo-li pak by leč jednoho jenom kněze, sloužil by za pochovaného mši o dušičkách.

Kdy by den dušiček padl v dobu čtyřicetihodinové pobožnosti, mohou se na oltářích, kdež vystavena není vel. svátost, sloužiti mše *de Requiem* v modré barvě.

Ritus. O dušičkách, v den pohřbu v den výroční a vůbec ve dny privilegované mají smutečné mše jenom

jednu kolekту a Sequenci; rovně tak, kdykoli se slouží jindy zpívaná mše de Requiem.

V den dušiček mají všechny aplikace býti za zemřelé, buď za všechny neb jenom za některé, aneb jen za jednoho, vedle libosti obětujícího, a může toho dne i za stipendium aplikovati (R. C. 4. aug. 1663.) nežádá-li se aplikace za živé.

2. *Soukromé (privatae), tiché a zpívané.*

Soukromé jsou, ježto se podle 4. formuláře slouží v jiné, nežli privilegované dny, a protož náležejí k nim také výročnice nezaložené na určitý den, výročnice za všechny zemřelé údy bratrstev, kapitol, za všechny zemřelé osadníky, n. p. v pondělí po slavném posvícení a všechny mše, kteréž dávají lidé sloužiti za svoje zemřelé v jiný den, nežli ve výroční smrti jejich — Pravi-li zádušní listina o rekviích, anebo žádá-li kdo za stipendium výslovně rekvie, nevyplní se závazek aplikováním jiné mše.

Dni, ve kteréž se tyto soukromé rekvie sloužiti směřjí, jsou tytéž, co výše udány byly pro soukromé mše votivné, totiž: feria, festum simplex a semiduplex vyjímaje z nich ferie privilegované: popelečnou středu a pašijový tejdén, vigilie privilegované: vánoční a svatodušní a neprivegovanou vigilií před Zjevením Páně, oktávy privilegované: Vánoce, Zjevení Páně, Velikonoce, Letnic, Božího Těla, konečně pak den Dušiček.

Indultem apošt. stolice od 19. dubna 1858 sní se v budějovické diecési ve všech farních kostelích, kdež by svobodné dni nevystačily pro závazky už stávající anebo ještě přibývající, totiž pro zádušní mše založené bez výmínení určitého dne, zpívati mše de Requiem podle 4. formuláře každý tejdén po tři dny, třeba by festum duplex připadlo, ale nikdy ve svátek 1. et 2. Cl. v neděli, v zasvěcený svátek, v privilegovanou ferii, privilegova-

nou vigilií a v privilegovaný oktáv. Tento indult platí na všechny budoucí časy.

Ritu s. Soukromné zádušní mše (*missae quotidianae* podle 4. formuláře) mají aspoň tři kolekty; první jest jakož v missálu stojí „*Deus, qui inter apostolicos sacerdotes,*“ poslední vždy, ať říkáme tři anebo více, „*fidelium Deus*“; druhé může změnit se s jednou *ex diversis*, víme-li jméno zemřelého, za něhož obětujeme a po této druhé můžeme vždy položit *ex diversis* ještě jinou podle libosti, ale vždy tak, aby všech orací byl počet lichý, a tedy všech dohromady 3, 5 nebo 7. Zvláštní kolekty smějí se tedy přidávati jen ke mši podle 4. formuláře, a musejí všechny býti za zemřelé. Při soukromých, pokud mají více nežli jednu kolekty, bře se po epištole *sequence ad libitum celebrantis*; a tak tedy jest *sequence* výslovně nařízena jen při mších podle 1. 2. a 3. formuláře, a při formuláři 4. jenom ve mši slavné. Rubr. gener. Miss. V. 3.

Obecné poznámky o mších za zemřelé.

Pakli zádušní mše, nezaložené co výročnice na jistý určitý den, ale založené jen vůbec, připadají na dni nepovolené pro mše soukromé, slouží se podle direktáře mše denní a za zemřelého se aplikuje; nebo mše takové nemají se odkládati, jakož povoleno se stran ročnic. R. C. 5. apr. 1662. Měla-li by zádušní soukromá mše sloužena býti u oltáře privilegovaného, musí se vždy vzíti *de Requiem*. R. C. 5. aug. 1662. Když by ale povaha dne jinak nepřipouštěla mše soukromé, vyhoví závazku svému i při oltáři privilegovaném, aplikuje-li za zemřelého naši denní. Avšak znovu podotýkáme, že toto platí o záduších založených jen vůbec a bez ustanovení jistého dne.

Kdy by některý kněz povinnost měl, vždycky sloužit u oltáře privilegovaného za zemřelé, což by možné

bylo při obročí prostém (*beneficium simplex*), nemusel by v každý svobodný den sloužiti de Requiem, ale mohl by častěji aplikovati mši denní. — Byla-li by na privilegovaném oltáři vystavena vel. Svátost v monstranci nebo v ciborii, neslouží se na něm de Requiem pokud výstava trvá; avšak tu i aplikováním denní mše dosahují odpustkův duše zemřelých, za které se obětuje na privilegovaném oltáři. C. Indulg. 20. jul. 1751. Na oltáři, kdež vystavena vel. Svátost, nesmí se žádná mše de Requiem sloužiti. Stala-li by se výstava z příčiny obecné a vážné (*ex causa gravi et publica*, n. p. o čtyřicetihodinové pobožnosti, nesmí se missa de Requiem sloužiti na žádném oltáři. R. C. 21. jun. 1670. 7. maj. 1746.

O rekviích může se podávati večere Páně a to bez rozdílu, byly-li hostie konsekrovány při této mši, anebo už dříve při jakékoliv jiné. R. C. 2. sept. 1741, 12. apr. 1823, 23. sept. 1837. Avšak nesmí se podávati před rekviemi anebo hned po nich v rouchu černém. R. C. 2. sept. 1741. Máme-li stipendia „ad intentionem“ vůbec, aniž bychom věděli, jsouli za živé nebo za mrtvé, můžeme vzíti soukromou mši de Requiem, kdykoli ji povolují rubriky.

Ke mším denním (*de die vel festo*) může se kolleкта za zemřelé přidati jen v takové dni, když by povolena byla soukromá de Requiem, a tato kolleкта vždy má na místě posledním státi. A protož nedobře činí, kdož obětující za zemřelého, vždy vkládají ke mši denní ještě kollektu za něho.

Kollektu nadepsanou pro *patre et matre* může vzíti obětující kněz jenom za své vlastní zemřelé rodiče.

Dělaje při introitu kříž pravou rukou nad missálem má levou na oltář položiti. R. C. 7. sept. 1816. Při slavných rekviích neuzívá se kadidla v introitu ale jenom při obětování; assistenti nelíbají ani rukou celebrantových ani předmětův jemu podávaných.

V úplném nedostatku apparatusův černých mohou se zádušní služby boží odbývati též v apparatusech modrých.

Oznaky smrti n. p. umrlčí hlavy malované i skutečné nikdy nemají na oltář neb na svíce staveny a zavěšovány býti. R. C. 1817; svaté ostatky, květiny a podobné okrasy mají se s oltáře odstraniti prvé nežli se počne smutečná mše. Avšak podobá se, že by tento zákon s stran svatých ostatkův nevázáł přísně, povážíme-li, kterak by obyčejně u nás schránky s reliquiemi nesnadno zůstati mohly bez pohromy, když by se častěji přenášeti musely. Erby a jiné oznaky rodinné směji jenom na rakev zavěšovány býti, ale nikdy v presbyterii na stěnu anebo na rodinné stolice, nalezají-li se v presbyterii

Za nekatolika, za katolika stíženého klatbou větš (excommunicatio major) aneb zemřelého ve hříchu smrtelném, když to o něm vůbec je známo, nemá se sloužiti mše ani při jeho pohřbu, ani jindy. Za dívky zemřelé prvé nežli rozumu nabyly, neobětuje se mše, ale byla li by žádána, obětuje se na jiný úmysl, n. p. na poděkování.

Pravidla pro kněze sloužit-li v cizém kostele (v cizé diecési.)

Jelikož vedle smýšlení svaté církve úzký je svazek mezi knězem a tím chrámem, ku kterémuž jest přidělen a jelikož řád i kázeň diecéšní netoliko územek víže ale i osoby, platí obecné pravidlo, aby každý kněz řídil se při mši direktářem svého chrámu či své diecése, pokud se základní pravidla liturgická tím hrubě neruší.

V otázce této tři rozličné pády jsou možné; buď totiž má se držeti kněz, slouže v cizině, (v cizém kostele, v cizé diecési), svého direktáře, nebo může svobodně voliti mezi svým a cizým, anebo musí se držeti direktáře cizého.

1. Má se v cizině držeti svého direktáře ve všech částech mše svaté: a) Sloužili-li v soukromém oratoriu. R. C. 23. sept. 1837. b) Nedopouští-li naše officium žádné mše votivné anebo smutečné (soukromé), anto ji dopouští svátek slavený v kostele cizím. R. C. 7. Maj. 1746, 7. sept. 1816, 16. dec. 1828. c) Maji-li sice oba direktáře festum duplex, kteréž ale v našem direktáři jest u větší důstojnosti; avšak i v takovém pádu smíme veskrz se držeti svého direktáře, jen když v obou direktářích táž barva je naznačena; jsou-li barvy rozličné naznačeny, vezmeme barvu (ale jen barvu) tamní.

2. Může svobodně voliti, a tedy buďto svým anebo cizým direktářem se spravovati: a) Jsou-li v obou naznačeny svátky téže důstojnosti a s touž barvou, R. C. 4. sept. 1746, 12. Nov. 1831. 1831. b) Povolují-li oba direktáře votivnou mši soukromou, můžeme voliti barvu, jakéž požaduje mše, jižto sloužiti chceme. Ale přece v obou pádech lépe a vhodněji bude, abychom se drželi svého direktáře.

3. Má se držeti direktáře cizého: a) Sloužili-li v cizím kostele zpívanou či slavnou mši. b) Jest-li v cizině správcem fary, anebo zastává-li tam, třeba jenom pro jeden výkon, faráře (a to platí též o řeholnících), spravuje se direktářem tamním při mši osadní za zemědě, při mši votivné a p. R. C. 11. Jun. 1701; avšak o tiché mši obyčejné neplatí to tak bez výminky. c) Byl-li by požádán na výpomoc ku sloužení mše smutečné (de Requiem) anebo vůbec k vykonání nějakého při cizím kostele stávajícího závazku. R. C. 7. Maj. 1746. d) Sloužili-li v kostele, v němžto se slaví zasvěcený svátek cum solemnitate et concursu populí. R. C. 11. 1701. e) Jest-li v direktáři cizého chrámu týž svátek co v našem, ale o rozličné barvě a u větší důstojnosti, n. p. duplex majus, anto v našem jenom duplex. R. C. 11. apr. 1840. f) Nedopouští-li direktář cizý soukromé votivné

anebo soukromé de Requiem, tedy má-li aspoň duplex anebo jemu rovné officium (privilegované ferie, vigilie, oktávy), a spolu též jiné barvy žádá, nežli náš. R. C. 9. Jun. 1668, 11. Febr. 1702. Jest-li však obou barva táž, může sloužiti podle svého direktáře, nic nedbaje, zda svátek cizého chrámu důstojnější, (ovšem vyjímaje pády sub a, b, c, d.) R. C. 11. Jun. 1701, 7. Maj. 1746, 7. Sept. 1816; ale přece nemůže sloužiti ani soukromou mši votivnou, ani soukromé rekvie. (R. C. 9. Juni 1668, 11. Febr. 1702.)

Sloužice v cizém kostele, klademe v modlitbě „A cunctis“ jméno sv. patrona téhož chrámu; řeholníci pak kdekoli slouží, všude směji položiti jméno zakladatele svého.

Bylo-li by nějaké zvláštní officium povoleno v jistém kostele, avšak ne výslovně pro každého, jenž by tam toho dne mši sloužil, má cizé kněžstvo, v pádech, když jest mu se řídití cizým direktářem, vzítí de Communi mši, anaž by se s oním zvláště povoleným srovnávala. R. C. 27, dec. 1782.

Slouží-li světský kněz v kostele klášterském, tu kdykoli jest mu se (podle 2.) spravovati direktářem cizého chrámu, vzítí má o svátku té řeholi vlastním, mši de Communi z missálu římského. R. C. 11. Febr. 1072, 20, Nov. 1714. A tak patřil-li by řeholní Svatý mezi Vyznavače, vzal by de Communi Confessorum, a vedle postavení jeho za mrtvých buďto de Communi Pontificum nebo non Pontificum; podobně v jiných pádech. — Zvláštní privilegia papežská, Benedikta XIII. 5, Sept. 1775, Pia VI. 15. Jul. 1778 povolují, aby v kostelích Kapucínův, Minoritů, Augustínův a bosých Karmelitův jeden každý kněz užívati směl missálu řeholního, avšak jenom když nesměji sloužiti podle římského, jakž vyložili jsme. Mimo tyto výminky platí obecné pravidlo, že světskému knězi nesluší užívati missálu řeholního, není-li tento jednotejný s missálem římským, ani missálu cizé diecése. R. C.

19. Nov. 1622. K tomu pak dokládá sv. Alfons Lig. tract. 21. de Euch. op. 2. art. 4: „Hoc tamen intelligentum, si talis sacerdos posset suum ritum servare; nam alias licite posset ut peregrinus uti ritu et missali illius dioecesis, in qua reperitur.“ Obtíž zajisté a škoda znamenitá jsou případnosti, v nichžto nevíže lidský zákon; a bylaby dojista obtíž i škoda znamenitá, kdyžby delší čas neměl sloužiti mše svaté. Zpovědníci a kaplani jeptišek mohou čísti mše o těch Svatých, o nichžto jeptišky říkají kanonické hodinky, avšak podle missálu římského a de Communi. R. C. 1. dec. 1717.

Mše před vystavenou vel. Svátostí a u přítomnosti biskupa.

Zvláštní poznámky o ritu mše svaté ve dvou těchto případnostech nikoli nenáležejí v obor poznámek a pravidel o mších votivních a za zemřelé; onyno zajisté týkají se formy vniterné, tyto jenom formy zevnější, a v soustavném návodu liturgickém pro kněze měly by své místo tam, kdež se mluví o zevnější rozdílnosti obřadův mešních vůbec, nehledíc k tomu, jsou-li secundum aneb extra ordinem officii. Já pak, maje obrácený zřetel ku praktickým potřebám s jedné a k malé rozšířenosti rubricistův s druhé strany, měl jsem za užitečnou věc, něco aspoň uvéstí, any jmenované dvě případnosti často se nahazují.

Mše před vystavenou vel. Svátostí. a) Jest-li mše slavná či zpívaná, tu při mši sloužené na oltáři, kdež výstava jest, vždy bere se kollektu o nejsv. Svátosti, a má poslední místo. R. C. 16. Febr. 1737; touto kollektou nenahraňuje se „oratio ad libitum“, když by naznačena byla. R. C. 17. aug. 1709. — Jest-li od církevní vrchnosti nařízena nějaká kollektu, jakož nyní máme za sv. Otce, a při každé osadní a zpívané mši za zeměpána, přichází tato (neb obě) teprvé za kollektou de

Sanctissimo; že kolekty zvláště nařizené od církevní vrchnosti vynechávají se o každém festum 1. a 2. Cl. není-li causa gravis et publica, a nevynechá-li se, že o festum dupl. 1. Cl. říká se pod společným zakončením s kolektou sváteční, to vůbec je známo. Jelikož pak obě nyní nařizené kolekty uloženy jsou „quando rubricae permittunt“, mám za to, že jich netřeba říkati o festum dupl. 1. et. 2. Cl; jinak by ono „quando rubricae permittunt, nemělo žádného smyslu, leč jen pro neděli květnou, pro vigilií vánoční a svatodušní (nebo v tyto tři dni nesmí nad 1. kolektu více býti), a zdá se tomu nasvědčovati také ta okolnost, že se neukládají v takové záležitosti, anážby jen za několik dnův čekala rozhodnutí svého. Avšak rozhodnětež o tom muži moudřejší. O svátcích 1. a 2. Cl. a jiných, kteréž mají privilegium jediné kolekty, říká se kolekta de Sanctissimo pod společným zakončením s modlitbou sváteční. R. C. 16. Febr. 1737; kdyby však mimo sváteční kolektu naznačoval direktář ještě kommemoraci neděle, tu má modlitba sváteční svoje zakončení, a modlitba nedělní s kolektou o nejsv. Svátosti mají také zvláštní zakončení. O svátcích mešních n. p. duplex majus, třeba by neudával direktář více kolekt, má první kolekta — de die v. festo — zakončení pro sebe, a kolik jich koli ještě následuje před kolektou o nejsv. Svátosti anebo za ní, ty všecky mají spolu s ní jedno zakončení společné.

b) Jest-li mše tichá, tu o svátcích 1. 2. Cl. a všech majících privilegium jediné orace vynechává se kolekta o nejsv. Svátosti. R. C. 2. dec. 1684. O svátcích menších platí táž pravidla, která při mších zpívaných.

Dnové mající privilegium jediné orace jsou mimo mnohá festa 1. Cl. ještě tyto tři: Neděle květná, vigilie vánoční a svatodušní, a protož se v tyto dny při slavné mši bere kolekta o nejsv. Svátosti sub una conclusione, a při tiché mši se vynechává.

c) **Obecné poznámky.** Vystavuje-li se vel. Svátost k pobožnosti čtyřicetihodinové aneb z jiné příčiny obecné a vážné, tu běře se při slavné mši kollekt de Sanctissimo, nečte-li se mše de ss. Eucharistiae Sacramento, hned po modlitbě z votivné neb denní mše a pod společným zakončením (Instr. Clem. XI. 1. Sept. 1730), třeba by potom ještě následovati mělo více kollekt; to pak z té příčiny, že tu zvláštní potřeby a důležitosti (vota) v popředí se staví, po kteréž nabývá mše rázu votivného.

Při výstavě k pobožnosti čtyřicetihodinové aneb z jiné příčiny obecné a vážné může se říkati kollekt o nejsv. Svátosti také při mších sloužených na oltáři jiném, kdež výstava není, pokud jenom jest oltář opravdu v kostele, a ne snad v nějaké oddělené kapli. R. C. 7. Maj. 1746. Na oltáři kdež vel. Svátost je vystavena nemá mimo slavnou mši pro expositione et repositione Sacramenti žádná jiná se sloužiti, aspoň tehdy ne, když se nalézá v kostele ještě jiný oltář. R. C. 9. Aug. 1630.

Kdyby ve svátek nejsv. Srdce Pána Ježíše byla mše před vystavenou vel. Svátosti, vždy se vynechává kollekt o nejsv. Sv. R. C. 6. Sept. 1834. Na oltáři, kdež vystavena vel. Sv., nemůže sloužiti se smutečná mše de Requiem; avšak nezapovídá se přibrati kollektu „fidelium“ v takové dny, když by tiché rekvie jinak povoleny byly (Instr. Clem. XI).

Slouží-li se v době, když vystavena na jednom oltáři vel. Svátost, tiché mše při některém z ostatních oltářův, nemá se ani k pozdvihování zvoniti, a smí jenom dáno býti zvonkem znamení, když kněz vychází ze zakristie. (Instr. Clem. XI.)

Ostatních obřadův při mši před vystavenou vel. Svátostí tuto pomijíme, any vůbec dosti jsou známy.

Mše u přítomnosti biskupa. Církev katolická vždy ctíla ve svých biskupech nástupce a náměstky

svatých apoštolův, a tuto svou k nim uctivost na jevo dávala nejen v životě občanském a obecném, ale také při společných službách božích. O tom zajisté církevní dějepis a staré knihy obřadní dosti světla i dokladův podávají. Aníž pak nyní zůstává biskup nepovšimnut, kdykoli jest přítomen při oběti mešní konané od jiného kněze. Co by zachovávatí měl obětník ohledem na biskupa přítomného, jest toto:

Přijda k oltáři s biretem na hlavě, pokloní se nejprvé kříži, sňav biret (jest-li ve svatostánku vel. Svátost poklekne), a potom učiní poklonu biskupovi. Nyní běře se po stupních vzhůru, a připraviv kalich, čeká na straně evangelia, až by dostal znamení že počítí má; byla-li by mše s assistencí, čeká dole na téže straně oltáře. Dostav znamení, pokloní se opět biskupovi a schází dolů vždy tak aby nebyl obrácen k němu; nacházel-li by se biskup před oltářem kleče nebo sedě, a tedy za celebrantem, má tento uchýliti se trochu stranou. — Při Confiteor na místě „vobis fratres“, „vos fratres“ říká „tibi Pater“ „te Pater“ při tom se biskupovi klaněje, nachází-li se tento na levé nebo na pravé straně oltáře. Maje vstupovati vzhůru, když byl řekl „Oremus“ pokloní se biskupovi a potom vstupuje.

Když byl evangelium přečetl, nelíbá missálu, ani říká: Per evangelica atd., ale ministrant vezme missál s oltáře, donese biskupovi, kterýž políbí ho a řekne: Per evangelica atd. Zavřev knihu ministrant, poklekne před biskupem, a nese ji zase na oltář celebrantovi, kterýž ihned pokračuje dále, nelibaje missálu ani teď.

Na konci mše svaté, když byl celebrant řekl: Benedicat vos omnipotens Deus, obrátiv se, učiní poklonu biskupovi, a potom uděluje požehnání jako jindy, ale vždy s té strany, na kteréž není biskup. — Dokončiv poslední evangelium, obrátí se, zůstane státi na straně evangelia, k biskupovi, pokloní se mu, aníž se obrátí aneb odejde

dříve, nežli byl odešel biskup, leč by tento chtěl ještě po mši zůstat v kostele, máje snad posvátné výkony úřadu svého před se bráti.

Naznačuje-li direktář 3. oraci ad libitum, nemá kněz, u přítomnosti biskupa slouže, nikdy vzíti „oratio pro se ipso sacerdote.“

Co tuto praveno o biskupovi, má platnost jenom v diecési postavené pod jeho pravomocí; táž čest prokazuje se papeži a kardinálům po všem světě, arcibiskupovi v celé provincii, infulovaným opatům v kostele jejich klášterův. V cizé diecési směl by celebrant svého vlastního biskupa, s nímž by tam dlel, jenom tehdy tak ctíti, když by se u přítomnosti jeho sloužil v soukromé oratorii nikoli pak u veřejném chrámu.

Sloužil-li by kněz před biskupem cizým, tu k nižádné zvláštní pobožnosti nezavazují ho rubriky; ale nicméně za slušné pokládají rubricisté, aby se jemu poklonil jda k oltáři kolem něho, a nesnímaje biretu, nese-li kalich a snímaje, pakli ho nenese. Nad tuto jednu poklonu nic nečiní z toho, což výše udáno, až na konci mše, máje sstupovati dolův po posledním evangelium, pokloní se, a rovné tak, jde-li od oltáře kolem něho.

Prof. Ant. Skočdopole.

Synody.

1. Duch svatý jest církvi katolické neomylně dán. Učitel ten všeliké pravdy v církvi působí a vzbuzuje a rozněcuje touhy a potřeby duchovní pravověřících. Týž Duch spojil je v jeden duchovní celek, z něhož následovalo jejich i vnější viditelné spojení v jedno tělo vnitř i kromě jednotlivé obce — diecése-křesťanské. Toto sjednocování i vzdálenějších obcí stávalo se postupem času nejen vroucnějším ale i značnějším, takže křesťané tím jasnějšího nabývali vědomí, že jsou vespolek údy je-

diné celosti. Tato vnější církví jednota uskutečnila se pak tím způsobem, že jak se věřící jedné neb více obcí sloučili pod jedním biskupem, tak se nad to spojovaly bližší diecése v jeden větší celek pod biskupem sídlícím obyčejně v hlavním městě provincie. První takového většího sjednocení vzor na východě se naskytuje v církvi Jerusálemské, sloučené s církvemi v Galácii, Judsku a v Samarii. (Viz Euseb. h. c. III. 32).

Toto sjednocení se více diecés pod jedním vrchním biskupem — metropolitou — působilo velmi blahodárně na nejdůležitější záležitosti církevní; a z té příčiny stal se ten obyčej zákonitým zřízením, uzavřením totiž synody Antiochenské can. 9. Následek výhodný byl upravení vzájemného obcování obcí, sdělujících sobě církevní správy, nové volby biskupské, vyloučení, listy odporučující (*litterae formatae*). Avšak i vnějším objevem jednoty církve byl synodální ústav, jakž Tertullian vyznal, řka: „Aguntur per Graecias illa certis in locis concilia ex universis Ecclesiis per quae . . . et ipsa representatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur.“ (De jejun. c. 13.). Důležitost a užívání synod stejnou zrůstala měrou, jakou se zmáhalo metropolitní zřízení. Touž dobou nabývaly synody určité formy, držení jich zákonem přikázáno jest; jak z následovního vysvítá: „Bis in anno fiat episcoporum synodus“ (Can. Ap. c. 36.) a: „Necessario apud nos fit, ut per singulos annos seniores et praepositi in unum conveniamus etc.“ (Firmil. ep. ad Cyprian).

Nuže, co jest synoda? Položíme-li historický vývin synodálního ústavu za základ našeho vyměření, tento pojem synody octne se před myslí naší: „Synoda jesti shromáždění duchovních osob mocí vyučovací a zákonodárnou od církve nadaných, jež se na zřejmé svolání oprávněného přednosty církevního za tím nejhlavnějším záměrem stalo, aby se zachovala jednota u víře a lásce

společnou radou a z ní vyplývajícím uzavřením v záležitostech církevní nauky a církevního zákonodárství.

Tomuto výměru církevních synod nasvědčují tyto výroky: „Necessario . . . fit, ut . . . seniores et praepositi in unum conveniamus ad disponenda ea, quae curae nostrae commissa sunt, ut si quo graviora sunt, communi consilio dirigantur“ (Firmil. I. c.) a pak tento: „Fiat episcoporum synodus, et inter se examinent decreta religionis, et incidentes ecclesiasticas controversias componant“ (Can. Apost. I. c.)

Souhlasí však tento vytknutý pojem s oněmi jiných učenců, z nichž Filser dí: „Concilien oder Synoden sind Versammlungen der Kirchenvorsteher, Angelegenheiten des Glaubens, der Sitten und der Disciplin durch gemeinsame Berathung und Abstimmung zu entscheiden.“ Souhlasí též Haitz, jenž však ve svém výměru úplnou hlasujících sněmovníků shodnost požaduje; rovněž i Sattler, kterýž i na ustanovení synod při výměru jejich zřetel béře řka: „Konzilien überhaupt sind Zusammenkünfte, welche in der ersten Zeit des Christenthums die Apostel und Brüder und nach ihrem Tode die Bischöfe als rechtmässige Nachfolger und Träger der apostolischen Gewalt veranstalteten, um überhaupt über bedeutende Fragen und Ereignisse des kirchlichen Lebens auf gesezlichem Wege zu berathen und zu entscheiden.“

Tolik co do pojmu synod; než jaký jest

2. původ neb ustanovení synod? Sotvy zmínky hodno, že Gieseler synody považuje co následování sněmu amfiktyonů v Řecku asi 500 let před nar. K. P. obvyklého, za římské vlády ale zaniklého a zapomenutého.

Phillips doličuje původ koncilií vidou, že snaha po pospolitém životě v přirozenosti lidské shledaná, rovněž v oboru křesťanské Církve utvořiti musila společné rady, shromáždění, sněmování. A však zaslíbením Kristovým Mat. 18, 20. synody zasvěceny byvše první vzor měly

v shromáždění apoštolském v Jerusalemě (Sk. ap. 15, 6). V ten smysl se vyjádřil také Alzog: „Die Synoden sind aus dem lebendigen, kirchlichen Gemeingeiste und nach dem Vorbilde der Versammlung der Apostel zu Jerusalem entstanden (Universalgesch. d. christl. Kirche. I. Bd. Ste. 200.) a jakož druhdy v Jerusalemě apoštolé pravili: „Vidělo se Duchu svatému i nám“ (Sk. ap. 15, 18): tak se pronesla i synoda za předsednictvím Cypriana roku 252: „Vnuknutím Ducha sv. a naučením Pána mnohým zřejmým zjevením se vidělo nám“ a t. d. (Srov. Cypr. ep. 54. ad Corn. de pace lapsis danda. pag. 171).

Naskytuje se ale otázka: Jsou-li synody božského ustanovení čili nic? Rozřešení otázky té jest důležité. Jakož ústav božského původu byly by synody podstatným článkem církevního organismu a nutná povinnost v jistých dobách je shromáždovati byla by na biledu. Nebyli však ustanovení jich takové, tuť libovolnému uznání církevních přednostů, aneb i náhodné navyklosti pozůstaveno odbývati jich.

Vzdor snažení mnohých bohoslovců přiřknouti synodálnímu ústavu původ z božského nařízení, vyznati musíme, že všeliké takové pokusy marné, nedůvodné, slovem nepodařené byly. Ustanovení synod nikdy a nikdo s to není historickými důvody dokázati z přímého přikázání božského Spasitele; toliko prostředně skrze rozumové závěrky z jeho výroků uzavíratí možná na vyšší jejich než pouze lidské zřízení. Protož někteří, jako n. p. zmíněný Haitz o původu synod takto soudili: Božské ustanovení synod nepřímě vysvítá z jednoty Církve, kterouž zamýšlel Kristus Pán; neboť jako jednota tato nejpatrněji na synodách a skrze ně se značí, tak se jimi rovněž nejlépe zabezpečuje a utužuje v své církevní ústavy formě, jakovou byl božský zákonodárce sám naznačil. Duch této ústavy žádá, aby se moc v Církvi nevyvinula v takové formě, žeby všecka toliko v ruce jediného spočívati se

zdála, anaž zřejma jesti vůle Kristova, by se v jeho království mocnost neprovozovala na způsob tvrdého velení a rozkazování. Slova Spasitele sem směřující tato jsou: „Víte, že knížata národů panují nad nimi. Ne tak bude mezi vámi: ale kdožkoliby chtěl býti mezi vámi větší, budiž služebník váš: a kdoby chtěl býti mezi vámi prvním, bude váš služebník; jakož Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil.“ Mat. 20, 25—28. srov. Mat. 11, 29 etc. I. Pet. 5, 1—3. Tyž závěrek lze jest učiniti ze zaslíbení obzvláštní pomoci, jež byl zaslíbil ve jménu jeho shromážděným Spasitel ňka: „Kde jsou dva neb tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich“ (Mat. 18, 20). Tento slib vyššího přispění nevztahuje se dle výkladu církevního jedině na shromážděné k modlitbě, nýbrž platí zvláště o shromáždění osob církevní právomocností nadaných k tomu účelu se sešlých, aby se radily a uzavření činily o důležitých záležitostech církevních. (Conc. Chalced. a. 451. Conc. Constantinopol. III. Act. 18.)

Důkladněji mluví o záhadné otázce Filser, jenž takto se o ustanovení synod prohlásil: „Insofern die Synode ein ordentliches Mittel zur bessern Kirchenverwaltung sei, insofern die Abhaltung von Synoden zum bischöflichen Amte, welches göttlicher Institution sei, gehöre, könne auch die göttliche Institution von Synoden in einem gewissen Sinne verfochten werden; jedoch nicht als direkt göttliche, da die Synoden weder von Christus, noch vom heil. Geiste unmittelbar angeordnet seien, wohl aber als indirekt göttliche, insofern die Apostel, welche voll des heil. Geistes waren, dieselben gleichsam als Vorbild hinterlassen und insofern die vom hl. Geiste geleitete Kirche sie stets auf das Nachdrücklichste vorgeschrieben habe.“

Tomuto výkladu mnozí, jako Sattler bez výminky přisvědčují. Vůbec však o původu synodálního ústavu

takto souditi potřebi: Z té příčiny, že Kristus Pán nízadný zřejmý rozkaz synody držeti nebyl dal, lze jest domnívati se, že neměl za nevyhnutelně potřebno, přednosty církevní k odbývání jich zavázati a že takový příkaz přímý proto neučinil, poněvadž takové okolnosti nastati mohou, kterými se odbývání synod téměř nemožným činí, a že i u vnitř církve takové poměry udati by se mohly, kterými by prospěch synodálních jednání na nejistotě postaven byl. Než nemůžeme-li z výroku Páně svrchu dotčeného uzavirati na přímý rozkaz, obsahují slova Páně ti sv. Matouše zaznamenaná důrazné schválení společného radění v záležitostech církevních.

3. A však kdo má přední právo zasedati na synodách? Nemůže býti o tom pochybnosti, že náměstkové apóstolští, biskupové, jsou oprávněni na synodách předě všemi k radě zasedati a rozhodně hlasovati. Obecný sněm církevní právem se považuje co sbor shromážděných všech Církve biskupů, jejichžto viditelnou hlavou jest náměstek Petřův; pročež obecný sněm bez papeže obejiti se nemůže. Nepožaduje se ale, aby papež osobně přítomen byl; dostačuje, pakli synoda pod jeho autoritou zasedá. V této případnosti není potřebi ani rozhodno, jsou-li všickni biskupové skutečně shromážděni, nýbrž na tom dosti, že papež morálně přesvědčen býti může o tom, že všickni biskupové o svolání synody zprávu byli obdrželi. Bez ohledu pak na počet tvoří pod auctoritou papežovou shromáždění obecný sněm, čili ekumenické bu synodu.

4. O předmětu synod učí náš dějiny, že synody bývaly síce velmi často církevní soudnice a orgány administrativní moci církevní; nad to ale vůbec povědomo, že řádným předmětem jednání synod znamenitějších bývala nauka křesťanského náboženství vzhledem víry i mravů. Úkony svěcení, na př. konsekrace biskupa, nenskytoji se co řádný předmět jednání synodálních. A

však radění a následovně uzavřeni v otázce, měloby se svěcení komu uděliti biskupskou důstojnost čili nic, nelze považovati co úkon svěcení, nýbrž co úkon církevní moci zvané jurisdikce a tudíž i co úkon synodální.

Čím více se ale ústava církevní vyvíjela a právomocnost papežské stolice ve své rozsáhlosti zřejměji a určitěji ukazovala; tím více se i též na synodách vyššího druhu obmezoval obsah jejich právomocnosti, a sice takovou měrou, že již papež Eugen IV. vyjednané úkony exekutivní moci na sněmu Basilejském vyhlásiti mohl co zjevné dotýkání se a skracování právomocnosti hlavy Církve. Proti tomu není lze odkazovati na sněm v Kostnici, jehož jednání kromobyčejnými okolnostmi a poměry svolána jsou byla. Z toho vysvítá, že předmětem jednání synod vyššího druhu, určitěji pak obecních koncilií, mimo rozhodování o křesťanské nauce mohou toliko úkony zákonodárství považovány býti.

Jinak to shledáváme na synodách provinciálních a diecesánských, jimžto rozsáhlejší obor moci exekutivní (t. j. moci organisační — dozorní — podávací a soudcovské) — vykázán jest. — Avšak na čem se zakládá tento úkaz a rozdíl? Jednak na poměru, v jakovém se řečené synody k předmětům exekutivní moci nacházejí, a jednak na vzájemnosti sněmovníků zasedajících. Na synodách provinciálních pro lepší známost poměrů místních i osobních, moci výkonné se týkajících, mnohem více usnadněn jest rozhled a rozsudek, než na obecních sněmích, kteréž obyčejně vzdáleny jsou od předmětu jednání výkonné moci. Dle církevní ústavy jsou sice suffragánové podřízeni svému metropolitovi, jelikož ale jeho vyšší důstojnost nikoli na božském, ale pouze na lidském zřízení se zakládá, nemá metropolita na synodách kromě předsedání jiného, leč se svými suffragány stejného oprávnění a takovéhož i postavení. A za tou příčinou může se n. př. jeho vyšší soudní moc na čas tr-

vání synody jako bez výkonnosti považovati a shromáždění biskupů provincie za jeho předsednictvím je pak sama instance nad soud metropolitní povýšena. Z toho pak vyplývá závěrek, že v záležitostech výkonné moci rozhodující uzavření i proti úmyslu metropolitě většinou hlasů udati se může. Ano kdyby na př. pro stejný počet hlasů na provinciální synodě rozhodnutí možné nebylo, snadna tu pomoc, ježto auktorita papeže převyšuje onu synodu provinciální. Papež tu rozhoduje.

Na konciliích ekumenických, jakož i na synodách nacionálních (národních) naskytuje se poměr papeže, co hlavy veškeré Církve, k ostatním biskupům v tom způsobu, že většina hlasů nijakž nerozhoduje. Nebot primát nad obecnou Církví jest božského ustanovení a z té příčiny na čas trvání synody ani za odstraněný, ani bez činnosti, neb jako by nebyl, považován býti nemůže, a sice ni vzhledem zákonodárství na obecném sněmu, ni vzhledem záležitosti právě vládní a nejvyšší soudní moci. Dle svědectví sv. písem i dle ústního podání je papež podstatným činitelem v záležitostech vládních všeobecné Církve, tak že bez jeho určitého svolení nižádné uzavření sebe většího počtu sněmovníků na obecném konciliu platnosti nemá. Přihoditi se může, že se ohlášením jakéhos nového zákona pro nastalý spor mezi primátem a biskupy na nějaký čas odkládá, až se úplné srozumění docílí; avšak záležitosti výkonné moci neodkladného požadují rozhodnutí, protož také nejsou náležitým, řádným předmětem jednání na synodách vyššího druhu. Vůbec říci musíme, že nejvyšší moc výkonná nižádného dělení nepřipouští, jelikož by takového dělení mezi stejně oprávněné majitele následek zrušení jednoty byl a býti musil.

Vzhledem na předmět synodálních jednání s velikou určitostí stanoviti se může: že předmět jednání synod, v nichž idéa všeobecnosti převládá, nejvíce obrán bývá z oboru zákonodárství církevního a moci vyučovací; na-

proti tomu neb čím více se této vidy vzdalují, tím méně v plyvu mají na zákonodárství vyjednávatelce hlavně záležitosti výkonné moci.

Podstatný ráz ústavy Církve katolické, kdež převládá, vida jednoty, vymáhá, aby působení synod nižšího druhu na zákonodárství obmezeno bylo. Katolická církev není federace jednotných církví, nýbrž tak úzce spojený organism společenský, že v nižádném ohledu a způsobu k spolku jednotných států přirovnána býti nemůže. Příměřenější bylo by přirovnání Církve k státu spolkovému. — Neboť jako v spolkovém státu zákonodárni činnost v nižších oborech více a více ubývá tak se i v katolické Církvi děje, že zákonodárni moc jednotných církví obmezena a vytknuta jesti mocí veškeré Církve, nikoli ale naopak. Následovně jest zákonodárství diecézánské synody obmezeno vyšším provinciální synody, a zákonodárni moc této obmezena obecným právem Církve a s podmínkami i církevním právem jednotných národů. Byloť veždy zásadou v Církvi, že nemáže nižádné uzavření u zákonodárství nižšího oboru platnosti míti, jež by onomu vyššího oboru na ujmu bylo, leč staloli by se to zřejmým svolením neb mlčením vyšší zákonodárni auktority, jmenovitě primátu papežského.

5. Jednání synodální rozeznávají se dle toho, dějí-li se na veřejném zasedání — *Sessiones publicae* — aneb jsouli toliko přípravy k veřejným jednáním, jež pak nazývají se „*Congregationes generales*.“

Ohledně zákonité platnosti synodálních jednání jesti nevyhnutelně potřebí přísně rozeznávati historických líčení zpráv — *Acta* — *Actiones* — *Relatio* — jakoz i výroků a náhledů jednotných biskupů od toho, co plný sněm byl skutečně rozhodnul a uzavřel. Jedině toto rozhodné uzavření má do sebe zákonité moci, nikoliv ale historické líčení anebo rozvinování důvodů.

Uzavření synodální nazývala se ve východní Církvi

δαιτυποισίς, pakli se vztahovala na dogmata *κάνονες* s přídatkem *τῆς ἐνταξίας*, týkalali se disciplíny čili kázně. Významem *θεσμοί* a *ἔροι* obojí uzavření se vyznačovala; *αναθηματισμοί* znamenalo zavržení záhadné záležitosti. V západní Církvi nezachován u významech přísný rozdíl, neboť „Decreta a Canones“ znamenají uzavření týkající se dogmat kázně. Na Tridentuském koncilium jsou předpisy disciplinární zvány „Decreta de reformatione“ — týkající se dogmat „Decreta“ pakli se vztahovala na pozitivní pravdy náboženské; „canones“ pakli jako anathematismi vyloučením z Církve hrozí.

6. Jakž ze spisů Eusebia „Vita Constant. M“. III. 7. zřejmě vysvítá, děla se jednání prvního sněmu obecného v Nicéi v kostele neboť praví, že se děla „εἰς οἶκόν οἰκητήριον;“ kterýžto obyčej napotom zobecněl a až po tu chvíli ve východní i západní Církvi se zachovává.

7. Rozeznávají se koncilia *ékumenická* a *partikulární*.

Ékumenická čili obecná koncilia jsou ona, jež se na svolání a za předsednictvím společné hlavy veškeré Církve odbyvají. K nim se počítají také starší *ékuminická* koncilia, která původně vzhledem na jejich svolání byla pouze generálními synodami východní Církve, uznáním ale západní Církve stala se obecnými.

Partikulární koncilia dělí se opět a) na provinciální synody, jež jsou shromáždění biskupů jediné provincie pod svým metropolitou; b) národní, která jsou shromáždění biskupů jednotné světské říše pod primasem svým.

Co by znamenala *concilia dioecæana* a *synodæ mixtæ*,“ jména sama naznačují. „Synodus episcoporum“ znamená shromáždění církevních přednostů první důstojnosti; a „synodus episcopalis“ nazývá se synoda nejen proto, že biskupem právně jest svolána, nýbrž prototěž, že biskup jediný jest, jenž nadán církevním plnomocenstvím a

co přednosta prvním důstojenstvím vyznamenán nad ní vládne a jí řídí.

8. Čítá se 19 ekumenických synod, z nichž

1) Nicejská r. 325 za času papeže Sylvestra I. a císaře Konstantina Velikého od 318 biskupův odbývaná zavrhlá blud Ariův a určila náležitě svěcení velikonoci proti tak zvaným Kvartodecimánům. Synoda v Sardiku považuje se co pokračování Nicejské. Na tomto sněmu dle Gelasia předsedal na místě a jménem papeže Hosius, biskup Kordubský ve Špaňhelích (lib. I. c. s.). Slova Gelasia takto znějí: „Ipse etiam Osius ex Hispanis nominis et famae celebritate insignis, qui Silvestri Episcopi maxime Romae locum obtinebat, unacum romanis presbyteris Vitone et Vincentio cum aliis multis in consensu illo adfuit.“ Na protokolech nalezá se jméno Hosius vždy na prvním místě; avšak podpisy starších koncilií nejsou úplné. (Srov. Tillmont T. VI. not. 3. sur le conc. Nicéc. Natal. Alex. h. e. saec. IV. diss. II.)

2) Konstantinopolitanská I. r. 381, od 150 biskupů odbývaná za Damasa papeže a císaře Theodosia, zavrhlá blud Macedoniův.

3) Efesská r. 431 od 200 biskupů odbývaná za Célestina I. a Theodosia II. zavrhlá blud Nestoriův.

4) Chalcedonská r. 451 s 630 biskupy za Lva Velikého a Marriana zavrhlá blud Eutychešťv.

5—6) t. j. 2. a 3. Konstantinopolitanské r. 553 od 165 biskupův odbývaná za Vigilia a Justiniana I. proti 3 kapitulům Theodora Mopsvatského — a r. 681 od 189 biskupův odbývaná za Agatha a Konstantina Pogonata proti Monotheletům.

7) Nicejská II. r. 757 s 350 biskupy za Hadriana I. a Konstantina VI. proti obrazoborcům.

8) Konstantinopolitanská IV. r. 869 za Hadriana II. a Basilia odstranila schisma Fotiem způsobené.

9) Lateránská I. r. 1118 s 900 biskupy za Kalixta

II. a Jindřicha V. ukončila spor skrze investituru berlou a prstenem.

10) Lateránská II. r. 1139 za Innocencia II. a Lothara II. proti schismatu Petrem Leonis způsobenému a kacířství Arnolda de Brescia.

11) Lateránská III. r. 1179 za Alexandra III. a Bedřicha zavrhlá blud Albigensů a Valdensů.

12) Lateránská IV. r. 1215 za Innocencia III. zavrhlá knihu opata Joachima a blud Almerichův.

13. a 14.) Lyonská r. 1245 za Innocencia IV. jenž křesťany k válce proti Saracenům a Mongolům volala a kletbu nad Bedřichem II. vyřkla; pak r. 1274 za Řehoře X. potvrdila znova učení, že Duch sv. od Otce i Syna vychází.

15) Viennenská r. 1311 za Klimenta V. zrušila řád Templářský a odsoudila Fraticelly, Beguardy a Beguiny.

16) Kostnická r. 1414 neměla z prvu náležitěho oprávnění, čehož ale svoláním skrze Řehoře XII. pak nabyla; tu zjednána jednota Církve a papež Martin V. dřívější uzavření u záležitosti Vikleffově a Husově potvrdil.

17) Basilejská, jenž se s papežem Eugenem IV. neshodla, kterýž ji do Ferrary a pak do Florencie přeložil r. 1434, kdež se Řekové se západní Církví sjednotili.

18) Lateránská V. r. 1512 za Julia II. a Lva X.; jelikož této synodě žádná vlastnost se nedostává, právem k ökumenickým se čítá.

19) Slavná reformatorní Tridentská, 13. prosince r. 1545 za Pavla III. započatá (svolání se bylo v květnu r. 1537 stalo); odbyla se 8 sezení a pak nastala zastávka. Julius III. kázal v zasedání pokračovati a ačkoliv biskupové z Francie přítomní nebyli, odbýváno jednání až do 16. sezení, načež opět nastala zastávka. Po devíti letech jejichžto během Marcell II. a Pavel IV. byli zemřeli, pokračováno od 2. července r. 1560 za Pia IV. u přítomno-

sti 112 biskupů v zasedání, až 25. sezením od 3—4. prosince r. 1563 ukončena jest.

Poznámání: Pro nedostatek oprávněnosti lze není všechny synody, které časem tak nazývány jsou, uznati za ekumenické. Takové jsou: synoda v Rimini r. 363, v Efesu r. 449 odbývaná; pak Trullánská (zvaná koncilium quinisextum (r. 690, jež od východní Církve, nikoli pak od papeže za ekumenickou uznána jest; a Pisánská r. 149, kdež nastalé schisma svolením nového papeže rozmoženo jest.

Fr. Pondělík.

Polemika Hlasů ze Syona.

3. Pan J. B. posmívá se v Hlasech r. 1861. str. 136—138 v dlouhé řadě ironických protisad církví římsko-katolické, že „má pravdu“ uznává-li „vedle své neviditelné hlavy, vedle Krista také viditelnou hlavu římského papeže“ — a ten „že jest panovník nejvyšší na zemi . . . žeť má moc . . . knížata a krále s trůnu ssazovati a na trůn dosazovati, poddané jich od věrnosti v poslušnosti rozvazovati“ a t. d. Tanul jemu na mysli přede všemi papež Hildebrand — Řehoř VII; ano jméno papeže toho zřejmě uvádí na str. 137. kdež praví: „Vzdor tomu, že kněží svaté církve až do jedenáctého století byli ženatí a že dlouho trval boj — v Dánsku, Švédsku, a v Uhrách až do 13. století — prvé než sobě služebníci Kristovi ženy vzíti a ženění zapověditi nechali, zapovídá přec římsko-katolická církev kněžím manželství — a papež Řehoř VII., původce této záповědi vydal r. 1074 veřejný dekret, v němž klatbou a věčným zlořečením hrozi všem, kteří by u ženatých duchovních mši slyšeli, se zpovídali aneb jiné duchovní pomoci hledali.“ Rozhorlený zehratel na uvoditele celibátu bezpochyby nezná historii papežů, jakou na př. napsal dříve protestant

a pak horlivý katolík Gfrörer, sič by byl jinak mluvil o nenáviděném „Hildebrandu.“ A snad nezná ani českého spisu p. superintendenta M. J. Hurbana, jenž ve svém spisu r. 1846 vydaném, „Unia čili spojení Lutheránů s Kalvíny v Uhrách“ jiný vynesl úsudek o Řehořovi VII: Uvedeme zde jeho slova:

„Jakový duch panoval na dvoře králů německých v těchto časích, dostatečně se můžeme přesvědčit z nestranných historiků; já zde jen jeden příklad dovedu o Jindřichovi IVtém, kterého někteří spisovatelé tak náramně litují, že musil pokání činit v Kanosse, a myslím že postačí i ten k zhrození se nad nepravostí tau. On chytil vlastní svou sestru, která mniškou byla a jeho bezbožný život kárala, a v rukau svých ji držev připravit jí dal o poctivost.“

„Srov. Bruno apud Freher. I. str. 176: Hoc tantum hic ultimum locum teneat, quod in eo justus iudex inultum non relinquat, ingnominia videlicet, quam sorori suae fecit, quod oam manibus suis depressam tenuit, donec alius et ipsius jussu coactus fratre praesente cum ea concubuit, cui non profuit, quod imperatoris filia, quod ipsius utraque parente soror unica, quod sacro capitis velamine Christo fuerat destinata. Leo pak dodává: „Auch der Piderastrie war er ergeben etc.“

„Na tomto místě, kde laskavý čtenář má před očima stav smutný jak církve Kristovy tak i světa, nebude od cíle, pakli několika nákresey a taHy promluvíme o tom velikém muži, který mocným duchem svým odvážil se k pozdvížení církve a padlého hluboko světa. A to tím více, čím obyčejnější a každodennější jest ten blud a ta nesvědomitá námitka o Gregorovi VII. jako neyvětším nepříteli světa a křesťanstva. Aspoň tak rozšířili mezi evanjeliky někteří krátkozrací spisovatelé pověst o tom-

to bez odporu neyvětším Geniusovi v středověku. Malichernost jistých kramářů historických neví v své komárové hlavě umístit spravedlivé myšlénky o muži nadobyčejném. Jako s každým velikým mužem, tak i tímto se stalo, že za stvoření velikých skutků, za obnovu světa dostávají potupu úzkoprských a širokohubých tlacháčů. Muž tento, o němž právě mluvím, zasáhnul mocnau rukau do zmatku světa, zavčasu sám sebe osvobodiv od jeho zkaženosti. Byl on synem jednoho kováře ze Saony v Toskánsku. Vzdělal se v Římě, kde měl přležitost dost včasné poznati hluboké ponížení církve křestanské, pád křestanstva a zanedbané náboženství. Tu zajisté v středišti křestanstva bylo neyvice patrno, jak hluboko ono upadlo ve svých služebních. A toto porazilo mladého ducha, tak že se oddal životu klášternímu. Později se však zase vrátil do Říma, kde Gregor VI., třetí v jednom čase panující papež, jej k sobě učeností svou připautal. Potom pak, jakž tentýž vyhnán byl, jej i do Němce zprovázal. A tu na dvoře královském viděl všecku ničemnost, s kterau záležitosti církevní odbavovány byly. Tak zahořel muž pobožný neskončenau tauhau po pomození církvi Kristové z jejího ponížení. Dost jest na tom, že od toho času, co on v Německu nepravosti ty spatřil, nepřestal činným býti, tak že od Lea IXho až po samé vyvolení jej za papeže vidíme ve smyslu a s poradau jeho kroky k pozdvižení církve činěné. On po svém vyvolení za papeže, kterau hodnost dlaho přijmouti váhal, věda dobře, které boje mu nastávají, byl s velikým zápalém pozdraven od té stránky, která taužebně napravení čekala, se stavem zlým kněží, církve a celého pořádku se nespokojujíc. Kněží a biskupové, kláštery a prelátové, z většího dílu se protivili, a prosili krále německého, aby jej nepotvrdil; znalit jej oni již jako Cardinála Hildebranda, co přísného, cnostného, nábožného. On tedy hned své střely

obrátil do kněží a biskupů. Zapověděl nábožné povinnosti všem kněžím, kteříby skrze zakupování na hodnosti kněžské dosedali, ano samu investituru královskou zničil, a právě i některých dvořanů královských pro pokračování jejich v starých hříších z církve vyobcoval. Jindřich IVtý onen zpomenutý již pokaženec byl slabý, výstupky tělesnými na žebráka obrátěný král německý, který hned Gregorovi popauštěl, když totiž svých nepřátel v Německu pokořiti chtěl, hned jeho církevním proti simonii a investituře, jako zkáze kněžů a církve obrátěným nařízením se zpíral, když totiž opět svých nepřátel byl udobřil. Až ale natolik se zapletl Jindřich do bojů s tímto velikánem, že o své království připraven byli. A tu jest i ten kámen urážky mnohých lidí, když vidějí kterak Jindřich IVtý roku 1077 v neyužší zimě přes Alpy, (ant obyčejné cesty mu byly knížaty jinými zamezené) do Vlach pro rozhřešení jíti a tam v Kanosse tři dni v kajícím obleku, bez lesku královského, v nuzném oděvu, bosky na pokynutí a milost kněžskou čekati musí. A tu vylévají slzy nad králem stojícím před knězem.“

„Ale mně jakož každému, který hledí na věci tak jak ony jsou, plesá srdce nad tím, když vidím, že Gregor, pošlý z té středy lidu, která opovržena žádného místa cti vesvětě ne měla, sám silau svého ducha tak se povzněl, že mohl církev Kristovu poníženu pozdvihnouti, a tak se osměliti ke kroku mužnému, že před jeho hlasem strpal člověk podlý, hnusný, který všecko svaté pošlapal, lid a království sobě zanechané zhumploval, rodiny o čest, panny knížeci i hraběcí o poctivost, společnost lidskou o bezpečnost připravil, svazky zemské i nebeské mezi lidmi a rodinami, mezi knížaty a krajinami, mezi církví a kněžími potrhal; plesá mi pravím srdce, když vidím, že Gregor, ten hrdina ducha, víry, církve, náboženstva slaví triumf nad

bídnuu creaturau Jindřichem IVtým. „In der That“ volá Leo k německým vlastencům, „man muss selbst überaus roh und geistig untergeordnet sein, wenn man die natürliche Beziehung der Nationalität so hoch anschlägt, um sich durch sie hindern zu lassen jubelnd in den Triumph einzustimmen, den zu Kanossa ein edler Mann über einen unwürdigen Schwächling feierte!“

„Gregor sám neměl chvíle pokojné, tak že v skutku musili bychom jej nazvati nešťastným, kdyby takoví géniové nebyli tak nad štěstí jak nad neštěstí povýšení. On skrocoval nepravosti svého řádu, světskou a mužnau pravici bil do vystavených domů a jatek lidských chlipnosti a náruživosti. Proto zbouřil proti sobě své století, to století, které tuším neyčernější barvou jest zaznamenáno v historii církevní i světské. Pronásledován byl do posledního dechnutí, kterým vyslovil ta památná, pravý saud o jeho životě obsahující slova: dilexi justitiam, et odi iniquitatem, propterea morior in exilio. Což se stalo 1085. roku.“

„Kydaji potupu na muže tohoto někteří historikové a u nás skoro všickni kathedroví hrdinové, že on byl zakladatelem hierarchie, které jeho nástupcové potom zle užívali. Ale na to se snadně odpovídá, předně to, že knězovládu on nezaložil, ta jest v církvi a pro církev od Krista založena, ale toliko ji padlau zesvětštelau, zbezbožněnau duchem cnosti, víry a svobody mravně pozdvihl.“

Vybízme p. J. B., jenž samolibou okázalostí na stránce 138 se podepsal „t a k é b l u d a ř“ aby uvážil, jestli evangeličtí spisovatelé Gfrörer, Leo, Hurban, a j. — o katolických ničeho nepravím — pravdě svědectví dali, písice o Řehoři VII. jinak, než se p. J. B. a jiným hlasatelům ze Siona líbí.

Podobně jako p. B., žehral také Adam Slavata proti životu náměstků sv. Petra za svého věku (v. str. 428 dále). Kéž by byl nezapomněl pro nehodnost jednoho

nebo druhého na přemnožství papežů bezúhonných, osvěcených, o kázeň církevní, o umění a vědy vysoce zasloužilých. Tehdáž nebyly ovšem dějiny pěstovány s touto přísností a nestranností, jako za našeho věku. Nebývalo ani přístupu k archivům papežským a státním, které se teprve nyní otevřely. Slepá vášeň a zášť nepovolných reformátorů mnoho překroutila. Kéž by si za našich dnů lidé neosobovali historického soudu o dějích i osobách, ku kterému jim všechny podmínky scházejí! Proto jsme poslali p. J. B. do školy ku panu superintendentovi Hurbanovi: Hle dva protestanté a jaký rozdíl v úsudku o jediném papeži — Řehoři VII. — K. V.

Slovo o farním konkursu.

Konkurs farní dělat není lehká věc. Na theologii bývají mnohdy zkoušky těžké, ale při konkursu jest hůře. Snad jest mnohé rigorosum lehčí, nežli tento farní konkurs. V tak málo dnech má se člověk okázati schopným ze všech předmětů theologických a to ještě jak! Kdyby tam musel dělat duchovní správce zkoušky pouze z toho, co pro duchovní správu potřebuje, dobře by bylo; ale on musí býti učencem! Kéž už jednou tuto nepraktičnost páni naši examinatori nahlédnou!

A což nedá se konkurs zjednodušit? Musí se člověk zrovna ty tři dny za sebou díti? Nedala by se věc rozdělit na několik částek, když už se z těch učeností vyplésti nemůžeme? Ovšem by řekl mnohý: „Tuf bych musel několikráte do Prahy a já jsa u Plzně neb u Chebu v správě duchovní ustanoven, jsem rád že tu cestu jednou vykonám; neboť na vícekrát se mi nedostává peněz.“ Touto námitkou jsme opět k jiné otázce přivedeni: „Musí se konkurs povždy jen v Praze odbyvat? Nemohli by být některé vikariátní úřady k tomu určeny, aby

se tam zkouška konkursní odbývala? Pročby se nemohl takový komissariát zřídit na př. v Plzni a v Chebu? Tam by se mohly poslat od konsistoře otázky zapečetěné a to by se mohlo tak zařídit, aby tam zrovna v ten den přišly, kdy by se zkouška odbývati měla. Práce by se mohly pak zapečetit a odevzdat konsistoři ku posouzení a klassifikování. A tak by se uspořilo kaplanům času a peněz. Přejde-li totiž kněz do Prahy a má-li dělat konkurs, kde má bydlet? O vojsko, jeli sem neb tam povoláno, postará se obec; o kněze nikdo. Než může snad ostávat v semináři! Ano, ale kde tam? V nemocnici? Ovšem, byla-li by prázdna. A proč musí býti konkurs latinský? Vyučujeme lid ve víře latinsky? rozhodujeme ve zpovědnici také latinsky? Anebo vyřizujeme věci do práva kanonického sáhající latině? Nikdy a nikde; všude a vždy užívá se jazyka lidu známého. Nač tedy přidělovat práce? Lépe by se konkursem duchovnímu posloužilo, kdyby byl odbýván v řeči lidu. Ovšem že až posud duchovní správa při latinském konkursu místem dobře se dařila, ale což nemáme sáhnout také někdy po věci, která by se lépe hodila a více prospěla? Doufejme ale, a čekejme, že přijdou časy synod, kdež bohdá vrchnosti naše prosbám a žádostem spravedlivým duchovenstva laskavě naslouchati a jich dle možnosti také šetřiti budou. Litera mortificat, verbum vivificat. §.

Pozn. Redakce. Přáli bychom si o té věci důkladnějšího rozebrání.

K r o n i k a.

Shromáždění spolků katolických v Cáchách.

Spolky katolické shromáždili se letos dne 8. září v Cáchách. Na počátku sezení vyložil světlý pan biskup Boudri záležitosti spolkové. Od r. 1848 zaražený spolek pozbuzoval i oživoval smysl katolický, podporoval vědy a umění i dobře působil u víře a lásce. Vylíčil řečník nynější poměry v Itálii tvrdil, že se vnitřní stav církve zlepšil, jelikož svorně se shromáždí lid katolický kolem sv. stolice a i chudina radostně přináší oběti sv. Otcí. Dr. Vill zprávu podal o stavu křesťanstva na východě, Alberdingk Thijm o katolicích v Holandsku a Belgii, p. Modeste o německé missii v Paříži. Z porad svých vydali pak shromáždění následovné památné osvědčení:

1. Církev katolická nezavazuje nikoho, aby se držel jisté politické strany; neboť se shoduje s každou státní formou a s každým politickým systémem, pokud neodporuje zákonům Božím a zásadám spravedlnosti.

2. Církev katolická není podporou despotismu, není protivnicí politické svobody a samostatnosti. Jako za všech století zamítá i nyní všelikou libovůli při vládě, nechť již původem jejím knížata, parlamenty neb strany.

3. Katolíci nejsou nepřátelé politického pokroku; vítajíce politické opravy pokud jsou ku blahu národův, zamítají svědomitě všeliké porušení práva a každou revoluci, nechť se tato zakládá na všeobecném právu k hlasování neb na principu národnosti, aneb konečně na tak řečeném principu vykonaných čínův.

4. Katolický sjezd obnovuje protest vyšlý roku minulého z Mnichova a čelící proti okrádání sv. Stolice. Žádá aby se sv. Otcí vrátila úplně jeho světská moc, jak mu ji byla udělila Prozřetelnost Boží a jak mu náleží po právu národním a dle svatých smluv. Souhlasí slavně se zásadami, vyslovenými od biskupův v Římě shromážděných v adrese k Piu IX.

5. Shromáždění spatřuje v tak zvaném sjednoceném království italském vítězství revoluce, jež hrozí evropskému pořádku; za tou příčinou želí částečné uznání jeho, děkujíc zároveň knížatům a všem, kdož nechtěli uznati království toho.

6. Shromáždění katolíci miluje co nejvšeleji německou

vlast svou, protestují proti pomluvě, jakoby nebyli dobrými vlastenci ti, kterým se přezdívá „ultramontánův.“ Celou minulost od Karla Velikého berou si na svědeckví, že oddanost k sv. Stoliči nikdy nebyla na ujmu velikosti a slávě vlasti.

7. Ačkoliv jednota u víře jest nejjistějším základem politické jednoty, však proto nevidí katolíci v rozkolnictví Německa u víře nižádné překážky německé jednoty, pokud ve všech státech a v celé vlasti četřiti se bude zásady spravedlnosti a pravé snášenlivosti.

8. Katolíci, shromáždění v Cáchách prastaré to stoliči císařův na hranicích vlasti, za zločin vyhlásují každý pokus, aby se rozkouskovalo Německo buďto ku prospěchu mocnosti některé buď německé neb cizí.

9. Katolický valný sjezd, vida neustálé nesnáze sv. Otce Pia IX. a znaje, že třeba vždy více se namáhati, aby papež zachován byl při jeho důstojnosti, svobodě a neodvislosti, udílení „Petrova penízku“ prohlašuje za skutek za nynějších časů zvláště dobrý; neboť takovou měrou katolík koná nejen povinnost křesťanského milosrdenství, nýbrž dává tím též na jevo svou horlivost pro viru a svou lásku k Církvi a k svobodě. Za tou příčinou vyzývá oudy všech katolických spolkův, aby nejen sami udíleli „Petrův penízek“ nýbrž také jiné přiměli k tomu.

K otázce Římské.

Za posledních dnů měsíce září pozornost všeobecnou na se obrátili tři důležité listiny vztahující se na „Římskou otázku,“ které na rozkaz císaře Napoleona nedávno v Moniteuru byly uveřejněny. V listu svém předkládá Napoleon cíl své politiky, „vypátrati možný prostředek, aby papež přijal, co velikého jest v myšlénce lidu“ (italského), „jenž chce býti národem, s druhé strany aby též lid uznal, co blahonosného spočívá v moci“ (papežské), „která se přes celý svět rozkládá.“ „Zájem papežův i zájem náboženství“ prý „vymáhá, aby se papež s Itálií smířil, neboť by to znamenalo i smířiti se s novosvětskými ideami a 200 milionů katolíků v lůně církve udržeti a náboženství nového lesku dodatí tím, že by se víra co podpora pokroku člověčenstva okázala“ a t. d. Základy Napoleonské politiky ohledně římské otázky obšírně jsou vyloženy v listu Thouvenela k Lavaletovi. Pro omezenost místa poukazujeme na „Pozor“ a na politické noviny, které obsah dotčených listin podávají.

Z říšské rady.

V sedění sněmovny dne 25. září podal poslanec Schneider žádost Pražské reformované evangelické obce, aby sněmovna k tomu působila, by vláda potvrdila na základě císař. patentu 8. dubna 1861 faráře Bedřicha Vil. Kořuta od obce té z německých spolkových států povolného, Dr. Bílý odevzdal petici učitelů školního okresu kanického na Moravě proti odloučení školy od církve. — Obě petice odevzdaly se výboru petičnímu.

Protest Hanoveránů proti Lutrovu katechismu.

O rozpadávání protestantismu v pouhý naturalismus a v holé bezvěrství podali jsme v letošních prvních svazcích našeho časopisu úryvky pod nápisem „Církev bez papeže“. Žalostnou tuto rozervanost potvrzuje vzniklý odpor luterských Hanoveránů proti královskému vynešení od 14. dubna t. r. kterým se nařizovalo aby z novu do škol uveden byl: Doktor Martin Luthers kleiner Katechismus mit Erklärung. Mnoho osadníků pozdvihlo hlas proti tomu nařízení a mezi nimi prohlásili se osadníci Hollštetl mimo jiné: že nemohou věřit, že jest nebe, ne v blaženost nebeskou, ne ve vzkříšení těla“ a t. d. Časopisy rozněcovaly ten odpor a tamnější noviny Tagesbot provolávaly: „Jen mužně dále! Se světskou mocí papežovou v nivec se rozpadne i toto pseudo-protestantské církevnictví, dýcháme již nový vzduch!“ Pastor Bauerschmidt psal proti dotčenému nařízení. I suroveci vystoupili proti katechismu Lutrova, poněvadž prý „mnoho katolických učení obsahuje a tudíž lid pokatoličiti chce,“ a když byl jmenovaný pastor od církevních svých představených povolán k zodpovídání, vrazili fanatičtí přátelé Bauerschmidtovi do síně konsistorní, plili na přisedící, trhali jimi a kamením je rozehnali. Domy konsistorních rad Niemana a Uhlhorna musily býti střeženy po více dní rukou ozbrojenou, a obnovenému bouření nevěděl král jinak pomoci, leč novým nařízením 19. srpna b. r. v němž se prohlašuje, „že se král nadál vděčného přijmutí toho vzácného daru, v němž čisté učení a nefalšovaná konfessí Lutrova jest obsažena, z něhož i otcové jejich víru svou vážili. A však poněvadž vzbudil se odpor, králi ale na srdci leží svoboda svědomí a pokoj náboženský, proto se onen rozkaz na obecné zavedení Lutrova katechismu zrušuje, a katechismus ten užívati se má jen tam, kdež jej ochotně přijali.“

Statistika národních škol v Čechách od r. 1861.

V Pražských novinách č. 227. čteme zajímavou úřední zprávu o stavu národních škol r. 1861.

Na základě authentických dat můžeme s potěšením oznámiti, že národní školství v království českém, tato tak důležitá větev národního vzdělání, také za školský r. 1861 vůbec značné pokroky učinilo. Mnohé překážky, které ještě za předešlých let dalšímu vývinu této větve národního vzdělání v cestě stály, jsou z většího dílu odstraněny aneb zeslabeny; nová učiliště se zakládala, stará dle potřeby rozšiřovala. Velmi veliká většina duchovních správců, katechetů a učitelů horlivě se o to starali, aby povinnosti svého povolání věrně plnili, a mravnému i vědeckému vzdělání svěřené jim mládeže školské dle možnosti napomáhali. Návštěva každodenního i opakovacího vyučování byla vůbec ještě uspokojivá, i vyučování v štěpařství, jež ve mnohých místech se školami se spojilo, nalezlo znamenitého účastenství.

O stavu národního školství r. 1861 zvláště můžeme tato data sdělit. Čechy počítaly toho roku 3752 katolické národní školy. Mezi těmito bylo pro chlapce 35 hlavních škol s nižšími reálkami a 16 bez nižších reálků, 42 hlavní školy pro chlapce i děvčata a 5 pouze pro děvčata; co se tkne škol triviálních, bylo jich 18 pouze pro chlapce, 59 pouze pro děvčata, a 3424 pro obě pohlaví, a konečně 153 ne dle pravidel zřízené a školy zatímné.

Dle jazyka bylo 1641 německých, 1951 českých a 160 česko-německých. S těmito bylo spojeno 97 průmyslových škol pro děvčata a 16 řemeslnických pro učenníky. Co se týká návštěvy školy, navštěvovalo školu 609.198 z 631.006 dětí ke škole povinných, a sice 603.619 chlapců katolických, 2467 evangelických a 3270 židovských. Pozoruhodná jest posloupnost jednotlivých krajů ohledem na návštěvu školy; nejpříznivější jest ten poměr ve hlavním městě Praze, kde počet školu navštěvujících v to počítaje také děti z venkova, o 14 ze sta větší byl než počet ke škole povinných, pak v Litoměřickém kraji, kdež počet ke škole povinných dětí nepatrně byl větší než počet školu navštěvujících. Naproti tomu (ne)navštěvovalo školu v tom školském roce z dětí povinných: 1 procent v kraji Zateckém, více jak 1 proc. v kraji Chebském, 2 proc. v Kralové-Hradeckém, 3 proc. v Boleslavském a Jičinském, 4 proc. v Budějovickém, Chrudímském a Plzeňském, přes 4 proc. v Čáslavském, 5 proc. v Tábořském, 7 proc. v Pražském a skoro 8 procent v Píseckém kraji.

Na těch školách bylo zaměstnáno 1235 katechetů, 3307 učitelů, 2530 podučitelů, 40 dívčích učitelek a 119 průmyslových učitelů. Kandidátů učitelství počítalo se 54 duchovní a 665 světských; výtečných podporovatelů školství vykázano 1162.

Zmínky zasluhuje, že mezi školskými domy bylo 3203 vlastních, 371 najatých a 115 bezplatně ponechaných.

O **opakovací vyučování** udělovalo se na 3658 školách, a zúčastnilo se v něm z 250.948 povinných dětí 230.671.

Co se týká opakovacího vyučování v jednotlivých krajích nenavštěvovalo je: téměř 2 procenta v kraji Žateckém, 2 procenta v Litoměřickém, 4 procenta v Králové-Hradci, 5 procent v Chebském, 6 procent v Chrudímském a Jičínském, 7 procent v Plzeňském, 8 procent v Čáslavském, 10 procent v Boleslavském, 11 procent v Pražském a Tábořském, skoro 13 procent v Budějovském a 14 procent v Píseckém, a konečně 25 procent v hlavním městě Praze.

Školských knihoven bylo ve školském roce 1861 celkem 970 (o 30 více než r. 1860) s 122.336 spisy v 183.230 svazcích.

Ovocných školek konečně bylo 863.

VII. Seznam

zakladatelů, úřdů a účastníků Dědictví sv. Prokopa

od 28. Června až do 12. Srpna 1862. zaslali:

P. t. pan

Jan Novotný kaplan v Krumšíně na Moravě 10 zl.

Frant. Kamaryt b. vikář a děkan v Kaplicích d. Buděj. 10 zl.

Frant. Paral administrátor v Hrubo-Pavlovicích na Moravě 10 zl.

Matěj Panz farář v Košetovicích d. Král. Hr. 40 zl.

Kajetán Hruška, duchovní správce v Rychnově d. Buděj. 20 zl.

Ignác Budina, kaplan v Jesenicích d. Král. Hr. 10 zl.

Antonín Löw, farář v Rábí d. Král. Hr. 15 zl.

Jan Duben, farář v Nezamyslicích posledních 20 zl.

Václav Ant. Hajný, kr. Fürstenberský báňský d. Král. Hr. 10 zl.

Václav Černý, c. k. vojenský pekař d. Král. Hr. 5 zl.

Jozef Jan Sankot, kaplan v Kunstatě na Moravě 10 zl.

Jozef Alois Matějovský, kostelník u sv. Terezie v Pešti 10 zl.

Jan Klein, spirital v Králové Hradci 20 zl.

Frant. Kouřilek, farář v Hnatčicích d. Král. Hrad. 10 zl.

Frant. Trkal, administr. d. Král. Hr. 10 zl.

Tomáš Novák, kaplan v Račinovsi d. Král. Hr. 10 zl.

Adam Královec, kaplan v Žebrácku 5 zl.

Frant. Kyselák, kaplan v Karlovicích 10 zl.

Seznam údů, kteří již úplný vklad 40 zl. rak. čísla
zaslali :

P. t. pán
Karel Vinsřický, kanovník.
Karel Rojek, děkan v Novém Městě.
Jozef Roštlajil, farář v Opočne.
Vojtěch Hron, kanovník.
Jozef Šrutek, konsistorní tajemník v Kral. Hradci.
Ján Stárek, profesor.
Václav Mostecký, kaplan ve Vedřanech.
Frant. Poimon, lékař v Mašůvkach.
Frant. Bartoš, kaplan v Jilemnici.
Jan Lad. Dabou, farář v Nezamyslicích.
Frant. Pechaček, farář v Mezerici.
Antonín Novak, farář v Slatinách.
Leander Grotz, guardian z řádu sv. Frant.
Tertullian Wolf, knez z řádu sv. Frant.
Ondřej Vocelka, farář v Brevnově.
Josef Alex. Dondor, skriptor při musejní knihovně v Praze.
Maximilian Vodňáka, kaplan v Staré Boleslavi.
Antonín Hájek, farář v Ronově.
Jan Ev. Havelka, farář v Jesenici.
Dr. Vítěz Nádlovský, c. k. profesor v Praze.
Matěj Procházka, gymn. prof. v Brně.
Frant. Keller, farář v Třebotově.
Eduard Stuchlý, děkan v Nosislavě.
Cyprian Lelek, lokalista ve Vodce.
Jan Kačer, farář v Lisovniku.
Pavel Frey, farář v Litici.
Jozef Maryška, farář v Libštátě.
Matej Panz, farář v Košetících.

Ed. Tersch.

peklučník dědictví sv. Prokopa.

Ú m r t í .

Dne 18. září b. r. zemřel Jeho Excellence p. t. pán
Václav Vítěz ritír Václaviček probošt metropolitní kapituly
na hradě Pražském. Zasloužilým byl též pěstovatelem bohoslo-
vné literatury naší vydáním kázání a redigováním Časopisu
pro katolické duchovenstvo, a zakladatelem dědictví Svato-
Prokopského. Milosrdný Bůh udel jemu slávu věčnou!

Literární oznamovatel.

Oesterreichische Vierteljahrsschrift für katholische Theologie. Unter Mitwirkung der Herrn Dr. J. N. Ehrlich, Dr. J. Scheiner, Dr. J. A. Ginzler, Dr. S. Werner herausgegeben von Dr. Theodor Wiedemann, Redakteur der katholischen Literaturzeitung. Erster Jahrgang. I. Heft. Wien 1862. W. Braumüller. Preis 5 fl.

Heslem „In omnibus charitas“ počíná nové literární podniknutí ve Vídni na půdě bohoslovecké, podobně kvartálníku vycházejícímu v Tubinkách a bude nám bohdá blížší a zřetel bráti bude na potřeby *naše*, jak mu střed císařství našeho před oči staví. V programu čteme: „Wiederholt sind Klagen laut geworden, dass das grosse, herrliche Oesterreich mit seinem Kranz von Völkerfamilien voll des kräftigsten Lebens eines literarischen Unternehmens entbehre, das sowohl für die höhere Cultur der katholisch-theologischen Wissenschaft nach ihrer theoretischen und praktischen Seite thätig sei, als auch von dem kirchlichen Bewusstsein der glaubensfesten und glaubenstreuen Völker des Kaiserstaates Zengniss gebe.“ — Svazek první počíná článkem: Aegidius von Rom von F. X. Kraus. Arcibiskup onen v Bourgesský ve Francii stál v boji neblahém mezi papežem Bonifácem VIII. a králem francouzským Filipem Krásným na straně hlavy církve. Protivníci církve až posud jej mezi své zástupce počítali, čemuž nijak není, jak tento článek dovozuje. — Článek druhý: Die deutsche Kirche des Mittelalters im Kampfe gegen den zeitweiligen Aberglauben. Von Dr. G. Fehr, hájí církev naproti jizlivým předchůzkám, že by kdy byla pověry hájila aneb pěstovala. P. spisovatel uvádí po pilném bádání výroky nejstarších sněmů od r. 715 a dále až ku sněmu tridentskému, a dosvědčuje vítězně pravdu naznačenou. — Třetí článek: Dr. Johann v. Eck auf der Disputation zu Baden, od redaktora, lič marné snahy horlivce katolického Ecka, aby hráze položil reformaci, která se Zvinglim ve Švýcařích a v sousedních zemích se všemi prostředky rozšiřovala a podává mnohé paralely na doby a boje nynější. Článek čtvrtý: Ficker und von Sibel. Von Prof. Dr. Warnkönig, statně se opírá naproti fabrikačnímu dějepisí, jak se po mnohá léta tomuto poslednímu zalibil. V recensi se rozebírá: Schreibers Geschichte der Universität. Freiburg. 3 Theile. *J. Hausmann.*

Commentarius in Evangelium Sancti Joannis concinnatus per Leonardum Klofutar, SS. Theologiae Doctorem et in Instituto studiorum Dioecetano Labacensi Professorem publicum Ordinarium. Viennae 1862. In Libraria Congregationis Mechitaristicae. 8. XXXII. str. 326. Cena 2 fl. 10 kr. r. č.

Nejnovější to plod v oboru exegese biblické. Můžeme jej schváliti velebným pp. spolubratřím. Okazuje se vědomitě na prameny, kterých použil, a vzdálen jest od přílišné rozvláčenosti jakož i od přílišné krátkosti. Dílo samé na tři částky rozdělil. A) Prolegomena kap. I. verš 1—18; B) Historia publicae activitatis Christi kap. I. v. 19 — kap. XII. 50. C) Narratio ultimorum Christi dierum. Přálibycho, aby na konci přidaný ale nedostatečný výkaz hlavních věcí a jmen k novému vydání zetrubněji byl vypracován. J. H.

Handbuch der practischen Seelsorge zunächst für Neomysten beim Eintritte in die Seelsorge; sodann aber als ein Vademecum für jeden anderen Seelsorgspriester. — Nach mehreren praktischen Anleitungen zusammengestellt und bearbeitet von Richard S. Wohlrab, Weltpriester der Budweiser Diözese und Kaplan zu Hostau. Prag 1862. Druck von Heinrich Mercy. Gross 8. pag. 274. Preis 1 zl. 70 kr. Ö. W.

Nejdůst. ordinariát Budějovický pod č. 1192 následujícími slovy schválil dílo toto: „Pilný a snaživý spisovatel díla tohoto soustředil ve čtveru oddělení: „zповědlnice, návštěva nemocných, katechése školní, a křesťanská cvičení,“ vše co praktický zpravce duchovní věděti a konati má, aby náležitě svému úřadu dostál. Že tato rukověť mnohým duchovním na vinici Páně a zvláště začátečníkům důležitých služeb prokáže, ni žádná nepodléhá pochybnosti, a z této příčiny co nejvíce tehdy se doporučuje.

Bibli česká. Prací Innocencia Ant. Frencla. Sešit XV. S ilustracemi. V Praze, nákladem Karla Bellmanna.

Vydávání skvostného tohoto díla není zastaveno žalostným úmrtím proslaveného vykladače písem svatých. Vydavatelstvo postaralo se o k dokonání díla toho docela spůsobileho učence v osobě Dr. Fr. Laurina, vicedirektora arcib. semináři Pražském a u vydávání pořadně pokračuje.

Rukověť k posvátným obřadům a chrámovým pobožnostem.
 Sepsaná Václ. Krolmusem. Druhé opravené a rozmnožené
 vydání. V Praze nákladem kněhkupectví I. L. Kober
 1863.

Z výslovného nařízení sv. církve poviinni jsou správčové duchovní vysvětlovati lidu obřady jazykem církevním vykonávané. K tomu cili z této knížky mnoho kořistiti může kněz horlivý, jenž pamětliv příkazu toho oživiti touží zbožné city a mravné úmysly v duších osadníků, kdož posvátným obřadům těmto přítomni bývají. Nejdárnější články spisu toho vidí se nám býti: Obřad při udělování svátosti stavu manželského, při zaopatřování nemocných, na den sv. Marka, litanie o všech svatých s jadrnou upomínkou na příkladný život svatých a mnoho rozjímání na výroční dni svatých patronů českých.

Dějiny Sv. Apoštolů Slovanských Cyrilla a Methoda, K 1000
 leté jubilejní slavnosti pokřesťanění Moravy a Čech. Z nejnovějších a nejlepších pramenů sestavil Dr. Jan Ev. Bílý,
 farář diecése Brněnské na Moravě. V Praze. K. Bellmann.

Vítáme srdečně toto zdárné dílo o dějiny vlasti naší České i Moravské velmi zasloužilého učence, které vyjde v 5 sešitech o 4 arších v kvartu s 20 do textu vloženými obrazy. Cena jednoho sešitu 30 kr. r. č. Úprava tiskařská je skvoštná, jako při nadzmižené Bibli české. Vydání skončí se koncem listopadu 1862; po které lhlutě nastoupí zvýšená cena skladní 2 zl. r. č.

V prvním sešitu líčí p. spisovatel: I. Mladý věk ss. apoštolů Slovanských. II. Činnost jejich mezi Kozary a nalezení ostatků sv. Klimenta r. 861. III. Missii jejich mezi Bulhary. IV. Křesťanskou víru na Moravě. V. Cestu do Říma. Smrt sv. Cyrilla r. 869. VI. Biskupství Methodovo.

Česko-Moravská kronika Karla Vladislava Zapa. Nákladem kněhk. I. L. Kober v Praze. Sešit II. Cena 64 kr.

Obliba historických kněh u nás pořád zrůstá, a mnoho přispívá k ovědomění národnímu k tomu cili se nese také tento text. Sešit druhý ozdoben jest podařilými dřevorytinami představujícími: Libušino proroctví, Čtiráda a Šárku, Nastolení knížete Nezamysla, Záboje, Durynka, vítání blahověstu slovanských sv. Konstantina a Methodia, Rastislava před soudem Ludvíka Německého, Svatopluka a jeho syny, křest knížete Bořivoje.

Starožitnosti a památky země české. Náčrtky od Jos. Hellicha a Viléma Kandlera. Popisuje B. Mikovec. Dílu druhého sešit sedmý. Nákl. Kober.

Obsahuje výtečně vyvedená vyobrazení: Zřícenin Ka-mejku, Hasenburku, Prašné věže, a kláštera Sv. Anežky v Praze. Daufáme že žalostné úmrtí vyborného archeologa Ferdinanda Mikovce nezarazi vydávání díla velmi zajímavého.

Sněmy Zvířat. Bájka i kronika od K. V. Druhé opravené a rozmnožené vydání. V Praze nákladem kněhlik. I. L. Kober 1863. Str. 172. Cena 70 kr.

Mravokárná básně tato líčí výstřednosti v umění, vědách, v životě občanském i v běhu světovém. Dělí se na dvanáct kapitol, nadepsaných: I. Kulturoňoš. II. Ideál Akademie. III. Osel kandidát. IV. Aréna ptačí. V. Akademikové čtvernozí. VI. Volba. VII. Návrh. VIII. Beseda dvorská. IX. Rokování. X. Usnešení. XI. Školní plán. XII. Cvičení a výprava. Co závěrek: Soud. — U porovnání s prvním vydáním jest prvních pět kapitol zcela nových, ostatní naskrze přepracovány.

Spisy pro mládež.

Křištofa Šmída Veškeré Spisy pro mládež a přátele její. Dle posledního původního vydání přeložil Dr. Jos. Pečírka. Svazek XVIII a XIX. Genovefa. Raci. Str. 157 za 44 kr. — Sv. XX. Anselmo, otrok mezi Turky. Kaple Vlčická. Str. 82. Cena 22 kr.

Spisy proslaveného přítele mládeže vyznačují se svým vzdělavatelným směrem přede všemi jinými novějšími, a zachovají cenu svou i na budoucnost. Nové toto vydání vyniká jak ušlechtilějším slohem tak úhledností tiskařské úpravy.

Sestra Cyrilla. Povídka od Frant. Pravdy v Praze 1862. u Bedř. Stýbla. Str. 124.

Pěkná povídka ta o ušlechtilé vychovatelkyni mládeže z péra posluhého a oblíbeného novellisty určena jest za odměnu pilnosti dívkám českým školu opouštějícím. Děkujeme za zvláštní vydání to redaktoru Blahověstu, d. p. vicedirektoru Fr. Srdinkovi, a přejemo aby miláček našeho lidu Frant. Pravda z přebohatého pokladu srdce svého brzy opět vydal podobnou knížku ušlechtilou.

Základové zeměpisu. Pro první třídu reálních a gymnasiálních škol. Upravil Eduard Erben prof. na vyšš. reálních školách v Písku. Se 7 do textu vtištěnými obrazy V Brně. Tiskem a nákladem Karla Winikra, 1862. Stran 128. Cena 64 kr.

Obsahuje stručný mathematický, přírodní a politický zeměpis všeobecný i patera dílů světa s udáním lidnatosti států a hlavních měst. I dospělým čtenářům zajímavá bude část přírodní, v starších zeměpisích nehrubě všimáná.

Obrazy z dějin československých. Vlastenecké mládeži podává Josef Nikolau. V Budějovicích 1862. Nákladem Felixe Zdarsy.

Pohřební to dárek nadějného a přepilného učitele; Srdečně litujeme časné úmrtí mladistvého spisovatele. V 62 člancích líčí památné stránky našich dějin, a také rozkvet českého písemnictví. Vřelými slovy závěrečnými zbuzuje mládež k lásce zeměpána a k lásce vlasti.

Stručný Světópis. Sepsal F. J. Studnička, prof. kandidát. ve Vídni. S 46 výkresy a mapkou hvězduatého nebe. Str. 112. V Jindřichově Hradci, 1862.

Malá sice kniha ale velmi zajímavá. Činíme pozornost na ni v. duchovenstvo, které si všíná věd přísných. Skladatel sestavil svůj spis dle nejslavnějších přírodopytců, jací jsou Humboldt, Littrov, Mädler, Arago, Laplace a j. Jedná o poměru hmoty k síle, o skupení hvězd, o lesku a pochybování stálic, o soustavě sluneční, o oběžnicích, vlasaticích, o výkalu hvězd, o povětronicích a světle zvířetníkovém. Vše názorným učiněno pěknými výkresy. Dojemné jest ukončení, kterým skladatel na jevo dává svůj zbožný názor všehomíra. Úpravnost tisku zasluhuje pochvaly.

Při té příležitosti nemůžeme opominouti poznamenání, že p. Alois J. *Laudfrass* a syn v Jindřichově Hradci mnoho modlitebných, poučných a zábavných knih vydává. Jmenujeme zvlášt:

Všeobecný nerostopis Dra. J. Procházký druhé vydání (1861) — kapesní vypočítat (1861) — Kreslicí škola — a novější spisy pro mládež: Dítě zacházej dobře se zvířaty (1862) od K. Müllera — Bohumil vychovanec cikánský (1862), obě s obrázky.

Dopis z Budějovic. Soužlíli člověka něco, ulehčí sobě postěžují si přáteli, vyjevě mu zármutek svůj. I mne rmoutí cosi, nač si chci tobě postěžovati drahocný „Časopise.“ Než jsem se ale k tomu odhodlal, dlouho jsem byl na rozpacích, ptaje se sám sebe: Mám o tom psáti, anebo nemám? Budu-li psáti, mnohý z těch, jichž se týká, bude mysliti, že snad z nějakého zlomyslného účelu útok činím na něho, a tak sobě nehrubě posloužím, jelikož si bez viny ulovím hněv a nenávisť. Po dlouhém váhání jsem se konečně ustanovil na tom, že budu psáti, pomysle sobě: „Necht se na mne hněvá kdo anebo ne; mne tu nejde o osobu, alebrž jediné o dobrou věc.“ Co jest to, nač sobě chci stížnost věsti? Netečnost v podporování katolického časopisectva jest to, s kterouž se nezdávka potkáváme u některých velebných pánů bratří našich. Mluvív zde z vlastní zkušenosti; mělť jsem zajisté již mnohdykrát příležitost, abych se o tom přesvědčil. Přišel jsem zajisté sem a tam, nalezl jsem tu rozličné časopisy, české i německé, politického i beletristického obsahu, a mezi nimi i takové, které nehrubě přejí sv. náboženství a sv. církvi; marně jsem se ale ohlížel po „Pozoru, Blahověstu, Časopisu katol. duch. Hlasu“ (Brněnském). I zastesklo se mně velmi, a duch mrtj jal se rozjímati: „He, jak neunaveně a vytrvale sobě počínají odpůrcové naši, nižádných obětí nešetříce, žádných prostředků nezanedbávajíce; a z těch, ježto Pán postavil v přední šik bojovníků svých, z těch mnozí hledí na úsilovné snahy nepřátel s rukama založenými, sami ničehož nepodnikajíce, avo i těch, jenž u vědomí svatě povinnosti své neohroženě a odhodlaně odrážejí útoky nepřítelů, zrádně opouštějíce! Jak jsme my zpozřili a nespravedliví, když domácí své odstrkujeme, jiné častujíce! Zdalížby nebyl přirozenější tento pořádek: kdybychom sobě především hleděli nuzných domácích svých, a pak teprv, zbudeli nám peněz a času, kdybychom ochotně pohostili též jiné, ale jen ty, o nichž přesvědčení jsme, že nejsou nepřátelé naši? Anebo kdybychom alespoň, hostíce jiné, také něco poskytli svým?“ To jest, nač jsem si chtěl postesknouti a tebe požádati, abys uveřejněním stesku tohoto vyburcoval ty, jichž se týká, s důřmoty netečnosti nechvalné. Snad muž ale namítneš, že právě ti, jichž se týká, zavírají před tebou dvěře, a tudíž že ti nemožno, abys jim vypravoval o bolu mém. Nic nedělá; přátelé a příznivci tvoji budou, čtouce stezky tyto, z lásky ku věci dobré apostolovati mezi netečnými ospalci. F. J.

Odpověď. Dejž Bůh, aby hlas volajícího na poušti slyšeli — kdož by jej slyšeti měli. R.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek VII.

Ondřej, biskup pražský.

Nákres historický ze XIII. století.

Biskup pražský Ondřej proslul v dějinách církve české pro zápas, jež podnikl s králem Přemyslem Otakarem I. aby zásady Řehoře VII. o samosprávě církve obhájl. Byly pak zásady v stručném smyslu tyto: Neporušenost a jednota církve pod papežem a skrze něho svoboda a nezávislost církve a všech záležitostí jejích od světské moci. V těchto zásadách zahrnut byl úmysl, aby biskupové sprostěni byli lenních poměrů feudálního státu a nabyli práva osazovati církevní úřady svobodnou volbou. Snaha ta nebyla nižádné novotářství, ale pevného měla základu v prvotním zřízení církve, což Řehoř VII. zvláště na zřeteli měl, jenž neodolatelně se puzena cítil uvésti úmysl svůj v skutek, chtěl-li sjednati církvi nevyhnutelně potřebné i svobody i vážnosti, a neměla-li církev na budoucí časy sevřena býti zkázyplnými vazbami lenní ústavy. Záměr papežův nečelil proti právomocnosti státní, nýbrž toliko proti neslušným závazkům lenního systému, jenž nesrovnává se s ideou o státu a z něhož pošlo, že Řehoř VII. potýkaje se s tímto, někdy

nemile se dotknul suverénity panovníků, kteříž obvykli dosazovati (investovati) biskupy podáním berle a prstenu, znaku to duchovní jejich důstojnosti. Náramné z toho vznikly bouře, a veliké potrzky jak v oboru hierarchie, tak i státního živlu, zvláště v svaté římské říši; a tytéž téměř nepřetrženě trvaly za nástupců Řehoře VII. Viktora III., Urbana II., Paskála II., Gelasia II. a Kalixta II. od roku 1075—1123. Postrky ty dosáhly takového stupně, že měli mocnářové práva investitury a církev statků svých zbaveni býti, jakž urovnání mezi papežem Paskálem a císařem Jindřichem V. zřejmě o tom svědčí. (Chron. Casin. L. IV. o. seq. & Annalista Saxo ad an. 1111.) Jak ale tehdy o církevních statcích a účelu jejich smýšleli, pochopiti lze jest z následovního vyjádření se převora Placida z Nonantuly:

„Církev jest ovšem duchovní společnost, obec pravověřících, dary ducha svatého ozdobena; nic méně však také počtána jest vezdejšími dary jí věnovanými, a co jí bylo darováno, o to bez svatokrádeže nemůže býti oloupena: podobně i úcta k Bohu, ač v srdci přebývá, přece znatelně se osvědčiti, zřejmým způsobem okázati se musí; a k Jeho oslavě zbudovány bývají viditelné chrámy. — Jako za vezdejšího živobyti duše bez těla obstáti nemůže: tak ani duchovní věci bez pozemských býti nemohou, vychováním se tyto i onyho ušlechtují. — Cokoli slavného církev má, přináležejí jí, jako to skrovné, co před věky měla. Obé jí patří z té jediné příčiny, že to věnováno, zasvěceno Bohu. Ten jenž jí v nedostatku zřídil, obohatil a oslavil jí . . . Knížata mohou podílu míti u voibě biskupův, jakož údové, nikoli co hlavy neb páni Církve.“

Ten tak vyjádřený poměr Církve k jejím statkům, jakož i k dárcům jeví se rozumu jednoho každého, co pravdivý a jediné pravý, an zcela na přirozených důvodech a zásadách spočívá a po všechny časy slušného uvážení zasluhuje. Zároveň patrno, že potřebi jest církvi

vezdejšího jmění pro oslavu Boha, a že pak nikomu ani dárcům na vůli není zůstaveno, aby jí o darované oloupili pod jalovou záminkou, že od Krista Ježíše prvotně v chudobě pozůstavena byla a žeby opět v onen stav prvotní uvedena býti měla.

Pověstný spor o statky církevní urovnán na devátém obecném sněmu v Lateráně roku 1123 tím usnešením: že císař investituru berlou a prstenem odevzdává katolické církvi a povoluje, by se po všech kostelích říše volba a svěcení biskupův svobodně dle církevních zákonů děly . . . odevzdání pak lenních statků by se stávalo žezlem. (Harduin T. VI. P. II. pag. 1109—18.)

Tím obapólným usnešením však úplné dorozumění a srovnání obou stran se nezjednalo; anobřž přemnohé otázky o duchovní a světské moci, o jejich vzájemném poměru zanechány v nejistotě a na váze což poskytlo podpalu k novým hojným třenicem. Mnohé záležitosti zasahující v obor obojí, nebyvše posud nižádným zákonem spořádány, rozhodovány jsou od hodnostářů na takovém stupni důstojnosti postavených, kde se živel duchovní se světským sbíhal. V těch a takových okolnostech zajímalo to nad míru panovníky, v jakých rukou rozsudek tak důležitých zájmů spočívá. Mocnářové se tudíž všemožně snažili, by na takový úřad povýšeni byli mužové, jež sobě byli naklonili a mnohými zdvořilostmi zavázali k díkům. V kterých zemích se to povedlo, byla veta po svobodě církevní, tam církev alespoň na čas otročila; kde se však jinak stalo a na vznešený úřad povýšeni byli mužové o svobodu církve a hájení jejího práva horliví, tam vznikly tuhé boje mezi duchovní a panovnickou mocí. Zřejmým toho důkazem jest žalostná rozepře vypuklá mezi anglickým králem Jindřichem II. a Tomášem Becketem, arcibiskupem v Kanterbury, která se skončila násilnou smrtí Becketovou při oltáři 29. prosince 1170. Bylt pak Tomáš Becket, prvé než se stal

arcibiskupem, nejvyšším kancléřem a milým důvěrníkem Jindřicha II., a na jeho právě rozkaz od kapituly zvolen za arcibiskupa; neboť se král do něho nadál, že pak tím více se přičiní, podložiti církev anglickou moci královské, aby se dobrodinci svému zavděčil. Svědomitý ale arcibiskup nechtěl hanebně zraditi církev králi, jenž dle příkladu Viléma výbojného a Viléma ryšavého 16 článků co zděděná po otcích práva (*consuetudines avitae*) proti církvi si přiosoboval. Tak n. p. neměli bez králova dovolení církevní hodnostáři ani do ciziny cestovati; důchody uprázdněných biskupství a opatství měly vždy do královské komory odváděny býti; král se chtěl o jejich obsazení postarati svoláním vyššího duchovenstva do své kaply, kdež volba dle jeho rady a za jeho předsednictvím díti se měla; králi přináležel nejvyšší soud v záležitostech patronátních a věcech, kdež duchovní a světská moc se stýkají, a j. Pro vzniklé z té příčiny rozbroje viděl se Tomáš nucena utéci do Francie, odkudž po toliko polo-
vičném pře narovnání z vůle královny se do vlasti navrátil, by konečně co statný obhájce práv církevních smrt podstoupil, an právě v katedrálním chrámě odpolední služby Boží konal.

Osud Tomáše Becketa velmi se podobá osudu našeho biskupa pražského Ondřeje. K zapletení duchovních a světských záležitostí v Čechách sběhly se mnohé okolnosti, zvláště pak nepřírozený poměr a rozličné závazky k německým králům z dávné minulosti pochodící. Knížata z rodu Přemyslova, nesvorní sami učinili Čechy závislé od císařů sv. římské říše, přijímajíce od nich znaky své panovnické moci, byvše často za plat brannou moci na knížecí stolec dosazováni, zavazujíce se jim naproti hned peněžitou odsluhou, a hned i v čas potřeby výpravou válečnou, a stavše se volenci, dostavovali se k sněmům říšským na vyzvání císařovo. Takové bylo postavení panovníků českých v německé říši, necht se vznik a vý-

vin jeho líčí jakýmkoli způsobem v dějinách oněch dob, a nechť se toho vina shledává kdekoli. Krátce, během 12. a 13. století veřejným míněním považovali se Čechy jako země ostatních volenců co podstatná část sv. římské říše. Může-li tedy nepodjatý soudce tehdejšími biskupům pražským zazletí, že i oni dle příkladu panovníků českých výhod a výsad pro církev českou hledali též u císařů? Německý císař podařil královskou korunou a důstojností českého knížete a tím se stalo, že také pražští biskupové pohlíželi k oněm v Německu, berouce sobě za vzor a pravidlo vzhledem církve české příznivé poměry církve v říši německé.

Křesťanství ohledně svého učení a bohoslužby a všeho, co obsahuje *ius in sacris* od státu záviseti nemůže: ano dějiny dokazují, že se neodvislost církve v jejích záležitostech a samostatná správa neomylně vůbec uznala, kdekoli vyznávání její víry dovoleno jest bylo.

Jinak ani v Čechách býti nemohlo, kdež kníže i národ křesťanství vyznával a k církvi přináležel, a protož křesťanskou víru držel tak jak slušelo, netoliko dle učení a obřadů, nýbrž i dle disciplinárního, společenského zřízení jejího. Ký tedy div, že ve sporu knížete českého Bedřicha s pražským biskupem Jindřichem Břetislavem. popudil onen proti sobě sněm říšský do Řezna položený! Bedřich volán byv předeň skrze své poručníky odpověditi sice dal: „Vědomo jest celému světu, kterak od věků biskupové pražští kaplaní jemu i předkům jeho.“ Vzdor tomu povýšen byl pražský biskup dekretem sněmu na knížete říšského, jenž vévodovi českému nepodléhá, ale samému toliko císaři, od něhož regálie přijímati a k jehož dvoru dostavovati se má. Tento dekret zapsán ve zlatý majestát říšský. (Gerl. Chron. pag. 95. 96.).

K ospravedlnění však pražských biskupů budiž připomenuto, že nespolehali a neodvolávali se na řečený majestát, nýbrž že hned Jindřichův nástupce Daniel II. za

příkladem papeže Jnnocentia III. podřízenost církve pražské ve věcech světských pod vrchmocí králů českých uznal. A podobně ani biskup Ondřej neučinil více záštitou svou zlatý onen majestát, ač tento při plenění domu a archivu biskupského mimo jiné výsady snad úmyslně zničen jest. Nikoliv nepodlehlost pražského biskupství ve věcech světských, ale svobody církevní byly záhadnou otázkou mezi biskupem Ondřejem a králem Přemyslem Otakarem I. Neboť ne tak králem, jako spíše jeho rádci a úředníky výsadní práva a svobody církve namnoze byly skrácovány, jakž patrně vysvítá z listu papeže Honoria III. ku králi, kdež takto píše, jakž byl od legata Řehoře zpraven: „Te sicut regem decet, mansuetum habere animum et clementem, ac etiam libertatis ecclesiasticae, nisi quantum pateris te aliena subverti malitia, zelatorem“ (7. Oct. 1224.)

Že pak v Čechách nešetřeno vždy svobody církevní, krom jiné jest důkazem, že nekanonickým způsobem dosazování jsou bývali biskupové pražští na stoličce svou. Neboť nevdě volbou kapituly, ale nejednou jen přízní krále neb královny biskupové dosáhli svého důstojenství. Uvádíme oba nástupce Daniele I. Hotarta a Bedřicha Sasa, kteří přízní královny Jitky na biskupskou stoličce povýšeni jsou. Takž i po Bedřichovi toliko přízní kněžny Elišky a proti vůli většiny v kapitule za biskupa volen Valentin, jemuž po brzké smrti následoval Jindřich Břetislav Přemyslovec. A jak se děla volba po umrtí tohoto? Nedáno voliti kapitule, ale rozepsán do Prahy volebný sněm ke dni Všem Svatých, k němuž i vyšší duchovenstvo české sezváno. Snažením knížete Vladislava obrácen pak zřetel a hlasy sněmovníků k Milíkovi, přijmím Daniel, kaplanu jeho, tak že biskupem pražským zvolen vzdor tomu, že se mnozí ze sněmujících duchovních zřejmě jeho volbě protivili. Nedá se ovšem zapřít, že se biskup Daniel II., člověk dříve neznámý po

všechen čas biskupování svého knížatům českým kořil a dvořil : ale rovněž pravdou, že by veliká české říši byla posla pohroma, kdyby se povýšení pražských biskupů na knížata říšská bylo provedlo a tak Čechy na dvě byly rozděleny.

Po Danielovi II. dosedl na biskupskou stolicí pražskou Ondřej, dosavadní probošt pražský a královský kanclíř, byv dne 22. listopadu 1215 na valném sboru církevním v Lateráně od papeže Innocentia III. na biskupství posvěcen. Zdá se, že jeho zvolení nestalo se bez obledu na pokynutí královo, an byl Přemyslu Otakarovi osobně oddán a příjemný (Palacký, Dějiny r.1216); i bylo se nadíti, že mezi hlavami národu, duchovní a světskou svornost rušena nebude, ježto se král darováním statkův a udělováním výsad církvi pražské štědrým býti ukazoval.

Než na úslušnost a povolnost pro zisk vezdejšího zboží nechtěl a nemohl se srozuměti biskup Ondřej, a svědomitě dbal o práva, výsady, svobody a o vzácnost církevní; vzdálen všeho soběctví, lakomství a osobních záměrů v svém počínání, což se biskupovi Jindřichovi Břetislavovi vytýká (Palacký Děj. r. 1186), daroval on sám své zděděné statky pražskému biskupství. Tato šlechtná horlivost pohнула ho za neplatná vyhlásiti ona nařízení předchůdce svého, která byla církvi na ujmu. Zároveň zakazoval všelikou investituru kněžstva skrze laiky, popíral světským soudům a krajským popravám práva a moci nad osobami duchovního stavu, ano i placení daní a konání robot zemských ze statků církevních; a desátky požadoval od celé země vůbec, které posud jen od několika statkův placeny bývaly.

Všeliké pak tyto požadavky a skutky Ondřeje neměli ovšem svého základního důvodu v národním právu českém, ale v právu kanonickém, a dle tohoto, nikoli dle prvního počínání pražského biskupa posuzováno býti musí.

Bylo předzvídati, že biskup Ondřej, muž veliké činnosti a odhodlanosti, neúhonných mravů, přísné a nezvratné povahy, od práva církve nižádným způsobem neodstoupí, i kdyby jemu jakékoli protivenství nastávalo a nebezpečí hrozilo. Jelikož pak naproti tomu král Přemysl i úřadové jeho, nevšímající se kanonického práva, odvolali se výhradně na ústavu zemskou a na zákony zemské, nastal v brzku mezi králem a biskupem spor, kterýmž octla se země Česká v bouři žalostné a dlouhotrvalé, aniž pak úplné smíření docíleno jest. Ano biskup nucena se viděl jíti do vyhnanství, odešel 21. března 1217 do Říma, aby tam toužil u apoštolské stolice, (Annal. Prag. ap. Pertz. V. 121, anno 1217) zastaviv dříve služby Boží po celých Čechách dle tehdejších stávajícího obyčeje.

Jemu na vzdor kázal král pobrati všechny biskupské statky a panství v Čechách ku prospěchu královské komory, nebránil násilnému drancování biskupského archivu světskými úřady. I podařilo se Otakarovi nakloniti metropolitu české církve arcibiskupa Mohuckého k zrušení interdiktu slibem, že nechce nijakž ukřivditi podstatnému právu biskupovu, a vymoci na pražské kapitule, že se konaly proti zákazu biskupovu služby Boží, jako by kletby nebylo; kanovníky a kněží jemu po vůli činící později proti papeži i proti biskupovi pod ochranu bera žádal amnestii těm prelátům českým, kteří se jeho rozkazů drželi nedbajíce na biskupa.

I zmařil pak žádoucí vyrovnání na zemském sněmu v Kladrubech r. 1219. Byloť umluveno že budoucí obapolná smlouva obsahovati má články: 1) aby biskup bez ujmy práv patronátních sám dosazoval a ssazoval kněží na fary; 2. ve věcech duchovních je sám soudil; 3. aby biskupství do jeho příchodu k vládnutí odevzdáno bylo poručníkům od něho stanoveným; 4. škody biskupů po odchodu jeho učiněné, aby ve třech měsících po návratu nahrazeny byly; 5. aby desátky ode vši země byly

placeny; 6. naproti tomu aby biskup králi slíbil povinnou poddanost a věrnost. Král jal se na papeži vymáhati amnestii „schismatickým prelátům“ českým, a bránil míst jejich zajmoutitěm, kdož od Ondřeje jmenováni jsou byli. Pročež vydán z Říma opět interdikt na Čechy.

Králova neustupnost byla tedy na překážce, že se nerozřešila žalostná pře v záležitosti hierarchické, nikoli pak široký výklad církevních práv a svobod se strany papežovy aneb biskupa Ondřeje. Mimochodem tu pak zmíněno, že všeliké požádky biskupa Ondřeje jakož i koncesse jemu na Kladrubském sněmu učiněné po všech křesťanských krajinách a vlastech průchodu, uznání a platnosti měly, kdežkoli se církev z úplné svobody těšila, aniž pak násilím panovníků a státníků utiskována byla.

I druhé pře rovnání, r. 1220, jak se praví v Seefeldu v Rakousích, za přítomnosti krále i biskupa nepodařilo se a strany, kladevše nové požádky, rozešly se s nepořizením; Ondřej zejména vrátil se do Říma zpět.

Kdo komu ukřivdil a kdo jiných práv skracoval, na bíledni se ukázalo poslední v pojednávané záležitosti úmlouvou, která se mezi mocí státní a církevní konečně stala dne 2. července r. 1221 na hoře Šach nedaleko hranic českých a rakouských se nacházející (Paľacký, dějiny).

Když byl totiž poslán od Honoria III. legat apoštolský, kardinál Řehoř de Crescentio přispěl do Čech, aby na místě rozsoudil rozepři co do obnovení ztracených privilegií pražského biskupství a co do právomocnosti nad poddannými statků zádušních, oznámeno na řečené hoře konečné žádané umluvení mezi králem a biskupem a sezváno k tomu hojnost hodnostářů duchovních a světských. U přítomnosti krále Otakara, vévody rakouského Lipolta, kardinála legáta, biskupů Olomuckého, Nitranského, Vratislavského, mnohých proboštů,

opatů a předních pánů z Čech a sousedstva, dosvědčil pražský biskup Ondřej slavnou přísahou obsah privilegií, jež církev pražská měla od předešlých knížat a králův českých (nijakž pak od císařů římsko-německých) a od samého Otakara, a jež v posledních pŕtkách byly k zoi-čení přišly. A hle, oč biskup tak snažně byl stál, nyní novými zápisy přijato a od krále potvrzeno jest: biskupští poddaní v Čechách zbaveni jsou povinnosti ku konání robot zemských a zproštění závazku poruky společné; vyšší poprava nad nimi sice zůstavena králi, ale důchodové z ní plynoucí měli spadati na biskupa; právo soudní nad osobami stavu duchovního (co držitele pozemků) ponecháno králi, jenž se byl zavázal přem jejich po každém sněmu obětovati některou chvíli, ano i pře poddaných jejich měli taktěž jíti před krále (Palacký děje na r. 1222). Na takovou krále povolnost odpověděl biskup Ondřej rovnou smířenlivostí, nebo zrušil dlouhotrvalý interdikt a i prelátové čeští, kteříž byly klatbou stíženi, dispense a odpuštění dosáhli a zůstali v držení a užívání svých obročí.

Vzdor tomuto tak slavnému smíření obával se ale biskup Ondřej zůstati v biskupství svém; nýbrž uslyšev pověst, žeby Čechové ukládali o to, zmocniti se ho, uprchnul do Říma, kdež i život svůj strastný, ale památný dokonal dne 30. července 1224.

Biskup Ondřej může připočten býti k nejvýtečnějším mužům a k nejstatnějším, nejneohroženějším hajitelům práv a svobod sv. Církve proti přemoci panovnické a libovlnosti úradů tehdejších dob. Nedbav sočení zemských úředníků ani ztráty královny přízně, podrobiv se nehodám vyhnanství, aby svévolně zrušeny nebyly dávné privilegie pražské církve, spěchal do Říma, hledaje tam bezpečného útočiště a spravedlivé pře své narovnaní. Trvaje však v Římě nepoložil sobě za úkol osočiti svého krále u nejvyšší hlavy křesťanstva, nýbrž dovolává se

toliko zděděných výsad, snažnou o to měl péči, aby Praha na arcibiskupství byla povýšena; ano důvody jeho žádosti vyšetřoval kardinál legat Řekoř za své v Čechách přítomnosti osobní kostelů visitací. Ejhle tak zjeveno šlechetné srdce onoho utiskovaného velkněze! Ač vyhnán z vlasti snažil se o zvelebení a dobro její; neboť tohoto žádaného povýšení bylo nejvš potřebí, aby církev česká nabyla samostatnosti a nezávislosti od metropolitů Mohučských a tak se vybavila od vplyvu nevždy prospěšného a vyšinula se na důstojné postavení, jež jí v církevní hierarchii příslušelo.

Fr. Pondělík.

Popsání oltáře.

Podává *František Janský*, přeses bisk. kněžsk. sem, v Budějovicích.

V katolickém kostele má mezi všemi jeho částmi největší důležitosti do sebe oltář, onť jest jeho ohnisko, jeho svatý střed.

Oltář jest ona podlouhlému, čtverhranému stolu se podobající a rozmanitě okrášlená vyvýšenina v kostele, na níž se Bohu přináší nejsvětější obět nového zákona způsobem nekrvavým.

Potřebí zajisté jest, aby každý kněz dobře věděl, kterak má býti oltář dle předpisů církevních sporádán — požadujet to důležitost a důstojnost jeho —, aby stávající snad nedostatky na oltářích v kostele, péči jeho svěřeném, opraviti, aneb chtěje nový oltář stavěti, se dle nich při tom řídití mohl.

Stůj zde tudíž podrobné, na církevních nařízeních založené popsání oltáře.

Částky oltáře jsou tyto:

1. Oltář (oltářní stůl, obětní stůl, stůl Boží, stůl Páně) v nejužším smyslu slova, t. j. ona stolu se podobající vyvýšenina, na kteréž se slaví obět mešní. Oltář

má podobu podlouhlého čtverhranu, který musí býti náležitě vysoký, dlouhý a široký, aby kněz při odbývání svatosvatých výkonů nemusel pro nedostatečnost místa zápasiti s nepohodlím. Pražská synoda od r. 1605 se v ohledu tom následovně vyjádřila: „Ea (totiž: altaria) autem a scabelli, quem gradum vocant, solo, superficieve in altitudinem erecta, sint aliquantum minus duabus ulnis; longe pateant ulnis tribus: lata sint sequiulna (p. 34.). Tento oltářní stůl budiž zbudován buď z kamene anebo cihel, buď z prken (Schmid Liturg. 1. B., 2. Hptst., 3. Absch., C., §. 4., n. 2., 3. Ann. — Neher Vera idea ornat. eccl. p. 8. — Bouvry, II. Tom., p. 200.); v něm nesmí býti žádného otvoru a žádných šuplat, aby se tu snad mohlo cosi uschovat (Syn. prag. ibid. — Bouvry p. 202.); jeho postranní stěny mohou ozdobně a umělecky býti shotoveny, svršek ale musí býti úplně plochý. Oltář může býti buď nemovitý (nehyblivý, altare fixum), buď movitý (hyblivý, nosecí, altare portatile). Oltář nemovitý jest celý zděn, a svrchní jeho plocha (oltářní kámen) má z jediného kamene záležitosti (S. Alph. theol. mor., L. T 3., C. 3., n. 373. — Schmid ibid.); nelze ale dostati kámen tak veliký, kterýž by celý svršek oltáře kryl, dovoleno jest onu úzkou prostoru po obou stranách hlavního kamene, kterýž prostředek oltáře zaujímá, vyplniti jinými kameny (Bouvry ibid.).

Máli býti kostel od biskupa posvěcen, oltář hlavní má býti nemovitý, kterýž se spolu s kostelem posvěti (Pontif. rom. de eccl. consecr. — Neher p. 9.). Ostatně ale postačí vždy oltář movitý (Rubr. gen. miss. XX.), kterýž záleží z jediné, čtverhrané, kamenné a obyčejně v dřevěném rámci zasazené desky (oltářní kámen), kteráž tak velká býti má, aby se na ni mohla položiti patena a kalich (S. Alph. theol. mor. ibid.), aneb alespoň tak velká býti musí, aby hostie a větší část nohy kalichu na ní měla místa (Rubr. ibid.). Tu by se ovšem nemělo

šetřiti, a protož budiž kamenná deska vždy raději větší než menší, zvlášt na oltářích, na nichž se malé hostie světi ku přijímání lidu (S. Alph. theol. mor. ibid.). Movitý oltář položí se plochou do prostředku obětního stolu, buďsi zděného, buďsi dřevěného, jehož netřeba požehnati, a může též jinam, jestliže potřeba káže, býti přenesen (Bouvry ibid. p. 200.). Povšimnutí zasluhuje též, aby se tak do obětního stolu položil, aby jej, ale takřka nepatrně převyšoval (Syn. prag. p. 35.); tím způsobem lze knězi ohmatati, kam až jde jeho objem, aby snad sv. hostii nepoložil mimo něj (S. Alph. theol. mor. ibid.). Kámen ale nesmí příliš nad oltářem čniti, jelikož by se mohl snadno zvrátiti kalich. Kámen, jenž záleží z více, uměle spojených kusů, nehodí se ani k oltáři nemovitému ani movitému, a nesmí se ho upotřebiti, musit býti z jediného, celého kusu (S. Alph. theol. mor. ibid. n. 369. — S. R. C. 17. Jun. 1843). Nemovitý i movitý oltář se musí posvětit (Rubr. ibid.). Kdoby na neposvěceném (in altari non consecrato) nebo na ovšednělém oltáři (exsecrato) slavil obět mešní, dopustí se v každém případě těžkého hřechu (Probst Euchar. als Opfer p. 103. 104. — S. Alph. theol. mor. ibid. n. 373.). Oltář pozbude posvěcení čili ovšední (exsecratur) a potřebuje tudíž opětného posvěcení a) když se hrob oltářní, t. j. ona dutina v oltáři, buďsi movitém, buďsi nemovitým, do kteréž se při posvěcení tělesné ostatky Svatých uloží, vyloží aneb snad dokonce relikvie se z něho odcizí (S. R. C. 23. Maji 1846) někteří však liturgikové jsou toho mínění, že se na takovýchto oltářích v případě nutné potřeby, „urgente necessitate,“ může slaviti obět mešní, (S. Alph. theol. mor. L. 6., T. 3., C. 3., n. 369. —); b) když se oltářní kámen tak rozláme, že hostie s kalichem na žádném celém kusu jeho nemá místa; c) když se u nemovitého oltáře hořejší plochý kámen odlomí od dolejšího (S. Alph. theol. mor. ibid. n. 369. — Probst ibid. — S.

R. C. 5. Mart. 1603., 5. Mart. 1623., 15 Maji 1819.). Ovšedněním (znesvěcením, exsecratione), kostela neovšední oltáře; zneuctěním (porušením, poškvrněním, zprzněním, zohavením, pollutione) kostela, zneuctí se též nemovitě oltáře, nikoli ale movité. Očištění (reconciliatione) zneuctěného kostela očistí se spolu též zneuctěné oltáře (Pontif. rom. de eccl. reconcil. — S. Alph. theol. mor. ibid. n. 368. — Amberger Pastoralth. z. B. p. 789., 796. — Schmid, 3. B., 2. Hptst., 2. Absch., §. 4.). Hrob (sepulchrum, confessio) nemovitěho oltáře jest buď v oltářním kamenu, a sice v středu svrchní jeho plochy, buď v dolejšku oltáře, a sice v prostředku hned pod oltářním kamenem, anebo v přední nebo zadní straně dolejška (Pontif. rom. de consecr. altaris.). Hrob movitého oltáře jest v středu spodní jeho plochy. Onen malý kámen, jímž se hrob zavře, a kterýž se, jeli oltář nemovitý, zazdí, jeli ale movitý, pečeti toho, jenž světil oltář, opatří, se — jmenuje se „sigillum“ (S. Alph. theol. mor. ibid. n. 369. — Probst ibid. p. 104.). Budiž zde ještě podotknuto, že se nesmějí na taková místa, kde jsou lidská těla pohřbena, oltáře stavěti; neboť na oltáři, pod nimž aneb pod jehož stupni jsou mrtvoly, nesmí se dříve sloužití máe sv., až se mrtvoly jinam přenesou, vyjmouc jedině ten případ, kdyby byly příliš hluboko pod oltářem zakopány (Rit. rom., T. VI., C. 1., n. 9. — S. R. C. 11. Jun. 1629. — S. Alph. theol. mor. ibid. — Probst ibid. p. 102.). Že se tuto těla Svatých nevyrozumívají, netřeba dokazovati.

2. U brusy (prostředek, mappae, tabaleae). Oltář má býti na nejmíň třemi, čistými a bílými ubrusy pokrýt, které mají celý povrch oltáře krýti (Caerem. ep., L. I., C. 12., n. 11. — Rubr. miss. ibid. — Bouvry p. 203.). Rubrika sice žádá, aby svrchní ubrus byl tak dlouhý, aby po obou stranách oltáře, t. na straně epištolý a e-vangelia, visel až k zemi; není toho ale třeba, jeli obé

postraní oltáře ozdobně vyhotoveno (S. alph. ibid. n. 375. — Probst ibid. p. 111. — Neher p. 145.). Spodní dva ubrusy nemusejí býti tak dlouhé, musejí ale přec celý povrch oltáře krýti; mohou též býti z hrubšího plátna než svrchní ubrus, ten budiž z tenkého (Gavantus, thesaur s. rit., de mensuris. — Neher p. 144.), a pak mohou též záležeti z jediného, dvojnásob složeného kusu (Rubr. ibid.). Však ale jediný, trojnásob složený ubrus nevyhoví předpisu rubriky (Probst ibid. p. 110.). Slušno jest zajisté, okrášlili se okolek ubrusu buď krajkami aneb vyšíváním, třeba ale, aby se šetřilo církevního vkusu. Jeden ubrus jest předepsán pod těžkým hřichem, od něhož kněz pouze v tom případě jest prost, kdyžby nutně musel sloužiti obět mešní, aniž by měl jakého ubrusu. Ostatní dva jsou předepsány pod hřichem všedním. Ubrusy tyto smějí býti toliko z lenu aneb konopí; nikoli ale z vlny, bavlny, hedvábí atd. (S. Alph. ibid.). Jsouli ale již v některém kostele ubrusy z bavlny aneb z jiné zapovězené látky, může se jich užívati, doku d se neroztrhají (S. R. C. 15. Maji 1819). Zde onde panuje ten nedovolený obyčej, že se pokrývají oltáře místo předepsaných ubrusů barevným voskovaným plátnem, a pouze prostředek bývá pokryt uzounkými ubrusky. Obyčej takový čelí přímo proti nařízení církevnímu, jemužto jsou ubrusy z voskovaného plátna zcela neznámy, a kteráž mimo to velí, aby ubrusy kryly celý povrch oltáře; jestli to ale též vzhledem k nejsvětější oběti zajisté velmi neslušné a všeliký krásocit na výsost urážející. Dovoleno ale jest, dříve, než se povrch oltáře pokryje ubrusy, potáhnouti jej voskovým plátnem, „chrismale“ zvaným, které ale k ubrusům nenáleží, a jehož účelem jest, aby chránilo ubrusy od vlhkosti (Pontif. rom., de eccl. consecr.). Zde jest opět třeba, upozorniti na obyčej, přičinící se předpisu církevnímu, tu a onde totiž bývá místo chrismale upotřebeno prkna. Ubrusy musejí být požehnány pod všed-

ním hříchem, před nímž jen rozumná příčina chrání. Stávali takové příčiny, může se použití ubrusu obyčejného, kteréhož pak se opět k jiným domácím účelům užívati může (Rubr. miss. ibid. — S. Alph. ibid. n. 374., 375.).

3. Kříž a na něm obraz Ukřížovaného. Kříž ten postaví se na prostřed oltářové plochy na zad, a sice tak, aby před ním na oltáři dost bylo prostory (Rubr. ibid.). Je-li na oltáři tabernákul, postaví se kříž na něj a sice trochu do pozadí (Neher p. 201. — Lüft, Liturg. p. 722., 724.). Kříž bez obrazu Ukřížovaného nepostačuje (Rubr., rit. celebr. miss. II. 2. — Caerem. ep. ibid. n. 16. — Bened. XIV. 16. Jul. 1746. — Fornici p. 22. — Amberger ibid. p. 298. — Neher p. 113., 115.), a musí býti tak velký, aby obraz Ukřížovaného čněl nad svícny po obou stranách stojícími, tak aby ho kněz i lid pohodlně viděli (Caerem ep. ibid. — Probst. ibid. p. 112.). Příliš malý kříž, který před očima kněze a lidu takřka zmizí, a pak onen, který bývá na dvěřích tabernákulu, nepostačuje (Bened. XIV. ibid. — S. R. C. 16. Jun. 1663). — Amberger ibid. p. 298., 299.). Představují oltární obraz velký buď malovaný, buď vyřezávaný kříž, potom není jiného kříže třeba (S. R. C. 16. Jun. 1663. — Amberger ibid.). Vystavena-li je nejsvětější Svátost, může kříž na oltáři zůstat, aneb se odstraniti (S. R. C. 2. Sept. 1741.). Aby kříž na oltáři byl, přikázáno jest pod všedním hříchem, od něhož osvobozuje toliko rozumná příčina (S. Alph. ibid. n. 393.); není ale třeba, aby se posvětil (S. R. C. 12. Jul. 1704).

4. Svícny a na nich při nejsvětější oběti planoucí voskové svíce, které se postaví po obou stranách kříže anebo tabernákulu (Rubr. gen. miss. XX.). Při slavných mšech bývá obyčejně šest svící rozžehnuto (Caerem. ep. L. I., c. 12.), při mšech pontifikálních musí se mimo to ještě sedmá rozžehnouti (S. R. C. 19. Maj. 1607.), a postaví se za kříž a nikoli před něj (Caerem.

ep. *ibid.*); při méně slavných mšech bývají obyčejně čtyry (Caerem. ep. *ibid.*). Není ale zapovězeno rozžehnutí více svící, než je zde udáno (Amberger *ibid.* p. 301.). Pod všedním hříchem — od něhož ale chrání rozumná příčina, pakli se není co obávati pohoršení — nařizeno jest, aby při soukromé mši hořely dvě svíce, a pod těžkým aby hořela jedna (S. Alph. *ibid.* n. 394.). Všichni kněži nevyjímajíc ani preláty, kteříž nemají biskupského posvěcení, mají při soukromé mši míti jen dvě svíce (Alexandr VII. 27. Sept. 1659. — Pius VII. 27. Aug. 1822.). Někteří ale ritualisté jsou toho domnění, že není zapovězeno rozsvítiti více svící, jeli příčina toho zvláštní příležitost, aneb okrášlení oltáře nebo zbožnost; jen když se to nestane z pověry aneb „ad fovendam ambitionem“ (Fornici p. 24. — Bouvry p. 206.). Svíce musejí celou mši hořeti (Rubr., rit. celebr. miss. XII. 6.). Beze světla nesmí kněz obět mešní v žádném případě, ano ani tentokrát slaviti, aby mohl dáti nemocnému provodné — viaticum — (S. Alph. *ibid.*). Kdyby se přihodilo, že by světlo zhaslo před pozdvihováním, a jiného by tu nebylo, nesmí kněz mši svatou sloužiti dále; musí ji ale ukončiti, kdyby se to stalo po pozdvihování (Ibid.). Jeli nejsvětější Svátost vystavěna, musí na nejmiň šest svící hořet (S. R. C. 15. Mart. 1698. — Amberger *ibid.* p. 273. — Bouvry p. 358. — Baldeschi p. 542.). Jeli na oltáři více svícňů než dva, tu chce Caeremoniale ep. (Ibid.), aby nestály všechny stejně vysoko, nýbrž aby přiměřeně po obou stranách jedny vyšší byly druhých, tak aby svícny u kříže byly nejvyšší. Za tou příčinou mohou se postavit na stupénky, schválně k tomu konci shotovené. Rubrika v misálu (Rubr. gen. XX.) činí zmínku ještě o jedné svíci, která se při pozdvihování rozžehnutí má na straně epištoly; než ale rubrika tato nemá povahu přísného předpisu, aniž se nyní zachovává všeobecně (S. Alph. *ibid.* — Baldeschi p. 144.). Svíce ta stavívala se

na vysoký svícen, který stál na straně epištoly před posledním stupněm oltářním, něco vzdálen od místa, kde klečívá ministrant. V některých kostelích mívali na každé straně oltáře takový svícen, jakž to až posud semo tam viděti lze (Neher p. 76.). Při slavných mšech rozsvěcovaly se svíce na obou svícnech (Rubr., rit. celebr. miss. VIII. 8.). Svícny mohou býti buď z kovu, buď ze dřeva. Předepsané svíce musejí, a sice pod těžkým hříchem, býti z vosku, a jen tehdáž jest dovoleno, užívati svíci z jiné látky anebo též lamp, kdyby kněz musel z důležité příčiny sloužiti mši sv., aniž by bylo lze dostati jiných svíci: ač nepošlo-li by z toho nějaké pohoršení (Rubr. miss. de defect. X. 1. — S. Alph. ibid.). Mimo předepsané voskové svíce ale mohou na oltáři pro okrasu, zvláště o slavnostech, hořeti též svíce z jiné látky anebo lampy (Caerem. ep. ibid. n. 17. — Bouvry p. 364.). Svíce mohou býti buď z bílého, buď ze žlutého vosku: slušnější ale jsou bílé svíce, a Caeremoniale ep. (L. I. C. 12.) nařizuje, aby se bílých užívalo o slavnostech a svátcích. Žluté svíce předepsány jsou při tmavém jitřní (matutinum tenebrarum) v pašijovém témdni (Caerem. ep. L. II., C. 22., n. 4.). Může se jich též slušně užívati v adventě a v postě, jelikož v dobách kajících, vyjmouc snad třetí neděli adventní a čtvrtou neděli postní, a pak vyjmouc čvrtek a sobotu v pašijovém témdni, na které dny při mši sv. panuje veselí a radost (Caerem. ep. L. I., C. 28., n. 2. — Neher p. 20., 71. — Bouvry p. 206. — Baldeschi p. 374.). Může se též žlutých svíci upotřebiti při církevních hodinkách a mši za zemřelé (Caerem. ep., L. II., C. 10., n. 2., 4. — C. 11. n. 1.). Svícny a svíce, které se při slavnostných příležitostech kráslivají květinami a pentlemi, nemusejí se světiti (S. Alph. ibid. n. 395.).

5. T a b e r n á k u l (svátostnice, svatyně, stánek Boží, božiště, tabernaculum). Tabernákul jest buď čtver-, buď

vícehraná buď kulatá skříně (Lüft. 2, B. p. 724. — Amberger 2. B. p. 800), v níž se velebná Svátost chová buď v ciborium, buď v monstranci (ostensorium), buď v obou zároveň, a která se na prostředek oltářové plochy tak postaví, aby před ní byla dostatečná prostora: aby ale také nemusel kněz na oltář vstoupiti, když chce bráti z tabernákulu nejsvětější Svátost (Syn. prag. p. 59). Tabernákul musí býti toliko na onom oltáři, na kterém se chová velebná Svátost. Ve farních kostelích jest to obyčejně hlavní oltář, v biskupských ale jeden z pobočných oltářů; poněvadž se musí biskup při pontifikálních výkonech, které se obyčejně u hlavního oltáře dějí, častěji obrátiti zády k oltáři (S. E. C. 10. Febr. 1579., 29. Nov. 1594. — Rit. rom. T. IV., C. 1., n. 6. — Probst. Euch. als Sakr. p. 16.). Na ostatních oltářích není tabernákulu třeba (Fornici p. 346.). Tabernákul jest obyčejně ze dřeva, může ale býti též z pěkného kamene n. p. mramoru, anebo z kovu; vrbové aneb topolové dříví, které nejvíce chrání před vlhkem, se k tomu hodí nejlépe (Amberger ibid.). Dvířka tabernákulu mějtež dobrý zámek, který vždy má býti zamknut. Klíček od zámku, který mimo potřebu nemá nikdy na oltáři zůstat, a dobře uschován býti má, budiž vkusně zhotoven, a na krásné, dle možnosti zlatými aneb stříbrnými nitkami protkané šňůře s třapcem upevněn (Syn. prag. ibid.). Na prosto nepřiměřené jsou takové tabernákuly, které se otvírají a zavírají, ne dvířkami, nýbrž otáčením, a pak ty, v nichž jest upraven stroj, jímž se nejsvětější Svátost dolů spouští a opět nahoru vyzdvihuje, což se má státi rukama kněžskými (Amberger ibidem.). Tabernákul budiž tak vysoký a prostranný, aby v něm ciborium a monstranci měly dost místa; vně i vnitř budiž důstojně okrášlen; vnitřní stěny jeho mohou se potáhnouti zlatou, hedvábnou anebo jinou drahocnou tkaninou, a na vnějších stěnách mohou se buď vymalovati buď vyřezati k pobož-

nosti povzbuzující obrazy (Syn. prag. *ibid.*). Dvířka kráslivá ve vypuklé práci vyvedené vyobrazení některého, a sice nejraději k nejsvětější Svátosti se vstahujícího děje ze života Pána Ježíše, anebo nějakého přiměřeného symbolu, jako jsou: kalich a nad ním hostie, pšeničné klasy a vinné hrozny a j., anebo se na dvířka upevní kříž. Na svrchu tabernákulu připraví se místočko, kamž se postaví nejsvětější Svátost při výstavu. Stranu požehnání tabernákulu nestává všeobecného předpisu (Amberger 2. B. p. 801.). V tabernákulu nesmí se docela nic jiného chovati mimo ciborium a monstranci, a to ještě jen tenkrát, když je v nich skutečně ukrytá velebná Svátost; jsouli ale prázdné, tak ani ty nesmějí tam zůstatí (Rit. rom. *ibid.* — Syn. prag. *ibidem.* — Probst *ibidem.*). Před dvířka tabernákulu nesmějí se ostatky Svátých, obrazy, hrnky s kvítím a jiné tomu podobné věci postaviti; rovněž se nesmějí věci tyto, ano i ostatky sv. kříže postaviti na svrch tabernákulu, aby jim sloužil za podstávek (S. R. C. 31. Mart. 1821., 12. Mart. 1836.).

6. *Antependium* (předkrov, předstěra, *pallium*). Jest to roucho, jimž se celé popředí oltáře zastře, a jehož barva se, pokud možno, říditi má dle barvy posvátného šatstva (Rubr. gen. miss. XX. — Probst Euch. als Opf. p. 111.). Shotoveno budiž z tkaniny krásné a možnoli i drahocené, u prostřed se může vyšíti kříž aneb nějaké jiné svaté vyobrazení. Někdy se *antependium* natáhne a vsadí do rámu. V chudších kostelích může *antependium* býti také z omalovaných prken (Fornici p. 25.). Předepsáno jest pod všedním hříchem; jeli ale popředí oltáře pěkně zhotovené, není ho třeba, auž je potřeba, aby se posvětilo. (S. Alph. *ibid.* n. 395.)

7. *Tabulky s modlitbami*. Rubrika misálu se pouze o jedné tabulce zmiňuje (Rubr. *ibid.*), kteráž obsahuje Gloria, Credo, modlitby k obětování a pozdvihování. Tabulka tato jest podlouhlá, za sklem a v rámci

a opřena o nohu kříže aneb o tabernákul. Mimo ni bývají na oltáři obyčejně ještě jiné dvě, úžší tabulky; jedna v levo, t. j. na straně epištoly, kteráž obsahuje modlitbu: „Deus, qui humanae“ a žalm „Lavabo,“ — druhá v pravo, t. j. na straně evangelia, a ta obsahuje začátek evangelium sv. Jana.

8. Polštář čtverrohý pod misál. Polštář ten, jenž se nejvhodněji vlnou, bavlnou aneb žíněmi naplní, budiž z pěkné látky a tak veliký, aby se mohl misál na něj položit pohodlně. Rubrika (Ibid.) velí, aby byl na oltáři jeden polštář, který i postačuje; jest to ale skoro všeobecný obyčej, že se ke každé straně oltáře nahoru jeden položí. Místo polštáře může se také vzít dřevěný podstavec — pult — (S. Alph. ibid. — Syn. prag. p. 35.).

Není nařizováno, aby se tabulky a polštář posvětily, aniž se kněz dopustí hříchu, sloužili bez nich mši sv. (S. Alph. ibid. n. 390., 395.). Tím se ale nemíní, že jsou tabulky a polštář snad zcela zbytečné, a že není potřebí, aby se objednaly a daly na oltář; takovéto opovrhování církevním předpisem by se dalo velmi těžko omluviti.

9. Skleněná, cínová anebo z jiné k tomu vhodné látky shotovená nádobka s vodou a plátěný ručníček. Věci těchto jest potřebí toliko na onom oltáři, kde se věřícím podává nejsvětější Svátost, aby sobě mohl kněz, když byl svátostí touto posloužil, umýti a osušiti prsty (Rit. rom. T. IV., C. 2., n. 8.) Nejvhodnější místo pro věci tyto jest v pravo u tabernáku.

10. O b r a z o l t á ř n í. Dle prastarého mravu zakládají se oltáře obyčejně ke cti buď nejsvětější Trojice, buď některé božské osoby, buď některého, a však pouze novozákonního Svatého (S. R. C. 13. Aug. 1697.), jichžto u přiměřené velikosti shotoveným obrazem anebo sochou

(Bened. XIV. 16. Jul. 1846. — Neher p. 14, 115. — Schmid ibid. n. 2., 2. Anm.) se také dotyčný oltář okrášlí. Ke cti sv. patrona chrámu staví se hlavní oltář. Ke cti oněch blahoslavenců, kteříž nejsou ještě za svaté vyhlášeni, nesmějí se oltáře stavěti (S. R. C. 11 Apr. 1840.). Obraz postaví se nad oltář, poněkud v pozadí jeho tak, aby vyvýšen byl nad kříž oltářový. Rám obrazu se dle možnosti pěkně a umělecky shotoví, a mimo to nahoře a po stranách buď malbou, buď rozličnou řezbářskou prací, anjely, obrazy a sochami jiných Svatých zdobí. Jeli oltář opřen o zeď, anebo blízko zdi, může se obraz vymalovati na ní (Caerem. ep., L. I, C. 12., n. 13.). Nežřídka vidíváme, že k vůli obrazu trpí kříž a tabernákul. Kříž a tabernákul se totiž častokráte zmrzačí, aby mohl obraz býti tím větší, a aby ho nezastiňovaly. Jest to chyba náramná, nebo kříž a tabernákul jest důstojnější, než obraz (Lüft. 2. B. p. 724.). Obraz jest sice jednotlivými synodami předepsán, též pražská synoda od r. 1605 (p. 35.) se o něm zmínuje; všeobecného ale předpisu stranu něho nestává, aniž jest potřebí, aby se posvětil (S. Alph. ibid. n. 393.).

11. **Stupně.** Kněz, konaje nejsvětější obět, stojí, aby ho veškeren lid viděl, na prkeném lešení, kteréž slove „suppedaneum“ anebo „pradella“, a tak dlouhé býti musí, jako jest oltář, a tak široké, aby mohl kněz na něm pohodlně klekati, a se vůbec pohodlně pohybovati. K němu vede jak od předu, tak od strany epístoly a evanjelia několik dřevěných aneb kamených stupňů. Co do jejich počtu volí se, když se i suppedaneum připočte, nejraději počet nerovný (Syn. prag. p. 34.). (Amberger ibid. p. 794. — Fluck 2. B., p. 834.). Přísně předepsány stupně nejsou, účel jejich ale je odporučuje, ano činí potřebné. O slavnostech pokrývají se koberci (Caer. ep. ibid. n. 16.).

12. **Tělesné ostatky, obrazy a sochy Sva-**

tých mohou, ale nemusí se na oltáři postaviti. Skříně se sv. ostatky, obrazy anebo sochy postaví se buď mezi anebo za svícny, buď o něco výše (S. R. C. 11. Mart. 1744. — Caer. ep. *ibid.* n. 12. — Schmid. *ibid.*). Třeba ale podotknouti, že musí sv. ostatky míti approbaci, jinak by se nesměly na oltáři vystaviti (Neher p. 169. — Vogel. Pastori. p. 36. — Amberger. *ibid.* p. 808.). Vystavena-li je velebná Svátost, nesmějí se relikvie nechati na oltáři (S. R. C. 2. Sept. 1741. — Bouvry p. 361.). Po čas pobožnosti čtyřiceti hodin má se oltářní obraz, jakož i všechny jiné obrazy a sochy na oltáři, nemohouli se odnésti, zastřítí, vyjmouc sochy anjelů, které zaujímají místo svícnu. Vystavena-li je nejsv. Svátost za jinou příčinou, není třeba, aby se, kde to není v obyčeji, odstranily anebo zastřely obrazy a sochy. (Instr. Clem. §. 3., 4. — S. R. C. 27. Sept. 1828. — Bouvry *ibid.* — Probst Euch. als Sacr. p. 33.). Též při mši za mrtvé nemají se na oltář stavěti obrazy a sochy, tím méně ale malované umrlčí hlavy anebo hnáty. (Caer. ep., L. II. C. 11., n. h. — Amberger *ibid.* 819. — Probst. Exeg. p. 120.). Obrazy a sochy nemusejí se posvětití (S. Alph. *ibid.*).

13. Květiny a věnce přirozené a strojené, jsou zajisté slušná a dovolená okrasa oltáře, zvlášť o slavnostech. Květiny postaví se obyčejně po obou stranách kříže anebo tabernákulu, ovšem se může věnci i tabernákul a obraz ozdobiti (Caer. ep. L. I., C. 12).

14. Baldachin (nadmok, umbraculum, umbella). Baldachin upevní se na hoře nad oltářem, aby s hůry na oltář nepadal prach, jest čtverrohý a musí býti tak velký aby kryl celý oltář i kněze. K shotovení jeho může se upotřebiti buď tkané látky, buď prken, jež se způsobem rozličným ozdobují (Caer. ep., L. I., C. 14., n. 1.). Baldachinu není nevyhnutelně třeba, a vidáme ho velmi zřídka (Schmid *ibid.* — Neher p. 12).

Poznámka. Rubrika (Rubr. miss. ibid. — Bouvry p. 208.) nařizuje, aby se na oltář nic nekladlo, co nenáleží ke mši sv. aneb k ozdobě oltářní. Není tudíž dovoleno, oby se na oltář položil biret, šátek na nos, mešní konvičky a j.; proti rubrice čelí též, když se barevné roucho, jímž se oltář pokrývá, aby se nazaprášil, svine a na oltáři nechá po čas nejsvětější oběti. Konvičky s talířem mají se dle navedení této rubriky postavit blíže pravé strany oltáře do výklenku ve zdi aneb na zvláštní, k tomu zřízený stolek, na kterýž se může též biret položit; nikdy ale nemají se postavit konvičky a biret na oltářní stupně, aneb snad dokonce na zem. Oltář, kterýž stojí v presbyterium, a vystaven jest ke cti sv. patrona chrámu, sluje oltář hlavní (velký); oltáře jenž jsou rozestaveny v lodi chrámové, jmenují se oltáře poboční (vedlejší, postranní). Žádný oltář nesmí bez dovolení biskupova býti zbudován. Oltář může se buď opírat o zeď, aneb od ní vzdálen býti; oltář nemovitý ale, jenž má býti od biskupa posvěcen, nesmí se o zeď opráti, protože musí biskup dle nařízení římského pontifikálu kolem něho choditi. Žádný poboční oltář nesmí tak státi, aby kněz, slouže na něm obět mešní, obrácen byl zády k hlavnímu oltáři; též se nesmí stavěti oltář pod kruchtou anebo kazatelnou (Amberger ibid. n. 795). Každý oltář může buď dřevěnou, buď kovovou, ne příliš vysokou mřížkou býti obehnán (Schmid ibidem. — Neher p. 13). V našich kostelích bývá mřížka tato pouze kolem hlavního oltáře, od něhož budiž ale tak vzdálena, aby zde bylo pro duchovenstvo a ty, jenž při službách božích a jiných svatých obřadech přisluhují, dost prostory.

● švakrovství.

Od Dr. *Františka Laurina*,

docenta církevního práva na vysokých školách pražských
a vicedirektora v pražském arcib. seminěšti.

Budou dva v těle jednom, pravil Bůh, když sňatek manželský zřizoval (I. Mojž. 2, 24. Mat. 19, 5.). Vykonavše manželství tělesným obcováním (copula carnalis) stávají se tedy manželé dle slov samého Boha takorčka jedno jediné individuum.

Totéž platí i o těch, kdož jsou spolu mimo manželství tělesně obcovali. Zdaliž nevíte, dí sv. apoštol Pavel ku křesťanům v Korýntu, zdaliž nevíte, že, kdo se přidrží nevěstky, jest (s ní) jedno tělo učiněn? Nebo budou dva v jednom těle (I. Kor. 6, 16.).

Takovou měrou si souložníci, manželští i nemanželští, obapolně i své pokrevence sdílejí, tak jakoby pokrevenci jednoho z nich byli zároveň pokrevenci druhého. Tento poměr jednoho souložníka k pokrevencům druhého slove š v a k r o v s t v í, Schwägerschaft. Po latinsku pak se nazývá affinitas, jelikož se totiž jeden souložník takorčka na pomezí čili na hranicích, ad fines, pokrevencův druhého souložníka nachází, eo quod alter concumbentium ad alterius consanguinitatis fines accedit (Reiffenstuel, Jus eccl. univ. lib. IV. tit. 14. §. 2. n. 32.).

Zakládá se tudíž švakrovství po právu církevním na tělesném obcování (copula carnalis), nikoliv pak na pouhém manželství. Nebylo-li tedy manželství tělesně vykonáno, nepochází z něho žádné švakrovství.*) Tím

*) Kteraký poměr s pouhého, tělesně nevykonaného manželství mezi jedním manželem a pokrevenci druhého manžela po právu církevním vzhází, o tom, bohdá, promluvíme později. Náš rakouský obecný zákonník občanský i tento poměr za švakrovství pokládá. Viz §. 40.

méně pak pochází švakrovství z takového (zdánlivého) manželství, jenž pro tělesnou nemohoucnost dotčených manželů (*impotentia physica*) ani vykonáno býti nemůže (Instr. pro jud. eccl. §: 16., Kutschker, *das Eherecht der kath. Kirche nach seiner Theorie u. Praxis*. Wien 1856. III. Band, S. 373.).

Bylo-li tělesné obcování — manželské, slove švakrovství, na něm se zakládající, počestné (*affinitas honesta seu legitima, seu affinitas e copula licita orta, ehrbare Schwägerschaft*). Bylo-li ale obcování to — nemanželské, jmenuje se švakrovství jím vzešlé, nepočestné (*affinitas inhonesta, illegitima, seu affinitas ex copula illicita exorta, unehrbare Schwägerschaft*).

Stalo-li se zmíněné obcování s vědomím a vůlí druhého souložníka, aneb bez jeho vědomí a vůle čili násilně, jeli zjevné aneb tajné, to vzhledem ku švakrovství rozdilu nečiní. Oritur autem, dí o té věci proslulý kanonista Schmalzgrueber (*Jus can. univ. lib. IV. lit. 14. n. 72*), *affinitas ex copula habita cum femina ignorante, coacta, ebria seu amente atque etiam e copula occulta*. Attamen, dokládá též Schmalzgrueber na jiném místě (n. 71.), *ad affinitatem contrahendam requiritur talis copula, per quam vir et mulier fiunt una caro; atqui non fiunt una caro, nisi per copulam perfectam et sufficientem ad generationem prolis.*)*

Zaujímá pak švakrovství pouze jen jednoho souložníka a osoby s druhým souložníkem v pokrevenství stojící, buď si již toto pokrevenství počestné nebo nepočestné, plnorodé nebo polorodé (Binder l. c. str. 139.). Švakrovství se ale nevztahuje na ony osoby, ježto s druhým

*) Srv. Binder, *Praktisches Handbuch des kath. Eherechtes für Seelsorger im Kaiserthum Oesterr. St. Pölten 1859, 3 Heft S. 32 u. 136*, kteréžto důkladné a spolu jasně a populárně sepsané dílo vel. pp. spolubratřím našim, na vinici Páně, pracujícím u věcech práva manželského se týkajících vůbec velmi dobře poslouží.

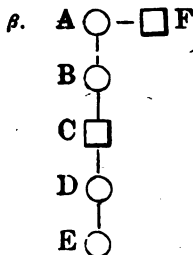
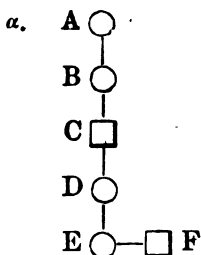
souložníkem jen v duchovním (Instr. pro jud. eccl. §. 27.) aneb občanském (Instr. pro jud. eccl. §§. 28. 29.) příbuzenství stojí, jakož ani na ony osoby, ježto s druhým souložníkem pouze sešvakřeny jsou. Tím méně stává pak nějakého švakrovství mezi pokrevenci jednoho souložníka a pokrevenci druhého, aneb mezi sešvakřenci jednoho souložníka a sešvakřenci druhého. Taktéž se ani o samých souložnících, buďtež si již manželští neb nemanželští, říci nemůže, že co takoví spolu ve švakrovství stojí. „Vir et mulier“, dí Schmalzgrueber (l. c. n. 68.), „non sunt inter se proprie affines, sed sunt principium affinitatis et quasi stipes, ex quo affinitatis gradus numerantur et distinguuntur.“

Vzešlo-li jednou švakrovství, tu ani úmrtím jednoho z souložníků nepomíjí, nýbrž i tehdaž trvá, když byl souložník na živě pozůstalý v nové manželství vešel. „Uno e concumbentibus defuncto,“ di o té věci papež Řehoř Veliký (590—604), „in superstite affinitas non deletur; nec alia copula conjugalis affinitatem prioris conjugii solvere potest (c. l. C. XXXV. qu. 10.). Tím méně pomíjí švakrovství tehdaž, byli-li souložníci od sebe rozloučení tím, že bylo jejich dosavadní manželství prohlášeno za neplatné (Srov. Instr. pro jud. eccl. §§. 192. 193). „Ex matrimonio jam consummato, sed postea propter impedimentum aliquod dirimens dissoluto, affinitas . . . oritur *).

I při švakrovství se rozeznávají pokolení a stupně, rovněž jako při pokrevenství (Časopis kat. duch. roč. III. str. 352), a sice dle následujícího pravidla: V kterém pokolení a stupni kdo jednomu souložníku pokrevný jest,

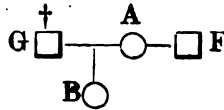
*) *Instructio pastoralis Raymundi Antonii, Episcopi Eystettensis ad clerum dioecesanum. Eystadii 1854, str. 296.* Výborné toto dílo svým duchovním pp. spolubratřím na všiaci Páně — co nejvřeleji odporoučíme. Jeť to pravý poklad vědomostí bohoslovných, duchovnímu pastýři potřebných.

v témže pokolení a v témže stupni jest s druhým souložníkem sešvakřen. K. p.

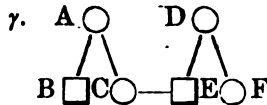

ad $\alpha.$ E a F jsou manželští souložníci. A—D stojí k E v pokrevství pokolení přímého sstupujícího, a tudíž jsou vzhledem k F postaveni ve švakrovství téhož pokolení přímého sstupujícího, a sice D na stupni 1., C na 2., B na 3. A pak na 4. stupni. Jmenuje se pak D vzhledem k F tchán neb test (socer, Schwiegervater), a byla-li by to osoba ženská, jmenovala by se tchyně neb švegruše (socrus, Schwiegermutter). F pak vzhledem k D slove nevěsta (nurus, Schwiegertochter, Schnur); byla-li by F osoba mužská (E pak osoba ženská), tu by F vzhledem k D sloul zeť (gener, Schwiegersohn, Eidam).

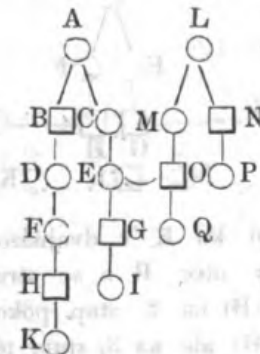
ad $\beta.$ A a F jsou rovněž manželští souložníci. B—E stojí k A v pokrevství pokol. přím. vstup., a tudíž zároveň k F ve švakrovství pokol. přím. vstup., a sice stojí B na 1. stupni, C na 2., D na 3., E pak na 4. stupni. Jmenuje pak se tuto F vzhledem k B nevlastní matka neb macecha (noverca, Stiefmutter); byla-li by ale F osoba mužská (A pak osoba ženská), sloul by F vzhledem k B nevlastní otec neb otčím (vitricus, Stiefvater). B slove vzhledem k F nevlastní syn neb pastorek (privignus seu filiaster, Stiefsohn); byla-li by to ale osoba ženská, sloula by nevlastní dcera neb pastorkyně (privigna seu filiastra, Stieftochter). — A však se tuto předpokládá, že B od A s jinou manželkou zploden jest, nikoliv pak s F, totiž takto:

Nebo kdyby B od A zplozen byl s manželkou F, tu by osoby B—E i k F v pokrevnosti stály, rovněž tak jako k A, nkoliv pak ve švakrovství; cožby ostatně i jinak naznačeno býti musilo, totiž takto: A ○ — □ F

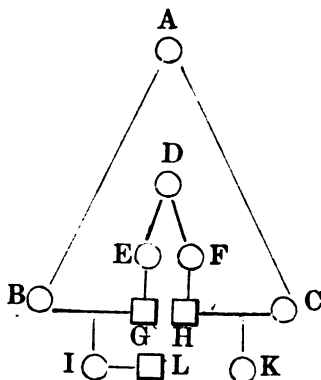
ad γ. A a B stojí k C v pokrevnosti, a sice A na 1. stupni pokol. přím. sstup., B pak na 1. stupni pokol. poboč. stejn., a tudíž dotčení pokrevenci zároveň k E ve švakrovství stojí, a sice A na 1. stup. pokol. přím. sstup., B pak na 1. stup. pokol. poboč. stejn. Zvláště pak slove B vzhledem k E švakrová neb svatka (glos. Schwägerin). Kdyby ale B byla osoba mužská, sloula by švakr aneb svat (levir, Schwager). Týž poměr místo má mezi D a F s jedné a mezi C s druhé strany. Avšak mezi B a F jakož i mezi A a D žádného švakrovství nestává.

Zde stojí A k E v pokrevnosti, a sice na 2. stup. pokol. přím. sstup., a tudíž zároveň k O ve švakrovství (nepočestném), a to sice též na 2. stup. pokol

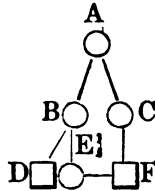
přím. sstup. D stojí k E v pokrevnosti a sice na 2. stup. pokol. pobočn. stejn., a tudíž stojí k O ve švakrovství (nepočestném) a sice na témže 2. stup. pokol. pobočn. stejn. K jest vzhledem k E pokrevný v 5. stup. pokol. pobočn. nestejn, smíšeném s 2. stupněm, a tudíž jest zároveň s O sešvakřen (nepočestně), a to sice v témže pokolení a v témže stupni. Tentýž poměr stává i mezi pokrevenci souložníka O, totiž mezi L, M, N, P a Q s jedné a mezi souložníkem E s druhé strany. Avšak mezi řečenými pokrevenci souložníka O a mezi pokrevenci souložníka E, totiž A, B, C, D, F, G, H, I a K nestává švakrovství žádného.

Stojí-li pokrevenci jednoho souložníka k tomuto u vícenásobném pokrevnosti, tu k druhému souložníku zároveň u vícenásobném švakrovství postaveni jsou. K. p. .

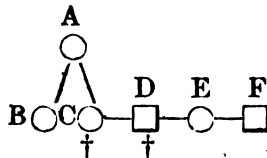
I zde stojí ku K v dvojnásobném pokrevnosti, totiž se strany otce B a se strany matky G, a sice se strany otce (B) na 2. stup. pokol. pobočn. stejn., se strany matky (G) ale na 3. stup. téhož pokol. pobočn. stejn. Tudíž i L ku K v dvojnásobném švakrovství stojí, totiž v jednom ohledu na 2. stup. pokol. pobočn. stejn. a v druhém ohledu na 3. stup. téhož pokol. pobočn. stejn.

Ano mohou k sobě tytéž osoby zároveň i v pokrevnosti i ve švakrovství státi. K. p.

Kdyby se E manželsky spojil s. F (bratranec s bratranicí čili sestřenicí), tu by s osobami A, B, C, D zároveň i v pokrevnosti i ve švakrovství stál. C totiž byl by mu i strýcem (2. stupeň pokrev. pokol. pobočn. nestejn. smíšený s. 1. stup.) i tohánem (1. stupeň švakrovství pokol. přím. sstup.); on pak sám by byl vzhledem k C i bratrovcem i zetěm. F by byla vzhledem k D i bratranicí (sestřenicí) i švakrovou.

Mimo švakrovství posud zmíněné v církevním právu ještě o jiném dvojím švakrovství zmínka se činí, totiž o tak zvaném švakrovství druhého a třetího způsobu, *affinitas secundi et tertii generis*, vzhledem ku kterýmžto dvěma způsobům švakrovství ono svrchu uvedené sluje švakrovstvím prvního způsobu, *affinitas primi generis*. Míni pak se švakrovstvím druhého způsobu poměr jednoho souložníka k osobám, ježto s druhým souložníkem v prvním způsobu švakrovství stojí, švakrovstvím pak třetího způsobu se nazývá onen poměr, jehož stává mezi jedním souložníkem a osobami s druhým souložníkem v druhém způsobu švakrovství postavenými. K. p.

Smysl tohoto obrazce jest následující: C se manželsky spojil s D; tudíž jsou A a B, jeho otec a bratr, s D, manželskou jeho souložnicí sešvakření, a sice v 1. způsobu. Kdyby se D po smrti manžela svého manželsky spojila s E, tu by mezi E s jedné a mezi A a B s druhé strany vzešlo švakrovství druhého způsobu. Když pak by se E po smrti manželky své D opět manželsky spojil s F, vzniklo by tím mezi A a B s jedné a mezi F s druhé strany švakrovství třetího způsobu.

Má-li se udati, zda-li a pokud mezi dvěma danými osobami, k. p. mezi A a B švakrovství prvního způsobu stává, tu přijde přede vším na to, zda-li aspoň jedna z těchto dvou osob A a B byla někdy s osobou druhého pohlaví manželsky neb nemanželsky obcovala. Nestalo-li se takovéto obcování se strany ani jedné ani druhé z dotčených osob, tu mezi nimi naprosto žádného švakrovství nestává. Stalo-li se ale zmíněné obcování se strany jedné neb druhé z dotčených dvou osob, tu opět přijde na to, stojí-li ona osoba, s kterou se řečené obcování k. p. se strany osoby A stalo, a kterou zde chceme jmenovati D, zda-li, pravím, tato osoba D s osobou B v pokrevenství stojí čili nic. Nestojí-li D s B v žádném pokrevenství, tu nestojí ani A s B v žádném švakrovství. Jsou-li ale D a B spolu v pokrevenství postavení, tu i A s B ve švakrovství stojí, a to sice v témže pokolení a na témže stupni, v kterém pokolení a na kterém stupni D s B v pokrevenství postavení jsou. Pokolení a stupeň pokrevenství mezi D a B stávajícího se pozná zhotovením rodového stromu, jakož v „Časopisu kat. duch. str. 362 a 363 udáno jest. Když se bylo takou měrou poznalo stávající mezi D a B pokrevenství, tu se připojí rovnou aneb křivou čarou B k D, podle toho, bylo-li zmíněné jich spolu obcování manželské neb nemanželské, čímž i pokolení i stupeň švakrovství mezi A a B stávajícího určeny jsou.

Jelikož i osoby spolu sešvakřené tímto poměrem sobě úzce sblíženy jsou, podobně, jako osoby sobě pokrevné: učinila jest církev svatá i švakrovství překážkou platného manželství, a sice za týmiž příčinami, pro které jest byla pokrevenství překážkou platného manželství učinila. (Časopis kat. duch. roč. III. str. 370).

Až ku konci XII. věku se švakrovství, jak počestné tak i nepočestné, co překážka platného manželství vztahovalo až k 7. stupni, tento spolu počítajíc, a to sice ve všech třech způsobech švakrovství (can. 1. 7. 13. C. XXXV. qu. 3.; Schmalzgrueber, Jus eccl. univ. lib. IV. tit. 14. n. 106). — Avšak nelze bylo, zvláště na počátku věku XIII., dotčeného církevního ustanovení bez velikých obtíží zachovávat, jelikož se okolnosti času poznamenáhla velice byly změnily. Tím se zároveň stávalo, že mnozí, chtěje v manželství vstoupiti, u veliké pokušení přicházeli, aby navzdor zákonu církevnímu v manželství vešli s osobou sobě sešvakřenou, tím se omlouvajíc a svědomí své chlácholíce, že pro velikou rozsáhlost švakrovství manželky stavu svému přiměřené kromě osob s sebou sešvakřených nalezti nemohou. Za tou příčinou učinil u věci té papež Innocenc III. (1198—1216) na 4. sněmu lateranském r. 1212 držaném, následující změnu. Předně jest švakrovství druhého a třetího způsobu co překážku manželství docela zrušil, tak sice, že od té doby v řečené příčině pravidlem jest: „Affinitas non parit affinitatem“ (sc. quae matrimonii impedimentum sit), t. j. poměr, mezi jedním souložníkem a osobami s druhým souložníkem pouze sešvakřenými stávající, nepůsobí více žádného takového švakrovství, jenžto by platnému manželství bylo na závadě. — Mimo to vyzdvihl jest zmíněný papež i stávající tehdáž záповěd, že potomci ovdovělé manželky, v novém manželství zplození, s pokrevencí jejího předešlého manžela v manželství vejíti nesměli. Ko-

sobu co překážku platného manželství na stupeň čtvrtý obmezil, což ostatně i ohledně pokrevnosti učinil. Zní pak zmíněné papežské nařízení takto: „Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, praesertim cum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex his, quae in Veteri Testamento statuerat, nonnulla mutavit in Novo. Cum ergo prohibitiones de conjugio in secundo et tertio affinitatis genere minime contrahendo et de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris — et difficultatem frequenter inducant et aliquando periculum pariant animarum, cum cessante prohibitione cesset effectus*): constitutiones super hoc editas sacri approbatione concilii revocantes praesenti constitutione decernimus, ut sic contrahentes de caetero libere copulentur **). Prohibitio quoque copulae conjugalis quartum consanguinitatis et affinitatis gradum de caetero non excedat; quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari (cap. 8. de consanguin. et affin. IV. 14).

Co tuto papežem Innocencem III. o švakrovství prvního způsobu nařízeno bylo, vztahovalo se jak na počestné tak i na nepočestné švakrovství; obě totiž až do 4. stupně, tento spolu počítajíc, překážkou platného manželství učiněno bylo. Než sněm tridentský švakrovství ne-

*) Smysl toho jest následující: Dokavadž záповěd manželství trvá, jest manželství, uzavřené proti zmíněné záповědi nedovolené aneb dokonce i neplatné. Jakmile se ale dotčená záповěd vyzdvihne, není více ani neplatné ani nedovolené ono manželství, ježto by se proti oné bývalé záповědi uzavřelo.

***) T. j. nařizují, že se budoucně bez veliké překážky (libere) manželsky spojití mohou, kdož sobě v druhém aneb třetím způsobu sešvakření jsou, jakož i to, že dítě odovělé manželky, v novém manželství zplozené, s pokrevenci předešlého manžela své matky platné manželství uzavřítí může.

počestné co překážku platného manželství na 1. a 2. stupeň obmezil, poněvadž zajisté švakrovství nepočestné nepůsobí takové vroucnosti a upřímnosti, jakovou působí švakrovství počestné, a tudíž do sebe také ani té moci nemá, aby jednoho (nemanželského) souložníka s tolika pokrevenci druhého souložníka přátelsky spojovalo, tak jak to počestné švakrovství činí. Jsou pak slova dotčeného sněmu (sess. XXIV. cap. 4. de reform. matrim.) takto: „Praeterea sancta synodus, iisdem (totiž, jak v předešlé kapitole 3. udáno jest ohledně oné překážky manželství, anaž slove: *impedimentum justitiae publicae honestatis*) et aliis gravissimis de causis adducta, *impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur* et matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo et secundo gradu conjunguntur, restringit, in ulterioribus vero gradibus statuit, hujusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere (t. j. neplatné nečiní). — Mimo to papežem Piem V. (1566—1572) v dekretu, jenž začíná slovy: „Ad Romanum“ ddto. 28. listop. 1566 zřejmě vyřčeno jest, že švakrovství nepočestné v třetím aneb dalším koleně nejenom žádnou rozlučující (*impedimentum matrimonii dirimens*), nýbrž ani žádnou pouze vadící překážkou manželství (*impedimentum matrimonii mere impediens seu prohibens*) není. Dí pak jmenovaný papež o té věci takto: „Sane postquam ex eo, quod tridentina synodus *impedimentum affinitatis ex fornicatione proveniens, per quod non solum matrimonium prohibetur, sed etiam postea factum dirimitur, ad eos tantum restringit, qui primo et secundo gradu conjunguntur, in ulterioribus vero gradibus statuit, matrimonium postea factum non dirimi, a pluribus Christi fidelibus, ut accepimus, est dubitatum, an, licet in ulterioribus gradibus hujusmodi matrimonium contractum non dirimatur, contrahi prohibeatur*“ (t. j. mnozí za příčinou nařízení sněmu tridentského, které svr-

chu uvedeno jest, pochybovati počali, není-li nepočestné švakrovství v 3. a dalším stupni aspoň pouze zakazující čili pouze vadící překážkou manželství). — „Et propterea nos, omnem ambiguitatem tollere et animarum tranquillitati ac matrimonii libertati, quantum cum Deo possumus, consulere volentes, declaramus et auctoritate apostolica decernimus, nullum hodie impedimentum remanere, quominus in ulterioribus (sc. ultra secundum gradum) gradibus hujusmodi libere et licite matrimonium contrahi possit. (Bullarium rom. tom. II, pag. 193).

Tudíž nyní v cíkvi za právo platí, co v té příčině vysloveno v Instrukci pro církv. manž. soudy v čís. rak., kdežto se o počestném švakrovství co překážce platného manželství v §. 30. takto nařizuje: „Matrimonium consummatum inter unam partem et alterius quartum usque inclusive gradum consanguineos affinitatem parit, qua irritatur matrimonium inter eosdem initum.“ Jelikož se tuto žádného rozdílu nečiní mezi pokolením přímým a pobočným, tak jak se to děje v §. 26. téže Instrukce ohledně pokrevenství, patrně jest, že se počestné švakrovství i v pokolení přímém jen až do 4. stupně, tento spolu počítajíc, za překážku platného manželství považovati má.

Ohledně švakrovství nepočestného táž Instrukce v §. 31. v zmíněné příčině takto nařizuje: „Concubitus, extra matrimonium habitus dirimit matrimonium contrahendum inter unam partem et alterius consanguineos in primo vel secundo gradu. Spojka: vel zde co do smyslu znamená tolik, jako: et. Kdyby se tedy ženich s matkou, bábou, dcerou, vnučkou, sestrou, bratranicí neb sestřenicí, aneb tetou po otci neb po matce — nevěsty své tělesného obcování dopustil, nemohl by napotom více s dotčenou nevěstou svou platného manželství uzavřítí.

Náš rakouský obecný zákonník občanský jen počestné švakrovství za překážku manželství pokládá, a

to sice v celém pokolení přímém a v pokolení pobočném až do 4. stupně dle počtu civilního čili do 2. stupně dle počtu kanonického. Viz §§. 65. 66. téhož zákonníka obč.

Co se dotýče švakrovství v pokolení pobočném a v stupni nestejném, tu ohledně překážky manželství stupeň vzdálenější rozhoduje, tak sice, že mezi jedním manželským souložníkem a mezi osobou druhému souložníku pokrevnou v stupni pátém, smíšeném s čtvrtým, třetím, druhým aneb i prvním stupněm, žádné překážky platného manželství není. (Srv. Časopis kat. duch. roč. III. str. 364). Totéž platí o švakrovství nepočestném ohledně stupně třetího smíšeného s druhým aneb i prvním. V té příčině učiněno sborem kardinálů, sněmu tridentského vykladatelů (Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpretum neb zkrátka: Sacra Congregatio Concilii, což se obyčejně naznačuje takto: S. C. C.), dne 31. března 1597 následující rozhodnutí: „Ad dignoscendum, an subsit impedimentum affinitatis e copula illicita, attendendus est gradus remotior, ideoque inter eos, qui simul secundo et tertio gradibus hujusmodi affinitatis ex copula illicita junguntur, licite contrahi posse. (Viz: Instructio pastoralis eystett. pag. 295. nota 3).

Jak daleko se ale švakrovství co překážka platného manželství vztahuje v tom pádu, když jest manželství, které bylo vykonáno, samo v sobě neplatné? Vztahuje se tu dotčená překážka až k 4. kolenu, tak jako při švakrovství počestném, aneb jen až k 2. kolenu, jako při švakrovství nepočestném?

V té příčině přijde na to, na které rozlučující překážce (impedimentum dirimens) se neplatnost dotčeného manželství zakládá, zda-li na tělesné nemožnosti (impotentia physica), neb na pokoutnosti (clandestinitas), aneb na některé jiné rozlučující překážce krom těchto dvou jmenovaných.

Je-li manželství neplatné pro nemožnost (Instr.

pro jud. eccl. §. 16.), tu žádného švakrovství nestává, jelikož takovéto manželství není tělesně vykonáno, bez čehož švakrovství naprosto vzejítí nemůže. (Kutschker, das Eherecht. III. Bd. S. 373).

Je-li řečené, vykonané manželství neplatné pro pokoutnost (Instr. pro jud. eccl. §. 38. Trid. sess. XXIV. cap. 1. de reform. matrim.), tu skutečně švakrovství stává, kteréžto ale tak, jako švakrovství nepočestné, jen až do 2. stupně platnému manželství v cestě stojí. Příčina toho záleží v tom, že takové pokoutné manželství (matrimonium clandestinum) dle výslovného nařízení sněmu tridentského (sess. XXIV. de reform. matrim. cap. 1.) ani stínu pravého manželství do sebe nemá. „Qui aliter,“ tak znějí slova dotčeného sněmu, „quam praesente parcho vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarii licentia et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit et annullat.“ Za tou příčinou se musí tělesné obcování dotčených osob pokládati za nemanželské, a tudíž i švakrovství tímto obcováním vzniklé považovati za nepočestné. (Kutschker l. c.)

Z manželství pak, pro kteroukoliv jinou rozlučující překážku, kromě pokoutnosti, neplatného, ať si již dotčení zdánliví manželé o neplatnosti jeho věděli nebo nevěděli, pokud jen vykonáno jest, pochází švakrovství, jenž se počestnému švakrovství rovná a tudíž i jako toto, až do 4. kolena platnému manželství brání. Příčina toho jest ta, že manželství tím, že řádným způsobem (in forma legitima) uzavřeno jest, byť i samo v sobě neplatné bylo pro obor zevnější čili právní (pro foro externo) aspoň tvárnosti a podoby řádného a pravého manželství nabylo, pročez záhodno jest, aby se řádnému a pravému manželství i v právních následcích, pokud možná, rovnalo.

Tomu nasvědčuje i authentické o té věci rozhodnutí sborem kardinálů, sněmu tridentského vykladatelů (S. C. C.) dne 3. prosince r. 1607 v následující manželské záležitosti učiněné. Jistý Bartoloměj uzavřel a vykonal manželství s jistou Marií, kteréžto manželství ale později za neplatné prohlášeno jest, poněvadž sobě dotčení manželé v 4. stupni pokrevní byli. Na to chtěl zmíněný Bartoloměj v manželství vejíti s jistou Cavallarií, která však řečené Marii byla v třetím stupni pokrevná. Biskup dotčené diecése (brescianské), maje o tom pochybnost, může-li v těch okolnostech mezi Bartolomějem a Cavallarií platné manželství k místu přijíti, vznesl ohledně té věci na sbor svrchu jmenovaný otázku, na kterouž obdržel následující odpověď: S. C. C. respondit: „Bartholomaeum non posse contrahere cum Cavallaria absque dispensatione, obstante impedimento affinitatis, et quidem propter idem matrimonium consummatum (Kutschker l. c. str. 372.). Tuto již dotčený sbor rozhodl, že švakrovství, vzešlé vykonáním manželství, ačkoliv neplatného pro překážku pokrevenství, i v třetím kolenně platnému manželství v cestě stojí; z čehož patrně, že se po právu církevním švakrovství pocházející z manželství vykonaného, ačkoliv pro nějakou rozlučující překážku, jako tuto, neplatného, počestnému, nikoliv pak nepočestnému švakrovství rovná.

Ostatně se švakrovství co překážka sňatku manželského naskrze, t. j. v obém pokolení a ve všech stupních pouze na ustanovení církevním a nikoliv i na ustanovení božském zakládá, „juris ecclesiastici humani, non autem divini est.“ Tomu nasvědčují nejenom znamenití katoličtí bohoslovci a kanonisté, nýbrž i sám papež Benedikt XIV. (1740—1758). Ve jménu prvních stáj tu učený Sanchez, který vypočítav rozličná o té věci mínění, přednost dává onomu mínění, jenž dotčenou překážku za překážku pouze církvi, nikoliv pak Bo-

hcm samým stanovenou pokládá. „Tertia sententia,“ tak znějí slova dotčeným učencem o té věci pronešená (Disputationum de s. Matrim. Sacram. lib. VII. disput. 76. nn. 3—11.), „cui tanquam probabiliori accedo, ait, affinitatem ex matrimonio ortam in nullo gradu lineae rectae ita prohibere jure naturae*) matrimonium, ut illud irritum reddat. (Porro) dicendum est, nullum gradum affinitatis in linea transversa adeo esse prohibitum jure naturae, ut eo attento irritet matrimonium.“ —

A papež Benedikt XIV. o té věci, ohled bera na ustanovení, synodou limanskou (v Americe) v té příčině vydaná, taktó se vyjádřil: „In synodo Limana decretum est, ut Indi Peruani, qui matrimonium contraxerunt cum noverca (macecha) vel nuru (nevěsta), non admittantur ad baptismum, nisi prius conjugium praefatum, veluti jure naturae irritum, solvant. — Synodus haec certum ponit, affinitatem, quae ex matrimonii causatur, jure naturae dirimere matrimonium in primo gradu lineae rectae. Id autem certum non est, cum probatissimi auctores doceant, nullam affinitatem, ne eam quidem, quae est in primo gradu lineae rectae, dirimere matrimonium jure naturae, sed jure tantum ecclesiastico, totiž: humano (De Syn. dioec. lib. IX. cap. 13. n. 4.)

Z čehož následuje, že pohané a všickni nekřtění, jelikož zákonům pouze církevním poddáni nejsou, spojivše se manželsky s osobami, sobě v kterém koli pokolení a stupni sešvakřenými, v pravém, ovšem ne svátostném (matrimonium ratum), nýbrž pouze jen přirozeném (matrimonium naturale seu legitimum) manželství jsou, a že jim tudíž ani nelze od sebe se odloučiti a v nové platné manželství vejíti (Kutschker l. c. str. 377.).

*) Slovy: „jure naturae“ se míní ono právo, jenž se na povaze a podstatě manželského sňatku, Bohem samým zřízené, a tudíž na samém ustanovení božském, jure divino, zakládá.

Dále vysvítá z toho, co svrchu povědino, že církev jest oprávněna, od zmíněné překážky v obém pokolení a ve všech stupních, i v 1. stupni pokolení přímého, prominutí uděliti. (Schulte, Handbuch des kath. Eherechtes. S. 182). Ačkoliv ale církev tu moc má, aby od zmíněné překážky naprosto prominutí udělila, nic méně dotčeného prominutí nikterak neudílí v prvním stupni pokolení přímého, když se jedná o švakrovství počestné, totiž mezi tchánem a nevěstou, mezi tchyní a zetěm, mezi otčímem a nevlastní dcerou a mezi macechou a nevlastním synem. (Benedictus XIV. de syn. dioec. lib. IX. cap. 13. n. 4.; Loberschiner, Praktische Anleitung zum gesetzmässigen Verfahren in Eheangelegenheiten, 3. Aufl. S. 144). Biskupové rakouští od papežské Stolice splnomocnění jsou, v řečené překážce prominutí uděliti, a to sice ohledně švakrovství počestného pouze v 3. a 4. stupni (Instr. pro jud. eccl. §. 80. n. 1.), ač není-li žádný z těchto stupňů smíšený s 1. neb 2. stupněm. (Dopis kardinála Pronuncia Viale-Prelà k biskupům rakouským dno. 16. června 1856. — Viz Loberschiner, l. c. S. 148). Co se pak švakrovství nepočestného dotýče, mají dotčení biskupové plnomocenství, prominutí uděliti docela t. j. i v druhém i v prvním stupni, ač není-li se co obávati, žeby ti, kdož se za sebe vzíti chtějí, následkem nečistého obcování, jehož se byl jeden z nich dopustil, sobě byli v pokolení přímém pokrevní (Instr. pro jud. eccl. §. 80. n. 3.), kterážto obava tehdaž místo má, když se byl ženich s matkou nevěsty své tělesně pohřešil, prvé než se tato byla narodila.

Kdyby se stalo, žeby jeden manžel s osobou, druhému manželu v 1. aneb 2. stupni pokrevnou tělesně se prohřešil, i tu by vzniklo mezi manželem, takto se provinivším a jeho spolumanželem švakrovství, ježto se nazývá švakrovstvím, teprv po uzavření manželství k místu příšedší (*affinitas superveniens, hinzutretende Schwäger-*

schaft). Toto švakrovství ale nikterak nerozlučuje manželského sňatku, v němžto se dotčený vinník nachází, nýbrž jen ten právní účinek má, že řečený vinník práva pozbývá, od spoluzanžela svého manželské povinnosti žádati, na tak dlouho, až mu příslušná církevní mocnost dotčené právo opět navrátí. „Conjux,“ praví v té příčině Instrukce pro cír. manž. soudy v cis. rak. vydaná v §. 32., „qui cum alterius consanguineis in primo vel secundo gradu copula carnali culpose (hříšně) jungitur, privatur jure, debitum conjugale petendi, donec dispensationem obtinuerit.“ — Konati ale dotčenou povinnost manželskou zmíněný cizoložný manžel povinen jest, když toho spoluzanžel jeho požádá. „Cum vero,“ dří o té věci již zmíněná Instructio past. eystett. (na str. 296), „matrimonium dissolvi nequeat,“ totiž tím zpáchaným cizoložstvím (Trid. sess. XXIV. de sacram. matrim. can. 7.), „quod sola morte dirumpitur, incestuosum hoc adulterium saltem jure petendi debitum privat, licet conjugii innocenti debitum reddere teneatur. (Srv. cap. 10. de eo, qui cognovit. IV. 13). Takovéto manželství se jmenuje matrimonium claudicans, manželství pokulhávající, poněvadž tu jeden manžel u přirovnání k druhému v užívání práv manželských obmezen jest.

Avšak zmíněný trest jen tehdáž místo má, když se byl dotčený manžel řečeného cizoložství s osobami spoluzanželu svému v 1. neb 2. stupni pokrevnými dopustil „culpose“ t. j. způsobem hříšným, a tudíž vědomě a dobrovolně. Nevěděl-li, že osoba, s kteroužto obcuje, jest osoba cizí, maje ji za svou manželku, aneb byl-li k tomu skutku násilně překonán, tu takevýmto skutkem zmíněného práva nikterak nepozbývá. (Scavini, Theologia moralis, tom. III. p. 655). Ani tehdáž, jak znamenití církevní učenci za to mají, takovýto manžel zmíněného práva nepozbývá, když byl k dotčenému skutku velikou bázní (metus gravis) přemožen, t. j. takovou bázní, jenž

i na člověka, jinak statečného, mocně působí (*metus, qui cadit in constantem virum*); ani tehdaž, když sice věděl, že osoba s kterou hřeší, jest osoba cizí, avšak nevěděl, že jest jeho spolumanželu v 1. neb 2. stupni pokrevná; ano ani tu, když řečeného skutku se dopouští sice věděl, že se ho dopouští s osobou spolumanželu jeho v 1. neb 2. stupni pokrevnou, avšak nevěděl, že dotčené hříšné obcování mimo zákon boží i zvláštním zákonem církevním zapovězeno jest, poněvadž totiž nemůže za přestupitele zákona považován býti a trestu zákonem uloženému propadnouti ten, kdo o dotčeném zákonu žádné vědomosti neměl (S. Alfonsi de Liguori, Homo apostol. tom. 3. lib. 18. n. 68. Binder, Praktisches Handbuch 3. Heft S. 151. ff.). Ano i to mínění má proslulý bohoslovec katolický, Scavini, (Theolog. mor. tom. 3. p. 656) za dosti pravdě podobné, že zmíněný manžel řečeného práva ani v tom pádu nepozbývá, když byl pouze jen o tom nevěděl, že církev dotčené hříšné obcování, kterého on se dopouští, pod zmíněným trestem zapověděla.

Tento trest trvá tak dlouho, dokavadž příslušný duchovní vrchní prominutí neudělí. Toto prominutí uděliti čili ono ztracené právo opět navrátiti vlastně jen papeži přísluší, který však k tomu diecéšní biskupy splnomocňuje. „Communicamus vobis facultatem,“ tak zní dotčené papežské plnomocenství, „dispensandi cum incestuoso sive incestuosa ad petendum debitum conjugale, cujus jus amisit ex superveniente occulta affinitate per copulam carnalem habitam cum consanguinea vel consanguineo sive in primo (simplici) sive in primo et secundo (mixto), sive in secundo (simplici) gradu suae uxoris seu respectivi mariti, remota occasione peccandi et injuncta gravi poenitentia salutari et confessione sacramentali quolibet mense, per tempus arbitrio dispensantis statuendum *)

*) Facultates quinquennales pro foro interno n. IX. Viz: Giuzel, Hand-

Žádost za dotčené prominutí může zpovědník aneb duchovní správce ve jmenu dotčeného vinníka na biskupa vznésti as v tento způsob:

Reverendissime (Eminentissime) Domine! Titus vel Titia (smyšlené jméno žadatele) conjux in culpam incestus incidit et per hoc simul jus petendi debitum conjugale amisit. De facto commisso summopere dolens per me infrascriptum humillime petit restitutionem pristini juris, debitum petendi conjugale. Digneris, Reverendissime Domine, precibus his gratiosissime annuere et rescriptum benignissime dirigere ad me,

obsequentissimum filium

N. N.

N. die — mensis — anni —

Ačkoliv ale manžel se provinivší takto prominutí obdržel, nicméně spoluzáměr jeho povinen není, aby mu na žádost jeho povinnost manželskou konal. Neboť dotčené církevní prominutí mu právo, žádati povinnost manželskou, jen potud navrácí, pokud mu je byla církev sama přímo a bezprostředně odňala, totiž za příčinou toho, že byl zmíněným hříšným skutkem s manželem svým ve švakrovství vešel, nikoliv mu ale dotčené právo ne navrací potud, pokud o ně byl přišel tím, že byl dotčeným skutkem věrnost spoluzáměru svému povinnovanou porušil, cizoložství se dopustiv, v kterémžto pádu manžel nevinný to právo má, nevěrnému spoluzáměru svému povinnost manželskou i na vždy odeprítí. (Viz Instr. pro. jud. eccl. §. 207.). „Qua in re animadvertite,“ dí o té věci již svrchu zmíněný Scavini (l. c.), „superiorem dispensare solum in lege ecclesiastica, non autem in jure

buch des neusten in Oesterr. geltenden Kirchenrechtes, Anhang, Codex des österr. Kirchenrechtes, S. 33. I toto obšírné a důkladné kanonistické dílo velebným pp. spoluzáměram svým co nejvíceji odporučujeme, tím více, ježto dotčené dílo na naše rakouské právní poměry zvláštní ohled bere.

naturali vel tertii, quod a delinquente conjugē violatum est accedendo ad aliam. Hinc innocens poterit nocenti, etiam dispensationem adepto, debitum negare, ratione adulterii, quod adest in tali incestu.“

Dotčenému trestu, totiž, že nesmí od spoluzemana svého povinnosti manželské žádati, propadá cizoložný manžel i tehdaž, když se byl nečistého obcování dopustil s osobou druhého pohlaví, ne sice nynějšimu avšak zemřelému manželu jeho v 1. neb 2. stupni pokrevnou. To patrně vysvítá z výroku papežem Celestinem III. (1191—1198) učiněného, kterýžto výrok takto zní: „Transmissae nobis tuae (kdo to byl, jemuž tuto papež píše, udati nelze,) literae demonstrarunt, quod C., uxore sua defuncta, filiam ejus, privignam videlicet propriam, copula carnali cognovit, postmodum aliam accipiens in uxorem, cum privigna publice, tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committeres non expavit. Quia vero super his consilium requisisti, praesenti pagina respondemus, quod legitimae uxori cohabitans et necessaria subministrans non cognoscat eam, quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus*), et tunc ad ipsam non sine gravi cordis dolore accedat, qui etiam pro incestu**) et adulterio, donec cum ea permanserit, juxta moderamen tui arbitrii (tak jak ty to dle svého zdání za nejlepší uznáš) poenitentiam agens, postmodum, si supervixerit, perpetuo sine spe conjugii permanebit.“ Co se ale týče tohoto posledního punktu, že totiž dotčený cizoložný manžel po smrti nynějšiho spoluzemana svého v nové manželství

*) Schulte, Handbuch des kath. Eher. S. 176; Binder, 3. Heft, S. 155. Knopp, Vollständiges kath. Eher. 3. Aufl. Regensburg 1854. S. 220 ff.

**) Incestus (zprznění krve, Blutschande) slove tělesné obcování, jehož se někdo dopustil s osobou sobě tak blízko pokrevnou neb sešvakfenou, že mu s ní po právu církevním v platné manželství vejíti nelze. (Schmalzgrueber, Jus eccl. univ. lib. V. tit. 6. n. 99,

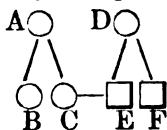
vejíti nesmí, ten nyní více zákonní platnosti nemá, tak sice, že nyní zmíněnému vinníku docela volno jest, po smrti nynějšího manžela svého v nové manželství vstoupiti (Kutschker, das Eherecht, III. Bd. S. 397.).

Kdoby se opovážili, v zapovězeném stupni švakrovství spolu manželství uzavřítí, propadají v tom samém okamžiku (ipso facto) exkomunikaci (cap. un. de consang. et affin. in Clem. IV. 1.), rovně tak, jakož prvé (Časopis kat. duch. roč. III. str. 365) ohledně zapovězených stupňů pokrevnosti řečeno bylo. Sem patří i nařízení, sněmem tridentským (sess. XXIV. de reform. matrim. cap. 5.) ohledně této věci dané a na místě právě zmíněném uvedené.

Pokud švakrovství v starém zákoně překážkou manželství bylo, o tom svědčí III. Mojž. 18, 8. 14. — 18. O poměru tohoto starozákonního ustauovení k zákonodárství církve novozákonní dogmaticky rozhodnuto sněmem tridentským v sess. XXIV. de sacram. matrim. can. 3. (Časopis katol. duch. roč. III. str. 373.).

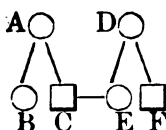
Dle toho, co posud o švakrovství povědino jest, snadno si lze odpověditi na následující otázky :

1. Nevadí-li překážka švakrovství, aby dva bratři z jedné rodiny za manželky pojali dvě sestry z druhé rodiny? — Znázorněn vyhlíží pád ten takto :

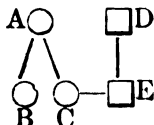

Pojme-li tuto C za manželku E, tu jest sice sešvakřen B s E, a F jest sešvkřena s C, nikoliv pak B s F, a tudíž mohou dva bratři z jedné rodiny pocházející v manželství vejíti s dvěma sestrami k druhé rodině náležejícími.

Totéž i o bratru a sestře jedné a o sestře a bratru druhé rodiny platí, totiž :

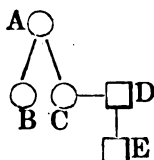

2. Nevadí-li překážka švakrovství, aby dva bratři jedné rodiny v manželství vešli s matkou a dcerou druhé rodiny? — Totiž:

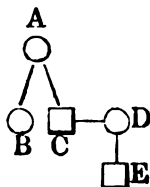
Pojme-li C za manželku E, tu jest sice sešvakřen B s E (on jest její švagr) a C s D (jest totiž její zef), nikoliv pak ve švakrovství nestojí B s D; kterou tudíž za manželku pojmouti smí. V tom pádu by pak byl B k E zároveň švagr (levir, Schwager) a nevlastní otec (vitricus, Stiefvater), švagr totiž na základě manželství mezi C a E, nevlastní otec pak na základě manželského sňatku mezi B a D.

Totéž platí, kdyby se dřív uzavřelo manželství mezi bra trem jedné a matkou druhé rodiny. Totiž:

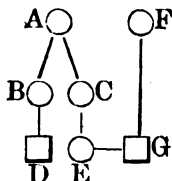

Zde stojí ve švakrovství B s D (1 stup. pok. po- boč. stejn.), nikoliv pak B s E, a tudíž mezi těmito platné manželství k místu přijíti může. To když se sta- ne, tu jest C k E nevlastním otcem a spolu švakrem.

Totéž platí ohledně sestry a bratra jedné a ohledně otce a dcery druhé rodiny. Totiž:

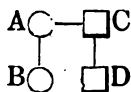

To samé platí i o otci a dceři z jedné a pak bratranici (sestřenici) a bratrancem z druhé rodiny. Totiž:

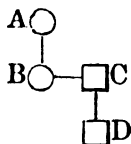

I zde nestává žádného švakrovství mezi D a F. — Kdyby pak F skutečně za manželku pojal D, byla by tato ohledně G i prašvakrová i macecha; F pak by byl ohledně E i tchán i prašvakr.

3. Nebrání-li švakrovství, aby otec a syn jedné rodiny v manželství vešli s matkou a dcerou druhé rodiny? To jest takto:

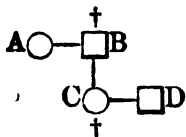
Zde jest sice švakrovství mezi A a D (1. stupeň pokol. přím.) a rovněž mezi B a C (též 1. stupeň pokol. přím.), nikoliv pak mezi B a D, jenž jsou nevlastní bratr a nevlastní sestra v pravém smyslu slova (comprivigni, Stiefgeschwister), a tudíž zde mezi B a D platné manželství k místu přijíti může. Což když se stane, tu bude A vzhledem k D otčím a zároveň tchán, C pak ohledně B i macecha i tchyně. To samé platí ohledně syna a otce rodiny jedné, matkou pak a dcerou rodiny druhé. Totiž:

Zde pojal nejprvé B, syn jedné rodiny, C, matku druhé rodiny; spolu pak může A, otec dotčeného B, za manželku pojíti D, dceru manželky syna svého čili nevěsty své C. Pak ale bude D ohledně B pastor-

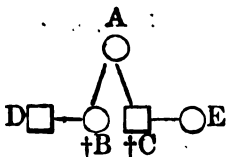
kyně čili nevlastní dcera a zároveň macecha; C pak ohledně A nevěsta a zároveň tchyně.

4. Můželi ovdovělý otčím A za manželku pojíti D, vdovu po svém nevlastním synu C? — Naznačen tento poměr vypadá takto :

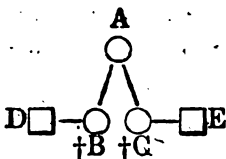
Zde jest sice A sešvakřený s C, a B s D, nikoliv pak A s D, a tudíž A s D platné manželství uzavřítí může.

5. Nebrání-li švakrovství sňatku manželskému mezi vdovou po bratru a mezi vdovcem-po sestře? Totiž:

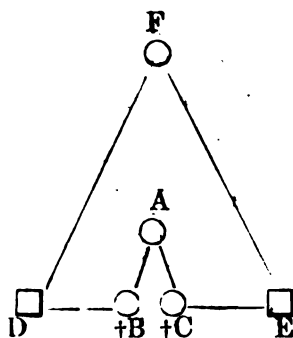

Nikoliv. Stává zde sice švakrovství mezi D a C, a pak mezi E a B, nikoliv pak mezi D a E.

6. Nevadí-li švakrovství, aby kdo v platné manželství vešel posloupně se dvěma vdovama po dvou vlastních bratřích? Totiž:

Odp.: Nevadí, pokud k sobě dotčeně vdovy v žádném pokrevnosti nestojí; neboť v tom pádu mezi jednou z dotčených vdov a mezi manželem druhé žádné švakrovství vzniknutí nemůže. Pokud ale k sobě dotčeně vdovy v pokrevnosti stojí, jsouce k. p. dvě sestry a byvše provdány za dva bratry, totiž:

potud nelze, aby kdo s oběma dotčenými vdovami posloupně v platné manželství vešel, poněvadž ten a taký uzavřením a vykonáním manželství s jednou z řečených vdov ve švakrovství vchází s druhou z dotčených dvou vdov.

Vůbec pak si k náležitému rozřešení podobných pádů velmi dobře poslouží, kdo si dotčené pády tak, jak tuto ukázáno, názorně naznačí.

První článek návrhu k rakouskému ediktu náboženskému.

1. Článek ten „zaručuje jednomu každému úplnou svobodu víry a svědomí, jakož i svobodné provozování domácí pobožnosti.“ Na první pohled se nezdá, že by článek ten něco závadného v sobě choval. Neb kdož by komu upřítí mohl právo, aby smýšlel a věřil, k čemu by se vůle jeho naklonila? A kdož by pak měl moc, aby komu v tom právu překážku činil? Chceli tedy první onen článek jen uznati právo, které se nijakým způsobem zrušiti ani obmeziti nedá, zdá se nám §. ten naprosto býti zbytečným. Ponavrhnouti ale zbytečný zákon původce návrhu zajisté neobmýšlel. Co tedy zamýšlí slo-

vem: „úplná svoboda víry a svědomí?“ Úplná svoboda taková průchod by měla jen tehdy, když každému by bylo volno mluvit a jednati vždy dle zásad víry své. Ale i v tom smyslu nebyloby závady, kdyby se výrazem: „jeden každý“ rozuměl toliko vyznavač kteréhokoli poutud v říši Rakouské právem uznaného náboženství. Rakousko bylo posud státem křesťanským, katolickým, a třebaš nyní státem konkordátním, — jak jej nejnověji pojmenovati se líbilo — ale v státě tom nejen katolici ale i protestanté, vyznavači východního ritu, i židé měli a mají právo mluvit a jednati dle zásad víry své. Svobodomyšlný návrh onen nejmenuje nikdež určitého, pozitivního, již oprávněného vyznání: zajisté také neodepřete tímto stávajícím a již dávno uznaným vyznáním úplnou svobodu víry a svědomí: anobřž obecným výrazem: „jednomu každému“ — přizná téhož práva alespoň v soukromné domácnosti všem vyznavačům i jiného každého náboženství. Leží-li ale ten smysl v prvním článku, pochybujeme, že se návrh ten vyvésti dá, ano pokládáme každý pokus k jeho vyvedení za věc nebezpečnou.

Budiž vláda státní sebe lhostejnější k náhledům, jakých kdo v hlavě chová o náboženských neb církevních otázkách a snad přece lhostejna nezůstane, kdyžby kdo jakékoliv náhledy své volným slovem i skutkem osvědčoval — jelikož a pokudž určité náboženské i církevní náhledy nutně spojeny jsou s určitým řádem občanským.

2. Slovo „náboženství“ za doby naší jest velmi pružné a přece by se snad každý hájil, kdyby se mu řeklo, že jest „bez náboženství, bezbožec.“ Racionalista, naturalista, pantheista, ano i materialista praví, že není bezbožcem, ačkoliv hledí k náboženství jinému, než k jakému se zná „sprostá, nevzdělaná, neosvícená chatra.“ Stixner a soudruhové jeho jediní z okázalosti se chlubí, že překonali stanovistié theismu, a že oni již pokročivše k pouhému atheismu, neuznávajíce ničehož vyššího nad člo-

vékem, ať to slove duchem světa, aneb neosobným rozumem, přírodou aneb hmotou, t. j. Stizner a jeho soudruhdové jediná by mohli za bezbožce býti naznačeni.

Což ale, kdyby kdo na základě dogmatiky přírodní soustavy Helvetia, neb na zásadách Ludvíga Feuerbacha, Crenéa, aneboli Buchnera v Rakousku se hlásil k úplné svobodě víry a svědomí: zdažby se jemu té svobody přiřklo, aby zásady své osvědčiti mohl řečí a skutkem? Tušíme, že sotva. A proč ne? Nemůželi on býti dobrým občanem? Ať sám na to odpoví! — „Cože? Dobrým občanem že bych nemohl býti? Proč ne? Já budu zachovávatí zákony státní, kterýchžto uznám za rozumné a spravedlivé, kterých dala většina, a kterým ona přemocí svou průchodu zjedná. Dokud stávatí bude bdělé policie a trestnic, nikdo neočekávej, abych se početile sprotivil zákonodárné a výkonné moci. Ano přispívati budu k blahu obecnímu, pokud se na tom blaho mé vlastní podmiňuje. Než myslil by někdo, že bych se k zachovávaní pořádku veřejného vůlí nadlidskou zavázaným cítil — myslil-li by kdo, že bych se k zachovávaní zákonův občanských i tehdaž povinovaným býti cítil, kdyby se přičily mému rozumu a mým náhledům o spravedlivosti — a nebo kdybych se jim o své ujmě i podrobiti musel, a neb kdybych bez bázně před potrestáním, jich mohl opominouti, anebo se ziskem jich dovedl překročiti, — mýlil by se. Mé náboženství mi neukládá takového sebe zapírání. Můj tak řečený božský zákon zakládá se na mých přirozených pudech. Tyto mne vybízejí, abych si na světě život spůsobil jak možná pohodlným a podle své chuti příjemným. Mé svědomí jediné žádá, abych přede vším sám sebe opatřil. Podle mého náboženství jsou zákony státní pouhými prostředky k mým účelům; jiných si nevšímám.“

Tak by asi mluvil vyznavač přírodního náboženství, pokud by se upřímně a přece mírně — a šetrně vysnati

chtěl, co myslí a věří. — Nuže dá-li pak nový edikt i takovému náboženskému a politickému vyznání úplnou svobodu? Důsledně by ji dāti musel.

Než, kdyby takové náhledy měly vůbec průchodu v životě praktickém: zdaliž by svým časem nepodvrátily každý občanský řád?

3. Či snad jsou naše obavy nedůvodné, přemrštěné? Zmíněné názory náboženské rozšiřují se za novější doby v rozmanitých a vkusných formách a předkládají se čtoucímu obecnstvu velmi lákavě. Přisobování takových zásad lichotí vášním samolibým; lichotí pyše domnělých osvícenců. Že takových stává také v Rakousku, není pochybnosti. Evangelium soustavy takové hlásáno bylo již r. 1848 ve Vídeňském Odeonu, a tisklo se ještě 1849; ano před málo lety vyšel nový program ku zřízení státu na základě — „egoismu.“

Na příznivcích přírodního náboženství není ani u nás nedostatek; posud se ale nauky tyto opatrně, polohlasně a jen jaksi napovídavě sdělovaly při pivě a víně; v novinách a brožůrkách jen něco málo se vyzvánělo. Než posud nesměly tyto stromy pyšně do nebe růsti. Spisy toho druhu se zapovídaly; drzým a křiklavým vyznavačům oněch zásad zavírala se cesta k veřejným úřadům a hodnostem, zvláště ku katedrám. Slovem: pod zákony posavadními nezdály se příliš nebezpečnými pořádku občanskému. Než což pak by se stalo, až by navržený edikt byl zákonem?

Tuto otázku nechť uvážeji zastavatelé dotčeného návrhu všestranně a přísně, a snad zarazí se nad výsledky sami původové a účastníci jeho.

4. Vedle našeho nebezdůvodného zdání byl by výsledek navrženého zákona asi takový: Přátelé přírodního náboženství a jiných tomu příbuzných doléhali by, aby též jim na základě prvního článku ediktu udělena byla úplná svoboda víry a svědomí. Té svobody by pak přede

vším použili k veřejnému rozšiřování svých náboženských, mravních a politických názorů řečí a písmem. Ležít v povaze lidské, aby se přesvědčení vlastní také jiným vštěpovalo. Později by na základě článku 13. žádali, aby jak jiným tak i jim přístupny byly všechny veřejné služby, úřady a důstojenství státní. A dojdou-li těch a dosáhne-li jejich pouhé „rukou dání“ platnosti „přísahy“: budou na těch místech svým názorům vyhledávati všestranný průchod. Samo sebou se rozumí, že vychovávati budou i děti své vedle zásad svých.

A dosáhne-li působení na veřejné ústavy školní a vzdělávací, i tu prováděti budou svou propagandu. A co potom? Jako že shodili starou víru, budou jim bývalé řády věr pozitivních docela nepohodlné; pročez pak doléhati budou, aby oni též dosáhli práva nejen k soukromému ale i k veřejnému vyznávání své víry, aby pak i veřejné jednati směli. Usilovati pak budou, aby vyzdviženy byly staré jim odporne řády — trestní zákoník a veliké trestnice; společnost a obec aby se z nova ustrojily podle ideálů jejich. A nebude pak neskutně domoci se u autority zákonodární tolik hlasův, kolik potřebí, aby se jim učinilo po vůli. Úplná, veřejná svoboda i jim se dostane. Tehdáž pak se objeví, že edikt náboženský v sobě zárodek chová k radikálnímu přetvoření státu. Jaké asi bude to přetvoření, poučiti může se každý z Fröblova: „System der socialen Politik.“

5. „A však, namítne někdo, vláda takové přetvoření zamezí; neboť i navrženým ediktem stát jest oprávněn trpěti a nebo zapovídati spolky náboženské; a k tomu cíli přísluší vládě přisný dohled na společnosti náboženské.“ Nám se ale zdá, že vyznavači přírodního náboženství takovému dohledu vždy ujdou, ježto nežijí v církevní oboi, a tudíž nevyskytne se policii nikdy příležitost, aby přihlédala ku společnosti žádným symbolem církevním nevása-

né, neviditelné a jen leda po klubech, besedách, kasínech, vědeckých roztroušené. A však jejich nové civilizační idy rozšiřovati se budou právem prvního článku navrženého ediktu, a žádný z dalších paragrafů jim toho nezabrání.

6. „A necht!“ řekne druhý: „Necht zvíťezi nové tyto idy, jaké neštěstí pojde z toho? zahyne jen starý, době naší více nepříhodný řád“ — A vstoupí-li jiný na místo jeho? — Na tu otázku odpovídáme: Veškeré vzdělání naše jest ovocem křesťanství; sám stát náš moderní jest plod dualismu — státu a církve. Zakládát se na ideách křesťanských a pokud jsou tyto idy věčnými pravdami, spočívá stát na základě bezpečném a nerozborném. Pošine-li se ale stát z této půdy, a postavili se na jinou: pak nepochybujeme, že se rozpadne. Stane-li se která vláda lhostejná ohledem na náboženství, přispěje bez pochyby sama ku svému rozpadnutí, a nepovede se jí ze zmatku toho zříditi novou společnost náboženskou, leda takovou, kdež přidružující se individnální egoismus opanuje všechno latí a násilím. K tomu by bez pochyby vedlo provedení prvního článku navrženého ediktu. . . . x.

A snad se pan Mühlfeld a jeho soudruhové v čas ještě rozmyslí. Aspoň se on v sezení říšské rady 30. května (viz časop. k. d. sv. IV., str. 310.) prohlásil, že by chtěl „aby zrušen byl konkordát: myslí ale, že výbor finanční ještě dále zašel svým návrhem o fondu studijním, chtěje odejmouti církvi i to, což jejího jest, a což by jí zůstalo i dle ediktu náboženského.“ Otec ediktu není tedy ani tak zlý, jak výbor finanční. —

Naše slovo sotva donikne do lůna zákonodárních našich idealistův: řekli jsme jim ale upřímně své prognostikon, a dokládáme, že ani edikt náboženský, ani povolání filosofů à la Fröbel a Stixner, ani taidingování jednoty Gustav-Adolfské ve Vídni, ani přestěhování se Mormonů k nám — Rakousko nesjednotí a tím méně spasí. V—ý.

Jakým způsobem udržetl a upevnitl lze potřebnou svornost mezi faráři a kaplany ?

Z pastorałní konference v diecési budějovické.

Přede vším musí se zpytovatl poměr, v kterém obě strany k sobě stojí, poněvadž pouze na základě pravého poznání tohoto poměru budova obapolného souzvuku vyvésti se dá. K určení tohoto poměru necht slouží následující krátká pravidla:

1.) Co se týče důstojnosti stavu, není rozdílu mezi farářem a kaplanem.

2.) Farář jest dle zásad práva kanonického a dle povahy věci samé pravý a odpovědný duchovní správce. Jemu náleží řízení křestanské obce vnitř (správa duchovní v užším smyslu) a zevnitř (pořádek služeb Božích, řízení s úřadem patronátním, vedení protokolů, dopisování s ouřady) dle jeho povolání.

3.) Kaplan jest spolupracovník — cooperator — farářův.

4.) Faráři přináležl právo dohlídky na působení úřední a na mravní chování kaplana.

V těchto 4 punktech vysloveny jsou hlavní poměry faráře ku kaplanovi. Na základě tomto lze snadno připojitl obapolná práva a závazky:

Ad 1) Jsou-li farář a kaplan dle důstojnosti kněžské sobě rovni, následuje, že se kaplan od faráře slušného nakládání naditl smí. Nejenom ohledy lidskosti vůbec, nýbrž také úcta vlastní důstojnosti má faráře pohnoutl, aby svého kaplana ne jenom „bratrem“ jmenoval, nýbrž aby jej co takového také skutkem považoval. Kráčeť jemu tedy s láskou a přívětivostí vstříc, podporuj jeho úctění u osadníků, a pečuj zvláště o to, aby se ve vlastním domě kaplan s patřičnou každému knězi úctou potkával.

Ve farním domě jsou pouze farář a kaplan pánové. Samo sebou se ale rozumí, že kaplan faráři s onou uctivostí vstříc jíti má, která náleží knězi věkem, zkušeností a zásluhami vyznamenanému.

Ad 2) Jestli jest farář jediný odpovědný správce, následuje z toho kaplanovi povinnost, podrobiti se ustanovením farářovým ve všem, cokoliv se správy duchovní týče, a varovati se každého nepovolaného míchání se do věci, které oboru činnosti veřejné faráři náleží. Vedení zprávy duchovní přísluší faráři, nemá se ale tak daleko rozšířiti: že by farář kaplanovi libovolně zapovídal duchovní úkony, ku kterým tento dle své právomocnosti oprávněn jest, aneb že by jemu jeho působnosti a horlivosti překážel. Slovo apoštolovo: Praedica verbum, in sta opportune, importune! (II. Tim. IV. 2.) řečeno tak dobře kaplanovi, jako faráři. Ano i kaplanovi mohou se naproti faráři pády udáti, kde slovo použiti se může: „Slušá Boha více než lidí poslouchati.“ Sk. ap. IV. 19.

Ad 3) Kaplan jest spolupracovník farářův ve duchovní správě, tedy nikoliv jediné dělník. Spravedlivé rozdělení práci duchovních jest přísná povinnost spravedlnosti. „Datur beneficium propter officium.“ Kde tedy farář zdrav jest a silen, nastává jemu povinnost svědomitá, aby věrně nesl břemena duchovní správy. Z druhé strany moudrý kaplan ochotně a volně ukládati bude nejtěžší břímě na svá ještě mladistvá bedra, a zvláště faráře u věrném plnění svých povinností sešedivělému v každém způsobu ku pomoci bude.

Kaplan jest spolupracovník farářův, hoden tedy spravedlivé odměny. „Dignus enim est operarius cibo suo“ Math. X. 10. Sem náleží strava, topení, a posloužení co vše jemu farář na způsob uspokojující poskytnouti má. V témž způsobu hled farář jak možná zlepšiti materialní postavení kaplanovo; a přej jemu ne jenom menších dáchodů, které mnoholetý zvyk přiřkl kaplanům, nýbrž

použivej také každé mimořádní příležitosti, aby skutkem (svědčil spolupracovníku svou sdílnost a dobrou vůli. Necht' farář pováží, že jemu teprv tenkrát povoleno jest k jiným býti laskavým a štědrým, když vyplnil povinnost spravedlnosti a lásky ku kaplanu svému.

Bratrská náklonnost farářova ku kaplanovi bývá měřítkem horlivosti kaplanovy ve správě duchovní.

Z druhé strany očekává se od kaplana, aby nic neslušného nežádal.

Mladý kněz buď přeđe vším pamětliv slov božského Spasitele: „Hleďte dříve království Božího a spravedlnosti jeho; ostatní přidáno bude vám.“ — Mat. IV. 33. a neříď veškeré své myšlení jen pouze ohledem na požitky stavu svého. Neoddávej ducha svého světu a jeho rozkoším; nemiluj hrnce egyptské více, než řeči božské a své svaté povolání.

„Est autem quaestus magnus pietas cum sufficientia,“ praví apoštol I. Tim. VI. 6. Obyčejně děje se rozdělení duchovních prací a míra platů, jichž farář kaplanovi povinen jest, tak zvanými kontrakty, které se duchovnímu úřadu ku potvrzení předložiti mají. Nechtíce upírati užitečnost takových kontraktů, ježto při nastalých rozepřích půdu k rozhodnutím poskytují; musíme přece poznamenati, že kde duch bratrské lásky schází, kontrakty nedostačí, a přechasto rozdmychují oheň, místo coby napřed každou jiskru udusiti měly.

Ad 4) Faráři přináleží dohlídka na veřejné působení a mravní chování kaplanovo.

A však již (sub 1.) u vylíčeném poměru mezi farářem a kaplanem se nahlídne, není toto právo dohlídky, aby se snížilo v úzkoprsou censuru, v despotické rozkazy a pánovitě vypínání. „Juvenes obsecra ut fratres“ píše s. Pavel ku svému Timotheovi. I. Tim. V. 1.: platí-li toto naproti osobám světským, tím více mezi kněžstvem! Rozpor byl by příliš křiklavý, kdyby se s jedné strany kaplano-

vi svěřila kazatelna, zpovědnice, lůžko smrtelné a škola a s druhé strany, kdyby kaplan jednobob byl poučnictví jaké jen neplnoletým přináležel! — Avšak kaplan jest mladý muž, který svět, ba někdy ani sebe samého nezná! S laskavou pečlivostí bdi tedy farář nad mladším spolubratrem; ulechčuj jemu svým zralejším poznáním upotřebení theorie k životu skutečnému; mírni přílišnou, často nemístnou horlivost mladého spoludělníka; neposuzuj příliš přísně jeho přechmaty: nýbrž přičítej je více nedostatku zkušenosti, než zlé vůli. —

Kaplan s druhé strany přijímej ponapomenutí bratrská z úst farářových a používej jich ku svému ponapomenutí.

Zvláštní šetrnosti požadoval by však kaplan tenkrát, když by se byl provinil poklesky mravními. „Principiis obsta!“ — jest pravidlo důležité. Lhostejné promíjení nedalo by se omluviti nikdy. Kdož před všemi povolán bloudícího napomenouti, neli spolubratr jeho starší? Stávej se to však se vši láskou a jemností, tak aby pobloudilý přesvědčení nabyl, že jeho blahobyt a jeho polepšení jest jediným cílem napominajícího. Farář necht věrně zachovává předpis, kterýž nám Spasitel náš Ježíš Kristus naproto pobloudilému spolubratru pozůstavil (Mat. XVIII. 15—17.). Neboť nezapomene zvláště nikdy na ono: „Corrige eum inter te et ipsum solum.“ I neustaň opakování svých otcovských napomenutí, kdyžbys hned v prvním okamžení vyslyšán nebyl; a pak teprv, kdy by každý prostředek byl marný, necht běže účelově k oznámení na nejbližšího představeného. Ležít to však v duchu bratrské lásky, že farář, než učiní tento krok, kaplana na to upozorní a jej jak uvědomí, že oznámení to skutečně předse vzato bylo. Veškerá obapolná důvěra muselaby z kořene zmařena býti, kdyby oznámení a žaloby naproto kněžím za jejich zády činěny a přijímány byly!

Taktéž i okresní vikáři (děkanové) ten samý způsob

vesvém chování plniti mají, a povždy s bratrským napomenutím počínati, ba toto několikráte opakovati, nežli další oznámení zavedou; oni mají dále ve svých přípisech na biskupský úřad výslovně udati: „pakli a kolikráte-li naproti chybuješmu kaplanu bratrské pónapomenutí upotřebíno bylo?“ —

Kéžby tyto zde nastíněné myšlénky u všech kněží ve správě duchovní postavených povšimnutí našli, a velectihodným farářům a kaplanům za pravidlo jejich oba- polného chování povždy sloužily! — J. H.

Dětské zábavy taneční.

Z pastordlní konference v diecési budějovické.

Všeobecně uznáno jest, že veškeré tančení zábavy neboli bály dětské škodlivé jsou, a sice:

1. samým rodičům; neboť k tomuto účelu podnikají často znamenitých vydajů a podporují přepych, tento mocný pramen chudoby a domácích rozbrojů. Při tom kladeu nazvíce větší váhu na zevnější chování a zručnost dítěte, než na jeho nábožensko — mravní vychování, chybují se takto docela účele veškerého vychování, a bývají příčinou, že děti se nevydaří, a jim samým množství zármutku a bolesti působí;

2. zvláště dětem; neboť neberouce ohledu, že přílišné namáhání těla při tancování zdraví dětskému velmi škodlivé jest, vzbuzuje se u věku mladistvém, kde zvědavost, a náchylnost ku všemu, ať dobré aneb zlé, převládá, túžba se zalíbiti, túžba se vyšňofiti, ješitnost a pýcha, náklonost ku smyslným radostem a rozkošim; vzbuzují se tělesní chtíčové posud ve spánku pohroužení; známosti a milkování často při takových zábavách počátek svůj mívají a dále rostou, a takto přečasto zkázypnou předčasnou dospělost připravují. Obrazotvornost dítěte při této

příležitosti naplňuje se škodlivými obrazy; následkem toho bývá pak dítě roztržité a stává se pro přísnější zaměstnání neschopné, čímž křesťanské vychování velmi se stíží a překážkami naplňuje.

Tyto zde jen povrchně udané následky tanečních zábav dětských jsou právě hlavnímu účelu povolání lidstva, mravnosti a ctnosti na příkoř. V pravdě křesťanství rodičové neměli by tedy dítkám svým dovolovati podobných radovánek. Jejich láska k dítkám má býti křesťanstvím ušlechťena a nemá tedy ničehož dopustiti co by nabožensko-mravnímu vychování dětí jejich na ujmu býti mohlo. — Duchovní zpravcové a katechetové nesmí ku podobným radovánkám dětským nikdy nápomocni býti, nýbrž mají se těmto věcem opíratí všemi prostředky, které jim k ruce jsou.

J. H.

Církevní umění.

(Pokračování.)

Smalt.

Neprůhledná barvitá litina sklelná, řečená *smalt* (šmelc, Email) není pro umění církevní bez významu, a bývá upotřebována k ozdobení nádob liturgických k. p. kalichů, ciborií, relikviářů a t. d.

Již nejstarší národové, jako Egypťané, Fenikové, Řekové a Římané znali toto zacházení s litinou. I křesťané prvních století provozovali toto umění, jakož to dokazují v katakombách nalezené sklelné koflíky a medailiony ze skla modravého, na němž jsou podobizny ze smaltu k. p. dobrého pastýře, ncjsv. Panny, sv. apoštolů a t. d. Zvláště bylo toto umění v Cařihradě pěstováno, odkud se od X. a XI. století přes Benátky rozšířilo do Francouz (Limoges) a do Němec (Kolín atd.). Skrze celý středověk a ještě později vyváděla se z něho překrásná a někdy velkolepá díla, k. p. i antipendia.

Co se tkne *techniky*, obdrží bělavá litina, své barevnosti tím, že se k ní připojí barvicí oxydy (kysličníky) kovové.

Ostatně stávalo rozličných druhů malby smaltové. Již v Cařihradě a rovně také v Itálii, zvláště pak v Limoges (odtud opus *Limovicinum*) byly nejvíce v obvyčeji: a) t. ř. smalt uzavřený (*émaux etoisonnés*) a b) smalt černý (*émaux de niellure*). Smalt uzavřený byl a jest taková pestrá malba na kovu, že barvy jednotlivé nitkami ze zlata od sebe jsou odděleny, aby při rozpuštění ohněm barvy nemohly v sebe vespolek vplynouti. Tyto nitky tvoří takto na těch obrázcích tenoučké obrysy ze zlata.

Smalt černý (*niello*) tím docílen, že se do půdy kovové vrylo kreslení v čárách poněkud prohloubilých, potom se to šmelcem černým (odtud *niello* — niger) nebo barvitým vyplnilo, ohněm rozpustilo, a konečně celé to dílo uhladilo (polírovalo).

Takových prací malby smaltové viděti všude, kde jsou při chrámech pokladnice skvostů kostelních.

Rytectví ve dřevě a v mědi.)*

Oboje toto odvětví má pro umu církevní jen potud ceny, pokud slouží k mnohonásobení obrazů církevních. V knihách bohoslužebných nahraňuje malby dřívě rukou strojené tímže způsobem, jakovým tisk rozmnožuje rukopisy. Majili však rytiny skutečně posloužití Církvi, musejí dostáti požadavkům, jakových Církev sv. i na ostatních odvětvích výtvarné umy vymáhá. Bohužel! padá vynález těchto umění do času, který se již blížil době poněkud zvrhlejší a Církvi odcizenější; a však přece z

*) Dřevorytina je deska dřevěná, na které se obraz vyřezává nepokreslených částí na ploše vypouklé představuje; vypuklosti barvou natřené otiskují se buď na plátno nebo na papír. Obvyčejně jmenuje se takový na dřevě vyvedený obraz dřevorezba a ty dřevěné vzory slovou model, kadlub, šablona. J. B.

počátku i na tom poli skutečně ještě mnoho dobrého poskytváno. Již během XIV. století chovalo německé město Ulm hotovitele barvených dřevotisků, a během XV. století umění to provozováno v Augsburgu, Tegernsee a na jiných místech. První letopočtem poznamenaná dřevorezba představuje sv. Kryštofa z r. 1423. Pak následovaly rozličné obrazy Svatých s textem, a jmenovitě po r. 1429 Bible chudých. To vedlo k vynalezení knihtiskařství a platnosti nepozbylo, ještě dřevorytiny zároveň otiskovati se mohou. Ano dřevorezba zkvítala vynalezeným knihtiskem (1480—1630) a nejvíc se pěstovala v Norimberce a vůbec v Němcích.

Ačkoliv ale velice malířové vynikali v řezbě obrazů na dřevě, a upotřebení toho umění k účelům církevním zčásti se stávalo: nicméně v nejmnožších pádech málo mělo do sebe rázu církevního. O vysokém výkvětu dřevoryteckví v Čechách svědčí především Matthiův herbář (r. I. 1562, II. vydání 1596), v němž jsou výkresy, které se rovnají výtečným výtvořím novověkým.

U prostřed XVII. století nastalo měřoryteckví a odstrčilo dřevorezbu tak do pozadí, že se téměř na ni zapomenulo, a jenom hrubé práce pro lid ještě do dřeva se tyly. Umění měřorytecké bylotě, jak se podobá pravdě, vynalezeno ve Vlaších ku konci XV. století a i v Němcích provozováno od velikých malířů věku onoho; tam k. p. v něm vynikali: Aldegrever, Dürer, Bink, Beham a. j. v. Nejstarší technika jest ta, užívati dlabadla (Grabstichel) a sice tím způsobem, že se jím vydlabal nákras či obraz dřive na plochu měděnou lehce narejsovaný a načárkovaný. Umění jehlou rejsovati a dlabati vynalezl Albrecht Dürer.

Jméno udaných mistrů a povaha jejich děl, jakou jsou již na jiném místě ohledem významu jich církevního na-

značili, bude moci určití též úsudek o výtvorech jejich a prácech v tomto odvětví.

Lepší směr církevní, do něhož se zapouštěti počínají malíři v době nejnovější, zdá se, že pozvedne i tato odvětví umy výtorná k vyšší významnosti, a zvláště to bude přísnější a ráznější povaha dřevorytin, která při upotřebení tohoto umění k církevním účelům má zvláště na úvahu vzata býti. Teprv v nynějším století obrátili Angličané praktický vzhled svůj k výhodám dřevotisky, které záleží v dlouhé trvanlivosti desk, tak že se může dřevorytina s písmem tisknouti v jedné formě; i povstaly u nich první větší obrázkové spisy s dřevorytinami, v čemž jich brzo všickni vzdělání národové následovali.

U nás v Čechách i na Moravě, ano vůbec v Rakousku dřevorytiny zůstávaly posud daleko v pozadu za umělou zručností mistrů německých v říši. *) A však dřevorytiny, jakové v nejnovějších dílech naší literatury spatřujeme, ačkoli ještě mnoho přáti nechávají, již aspoň radostnou naději pokroku k dokonalosti a větší cit uspokojenosti zbuditi mohou. Tak jmenovitě dřevorytby v dílech nákladem Belmanovým vydávaných Písmu sv. a Dějin sv. apoštolů slovanských jsou opravdu zdařilé a církevní.

Dr. Jan Bílý.

*) Výtečný mědorytec v první polovici 17. století byl český vystěhovavec Holar. Jeho práce byly vysoce oceněny, a ctitelé jeho pomník mu položiti dali v Londýně ve Vestmünstru.

K. Vinařický.

K r o n i k a.

Missionářská činnost Jesuitův.

Jeť známo, kterak se za posledních dvou věkův veškerá činnost missionářská nalezala hlavně při řádu nad jiné rozšířeném, při „tovaryštvu Ježíšovu.“ Zrušením dotčeného řádu a později násilnými převraty v Evropě zaražena jest a tolikéž vzrůst Církve a rozšiřování víry křesťanské mezi národy pohanskými v Americe, v Asii, v Africe. Missie hynuly, poněvadž Evropa přestala vysílati dělníkův na vinici Páně. Zatím, buď Bohu chvála, od 40 let věci se změnily, a Církev svatá zmáhá se i zkvtá obzvláště v Americe způsobem netušeným. Podobně daří se na východě v Asii, kdežte Čína otevřela missionářům našim pole, zkropené krví mučenníkův. Ano, i Afrika, po celých 15 věkův učiněná poušť, na novo počíná se honositi osadami křesťanskými.

Již ale při utěšeném pohledu na nový rozkvět a nadějně rozšiřování Církve katolické na všech stranách nelze leč diviti se zásluhám, jichž po svém obnovení za krátký čas dobyli sobě opět Jesuité. Jak známo, Pius VII. brevem z r. 1810 a obzvláště bullou z r. 1814 „Sollicitudo omnium ecclesiarum“ obnovil řád zrušený Klementem XIV., a obnovené tovaryšstvo vzdor všelikým nátiskům, rozprostránuje činnost svou na vše strany. Neminulot ještě 50 let, a Jesuité jsou v Americe, v Asii, v Africe, v Australii; jsou všude, kdekoli jim kyne dílo apoštolské. Všeliké tyto nové a obnovené missie v krajinách zámořských vedle moudrého opatření souvisí s provinciemi tovaryšstva Ježíšova v Evropě, tak sice, že každá provincie evropská má své jisté pole, na němž pracují odchovanci a poslanci její. Jedině v Americe severní zařizena jest již samostatná provincie Marylandská, ku kteréž druží se viceprovincie Missourská ježto již stojí na svých vlastních nohou.

Co se dotýče druhův osad missionářských, založených a spravovaných kužými z tovaryšstva Ježíšova, všecky jak již praveno, záleží od jistých provincií dotčeného řádu v Evropě. Jestit pak v Evropě nyní již 12 provincií, súčastňujících se více méně díla missionářského. Nad jiné předčí v ohledu tom Francouzsko, kdež tři provincie: Pařížská, Lyonská, Toulouská rok po roce vždy více rozšiřují činnost svou.

Pro lepší přehled udáme, kde která působí.

Provincie Pařížská vysílá své missionáře do Číny, do Kanady, do severní Ameriky, do Guyany francouzské; čítajíce na dotčených čtyřech stranách 123 kněží 35 scholastikův, a 103 pomocníkův, čili vesměs 261 missionářů.

Provincie Lyonská stará se o missie v Alžírsku v Africe, o Syraké v Asii, o Novo-Orleanské v Americe. Počet všech missionářův vyřídých z této provincie jest 223 a sice 92 kněží 20 scholastikův, 111 pomocníkův.

Provincie Toulouská má na pěti missii Madurejskou, Bourbonskou a Madagaskarskou. Pracuje pak na dotčených osadách 136 missionářův; totiž 89 kněží, majících po boku svém 11 scholastikův a 36 pomocníkův.

Z toho již patrně viděti, že za dnů našich Francouzové nad jiné národy vynikají v díle missionářském jelikož pouze Jesuité francouzští 620 dělníkův vypravili na dotčenou práci uprostřed národův nevěřících. Již ale hned po 3 francouzských provinciích následuje provincie španělská, ježto má své missionáře v Africe (Fernando Po), na Antillách, v Guitamale, v Hondurasu, v Chili, v Brasílii a v Platě. Jestli pak španělských missionářův z tovaryšstva Ježíšova 264, mezi nimiž čítá se 119 kněží, 70 scholastikův a 75 pomocníkův.

Provincii německé připadla povstávající missie Bombayská, kdež pracuje 27 kněží a 5 pomocníkův čili vesměs 32 missionářův.

Provincie anglická, pečující o Skotsko, o missii v anglické Guyaně a na Jamaicae, čítá v celosti 35 missionářův a sice 31 kněží, 3 scholastiky a 1 pomocníka.

Provincie Turinská vzdělává missii v Kalifornii a Oregonu, má tam 37 kněží, 3 scholastiky, 30 pomocníkův čili 70 missionářův,

Provincie belgická obdržela novou missii v Kalkutě, kdež má kolej opatřenou 10 kněžími a 5 pomocníky.

Provincie rakouská zařídila kolej v jižní Australii, vypravivši tam 5 kněží a 4 pomocníky.

Provincie Benátská má na starosti missie evropské v Dalmatech, v Illyrii a v Albanii, čítá na dotčených stranách 22 kněží, 4 scholastiky a 10 pomocníkův čili 36 missionářův.

Provincie sicilská má 8 kněží a 7 pomocníkův čili 15 missionářův na rozličných ostrovech řeckých v Archipelagu.

Konečně sluší dodat, že i holandská provincie účastní se ve společném díle májce 2 kněží na osadě holandské v Javě.

Co se dotýče samostatné provincie Marylandské v Americe čítá 93 kněží, 111 scholastikův a 98 pomocníkův čili 302 missionáře.

Viceprovincie Missourská posléze má 82 kněží, 49 schola-
stikův a 85 pomocníkův čili 215 misionářů.

Naznačivše, kterak se rozličné provincie rozdělily e spo-
lečné dílo apoštolské, vizme již kde a jak silné mají osady.
Posloužit k tomu následující přehled:

Amerika.

I. Missie Kanadská:

	kn.	sch.	pom.
Kanada východní: Montreal, vysoké školy	12	10	37
Saut-au Récollet, noviciát	8	9	16
Quebec, residence	4	—	2
Kanada západní: Residence v Chatam a Guelf	7	—	4

II. Missie v Soustátí:

Maryland: Baltimore, kolej	9	6	11
Frederick-city, noviciát	21	43	21
Mimo to 6 residencí (jedna z nich slove:			
Bohemia)	11	—	7
Virginie: Alexandrie, residence	2	—	1
Columbia: Georgetovn, kolej	10	9	25
Washington, kolej	5	3	6
Pensylvanie: Filadelfie, Conevago Gos- sheehoppen, residence	8	2	6
Massachuaetts: Boston, semenisko	12	41	9
Worcester kolej	5	5	9
S. Maria, a Trinidad residence	5	—	3
Missouri: St. Louis, vysoké školy	18	10	16
Florissant, noviciát	4	20	16
Residencí 7	16	—	10
Kentucky: Bardstovn, kolej a residence	9	2	10
Ohio: Cincinnati, kolej	13	4	7
Wisconsin: Milwaukie, residence	2	—	2
Kansas: Leavenworth-city, residence	2	—	2
Illinois: Chicago, residence	6	—	6
New-Yorck: New-York, kolej	16	14	10
Fordham, kolej a residence	15	7	27
Residence: Troy- Buffalo	8	—	7
Louisiane: Nový Orleans, kolej	9	7	5
Spring hill, kolej	17	4	33
Grand Coteau, kolej	13	—	11
Californie: S. Klara, kolej a noviciát	20	3	19
San- Francisco, kolej	8	—	3
San- Jose, kolej	2	—	2

	ka.	sch.	poř.
Missie indianské: Residenci 5	14	—	25
Štace 2	4	—	5

III. Missie středu.

Guatemala: Guatemala seminář a noviciát	17	25	17
seminář arcibiskupský	12	15	9
Quasaltenago residence	3	—	1
Honduras Livingston residence	3	—	1
Osada Belizská: Belize, residence	4	—	—
Jamaika: Kingston residence	5	—	—
Kuba: Havana, kolej	25	11	11
Saint Esprit, kolej	2	3	3
Porto Rico: Porto Rico, semenisté a kolej	7	4	4

IV. Missie v jižní Americe.

Guyana anglická: Georgetown, residence	6	1	1
Štací 6	6	—	—
Guyana francouzská; štací 8	11	—	10
Brasílie: Residence 3	6	—	2
V biskupství Rio Grande	2	—	—
Chili: Santiago, residence a noviciát	8	4	3
kolej	12	6	4
Valparaiso a Valdivia residence	6	—	1
La Plata: Buenos-Aires, seminář a resid.	7	—	3
Cordova residence	8	—	5

Asie:

I. Missie čínské.

Provincie Nankin-ská Chang-Hai, semeni-			
sko a residence	7	3	3
v evropské čtvrti	3	—	—
Zi-ka-Wei, kolej a residence	8	2	3
Tsi-Pao a Wang-Tang	2	—	—
Pou-Tong	4	—	—
Song-Kiang a Pou-Né	3	—	—
U-Zi Tsang-Zo	2	—	—
Tsong-Min	2	—	—
Hai-Men	2	—	—
Provincie Tše-Li východní: Hien Hien			
semin. a kolej	7	—	1

II. Missie indické.

1. Maduré.

Missie půlnoční: Trichynopoli residence a			
okres	8	1	2

	kn.	sch.	pom.
Tanjaour, okres	3	—	3
Negatapan, semenisko	9	6	4
Missie střední: Maduré residence a okres, Dindigul a Basakembiram residence . .	2	—	—
V Maravě štace Sarongang, Sousseiperpat- nam, Souranam, Ramnad, Pouliat, Kal- leditidel, Kntelur	3	—	1
Missie jižní; štace: Palamcotei, Anakarei, Karmanayakerpaty, Vadekenkulam . . .	7	—	—
Na pobřeží Pešerském: Štace Tuticorin, Punicael, Adeilaburam, Virapandiat- nam, Manapad, Obary	6	—	1

2. Bombay.

Ostrov Bombay: Residence tři	10	—	2
Ostrov Salsetta: Bandora, seminář	2	—	—
Dékan: Štace: Ahmednuggur, Belgaum Dharvar, Kiršé	5	—	—
Poona residence	2	—	2
Guzerat: V okresu	1	—	—
Sind: Hyderabad a Kurašec štace	3	—	—
3. Kalkuta: Kalkuta kolej	10	—	5

III. Missie Syrské:

Beyrut residence	6	—	4
Ghazir residence a kolej	9	4	8
Rikfaja residence a sirotčinec	2	—	3
Saida residence	3	—	1
Der-el-Kamar štace	1	—	1
Maalak u Zakleth	4	—	2

Afrika.

Alžírsko: Alžír residence	7	—	3
Buffarik sirotčinec	8	—	14
Ben Aknun sirotčinec	3	—	19
Konstantina residence	4	—	2
Oran kolej	6	5	5
Ostrov Bourbon: S. Diviš residence	6	—	2
La Ressource štace	3	1	5
S. Marie kolej	17	3	8
Saint-Gilseš štace	1	—	1
Ostrov S. Maurice	3	—	—
Ostrov Madagaskar: Štace Tananariv . .	2	—	—
Tamatave	2	—	—

	kn.	sch.	pom.
Malé ostrovy Malagaské. Štace: Nossi Bé	3	—	4
Mayotte	2	—	2
S. Maria	3	—	2
Nossi-Faly	2	—	1
Guinea: Ostrov Fernando-Poo residence	4	—	2
U Bubu residence	1	—	1

Oceanie.

Malésie: Manilla, residence	5	2	4
Mindanao, residence	2	—	2
Surabaja, štace	2	—	—
Austrálie: Adelaide residence a kolej	5	—	4

Europa.

Dalmatsko: Dubrovník kolej	14	3	6
seminář	2	—	1
Illyrie: bez jisté residence	2	—	—
Albanie: Skutari, seminář biskup.	4	1	3
Archipel: Syra residence	4	—	4
Tina residence	4	—	3
Skotsko: Dalkeith, štace	2	—	—
Edimbourgh, štace	3	—	—
Glasgow, residence	3	—	—
kolej	2	2	—

Již ale z předloženého přehledu vidí se, že 1610 Jesuitů pracuje na osadách misijnářských. Nejvíce čítá se jich v Americe 1156; v Asii jest jich 206, v Africe 150, v Oceánii 26 a 63 v rozličných krajinách evropských, kdež není samostatných provincií.

Sluší pak ještě podotknouti, že mezi misijnáři z řádu Jesuitů jest 7 biskupův. Zároveň dodáváme, že koleje jezuitské v Americe téměř všechny opatřeny jsou výsadou, že mohou udělovati stupně akademické.

Ostatně jak velikolepou, rozsáhlou, mnohostrannou činnost rozvíjí tovaryšstvo, patrně povázili se, že pouze na vyznačených misiích má 162 rozličných sídel, a sice 115 residencí neb stací, 25 kolejí, 12 seminářů, 5 noviciátů 3 sirotčince a 2 vysoké školy.

V. Štulc.

Zpráva o Dědictví Svatovojtěšském.

S t a n o v y.

§. 1. Účel: Podporování světských duchovních z pražské diecése, ohledem na nuznost a zasloužilost jejich. —

§. 2. Podporováním tímto nesprošťuje se ani náboženský ani kterýkoliv jiný fond k vybývání povinných výplatků. —

§. 3. *Jméno nese: Dědictví sv. Vojtěchu*, a podává se pod ochranu svatého tohoto, otce chudých a nuzných duchovních zvlášt. —

§. 4. *Údy* mohou býti jen světští duchovní z Pražské diecése. —

§. 5. *Spoluoudství* nabývá se ústním anebo písemným přistoupením, podepsáním stanov a držením závazků v §. 7. ustanovených. —

§. 7. *Jméni jednoty* zakládá se a) ročními příspěvky spoluoudů a b) dobrovolnými dary a nadáním. A. Příspěvky určeny jsou pro střídu I. na 10 zl. r. č., II. na 8 zl., III. na 6 zl., IV. na 4 zl. a V. na 2 zl. r. č.

§. 8. *Zakladatelem* stává se, kdo aspoň 200 zl. r. č. najednou složil.

§. 9. Každý oud má právo: návrhy činiti vzhledem na romnožení, správu a nakládání jměním jednoty, a žádati o podporu. Právo to nezaniká přejitím do jiné diecése —

§. 10. Spoluoudství zaniká ale a) výslovným vystoupením, b) neplacením příspěvků po opětovaném napomenutí, c) úmrtím. Odvedené příspěvky se již nevrací. —

§. 11. B. Dobrovolné dary, stipendia, nadání za modlení a mše přijímá se vděčně jak od duchovních tak od laiků. Kdo jednotě jistinu daruje aneb odkáže, může sobě vymítni, aby z ní úroky do dne života požíval on sám aneb jiné osoby; může určit také způsob, jak a na které štaci a komu pomoc jimi propůjčovati se má. Pokud možná, ustanovení takové vyplní se. Nadání přijde vděk, jestli se obmezí na skrovnou míru vzájemných výkonů. Znamenitější příspěvky jakékoliv ohlásí se jmenem dárcovým jak v pamětní knize jednoty tak též v listě ordinariátním. —

§. 12. *Výroční slavnost jednoty* jest den sv. Vojtěcha. V ten den sloužena bude mše svatá za živé i mrtvé spoluoudy a dobrodince této jednoty, oč ředitelstvo se postará. —

§. 13. Jednota stojí pod péčí kn. a. ordinariátu; záležitosti jednoty a správu fondu povede ředitelstvo jednoty, totiž: přednosta, a zástupce přednosta jmenovaný kn. a. ordinariátem, jeden kanovník při hlavním chrámu Páně, zvolený od vědy věrné kapituly Pražské metropolitní, a čtyři v Praze sídlící světští kněží, zvolení Pražským světským duchovenstvem, a potvrzování kn. arc. ordinariátem. —

§. 14. Kn. arc. Ordinariát zastupuje jednotu před úřady a třetími osobami. —

§. 15. *Zasílání příspěvků* mimořádné i pravidelné — toto počátkem měsíce ledna — děje se ku kn. arc. konsistoři bezprostředně aneb cestou arc. vikariátů. Nadbytek příspěvků uloží se na úroky. —

§. 16. Veřejné i soukromé obligace vpíší se na jmeno jednoty, a schovávány budou se všemi ostatními listinami v kn. arc. pokladnici. —

§. 17. Jen v nutných případech sáhne se na jistiny základní, nikoliv ale na nadaci. —

§. 18. *Práva ku podporování* se strany jednoty užívají nejen spoluoudové jednoty ale *veškerí* pomoci potřební světští kněží v arcidiecési pražské. —

§. 19. Žádosti o podporu zadávají se v kraji u patřičných kn. arc. vikářů, jež jich s dobrým zdáním spoluoudů svého aneb sousedního vikariátu ku kn. arc. ordinariátu resp. říditelstvu jednoty k uznání předloží. —

§. 20. Ředitelstvo se postará, aby též kněží ostýchaví, o jejichžto nouzi a potřebnosti na jisté cestě se doví, podle možnosti pokladnice, pomoci došli, aniž by o ni byli požádali.

§. 21. *Závazek.* Komu se bylo dostalo pomoci, povinen bude v témž roce jednu mši svatou obětovati za živé i zemřelé spoluoudy a dobrodince jednoty, a pamětliv jich býti na modlitbách při mších svatých, zvláště ale na den sv. Vojtěcha. —

§. 22. Nahražovati pomoc obdržanou kněz obmyslený není povinen, i kdyby se pak jeho postavení k lepšímu změnilo: a však pozůstaveno mu na dobré vůli, chtěli by pak z vděčnosti něčím přispěti ku rozmnožení dotčeného dědictví. —

§. 23. O pochybnostech a sporech rozhoduje kn. arc. ordinariát. —

§. 24. Rozejdeli se jednota, rozhodne světské arcidiecésní duchovenstvo, co se dítí má se jměním jednoty, jakožto svým vlastnictvím. —

§. 26. *Účty* o důchodech a vydáních jednoty uveřejní každého roku kn. arc. ordinariát, a nahlédnouti v ně v kanceláři kn. arc. konsistoře každému spoluoudu dle žádosti se povolí.

Zpráva

o šesté schůzi spolku svatoprokopského dne 27. října 1862.

I. Protokol páté schůze čten a opraven v ten smysl, že do všech diecés českých, moravských, hornouherských a haličských rozesláno 4500 výtisků zprávy o dědictví sv. Prokopa.

II. Zpráva p. pokladníka. Jmění dědictví vystoupilo na konci měsíce září na 7390 zl. v obl. národ. půjčky, 100 zl. v metal., 600 zl. v stát. obl.; na hotovosti 44 zl. 32 kr. Vkladů přibýlo v říjnu: 245 zl., za kupony 131 sl. 20 kr. — Vydání obnášelo 25 zl. 9 kr.

Starosta oznámil, že právě Podčepický p. děkan Kačerovský, zaslal 100 zl. v obl. národ. půjčky v ceně kursovní s kupony běžnými od 1. července 1862, a že se samovolně prohlásil, že mně ještě doplatit, co by do úplného základu 100 zl. scházelo. — P. jednatel zprávu podal, že ředitelstvo spolku zadalo žádost k c. k. kolegiu profesorů theol. fakulty o dovolení, aby se výbor svatoprokopský ku poradám v 4. posluchárně theol. scházeti směl, s nabídnutím zapravování výloh za osvětlení a t. d. Jmenované v. d. kolegium ochotně vyhovělo žádosti té s podmínkou, aby se každá schůze u p. děkana opověděla.

III. Volba pěti v předešlé schůzi vylosovaných údů výborových děla se lístky. Zvolily se opět souhlasně páni kanovníci: Plaucar, Hron a Bradáč, a p. kaplan Pokorný. Na místě p. kaplana Razáka, jenž mnohým zaměstnáním se omluviti dal, zvolen gymn. prof. p. Zigmund.

IV. Zpráva odboru hospodářského. P. kan. Štulem ponavržený jednací řád pro ten odbor a instrukce pro pokladníka přijaty. Za vydajné peníze k účelům spolku ustanovena třetina přibylých v roce peněz a prošlé úroky z kapitálu.

V. Návrh starostův, by v. d. p. prof. Fr. Sušil adresou celého výboru vyzván byl, aby svůj vědecký výklad písem sv. novozákonních spolku k vydání svěřil, s doložením, že počátek díla jeho prvním číslem knih svatoprokopských naznačen bude, — byl souhlasně schválen.

Na konci požádal starosta aby vědecký odbor spolku se usnesl, které spisy patristické měly by přede vším přeloženy a spolkem vydány býti.

Úd výboru a zapisovatel:

Navrátil.

VIII. Seznam
zakladatelů, údrž a účastníků
Dědictví sv. Prokopa.

Od 1. Října až do 10. Listopadu 1862. zaslali:

P. t. páni:

- Frant. Černohouz, děkan Všejský dálších 10 zl.
Frant. Veselý, alumnus Pražského kn. arc. semin. 5 zl.
Frant. Chaloupecký, alumnus Pražského semin. dálších 5 zl.
Frant. Krupička, kaplan v Dubé dálších 10 zl.
Justin Koblasa, z řád. Premonstr. na Strahově dálších 10 zl.
Anton. Matějček, ceremonář Jeho Eminence 20 zl.
Ignác Hradil, alumnus z Ostřihoma dálších 10 zl.
Josef Prucek kooperator v Moravičanech na Moravě 40 zl.
Frant. Šimenc farář u sv. Apolináře v Praze dálších 10 zl.
Frant. Kecina duchovní správce ve všeobecné nemocnici v Praze dálších 10 zl.
Anton. Šubert, farář v Lulči na Moravě dálších 10 zl.
Kristián Sohn, kaplan v Lulči dálších 10 zl.
Josef Čamek, kaplan ve Výškově na Moravě 10 zl.
Vincenz Obrátil, kaplan v Hulíně na Mor. dálších 10 zl.
Dr. Karel Prucha, kanovník u sv. Víta v Praze 25 zl.
Dr. Frant. Plaucar, kanovník u sv. Víta v Praze dálších 25 zl.
Jan Dremel, farář ze Sloupnice kral. diec. 20 zl.
Jan Jelínek, kaplan ze Sloupnice 20 zl.
Jan Vítek, alumnus Olomoucký dálších 10 zl.
Jan Havlů, kaplan u sv. Štěpána v Praze dálších 5 zl.
Jan Egert, kaplan v Čelakovicích dálších 10 zl.
Ant. Šourek, študující v Praze dálších 10 zl.
Ant. Kačerovský, děkan v Podčepicích v obligaci národní půjčky s kupony od 1. Července 1862: 100 zl.

Ed. Terech.

pokladník dědictví sv. Prokopa.

Přípravy k slavnosti Velehradské.

Z Brněnského Hlasu se dovídáme, že chrám Velehradský pilně se opravuje. Zevnější stavba starožitné kaple, tak zvané „Coena dominica“ jest dohotovena; nyní klade se uvnitř kamená podlaha. Ve farním chrámu opravují se obrazy, oratoře, obě sakristie, starý hlavní oltář a t. d. Rovněž i peněžné sbírky pro nadaci „Velehradskou,“ jež v zemi byly svedeny, daří se dobře.

Z Říšské rady. V sezení poslanců 17. listopadu dovozoval p. Fleischer, že by se měl „poplatek též uložit se zvonů, z monstrancí, z hostií“ (Volání: Oho!).

Pr. Nov.

Literární oznamovatel.

Oesterreichs Umbau im Verhältniss des Reichs zur Kirche. Von Dr. F.J. Buss, Hofrath u. ord. Professor des can. Rechts, des Staatsrechts u. der Staatswissenschaften an der Universität Freiburg, ehemals Mitglied der deutschen Nationalversammlung u. des Erfurter Parlaments. Erste Abtheilung: Das Concordat. Wien 1862. Wilhelm Braumüller, k. k. Hofbuchhändler. — Vel. 8. str. XXIII a 494.

Toto dílo vyniká nade všechna vědecká díla, která až posud o rakouském konkordátu vydána byla, a to sice nejenom *stanoviskem*, s kterého na zmíněný konkordát hledí, nýbrž i *důkladností* a *obšírností*, s kterou o něm jedná.

Původce dotčeného díla jest *průvník* učeností proslulý, a tudíž k náležitému posouzení listiny právní, jakovou jest konkordát, zajisté způsobilý.

Zároveň pak jest dotčený spisovatel — *cizozemec*, a tudíž v našich rakouských právních poměrech nezúčastněn, což dodává slovům jeho zvláštní váhy, nedopouštějíc, aby se mu vytýkati mohlo, že o zmíněném konkordátu ku svému vlastnímu prospěchu a tudíž straně rozumuje. — Přirovnává jej ku *protestanským patentům* i k *ústavám* rakouské říše a jednotlivých rakouských zemí, milostí Jeho c. k. ap. Veličenství uděleným, a devozuje, že dotčené ústavy a patenty na též základě spočívají, jakož i konkordát, a kterak úzce s konkordátem souvisejí, tak sice, *kdyby nebyl konkordát k místu přišel, že by ani zmíněných ústav a patentů nestáralo.*

„Das war“, znějí slova řečeného spisovatele na str. 7., jež úmyslně v řeči původní uvozujeme, „jedem staatsmännischen Verstand klar, dass das Concordat nicht einsam stehen konnte; es wäre in seiner Vereinzelung ein Vorrecht, eine Anomalie geblieben, es musste die der Kirche gewährleistete Freiheit, Autonomie und Selbstverwaltung, die gleichen Güter für die Glaubensgemeinschaften der Griechen und der Protestanten, für das gesammte Reich und für die Kronlande zur Folge haben — oder zurückgenommen werden; denn jedes Princip geht bis an die Gränze seiner Macht oder wird von mächtigern Gegensätzen aufgezehrt. — So ist das Concordat als der Erstgeborne der neuen Ordnung im Kaiserstaat, der Grund- und Eckstein des kaiserlichen Verfassungswerks gewesen, aus dem tiefsten Grund und in die lichteste Höhe er-

wachsend, um welchen sich der grosse Bau der Freiheit Aller, die ihrer mündig und mächtig sind, angeschlossen. — Um so grösser ist der Undank, wie er dem Concordat widerfährt; denn so viel ist gewiss, hätte der Kaiser der Kirche ihre Selbstständigkeit verweigert, er hätte sie andern Gebieten nicht geben dürfen, und hat er sie der Kirche gegeben, so durfte er sie andern Gebieten nicht versagen.“ Táž slova zároveň naznačují, s jakou důkladností toto dílo sepsáno jest.

Hlavním obsahem knihy té vůbec jest stav katolické církve v říši rakouské.

Líče tento stav rozeznává spisovatel hlavně čtyry doby a sice: 1. od císaře Rudolfa I. až k tak zvané reformaci, 2. až k císaři Josefovi II., 3. až k roku 1848, a konečně 4. až k dobám nynějším. Hlavní myšlénkou tohoto posledního oddělení jest konkordát.

Ohledně toho spisovatel nejprve dokazuje *nutnost* konkordátu pro rakouskou říši, napotom vykládá *smysl* jednotlivých jeho článků; po té uvádí *všeliké námitky*, ježto se proti konkordátu činily a činí jak se strany Rakůanů samých tak i se strany cizozemcův, a vyvrací je tak důkladně, že mu úplně přisvědčiti musí každý, kdožkoliv poněkud cit pro právo a pravdu v sobě chová. Konečně doličuje spisovatel, jak daleko konkordát až posud proveden jest, a čeho by bylo ještě potřebí k dalším jeho provádění, aby se dosáhlo žádoucího cíle. V tom ohledu spisovatel všem třídám obyvatelstva rakouského, zvláště pak duchovním tklivě na srdce klade, čehož jim v dotčené přičině šetřiti jest. — Kéžby toto znamenité dílo čtli a náležitě uvážili všickni, jimž konkordát rakouský posud jest kamenem urážky! — Zvláště pak svým duchovním pp. spolubratřím řečené dílo co nejsnažněji schvalujeme.

Poznajít z něho zajisté, *odkud* to, že se ten náš rakouský konkordát na mnoze a s tak tuhým odporem potkal a až posud potkává.

Dr. Laurin.

Sacrae Liturgiae Praxis, juxta ritum romanum in Missae celebratione, Officii recitatione et Sacramentorum administratione servanda, cura P. J. B. de Herdt, archidioecesis Mechlinensis presbyteri, tomi III. Editio tertia. Lovanii, 1855. typis Vanlinthout et soc., universitatis catholicae typographorum.

Že katolické služby boží mocně na člověka působí, budíce v něm náboženské pocity a tím jej zároveň k náboženským pomyšlům povzbuzující, toho církvi katolické ani sami žuo-

věrci neupírají. Avšak mají-li řečené služby boží blahodárně působiti, musí se konati nejenom s nábožnou *myslí*, nýbrž i *způsobem* církví svatou předepsaným.

Tudíž také od papeže Pia IX. listem dto. 5 listop. 1855 biskupům rakouským tklivě na srdce vloženo jest!, aby snažně pečovali o to, by duchovenstvo jejich při všech úkonech bohoslužebných vůbec, zvláště pak při mši svaté a při udělování svátostí svědomitě šetřilo *obřadů*, církví svatou schválených.

Aby již katolický duchovní i tomuto druhému požadavku církve své dokonale zadosť učinil, k tomu jemu výborně poslouží dílo nahoře uvedené. Není zajisté ani jedné otázky týkající se církevních bohoslužebných obřadů, buď si to již ohledně mše sv., svatých svátostí aneb ohledně duchovních hodiněk neb církevních žehnání a svěcení, na nižto by dotčené dílo neposkytovalo odpovědi, a to sice odpovědi důkladné, stvrzené autentickými výroky sboru kardinálů, nad obřady církevními dohlídku a zprávu vedoucích (Sacra Congregatio Rituum, zkráceně: S. C. R.). Aby se duchovnímu všeliké hledání v dotčeném díle usnadnilo, připojen jest k poslednímu svazku velmi obšírný, v abecedním pořádku sestavený seznam obsahu.

Dr. Laurin.

Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis.
Von Johann Trayer, Weltpriester, b. Notar a t. d. 6
Heft. Budweis 1862.

Právě vydaným šestým svazkem ukoučil spisovatel záslužné dílo své. Jeho neunavené pilnosti děkuje nejmladší diecéze česká — r. 1785 toprvé zřízená — svůj historicko-statistický popis, sebraný s velikým úsilím a čtyřletým tříbením a pořádním z pramenů rozmanitých: z pamětních kněh farních, inventářů, fassí, základních listin, urbářů a jiných písemností. V předmluvě skromně se omlouvá, že mu při vši dobré vůli a snaze nebylo možná udati původ všech far a klášterů. Zaujímavosti nabývá spis ten historickými přípomínkami o hradech, tvrzích a zámcích rodin, které si stálých zásluh získaly založením a obnovením far, kostelů a kaplí, aneb nadáním kaplanství a mnoho jiných záduštin; vhod a na svém místě jsou udání povýšenosti nad rovní mořskou farouostí v horách. Ohledem na školy a školní stanovišťe vděk přijdou také učitelstvu připojená data škol se dotýkající. Dílo to samo se tedy nejen duchovenstvu, ale také učitelstvu schvaluje. Při této příležitosti nemůžeme potlačiti stesk svůj a nářek nad smutným osudem nescenitelných pokladů pro církevní historii a statistiku, které buď

v tmavých a vlhkých sklepeních anebo v nebespečných, proti ohni nedostí opatřených místnostech tlejí a prácheňivěji. Divno, že věk náš, který — jinak obětivý — k stránce této posud neobrátil zřetele svého. Povznášíme veřejně ovšem slabý hlas — k oněm vrchnostem, odkud jedině možno lepšího opatření, by brzy smyta byla zastaralá skvrna netečnosti a ochabělosti, aby zachovány byly drahocenné a nenahraditelné písemné památky, kterých, jest-li se na ručest od stáletého prachu neočistí, docela stráví živočichové, pro něž nebyly psány. Našemu věku jest ovšem uloženo mnoho a přemnoho oprav! Kajme se za lenost a tělesnost našich předků; jinak nezbudeme podobného poroku v budoucnosti. Pomněme na podobenství o zakopaně hřivně! K. V.

Liturgika pro gymnasia a školy reální. Od Josefa Ctibora, c. kr. professora na gymn. v Písku. V Praze. Náklad kněhkup. I. L. Kober 1863. Str. VIII a 152. Cena 70 kr.

Ze všech odvětví sv. bohosloví v posledních dvanácti letech nejpilněji pěstována byla liturgika, ovšem v měsících školních a prostonárodních. Pilní naši: Krátký, Pešina, Frenzel, Hnojek, Špachta a Šrůtek pracovali na tom poli. Nejnověji k nim se přidružil p. prof. Jos. Ctibor. Rozdělil své dílo I. na liturgiku všeobecnou a II. zvláštní. V první jedná o posvátných osobách, místech a věcech. V druhé: O oběti mše sv., o svátostech a svěceních, pak o posvátných dobách. Na konci podává stručné životopisy všech sv. patronů českých a jedná posléz o poutích. Špis jeho schválen od nejd. b. ordinariátu Budějovického. Tisk je slíčný — prvotiny národní knihtiskárny: I. L. Kobra v Praze.

Katolické učení o víře a zákonech mravů pro gymnasia a školy reální od Jos. Ctibora kněze církevního, c. k. prof. na gymn. v Písku. II. Sešit: Mravouka. U Augusty 1863. str. 110.

Nedávno jsme se dočetli, jak v listu na Moravě vycházejícím vede se nářek, že se neoblašují spisy na Moravě vyšlé. My se ptáme: Odkud vědět může redakce kteréhokoli časopisu o spisu vyšlém, o kterém ani spisovatel ani nakladatel jí návštěví nedá a tím méně výtisk zašle? Nevíme, stávali na světě časopisu, jehožto redakce by všechny spisy skupovati měla, aby jich ku prospěchu liknavých pp. nakladatelů uveřejnovala. Oznamujem tuto knihu, náhodu o ní se dověděvše, ježto patří ku knihám na vyšších místech schváleným a do

žkol uvedeným. Opětujem žádost svou, aby se pp. nakladatelům líbilo alespoň zapůjčiti nám výtisk jimi vydaného spisu patřícího v obor našeho časopisu. My alespoň titul jeho s obsahem oznámíme. Výtisk třebaš nějak porouebaný ale nám výslovně věnovaný — odevzdáme po uveřejnění do biblioteky kn. arc. semináře v Praze. I to bude prospěšné pp. nakladatelům, ježto se tou cestou o podniknutí jejich dozví jaré přirůstající kněžstvo.

Sbírka výkladů a kázání. Sestavil a vydal Emilian Veverka. Svazek 18. v Praze. Tisk a sklad Rohlfčka a Sieverse v arcibiskupském semináři. Str. IV a 184. Cena 84. r. č.

Po nějaké bezděčné zástavce pokračuje nunnavený p. farář Veverka vydávati vybrané práce našich čelnějších kasantelů. Svazek ten objímá 9 nedělních, 17 svátečních a 6 příležitostních, dohromady XXXII výkladů neb kázání. Z těch pochází 8 od p. Ehla, 1 od † Zahradníka, 1 od děkana Černohouze, 1 od † Řeháka, 2 od † Slámy, 1 od děkana Ondráka, 1 od děkana Václ. Veverky, a 2 od nejmenovaných. Jmena těch mužů ručí za cenu prací jejich.

Bibli české nakladem K. Bellmana vyšel XXII. sešit. Sahá po verš 15. kapitoly XVI. knihy Moudrosti.

Redakci sešitu tohoto převzal odjinud již pilností a schopností svou známý, důstojný kněz řádu premonstratského v Teplé, učitel na c. k. gymnasiu v Plzni, p. Jan Nep. Desolda, a dále v uspořádání textu pokračovati bude, což po žalostném umrtí vysoce zasloužilého Innocence Frencla, na čas převzal pan vicedirektor v arc. sem. Dr. Laurin, pro své mnohonásobné zaměstnání ale na příšt zastávati nemohl. Vysvětlení toto podáváme po oznamu svém v 6. svazku na str. 476 podaném, ježto nás od XV. svazku v té bibli pokračování další nedošlo, a teprve po vytištění VI. svazku našeho časopisu nastoupení nové redakce veřejně se ohlásilo.

Hudební památky české. Výbor krásných zpěvů českých církevních i světských pro smíšený mužský sbor v původní skladbě i v novém upravení, s průvodem i bez průvodu z rozličných zpěvníků staročeských vybral Josef Leop. Zvonář. Vydání v partituru i ve hlasech.

Sešit I. obsahuje; Píseň sv. Vojtěcha. Proč tak náramně

truchlív. Noc temnou přečkavše. Má duše se nespouštív. Minula noční hodina. Nikdy lepšího nebylo. Otče náš, milý Pane! Clověče nevěř světu. Bože, jenž ráno povstávív. Píseň vzácnou. Slunce za horou zapadá. — Cena, předplatní na čtyry sešity (ročník) obnáší 4 zl. r. č. Činíme v. duchovenstvo pozornu na toto podniknutí důležité pro český zpív vůbec, a vítané pro četné spolky zpívácké.

Das Büchlein vom Pabat — oder Antwort auf 32 Aber von Heinrich Ring kathol. Priester in Oberschlesien. Vermehrt und herausgegeben von Dr. Joseph Wien. Regensburg. Manz. 1862. Cena: 5 sgr. 16 str. IV. 74.

V 32 odstavkách pojednávív se zde nyněší poměry svaté Stolice, a vyvracují se veškeré námitky, které její nepřítelé neustále v ústech mají; tak na př. poslední odstavce odpovídá na otázku: „Avšak — vždyť chceme papeži největší svobodu ve věcech duchovních zaručív; není tehdy nižádného nebezpečí pro jeho neodvislost.“ — Výnos spisku, kterýž na konci zajímavé tahy a udalosti ze života svatého Otce Pia IX. obsahuje, věnován jest témuž svatému Otcí. Odporučujeme dílo toto svědomitě, a i v rouchu mateřském nalezlo by zajisté mnohých čtenářů. Jos. Hausmann.

Über die Selig- und Heiligsprechung und die Prozesse der Congregation der Ritus. Von P. Frederik William Faber, Doctor der Theologie und Superior des Oratoriums zu London. Mit Genehmigung des Verfassers nach dem englischen Originale deutsch bearbeitet von Carl B. Reiching. Regensburg. Manz. 1862. str. 135 Cena: 12 sgr. in 8.

Nejnověší to spisek slovního bohoslovce v Angličanech. Předmět svůj důkladně probívá, a protivníkům církve katolické, kteří právě v tomto oboru vítězných zbraní mítí se domnívív, veškeré zbraně odjímá. Žeby i tento spisek v rukou našich čtenářů býti měl, jako veškeré spisy tohoto slavného kněze a spisovatele, opětně co přání vyslovujeme. J. H.

Kristofa Šmída veškerých spisů vyšel svazek XXI. v Praze u Rohlička a Sieverse. Obsahuje: Povodeň. Němé dítě.

Časopis

katolického duchovenstva.

Ročník III.

1862.

Svazek VIII.

Písmo svaté samo nepostačuje k úplnému poznání náboženství křesťanského.

Mezi články víry církve katolické, jimž protestanté odporují, v popředí stojí učení o písmu svatém. Církev katolická totiž o písmu svatém učí, že jest od mužů Duchem svatým nadšených sepsáno a že sice v sobě obsahuje zjevení Boží, avšak že neobsahuje celého zjevení Božího, nýbrž jen částku jeho, a že tudíž ten, kdo chce veškeré zjevení Boží poznati, ještě z jiného pramene čerpati musí. Zároveň pak, že totéž svaté písmo není dosti jasné ani srozumitelné, a že tudíž aby kdo nepobloudil, zapotřebí má bezpečného vůdce, za kteréhož Kristus Pán člověčenstvu dal Církev svou, vedenou a řízenou Duchem svatým; pročež ji apoštol Páně, sv. Pavel, sám nazývá *sloupem* a utvrzením čili základem pravdy (I. Tim. 3, 15.). Viz: Trid. sess. IV. decretum de canon. script.

Naproti tomu tvrdí protestanté, že písmo obsahuje celé zjevení Boží a že jest samo sebou docela jasné a srozumitelné, a tudíž že není člověku k úplnému poznání náboženství křesťanského potřeba žádného jiného pramene, aniž jakéhosi vůdce. (*de Wette, Protestant, 1828, Bd., 2.*

Heft 3.; Fischer, Zur Einleitung in die Dogmatik der evang. protest. Kirche. Tübingen 1828. S. 244.).

Nuže co tomu di Písmo sv. samo?

Mělo-li písmo svaté jediným a postačitelým pramenem zjevení Božího bytí, musel to Kristus Ježíš, v němžto zjevení Boží se dovršilo (Žid. 1, 1.), zajisté sám buď zřejmě říci, buď alespoň nějakým způsobem naznačiti. Avšak že by byl tak Kristus Ježíš učinil, o tom nám písmo svaté ani té nejmenší zprávy nepodává. Dosvědčuje sice písmo sv. na mnoha místech, že Kristus Pán *ústně* pravdám Božským vyučoval. Obcházíje pak Ježíš všecku Gallileji, čteme u sv. Matouše (4, 23.) *učil* v jejich školách a *kázal* evangelium království. — Vida pak Ježíš *zástapy*, dosvědčuje tentýž sv. evangelista na jiném místě (5, 12.), *vstoupil na horu*; a když se posadil, *přistoupili k němu učenníci jeho*: i *otevřev ústa svá učil* je řka. Totéž čteme u sv. Mat. 4, 17. 23.; 7, 29.; 9, 35.; 11, 1.; 13, 54.; 26, 55. Mark. 1, 14. 21. 22. 38. 39. 45.; 2, 13.; 4, 1. 2.; 5, 20.; 6, 2. 6. 34.; 8, 31.; 9, 30.; 10, 1.; 11, 17.; 12, 35.; 14, 49. Luk. 4, 15. 18. 19. 31. 44.; 5, 3. 17.; 6, 6.; 8, 1.; 11, 12.; 13, 10. 22.; 19, 47.; 20, 1. 21.; 21, 37.; 23, 5. Jan 6, 60.; 7, 14. 28.; 8, 2. 20. 28.; 18, 20. atd.

Žeby ale byl Kristus Ježíš z toho, čemu *ústně* vyučoval, něco *písemně* zaznamenal, o tom písmo svaté ani té nejmenší zmínky nečiní, aniž nám po Kristu Pánu nějaké *písemní památky* dochováno. —

Totéž písmo svaté vypravuje na nesčíslných místech, že Kristus Ježíš apoštolům svým, do světa je vysílaje, *přikazoval*, aby *kázali* evangelium t. j. *ústně* rozšiřovali. „Jdouce po všem světě,“ řekl jim, „*kažte* evangelium všemú stvoření (Mar. 16, 15).“ — „Jdouce pak *kažte*,“ řekl k nim Kristus při jiné příležitosti, „*řkouce*: přiblížilo se *království nebeské*“ (Mat. 10, 7.); a opět: „Co vám *pravím ve tmě, pravte* nasvětle; a co v ucho slyšíte, *hlásejte*

na střeších* (Mat. 10, 27.). To samé dosvědčuje: Mat. 28, 19. 20. Mark. 3, 14. Luk. 9, 2. Žeby jim ale byl Kristus Ježíš nařídil, aby knihy *psali* a písemně víru jeho rozšiřovali, o tom písmo svaté nepraví ničeho.

Dle zmíněného nařízení Kristova se zpravující všickni sv. apoštolové co nejhorlivěji evangelium Kristovo blásali. „A oni šli“ dosvědčuje sv. Marek (16, 20.) „a kázali všudy a Pán jim pomáhal a potvrzoval řeč jejich následujícími na to divy.“ — Jen někteří ze sv. apoštolů totiž sv. Matouš, sv. Jan, sv. Petr, sv. Jakob (Menší), sv. Juda a sv. Pavel a dva pomocníci jejich, sv. Marek a sv. Lukáš zanechali po sobě písemných památek; po ostatních sv. apoštolech, po sv. Jakubu (Větším), Tomáši, Matěji, Bartoloměji, Šimonu, Filipu a Ondřeji, ačkoliv i tito, a to s nasazením života svého, sv. evangelium blásali, nemáme ani té nejmenší písemné památky.

A že onino svrchu uvedení sv. apoštolé se dvěma pomocníky svými jednotlivé spisy složili, toho neučili za tou příčinou, aby úplný a každému srozumitelný obsah učení Kristova sdělili, nýbrž učinili to za příčinou nahodilých udalostí a zvláštních potřeb jednotlivých osob a osad tehdejších dob. Tak u př. že sv. Pavel list napsal, jenž nyní slove: První list ku Korintským, toho příčinou byly dílem nemilé zprávy, které byl o Korintských křesťanech obdržel (I. Kor. 1, 11.; 5, 1.), dílem rozličné otázky, které byli tito naň vznesli (I. Kor. 7, 1.). Kdyby se byly dotčené události nepřiřadily, nebylby sv. apoštol nikterak vzpomenutého listu napsal. — Taktéž to bylo s listem, jenž se nyní nazývá: II. list k Tesaloničským. V prvním listu svém psal sv. apoštol dotčeným křesťanům o „posledním soudu“ (I. Tes. 5, 1—11.), což si tito, byvše falešnými učiteli pomámeni, tak vykládali, jakoby poslední soud a s ním i konec světa již byl za dveřmi (II. Tes. 2, 1.—16.). O čemž se dozvědév sv. apoštol napsal ku křesťanům Tesalonickým druhý

svrohu zmíněný, chtěje jím jejich bludy zapuditi. Kdyby bylo dotčené falešné učení nepovstalo v Tesalonichu, nebylby sv. apoštol listu řečeného napsal. — Podobný původ mají všechny ostatní novozákonní posvátní spisové.

Ještě ale sv. spisovatelé dotčené spisy zhotovujice k oněm zvláštním nahodilým potřebám tehdejších křesťanův přiblíželi a dle nich spisy tyto zřizovali: kterak lze důvodně tvrditi, že se tyto spisy i k jinému, naprosto rozdílnému cíli hodí, totiž aby byly pro všechny lidi všech krajín a věkův jediným pramenem učení Kristova?! —

Nelzeť tu namítati, že jeden z dotčených sv. spisovatelů tu a druhý jinou částku učení Kristova sepsali, a tak že všickni dohromady úplný souhrn učení křesťanského vzdělali. Tomu žádnou měrou není tak. Neboť nepsali dotčení sv. apoštolé dle společného umluvení a rozvrhu, nýbrž jeden každý z nich to psal a tak, co a jak to od něho požadovala nejbližší příčina, za kterou se byl ku psaní odhodlal. Tím se stalo, že často jeden a týž článek u více sv. spisovatelův pojednán se nalezá, jakož dosvědčují tak zvaná místa paralelní čili souběžná, jichž v písmě svatém veliký počet se nalezá. Tak u př. o křtě Kristově všickni čtyři evangelistové psali a sice: Mat. 3, 13.—17.; Mark. 1, 9.—11.; Luk. 3, 21. 22. Jan 1, 32.—34.; — též o poslední vůči Páně a sice: Mat. 26, 20.—29.; Mark. 14, 17.—25.; Luk. 22, 14.—23. Jan 13, 1.—35.; o zmrtvých vstání Páně vypravuje sv. Mat. 28, 1.—10.; Mark. 16, 1.—11.; Luk. 24; 1.—12. Jan 20, 1.—18. Tak i o falešných učitelích víry Kristovy jednáno jest na mnoha místech novozákonních kněh posvátných ku př. Sk. ap. 20, 30.; II. Kor. 11, 14.; Kolos. 2, 8. II. Tes. 2, 9.; I. Tim. 4, 1. 2.; II. Tim. 3, 1. 5.; Tit. 1, 15.; II. Petr. 3, 3.; I. Jan. 2, 18.

Krom toho sv. spisovatelé v těchto spisech, které byli zhotovili, nenapsali *všecko*, nač byli tázáni, ač to uznávali za vhodné a potřebné těm, ku kterým dotčené listy

byly dány, nýbrž zúmyslně často mnohé věci mlčením pomíjeli, odkazující jich k oné době, kdežto k těm, ku kterým psali, osobně přijdou a s nimi ústně mluvíti budou. Tak u př. sv. Pavel ku Korintským v témže I. listu (11, 34.), kdež se o nejsv. svátosti oltářní jedná, píše: „Ostatní pak věci, až přijdu, zřídím.“ Co by to ale bylo, toho v žádném listu dotčeného sv. apoštola ne-nalezáme zaznamenáno. A přece to byli věci důležité. Podobně i sv. Jan v *druhém* (v 12.) a *třetím* (v 13.) svém listu těm, jimž tyto listy posílá, praví, žeby jim měl ještě mnoho co říci, než že tobo nyní s nimi nechce sdíleti písemně, nýbrž že jim až k nim přijde, „ústý k ústům mluvíti bude.“ Co to ale bylo, nadarmo v listech dotčeného sv. spisovatele ano v celém sv. písmě hledati budeš. A ve svém evangelium dokládá týž sv. Jan výslovně, že všecko jednání Kristovo v písmě sv. zaznamenáno není, řka (20, 30.): „Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učenníků svých, kteříž nejsou psány v knize této“; a opět: (21. 25.) „Jestli pak i mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš, kteréž kdyby měly každá obzvláštně psány býti, mám zato, žeby ani svět nemohl obsáhnouti těch knih, kteréž by měly psány býti.“ — Rovněž sv. Lukáš (skut. ap. 1, 3.) zmínku činí, že se Pán Ježíš po svém z mrtvých vstání apoštolům svým po 40 dní zjevoval a s nimi rozprávěl o království Božím; cože však to bylo, toho ani sv. Lukáš ani který jiný sv. spisovatel nezaznamenal. Kterak se tedy může tvrditi, že písmo sv. veškeré učení Kristovo obsahuje? A neobsahuje-li veškerého učení Kristova, kterak může jediným jeho pramenem býti?

Mimo to se v knihách písma sv. zmínka činí o spisech mužů, Duchem sv. nadchnutých, apoštolů to a proroků, a spisů těch nyní více nestává. Tak u př. sv. apoštol Pavel v I. listu ku Korintským zmínku činí o jiném listu, který byl již dříve poslal a kterého nyní pobřešujeme.

V knize II. Paralip. (9. 29.) se děje zmínka o knize, psané prorokem Náthanem; v III. Král. (14, 2.) o knize psané prorokem Abiášem; a v II. Paralip. (12, 5.) o knize vzdělané prorokem Semejášem, avšak ani jedné z těchto posvátných kněh nyní více nestává; a předce tyto knihy alespoň částku zjevení božího obsahovaly. Kterak tedy lze tvrditi, že ty knihy, z kterých se nyní sv. písmo skládá, úplné zjevení boží v sobě zahrnuje?

Krom toho, kdyby mělo písmo svaté býti jednou cestou k úplnému poznání víry Kristovy, muselo by v něm zajisté zaznamenáno býti, *kteréžto knihy* k němu vlastně náleží, aby se ani žádná kniha z nadání Ducha svatého sepsaná z něho nevytratila ani žádná kniha bez dotčeného působení Ducha sv. sepsaná v písmo sv. vmísiti se nemohla, tak jako při každém zákonu, který dává světský zákonodárce svým poddaným, vytknuto bývá, *kteréžto* paragrafy dotčený zákon v sobě obsahuje, aby se vědělo, co vlastně od zákonodárce pochází a co ne. —

A však důležité zprávy tyto v písmě svatém nikde se nalézti nedávají; a kdož písmo svaté za jediný a výhradní pramen poznání víry Kristovy považují, vlastně ani s jistotou říci nemohou, z kterých kněh to sv. písmo pozůstává, z čehož zároveň následuje, že jedni ku sv. písmu počítají spisy, jichžto druzí s opovržením zamítají. Můželi tedy písmo svaté k úplnému poznání náboženství křesťanského postačovati?

Mimo to jest písmo sv. i v té části zjevení božího, kterou v sobě skutečně obsahuje, na mnoha místech *temné a nesnadné ku pochopení*. Ani tu není se čemu diviti; neboť jedná písmo sv. o hlubokých a tajemných pravdách náboženství, o pravdách to, kterých žádný pouze lidský rozum nevymyslí, nýbrž které Kristus Ježíš od Otce svého s nebe na svět přinesl (Jan 8, 26. 28. 38.), v něžto pouhému rozumu lidskému velmi těžko vniknouti.

Při tom všem mluví písmo svaté o těchto hlubokých pravdách jen velmi *krátce*, jako o věci čtenářům již známé; byvši totiž původně určeno pro lidi, kteří právě se svatými spisovateli osobně obcovali a od nich o dotčených pravdách ústně obšírného poučení obdrželi, jimiž tedy v těch okolnostech postačiti mohla pouhá smínka neb pouhá narážka na tu neb onu věc, o které již byli od sv. apoštolů ústně poučeni. „Což se nepamatujete,“ táže se tudíž sv. Pavel křesťanů Tesalonických (II. Tes. 2, 5.), „že jsem vám to pravil, když jsem ještě u vás byl“? — A na jiném místě (II. Tes. 3, 10.): „Nebo i když jsme byli u vás, to jsme vám přikazovali“ atd. — Jak pak se ale má v písmě svatém vyznati ten, kdo tak jako onino křesťané, se svatými spisovateli neobcoval a od nich ústního poučení neobdržel?

Mimo to jsou knihy ty původně psány v jazycích nyní již namnoze vymřelých. Tak psáno jest písmo svaté starého zákona původně v jazyku *hebrejském*, vyjmouc knihu Tobiašovu a knihu Judit; dále pak Jerem. 10, 11.; Dan. 2, 4—7, 28.; Esdr. 4. 7—6, 18.; 7, 12—26, kteréžto části původně *chaldejsky*, a knihu Moudrosti a druhou knihu Machabejskou, ježto původně psány jsou *řecky*. Knihy pak nového zákona jsou původně psány v jazyku *řeckém*, vyjmouc evangelium sv. Matouše, jež původně *syrsko-chaldejsky* sepsáno jest. Kterak ale tudíž mohou písmo svaté čísti a z něho pravdy svatého náboženství čerpati, nechceme říci, ti, kteří vůbec ani čísti neumějí, nýbrž i ti, jinak sice učení lidé, kteří však oněch původních biblických jazyků důkladně neznají? — A kolik jest takých znaleců dotčených jazyků? Snadno by se dali spočítati. — Aniž pak smí se tu namítati, že nyní jest dosti rozličných překladů svatého písma v řeči, které se nyní užívá. — Nebo kdo jsou to, jenžto byli dotčené překlady vzdělali? Jsou to lidé, omylům podrobeni. Kdo tobě za to ručí, že tito právě a dobře pře-

kládali? Kdo, že oni sami původnímu textu náležitě porozuměli a že tuto pravou myšlenku i náležitě v onen jiný jazyk převedli, tak že ten kdoby řečeného překladu užíval, téhož smyslu dojíti musí, jakoby četl samý původní text? — A pak co jest v tom pádu pramenem poznání zjevného náboženství? — Písmo svaté? — Nikoliv. Dílo zhotovené překladatelem, překlad písma svatého, nikoliv pak písmo svaté samo.

A byt bychom i věc tu pustili mimo sebe, i samy *překlady* písma svatého v řečích nyní živoucích a vůbec užívaných zhotovené, jsou na mnoha místech temné a nesrozumitelné. A nemůže tomu býti jinak. Nebo písmo svaté mluví o pravdách od Boha nám zjevených způsobem ve východních krajinách za tehdejších časů obyčejným, který způsob mluvení nad míru se liší od způsobu, jenž nyní nejen v ostatních západních krajinách nýbrž i v samých řečených východních zemích panuje. Naráží se tam totiž na tehdejší způsoby a mravy lidí, na tehdejší zřízení rodinné, obecní a státní a na mnoho jiných věcí, po kterých u nás, ano i na samém východě nyní ani stopy nenalezáme.

Abychom tu jen nějaký příklad uvedli, čteme u sv. Marka 2, 3—5, kterak Kristus pán jednou uzdravil člověka šlakem poraženého způsobem zázračným. Dí pak o tom sv. Marek takto: „Tedy přišli k němu nesouce šlakem poraženého, kterýžto ode čtyř nesen byl. A když mu ho pro zástup nemohli podati, vyloupali střechu, kde byl, a otevřevše spustili lože, na němž ležel šlakem poražený.“ Který z nynějších čtenářů písma svatého porozumí místu tomuto, kterakže lze bylo nemocného do domu dopravit střechou? — A opět u sv. Lukáše 10, 4. čteme, že Pán Ježíš posílaje učenníkův svých do světa zakázal jim, aby žádného na cestě nepozdravovali.“ Kdo se tu, neznaje tehdejších obyčejů, nemusí diviti, že Pán Ježíš učenníkům svým něco takového nařídil?!

Avšak namítne se nám snad, že těch a takých věcí znají učenci, a ti že o tom zpraví jiné lidi, kteří oněch dávných věcí neznají. Dejme tomu; zdaž ale tu může písmo svaté jmíno býti *jediným a postačitelým pramenem* zjevení božího, když čtenářům jeho kromě něho ještě jiných pramenů a pomocníků hledati třeba?

Ano pak jest pramenem poznání zjeveného náboženství spíše onen, kdo tobě písmo svaté vykládá, než písmo svaté samo.

Aniž pak se může kdo vystrasiti s námitkou, že zmíněné temné částky patří do oboru starožitností a že se svaté víry ani netýkají a že není zapotřebí, aby jim kdo rozuměl. V částkách pak o pravdách víry svaté přímo jednajících, že prý písmo svaté dosti jasné, dosti srozumitelné jest. —

Nikoliv! Nebo i zmíněné částky, ačkoliv se přímo týkají starožitností, týkají se zároveň i pravd svatého náboženství, majíce tyto objasniti a stvrditi. Kdo nerozumí oněm, ten ani těmto náležitě neporozumí. Mimo to jest písmo svaté nesrozumitelné a temné i v těch částkách, ježto přímo a bezprostředně jednají o pravdách svatého náboženství, na nichžto se spasení člověka zakládá a v nichž pobloudf-li kdo, na duši své zkázu béře. Tomu nasvědčuje samo písmo svaté. Nebo apoštol Páně sv. Petr (II. Petr 3, 15. 16.) dosvědčuje o listech sv. Pavla, že v nich jsou mnohé věci nesnadné k srozumění, ježto lze v rozličném smyslu bráti, čímž se stává, že lidé ne dosti učení, aneb u víře ne dosti pevní dotčená místa jakož i mnohé jiné spisy písma svatého ve falešném smyslu berou a tím pak sobě na duši své zkázu způsobují. Zní pak dotčené místo doslovně takto: „Jakož i nejmilejší bratr náš Pavel, podle dané sobě moudrosti vám psal, jakož i ve všech epištolách mluvě v nich o těch věcech: v nichžto (totiž: epištolách) jsou některé věci nesnadné k srozumění, kteréžto neuměli a neustaviční

(lidé) převracují, jako i jiná písmna, k svému vlastnímu zahynutí.

Pakli poblouzení to u výkladu řečených částí zkázu na duši způsobiti může, nemůž se předce takový blud týkati pouhých starozitností, nýbrž musí se týkati samých pravd náboženských.

A bylo-li písmu svatému nového zákona, at již něho nedím o písmu svatém starozákonním, již za časův sv. apoštolů těžko porozuměti; čím těžší to teprvé musí býti za časů našich, po téměř osmnácti stech letech zvláště ale člověku, jenž má písmo svaté čísti neznaje ani původních biblických řečí, ani tehdejších způsobův a obyčejův!

Věci tyto bijí tak do očí, že jich ani sami učení protestanté upříti nemohou. Nebude zajisté od místa uvedeme-li několik sem směřujících výroků učenců protestantských. A sice, aby se nezdálo, jako bychom dotčené výroky dle svého smyslu přeložili, převrátili a překroutili, uvádíme je v původním jich znění.

„Man sah sich also bald genöthigt, di *Wieland* o té věci, (Vermischte Aufsätze I. Theil.) die hl. Schrift für den einzigen entscheidenden Richter in Glaubenssachen, und für die einzige Quelle, woraus die christliche Glaubenslehre geschöpft werden müsse, zu erklären. Wie viel oder wenig dadurch gegen die katholische Kirche gewonnen wurde, und was diese mit Schein oder Recht dagegen einzuwenden hatte, gehört nicht hieher; genug, es konnte bei dem allmählich zunehmenden Tage nicht fehlen, dass man früher oder später gewahr werden musste, dass ein Buch, wie untrüglich und göttlich es übrigens sein möchte, nur alsdann für einen entscheidenden Richter in Glaubenssachen gelten könnte, wenn es, wie die Elemente der Geometrie, so beschaffen wäre, dass alle Menschen, die es läsen und verständen, nicht nur vollkommen einerlei dabei dächten, sondern auch

von der Wahrheit seines, allen Menschen gleich verständlichen und keiner Vieldeutigkeit unterworfenen Inhaltes so anschaulich und innig überzeugt würden, dass es ihnen schlechterdings unmöglich wäre, daran zu zweifeln, oder über den Sinn und die Deutung dieser oder jener Stellen verschiedener Meinung zu sein. Ob ein solches Buch möglich sei, ist eine Frage, die ich unbeantwortet lasse; aber diess wird wohl Niemand zu läugnen begehren, dass die Bibel dieses Buch nicht ist.“

A na jiném místě téhož spisu praví týž spisovatel:

Unstreitig muss man sehr viel Hebräisch wissen, sehr viele andere Bücher gelesen haben, und eine unendliche Menge historischer, kritischer, antiquarischer, chronologischer, geographischer, physikalischer und anderer wissenschaftlicher Kenntnisse besitzen, um sie (die Bibel) mit Verstand zu lesen, und dessenungeachtet enthält sie, selbst für Leser, die mit allen diesen Kenntnissen versehen sind, beinahe auf allen Blättern, solche Stellen, die von verschiedenen Personen verschieden verstanden und ausgelegt werden.“

Učený protestantský kazatel *J. Ernest Grabe* píše (Epist. ad Regem Boruss. ante opera Irenaei) o té věci takto: „Die Erfahrung hat gelehrt, dass die theologischen Streitschriften, bei denen von dieser, wie von jener Seite, die Erweise allein von Stellen aus der hl. Schrift hergenommen, und diese von Jedem nach seinem eigenen Urtheile gedeutet werden, den Zwist nie endigen; denn selten drückt sich die hl. Schrift mit solcher Bestimmtheit aus, dass ein, von seinen eigenen Meinungen eingennommener und vom Parteigeiste befangener Gegner nicht die eben wider ihn gebrauchte Stelle, die vorhergehende, oder die folgende, oder Parallelstellen zu seinem Vortheile anwenden möchte. Ja manchmal sind die hl. Schriften so schwer zu deuten, dass auch Männer, die weder vom Vorurtheil, noch von Leidenschaften befangen

sind, in Zweifel stehen, welchen Sinn die hl. Apostel und Propheten meinten.“ „Wie unsicher die Bibel, die *Jenaer Allgemeine Literaturzeitung* 1821 N. 48., zur Bildung eines Religionssystems sei, sieht man daraus, dass alle Bibelverehrer ihrer besondern, oft widerstreitenden Religionslehren aus derselben gebildet, und einander tapfer aus ihr verketzert und verfolgt haben.“ „Es lässt sich die professor Dr. Krug (*Philosophisches Gutachten in Sachen des Rationalismus und des Supernaturalismus* 1827.) vor keinem einzigen Satze des superrationalistisch-dogmatischen Systems streng, oder bis zur vollen Evidenz beweisen, dass er in der Schrift stehe. Immer lässt sich, bald über die wahre Lesart, bei der Menge von Varianten, bald über die wahre Auslegung, bei der Menge von Erklärungen, die bereits aufgestellt sind, und noch von Neuem aufgestellt werden, streiten.“

Co se týče učení o ustanovení nejsv. svátosti oltární, pokud v bibli obsaženo jest, praví *Bretschneider* (*Der Simonismus und das Christenthum* 2. Bd. S. 752): „Die Einsetzungsworte des Abendmahls an sich und philologisch betrachtet, können offenbar mehr als einerlei Sinn, und selbst einen tropischen Sinn haben;“ k čemuž dokládá *Hoffmann* (*Protestant vom Jahre 1827.* 2. Bd. 1. Heft.): „Der bei weitem grössere Theil der lutherischen und reformirten Theologen hat sich überzeugt, dass der Streit über die Abendmahlslehre an sich höchst nutzlos sei, da weder der eine noch der andere Theil genügende Beweise für seine Meinung beibringen könne.“

Jaká rozdílnost, jaká rozkouskovanost u více z tohoto učení o písmu svatém mezi protestanty nutně povstala, dosvědčuje *Claus Harms* (*Leitfaden in die Vorbereitung meiner Confirmanden* 1820.), řka: „Alle Lehren, die noch wirklich allgemein geglaubt werden, kann man zusammen auf einem Nagel am Finger schreiben.“

Johannes von Müller pak praví (in *Archenholz Mi-*

nerva 1809. Juli. S. 67.).“ Der Antichristianismus spricht sich laut aus. Wir halten die Bibel für unseren Glaubensgrund, aber ich mag es nicht sagen, wie sie gedeutet wird. Selbst unsere Universitäten gehen hierin so weit, dass ich fürchte, sie bereiten sich den Untergang.“ -- „Die Lehrer der protestantischen Kirche, di *J. Berger* (Einleitung zur Religion der Vernunft) widersprechen sich in den wesentlichen Sätzen.“ -- A protestantský kazatel *Hammerschmidt* dokládá takto: (Allg. Kirchenzeitung 1825. N. 167): „Es ist wirklich geworden, dass die Kirche, wenigstens in grossen Städten, selber nicht weiss, was sie eigentlich glaubt.“ —

Zmíněný pak již *Harms* praví na dotčeném místě o městě Kielu za touž příčinou: „In Kiel ist es dahin gekommen und zu einer bekannten Sache geworden: einen andern Glauben lehrt die Universität, einen andern das Schulseminar, einen andern die Gelehrten, einen andern die Bürgerschule, einen andern lehren die beiden Nebenschulen, einen anderen die dreissig, vierzig Privat-institute; so dass es sich findet, was auch nicht anders sein kann, die Eltern und die Kinder, die Brüder und die Schwestern, die Ehemänner und die Ehefrauen, die Vornehmen und die Geringen, die Gelehrten und die Ungelehrten, stehen in ihrem Glauben wenigstens so weit von einander ab, als immer die verschiedenen Kirchen von einander abstehen; und sollen doch alle für lutherische Christen gehalten werden.“ —

Že tato rozříštěnost a neshoda u víře mezi protestanty z jejich učení o písmu svatém nutně následuje, dokládá *Langsdorf* (Blüssen der protestantischen Theologie, 1829. S. 623.): „Die Beschränkung, dass die Bibel das unicum principium Theologiae sein solle, gestattet so sehr verschiedene Lehren in der protestantischen Theologie, oder, was dasselbe ist, so viele protestantische Theologien. Dabei bleibt nun die Frage: wer am mei-

sten fehle.“ — „Kann man es läugnen, *di v témž smyslu Lessing* (Beiträge zur Geschichte der Literatur, 6. Bd. S. 68.), dass nur wenige Stellen, auch sogar des N. Test. bei allen Lesern die nämlichen Begriffe hervorbringen? Nun, welches sind die rechten, die hervorgebracht werden sollen? Wer soll, wer kann dieses entscheiden?“ — „Nach echt protestantischen Grundsätzen, *doznává se Schleiermacher* (Reformationsalmanach 1819), ist es nicht möglich, dass Streitigkeiten innerhalb der Kirche selbst anders, als auf eine vorübergehende Weise können entschieden werden, oder vielmehr, um es ganz herauszusagen, sie können nie kirchlich entschieden werden, sondern müssen in sich selbst verbluten.“ *A Coste konečně dokládá* (Anhang zu Blocken's *Christianisme raisonnable* 1715) Oder: ist es etwa nicht wahr, dass die h. Schrift die einzige Glaubensregel der Christen sein müsse, und dass es jetzt keinen unfehlbaren Ausleger der h. Schrift auf Erden gebe? In Ansehung dieser zwei Punkte stimmen alle Protestanten überein. Nun aber, wenn sie es aufrichtig meinen, wenn ihnen die Übereinstimmung vom Herzen geht, wie sie sich in ihren Predigten, in ihren Glaubensbekenntnissen und in ihren, gegen die Katholiken geschriebenen Büchern tausend- und tausendmal erklärt haben, so ist es ja unumgänglich nothwendig, dass sie bekennen, es habe *ein jeder Christ ein gleiches Recht*, die Schrift für sich selbst auszulegen, und die Lehre, die ein Glaubensartikel für den Einen ist, weil er sie in der Bibel liest, sei es nicht zugleich für den Andern, der sie daselbst nicht zu finden vermag.“

Z toho ze všeho uzavíráme i my s protestantem *Delbrückem* (Philipp. Melancton, der Glaubenslehrer, 1826): „Die protestantische Kirche, welche zu ihrer Grundlage die h. Schrift macht, ist auf Sand gebaut.“

Jan Černohouz,
bohoslovec arcib. semenitě.

Zřetel k veřejné mravopřestnosti.

Od Dr. *Františka Laurina*,

eis. král. dvorního kaplana a ředitele studií u vyšším vychovávacím ústavu pro duchovenstvo ve Vídni.

Nejenom *vykonáním* manželského sňatku skrze tělesné obcování, nýbrž i *pouhým uzavřením* dotčeného sňatku skrze obapolné k němu přivolení, či-li, jak se po latinsky říká, *per matrimonium ratum* *) non consummatum, sblíží se jeden manžel s pokrevenci druhého manžela. Ano již i *pouhým započítím* manželského sňatku skrze *zasnoubení* k manželství (*sponsalia de futuro* neb zkrátka: *sponsalia*, *Eheverlöbniß*) jedna strana s pokrevenci strany druhé poněkud se sblíží. „*Per matrimonium ratum*

*) *Matrimonium ratum* znamená předně tolik co: *matrimonium ecclesiasticum*, aneb *matrimonium sacramentale*, manželství svátostné, a rozumí se tím ono manželství, ježto byly uzavřely osoby *křesťanské*, (t. j. platně pokřtěné), a to sice tak, že při tom šetřily podmínek *platného* manželství, nejenom přirozenou povahou a podstatou manželského sňatku, nýbrž i pozitivními výroky církve stanovených. Naproti tomu se jmenuje manželství, od osob nepokřtěných (*infideles*, *pagani*) uzavřené, ač šetřeno-li při tom podmínek *platného* manželství, přirozenou povahou a podstatou manželského sňatku stanovených (*requisita juris naturalis seu divini*), manželství přirozené, *matrimonium legitimum*. Etsi, praví v té příčině papež Innocenc III. (1198—1216), *matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum. Inter fideles autem verum et ratum existit.* — Dále znamená *matrimonium ratum* též tolik, co *matrimonium validum*, platné manželství, kdežto manželství neplatné *matrimonium irritum seu invalidum* slove (srv. *Instr. pro jud. eccl. §§. 33. 34.*). Konečně slova *matrimonium ratum* znamenají tolik, co: manželství pouze uzavřené, ještě nevykonané, kdežto manželství již vykonané *matrimonium consummatum* slove. Tak se k. p. v návrhu, učiněném v sboru kardinálů sněmu tridentského vykladatelů dne 6. prosince 1722, nazývá manželství tělesně nevykonané, ať si již samo v sobě platné jest nebo neplatné: *matrimonium ratum et non consummatum* (*Canones et decreta Conc. Trid., ed. assumpto socio J. U. D. Friderico Schulte, Aemilius Ludovicus Richter, Lipsiae 1853, pag. 263. 264.*)

est jam *constituta*, licet nondum usu consummata unitas carnis“, dí o té věci výtečný kanonista *Martin* (*De matrimonio et potestate, ipsum dirimendi, Ecclesiae soli exclusive propria, Lugduni et Parisiis, 1844*), et sponsalia, quibus uterque sponsus obstrictus est ad matrimonium contrahendum, sunt veluti aliquod unitatis carnis *initium* per quod proinde alterius partis consanguinei fiunt aliquomodo alteri conjuncti et communes.“ —

Slušno tedy a záhodno, aby i osoby takto sobě sblížené, podobně jako osoby vespolek sešvakřené (*Časopis kat. duch. roč. III. str. 516.*) spolu v manželství nevchá- zely. Nebo urážel by se tím velice outlý cit počestnosti křesťanské, kdyžby ten, jenž byl manželství uzavřel s jistou osobou A, po smrti této v manželství vešel s její matkou, dcerou, sestrou a t. d., aneb kdyžby ten, jenž se byl k manželství zasnoubil s osobou B, napotom manželství skutečně uzavřel s její dcerou, sestrou aneb matkou. A jaké trpké rozbroje musily by v jednotlivých rodinách povstati, kdyby ženich, nechav nynější nevěsty své, její sestru, matku aneb dceru za manželku pojíti směl! „Minime decens seu honestum videtur,“ dí o té věci již zmíněný *Martin* (l. c.), ut quis eam ducat, cum cujus consanguinea jam certam connexionem contraxit sive per sponsalia, sive per matrimonium. Per hoc enim mulier fit vera mariti uxor, etiam ante consummationem, et per sponsalia imperfecte saltem junguntur; hinc aliquatenus contra pudorem et reverentiam iudicatum est, si maritus cum consanguineis uxoris suae, licet nondum carnaliter cognitae, vel sponsus cum consanguineis sponsae nuptias iniret.“ —

Pročež církev sv. ustanovila, že osoby takto sobě sblížené v jistých mezích spolu platného manželství uzavřítí nemohou. Dle příčiny, pro kteroužto od církve ustanovena jest, nazývá se tato překážka platného manželství — *justitia* (tolik co: *justa postulatio*) *publicae ho-*

nestatis, požadavek veřejné mravopovědnosti aneb zřetel k veřejné mravopovědnosti, Forderung der öffentlichen Sittlichkeit (Viz: Věstník vlády zemské pro království české, od r. 1856, odělení I. str. 418). V tomto smyslu se slov: *justitia publicae honestatis* již v can. fin. (22.) C. XXXV. qu. 3. užívá. Jelikož se tato překážka manželství v mnohém ohledu shoduje se švakrovstvím, *affinitas*, nazývá se často i *quasiaffinitas*, švakrovství napodobené, *nachgebildete Schwägerschaft* (Schmalzgrueber, Jus eccl. univ. lib. IV. tit. 1. n. 97).

Vzchází tudíž řečený zřetel k veřejné mravopovědnosti po právu církevním jedině ze *zasnoubení* k manželství (*sponsalia*) a z *manželství*, pouze uzavřeného, ještě nevykonaného (*matrimonium ratum non consummatum*), kdežto z manželství tělesně vykonaného (*matrimonium consummatum*) švakrovství, *affinitas*, pochází. „*Oritur*,“ dí o té věci Schmalzgrueber (l. c. n. 98) „*impedimentum publicae honestatis ex duplici capite, videlicet ex sponsalibus de futuro* (Časopis kat. duch. roč. I. str. 134.) *et ex sponsalibus de praesenti seu matrimonio rato*.“ „*Matrimonium autem consummatum*,“ dokládá papež Benedikt XIV. (de syn. dioec. lib. IX. cap. 13. n. 4.), „*aut veram producit affinitatem aut certe aliud impedimentum non parit*.“

Pokládá pak se po právu každé manželství za vykonané, pokud se opak toho úplně neprokáže. (Kutschker, das Eherecht. Bd. III. S. 363.; Sanchez, De sancto matrimonio sacramento, lib. VII. disp. 64. n. 9.).

Římské civilní právo v té příčině žádného rozdílu nečiní, je-li manželství tělesně vykonáno čili nic, nýbrž na *pouhém* manželství poměr švakrovství, *affinitas*, zakládá. „*Conjungendae affinitatis*,“ dí o tom Corpus juris civilis romani (fr. 4. §. 3. Dig. 38. 10.), „*causa fit ex nuptiis*.“ Avšak musilo býti dotčené manželství zákonitě uzavřeno; jinak by z něho bylo žádné švakrovství nevzcházelo. „*Sciendum est* (§. 8. eod.), *neque cognatio*

nem neque affinitatem esse posse, nisi nuptiae non interdictae sint, ex quibus affinitas conjungitur.“ V této příčině i náš rakouský obecný zákonník občanský dotčené římské civilní právo následuje (Viz §§. 40. 66. zmíněného zákonníku).

Vzchází pak dotčený zřetel k veřejné mravopověstnosti pouze mezi jedním manželem aneb snoubencem a mezi *pokrevenci* druhého manžela neb snoubence, nikoliv pak mezi osobami s druhým manželem neb snoubencem pouze sešvakřenými. „Publicae honestatis impedimentum, ex matrimonio rato ortum,“ dí Benedikt XIV. (l. c.) „solum contrahitur inter maritum et consanguineos uxoris ac vicissim inter uxorem et consanguineos mariti; non autem inter maritum et affines uxoris, neque inter uxorem et affines mariti. Ohledně pak *zasnoubení* k manželství totéž dí Schmalzgrueber (l. c. n. 101.), řka: „Impedimentum publicae honestatis, ortum ex sponsalibus de futuro inter sponsum et consanguineos sponsae et vicissim, matrimonium non dirimit, nisi etc. Jsou-li dotčení pokrevenci manželští neb nemanželští, v řečené příčině rozdílu nečiní (Sanchez l. c. lib. VII. disp. 68. n. 4.; Kutschker l. c. str. 399.).

I v příčině této překážky platného manželství právo církevní rozeznává *pokolení a stupně* a sice rovněž tak, jako v příčině pokrevenství (Časopis kat. duch. roč. III. str. 352. a sled.; str. 507. a sled.).

Co se *rozměru* týče, v kterém zřetel k veřejné mravopověstnosti platnému manželství brání, tu třeba přede vším rozdíl činiti, zda-li dotčený zřetel pochází ze *zasnoubení* k manželství aneb z *manželství* samého.

Ohledně *zasnoubení* v této příčině opět rozeznávají třeba dobu před sněmem tridentským a dobu po dotčeném sněmu. Před sněmem tridentským vzcházela dotčená překážka z každého zasnoubení, ač bylo-li toto

1. *určité*, t. j. bylo-li uzavřeno s osobou zvláště vy-

tknutou a úplně vyznačenou, nikoliv pak pouze jen povšechně a jen poněkud nastíněnou. K. p. Kdyby někdo třem pospolu jsoucím sestrám řekl: Jednu z vás si vezmu za manželku, neurčiv, *kteřou* si vlastně vzíti chce, to by bylo zasnoubení neurčité, sponsalia incerta. Takové ani před sněmem tridentským zmíněné překážky platného manželství nepůsobilo.

Musilo pak dotčené zasnoubení, ač měla-li z něho zmíněná překážka povstati, mimo to býti

2. *prosté* (sponsalia absoluta seu pura) t. j. musilo býti uzavřeno beze vší výminky, jenž by jeho moc zadržovala (conditio suspensiva), aneb bylo-li původně uzavřeno pod výminkou, musila tato výminka již býti uskutečněna, či-li musilo se dotčené zasnoubení, původně výmínečné, — státi bezvýminečným čili prostým, (sponsalia purificata); jinak z něho zřetel k veřejné mravopoctnosti nepocházel.

3. Nesmělo býti zmíněné zasnoubení neplatné pro *nedostatek přivolení* k němu (defectus consensus) se strany snoubenců.

Měl pak a má až posud nedostatek přivolení (defectus consensus) místo: v případě mravní neschopnosti snoubencův (Instructio pro jud. eccl. §. 13.); v případě omylu v osobě (ibid. §. 14.) aneb omylu ohledně nevolnosti čili otroctví jednoho snoubence (ibid. §. 15.); v případě nespravedlivého nucení (ibid. §. 18.); v případě připojené výminky, jenž proti podstatě manželství aneb i jen proti podstatě zasnoubení k manželskému sňatku čelí (ibid. §. 53.), jakož i v případě připojené kterékoli jiné počestné výminky, pokud tato není ani náležitě vyplněna ani řádně vyzdvížena (ibid. §§. 51. 52. 54.), jakož i tehdaž, byli kdo odvolal plnomocenství, někomu k tomu cíli a konci dané, by ve jménu jeho s jistou osobou zasnoubení k manželství uzavřel (cfr. ibid. §. 50.); o čemž, bohdá, budoucně obsírněji promluvíme.

Bylo-li již zasnoubení neplatné pro nedostatek přivolení (*propter defectum consensus*), tu z něho překážka zřetele k veřejné mravopočestnosti nikterak nevcházela. Bylo-li ale neplatné pro kteroukoli jinou příčinu kromě nedostatku přivolení, tu dotčenou překážku působilo. To vysvitá z následujícího ustanovení papeže Bonifáce VIII. (1294–1303). „*Ex sponsalibus*“, tak dí o té věci řečený papež, „*puris et certis, etiamsi consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis* (tolik co: *impotentiae physicae*, viz Instr. §. 16.); *religionis aut alia quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia impedimentum iustitiae publicae honestatis.* — Ille vero, qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum (prvé než se byla výminka uskutečnila) cum alia, prioris *consanguinea* per verba contraxerit de praesenti, cum secunda remanere debebit, cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem exstantem, sicuti consensus non habentibus et incertis (tak jako ze zasnoubení, neplatného pro nedostatek přivolení aneb ze zasnoubení neurčitého), nulla publicae honestatis iustitia oriatur“ (cap. 1. de spons. et matrim. in Sexto. IV. I.).

Vztahovala pak se dotčená překážka za dob před sněmem tridentským, tak jako překážka švakrovství, až k čtvrtému stupni, tak sice, že ten, kdo byl s jistou osobou k manželství se zasnoubil, s pokrevenci dotčené osoby až do čtvrtého stupně, tento spolu počítaje, v platné manželství vejíti nemohl (Sanchez, l. c. disp. 68. n. 8.).

Avšak sněm tridentský učinil v té věci následující dvě změny. A sice předně jest dotčený sněm ustanovil, že nemá prážádná překážka zřetele k veřejné mravopočestnosti pocházeti z onoho zasnoubení, jež by bylo pro kteroukoli příčinu neplatné. „*Iustitiae publicae honestatis impedimentum*“, dí zmíněný sněm (Sess. XXIV. cap. 3. de

reform. matrim.), ubi sponsalia quacumque ratione valida non erunt, sancta synodus prorsus tollit.“ Mimo to jest týž sněm překážku platného manželství, která se na *platném* zasnoubení k manželství zakládá, na 1. stupeň obmezil. „Ubi autem“, dí zmíněný sněm na témž místě, „valida fuerint, totiž sponsalia, *primum gradum non excedant, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari.*“ Jelikož řečený sněm v této příčině žádného rozdílu nečiní mezi pokolením přímým a nepřímým, patrnó jest, že se dotčená překážka i v pokolení přímém jen až k 1. stupni vztahovati má (Sanchez l. c. n. 10.). Vše to zahrnuto jest v §. 35. Instrukce pro církevní soudy manž. v cis. rak., který takto zní: „Sponsalia valide et pure inita obstant, ne sponsorum alter cum alterius consanguineis in primo gradu matrimonium contrahat. Idem operantur sponsalia sub *honest*a conditione contracta, postquam eadem (sc. conditio) purificata fuerit. Ku slovu: „*conditio*“ připojeno jest přídavné jméno: *honest*a (sub *honest*a conditione), a to sice za tou příčinou, že zasnoubení pod výminkou nepočestnou uzavřené dokonce neplatné jest, ponevadž přípověd, pod výminkou nepočestnou učiněná, sama se nepočestnou stává (srv. Mat. 7, 1.—5.), k vyplnění pak přípovědi nepočestné právní závazek vzejíti nemůže (Kutschker, Das Eherecht, Bd. II. S. 112.).

Vzchází ale zmíněný zřetel k veřejné mravopočestnosti na základě zasnoubení — i bez vědomí dotčených snoubencův, t. j. byť o tom tito ani nevěděli, že ze zasnoubení zmíněný právní následek pochází (Sanchez l. c. n. 7.).

Trvá pak řečená překážka i tu, když se bylo zasnoubení, z něhož byla povstala, buď smrtí jednoho snoubence aneb jakýmkoli jiným způsobem rozvázalo. „Si quis,“ dí v té příčině papež Řehoř Veliký (596—604), „uxorem desponsaverit vel eam subarrhaverit“ (kdyby se

s ní zasnoubil pod závdavkem, *arra* — závdavek manželský, dar od ženicha nevěstě aneb od nevěsty ženichovi při smlouvách svatebních daný), „*quamquam postmodum, praeveniente die mortis ejus nequiverit eam ducere in uxorem, tamen nulli de consanguinitate ejus licet accipere eam in conjugio. Quod si inventum fuerit factum, separetur omnino (c. 14. C. XXVII. qu. 2.).* Rovněž i Instrukce eystettská o té věci takto praví: *Ex sponsalibus a personis, inter quas licitum et validum matrimonium contrahi potest, rite confectis, exsurgit ex jure canonico impedimentum publicae honestatis, qui effectus etiam solutis quomodocumque sponsalibus perdurat.**

Zároveň pak z výroku, papežem Řehořem Velikým ohledně této věci daného a svrchu uvedeného, následuje, že se zřetel k veřejné mravopočestnosti, vzešlý ze zasnoubení, vztahovati má i k těm pokrevencům jednoho neb druhého snoubence, kteří se byli teprv po zrušeném zasnoubení narodili. Neboť slova: „*nulli de consanguinitate ejus licet accipere eam in conjugio*“ — nikterak nedovolují, aby se řečená překážka vztahovala pouze na ty pokrevence snoubenců, kteřížto pokrevenci se byli narodili, dokud ještě dotčené zasnoubení ve své právní moci a váze trvalo. Totéž vysvitá z jiného výroku, papeži Juliovi I. (336—352) připsaného, kdežto se ohledně té věci i to praví, že žádný pokrevenec ženichův *nikdy* nesmí za manželku pojmouti bývalou nevěstu řečeného ženicha, *neque ullus de consanguinitate ejus eandem sibi tollat in uxorem ullo unquam tempore (c. 15. C. XXVII. qu. 2.).* Srv. Kutschker, *Das Eherecht*, Bd. 2. S. 184.

Aby se této překážky manželské, pošlé ze zasnoubení, náležitě šetřiti mohlo, žádoucnó jest, aby si duchovní správcové každé platné zasnoubení, od svých farních osadníkův uzavřené, jak mile o něm jisté vědomosti nabudou, k. p. při zkoušce snoubencův, do zvláštní knihy **řádě** zaznamenali; což duchovním správcům v diecéstech

Svato-Hypolitské a Lavantské dotčenými biskupskými ordinariáty výslovně nařizeno jest (Bi der, Praktisches Handbuch, sešit II. str. 57.).

Vzešel-li ale zřetel k veřejné mravopočestnosti z nevykonaného manželského sňatku (*matrimonium ratum, non consummatum*), vadí platnému manželství až do 4. stupně, tento spolu počítaje, to jest působí, že jeden z dotčených manželů s pokrevenci druhého manžela až do 4. stupně, tento spolu počítaje, v platné manželství vejíti nemůže. Tak to již před sněmem tridentským bylo (Sanchez, l. c. lib. VII. disp. 70. n. 16.); aniž pak v tom dotčeným sněmem nějaká změna učiněna jest. To vysvítá z nařízení papeže Pia V. (1566—1572), daného dne 1. července 1568, „*Ad romanum*,“ v němžto řečený papež ohledně té věci takto ustanovil: „*Motu proprio, auctoritate apostolica tenore praesentium declaramus et definimus, decretum Concilii Tridentini sess. XXIV. cap. 3. de reform. matrim. omnino intelligendum esse et procedere de sponsalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio, sic ut praefertur, contracto (t. j. uzavřeném per verba de praesenti, kterážto manželství se tehdaž obyčejně sponsalia de praesenti jmenovalo, odkudž také pochybnost povstala, nevztahuje-li se dotčené ustanovení sněmu tridentského též na zmíněná manželství), „sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis gradibus et casibus, in quibus de jure veteri ante praedictum decretum Concilii introductum erat, et ita ab omnibus judicari debere mandamus atque statuimus“ (Bullarium rom. tom. II. pag. 257.).*

Aby ale nevykonané manželství zmíněnou překážku zřetele k veřejné mravopočestnosti způsobilo, k tomu nevyhnutelně třeba, aby bylo dotčené manželství skutečně již v moc práv vešlo, a tudíž aby bylo buď bezvýminěčně uzavřeno, aneb bylo-li uzavřeno pod výminkou, aby byla dotčená výminka již uskutečněna, aneb aspoň

od té strany, jižto se týče, řádně prominuta (Srv. *Instructio pro jud. eccl.* §§. 51. 52.). „*Ut autem, dí o té věci Schmalzgrueber (l. c. lib. IV. tit. 1. n. 101.), per matrimonium ratum inducatur impedimentum publicae honestatis, requiritur, ut sit pure et absolute initum, nec aliqua conditione suspensum. Nam si conditionate initum sit, sicut per eam conditionem suspenditur (zadržuje se) matrimonii valor, ita etiam publica honestas.*“

Avšak samo sebou se rozumí, že manželé, platným, ač posud nevykonaným sňatkem spojení, v nové manželství teprv tehdá vejíti mohou, když se bylo toto jejich dosavadní manželství řádným způsobem rozloučilo čili zrušilo. Nebo kdo svazkem manželským již svázán jest, nemůže v jiné manželství vejíti (*Instructio pro jud. eccl.* §. 20.). Může pak se rozloučiti svazek manželství ještě nevykonaného nejenom *smrtí* jednoho manžela (Řím. 7, 2.; I. Kor. 7, 39.), nýbrž i slavným slibem (*solemnis professio religionis*) se strany jednoho neb druhého manžela řádně učiněným (*Trid. sess. XXIV. de sacram. matrim. can. 6.; srv. Instructio pro jud. eccl. §. 203*), ano i výrokem čili prominutím, daným od papežské Stolicе na základě moci, Ježíšem Kristem (*Mat. 16, 18. 19.*) jí propůjčené (*Instr. §. 21.*).

A nyní již snadno pochopiti lze, co v dotčené příčině nařizuje Instrukce, pro církevní manželské soudy v cis. rak. daná, stanovíc v §. 34. takto: „*Matrimonium ratum, non consummatum, conjugem, qui supervixerit (v případě smrti druhého manžela) aut in saeculo remanserit (v případě slavného slibu druhým manželem učiněného), inhabilem reddit ad matrimonium ineundum cum alterius consanguineis quartum usque inclusive gradum.* Že se tuto o rozloučení svazku manželského na základě papežského prominutí žádná zmínka nečiní, to pochází odtud, že tento případ velmi zřídka se přihází.

Avšak nejenom z *platného*, nýbrž i z *neplatného* tě-

lesně nevykonaného manželství (*matrimonium irritum non consummatum*), ač není-li neplatné pro nedostatek přivolení se strany dotčených manželů, (*defectus consensus*), řečený zřetel k veřejné mravopočestnosti vzchází. To již vysvítá z výroku, papežem Piem V. učiněného, a svrchu uvedeného, v němžto dotčený papež nařizuje, že zřetel k veřejné mravopočestnosti, z nevykonaného manželství vzešlý, i po sněmu tridentském v tom samém rozměru platnému manželství brání, jako před zmíněným sněmem, „in omnibus illis gradibus et casibus, in quibus de jure veteri ante praedictum decretum Concilii introductum erat.“ Avšak před sněmem tridentským skutečně i z manželství neplatného, pokud jen nebylo neplatné pro nedostatek přivolení (*propter defectum consensus*), dotčená překážka platného manželství vzcházela, rovně tak, jako ze zasnoubení (*sponsalia de futuro*) jakož svrchu (str. 580.) povědino jest (viz: Sanchez, l. c. lib. VII. disp. 70. n. 16.; Schmalzgrueber, lib. IV. tit. 1. n. 100.).

Že ale manželství, neplatné pro *nedostatek přivolení* žádného zřetele k veřejné mravopočestnosti nepůsobí, to záleží na tom, že *přivolení* jest jako duší a jádrem smlouvy manželské, tak sice, že kde není přivolení, tam nikterak o žádné manželské smlouvě řeči býti nemůže. Tak rozhodnuto sborem kard. sněmu trid. dne 23. března 1664. (*Monacelli*, *Formularium legale practicum fori ecclesiastici*, tom. 2. tit. 16. n. 32.). Srv. c. 2. C. XXVII. qu. 2.; Instr. pro jud. eccl. §. 11.

I z takového manželství, jenžto jest neplatné pro nedostatek tak zvané *tridentské formy* (Trid. sess. XXIV., cap. 1. de reform. matrim.; Instr. pro jud. eccl. §. 38.), čili z manželství pokoutného, *matrimonium clandestinum* zřetel k veřejné mravopočestnosti pochází. Tomu sice odpoují někteří kanonisté, mezi nimiž i Sanchez (lib. VII. disp. 79. n. 13.) a Schulte (*Handbuch des katholischen Ehe-*

rechtes, S. 182.). Avšak důvody, k němžto se dotčení učenci táhnou, ku prokázání věci, o kterou jde, nepostačují. Krom toho stává veliké množství mužů, známostí práva církevního i světského neméně proslulých, jenž toho mínění jsou, že i z manželství pro nešetření formy tridentské neplatného zřetel k veřejné mravopovědnosti vchází, a jenž toto mínění své i ve spisech samému Papeži věnovaných zastávají. Chceme se tuto jen o některých z těchto mužů zmíniti. Tak na př. František Monacelli, apoštolský protonotář a biskupský generální vikář, ve svém výtečném díle: *Formularium legale practicum fori ecclesiastici*, Venetiis, 1706 (tom. II. tit. 16. n. 32.) o té věci, k výrokům sboru kardinálů sněmu trid. se odvoláváje, takto praví: „Qui matrimonium contraxit curā Berta et hoc postea ante consummationem declaratum fuit nullum ob metum cadentem in constantem virum, poterit ducere in uxorem — sororem ejusdem Bertae, quia tali casu nullum ei obstat impedimentum, ut declaravit S. C. C. die 22. Mart. 1664. — Secus, si matrimonium esset nullum ob *non servatam formam Concilii* aut ex alia causa; quia tunc oriretur impedimentum, ut declaravit S. C. C. die 8. Nov. 1584 et 18. Jun. 1611. Ratio est, quia in primo casu nullus adest consensus, qui est causa efficiens et formalis contractus (t. j. příčina, která smlouvu činí tím, čím býti má, odkudž vznikla prűpověd: „Forma dat esse rei“), et sic inde ortum habere non potuit impedimentum. At non sic in secundo, in quo consensus non deficit sed solemnitas, vel adest impedimentum, quod contractum dirimit jure (tantum) ecclesiastico positivo.“ — Dále sem patří Petr Scavini, probošt kapituly stoličného chrámu Páně v Novaře ve Vlaších. Tento muž ve svém díle, nadepsaném: *Theologia moralis universa*, a papeži Piu IX. věnovaném (editio 7. Mediolani, 1858), sv. 3. str. 597. o zmíněné věci takto praví: „Ex antiquo jure, per Tridentinum non renovato, ut declaravit Pius V. constit.:

Ad romanum, ddo. 1. Jul. 1568, extenditur publica honestas usque ad quartum gradum inclusive, sive validum sit matrimonium, sive invalidum ex aliquo impedimento dirimente, uti impotentiae, raptus, clandestinitatis etc. Excipit, si invaliditas oriatur ex defectu consensus; eo in casu non oritur honestatis impedimentum. — Rovněž sem náleží Instructio pastoralis eystettensis od r. 1854, jenž o řečené věci takto dí: „Si impedimentum publicae honestatis oritur ex matrimonio rato (tolik co: non consummato), irritat usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusive, sive validum sive invalidum et clandestinum fuerit matrimonium, nisi sit invalidum ex defectu consensus. — Mimo to sem patřičně i Instrukce, pro církevní soudy manželské císařství rakouského od nejdůstojnějšího p. kardinála a arcibiskupa vídeňského, Josefa Othmara z Rauschrů, vzdělaná, pěti nejznamenitějšími znalci práva církevního i světského v Římě co nejdůkladněji zkoušená a za dílo výtečné, jenž s kanonickými předpisy, papežskými nařízeními a s náhledy učitelův v církvi vysoce vážených docela se shoduje, uznaná a schválená.*) I tato Instrukce

*) Zní pak dotčené schválení řečené Instrukce doslovně takto: „Praesentem Instructionem, quam Celsissimus et Reverendissimus Princeps Archiepiscopus Vindobonensis, Joseph Othmarus Rauscher exaravit, pro singulari, qua praestat, modestia nobis exhibuit, ut privatum nostrum de ea iudicium aperiremus. Hujusmodi benignitati respondere cupientes, diligentiori, quo valuimus, examini opus subjecimus, et pro rei veritate declaramus, nihil in eo nos invenisse, quod vel sacrorum Canonum praescripto, vel Apostolicarum Constitutionum ordinationibus, vel probatorum Doctorum sententiis conforme non sit. Quamobrem opus summo labore ac sapientia elucubratum, merito futurum confidimus, ut in vastissimis Imperii Austriaci regionibus, ubi in usum fuerit inductum, sacrae aequae ac civili Reipublicae benevertat.“

Romae die 4. Maji 1855.

Aloisius Tomassetti, S. Theologiae et Juris utrisque Doctor.
 Hannibal Capalti, S. Theologiae et Juris utrisque Doctor.
 Petrus Becks, Praepositus Generalis Societatis Jesu.
 Laurentius Valenzi, S. Theologiae et Juris utrisque Doctor.
 Laurentius Nina, J. U. Dr.

připisuje zmíněný právní účinek — sňatku, neplatnému pro nedostatek formy tridentské, jen tomu neplatnému manželství jej upírajíc, jenž jest neplatné pro nedostatek přivolení (propter defectum consensus). Dí pak zmíněná Instrukce o té věci v §. 34. takto: *Matrimonium, invalide contractum, non consummatum, nisi propter defectum consensus nullum sit, impedit, ne conjugium subsistat inter unam partem et alterius consanguineos quartum usque inclusive gradum. Mimo to viz: Kutschker, Das Eherecht, Bd. 3. S. 401; Ginzel, Handbuch, 2 Bd. S. 470. Binder, Praktisches Handbuch, 3. Heft, S. 159. — Ano již r. 1722 v referátu, činěném ve sboru kard. sněmu trid., pokládáno mínění to za mínění, jehožto se většina učenců katolických drží. Communior autem, dí se ve zmíněném referátu, et receptior videtur sententia, quod ex matrimonio rato et consummato, licet contracto sine parrocho et testibus, proveniat impedimentum publicae honestatis, quia, licet illud nullum sit, non est tamen nullum ex defectu consensus (Theol. Resolutt. S. C. C. tom. II. p. 239 —242.).*

Z toho, co až posud o manželství pokoutném povědíno jest, zároveň následuje, že i z tak zvaného pouze *civilního* čili *občanského* manželství zmíněný zřetel k veřejné mravopoctnosti vzhází. „Ex praemissis sequitur,“ jsou slova svrchu uvedené Instrukce eystettské (str. 297.), „quod hoc impedimentum publicae honestatis, cum ex matrimonio rato et non consummato, quantumvis nullo, quia clandestino, oriatur, ex illis quoque proveniat matrimoniiis, quae mere civilia nominantur.*)

*) Rozumí se manželstvím *pouze civilním* čili *pouze občanským* také manželství, které bylo uzavřeno pouze dle zákonů státních a dle způsobu (in forma) předepsaného státem, jmenovitě před úředníkem státním, bez ohledu na zákony, které v té příčině vydala církev. Rozeznává se manželství občanské *povinné* čili *příkázané*, obligatorische oder imperative Civilehe, *volné* čili *fakultativné*, fa-

I když manželství neplatné jest pro *nedospělost* ženicha neb nevěsty (Instructio pro jud. eccl. §. 17.), pochází z něho zřetel k veřejné mravopoctnosti, kterýžto až ku 4. stupni, tento spolu počítaje, platnému manželství brání.

O manželství neplatném pro *nedospělost* ustanovil papež Bonifác VIII. (1294—1303), že má mítí do sebe moc a váhu, kterou má do sebe zasnoubení k manželství, t. j. že se osoby, ježto byly dotčené manželství uzavřely, nemají sice považovati za pravé manžely, avšak že se mají považovati za snoubence, a to sice po tak dlouho dokavadž nedojdou dospělosti. „Sponsalia enim illa (totiž: si pubes et impubes, vel duo impuberes . . . per verba contraxerint *de praesenti*), quae juris interpretatione (vedle toho, jak o nich právo smýšlí) tantum fuerunt sponsalia *de futuro*, licet verba consensum de praesenti exprimentia haberent, et matrimonium (t. j. pravé a skutečné manželství a nikoliv pouze jen zasnoubení k man-

cultative Civilehe a manželství občanské *nuzné* čili s nouze připuštěné, Nothcivilehe. Přikázaným manželstvím občanským se míní ono manželství občanské, které stát občanům svým, ač chtěli-li používatí práv občanských, manželům od státu propůjčených, přísně přikazuje a za povinnost ukládá, tak sice, žeby jinak od státu nikterak za manžely považování nebyli a práv a výhod manželům v dotčeném státu přiznaných užívati nikterak nesměli. Chtěli-li pak dotčení manželé i církevním požadavkům ohledně manželství učiniti za dost čili nic, to jim v tomto případě od státu zanecháno na vůli. — Manželství občanské volné čili fakultativné jmenuje se manželství občanské tehdaž, když stát občanům svým zcela na vůli zůstavuje, chtěli-li v manželství vejíti ve formě předepsané státem, aneb ve formě nařízené církví t. j. chtěli-li manželství církevní aneb pouze jen civilní uzavřítí. Konečně manželství občanské nuzné čili státem s nouze připuštěné slove ono manželství občanské, které stát občanům svým jen tehdaž dovoluje a právy řádným manželům přičtenými opatřuje, když jim pro nějakou neodbytnou překážku nelze, manželství způsobem církevním uzavřítí. Viz: Cardinal v. Rauscher's Hirtenbriefe, Predigten, Anreden. Wien, 1862, S. 497. Kirchenlexikon von Wetzer und Welte, Bd. 2, S. 556. Art.: Civilehe.

želství) *contrahere intenderent contrahentes, per adventum pubertatis in matrimonium non transeunt de praesenti, nisi etc.* — Načež týž papež dokládá, že nicméně i z této manželské smlouvy zřetel k veřejné mravopověstnosti pocházeti má. „*Per dictum tamen, tak znějí slova jeho, „contractum, qui valuit, ut potuit (totiž podle práva církevního), non sicuti agebatur (dle oumyslu ženicha a nevěsty), publicae honestatis justitia est inducta. (cap. un. §. Idem quoque, de despons. impub. in Sexto. IV. 2.).* — Z tohoto papežského výroku se obvyčejně uzavírá, že z manželství pro nedospělost neplatného i zřetel k veřejné mravopověstnosti jen v té míře vzchází, v které nyní vzchází z platného zasnoubení, kteréhožto moc a váha zmíněnému manželství přiřčena jest. — Avšak nám se nezdá, že by se to z dotčeného výroku papeže Bonifáce VIII. po právu a pravdě odvoditi dalo. Nebo výrokem tím *pouze to stvrzeno jest, že manželství, neplatné pro nedospělost ženicha neb nevěsty, co smlouva* toliko právní platnosti do sebe má, jako *zasnoubení* k manželství. Tehdáž, když papež Bonifác VIII. řečený výrok učinil, ovšem zřetel k veřejné mravopověstnosti v též míře pocházel i z neplatného manželství i ze zasnoubení k manželství, totiž až k 4. stupni, tento spolu počítaje (srv. cap. 8. de consanguin. et affin. IV. 14.). Na sněmu tridentském ale (sess. XXIV. cap. 3. de ref. matrim.) jedině zřetel, pocházející *ze zasnoubení* k manželství (sponsalia de futuro) na *první* stupeň obmezen jest, nikoliv pak i zřetel pocházející z manželství, jak vysvítá z nařízení papeže Pia V. „*Ad romanum*“ ddo. 1. července 1568; a tudíž to, co řečeným sněmem ustanoveno bylo ohledně zasnoubení k manželství, nelze vztahovati k (neplatnému) manželství, byť i toto co smlouva vlastně jen tolik váhy do sebe mělo, co jí pouhé zasnoubení do sebe má

Takovou měrou za to máme, že i ten zřetel k ve-

řejné mravopověstnosti, který z manželství pro *nedospělost* neplatného pochází, až ku 4. stupni vztahovati dlužno, což stvrzuje naše rakouská Instrukce pro církevní manž. soudy, anaž v §. 34. v té příčině pouze jen manželství, neplatné pro nedostatek *přivolení* (propter defectum consensus), vyjímá, ostatně ale o každém jiném, pro kteroukoli jinou příčinu neplatném manželství jedno a též nařízení činí, stanovíc, jak následuje: „Matrimonium invalide contractum non consummatum, nisi propter defectum consensus nullum sit, impedit, ne conjugium subsistat inter unam partem et alterius consanguineos quartum usque inclusive gradum.“ — A jaká by to byla důslednost, kdyby z manželství naprosto neplatného, které se co smlouva ani pouhému *zasnoubení* rovnati nemůže, zřetel k veřejné mravopověstnosti pocházel, kterýžto se až na 4. stupeň vztahuje, z manželství pak, jenž se co do smluvní moci a váhy aspoň platnému *zasnoubení* rovná, jen až k 1. stupni zřetel k veřejné mravopověstnosti vzházel! Srv. Ginzl, Handbuch 2. Bd. S. 470.

Ostatně i z manželství, rovněž, jako svrchu o *zasnoubení* k manželství povědíno jest, zřetel k veřejné mravopověstnosti pochází, byť i o tom dotčené osoby ani nevěděly.

Při zřeteli k veřejné mravopověstnosti, pokud platnému manželství brání, to však zvláštní jest, že nikoliv neruší právního závazku k uzavření manželského sňatku, kterýžto právní závazek byl vzešel z předešlého *zasnoubení* k manželství; t. j. kdyby se byl někdo *zasnoubil* s Lucii, napotom pak manželství uzavřel s její sestřenicí, jmenem Bertou, tato by mu pak byla zemřela, prvé než byl s ní manželství vykonal, tu by ovšem mezi ním a pokrevenci zemřelé manželky jeho Berty až do 4. stupně místo měl zřetel k veřejné mravopověstnosti, kterýby mu bránil, že by nemohl s dotčenými osobami v platné manželství vejíti, avšak kromě té *osoby* (Lucie), s kterou se byl prvé k manželství *zasnoubil*, zavázav se jí tím,

že si ji za manželku vezme. Tak rozhodnuto papežem Bonifácem VIII., jenž ustanovil, že zřetel k veřejné mravopočestnosti jen *následujícímu* zasnoubení neb manželství brání, nikoliv ale *předešlého* zasnoubení neruší. „Ex sponsalibus puris et certis . . . oritur efficax ad impediendum et dirimendum *sequentia* sponsalia vel matrimonia, non autem ad *praecedentia* dissolvendum, impedimentum justitiae publicae honestatis. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, et postmodum cum secunda, prioris consanguinea, idem fecit, ex priorum sponsalium vigore, quibus per publicae honestatis justitiam ex secundis sponsaliis subsecutam (tehďáž totiž i z neplatného zasnoubení zřetel k veřejné mravopočestnosti pocházel) minime derogatur, ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus (cap. un. §. Ille vero. de spons. et matrim. in Sexto IV. 1.). Instrukce *eystettská* pak o té věci takto praví (str. 297): „Id insuper peculiare est huic impedimento, quod retro non agat, videlicet, quod sponsalia pura et certa per subsequens matrimonium ratum et non consummatum, cum persona, priori sponsae intra quatuor gradus consanguinitatis conjuncta, initum non dissolvatur ac proinde impedimentum hoc ex posteriori matrimonio sive valido sive invalido ortum locum quidem habeat in reliquis consanguineis scundae sponsae, excepta tamen priore sponsa vel respective sponso.“ — Tím se liší zřetel k veřejné mravopočestnosti od *svakrovství*, jímžto se ruší právní závazek, z předešlého zasnoubení k manželství vzešlý, tak sice, že by ku př. ženich A se svou nynější nevěstou B platného manželství uzavřítí nemohl, kdyby se byl po učiněném s ni zasnoubení — s její matkou, sestrou neb sestřenicí, aneb vůbec s osobou jí v 1. neb 2. stupni pokrevnou tělesně prohřešil. To vysvětluje z nařízení papeže Alexandra III. (1159—1181), jenž v zmíněné příčině rozhodl, že tomu, kdo by se byl prohřešil s matkou nynější

nevěsty své, nikoliv pak zároveň neobcovoal s řečenou nevěstou, pouze tolik povoleno býti může, aby, když za dotčené provinění vykoná přiměřené pokání, s některou jinou osobou, kromě své nynější nevěsty, v manželství vešel. Pak-li se ale byl zároveň i s řečenou nevěstou tělesně prohřešil, tu že se mu má za trest manželství dokonce zakázati. „Inquisitioni tuae,“ tak napsal řečený papež jistému biskupovi, „taliter respondemus, quod, si N. matrem sponsae suae cognovit, et sponsae nunquam carnaliter adhaesit, imponenda est ei poenitentia paulo major, quam pro adulterio, qua peracta, vel parte ipsius, poterit ex dispensatione cum alia matrimonium contrahere. Caeterum si sponsam cognovit, antequam matrem vel post, nunquam eam vel aliam potest accipere in uxorem“ (cap. 2. de eo, qui cognovit. IV. 13.). —

Zakládá pak se tato překážka platného manželství naprosto pouze na ustanovení církevním, nikoliv pak na ustanovení božském. „Introductum est hoc impedimentum, dī Schmalzgrueber (lib. IV. tit. 1. n. 96.), non naturali aut divino, sed ecclesiastico solum jure.“ Z čehož jde, že překážka ta lidí nekřtěných se netýče, jelikož tito církevní právomocnosti podléhají nejsou, jakož i to, že církev tu moc a to právo má, od dotčené překážky v obou pokoleních a ve všech stupních prominutí uděliti. Pokud k tomu biskupové rakouští od papežské Stolice splnomocněni jsou, a kterakže dotčeného plnomocenství užívati mají, o tom viz Instrukci pro církevní manž. soudy, §. 80. n. 4. 5. a §. 81.

Marcus Minucius Felix, křesťanský apologeta.

O okolnostech života tohoto muže jest nám velmi málo zaznamenáno. Bylot obyčejem u křesťanů dřevnějších století, málo řeči o sobě působiti, za to ale tím více jednati. Pouze nahodilé poznámky v jeho dialogu, některé krátké zprávy u Laktantia, a svatého Jarolima *Catalogus scriptorum ecclesiasticorum* dávají nám něco světla o jeho životě. Protož také nevíme ani místa kde, ani času, v kterém zrozen jest. Obyčejně se považuje Afrika za vlast našeho spisovatele, a uvádí se co důkazy buď některé africismy jeho díla, buď stejnost jeho výrazu s onými Tertulliána, Cypriána, Arnobia. Lézí na bledni, že takovým důvodům nižádná váha se přičísti nemůže, protože tato barvitost afrikánská ve slohu spisu Minuciova také i jiným způsobem se vyložiti dá. Minucius čítal spisy Tertulliánovy, a Cyprián a Arnobius byli seznámeni s dílem Minuciovým „*Octavius*.“ Než proto předce tyto důvody naprosto zavrhnouti nelze.

Co se týče ustanovení času, v kterém M. Felix žil, jsme rovněž poukázání pouze k důmínkám. Nižádný spisovatel ani souvěký ani pozdější nezaznamenal rok jeho narození aneb úmrtí. Z katalogu sv. Jarolima musíme však uzavíratí, že M. po Tertulliánovi a před Cypriánem psal. Neb v jeho soupisu církevních spisovatelů, který zjevně historickou posloupnost následuje, připomínají se tito tři apologetové v následujícím pořádku : Tertullian, Minucius Felix, Cyprián.

K témuž výsledku dojdeme, porovnáme-li blíže dílo Minuciovo „*Octavius*“ s dílem Tertullianovým „*Apologeticus*“ a se spisem Cyprianovým „*de vanitate idolorum*.“ Stává totiž mezi spisem Tertullianovým a Minuciovým patrná příbuznost, kteráž jen tím se vysvětliti dá, že pozdější spisovatel práci předchůdce svého znal a použil.

Tertullian jest však skrz na skrz tak původního rázu, že jemu každé nápodobnění cizé jest. Pakli jen trochu pozorněji do jeho spisu nahlédneme, přesvědčíme se, že vždy tvarem slov bojovati musí, která nové myšlenky křesťanské požadují, nemaje žádného ještě vzoru aneb příkladu před sebou. Z toho samo sebou následuje, že Minucius spis Tertullianův před sebou měl, a nikoliv naopak. Spis Tertullianův jest sepsán ku konci druhého křesťanského století (198 a 199 před Kr.); spis Minuciův zajisté tehdy nikoliv před tím časem.

V témž způsobu nade vši pochybnost stojí příbuznost spisu Minuciova se spisem apologetickým sv. Cypriána „de vanitate idolorum“; poslední jest takřka výtahem prvního. Byloby tehdy nejenom jisto, že spis Minuciův před smrtí sv. Cypriána (258 po N. K.), nýbrž také, že před jeho spisem „de vanitate idolorum“ (250 po N. K.) psán jest. Čas tehdy, kdy spis vydán, připadá v prvních 50 let třetího křesťanského století, a snadno víru přiložíme tudíž slovům dějepisce Marc-Antonia Coccia, jenž klade čas květu Minuciova pod papežství Urbanovo (223—231). I Jan Trithem píše: Minucius květl okolo r. 230 po N. K. Počítejme dále, že okolo r. 230 v úplném mužském věku, tehdy asi 40 let stár spis svůj sepsal, — k tomu nás opravňuje celý obsah, jakož i sloh tohoto spisu, — tudíž byl by asi okolo r. 190 narozen. Důmínka ta jest pravdě alespoň blízká. Rok jeho umrti naprosto určití se nedá.

Minucius Felix byl v pohanstvu zrozen; tohoto se teprve odřekl v mužském věku. Že dobu mladistvou co nejlépe použil, za to ručí jeho rozsáhlé vědomosti, s kterými se v jeho spisu setkáváme. Nicméně zdá se, že od poklesků mravního druhu prost neostal. V těchto byl *Januarius Oktavius* jeho věrný společník, jsa přítelem jeho od mladosti a spoludruhem v jeho studiích.

Ku svému životnímu povolání zvolil sobě dráhu prá-

vnickou a vyznamenal se co právní přítel a učený právník. Přestěhoval se do Říma a vyvolil sobě toto město za stálé sídlo. Také když byl ku křesťanství přestoupil, neodřekl se svého povolání, jako Tertullian, nýbrž setrval co právní přítel, jako dříve. Jeho velká právnická způsobilost spojena s velkými přednostmi ducha a srdce zdá se, že mu důvěru mnohých k vedení rozepřil jejich získala. Práce roční jej tak unavily, že lázni upotřebiti musil, aby síly bývalé opět nabyly.

Nebyl však pouze řádný právník a nejenom ušlechtilý člověk: byl spolu také věrný, soudilný přítel, jehož láska hluboký žal pocituje nad přechasnou smrtí svého milého soudruha, jehož křesťanské srdce však také s odaností těžkou ztrátu nésti, a v upomínce na bývalé přátelství potěšiti se dovede. Jest pln laskavosti naproti nevěřícím pohanům; jiného přítele, Caecilia, neodstrkuje od sebe, an tento se o pravdě křesťanské přesvědčiti nechce, nýbrž čeká, až by za příhodnou dobou i jeho milost se dotkla. Jakožto učenec budí naše podivení rozsáhlými vědomostmi v oboru oněch věd, které daleko za jeho povoláním leží. Veškerá pohanská literatura byla mu výborně známa; ve všech pověstech mythických byl obeznán, a pronikl soustavy veškerých mudrců. Znal nejenom na zemské kouli vše, jak tehdejší zeměpisné známosti zjeveny byly, nýbrž i tělesa nebeská ve své vědomosti zahrnoval. Ryzostí slohu a zvučností výrazu tak vysoko stojí nad svými současníky, že mnozí pro tuto příčinu se domnívali, že jej mají v doby mnohem dřívější postaviti, aby jej květu římské literatury více přiblížili. — Jeho hluboké a ostré pojmutí pravd křesťanských zaručuje každá stránka; zanícení pro víru křesťanskou jeví každé slovo jeho zlatého spisku.

Bohužel že od Minucia jen jedinký spis chováme, totiž onen naznačený *dialog*, který nápis „Octavius“ nese. Pakli i na jiných dráhách se pokusil, říci nemůžeme.

Jediný sv. Jarolím ve svém katalogu ještě o jiném spisu se zmínjuje: „de fato seu contra Mathematicos.“ Avšak i poustevníkovi bethlehenskému byl spis tento podezřelý, neboť sám hned přidává: „si tamen inscriptio non mentitur auctorem.“

Spis náš, jediný, který Minucius Felix vydal, aneb alespoň jedinký, který nám od něj zachován jest, má formu rozmluvy. Dle jména vítězného disputanta nese nápis „Octavius.“ Pravdivost tohoto nápisu stvrzena jest Laktanciem a sv. Jarolímem, kteří na mnoha místech opět a opět tohoto nápisu výslovně připomínají.

Rozmluva se vede mezi Januáriem a Oktaviem a Caecilíem Natalísem. Onen byl důvěrný přítel Minuciův od let mladistvých, zdá se také, že oba totéž povolání poutalo, a že Oktavius také dráhu právnickou sobě vyvolil. Výslovné potvrzení této důmínky nalazáme v 28. kapitole dialogu. Oktavius praví: „Nos tamen cum sacrilegos aliquos et incestos parricidas etiam defendendos et tuendos suscipiebamus, hos nec audiendos in totum putabamus.“ V těchto slovech se Oktavius zřejmě co „causidicus“ osvědčuje. Později se však museli odloučiti; neboť Minucius přesídlil do Říma. Oktavius přišel navštívit jej. A když spatřiv moře o plavbě mluví, leží na blízku důmínka, že mluvil o svém cestování po moři, a že své přihody vylíčoval. Jestli takto třetí kapitolu dobře vykládáme, nebude více nepodobno, že Oktavius z Afriky, snad ze společného bývalého rodiště, kde on svůj stálý byt měl, cestu vykonal, aby svého přítele překvapil. Dle výslovného svědectví Minuciova byl Oktavius již před ním ku křesťanství přestoupil. Která událost oběma přátelům k tomu podnět dala, o tom mlčí dějepis. Pakli jak se o Tertullianovi domníváme, zázraky, které křesťanství mučenníci před soudy pohanskými okázali, aneb pakli ponaučením některého rázného křesťana na světlo pravdy dospěli, pověditi se nedá. Ze spisu samého po-

znáváme, že Oktavius ženat byl, a sice, když onu známou návštěvu v Římě odbýval, ještě nedlouhý čas, neboť jeho dívky nemohly ještě plynně mluvit. (Octav. c. 2.) Caecilius Natalis naopak bydlel v Římě, ano zdá se, že s Minuciem svým přítelem pod toutéž střechou bydlel; alespoň o něm Oktavius praví, že v domě a mimo dům nerozdílným jest společníkem Minuciovým. Caecilius byl pohanem, a horlivým zástupitelem pohanstva. Co takový vystupuje v našem dialogu. On zná hájení Bohů uměle provést, a taktéž útoky na křesťanskou víru chytře navlésti. Avšak mohutnými odpověďmi Oktavia byl jinak poučen. (cf. Octav. I. et 40.)

Příčinu k našemu dialogu udává Minucius Felix sám následujícím způsobem: Vinobraní ukiádalo odpočinek právním jednáním a přineslo prázdniny soudcům a advokátům, tu přišel Januarius Oktavius do Říma navštívit přítele svého Minucia Felixa. Když byli oba přátelé sobě vzájemně sdělili, co se bylo od času, když byli posledně pohromadě, přihodilo, umluvili se konečně jíti do Ostie, slovnítného místa lázeňského za časů římských. Caecilius Natalis se k nim přidružil. Vyšedše všickni tři jednoho dne z města na procházku ku břehu mořskému, přišli okolo sochy Serapisovy. Caecilius pohan poslal modle na důkaz své úcty a klanění se rukou hubičku. To rozmrzelo Oktavia tak náramně, že Minuciovi předhůzky činí pro přátelství k tomuto muži, který ještě tak hluboko ve tmách pohanství pobroužen jest. Caecilius doleháním cítil se těžce uražena. Šel zamyšlen a mlče vedle obou, nebera více podílu na jejich hovoru, ba ani pozor více nedáda na to, co se okolo něho dělo. Tato neobvyčejná zasmušilost Caecilia přichází Minuciovi podivná; on se tedy velmi pečlivě po příčině táže. „Již dlouho zlobí mne slova Oktavia, v kterých Tebe pouze proto z nedbalosti viní, aby naproti mně tížeji vážící předhůzku nevědomosti metal. To musím tedy dále sledova-

ti Pakli tehdy Oktavius chuti má, jsem velmi ochoten, s ním o této věci se pohádati.“

Oktavius přijímá rukavici sobě hozenou. Posadí se na břehu mořském; a nyní počíná hádka. (cfr. c. 1—4 incl.). Minucius Felix nebéře podílu na hádce, aby bezprostředně v jejich rozmluvy se míchal. On byl co sudí ustanoven, vzal co takový své místo u prostřed mezi stranami bojujícími, a měl tehdy — když se věc přisně vezme — jenom ku konci svůj úsudek vysloviti. (cfr. c. 4 et 5.). Nicméně dovoluje sobě již ku konci řeči Caeciliovy přenáhlený jásoť výtěžný zástupitele model s několika slovy udusiti, ovšem nikoliv ku potěšení přítele svého. (cfr: c. 14 et 15). Po výtěžné odpovědi Oktavia neočekává Caecilius více nějakého rozsudku z úst Minuciových; pln radosti a ochoty prohlašuje se za překonaného, a Oktavia za vítěze. (cfr. c. 39.). Minucius jest takřka jen svědkem při této udalosti a vypravuje to, co jako svědek byl slyšel, a ku počtě vítězové nazval sdělenou rozmluvu „Oktavius.“*) Podává *Jos. Hausmann*.

Otázky konferenční v diecési Budějovické.**)

I.

Jakým způsobem katolická víra a katolické osvědčení k novému životu probuzeny býti mohou?

*) Také při dialogách Platonových má Sokrates povždy první úlohu. Proto jsou tyto vždy dle oné osoby pojmenovány, které po Sokratesovi nejvíce v rozmluvě podílu bérnou. K. př. Krito, Parmenides a t. d.

***) Hned od nastoupení Jeho biskupské Milostí Jana Valeriana r. 1852 konference kněžské vstoupily v život. První léta konaly se jen v sídle biskupském v Budějovicích a sice každou první středu každého měsíce: na všech brali ale vřelého podílu také kněží okolní. R. 1858 byly na celou diecési rozšířeny. Od těch dob mnoho dobrého již pojednáno, a mnohé spasitelné a nutné otázky zodpověděny.

Co hlavní prostředky byly udány: I. Vyučování
 II. Svátosti vůbec, svátost pokání a nejsvětější svátost
 oltářní zvláště. III. Církevní doby a svátky. IV. Veřej-
 ně a soukromné pobožnosti. V. Spolky a bratrstva.

I. Vyučování veškeré podává se v kázáních; v kře-
 stanském cvičení. Při kázáních nutno mít na zřeteli
 1. předmět, 2. způsob, 3. čas.

1. Máli kázání katolické žádané osvědčení vzkřísiti
 a k novému životu přivesti, musí mít výhradně *katolický*
ráz. Pouze mravoučná kázání nevystačí; ani taková, kte-
 rá pouze víře učí a ku cnosti vzbuzují, nedocílí toho, co
 nám v dobách nynějších zvláště potřeba káže. Naše ká-
 zání poskytovatí mají totiž úplný návod ku pravému ka-
 tolickému životu, t. j. okazati, jakým způsobem katolík
 svůj život zaříditi má.

K tomuto účelu byloby žádoucí: 1. Vyličovati
 křesťanský život svatých a Světic Božích častěji, než se
 posud dalo; 2. častěji mluvit o povinnosti, slyšeti slovo
 Boží, 3. schvalovati častější přijímání nejsv. svátosti, 4. za-
 chovávaní příkázání postního, 5. svěcení neděl a svátků a
 6. domácí pobožnosti v okrese rodinném.

Katolík má o své víře nabyti přesvědčení, a spolu
 také poznati, jakým způsobem může v ní živ býti. On
 má tak daleko přiveden býti, aby sobě za čest a za vel-
 ké štěstí pokládal, že jest katolíkem.

2. Co se tvaru a způsobu kázání samých týče, roz-
 hodnuto jest, že cyklická kázání vždy více a stáleji učin-
 kují. Toho dosvědčují kázání missionářův, a kázání
 postní. Kde tehdy vícero kazatelů se nachází, mají se
 usrozuměti a jeden druhého podporovati, kde však pouze
 jeden ustanoven jest, má vždy na předešlé kázání připo-
 menouti, nové připojiti, a takto ve spojení kázati.

3. Co se týče času, kdy kázání se drží, uznána vů-
 bec důležitost raních exhort a přání se vyslovilo, aby
 četně a pilně držány byly. Při tom bylo podotknuto

že jsou zvláštní doby a příležitosti, kde srdce lidské ku poučování s dobrým předsevzetím zvláště nakloněno jest, z čehož pak mimořádná, příležitostní kázání vyplývají. Těchto nemáme nikdy opominouti; obecnstvo jich rádo poslouchá.

Co se týče křesťanských cvičení, jest každý přesvědčen o jejich důležitosti. Oстане tehdy povinností duchovního pastýře, aby jich hodně mnoho držel, a o to usiloval, by jich pilně i dospělí navštěvovali.

II. Uznáno jest, že i zpovědník a zvláště on působiti může, aby katolické osvědomění probuzeno bylo. Má však vždy stejnými zásadami veden, a stejného vždy jednání ve zpovědnici píliti býti. — Dále má ku slyšení svatě zpovědi vždy hotov býti, zvláště na předvečer před velkými svátky vždy v zpovědnici seděti. Při této příležitosti pojednáno též o „casibus rese rvatis.“

Taktéž bylo za užitečno uznáno, aby se Tělo Páně nikdy mimo máe svatě nepodávalo, a pakli se to stane, pouze výmínečně. Se zvláštní slávou konej se přistupování dítek k stolu Páně a zejména první přijímání školních dítek odbývej se v neděli a ve svátek co nejslavněji. Konečně děj se zaopatřování nemocných vždy veřejně a způsobem dojemným.

Per incisum pojednáno dále o důležité otázce praktického bohosloví: *Jak se má nakládati s kajčnický, jenž se vyzdvají, že v lesích na cizím majetku škodu učinil, se zvláštním zřetelem na restituci.* Otázka sama v sobě na 2 oddíly rozpadává; předně hledí ku hříšnosti osoby; v jakém stupni se kdo prohřešil, dle toho stanoví se restituce; tať se opět dle rozličných hříšníků rozličně určití musí, ohledem na vnitřní pohnůtky hříchu, a na poměry majetku kajčnickova. Kajčníci bývají

a) docela chudí, kde krádež jediné chudobou vynucena byla;

b) zlodějové sice chudí, ale dílem také ziskem pu-

zeni k takové nepravosti, ježto část dříví ukradeného odprodávají;

c) lidé možní, k. př. sedláci, měšťané, atd. kteří nakoupivše dříví aneb částky lesa, jich k tomu používají, aby na škodu majitele více, než jim patří, sobě přivlastnili;

d) konečně lidé, kteří dle své služby, tehdy dle závazku a své povinnosti zavázáni jsou hájiti majetek svých pánů, kde se tehdy ku krádeži ještě hřích zpronevěření se povinnosti (*furtum qualificatum*) připojuje.

Při posuzování jednotlivých pádů *in concreto* uznáno za důležité, okoličnosti zvláštní věrně a bedlivě zkoumati k. př. počet přestupků, vnitřní pohnůtky, totiž: ziskuchtivost, náklonnost ku karbanu, ku pití atd. a zvláštní okoličnosti, v místnostech jednotlivých krádeží se zakládají.

Při poučování kajícíka vysvětlí se zvlášť: jak takové škody v lesích úplnou povahu krádeže mají; dále, že jest přiená povinnost právní, šetřiti cizého majetku; k uvážení se udejte smutné následky, které vyplývají z lehkomyšlného přestoupení oné povinnosti: pohoršení, zavedení k zlému vlastních dítek a čeledi, nebezpečí pro vlastní jistotu, úplná ztráta služby a tudíž i živnosti atd.

Hlavní však váha kladena buď na povinnost k náhradě, kteráž vyplývá z této krádeže, a na způsob a míru náhrady; co vzhledem na dotčenou rozličnost kajících povede asi k následujícím výsledkům:

ad a) V prvním pádu muselo by se právo a spravedlnost co možná nejvíce uvéstí v souzvuk; kde tehdy restituce i v nejmenším ještě vykonati se může, žádalo by se i to nejmenší; pouze v pádu úplné nemožnosti bylby prostředek k užívání, kterýž katolická mravověda ku vyrovnání práva a lidskosti poskytuje, totiž, aby — rozumí se *tecto nomine* — výslovné odpuštění majetnicko se vyžádalo. Přáti by bylo, aby se duchovní pa-

stýř své chudiny sám ujal, a s majetníkem sám ve zprostředkování vstoupil; *) chudým však naopak uložití by bylo co pokání nejpřihodnější, modlitby za majitele, kterémuž škody se staly.

ad b) Ta sama povinnost k restituci, která vlastně také i pro první třídu kajícníků nepřestala, nastává s dvojnásobnou příeností dle míry postupujícího provinění i v této třídě zlodějů; zvláště byli by ještě ku povinnosti zavázáni navrátiti alespoň peníze z prodeje vyzískané v jistých částkách a lhůtách, ačkoliv by, co se týče vlastní nevyhnutelné potřeby na rovno s první třídou chování býti musili.

ad c) Z úplna a v hotových penězích žádá se ale zapravení učiněné škody u těch, kteří do třetí třídy náležejí; avšak i zde jakési lhůty povoliti se mohou.

ad d) Ještě přísněji platí o třídě čtvrté. Zpronevření se povinnosti přitěžuje zločin a činí přestupníky — hlavními příčinami škody. Zpronevěřilý škůdce jest přede všemi ostatními k restituci a sice in solidum povinován; což platí také i tenkrát, kdy koliv se několik osob k uškození smluvilo; ježto se předmět škody na díly rozvrhovati nedá.

Konečně byla otázka navržena: „Komu se má restituce dáti?“ Oné osobě, jejíž právo poškozeno bylo, tehdy nejdříve oprávněnému majetníku aneb počasnému uživateli; ať jest již osoba privátní aneb mravní: obec, kostel' atd. Nelze-li vše aneb náhradu za ni bezprostředně v ruce dáti pánu oprávněnému, — co také platí

*) Pohnůtku ku kradení dříví v lese podávají nazvíce majetníci lesů sami, kteříž buď sdražují kupevání dřev v menších částech, aneb ani zásobu ku prodeji na místě nemívají, stojaté lesy jen velikým obchodníkům prodávající. Který duchovní by přístupu měl k majitelům lesů a úředníkům jejich: necht se tedy přimlouvá, aby se chudině poskytla možnost opatřiti si za menší peníz nevyhnutelné potřebné palívno.

Red.

zvláště o obcích aneb farních lesích, — má se zásada mravovědy zachovati, že věc majetníkovi také na způsob prostředkující navrátiti se může, když se k dobrému oněch vynakládá, a vůli rozumné jejich zadost činí. Jsou tedy také výmínečnou restitucí dávky chudým té obce, a nadání ad pias causas. Že kdekoli toho potřebí, zpovědník prostředníkem jest, přede všemi povoláním, samo sebou se rozumí.

Na základě dalších porad vyslovila Jeho biskupská Milost ve zvláštních řečích pastýrských a při vhodných příležitostech zásady v čísle III., IV., V. navržené. Práli bychom, aby tyto řeči a veškerá ostatní ponavržení otiskem a vydáním zvláštním širšího obecnstva nalezla. Stalo se již tak s řečmi a listy pastýrskými p. kardinála Rauschera ve Vidni; než jestli práce tohoto veledůstojného hodnostáře rakouského hlubokou učeností vynikají, neostávají pozadu řeči našeho velepastýře u poznání potřeb časových a prostředků a léků navržených, a to jest věc, na kterou v době nynější právě největší váhu klásti dlužno.

II.

Z jakých příčin mnoho nemocných v čas nedává se opatřiti svátostmi umírajících, a které jsou naproti tomu prostředky?

Příčinou neblahého tohoto výjevu bývají: 1. Praktická nevěra; 2. předsudky a 3. lékařové. Prostředky naproti tomu uznány:

ad 1. Pokud praktická nevěra osvědčující se přeceňným života pozemského na příčině jest, že se odkládá přijímáním svátostí umírajících, hleďž duchovní pastýř, kdy a kdekoliv se mu nahodí, pracovati v ten směr, aby vznikla mysl nebeská a tužba po prostředcích, kterými by docíliti se dalo smíření se s Bohem, i poklid v Bohu s sebou samým. Jedná se o věc velmi důležitou, totiž o napravení srdce lidského, a zvláště, jakby opět získá-

ni a v proud božského života nazpět mohli uvedeni býti lidé, kteří se od církve vzdálili. Dílo toto jest ovšem těžké, a povedení závisí nazvíce od milosti Boží. Velkého užitku přineslyby spolky katolické, bratrstva, missie. Bratrstvo, které by se o pěstování a rozšíření domácích služeb Božích, o častější přijímání svátostí vůbec a v pravý čas jejich přijímání u nemocných zvláště zasazovalo, dočkalo by se v tomto směru velkého působení.*)

ad 2. Namítá se, že prý svátostí umírajících jsou výkony slavného zasvěcení k smrti, aneb výkony náboženské, kterými se mysl a srdce tisní, a takto prý lékařskému vynasnažení na ujmu bývají atd. Tu musí duchovní zprávce pokračovati ve způsobu, jakým proti velikým předsudkům bojuje, a vyvrátiti klan důkladným poučováním o bytosti, moci a účincích těchto svátostí, anobrž i zkušeností doličiti, že naopak ve svých vyšších účincích poskytují novou sílu k vítězství nad smrtí, a působení fysických léků znamenitým způsobem podporují potěchou a poklidem, který se pak v duši rozlévati počíná.

ad 3. Jest-li lhostejnost lékařova na překážce, má jej upozorniti duchovní zprávce ne jenom na veškeré vládní rozkazy v tomto směru vydané a pohnouti jej, aby sám nemocného přiměl, by se opatřiti dal z pobožnosti raději dříve, nežby nemoc se stala nebezpečnou. Praxis ve špitálech platící spravedlivě si váží nejvyšších těchto zájmů člověka; — nemohlali-by, a nemělali-by všeobecně zavedena býti?**)

Podává *Jos. Hausmann.*

*) Snad by získání důvěrných přátel nemocného a obezřetné jejich sprostředkování k účelu nejspíše přispělo. *Pozn. Red.*

**) Pravidlem totiž ustanoveno, že každý nemocný do špitálu donesený hned svátostmi opatřen bývá. *Red.*

Jiný náhled o farním konkursu.

V šestém sešitu našeho časopisu stěžoval si jakýsi velebný pán na obtíže *farního konkursu*, na dalekou cestu, málo peněz, a na řeč, v které tato zkouška se drží. Neš co by řekl, jaké před 80 lety obtíže kněžím překážely, když železnic nestávalo, a celá Šumava ještě do arcidiecése patřila? a co ještě památnějšího, když i vikariáty 6--8 hodin a více od jednotlivých far vzdáleny byly? Tak: k. př. vikariát v Nepomuku aneb v Břeskoviích sahá tohoto času až na hranice bavorské. Kým p. dopisovatel k nám zavítá, a se přesvědčí, jaké asi tenkrát cesty byly, o kterých v kraji více ani zdání není. A že i tenkrát málo peněz mezi pp. kaplany bylo, lze se domýšleti; farní knihy památní dosti důkazů na to uvádějí; tak ku př. na začátku tohoto století upadli farářové okolní (ovšem rurální) v takovou bídu dodáváním válečných potřeb a příplatky na tak zvaný „Vorspann,“ že úřadové patrimoniální jakousi sekvestrací nad nimi držely.

Dále na latinu stěžovati nemusíme, neb právě tento jazyk poutá nás co nejvíce ke středu církve katolické, ku svatému Otci v Římě, a kněz na venku, pakli zvláštní pilnosti lekturu zbožných děl v jazyku tomto za úkol si vezme, snadno tento tak krásný, lahodný a právě slovanským tak příbuzný jazyk zapomíná. A přece jest právě tento jazyk svazkem, který nás ke všem učencům všech stavů a oborů po celém světě poutá, a alespoň posud při všech bojích svou universálnost naproti veškerým jazykům živým vítězně zachoval.*)

*) *Pozn. Red.* Spisovatel „Slova o farním konkursu“ naprosto nezamítá latinu: zehrá jen proti nepraktickým učeným otázkám. A však moudře se již tu i tam dovoluje odpověditi na latinskou otázku německy nebo česky. Poslední svoboda jest ovšem řídká, podmíněna jsouc osobností a dobrou vůlí synodálního examiatóra, umí-li vůbec česky, a chce-li té výhody popřáti mladému kně-

Dále ale nejmenovaný velebný pán uvrhnouti chce novou práci a zaměstnání pp. střídníkům, aby se totiž *examinátoři****) stali.

Než, nastojte, kam pak časem přijdou tito ubozí páni střídníci, ježto jim beztoho správa a dohlídka na církevní jmění co nejdříve se odevzdá. Kdyby neměli svou správu duchovní, pak ovšem by se věc ta provésti dala, — ale v nynějších okolnostech věc jest naprosto nemožná.

A jaká jiná cesta, poznati pokroky vědecké mladého kněze, než jakási zkouška, která se alespoň po 3 letech na vinici Páně strávených žádá: an právě teprvé v praxi ne jenom získané vědomosti na ústavě bohosloveckém v život se mají obracet, nýbrž, nač vlastně nejvíce váhy klademe, charakter celého kněze se teprvé vyvinuje a utvrzuje. Nezbyvá opět nížádného prostředku, než jakási zkouška a osobní se představení.

Než řekne někdo: „Lékař a právník odbudou své zkoušky, a mají do smrti pokoj, kněz má pořáde zkouškám se podrobovati.“ Odpovídáme: Analogie tato neplatí u nás. Odvoláme se na článek v Pozoru č. 256 „o svobodě advokacie,“ kde na posměch vědy a na důkaz podlého nynějšího směru materialistického ve všech oborech tato co jakási živnost se z jedné strany považuje. Náš stav se s onými nijakž na rovno stáveti nebude. Naše povolání neustále u vědě a modlitbě čerpati musí nový život, jsme duchovní mužové καθ' ἑξοχην, ježto my

zi, jenž v praxi nejdříve se pachtí, aby se přiučil našemu v theologii zanedbanému jazyku národnímu, a za několik let zase vyhledati musí latinské expliky, aby se opět zaslavil v termíny školské. Soustava naše chce, abychom se pořád učili pro školu a k vůli p. p. professorům. R.

**) Při konkursu se neexaminuje; práce se odbývají nazvíce písemně; katechisovati a kázati slychá p. vikář konkurenta při jiných příležitostech a posuzuje jich v roční zprávě o visitaci kanonické. Úřednímu cifernictví snad se jinak vyhoví, na př. pomocí laiků k tomu schopných a volných za skrovnou odměnu. R.

neustále z božských pramenů milosti Boží rozdávající, opět také zásoby své hojně rozmnožovati *) musíme, pakli nám a našim světeňcům k záhubě poklady tyto zaniknouti nemají. Z tohoto stanoviska pak zkouška taková nic obtížného, ba naopak radostného dosti v sobě zahrnovati bude; neb podá p. kandidát účet z plnosti srdce svého co učitel umělý v království nebeském, jak evangelista Páně sv. Mat. v kap. XIII. v. 52. naznačil.

Blížších okolností a pravidel při zkouškách nynějších ovšem neznáme, než víme dobře, že se bez toho jen jedenkrát tato zkouška žádá, — a při uznání hodnosti a zásluhách žadatele pak povždy dispens se uděluje, ano v mimořádných pádech docela také od zkoušky se upouští.

Konečně nechť tento velebný pán laskavě náhradu jakousi udá, která by farní konkurs zastoupila, an posud sněm tridentský, pražská synoda a článek konkordátu XXIV. zřejmě tuto výminku ku dosažení jakéhos beneficium žádají. Lehčeji ovšem věc chtějí vyzdvihnouti, — mnohem obtížněji, lepšího cos za náhradu dáti. Než i o toto hodláme se pokusiti, a sice v jiném dopisu, jak práce duchovní tomu dovolí, a pakli vůbec myšlenky kde vyslovené uznání naleznou. Již však končíme se slovy sv. Augustina: „In omnibus charitas.“ **) H.

*) Velice by se mýlili duchovní páni, kteří by se domnívali, že by povolanci k jiným úřadům a službám na tom přestati mohli, čemu se ve škole naučili. Administrativní úředník musí bez ustání přibírat si vědomosti nových zákonů, nařízení a instrukcí beskočných. Tak též advokát, notář — a což teprve lékař, nechcali zůstatí pouhým mastičkářem? R.

**) „Charitas“ pomůže! Spisovatel „slova o f. k.“ nechce vyzdvihnouti konkurs cirkví moudře nařízený: ale vyhledává úlevu materiálního. Vyjednejte nuzným duchovním dícty na konkurs, a rádi pojedou do sídla biskupského. Snad by nové svatovojtěžské dědictví v této stránce přispěti mohlo svou pomocí! — R.

Dodatek ke mším votivním.

De caecutiente dispensato ad legendam Missam votivam B. M. V. et de Requiem.

Jak známo, kněz trpící u vysokém stupni na slabost zraku, dosahuje výsady, že smí denně čísti votivní mši de B. M. V. aneb dle možnosti de Requiem. Předpisy sem náležející jsou tyto:

1. Povolení k této mši uděluje papež, aneb vlastně s. Congregatio Concilii. Biskup může to povolení udělit pouze na základě zvláštní apoštolské fakulty (S. R. C. 12. dubna 1823).

2. Ztratí-li kněz, na základě velké slabosti zraku privilegovaný, v dalším čase zrak docela, žádati musí o nové povolení.

3. Takový kněz má použití assistence jiného kněze, když tomu potřeba káže, aneb když to v oné listině přikázáno jest; zcela osleplý jest sub gravi zavázán k této assistenci, kdyby to i v oné listině ani přikázáno nebylo. (S. R. C. 12. dubna 1823).

4. Povolení, čísti denně votivní mši de B. M. V. vztahuje se na všechny dny a svátky, ani nejvyšších nevyjímaje, tehdy také na svátky a neděle I. classis. (S. R. C. 11. Sept. 1847).

Poznamení: Na hod Boží vánoční čísti smí jen jednu votivní mši de B. M. V. (S. R. C. 11. dubna 1840).

5. Knězi takovému na libostí pozůstaveno, chceli používati skrz celý rok, formuláře „a Pentecoste usque ad Adventum,“ — aneb voliti čtyry formuláře votivní „de Beata,“ dle rozdílnosti církevního roku (S. R. C. 12. dubna 1823).

6. Tato mše votivní B. M. V. se čte povždy dle zákonů platících pro mše votivní. Má tehdy ohledem na předpisy následující ritus:

a) barva roucha mešního jest po celý rok bílá; (S. R. C. 20. září 1806), at jest ve mši denní barva jakákoli předeepsána.

Ano i na neděle v postě pravidlo toto netrpí výminky (S. R. C. 23. února 1839).

b) Tato mše čte se povždy bez Gloria (jedině soboty jsou vyminěny) a bez Credo, a to sice i na veškeré neděle, a svátky mariánské a jejich oktávy. — Pakliby ale dovedl tento kněz na den připadající mši čísti, jaká v souzvuku jest s officium de B. M. V., jest mu to dovoleno dle rozhodnutí S. R. C. dd. 11. září 1847 a měl by se v tomto pádu řídit dle ritu sváteční mše.

c) Jako vůbec u privátních mší votivních, jsou také při této nejméně tři orace; první ze mše votivní, druhá de Spiritu sancto, třetí připadá pro ecclesia aneb pro papa. (S. R. C. 20. září 1806.) — Aby se orace dne připadajícího kommemorovala, není zde nižádného závazku (S. R. C. 16. března 1805.).

7. S touto výsadou denně moci čísti mši votivní de B. M. V. jest spojeno povolení, čísti mši de Requiem na dni feriální. Ovšem se zde vyrozumívají pouze ony ferie, na kterých vůbec privátní mše de Requiem povoleny jsou, nikoliv však ferie privilegované vigilie (vánoční, sv. tři králů, a svatodušní) a oktávy (vánoční, sv. 3 králů, velikonoční, svatodušní a Božího Těla). Na tyto dni, v které privátní mše de Requiem zapovězeny jsou, čte mši votivní B. M. V. (S. R. C. 20. září 1806. de Herdt. Tom. I. Pars. I. n. 22.)

Avšak nestává nižádné povinnosti knězi, kterýž touto milostí obdařen jest, aby na dni, na které tichá mše de Requiem povoleno jest, četl tuto mši, nýbrž on může povždy, tehdy i na tyto dny, obětovati svou obyčejnou

mši „de Beata.“ (S. R. C. 12. dubna 1823. —
Tom. I. Pars. I. n. 22.).

Z pastorálního listu arcidiecése Mnichovské r. 1861
podává P. Jos. Hausmann.

Manželstva v pokrevenstvu.

Francouzský lékař Dr. *Devoy* proskoumal 121 manželství mezi pokrevnými příbuznými uzavřených. Z těchto bylo 22 docela neplodných, v 17 pádech připadal větší počet prstů, při 2 scházel prst malíček, při 5 se vyskytly koňské nohy (šantaly), při všech ostatních dětech bylo zdraví jejich více méně nestálé a slabé. Hluchoněmota aneb vysoká, vodnatelná hlava atd. atd. ukazuje se co častý následek v takových manželstvích, taktéž i přechasto teprv u velmi pozdní době záhy se vyskytují; vyvinutí tělesné i duševní vůbec povždy se zdržuje. Čím bližší stupeň pokrevenstva, tím smutnější jsou následky. *Lewis*, americký lékař vytknul výsledky 28 manželství mezi bratranci a sestřenicemi a 6 manželství příbuzenstva ve čtvrtém stupni. Z těchto rodin zůstalo 7 docela neplodných, při manželstvích v třetím stupni počítáno v průměru 6·87, při ostatních však 7 dětí. Ze 192 dětí těchto rodin zemřelo 58 krátce po narození; mezi ostatními, co na živobytí ostaly, bylo 47 zmrzačených, a nemocem podléhalo více méně nebezpečným; 23 jest skrofulosných, 4 epileptické, 2 docela slabého ducha, 2 němé, 4 na polo bláznivé (idiots), 2 slepé, 2 hrbaté, 5 albinos, 6 mají slabý zrak, 32 churaví vůbec. Vůbec velmi málo z nich jest docela zdrávo. Manželství v příbuzenství podporují nad míru rozšíření a zakořenění rodinných nemocí; ano když i obě strany docela zdravý jsou, okazují se skázyplné následky těchto protipřírodných sňatků, z kterých také velmi malý počet úplně šťastnými bývá, poněvadž přechasto mezi manžely zášť a

odpornost se vyskytuje (obyčejný následek poněkud vynuceného manželství.

Po druhém, třetím atd. manželstvu v jedné a tétéž rodině stanou se dítky vždy slabší a slabší, a tvoří se konečně při nich zvláštní stejný typus obličejů. — —

Nechť tato čísla nerozumným rodičům a snoubencům samým oči otevrou, aby podobným neštěstím stížení nebyli. Konečně i čistota mravů ve všech rodinách do velkého nebezpečí upadá, ježto se mnoho věcí pod záštitou pokrevnosti za dovolené považuje, které ale nijakž mravně dovoleny nejsou.

Podává P. Jos. Hausmann, farář v Dešnici.

Církevní umění.

Mosaika.

Mosaika (opus musivum, mosaicum) jest malba z malých barevných kamének uměle vykládaná. Již v šeré starobylosti známo a provozováno bylo toto umění u Peršanů, Řeků a Římanů a sice nejvíce k ozdobě podlah a stěn ve chrámech a příbytcích soukromých. *Křesťanstvo* použilo tohoto způsobu malby k témuž účelu pro jeho důkladnost a trvalost, vlastnosti to, které při vobrazování věčných pravd zvláště musely býti v úvahu a na zřetel brány. Po dnešní den zachované mosaiky na nejrozličnějších místech Východu a Západu, zvláště pak v Římě svědectví vydávají o této přednosti a veliké zálibě, s jakovou toto umění pěstováno. Apsidy se zářivaly ve zlatě a svatými obrazy, vzdělanými z mosaiky, ano i vysoké stěny chrámů byly obvěšeny takovými obrazy druhu nejkrásnějšího.

Nejkrásnější obraz v mosaice z dob staršího Říma je ten, který za času papeže Cölestina I. (424), zhotoven byl ve chrámě sv. Sabiny. Oblouk vítězoslavný nad hlavním oltářem ozdoben v tom chrámě 15 obrazy popr-

sními, u prostřed nich obrazen Pán Ježíš: na jedné straně jemu po bokn Betlehem, na druhé Jeruzalém; nad tím vším 9 holubů. Též chrám Maria Maggiore má mozaiky ze století pátého. — Malba mozaiková byla provozována ještě až do X. a XI. století všeobecně, a to sice zvláště v Itálii, a však i ve Francouzích a v Německu. Všecky tyto staré malby jsou na nejvýš vážné a důstojné, a podávaly pro malbu na stěnách vlastní, církevní typus.

Co se týče *techniky*, bráváno na malbu těch mozaik obyčejně kaménků nebo skla.

Stávalo *tré* druhů mozaiky: 1. *veliký* (opus tessellatum); 2. *prostřední* (opus sectile); 3. *malý* (opus vermiculatum).

Mosaikou velikou slují ony krásné, geometrickými figurami a arabeskami a symbolickými postavami ozdobené podlahy v domech a chrámech.

Mosaika prostřední pozůstávala z velmi malých, rozpilovaných různobarevných kousků mramorových; z nichž se skládávaly obrazy na stěnách umístěné, a na pohled z daleka vypočítané a vyměřené.

Mosaika malá složena je z nejtenších kousků nitek sklených, jejichžto tenkostí bylo možná, téměř vytvořovat věci nemožné; na 1□“ 1000 nitek. Již v době klassické upotřebováno dlouhých nitek sklených tenkosti téměř mikroskopické k vyobrazení menších mozaik, které měly cenu skvostů (juvelů). Kreslení pronikalo tu celou hmotu a látku, i dala se tato rozkrájeti na tenké vrstvy, a tak rozmnožiti ty obrazy.

Bohužel i toto krásné umění zcela téměř zaniklo pro potřeby církevní. Jenom v *Římě* bylo zachováno, a tam neustále provozováno. Kopie mozaikové orginálních maleb Rafaelových v chrámě sv. Petra jsou tak outlé a jemné, jako malby na nejtenčím plátně. V novější době jsou známy mozaiky v obnovené basilice sv. Pavla vně

Říma. Vedle Říma je Florencie, která tyto 'malby u větší míře pěstuje. Mosaika florentinská užívá jen kaménků, římská litiny sklenné.

Kdo navštívíš Vídeň, zkoumaje památnosti tohoto města, neopomíň navštívit chrám Panny *Marie de Rotunda*, kterýž druhdy byl klášter Minoritů, kdež tělo našeho nešťastného hrdiny, na poli Moravském padlého, několik dní bylo vystaveno na odív. — Tam nyní mají kupci a jiní obyvatelé města Vídně, kteří jsou národnosti *Vlaši* své služby Boží, pročež tento kostel *vlašským* či *italiánským* slove.

Přijdeš-li do toho chrámu, zajdi v levo k oltáři po-
bočnímu; obraz oltáře toho do stěny vsazený a vzdělaný je mistrovská práce mosaická, a představuje *Večeři Páně* podle vzoru Leonardo da Vinci.

Tento obraz obnoviti dal *císař František I. velkým* nákladem a darovati ho ráčil *vlašskému* tomuto chrámu.

Dr. Bílý.

Polemika Hlasů ze Stonu.

Viz svazek II., V. a VI.

4. Na mnoha listech dotčeného protestantského časopisu vyčítá se napořád *nesnášenlivost* náboženská církvi katolické. Starý a věčný to nářek! Rádi bychom věděli, jaký as ideál o snášenlivosti náboženské mají vydavatelé *Hlasů ze Syonů*. Předložili bychom jim otázky: *Možná-li* filosofická, theologická, dogmatická snášenlivost? *Možno-li* smířiti protivy: Písmo stačí — písmo nestačí; písmo jest každému světlé — písmo není všude světlé; pravidla: každý si může svobodně vykládati písma, — *autorita* církve rozhoduje o rozličných výkladech písma. Smysl slova *Jest* = co: jest = bude = znamená; a t. d. My upřímě pravíme, že neznáme theologické, ba ani filosofické snášenlivosti: hlásíme se ale k zásadám snášenlivosti *občanské*, kdež jí pro rozličnost obyvatelstva ohle-

dem na náboženské přesvědčení státní moudrost zákono-
dární ku blahobytu vezdejšímu za nevyhnutelnou pro-
hlásila. Občanská tato snášenlivost srovnává se dobře s
praktickým pravidlem křesťanské lásky. Snášenlivost
toho druhu ale nerozšiřujeme až k církevnímu indiferen-
tismu, v který se za dnů našich obléká náboženská vý-
střední svobodomyšlnost, jež vlastně nic není, než zaku-
klená vlažnost u víře a snad i zakořenělá bezvěra. Než
není zde místa abychom se do rozbírání té věci dali, my
se ptáme oddělených od nás vyznavačů: Zdaliž pak
jejich zbory a panevnické a zároveň církevní hlavy po-
dali důkazů větší snášenlivosti? Na př. Anglicko —
Švédsko? Obrázky o snášenlivosti všech sekt prote-
stantských podali jsme v ročním běhu 1861 našeho časo-
pisu v člancích: Biskupská sídla v Němcích na počátku
třicetileté války na str. 189 a 269 i dále, a v letošních
člancích: „Církev bez papeže.“ Neuvedeme zde ještě
dokladův z historie vysokých škol pražských z XV. a
XVI. století, odkudž katoličtí mistrové byli naprosto vy-
loučení, připomeneme jen stíhání českých bratří ze stra-
ny pražských mistrů pod obojí a dále těchže netrpení
v krajinách protestantských na př. v Sasku. Do *Památek*,
časopisu musejního (dílu V. s. 1) napsal p. Karel Tief-
trunk zajímavý „příspěvek k dějinám exulantů českých.“
Patrný důkaz o *nesnášenlivosti saských luteránů s českými
bratřmi* nám tu podán. Čteme tam na str. 29:

„Přičiněním jeho (M. Sam. Martina z Dražova) vy-
šlo v květnu 1635 přísné nařízení z konsistoře Drážďan-
ské k superintendentovi a úřadu Pirenskému, „aby se
hned při oné konsistoři dostavili; zde jim uloženo, aby
*od konfessi české, protože kalvínstvím podezřelé, upustili, vy-
znání Augspurského přijali* a knězem Martinem z Dražova,
jim představeným, aneb německými kněžími se spravo-
vali, *chějí-li dále v zemi zůstati.*“ Ano „v červnu téhož
léta bylo 47 osob bratrského vyznání, mezi nimi také
někteří z vyšších stavů, obesláni na radnici Pirenskou.

před superintendenta a městský úřad. Zde jim přečten druhý dekret, v němž poručeno: „*Kdož nechť z bratří k Augspurské konfesí přistoupí a německými řády se spravovati, aby se do tří neděl jinam vystěhovali.*“ Tu se jich mnoho vystěhovalo z Pirny do Frankfurtu nad Odrou, do Kotvice, Berlína a Polska. S jakousi kyselostí přezdíváno tehdáž Martinu z Dražova „*českého papeže.*“ —

Abychom se již ani do minulosti nezabírali, předkládáme na uváženou co z Evangelických církevních novin z Pešti přešlo do — samých Hlasů ze Siona (1861 č. 6. str. 51): „*Možno,*“ píše tam p. Podhradský, „*možno,* že my po zavrnutí *patentu* v Uhrách zůstanem při naší *svévolné autonomii bez zákona* a na dále jen *suchými* protestanty, Vy ale při vašem *patentě* zůstanete a budete ještě obživnějšími *evanjelíky*. My zde v Uhrách, po porážce *patentu*, stali jsme se *tisíc hlavými papežátkami, anathemizujeme a exkomunikujeme se vzájemně, až se tak kosti našeho Luthera tam ve hrobě hýbou, protestujeme proti všemu, co nám jen pod zuby přijde, jen neprotestujeme proti nám samým, neprotestujeme proti našim vlastním daremno- stem, ničemnostem, naší necírkevnosti a jiným našim nedokonalostem.*“ K těmto upřímným slovům netřeba nám přidati komentáru. Víme tedy, že bylo a jest i mezi protestanty mužů, kteří nedávají slovu *snášlivosti* smysl svobodověrců a ovšem lhostejní nejsouce u víře i politického svého postavení používají ku potlačení nekalvinských protestantů. Takový at mlčí a nevyčítají katolíkům *nesnášlivost*.

5. Ve zprávě nadepsané: „*Slavnost navrácení svobody a právního postavení evanjelické církve obojího vyznání*“ (v č. 10. r. 1861) čteme: „*Porážkou na Hoře Bílé pohroben jest národ český, pohrobena jest církev česká.*“ Uznávajíce tuto pravdu, ptáme se: *Kdo jest vinnen tohoto pohrobení?* Odpověď: Onano malá část církve české, která odstoupivši od kompaktatů chytře sobě osobo-

vala právo stávu řečených pod obojí. Na jiném místě ukázali jsme, kdože byl poražen na Bílé Hoře? Žoldnéri německé strany stavů protestantských v Čechách, jenž sotva že bitva počala, hanebně na útěk se dali, pod vrchním velením německých vůdců zvolených od ničemníka Falckého Bedřicha. Jen tato strana ve Vitemberce a jinde v protestantských Němcích vypěstována nese vinu na celém neštěstí nebohého národa českého, kterýž nazvíce se řídě jen články opovržených a zadaných kompektátů netečně se díval na běh věcí, kterýchž do rukou vsali lidé zuřiví proti katolické církvi. Žádným právem nemohou protestanté uvalovati politickou zkázu národa českého na katolíky; ale musí ji přčísti přiemřěnému fanatismu a politické nemoudrosti svých protestantských předků. Jakých pohrom by si byli uspořili Čechové, kdyby, jak jim radil věhlasný *Bohuslav Hasisteinský z Lobkovic* v listu svém k Jonu z Domašlavic, r. 1494 byli se smířili s církví římskou? Položíme tento výstražný a vlastenecký list*) výtečného pána katolického k uvázení:

„Co se po mnohá léta ani lahozením ani vyhrožováním vymoci nedalo, nyní, jak se za jisto praví, z dobré vůle k místu přijíti má: páni Pražané totiž a celá obec do lůna církve se navrátiti hodlají; i již prý se vypravují poslové do Říma, kteří všecko, oč mezi nimi a stolicí apoštolskou rozepře byla, papeži k rozsouzení podati mají. Raduji se nad míru, anobř nechápi velikost radosti své. Neb může-li býti kdo tak nevděčen vlasti své, jenž by se z obrázení tak slavného města, hlavy země české a ozdoby říše z celého srdce neradoval? Není pochyby, že dle příkladu Pražan také ostatní města lépe se rozmyslí, ano zdá se mi, jakobych za jakousi záclonou navra-

*) V. Bohuslava Hasisteinského s Lobkovic věk a spisy vybrané. V Praze 1836.

ceti se opět viděl onyno časy přebížené, jací pod císařem Karlem bývali, když do tohoto květoucího města všickni sousední národové putovali, jelikož mimo ně nebylo v púlnočních krajinách učení slavnějšího, aniž obchodu živějšího. Za dnů našich ovšem se od vrohu alávy daleko uchýlilo: než nadítise smíme, že co Karlem způsobeno, to samé moudrostí a setrvalostí našeho krále a pána k cíli bude dovedeno, pokud jen Pražané, k sobě přišedše, nejen obecní, ale spolu církevní správu vedlé jeho žádosti a přičinění zříditi si dopustí, jaký oumysl nyní patrně na jevo dávají. Prahu nevýslovnou žádostí, aby podniknutí tak blahodéjné, a obecným počaté usnešením, co nejdříve utěšeného a každému pravému otiteli vlasti žádaného dosáhlo konce! Rozvažují-li ale obyčej nezkušeného množství, každým větru zavanutím sem a tam se klátícího, obávám se, aby onen starý vrah svými chytrostmi nepřekazil a nezrušil i toho předsevzetí. Neboť nalezájí se lidé, kdož cností vynikati nemohouce, zkažením jiných k bohatství a hodnostem přijíti doufají. Takoví ke všeličemu lid navozují, u jedněch rozvírajíce nedůvodné podezření, druhých kojíce nadějí novot. Předzvídajíť, že, bude-li vše smířeno a utišeno, vážně jejich nebudou míti více průchodu; pročež bouřky a různice počínajíť, aby v převrácené obci dosáhli, čehož v zachovalé a dobře spořádané dojíti nemohou. Ku potvrzení toho není potřebí uváděti příklady z letopisův řeckých, římských a jiných cizých národův; Praha jediná takových nazbyt podá. Pročež nepředejde-li se záhubným obmyslům takovým vši možnou péčí a opatrností, vyvedení záměru toho — ač bych nerád zde chtěl prorokovati, — žádati spíše než doufati se dáva.“

„Ovšem původové podniknutí toho, ač mi neznámí, zdají se mi nemálo připovídati. Neb cokoli posud počali, nemá do sebe nic nejapného a váhavého, ale svědčí o jejich opravdové vůli, neunavené snažnosti, vážné a šle-

chetné myslí a vroucí u víře horlivosti. Doufám tedy, že i dále bdíti budou v čas náhlící se bouře, obrátíce všecku svou péči a mysl k vyvedení toho svatého skutku; i přispěje jim pomocí svou Pán, pro jehožto čest a slávu vydávají se v nehody a nenávisť u lidí bezbožných. Ó jaká pak bude jejich u Boha neskonalého, jaká u lidí dobře a šlechetně smejšlejších zásluha? záslužno-li jest vyvésti z bludu jediného člověka, čím více, vyvede-li se z něho celý národ? Slavno-li jest, vybavití vlast ze jha násilného: mnohem slavnější býti musí udušení zárodu a semene nesvornosti, a napravení porušených a převrácených mravů. Sláva jejich nebude Čechy obmezena, ale rozšíří se po zemích, přeletí moře, a velebena bude jazyky a spisy národů všech; i potomstvo slaviti bude cnost, ano žádný věk nevyhladí památku jejich!“

„A co medle dím o samé Praze? Neklame-li mě smysl můj, brzy dojde zvelebení utěšeného. Naděje té poskytuje mi sličné její položení, zdravé povětří a nadbyt všech k obživě potřebných věcí. Obchodem zlidnatí, a navštěvována bude mládež po umění dychtící. Bude-li chtíti kdo buď u vojště, buď v radě učiniti se znamenitým, prospěje ku Praze, mistryni těchto umění. Sousední knížata a národové, těšící se z roztržek našich, opět se báti a v poctivosti nás míti budou. Přestane záští a zastaralá kyselost; nebude jeden druhého kaceřovati; alebrž všickni vespolek jedné matky synové, v jedné kolébce t. j. církvi vychováni, pod stejným zákonem a právem živi budeme. Zdráv buď!“

Nastojte smíření to žádoucí překaženo paskvílem Viktorina ze Všehrd. — Ať si pamatují protestanté, že pých a odboj jejich předků zkazily vlast naši, katolíci pak i neutrální pod obojí že nesli břímě pokuty za vinu cizí.

K. V.

K r o n i k a.

Starý protivník Říma.

Kdybychom se na lidské sliby spoléhali, mohli bychom na konci minoucího roku 1862 pokojněji pohlížeti v budoucnost než na rozhraní předešlého roku. Četli jsme zprávu z Říma ode dne 13. prosince: Dle novin „La France“ přijal Sv. Otec nového francouzského vyslance se zvláštní blahovůlí — a kníže Latour d' Auvergne udělil prý papežské stolici úplně uspokojivé ubezpečení proti všem nárokům Turinského kabinetu na Řím a papežské území.“ — Dědictví Svatého Petra prohlášeno léto na sjezdu katolického biskupstva téměř ekumenickým za majetnost všech 200 miliónů katolíků. Hlas takový má svou váhu mravní i na proti hrozbě tisíců děl. Rozervaný ale svět křesťanský má jiné zájmy. Jeho právní theorie mění se jako chameleon. Ano politika jedné a též moci tu se drží smluv a legitimacy, jinde a v té době podporuje revoluci. Jedny ústa chvastavě velebí svobodu, a schvalují absolutní libovůli anobrž omlouvati dovedou i ukrutenství. Takovou politiku provádí veřejně i tajně Anglicko, jehožto soběctví a zášť hotovy jsou obětovati všechny ohledy na právo církve i národů. Anglicko to bylo, jehožto emisáři pracovali ve smyslu Maziniho v Itálii. Anglicko rozsele svými sektařskými traktáty zášť proti církvi římské. A když alespoň na líc ujalo se Francousko zájmů svatě stolice; vyhlédlo si Anglicko nyní pobouřenou Helladu za rejdiště plánu svých. Nikdá nechtělo vydati Řekům ostrovy Jonské, a nyní připojí k nim Helladu, a ačkoliv do světa pouští, že nedovolí, aby princ Alfred dosedl na trůn řecký, dovede obnovenou volbou přesvědčiti Evropu, že se nuceno býti vidí vyhověti sjednocenému hlasu národa Hellenského; vyžádá si pak přístav na ostrově Lemnu, aby se mohlo každou chvíli zásobiti uhlím, aby dovážeti mohlo pomoc — Turkům, čehož ale dříve či později použije, aby mohlo párou hnáti na Dardanely a v Cařihradě založiti novou byzantskou říši — druhý obnovený Řím navzdor starému Římu — s heslem No popery! — Hrozný to křik, ale předce umlkne za hlasem: „Brány pekelné ji nepřemohou!“

K. V.

Z říšské Rady.

V devadesátém sedění panské sněmovny dne 5. prosince stála na denním pořádku zpráva spojené finanční a právnické komise o poplatkovém zákonu. Jak samo sebou se rozumí, zahrnut jest v zákon ten mimo jiné také nedávno uvedený poplatek při dosažení duchovních beneficií. Poplatek ten odvádí se ovšem z něčeho, z čehož beneficiát ještě nepřijal žádných materiálních požitků, z kterýchžto bez toho pak všeliké daně vybývati musí. Veliká část duchovenstva katolického ztenčena byla během posledních čtrnácti let ve svých důchodech jednak uvalením na ně nebyvalých příplatků k rozmanitým výlohám obecním i na věci, které nestojí v nižším spojení ani s poměrem duchovenstva k jakémusi užitkování. Bylo tedy dosti podnětu ku šlechetné přímělvě. Než naše doba jest dobou nutných potřeb, a výpravčí o poplatkovém zákonu doložil na konci dotčené zprávy své: „Doba, po kterou říšská Rada ještě rokovati může, jest příliš krátká, aby v ní o všech položkách zevrubně se mohlo jednati, i aby se růzností náhledů mezi oběma sněmovnami srozumění docíliti dalo; a uedá se též dokázati, žeby potřebí bylo změn, aby se nepřekáželo vývinu ku prospěchu všeobecného blaha — kteréž jedině rozhoduje a nikoliv blaha jednotlivých tříd.“ Komise navrhla tedy, aby se zákon přijal v celosti. — Kardinál Schwarzenberg litoval, že následkem návrhu Komise podrobné rokování místa nemá, že by rád byl pronesl některá přání ve prospěch nižšího duchovenstva. Praesident odvětil, že jeho Eminence má na vůli, navrhnouti podrobné rokování. Kardinál pak navrhnul, aby se o předmětu tom podrobně jednalo; — návrh jeho se podporoval. — Hrabě Hartig připomenul, že se nedá upřítí, že se mnohé spravedlivé námítky a pochybnosti uvéstí dají proti tomuto zákonu, avšak zákon ten má trvati jen 10 měsíců a jest zákonem, jimž finance získají o 9 milionů více příjmů. Důkladné podrobné rokování žeby trvalo více neděl. — Úřadům že se může naříditi, aby co nejšetrněji vykonávaly zákon a aby všemožně hleděli vystříhati se osobného obtěžování. — Finanční ministr podotknul, že zákon, jenž ustanovuje poplatky a kolky, dle povahy své nikdy nemůže býti jednoduchým a krátkým za příčinou různých způsobů řízení, rozličných změn obchodu, přenášení jmění, četných právnických a soudních jednání a t. d. — Kníže biskup hrabě Atems projevil přání, aby se budoucně takové důležité zákony nepředkládali v dobu; když sněmovna již nemá času, aby se důkladně o nich

poradila. — Kníže Jablonovský dovozoval, že se věci samé učiní mnohem menší ujma, když okamžitou nutností za nynějších poměrů, na těch 10 měsíců se přijme zákon tak, jak vyšel z porady sněmovny poslanců. — Na to vzal kardinál Schwarzenberg návrh svůj zpět a celý zákon přijal se dle návrhu komise. — Ačkoliv šlechtný úmysl Jeho Eminence v tu dobu nepotkal se výsledkem žádaným, zdálo se nám, abychom přímluvu tuto i dobrou vůli podporovatelů (dle zprávy úředních novin) registrovali v kroniku naši.

Mějme tedy strpení!

K. V.

Křesťanské tisíciletí na Moravě.

Z Brna 22. prosince píše se Pražsk. Novinám: „Jak polský „Czas“ sděluje, povýší sv. Otec v konsistoři kardinálů, jež v březnu se bude odbyvati, též Olomouckého knížete arcibiskupa, lankraběte *Fürstenberka*, za kardinála.“ — Povýšení to dodá nastávající tisícileté slavnosti uvedení křesťanské víry do Moravy nové skvělosti. My je z toho srdce přejeme vznešenému hodnostáři církevnímu, vděkem uznávající upřímné snahy Jeho Osvícenosti o zvelebení chrámu Velehradského a vůbec péči o důstojné přípravu k slavnosti, která se nejen Moravy ale i Čech týče. Roku 1845 rozumovalo se v Praze i v arcibiskupské residenci, že pokřtění 14 českých Lechtů v Řezně r. 845 není postaveno nade vší pochybnost; pročež neslavilo se křesťanské millenium v Čechách r. 1845. Nyní o svatvečer tisícileté památky příchodu sv. apoštolů slovanských do Moravy dokazuje německá kritika, že Čechové již prospali svou slavnost, že nemají práva r. 1863 slaviti děj pokřtění s Moravou, a odkládají památku na křest Bořivoje a Lidmily na rok 1871—1872. — Historický ten uzel rozřešiti neumíme jinak, než návrhem — souhlasně již na před přijatým: — *abychom r. 1863 my Čechové s bratry Moravany a r. 1871 bratři Moravané s námi Čechy slavili radostné tisíciletí křesťanské v Čechách.* Doufáme že s návrhem tím spokojen bude osvícený nový pan kardinál v Olomouci i náš vznešený kníže, církve svaté kardinál arcibiskup Pražský. Zatím na vzájem posvětime si také již roku 1863 chrám sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně.

K. V.

Přeložení svátků sv. Cyrilla a Methodia.

Jeho kn. Milost pan arcibiskup Olomucký, Bedřich kníže z Fürstenberku obdržel před svátky vánočními bullu z

Rřma, kterouž se výroční — na Moravě zasvěcený — svátek SS. Cyrilla a Methodia přenáší s 9. března na 5. července: co Festum duplex I. cl. (off. Episcopi) cum Octava.

Duchovenská matice v království bavorském.

Porovnání k dědictví Svatovojtěšskému.

S velikou radostí uvítali jsme stanovy dědictví svatovojtěšského, a zkoumajíce jich bedlivě vyslovujeme, že přiměřeně sestaveny jsou, a bohdá skutečně nynějším potřebám vyhoví. Než ještě v život vstoupí ústav tento, uznáváme však za dobré, sdělití zkušenosti některé z jiných stran, aby věc veřejně ze všech stran rozřešena a vyjasněna byla. V Bavořích ústav podobný dávno již kvete, protož nebude od místa sdělití tůžby některé nedávno v časopisech vyslovené. Záležitosti tamnější nám důstatečně vylíčí zpráva, kterou zde k uvážení podáváme.

„Dvacet let skoro již uplynulo, co se v několika diecésích bavorských matice emeritní utvořily. Jejich účel nebyl jiný, než knězi bídň postavenému odejmouti těžké starosti stranu výživy v letech stáří a slabosti a jej uchrániti před skrbičným spouřením a hospodařením.

Suma se ustanovila, která by knězi k zapravení nejpotřebnějších vydání dostačila, a ovšem vesměs bylo oznámeno, když přistoupí k ústavu, a zapraví žádané vstupné s každoročním příspěvkem, že tomu, když by více sloužiti nemohl, vypláceti bude spolek každoročně 400 zl., aby na stará kolena starostí o obživu zbaven byl. Všickni knězi jednotlivých diecés byli vyzváni, aby přistoupili k tomuto spolku. Část větší také skutečně přistoupila. V diecési Mnichovsko-Frisingenské pojmenován jest spolek v šematismech mnohokráte „spolek lásky“ (Liebes-Bündniss), a zdálo se, že nemá jiného účela, než skutky milosrdenství plniti na chudých a chorobných duchovních spolubratřích. Mnozí zámožní kněží přispěli mnoho tisíce zlatých na jednu k tomuto spolku vzájemné lásky; jiní ustanovili jej za úplného dědice; zesnulý arcibiskup Lothar Anselm předcházel zde, jako ve všech zbožných nadáních co knížecí dárece s příkladem, jemuž ovšem těžko následovati.

Tak se utvořila matice, která teď dle našeho zdání summu 250.000 zl. překročuje, a hojných úroků nese. Tyto úroky a roční příspěvky spoluodů vynakládají se k účelu spolku, ku podpoře chudých a chorých kněží, kteří již církevní beneficium zaujali; neboť ostatní,

co beneficií nedosáhli, poukázání jsou na titulum mensae.*). Spolek však také dostával každoroční příspěvek z královského eráru, kterýž přísliben byl až po ty doby, ažby matice sama v sobě tak sesflila, žeby této podpory více nepotřebovala.**)

Vstoupením do spolku nabývají všickni přispívatelé právo na podporu spolkovní, v pádu, že onemocní, aneb k další službě neschopní se stanou. S ohledem na příspěvky spolkovní, které částečně velmi nepatrné jsou, stává zde jakýsi způsob právního poměru, a v tomto pádu může každý ke službě již za neschopného uznaný farář aneb beneficiat od bratrstva žádati tak zvanou pensí emeritní. Tu by byl asi ten samý poměr, jako při pojištění proti ohni, krupobiti atd. Jiná však nastává otázka, jak se má s těmito zbožnými nadáními nakládati při farářích k službě neschopných, a však podpory nepotřebujících? U světského soudu se přísně na to hledí, aby každé nadání ve smyslu zakladatele zpravováno a vynaloženo bylo. Neznáme přísný smysl listin nadací matice emeritní; avšak nemůžeme šlechtným zakladatelům ani podkládati, žeby něco nerozumného činiti chtěli na sklonku svého života, při pohledu na smrt, dělajíce závět svůj. A pakli jen jedinká z těchto listin vyslovuje, že toto nadání skutkem jest milosrdenství, a podporou chudých spolubratrů býti má, musí tentýž rozum při všech ostatních předpokládán býti.

Jest tehdy otázka: S jakým právem může správa matice emeritní úroky těchto nadání udělovati bohatým farářům, děkanům atd.? Aneb podporují se pouze chudobní faráři z těchto úroků, které tvoří nazvíce větší část peněz na hotovosti v této matici, co se zatím boháčové z ročních příspěvků duchovních spolubratrů vydrží? V arcidiecési Mnichovo-Frisingské jest asi 30 farářů, kteří pensí emeritní à 400 zl. berou. To dělá náramnou summu 12.000 zl. k té ovšem příspěvky veškerých kněží dalece nedostačují. A když mezi těmi 30 několik skutečně chudých jest, předce bychom náramně urazili větší část, kdybychom je co chudé považovati chtěli. Mnozí z nich leží již od zřízení bratrstva

*) Pozn. Red. Tot zásada vadná; té se naše dědictví S. Vojtěcha napřed již vyhnulo. Nám se přede vším za spravedlivé býti vidí, aby nejméně obmyšleny byli staří zasloužilí kaplani, kteří s poslušností přijali hubená stanovíště, a na nich vytrvali, kteří nesli břímě dne i horka a po cestách ueslušných se nepříchlebovali mecenatům patronátním.

**) Základní stanova našeho spolku moudře v §. 2. ohlásila: „Podporováním tímto nesprostuje se ani náboženský ani kterýkoliv jiný fond k vybývání povinných výplatků.“
Red.

při míse tohoto spolku, jedí již skoro 20 let chleba chudých a procházejí se dobré mysli po ulicích měst a městeček vlasti naší. Jak zde pomoci, videant consules.

V diecési augsburčské zachovala matice emeritní až dosavad ráz podporování: a však nedosáhla až posud ani polovici záložních kapitálů, co arcidiecése. Zde nebylo žádného Lothara Anselma, jenž by byl s dary velikomyslnými předcházel, a jiných ku následování povzbuzoval. Ani zde nebylo tak bohatých farářů, jak jich arcidiecése mívala, a až posud částečně má.

Počáteční základ, ku kterému biskup Petr 2000 zl. přispěl, obnášel r. 1846 — 57.595 zl. Od roka k roku množilo se nadání zbožnými příspěvků. Pozvolna vystoupil výše než na 100.000 zl. Každoročně se sbíraly příspěvky spoluodů. Z úroků matice a z příspěvků podporovali se starí farářové, kteříž úřad svůj více zastávají nemohli, v tom způsobu, že jim příspěvek vyměřen jest ku držení kněze pomocného. Ve Švábsku totiž málo kdy se udává, že by farář svou faru opustil a někde co komorant se usídlil. Farářové měnívají své fary bohužel napřed až příliš často, avšak na poslední setrvávají. Chtí jakožto farářové zemřítí. A to zajiště chvály hodno. I obce jsou s tím velmi spokojeny, mají dva kněze, jak to na velkých farách obyčejem jest; mívají alespoň v neděli a ve svátek dvě mše. U hrobu takového ke službě neschopného faráře, který ve své osadě zemřel, osadníci ještě plačí, jakoby každé rodině otec byl zemřel. Takových příkladů máme více.

Podpora farářům chorobným udělovaná vypadává dle jejich příjmů buď větší, buď menší. Obnášel-li příjem pouze 600 zl. aneb ještě méně, dostal farář ku dosažení kaplana 300 zl. z matice emeritní. Platil totiž náhled zcela rozumný, že churavý farář svých 600 zl. pro sebe samého potřebuje. Obnášel-li příjem 700, zl. dostal mladší ku práci neschopný farář 200 zl. z této matice. Máli příjmů až na 800 zl., podáno mu pouze 100 zl. co podpora z bratrské kassy. Vykazuje-li jeho fassa příjmů 900 zl. aneb ještě více, pak se mu nižádné podpory neposkytuje. Mimo toho dostávali jiní chudí kněží z téhož fondu okamžitě a také i déle trávající pomůcky, jak tomu šematismy od r. 1846 počínajíce dosvědčují.

Avšak pohněchu naproti tomuto ustanovení mnoho se namítá. Jsouť farářové na velkých farách usazení, kteří tímto ustanovením nijakž nejsou spokojeni, a chtějí pryč z tohoto spolku vystoupiti, leda že by se v ten způsob změnil, aby i jim k držení pomocného kněze 300 zl. přidáno bylo. Opí-

rají se o půdu právní, kde pravidlo zní: *Do, ut des*. A nemám-li více vyhlídky, že sám něčím podělen budu, nedám ničehož. Řeči sem náležející snad trochu dvorněji vypadaly, avšak je to zřejmý smysl těchto protivníků proti starým stanovám a proti posavadní praxi. Kdyby byla matice emeritní závodem obchodním, mělyby tito pánové zcela pravdu. Avšak zde by neměl nikdo na nějakou špekulaci pomýšleti. Je dost velká bída, že rozmanité společnosti pojišťovací rázu podpory zcela potratily, a že se jen co pojištění majetku považují. Církevní podniknutí tohoto způsobu neměloby nikdy něčeho podobného na sobě míti. Abychom nepřislušnost takových požávků v jasné světlo uvedli, musíme opakovat, jak jsme se již u hoře o úrocích nadačního jmění a o rozumné vůli zakladatelově vyslovili.

Jak by chtěl muž, který má přes 1000 zl. ročních příjmů, a sám jediný z nich žije, k držení pomocného kněze podporu přijmouti z pokladnice chudých? A fond emeritní jest ústav chudých; jinak by nebylo rozumu v jeho založení a v jeho správě, jak dříve již naznačeno bylo.

Možno ovšem namítnuti: Mnohý při 600 zl. aneb 700 více uspořil, než jiný s 1000 a 1500 zl.; onen tehdy tak dobře nemá práva ku pomoci, jako tento.*) Na to odpovídáme: Máli onen čest a stud v těle, necht matici navrátí, co obdržel. Pro nynějšek necht podporu bere, právě proto že méně přijímá, než druhý, kterému 1000 zl. pojištěno jest. Dále můžeme i přidati, co onen se 600 zl. uspořil, jest ryze parsimoniale, a on může i dle přísného pravidla mravouky zbytkem činiti, co mu líbo. Pak bychom ještě i tuto otázku uvedli: Který moudrý farář bude to zrovna za právo a nikoliv spíše za šťastné řízení, ba za milost považovati, když mu beneficium za úděl přišlo, které 1000 zl. aneb třebas ještě více vynáší? — Známe předce mnoho výborných duchovních pastýřů, kteří po celé živobyti faru nedostali, leč s důchodem pod 700—800 zl. vynášejícím. — Z bohatého požehnání, které vyvolenému za podíl přišlo, necht uděluje chudým; zde zasluhují spolubratří špatně postavení přede všemi nuznými býti obmysleni. „Kdo má mnoho, nocht i mnoho uděluje,“

*) *Pozn. Red.* Nám se jediná fassa nezdá býti bezpečným měřítkem výnosnosti prebendy vůbec. Často na skrovnějších stanovištích v zakoutí, kam host nezabloudí, a kde jest možné obyvatelstvo, mnohem více zbývá, než v místech na hlučných silnicích, a kdež mnoho chudiny přebývá. I vikariátní úřad spojen jest mnohými obětmi materiálními. Při našem bratrstvu necht se nikdo od podpory nevymá, leda by ji sám přijmouti nechtěl. Časové nyučější nejsou bezpečni: a duchovenstvo nemá přátel. Pomáhejme tedy sobě vespolck!

a bude splaceno od Pána. Všemohoucí má rozličné způsoby odplaty, a všemoudrý ví navštěvovati mírou rozmanitou. Ochotnému dárci zachovati může zdraví a sílu až do posledních dnů jeho života tak, že nepotřebuje kněze pomocného. A to platí stonásobně více, než příspěvek každoročních 300 zl. z matice emeritní, které v bídné pakostnici uvržený pensista ani do ruky vzítí s to není.“ Podává P. J. Hausmann.

XI. Seznam zakladatelů, úďů a účastníků Dědictví sv. Prokopa.

Do pokladnice spolku sv. Prokopa uložili od 11. listop. až do 28. prosince 1862 P. t. pan

- Adam Špaček, lokalista v Palupíně, 20 zl.
 Josef Mikáška, kaplan v Rostokách, dalších 10 zl.
 Vincenc Bradáč, kanovník u sv. Víta v Praze, dalších 20 zl.
 Bartoloměj Pachta, farář v Rynarci, d. buděj., posledních 30 zl.
 Frant. Malota, kooperator ve Vlkosí, dalších 10 zl.
 Moric Křišpin, kooper. u sv. Tomáše v Praze, dalších 10 zl.
 Frant. Mokříž, kaplan v Přelouči, 10 zl.
 Dr. Alois Frydek, ředitel hlavní školy v Přelouči, 10 zl.
 Václav Černý, c. k. vojenský pekař, dalších 5 zl.
 Matěj Krotký, farář ve Vrané, dalších 10 zl.
 Anton. Viktorin, farář v Hudčicích, 10 zl.
 Dr. Eduard Tersch, pokladník, dalších 10 zl.
 Vojtěch Zuman, farář v Košticích, 10 zl.
 Frant. Laznovský, farář v Břežte, posledních 20 zl.
 Jan Bičístě, kaplan v Bělohradě, dalších 10 zl.
 Jan Šolc, vikář a děkan v Týně nad Rovenském, dalších 10 zl.
 Michael Preissler, farář v Tatohytech, dalších 10 zl.
 Josef Tichý c. k. oficiál v Praze, dalších 10 zl.
 Pelhřím Novák, dekan v Novém Městě, dalších 10 zl.
 Eugen Kadeřávek, klerik v klášteře Želivském, dalších 10 zl.
 Ferdinand Ritter, kaplan v Hosíně, dalších 10 zl.
 Frant. Maršovský, kněz církevní v Brně, dalších 10 zl.
 Eduard Karlík, kaplan v Brně, dalších 10 zl.
 Jakub Procházka, spiritual u Voršilek v Brně, dalších 10 zl.
 Jan Vojtěch, professor morálky v Brně, 10 zl.
 Josef Hezoun, kaplan v Sedlicích, dalších 10 zl.
 Josef Moric, kaplan v Hluku na Moravě, 10 zl.
 Jan Smutný, soused z Nemojan na Moravě, 10 zl.
 Josef Král, vikář a probošt v Roudnici, dalších 10 zl.
 Vilém Thomas, děkan v Načeradci, dalších 10 zl.
 Ant. Fendrich, kaplan v Červené Řečici, 10 zl.
 Jakub Kubrnat, farář v Běšínách, d. bud., 10 zl.
 Josef Trapp, senior kaplan v Plzni, dalších 10 zl.
 Frant. Krihl, kaplan v Oustí nad Orlicí, dalších 10 zl.
 Tomáš Hájek, katecheta v Uherkém Hradišti, dalších 10 zl.
 Josef Vykydal, kaplan v Kuňovicích, dalších 10 zl.
 Ignác Paták, exposita v Malíně, druhých 10 zl.

Ed. Tersch,

pokladník.

40*

Literární Oznamovatel.

Pflichten der Priester. Nach dem Französischen bearbeitet von Friedrich Hurter. 2. Auflage, durchgesehen und vermehrt von einem Geistlichen. Schaffhausen; Hurter. XV u. 364. in 8. 1 zl. 58 kr. r. č.

Vydavatel, slovníký dějepisec vědy zajisté známý jest. Dílo samé zpracováno jest na základě francouzského spisu: „Examen raisonné sur les devoirs des Prêtres concernant leurs conduite personnelle. Par un Professeur de Theologie de la société de Saint-Sulpice.“

Rozvrh díla ukáže stanovisko práce veškeré: I. hlava: Povinnosti kněží vzhledem jejich povolání. II. Povinnosti vzhledem jejich zbožného života. III. O hlavních hříších, co protivách ctností, v kterých kněžská zbožnost pozůstává. IV. Modlitby a rozjímání. V. Duchovní exercicie. VI. Duchovní študování. VII. Ústní modlitby a duchovní hodinky. VIII. Oběť mše svaté; IX. Udělování svátosti pokání; X. Úřední povinnosti farářů. XI. Náboženské vyučování: kázání, křesťanské cvičení. XII. O misiích. XIII. Dobrý příklad. XIV. Povinnosti kněží ke svým představeným: Poslušnosti a uctivost. XV. Povinnosti kněží k podřízeným a k sobě rovným. XVI. Povinnosti k chudině, a XVII. k nemocným. XVIII. Pohřby. XIX. O věcech církevními zákony kněžím výslovně zapovězených: o hře, honbě, obchodu, návětěvách trhů, o jiných světských záležitostech, o nádhře.

Bilder aus dem Pfarrersleben. Von Johann Baptist Buchler, Pfarrer zu Deggingen, Diözese Rottenburg. Schaffhausen. Hurter. 1862. 70 kr. r. č. str. 121. 8.

V podobném směru se nese spisek' ctihodného Buchlera. Uvedeme opět jen rozdělení jednotlivá: 1. farní dům; 2. záhora u dvěří; 3. předsíň; 4. chodba a podobizny farářů; 5. knihovna; 6. kříž na chodbě; 7. zprávná hospodyně; 8. p. farář; 9. vstává ráno časně z lůžka svého; 10. ranní práce; 11. přesvědčí se o ranním zvonění „Anjel Páně“ — o hodinách; 12. Ranní modlitba; 13. Hodiny duchovní; 14. Vlastní komnata; 15. Chůze do kostela; 16. Hřbitov; 17. sakristie; 18. příprava ke mši svaté; 19. ministranti. 20. Kostelníci. 21. Procházka okolo kostela; 22. Otec prosí o křest. -- Křest nemanželského dítěte. 23. Poučení o při-

saze; 24. Studování. 25. Poměr katolického duchovenstva ku protestantskému tisku. 26. Návštěva školy. 27. Pohostinství. 28. Procházka po zahradě. 29. Návštěvy farářovy. 30. Návštěvy nemocných. 31. Pomoc při dobytých (?) nemocích. 32. Zvonění večerní. 33. Zábava večerní. 34. Úřad kazatelský. 35. Cvičení křesťanská. 36. Pravidelné slyšení svatou zpověď sobě žádajících v neděli a ve svátek; 37. Kapličky a křížové cesty. 38. Péče o náboženské spolky. 39. Péče o knihy ku čtení pro své ovčičky. 40. Cesta do radního domu, kde kněz co zástupce kostelního jmění účinkovati musí. 41. Když se jedná o veřejné pokárání mravních poklesků. 42. K návštěvě školní. 43. Péče o chudinu. 44. Dohlídka na špitál. 45. Dohlídka policejní (?) v obci.
J. H.

Památky. Časopis Musea království Českého pro dějepis hlavně český, vydávaný od archaeologického sboru Musea království českého nákladem Matice české. Redaktor Karel V. Zap. Díl V. Sešit 1, 2, 3. V Praze 1863.

Učinily jsme již několikráte veleb. duchovenstvo pozorné na tento časopis, jenž na mnoha místech zasahuje do dějpisu církevního, a nejednu stránku církevního umění ve vlasti naší osvětluje. Za zvláště zajímavé články v tom ohledu vytýkáme: Červená Řečice v kraji Taborském od E. Ant. Vlasáka, s anekdotou ze starých letopisův, jak táhl pan Sokol z Řečice „do Rakous na víno.“ — Velvary, král. město, popis od Redaktora, s vyobrazením kostela sv. Jiří od r. 1582. — Příspěvek k dějinám exulantů českých, od prof. Karla Tieftrunka, nám líčí smutný stav exulantů českých v saské protestantské zemi. Hrádek nad Páchem v Kutné Hoře, od Fr. Beneše. — V druhém sešitu: Lipnice hrad a město v Čáslavsku, od Jos. Soláře. — Kaple sv. Klimenta u Lipůvky a u Osvětiman. — Kostel sv. Jana Křtitele na Krásné Hoře. — V třetím: Stará dřevěná montrace v kostele Spičském na Moravě s výkresem. — Ledeč nad Sázavou a jeho okolí, od Ant. Vlasáka. K sešitu třetímu připojeny jsou pěkná vyobrazení: Chrám býv. panenského kláštera Praemonstrátek v Doksanech, krypta pod kůrem jeptišek při chrámu Dok., vnitřek kaple při děk. kostele v Brozanech, dva křidelní obrazy z oltáře v proboštském chrámě Roudnickém ze 14. století a na konci heraldické znaky. — Památky vycházejí ve čtvrtletních sešitech. Vydávají se údům Matice české buď darmo, když se o ně přihlásí, anebo za poloviční cenu,

když se některý jiný musejní časopis zdarma vybírá. Poloviční cena obnáší ročně 1 zl. 50 kr. pro údy *Matica*, celá cena ale 3 zl. r. č. Předplacení přijímá domovník v *Museu* kr. Českého v Kolovratské třídě. Příplatek na poštu obnáší 72 k. r. č. Krámská cena po vyjití všech čtyř sešitů jest 6 zl. 30 kr.

Olderich, der päpstliche Zuave. Von P. Bresciani, Verfasser des *Juden* von „Verona.“ Aus dem italienischen Originale übersetzt von Carl Braun. Regensburg. Mainz. 1862. VI. u. 448. in 8. cena 2 zl. 10 kr. r. č.

P. Bresciani, — tak čteme v předmluvě — proslulý a známý katolický vlašský spisovatel, líčí nám v papežském zuavu smutné, každé katolické srdce těžce svírající, události r. 1860, onoho roku, kde Piemont naproti všemu božskému a lidskému právu pod záštitou známého polního hesla: „L'Una Italia!“ na majetek svatého Petra útok učinil a jej sobě osvojil. Spisovatel, nenešen hořkostí ovšem až příliš oprávněnou nad tímto lupičstvím, veden upřímným soucitem, nad ústrky a trápením Pia IX., podává v barvách živých dle ústních a písemných svědectví věrný obraz násilí, kteráž vláda sardinská a oba její generálové Fanti a Cialdini na církvi byli spáchali, obraz nátisků a surovosti, kteréž tito na ubohých bojovnících pro věci spravedlivé nešlechtným způsobem sobě dovolili, a vylíčil nám známým svým talentem u vypravování osudy jednoho těchto hrdin, jenž pod chrabřím Lamoricièrem k jeho praporečím k obraně svatého Otce pospíchali, podává nám zároveň také kus dějepisu.“ — Nemohouce dostati textu původního, museli jsme se uspokojiti německým překladem, kterýž ovšem lahodu řeči italské nikdy nedosáhnou. Necht čtenář neočekává jakýsi román v díle tomto; rámeček docela volný zahrnuje chronologický postup událostí naznačených, a podává skutečně věrný kus dějepisu, nad kterým každé upřímné srdce katolické splakati musí. Jelikož i mnoho synů českých tam krvácelo, jest i pro nás dílo toto tím zajímavější. *Jos. Hausmann.*

Geschichte der japanesischen Martyrer. Vom heiligen Alphons Maria von Liguori. Deutsch herausgegeben von M. A. Hugues, Priester aus der Versammlung des allerheiligsten Erlösers. Regensburg. Manz. 1862. IV. str. 99. in 16. Cena 5 sgr.

Za příčinou prohlášení za Svaté na hod Boží svatodušní v Řítmě vydány jsou životopisy japonských mučenníků co vyňatek z ostatních spisů sv. Alfonsa de Liguori.

Neue Siegespalmen katholischer Martyrer. Mit einer Vorrede von Sr. Eminenz Kardinal Wisemann. Herausgegeben von Carl B. Reiching. Regensburg. 1862, in 8. XIV. str. 220. Cena 22 1/2 sgr.

Pojednává v 1. hlavě o mučennících v Korci od. r. 1839 až na nynější dobu; v druhém oddělení o smrti mučennické P. Chapdelaina v Chině, v třetím oddělení o mučennících v západním Tong-king-u, ve čtvrtém oddělení o veškerých mučennících v Cochinchině, a v posledním o mučení a smrti P. Ludviga Chanela v Oceanii.

Spis ten by se výborně hodil pro dědictví Svato-Janské, a zasluhuje povšimnutí od každého čtenáře, kterýž ještě na jaderné čtení v duchu katolickém jakousi váhu klade. J. H.

Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms in der Zeit von August bis zum Ausgang der Antonine. Von Ludwig Friedländer Professor in Königsberg. 1 Theil. Leipzig Hirzel. 1762. str. XII. str. 322. Cena 1. R. zl. 25 sgr.

Kniha s velkou pilností sepsaná podává mnohých obdob a paralel časům nynějším, zvláště když poměry neblahé ve Francii blíže zpytujeme, a jak jejich vliv i na ostatní země v Evropě působí. Díl tento patero částek v sobě zahrnuje. I. Město Řím; II. Dvůr císařský; III. Tři stavové; (stav senatorův, rytířův, a ostatního měšťanstva); IV. Poměry společenské; V. Ženy římské. Žet i duchovní z líčení podobných předmětů hojných látek získati může pro své přednášky veřejné a soukromé, a taktéž k vlastnímu vzdělání, na bile-dni jest. J. H.

Rede zur Feier des hundertjährigen Geburtstages J. G. Fichtes, gehalten in der Aula der Carl-Ferdinands-Universität zu Prag am 19. Mai 1862 von Dr. Johann Heinrich Löwe o. ö. Prof. der Philosophie daselbst. Prag. Calve 1862.

Bolestí velkou jsme byli postýženi, když noviny oslavu učence Fichtého v Praze a ve Vídni hlásaly. Mnedle k čemu tato slavnost? Mily tyto dvě university jakého kdy užítku ze soustavy jeho, která v Jeně a v Berlíně za jeho krátkého působení co okamžitý fenomen vystoupila a tak rychle opět zmizela? Aneb má teprvé nyní jeho soustava dosáhnouti uznání, kteréhož jí nevděčný současný svět poskytnouti nechtěl? Ach ani to, ani ono. Vždyť jest známý

a všeobecný úsudek o muži tomto a pro obecenstvo naše uvádíme jen jediný hlas: Johann Gottlieb Fichte, nach seinem Leben, Lehren und Wirken von Ludwig Noak, Doktor der Philosophie und Prof. zu Giessen. Leipzig 1862. pag. 561): „Bis heute, wo die Söhne und Enkel seines Zeitalters den 100jährigen Geburtstag des merkwürdigen Mannes begehen, hat längst dessen Wissenschaftslehre nach Inhalt und Form anderer und wieder anderer Namen andere Wendungen erhalten, und schliesslich nach ihrem Grundgedanken wie nach ihrem Ziele ist der misslungene Versuch eines scharfsinnigen Gedankenkünstlers auch von Solchen anerkannt worden, welche in Fichtes Bahn weiter gedacht und über die Erfahrungsgränzen hinaus weiter speculirt hatten. Und zwar das Bewusstsein der lebendigen, erfahrungsreifen Wissenschaft unserer Tage hat dem Gedankenwebermeisterstück Rammenauer Leinwebersohnes das Urtheil gesprochen, dass dasselbeschon von vornherein verfehltes Beginnen und die aufgewandte Arbeit gänzlich verlorene Mühe war.“

Nezbývá tedy, že opět v celé slavnosti „cultus genia“ pouze uznati musíme, jak jej slavnost Šillerova v sobě zahrnuła, po kteréž jsme se domýšleli, že předce alespoň učený svět vytřízliví. A proč naše alma mater slavila Fichtovy narozeniny? Měl-li pak Fichte, Schelling, Hegel jakéhos bla-hého vlivu na akademický život vědecký v Praze?

Schoedlerova kniha přírody. Dle jedenáctého značně rozmoženého a opraveného vydání pro čtenářstvo československé vzdělal Jiljí Jahn a Karel Starý. V Praze. Náhladem kněhkupectví: I. L. Kober. 1863.

Obracujeme pozor našeho ctěného čtenářstva vědu přírodní si oblíbujícího na dílo veledůležité, které podává povšechný přehled veškerých odvětví přírodovědy opírajíc se o pevné základy vědecké. Pravidlem jest jí všemožná stručnost, anižby zřetelnosti a zprávnosti se ublížilo. Kniha ta poslouží nejen študujícícm ale i těm, jimž se vzdělání dostalo v poměrech času, kdež věda přírodní nebyla ještě pěstována v takové rozsáhlosti a všestranosti, jakovouž doba naše vyžaduje. O nevšední její ceně chvalně se vyslovil náš na slovo vzatý přírodopýtec Dr. Jan Purkyně. Kniha ta vyjde během nastávajícího roku 1863 v 13. sešitech, ve lhůtách měsíčních. Obsaženy budou v nich: Fysika se 215 vyobrazeními. Astronomie s 71 vyobr. Chemie se 76 vyobr. Mineralogie s 193 vyobr. Botanika se 231

vyobr. Zoologie s 186 vyobr. Každý sešit, obsahující průměrně 5 archů textu a okolo 80 vyobrazení, stojí pouze 56 kr. Kniha prodává se ve všech kněhupectvích.

Přírodopisný Atlas živočišstva. S výkladem Jana Krejčího. Nákladem kněhk. I. L. Kober v Praze 1863.

Atlas ten obsahuje obrazy zvířat ze všech tříd a řádů v podobách pravdivých, opatrně a bedlivě vykreslených a kolorovaných. Uveřejní se během roku nastávajícího v 6 sešitech ve lhůtách šesti nedělních. Každý sešit, 5—6 tabulek ve mědi rytých s dvouarchovým výkladem, stojí s vyobrazeními černými 60 kr., s kolorovanými 94 kr. Na konci výkladu připojen bude přehled všech jmen zvířat uvedených v jazyku českém, latinském a německém.

Nové obrázkové spisy pro mládež.

Po delší dobu rozebraných obrázkových spisů pro mládež „Mlsálek,“ „Radostné chvíle dítě,“ a „Schránka dobrého naučení,“ vydaných od Františka Douchy, obstaráno právě nové vydání podnikavým knihkupcem Mik. Lehmannem v Karlíně. „Mlsálek“ předvádí dětkám výstražný příběh v kratinkých verších s dvanácti obrázky. Podobně v „Radostných chvílích“ představeny jsou některé zábavy dětek, rovněž ve verších stručných a s osmi obrázky. Přidané k oběma knížkám obrázky jsou nově ryté. „Schránka dobrého naučení,“ opatřená jedním novým obrázkem v čele, přináší mravné průpovědi veršem pro děti a jejich vůdce v hojně zásobě. Všechny tři knížky hodí se tedy netoliko dětkám za dárky, nýbrž zejména „Schránka“ za pomůcku katechetům a učitelům při vyučování v náboženství, pro nápo vědné psaní a za látku ku předlohám krásopisným.

Přátelům vychovatelství známo, jakého rozšíření došla řada spisův obrázkových téhož spisovatele, zejména všech v dotčeném skladě v loni a letos vyšlých (Květné ratolesti, Krůpěje, Lupínky a Skladnička, pak druhým vydáním: Pestré kvítí, Drobnůstky, Páběrky, Polní kytička. Maličkosti maličkým a Podívání na zvířata). Protož soudíme, že novým slušným vydáním tří s předu uvedených knížek v ústrety se vchází těm, kterým na tom záleží, aby dětkám do rukou padali dárek na zábavu a spolu na poučení.

Návěští o časopisu katolického duchovenstva.

Časopis katolického duchovenstva přestál ohnivou zkoušku během tří let. Díky snahám ctěného spisovatelstva a přízní setrvalých odbíratelů! Budé i dále vycházeti, jako posud ve lhůtách asi šestinedělních. Za rok vyjde *oem* pětiarchových sešitů v obálce. Směr jeho zůstane, jaký byl. Střídati se budou: *Úvahy otázek časových*, důkladná pojednání vědecká i praktická z oboru *veškerého bohosloví*. Hájiti bude všeliké zájmy církve katolické, i projevovati přání katolického duchovenstva. Polemika jeho vždy bude jen proti bludům, nikoli proti osobám. *Kronika* všímáti si bude všech významných zjevů v životě církve katolické, a na pozoru bude míti časové hnutí zborů jinorodých. *Literární Oznamovatel* ohlašovati bude nové spisy z oboru bohosloví a pedagogie i reálních.

Cena předplatní na celý roční běh jest ve všech knihkupectvích 3 zl. r. č.; se zásylkou po poště franko do všech krajín i za hranice, hned po vyjití každého svazku 4 zl.

První svazek vyjde 16. února 1863. Prosíme o brzké přihlášení.

Expedice časopisu katol. duchovenstva

v Praze, v knížecí arcibiskupské knihtiskárně
v semináři.